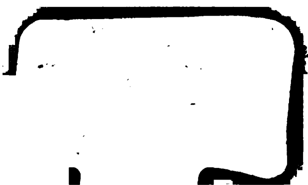

3 3433 02267381 2

...Rerum
Natura

ΟΚΕΛΛΟΣ Ο ΛΕΥΚΑΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΦΥΣΕΩΣ

OCELLVS LVCANVS

DE RERVM NATVRA.

GRAECE.

AD FIDEM LIBRORVM MANVSCRIPTORVM
ET EDITORVM RECENSVIT, COMMENTARIO
PERPETVO AVXIT ET VINDICARE
STVDVIT

AVGVST. FRID. GVILIELM. RVDOLPH,
LL. AA. M. ET GYMNASII ZITTAV. DIRECTOR.

LIPSIAE,
SVMTV ENGELH. BENIAM. SCWICKERTI
CIↃ IↃ CCCI.

V

VIRO

MAGNIFICO ET SVMME

VENERABILI

FRANCISCO VOLKMARO REINHARDO

PHILOS. ET THEOL. DOCTORI, SACRORVM IN AVLA ELECTORALI DRESD. ANTISTITI PRIMARIO, CONSILIARIO ECCLESIASTICO, AC PROTOSYNEDRII DRESD. ASSESSORI.

VIR MAGNIFICE!

Quamuis longam huius editionis moram propterea aegerrime tuli, quod consilium exhibendi quoddam meae erga TE pietatis documentum, ac, si fieri posset, monumentum, quo in consilio mihi semper maxime placui, morari viderem: haud scio tamen, an de hac mora nunc mihi debeam gratulari. Etenim, si quo tempore consilium hoc ceperam (ceperam autem, simulac animum ad edendum applicaram) eodem id potuissem tempore exsequi: non modo haec opella, etiamnum satis tenuis TVOque adspectu indigna, multo ieiunior fuisset et imperfectior, sed mihi, qui nihil magis opto, quam vt TIBI de animo meo, plane TIBI dedito, persuadeam, verendum etiam fuisset, ne cupida beneficiorum captatio potius, quam pro acceptis beneficiis grati animi significatio esse TIBI videretur. Quodsi

commemoraſſem, quid TIBI praeceptori meo, hortatori, commentatori, patrono debeam; ſi confeſſus eſſem, id quod veriſſimum eſt, ſine TE aliam mentis meae conformationem, aliam fortunae conditionem, alium vitae curſum fuiſſe; haec ſi eo in loco dixiſſem, ex quo geſtiebam euolare, ſapientia conſiliorum TVORVM nondum euentu coronata: etſi potuiſſes TVA in me merita mecum recognoſcere, ac non modo TV vera me dixiſſe intellexiſſes, ſed alii quoque permulti, quibus aut eadem, aut pro maiore dignitate etiam ampliora de TE praedicanda ſunt, probabilia me attuliſſe vidiſſent: ſemper tamen in animo meo quaedam ſuſpicio reſediſſet, ne TIBI ipſi hoc deuotionis argumentum parum videatur ſincerum. Quemadmodum autem nunc, vbi euentus me docuit, quam praeclare mihi conſulueris, minus vereor, ne de mea dubites voluntate; ita certo ſcio, hominum de iudicio meo exiſtimationem, mihi haud honorificam, ne nunc quidem me potuiſſe effugere. Omnes enim arbitrabuntur, doctiſſimum aucto-

rem, eundemque eloquentiſſimum offerendum TIBI fuiſſe, vt, quum editoris induſtria et diligentia parum ſit probabilis, auctor certe editus TVAM TIBI inſpicienti reddat imaginem. Sed etiamſi haec praeuideam animo; etiamſi praeterea verear, ne non modo id, quod praeſtiti, parum TIBI faciat ſatis, ſed etiam, ne tantum ſtudii temporisque in re tam obſcura et exili conſumendum fuiſſe neges; etiamſi ipſe mihi interdum ſuccenſeam, quod, quum publice editionem promiſiſſem, nondum perſpecta omni difficultate negotii, rem ingratam malui perficere, quam ad aliam rem ſplendidiorem ſtudia mea conuertere: has tamen dubitationes vicit animi quaedam obſtinatio, quae primum illud, quod cura paullo maiori elaboraui, qualecunque demum ſit, TIBI ſacrum voluit eſſe et dedicatum. Quocirca pro tot tantisque beneficiis, id, quod vnum nunc potui, paruum hoc munuſculum, cum publica gratiarum actione, e pectore ſincero exſcripta, ſerena fronte, animoque beneuolo accipe; ac homini laudis fortaſſe cupi-

diori ignoſcas, quod Nomen TVVM lucubrationibus meis praemittere, ac TVVM me profiteri diſcipulum, non dubitaui. Nam, quum principibus placuiſſe viris non vltima laus ſit: non vltimam laudem meam ſemper duxi, quod placui TIBI, atque in eo ſemper elaborabo, ne obſeruantiae et grati erga TE animi officio in vllo votorum et negotiorum genere vnquam videar defuiſſe.

VIR MAGNIFICE

SVMME VENERANDI NOMINIS TVI

Scripſi Zittauiae
a. d. III. Non. Ianuarii
cIɔIɔcccI.

cultor obſeruantiſſimus

AVGVSTVS FRIDER. GVILIELM. RVDOLPH.

PRAEFATIO

AD LECTOREM BENEVOLVM.

Perfacto labore longiori dulcis quidam et fere gratulabundus ſenſus alioquin ſolet fatigatum recreare et erigere; ego vero poſt tot quaeſtiones minutas pariter ac difficiles et moleſtas, poſt tantam exſpectationis diuturnitatem, hoc quoque mihi ſentio deeſſe affectionis ſolatium. Quod enim mihi, homini nouo et tantum non plane inaudito, aliquam afferre poſſet laetitiam, opuſculum meum conſpicere fere abſolutum, id haud parua aegritudine me afficit. Siue enim ipſius auctoris, in quo operam aut poſui aut perdidi, obſcuritatem, ſiue voluminis in tam paruo auctore craſſitudinem contemplor, varia animum ſubeunt Luciani dicta, quae efficerent, vt riderem, niſi, alii ne me derideant, timerem. Quibus tamen rationibus me ipſe conſolari, et ad ferendum hoc malum confirmare ſoleam, paucis liceat exponere. Haec enim excuſatio mei, meorumque conſiliorum expoſitio, etſi parum ad probationem et laudem, tamen ad vituperii imminutionem videtur poſſe valere. Tractaui auctorem obſcu-

rum; eum tamen, qui doctorum hominum, antiquitatis et hiſtoriae amantium, attentionem non debeat effugere. Vt enim nihil de antiquitate libelli dicam, impugnata quidem vehementius, ſed nondum refutata, quum ejus aetatis fuiſſe videatur, ex qua tam pauca reſtant, tanto cariora, quo pauciora *): in hiſtoria mentis humanae et philoſophiae haud parui momenti eſt. Non diſcimus ex eo noua, non continet inuenta ſplendida, non poteſt laudari a ſubtilitate, ſed, vt graecae philoſophiae origines, progreſſus et ſtatum ea aetate perſpiciamus, facit; et qui adhuc Pythagoreorum hiſtoriam exponere, aut de Ariſtotelis meritis iudicare voluerunt, ii aut perperam in ſuo negotio verſari, aut recte de Ocello ſentire debuerunt. Nam quum Ocelli, Eleaticis philoſophis aperte annumerandi, cauſa adhuc cum Pythagoreorum ratione eſſet coniuncta, ac in tanta nominis Pythagoreorum ambiguitate coniuncta eſſe deberet, is, qui dicere noluit, quae vera eſſe *ſperaret*, ſed ſententiae ſuae veritatem praeſtare cupiuit, quid huic auctori faceret, non facile reperiebat. Deinde ad aeſtimanda Ariſtotelis merita haud leue momentum ineſt;

*) Batteux in editione pag. 8 ſq quum nominaſſet Ocelli reliquias, ita pergit: Et comme c'eſt le plus ancien de tous ceux qui nous ont reſtés des Grecs, il eſt, pour la Philoſophie, ce que fut pour les Romains le Capitole couvert de chaume, ou commença la gloire de leur empire; ce que fut leur Jupiter d'argile, qui, plus puiſſant que quand il fut d'or, les ſauva, diſent leurs Poëtes, de la fureur et de la barbarie des Gaulois.

non modo in doctrina de mundo aeterno, ſed in reliquis de rerum ortu decretis, eorumque origine. Optabile eſt, vt plura nobis relicta ſint, quae ad formandum huius philoſophi animum contulerunt; itaque ea putaui diligenter examinanda eſſe, quae exſtare dicuntur. Cum hac Ocelli cauſſa conjunctam quoque vidi quaeſtionem de auctoritate epiſtolae Platonicae, quae in Platonis editionibus legitur, quae veterem quandam famam, apud alios fruſtra quaeſitam, ſeruauit. Itaque non indigna mihi viſa eſt Ocelli cauſſa, quam, hortante Clariſſ. Goerenzio, vetere fautore et amico, diligentius pertractarem.

Poſtquam igitur auctorem primo ſine vllo commentatoris cujusdam auxilio pertractaſſem, et quae mihi neceſſaria videbantur annotaſſem, adhibitis ſubſidiis deinceps nominandis, intellexi, nondum collectam eſſe eam rerum copiam, quae ad certum de Ocello iudicium requiratur, textum vero in vulgaribus libris adeo eſſe corruptum, vt ad auctoris intelligentiam nemo facile poſſet peruenire. Quum igitur habere mihi viderer, quae ad emendandum, illuſtrandum et iudicandum hunc auctorem faciant, nouam ejus editionem promiſi in diſſertatione 1794 Vitebergae edita et defenſa. Sed quum ad digerenda ea, quae partim ad auctorem, partim ad auctoris commentatores annotaueram, animum applicarem: molem vidi tam indigestam, vt inter ſe pugnarent omnia, nec, quomodo conciliari poſſent, appareret. Tantam praeterea vim problema-

tum, in iudicanda hac caussa spectandorum, mihi annotaueram, ad quae explicanda haud mediocris familiaritas cum veterum philosophorum scriptis requirebatur, in quibus disputandis tam singularis erat nequitia, vt scripta saepius lecta relegere cogerer iterum, iterumque, si vel vnicam lineam, cum certa animi persuasione, scribere vellem. Quocirca non potuit non consilii mei me poenitere; praesertim quum viderem, aequales meos de summis rebus in luce concertare, me vero in minutarum quaestionum tenebris delitescere. Accessit etiam aliud, quod haud mediocriter me afficiebat. Succedente enim studio intellexi, de rebus nonnullis aliter mihi esse sentiendum, quam magni Viri statuissent; atque displicuit mihi, primam vocem meam publice auditam contentiosam esse et nonnullis fortasse molestam. Parum igitur abfuit, quin Ocellum abiicerem et suspicionibus incertis relinquerem. Sed quum sententiam de Ocello falsam latius serpere viderem et in plures libros diffundi, quum spes esset nulla, fore, vt magnus vir, qui meliora et maiora facere posset, tantam diligentiam in re tam parua ponere, et tantum temporis et otii in ea consumere velit, quumque collegissem et explorassem haud pauca, quae non modo ad hanc rem pertinerent, sed ad alias multas transferri possent: nolui propter pigritiam et inconstantiam committere, vt in primo promisso fidem non tuear, ac in scriniis meis latere patiar, quae aliquem vsum videbantur habitura. Ab humanitate

autem magnorum virorum iure meo exſpectare potui, vt diſſenſum hominis nec petulantis nec maledici aequo animo ferant, ac ſi errauerim, leniter me corrigant.

Antequam autem de mea opera dicerem, de ſubſidiis meis dicendum fuit. Nolui huc conferre omnia, quae literator de hoc auctore colligit et exponit. Peti ea poſſunt e Fabricii Bibl. Graeca, edit. Harleſ. T. I. vbi de ſcriptis Pythagoreorum agitur; aliqua ipſe attuli in diſſertat. crit. §. 2. pag. 334 ſqq. De iis dicam ſolis, quae ad illuſtrandam textus hiſtoriam faciunt, mihi auxilio fuerunt, ac iudicari a me potuerunt.

De editione principe, quae ſecundum Battaeſium in Mem. de l'acad. d. Inſcr. et bell. lettr. T. XXIX. p. 244. et in edit. pag. 11. Pariſiis impreſſa eſt anno 1539. quod dicam non habeo. — Sed paullo poſt (ao. 1541.) edita eſt verſio latina Guilielmi Chriſtiani Aurelii. In collectione enim verſionum, edita Pariſiis MDXLI. 12. reperiuntur *Ariſtot. de Mundo L. I. Philonis L. I. Guil. Budaeo interprete, et Ocelli Lucani veteris philoſophi de rerum natura.* Pag. 45 Ocelli verſio ita incipit: *Ocellus Lucanus haec de vniuerſi natura conſcripſit, partim quidem claris argumentis ab ipſa natura edoctus, partim etiam opinione cum ratione coniuncta, id quod erat conſentaneum intellectu coniiciens,* GVILIELMO CHRISTIANO AVRELIO Medico interprete. Hanc verſionem, in noua Fabricianae Bibliothecae editione, ſi recte notaui, omiſſam, in Biblio-

theca Ser. Ducis Saxo-Vinar. tractaui, cum aliis libris, quos singularis Excell. Spilkeri humanitas mecum communicauit: eiusdemque versionis mentionem fecerunt Morhofius in *Polyhist.* T. II. p. 13. et clar. Bardili *in Epochen der vorz. philos. Begr.* T. I. pag. 194. Sed Batteux ll. ll. ita: *François Chrétien, Medicin de François Ier. le traduisit le premier en latin.* Sed in nomine interpretis excerpta mea cum Morhofio et Bardili consentiunt, vt Franco-Gallus, incuria quadam, *Franciscum* fecerit, qui *Wilhelmus* fuisset. Ad criticum vsum haec versio perutilis est. Nam siue ie Codice manuscripto vertit Christianus, siue ex editione prima, de codicis lectione ex ea videtur posse iudicari. Mihi quid praestiterit, postea dicam. Consentit autem fere in omnibus cum Louaniensi editione,*) idque ita, vt dubitari non possit, quin ex eodem fonte et Christiani versio manarit et Louan. editio.

Louaniensis autem editio hanc inscriptionem prae se fert: Ὄκελλος Λευκανὸς Φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. *Ocellus Lucanus Philosophus de vniuersi orbis natura. Joanne Boscio Lonaeo interprete atque commentatore. Louanii apud Petrum a Colonia. An. 1554. Cum Caes. Maj. Priuil. 12.* Sed in libro, quem Vinariae tractaui, praeter textum graecum in tria capita distinctum (conjuncto

*) Vid. p. 7. b. 10. a. 12. a. 15. a. 21. a. 23. b. 24. b. 43. a. 45. b. 49. b. In locis admodum corruptis, vbi liberius vertit, discrepat. Vid. pag. 9. a. et C. II. §. 2.

nempe capite secundo et tertio) plane nihil reperi, nullum praefationis, nullum versionis et commentarii vestigium. Textus, in quo Jota, quod subscribi solet, si recte vidi, nusquam apparet, vnde sumtus sit, certo dici non potest. Magna tamen cum Christiani versione consensio facit, vt eum e Parisina editione fluxisse putem, et magna operarum, in singulis literis aberrantium, negligentia docet, sine diligentiori cura critici esse repetitum. Cum Christiani versione tamen haec editio coniuncta egregium est textus constituendi subsidium. Nam, vt omittam lectiones multas singulares in singulis fere paginis conspicuas, vnus locus c. II. §. 3. pag. 21 docet, quam antiquus sit fons, vnde manarit. Itaque hujus editionis lectionem passim reliquis omnibus auctoritatibus, haud adeo diversis, praeferendam putaui.

Francisco Patricio, qui in discuss. Peripatet. (anno 1581.) plura Ocelli loca adscripsit, etsi fontes habuisse videtur, quos praeter eum nemo,*) vt etiam afferre posset particulas ex alio Ocelli libro, tamen in ponderandis lectionibus parum est tribuendum; nam eundem locum varie laudat, pag. 24. alium memoriter contrahit p. 23. vt diligentia eius hac in re suspecta sit.

Ante hoc Patricii opus prodiit *Veneta Nogarolae* editio, anno 1559. ad cujus recensionem non modo Commeliniana adornata est, ve-

*) Vid. c. II. §. 2.

rum etiam Vizzanii editio. Parum de ea potui dicere, nam ad manus non fuit, et comiti Veronensi pro more istorum editorum, qui laborem suum dissimulabant, interdum etiam, quod dissimularent, non habebant, non placuit rationem reddere laboris. Ex obseruationibus tamen adiectis intelligimus, adfuisse ei *Ocelli opusculum Romae descriptum, ad eumque Veronam transmissum*, et praeter hoc editionem Louaniensem. Vid. ad II. 5. p. 23. b. quo ex loco iure concluditur, textum Nogarolae ex apographo codicis Romani (fortasse Vaticani cujusdam *) et ed. Louan. esse compositum, vt consentienti cum Louan. nulla sit auctoritas, et cum Cod. Vatic. admodum dubia. Sed contra librorum suorum fidem etiam vno certe in loco, vbi ipse fatetur, c. I. §. 10. coniecturam suam inculcauit, sine vlla ratione, quae critico probari possit; quae coniectura tamen adhuc omnes post eum editiones inuasit, nec magno librorum omnium consensu loco moueri potuit. Idem Nogarola testimonia quaedam de Ocello collegit, (vid. diss. critic. p. 335.) versionem latinam, a Christiani versione admodum diuersam, adiecit et obseruationes haud contemnendas a Commel. Vizzanio et Galeo repetitas.

Eodem seculo rursus editus est Ocellus in bibliopolio Commelino, in qua editione ita inscriptum est: Ὤκελλος ὁ Λευκανὸς φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Ocellus Lucanus

*) Eius fortasse, quem Vizzanius antiquiorem vocauit.

Philoſophus de Vniuerſi natura, interprete Ludovico Nogarola Com. Veronenſi. Eiusdem Nogarolae annotationes in Ocellum, et Epiſtola de viris illuſtribus Italis, qui Graece ſcripſerunt. Editio tertia, collatione exemplarium melior facta. In bibliopolio Hieronymi Commelini ∞ *DXCVI.* 8. Praemiſſa ſunt teſtimonia a Nogarola collecta, ſequitur textus graecus, eique in altera pagina e regione adiecta verſio Latina; tum collectio variarum lectionum, ac epiſtola Commelini ad Iſaacum Caſaubonum, quae quidem omnia fere 64 paginas implent. Deinceps adiectae Nogarolae obſeruationes, eiusdemque epiſtola ad Adamum Fumanum Canonicum Veronenſem ſuper viris illuſtr. genere Italis, qui Gr. ſcr. in qua pag. 31. haec: „Eiusdem Pythagorae (vt teſtatur Lucianus, cuius verba antea retuli) Ocellus Lucanus auditor fuit. Sed magnus Syrianus Eccelli librum de vniuerſi natura, quem ego tamen eundem eſſe Ocellum exiſtimo, adducit in Commentariis ſuis in XIII. Metaphyſ. volumen.“ Annotationes et epiſtola complent pagg. 84. Epiſtola Commelini haec eſt: *H. Commel. I. Caſaubono, viro doctiſſimo S. Mutuum, Caſaubone amiciſſime, quod dediſti, opinione, vt arbitror, tua celerius; et ea, qua Aſcraeus iubet fide, non ſine gratiarum actione, reddo. Ocellum enim graecum mihi conceſſiſti; en Graeco-latinus tibi, notisque illuſtratus, reſtituitur. Additae praeterea Lectiones variae, quas inter legendum animaduerti, quo gratior hic auctor, pau-*

cis visus, in lucem prodiret. Ex quo quidem dierum aliquot (quos stlitibus, iustis licet ac necessariis, totos impendere religio erat) si quid fructus ad philosophiae studiosos redituram iudicaueris, abunde mihi, quod potissimum spectaui, videbor consequutus. Vale, Musarum decus eximium, et Suetonio iam perpolito, bonis auibus Athenaeum nobis adgredere."

Merita Commelini vnice sunt in textus emendatione, vt editio hac ex parte examinanda sit. Commelinus de opera sua, vt vidimus, breuius exposuit, quam vt satis de ea iudicari possit. Sed curam non fuisse magnam satis apparet. E variis Lectt. videmus, Venetam et Louaniensem editionem ab eo esse adhibitam. Batteux quidem in Mem. de l'ac. d. Inscr. et b. l. p. 244. et in edit. p. 11. ita scripsit: *Jérôme Comelin le réimprima en 1596, auec des variantes du manuscrit de Louvain.* Sed nemo credat homini, alias venerando; nam ipsa Lou. *editio* in varr. Lectt. commemoratur, codicis Mspti nullum vestigium. Ad lectiones nonnullas adscriptum est: *al.* quod quam vim habeat, non satis assequor. *Alium* librum significari, semper putaui; fortasse est liber graecus a Casaubono missus. Sed quis est missus? Parisina editio? Sed cur non eodem modo, quo ceteras, eam nominauit. Cod. Msptus? Hunc etiam accuratius nominasset. Sed missus liber a Casaubono potuit ipsa esse Louaniensis editio, si quidem in omnibus exemplaribus titulus fallit; ac *alius* li-

ber, secunda Nogarolae editio a Veneta distinguenda. In inscriptione certe legimus: *editio tertia*, id quod *secundam* profecto innuit.*) Quodsi e secunda hac editione typis exscriberetur libellus, poterat discrepantes Venetae et Louaniensis lectiones his signis indicare, et lectionem, quam harum auctoritate loco suo mouerat, in variis lectionibus recensere, addita obseruatione, *alias* sic legi. Quod etsi admodum probabile mihi videtur, nihil tamen audeo definire. Huius igitur editionis per se in aestimandis lectionibus auctoritas est fere nulla. Tantum valet, quantum ea, quacum consentit; si quando discrepat ab vtraque: dubium est, vnde sit lectio profecta, num ex ingenio, an e libro ignoto, an denique ab operis; nam hae quoque interdum aberrarunt. Attentione tamen vel propterea digna est, quod ex ea, tanquam e fonte, recentiorum editionum, excepta Vizzaniana, textus est deriuatus.

Post Commelinum optime de Ocello promeritus est Vizzanius, cuius editio primum prodiit Bononiae 1646. 4. postea repetita est Amstelodami, et sic inscripta: Ὤκελλος ὁ Φιλόσοφος περὶ τῆς τοῦ Παντὸς Φύσεως. *Ocellus Lucanus philosophus de vniuersi natura. Textum e Graeco in Latinum transtulit, collatisque multis exemplaribus etiam M. SS. emen-*

*) Io. Ern. Imm. Walch. introduct. in lingu. Graecam ait, Commelinianam editionem excusam esse, CIϽ IϽ LXXVIII. 8. quod, si vere dicitur, de secunda editione accipiendum.

dauit, Paraphrasi et Commentario illustrauit CAROLVS EMMANVEL VIZZANIVS *Bononiensis. Pars Physica* [i. e. c. 1 — 3.] *ad Eminentiss. et Reuerendiss. Principem Franciscum Barberinum, S. R. E. Card. Vicecancellarium. Amstelaedami, apud Ioannem Blaeu.* MDCLXI. 4. *Pars Politica.* [i. e. c. 4.] *cui accesserunt V. C. Ludouici Nogarolae in eundem notae, eiusdem Ocelli de Legibus fragmentum, vnaque locupletissimus Index. Ad Eminentiss.* etc. vt supra. Pagg. 319. praeter prolegom. et indices. Vt appareat, quibus sit vsus subsidiis, adscribam epistolam, quae post dedicationem ante Prolegomena habetur: *Typographus Lectori. Variantes lectiones in margine vnicuique textui placuit adnectere, quas Authoris diligentia, tuo commodo insudantis, collegerat, vt et ego tuae vtilitati aliquid conferrem: quibus vt rectius vti possis, te monendum duxi, Ocellum editum fuisse**) *a Ludouico Nogarola Venetis typis anno 1559. qui, licet se priorem illius versionem vulgasse crediderit, antea Latine tantum Ocellus Gulielmo Christiano interprete, prodierat Lugduni***) *1541. impressit ipsum denuo Commelinus anno 1596. additis in calce variis quibusdam lectionibus ex Louaniensi codice depromptis, aliisque, quorum nomina non recensuit, Heidelbergae pariter*

*) Parisinae igitur editionis nulla mentio.

**) Nisi forte eodem anno duobus in locis edita est haec versio, quod parum probabile, typographus errauit. Nam Parisiis prodiit 1541. vt dixi. Sic excerpta mea, sic Bardili allegatio l. l.

*impressum fuisse anno 1595, monet in Bibliotheca Philosophica Paulus Bolduanus, nescio an Comelini codicem expressurus.**) *Nogarolae et Comelini codicem vidit author,***) *ac praeterea M. SS. codices Vaticanae Bibliothecae duos, alterum antiquiorem, alterum a V. C. Aloysio Lollino Episcopo, sanctiss. Vrbano VIII. Pontif. Opt. Max. testamento legatum, singularique tanti Principis munificentia eidem Bibliothecae donatum: et praeterea M. S. alterum e Museo V. C. Thomae Bartholini Dani, quem doctissimus ille vir cum authore benignissime communicauit. His collatis textum emendauit, indeque additis, demtisve, vbi par erat, articulis; variantes praeterea excepit lectiones, quas, vt, e quo forent excerptae codice, nosses, notas addidi.* V. *denotat codicem antiquiorem Vaticanae Bibliothecae.* v. *codicem Lollini.* VV. *vtrumque Vaticanae Bibliothecae codicem.* B. *codicem M. S. Bartholini.* C. *codicem Comelini.* N. *codicem Nogarolae, cuius frequentior penes auctorem cum fuerit vsus, si ab eo quandoque recedendum duxit, addidi exempli gratia, im. ex VV. et B. expressurus lectionem immutatam iuxta Vaticanae Bibliothecae et Bartholini M. SS. exemplaria.* L. *codicem Loua-*

*) Cogitarem hic de secunda Nogarolae editione, nisi obstaret, quod inter secundam et tertiam editionem, vnius tantum anni spatium interesset.

**) Louaniensem igitur editionem, seu, vt hic vocatur, codicem (sc. typis exscriptum) Vizzanius non vidit, sed in mancis Comel. excerptis acquieuit.

niensem, et al. alios codices, quos viderat Cornelius, exprimit. Haec volebam, Lector, te scire. Vale. Nogarolae textum fundamentum esse nouae recensionis satis aperte dictum est. Itaque Nogarolae lectio, vbi nihil varietatis annotatum est, codicum collatorum auctoritate videtur stabiliri. Sed res admodum incerta est, nisi de singulari cura et attentione collatoris constet. Vid. quae dixi pag. 299. Etsi igitur appareat, Vizzanium diligenter hos codices *) contulisse, haud tamen me poenitebit, fuisse cautiorem; praesertim, quum operarum errata haud pauca vsum reddant incertiorem. Primo, quod typographus de discernendis Codd. Vatt. si alter tantum intelligatur, promisit, id certe Amstelodamensis editio non seruauit; vt de consensu horum codicum iudicari possit, de discrepantia non possit. Deinde alia quoque insunt typothetae errata haud pauca, non modo in textu, sed etiam in variantibus lectionibus. Reperiuntur nonnullae textus discrepantiae, quae aliquem praebent sensum, sed sine vlla originis et fontis annotatione; **) reperiuntur vero etiam plura, quae in typographi officina

*) Nempe Vaticanos, quos Barberino intercedente acceperat. Bartholini codicem negligentius videtur tractasse, aut serius accepisse. Nam in capite primo nusquam allegauit.

**) Velut II, 3. τὸ καὶ ἀκειν. conf. I, 2. ἀνόλεθρον, quod peruetustae orthographiae vestigium videri posset. c. III. §. 1. συνεκτεῖναι, quod in duas editiones transiit, siue volente D'Argensio, seu nouo quodam casu.

aperte nata ſunt; quocirca vereor, ne illa quoque errore, ſed feliciore, et caſu ſint orta. De codicum Vizzanii MSS. dignitate et momento definite pronunciari non poteſt. Cur non poſſit, dixi. Sed attentione digniſſimos eſſe et conſenſum haud parui faciendum, vel ex eo apparet, quod haud raro diſcrepant, vt *alter* tantum eſſet nominandus; ne id valde vrgeam, quod eos profecto haud mediocriter commendat, ab altero lacunam impleri, conſentientibus codicibus aliis (II, 9. p. 27.) ab vtroque corruptis in locis verae lectionis ſeruari veſtigia (cf. I, 6. p. 6. b. IV, 5. p. 42. b.) — Verſio et paraphraſis parui ſunt, ne dicam nullius, pretii. Dicendi genus omnino vix tolerabile et valde obſcurum. Haud minima dos huius editionis eſt commentarius. Inſunt inutilia multa et arguta, ſed profecto multa ſubtiliter et docte obſeruata. Contulit cum Ocello maxime Ariſtotelem, nec tamen aut Pythagoreorum fragmenta neglexit, aut philoſophos alios. De ſcopo ſuo ita expoſuit pag. 51. *cum ſit noſtri tantummodo inſtituti Ocellum commentariis illuſtrare, et Ariſtotelis praecipue ex eo deprehenſa dogmata obſeruare, vt Peripateticae ſcholae aliquid vtilitatis tenues hi noſtri labores**) (*ſi noſtra permittat imbecillitas*) *conferant.* Secundum hunc finem iudicandus eſt; nec reprehendendus, quod omnis fere commentarius ad Ariſtotelem potius, quam ad Ocellum, videtur pertinere.

*) In dedicatione ait, ſe *primos* mentis ſuae *foetus* Barberino dicare.

Genus tamen interpretandi minime probo. Defuit ei, id, quod interpreti maxime est optandum, id acumen, quod attendit ad omnia etiam minima, quod considerat omnia, quod ab auctore, eiusque verbis omnia exspectat; illud ingenium, quod nihil dat ex se ipso, quod magis ad discendum, quam ad inueniendum, formatum est. Sed Vizzanius nexum fere semper pro arbitrio suo constituit; ipse *suo modo* transit ad alia; quomodo auctor ab vna sententia ad aliam transierit, parum curat. In singulis locis, si aperta est sententia, arripit eam, de eaque philosophatur eo modo, quem Peripateticum male vocabant; sin latet sensus et aegre apparet, ex Aristotele suo multa affert et infert, vt, quo in loco iuraueris, vix vllam esse sententiam, quae cogitari a sano homine possit, eo in loco sententiarum subtilissimarum videatur esse abundantia. Haud tamen me poenitet, quod non modo has difficultates vici, sed taedium quoque ex obscuro et affectato sermone oriundum contemsi. Inueni enim multa, quae egregie profuerunt, idque gratus profiteor; atque in eo non modo doctrinam admiratus sum, verum etiam singularem modestiam omni laude putaui ornandam.

Postea Ocelli libellus recusus est in *Galei opusculis Mythol. phys. et ethicis.* Amstelaedami apud Henr. Wetsten. CIↃ.IↃ CLXXXVIII, 8. p. 499 — 536. Battaes. qui editionem priorem habuit, ita de ea iudicauit ll. ll. *Nous ne parlons point de l'edition de Thomas Gale,*

en 1671. *qui n'a rien ajoûté de nouveau a celles, qui avoient précédé.* Quod proxime a vero abeſt, ac ipſe Galeus de opera ſua ſatis tenui dixit. (Vide quae attuli diſſ. crit. pag. 338.) Verum tamen textus hujus editionis cum nulla hactenus commemoratarum plane conſentit; in pluribus accedit ad Commelinianam; paſſim tamen etiam Vizzanio contra Commel. addicit. Quis textum ita recognoverit, reperire non potui. Videtur fuiſſe ipſe editor, cui Vizzanii editio ad manus fuit. In diſſertt. Bentleii de Phalaridis epiſtolis, Lipſiae recuſis, pag. 26. allegatur Cantabrigienſis editio, mihi ignota; ſed qualiscunque ea ſit, et quocunque demum anno edita, ne cum hac quidem Galei textus vbique conſentit, quantum ex particulis a Bentleio allatis licet exiſtimare. Quo minus haec diligentius perſequar, negotium me impedit et animus. Caeterum praemiſſa ſunt teſtimonia de Ocello, non a Pierſono collecta, quod alicubi legere me memini, ſed partim a Nogarola, partim a Vizzanio; textui autem ſubiectae Nogarolae annotationes; in fine additum fragmentum de legibus, a Vizzanio primum productum, cum verſione latina Vizzanii.

Tranſeo ad D'Argenſii operam, inter noſtrates peruagatiſſimam: *Ocellus Lucanus, en Grec et en François, avec des diſſertations ſur les principales queſtions de la Metaphiſique, de la Phiſique, et de la Morale des anciens; qui peuvent ſervir de ſuite à la Philoſophie du Bon ſens, par Mr. le Marquis d'Argens, Cham-*

bellan de S. M. le Roi de Prusse de l'Académie Royale des Sciences et Belles Lettres de Berlin, Directeur de la Classe de Philologie, à Berlin, 1762. Chez Haude et Spener, 8. pagg. 307. et Discours preliminaire. pagg. XXV. Eademque editio, in theotiscum sermonem conuersa, cum hac inscriptione prodiit: *Betrachtungen des Ocellus von Lucanien über die Welt. Aus dem Griechischen in das Französische übersetzt, und mit verschiedenen Abhandlungen über die wichtigsten Punkte der Hauptwissenschaft, der Naturlehre und der Sittenlehre der Alten, die man als den zweyten Theil der Weltweisheit der gesunden Vernunft ansehen kann, begleitet von dem Herrn Marquis d'Argens. — Aus dem Französischen des Herrn Marquis in das Deutsche übersezt. Breslau, verlegts Georg Gottlieb Horn,* 1763. 8. vorläufige Einleitung SS. 50. Text 462 SS. Praeter Vizzanii et Galei editionem D'Argensius subsidia habuit nulla, id quod ex loco, alioquin absurdae leuitatis plenissimo, vbi Vizzanium, qui centum fere annos post Nogarolam scripsit, a Nogarola taciturnitatis iudicio oppressum esse dixit, *) luculenter apparet. Textum suum ex his subsidiis finxit, vt videtur, pro arbitrio,

*) Le commentateur Nogarola a jugé la remarque de Vizzanius si peu interessante, qu'il n'y a fait aucune attention, ni même au mot μοιραι, qui a paru à Vizzanius un mistere difficile à pénetrer p. 55. Itaque ne omnem quidem Vizzanii editionem perlustrauit, vt, quid ei inesset, videret; ne titulum quidem alterum attente perlegit.

raro recedens a Galeo. In commentario ad Ocellum explicandum parum attulit, ne dicam nihil, quod non ſit e Vizzanio repetitum; ſed multas adiecit diſputationes longiſſime repetitas*) partim de re ab Ocello tractata, partim de rebus aliis, multumque diſputat contra Patres, qui vocantur, eccleſiae, contra Scholaſticos quosdam philoſophos, contra *les Journaliſtes de Trevoux*, aliosque. Verſionem, qui ſine textu graeco intelligat, neminem puto reperiri poſſe; atque *Klotzius*, etſi in Actis literar. Vol. II. P. I. p. 39 ſq. nimis laudat

*) Ne quis iniquam putet hanc ſententiam, breuiter indicabo, quae lector in hac editione quaerere poteſt longiorum diſſertationum capita. De notione naturae incorporeae e Patribus maxime p. 3-9. De animae immortalitate p. 28-43. de generatione elementorum p. 77-83. de mundo et Deo coaeternis p. 89-96. de angelis et poenarum infernalium aeternitate p. 96-131. Refutatio argumentorum Lucretii pro mundi origine p. 134 ſqq. De vſu rei Venereae pag. 142-161. pag. 173 ſqq. et 263 ſqq. Defenſio matrimonii p. 161-172. De homine omnium animantium peſſimo p. 180-193. De morum honeſtate res publicas conſeruante, de luxu et ſuperſtitione easdem perdentibus p. 193-209. De matrimoniis ad opes dirigendis querelae p. 209-212. De rixis coniugum reipublicae noxiis p. 212-215. Qui debeant inire matrimonium, et num Eunuchis liceat pag. 216-225. De pretio bonae educationis p. 225 ſqq. Ethica Epicuri laudatur, et la Mettrie e grege philoſophorum tollitur p. 229-262. De matrimonio cum propinquis interdicto p. 267 ſqq. De notionibus innatis p. 270-282. De Cynicorum licentia p. 282-287. De monſtris, Centauris, Satyris etc. p. 287 ſqq. etc.

philologicae classis Directorem, tamen concedit, Ocellum ab eo negligentius esse tractatum.

Nemo tamen D'Argensii operam secundum versionem vernaculam iudicet. Interpres enim Graecae linguae prorsus fuit imperitus, qui etiam apertissima operarum errata diligentissime repeti curaret, velut II, 8. σκλητὸν pro σκληρὸν, et pag. 44. Συν pro συν. Francogallice mediocriter fuit doctus, quod vel ex inscriptionis versione apparet, praeterea fortuna vsus est tam aduersa, vt quae françogallice ambigue dicta fuerunt, ea fere semper in malam partem acciperet. Quo factum est, vt, qui hanc versionem sensu cassam dixerit, recte dixisse videatur.

Aliter iudicandum est de Battaesil opera, cuius duplex exstat editio. *Altera* in Mémoires de littérature, tirés des registres de l'Académie Royale des Inscriptions et belles-lettres, depuis l'année MDCCLVIII, jusques et compris MDCCLX. Tom. XXIX, quo in libro pag. 229 sqq. reperitur: cinquième mémoire sur le principe actif de l'Vnivers. Seconde époque, qui s'étend depuis Thalès jusqu' à Socrate. Par M. l'Abbé le Batteux, cuius articulus secundus continet: *Traduction du livre d'Ocellus Lucanus sur les principes et les causes de l'Univers* pag. 240 sqq. Hoc enim in libro non solae afferuntur lectionis varietates, quod e noua Fabricianae Bibliothecae editione facile conliciat aliquis; sed et textus graecus emendatior, et versio, et annotatio-

nes ibi habentur, nisi quod ad caput quartum nihil duxit annotandum. *Altera* editio separatim prodiit hoc modo inscripta: *Ocellus Lucanus de la nature de l'univers, avec la Traduction Françoise et des Remarques, par M. l'Abbé* BATTEUX, *Professeur de Philosophie Grecque et Lat. au Collège Royal de France, de l'Acad. Françoise, et de celle des Inscript. et Belles Lettres. à Paris, chez Saillant, Libraire, rue Saint-Jean-de Beauvais,* MDCCLXVIII. pagg. 118. 8. Ipse editor de sua opera hunc in modum disseruit: *Emmanuel Visanius, Professeur de Philosophie à Padoue, le donna encore en 1646 avec les différentes leçons des deux manuscrits du Vatican et de celui de Thomas Bartholin. Nous y avons ajouté plusieurs corrections essentielles, que nous avons tirées de deux manuscrits de la Bibliothèque du Roi, qui n'ont été connus d'aucun de ces éditeurs.* Hic locus facile nos potest adducere, vt eum in comparandis codicibus Vizzanii editione vsum esse putemus. Sed illud: nous y avons non pertinet ad Vizz. editionem, sed ad allatam e codicibus lectionis diuersitatem. Vizzanii librum aut plane non, aut negligentius consuluit, et ad conferendos codices Commelinianam editionem adhibuit. Nam II, 7. p. 25. voces, quae nec Galeo desunt, nec D'Argensio, se ait e suo codice adiecisse, quas voces e codd. iam suppleuerat Vizzanius. §. 9. p. 27. lacunam Commel. supplet e codice suo, quam ante eum Vizzanius expleuerat, varietatis autem in supplemento Vizzanii mentionem nul-

lam facit. Parentheseos signa, quibus Commelinus voces suspectas inclusit, praeter Battaesii morem, vno in loco relicta (vid. II, 7.) relictum quoque in Mémoires operarum erratum Commelin. (c. IV. §. 1. σοφροσύνη) ac in altera demum editione correctum; quae quidem id, quod proposui, abunde confirmant. Quodsi igitur codd. suos diligenter contulisset, omnemque varietatem annotasset, reliqua Commelini, in quibus nihil varietatis allatum, codicum horum auctoritate confirmarentur. Sed vel sola paucitas notularum criticarum docet, minimam partem lectionum eius codicis, qui a reliquis omnibus adeo recedit, esse annotatam. Contulit autem codices duos, 1) n. 1928. *qui*, vt p. 17. in nota ait, *a servi singulièrement à l'éclaircissement du texte*, et hoc crebrius est vsus. Adhibuit vero etiam 2) n. 2518. vno tantum in loco (I, §. 8.) commemoratum, qui fortasse idem est codex, vnde prima editio est deriuata. Duplicem autem feci Battaesii editionem, quia non modo textum subinde refinxit (Vid. Addenda ad II, 14. III, 4. ad pag. 37. 43 b. 44 a. 48 a. et pag. 50 a.) sed etiam versionem multis in locis emendauit, ac textui magis accommodauit. Omnes has mutationes hic recensere, longum foret, sed, si quem locum in commentario a me allatum immutauit, diligenter id in Addendis significaui. Obseruationes adiectae versantur in illustrandis Ocelli argumentationibus, iisque et examinandis et breuius comprehendendis. Paucae historici

ſunt argumenti, ſed parum accuratae. Quas vſui fore putaui, in Addendis deſcripſi.

De editione *H. W. Rotermundi* V. Pl. Rev. quae Lipſiae 1794. prodiit, quod libenter dicam, non habeo, niſi quod 4 groſſorum iactura parabilis eſt. Correxit tamen auctor nonnulla D'Argenſii ſphalmata, velut III, 5. et IV, 3. repetitis aliis (I, 6. et 9.) duobus quoque in locis lectionem pro arbitrio mutavit. II. §. 10. et §. 13.

Praeter haec ſubſidia ſingulari humanitate Exc. Tzschuckii Miſenenſis conceſſae et miſſae mihi ſunt variae lectiones, quas *Sibenkeeſius* e Codice quodam Vaticano diligenter excerpſerat. Contulit autem Sibenk. codicem ſuum cum ed. Commel. 1596. quod ipſe indicat, ac fere e pag. 40 b. apparet. Hinc noua quaeſtio: quis fuerit Cod. ille Vaticanus, num alter eorum, quos habuit Vizzanius, an tertius antea haud excuſſus? Ad certam huius problematis explicationem, propter dubiam operarum Vizzanii diligentiam, et codd. ipſorum confuſionem, peruenire non potui. Quid comparatio me docuerit, exponam. Codex Sibenk. idem videri poteſt, qui a Vizzanio Codex Lollini vocatur. Vid. pag. 27. b. quae ſententia confirmari videtur pluribus locis, vbi Sibenkeeſii varietas partim cum vtroque codice Vaticano conſentit, quum in lectionibus peculiaribus (p. 6. §. 6. τεύτου. p. 50. a.) tum in communibus (p. 4. a. p. 8. §. 7. p. 9. §. 8. pag. 10. §. 9. pag. 14. a. vbi ἀμείβοντα. p. 15. b. bis. p. 20. a. p. 22. a. §. 4. p. 25. b.

p. 33. b. bis. p. 36. §. 2. p. 43. a. in lacuna, et pag. 45. b. in lectione inepta) partim cum codice alterutro, non modo in lectionibus singularibus et propriis, (p. 5. a. in glossemate inepto. pag. 7. a. p. 13. §. 12. p. 14. b. p. 32. §. 20. et §. 21. p. 41. a. p. 43. b.) sed etiam in communibus. (Conf. p. 13. a. p. 23. a. Sic Vizzanii alter et Sibenkeesii Vatican. lacunam supplet c. II. §. 9. p. 27. a. conf. p. 34. b. vbi est consensus in inepta lectione. p. 35. §. 2. p. 37. §. 4. p. 43. a. vbi ἀνδρεία mihi nunc vera lectio videtur. p. 44. §. 7. p. 48. b.) Quamquam autem nonnulla horum locorum fere sunt euidentia, reperiuntur tamen etiam, quae dubitare cogant. Non commemoro diligentius ea loca, vbi Vizzanius ex vtroque codice varietatem affert, Sibenk. vero tacet, (velut p. 12. b. p. 15. a. p. 15. b. fine. p. 17. b. §. 2. p. 20.) nec vbi attulit Sibenk. tacente Vizzanio (p. 8. a. p. 10. a. p. 12. a. 13. a. bis. 15. a. p. 23. a. p. 45. §. 8.) Sed quam lectionem Vizzanius, qui emendationes suas codicum auctoritate libenter sancit, e coniectura ponere vult, eam Sibenkees. in schedis suis e codice annotauit. p. 18. a. Vizzanius in vtroque Codice Vatic. insignem notat lacunam p. 28. §. 11. Sed nihil annotauit Sibenkeesius, quod non videtur omissurus fuisse, si in codice suo lacunam offendisset. Deinde Sibenkees. e codice suo lectiones affert, iis contrarias, quas ex *vtroque* Vaticano codice Vizzanius adscripsit. (vid. p. 2. a. fin. p. 5. §. 4. p. 25. b. initio.) Attamen propter errandi facilitatem, quae hoc in genere collatori maxima

eſt, ac propter erratorum typographicorum interuentum eam mihi legem ſanxi, *vt conuenientiam diſerte notatam plus facere putem, ad animi de codicis identitate perſuaſionem, quam diſcrepantiam e collationis comparatione prodeuntem ad codices ſeparandos.* Ac ſecundum hanc legem non de tribus cogitaui coddi Vaticanis; ſed tantum de duobus.

Reliquum eſt, vt paucis attingam verſionem Clariſſimi *Bardili*, qui in *Fülleborni* Exc. Beyträgen zur Geſch. der Philoſ. Part. X. dedit: *Ocellus von Lukanien, über den Urſprung der Welt. Überſetzt und erläutert von Bardili. Ocellus von Lukanien über die Geſetze. Ein Fragment aus dem Stobaeus.* Et *Geiſt des Ocellus.* pag. 1—77. Quod ad criticam attinet tractationem, auctorem fere vbique lapſum eſſe, non dubito fidenter affirmare. Vno in loco rectiora, quam dederam, me docuit, idque in Addendis candide profeſſus ſum. In reliquis omnibus, vbi de lectione diſputauit, fidentius quidem dixit, ſed errauit. Neque enim critici eſt, qualemcunque lectionem vndecunque ortam, ſed typis exſcriptam, omni modo defendere, ſed, quod ſubſidia rite aeſtimata iubent, conſtituere. De ſingulorum locorum explicatione, quum in ſumma conſentiam, et magna laude dignam hanc verſionem putem, nolui amplius concertare. Rationes meas expoſui, quae ſi valeant minus, libenter cauſſa cadam.

Ac de ſubſidiis meis hactenus. Deinceps de conſilio meo meaque opera dicendum.

Quid enim praestare conatus sim, meum est indicare; quid praestiterim, aliorum sit iudicium. Tria fuerunt, quae agerem, vt textus recenseretur, vt intellectu facilior redderetur, vt denique, quid de libri antiquitate statuendum sit, exploraretur.

In textu igitur constituendo multum debui elaborare. Neque enim critica adiumenta diligentius excussa et aestimata, aut textus historia adumbrata fuit, vt sine diligenti plurium librorum haud obuiorum comparatione ne id quidem appareret, num e libris deriuata sit lectio, de qua disputetur, an e coniectura profecta. Contuli igitur primo cum textu D'Argensii, Galeum in paucis diuersum, Louan. Commelin. cum varr. lect. Vizzanii textum et variantes. His adieci, quae Illustr. Meinersius in recensione e Battaes. editione notauerat, atque ita textum recensui. Quo labore absoluto, nactus sum Battaesii editionem priorem, quae in commentariis Acad. Paris. vt dixi, habetur, et schedas Sibenkeesii; vt denuo omnis materia excutienda esset et elaboranda. Denique, posteaquam tres plagulae textus vsque ad pag. 48. typis iam essent exscriptae, (i. e. initio autumni 1798) secundam quoque Battaesii operam, quae separatim prodiit, post vanos conatus permultos accepi. Tanta enim fuit Excell. *Reussii*, cui multi debent permulta, humanitas, vt, summe Ven. *Schleussnero* intercedente, mecum eam communicaret; quo factum est, vt quae ex hac editione addere placuit, in Addendis essent afferenda; neque enim

in isto meae fortunae articulo, etsi admodum vellem, praestare quidquam poteram. Itaque tria potissimum erant momenta pro codicum cognatione. Vnum Louan. edit. et Christiani vers. Secundum erat in codicibus a Vizzanio adhibitis. Tertium denique in Battaesii codice, quo vsus est plurimum. Sibenkeesii diligenti comparationi quartum momentum dare non debui. His autem momentis ita quamque editionem addidi, vt cuiusque origo et historia videbatur postulare. Secundum momentum multiplex est, et habet in se discrepantiam haud paruam, in qua tamen distinguenda frustra laboraui multum. Sed hoc magis consensus praeponderat. A consensu plurium momentorum raro recessi, ac in locis, vbi de sensu agebatur, adhibita textus historia diligentius apud me quaesiui, quid cuique testimonio tribuendum sit. Has deliberationes autem adscribere omnibus in locis, profecto fuisset longissimum; nec harum rerum perito talia dicenda sunt.*) Coniecturis meis in textu lo-

*) Speciminis loco vnum apponam. De supplemento, quod Batt. Cod. I, 12. offert, ita scripsit Clariss. Bardili: *dafs diefs wieder eine vermeintliche Ausbesserung und Ergänzung des Textes von einer spätern Hand sey, darf wohl nicht erst erwiesen werden. Unter den πρώτοις u. τιμ. würde Ocellus nach dieser Lesart die Gestirne verstanden haben. Aber wie könnte er von diesen sagen: ἡ φύσις τὸ συνεχὲς ἀπὸ τ. πρ. καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ, da er sie ja im II. Kap. zur unveränderlichen Natur rechnet?* Ego vero ita sum argumentatus. *Vnum* momentum voces istas aperte addit, nec dubium est, quin addat. Nam cur

cum concedere nolueram, ſed quum ſpecimina propoſita probari viderem a doctis hominibus, nonnulla etiam a codicibus comprobari, creuit animus eatenus, vt id pauciſſimis in locis auderem, in quibus conſtans fuit iudicium; nempe I. 2. 7. II. 2. bis. §. 3. §. 13. §. 21. IV. §. 1. §. 13; quae tamen paſſim ſunt leuiſſima, vt liceant omnibus. Additamenta pauca vncinis incluſi; de IV. 13. vid. Addenda. In conquirenda lectionis varietate, quanta potui diligentia verſatus ſum, vt ne aperta quidem operarum errata praetermitterem. Non omnia tamen rurſus in lucem produxi, exceptis iis, quae

fidem denegemus Battaeſio, ratio prorſus nulla eſt. In *altero* momento voces quidem deſunt, ſed aperta ſunt veſtigia in voce ἀμείβοντα, et graui quidem librorum conſenſu inter ſe. Habet primus Vaticanus; habet alter, in haud paucis diuerſus, et quo minus dubites, in alterutro, aut etiam in tertio quodam exſtare, Sibenkeeſii adnotatio facit. Deſideratur Codicis Barthol. auctoritas, eius nempe codicis, quem in toto capite primo *nusquam* laudauit. Vizzanius, vt hactenus nondum collatis ſit aequiparandus. *Tertium* reſtat momentum. In hoc nullum veſtigium vocularum, ſed idem h. l. etiam aliter peſſime corruptum, vt nihil valeat. Quid igitur defendit vulgatam? Vnde orta? Nempe e corrupta Louan. vnde in Nogarolae textum migrauit, ac inde in reliquas. Nogar. enim reliquas Louan. ineptias ex apographo ſuo codicis ſuſtuliſſe, ſed ἀμείβοντα, ſi fuit in codice, ſpreuiſſe videtur, quia ſine reliquis vocibus ſenſu caſſum erat. Quid igitur rationes internae? Sunt in loco aperta omiſſionis veſtigia, vt vel ſine codd. auctoritate eſſet coniecturis tentandus. Codex iſte ſupplet, quae ſola nexus conſideratio ſupplenda eſſe docuit. Vid. not. crit. l. l.

e Vizzanio notaueram. Non propterea, quod putida eiusmodi diligentia valde delecter, sed vt rectius aestimari possit huius editionis in aestimandis lectionibus auctoritas. Ac si quis hominum elegantiorum copiam tantam nugarum reprehendendam putet: is, quaeso, perpendat, criticis eam esse necessariam, vt recte possint iudicare, non de *huius* lectionis, sed de subsidiorum suorum cognatione et dignitate; perpendat etiam illud, sibi, emtori fortasse, haec talia non esse tam molesta, nec tanti constare, quam mihi colligenti ista, et iterum iterumque describenti. Hic labor est improbus, nec ad laudem facit, nec lucri studio potest commendari, nec habet ingenuam animi oblectationem; sed is labor est, quem qui fugiat, is, ne magis etiam augeat istam criticorum molestiam, omnino debeat ab auctoribus critice edendis abstinere.

Versionem latinam, olim in dissertatione mea promissam, omittendam duxi; ac ita voluit magni viri auctoritas in Leipz. gel. Anz. n. 104. pag. 833. Anni 1794.

De commentario, quae dicerem, habui multa. Sed librarii sumtibus parcendum est. Per quos profeci, singulis in locis annotaui, idque ita, vt mea annotata, si ab aliis occupata viderem, aliis potius relinquerem, quam aliena mihi vindicarem. Allegata indefinita a me esse accuratius indicata, commentarius satis docet; et signa [ ], quibus additamenta mea distinxi. Sed quam viam in digerendis iis, quae congesseram, inirem, diu deliberaui;

num eum darem commentarium, qui praeter ea, quae proxime ad Ocellum ſpectarent, contineret nihil, an eam ſequerer rationem, quam ſecutus ſum. Si illud amplecterer, ſpes erat quaedam, fore, vt iudicium in eligendo aliquibus probarem. Sed ita verebar, ne libellus maior euaderet et minor, quam qui habere emtores poſſet. Maior, quam qui propter Ocellum ematur; minor, quam qui emtores hiſtoriae philoſophiae haud penitus deditos poſſit inuitare. Itaque ex ingenti mole obſeruationum et diſputationum, quas in via quaeſtionis huius offenderam, eas elegi, in quibus eſſe arbitrabar, quod docti hominis a graecae linguae ſtudio haud alieni attentione ſit dignum. Quodſi igitur hoc qualecunque opuſculum pro editione Ocelli ſeuerioribus conſilii et parſimoniae legibus adſtricta haberi nequeat: non repugno equidem, ſi *ſylloge obſeruationum philologicarum et criticarum* nominetur, *cuius colligendae et edendae occaſionem Ocelli libellus dederit.* Elaboraui autem, 1) vt, quantum in hac obſcuritate fieri poſſet, mentem auctoris, h. e. id, quod auctor vere cogitauit, exponerem. Non ſtudui auctorem melius intelligere, quam ſe intellexerit ipſe; non ſtudui alia et meliora excogitare et inferre; ſed quoad egi interpretem, in auctoris ſenſu, dummodo eum ſim aſſecutus, acquieui. Quo in genere, quum parum ſe mihi probaret ea ratio, quam haud pauci nunc ſequuntur, paſſim debui de ipſa philoſophos interpretandi ratione diſſerere.

Est quaedam sententiae auctoris eruendae ratio plane fallax, si nosmet ipsi nobis aliquam informamus sententiam, ac, num verbis auctoris ea subsit, deinceps videmus. Hoc modo sensum inferimus, vbi minime id putamus; quo fit etiam, vt recentissima quaeque philosophia antiquis philosophis lucem videatur afferre. Lucem profecto *affert*, sed qualemcunque illorum lucem in medium non profert. Ad iudicium de illis adhibenda talia, non ad interpretationem, in qua ita potius versari debemus, vt quaecunque ad interpretationem faciant *historica* subsidia colligamus, ac harum copiarum cogitatione assidua et perlustratione aliquam nobis notionem informemus. Non sunt inuestigandae rationes, quibus nostram explicationem prius conceptam defendamus; sed ante afferenda sunt omnia, quibus cognitis et rite exploratis auctoris cogitatio in mente nostra oritur, in eamque se insinuat. Ad diiudicanda auctoris decreta raro accessi; nam, quum ludus sit, tam rudia diiudicare; talia non puteui addenda, nisi ad iudicium de antiquitate moderandum valerent. Quod multa e Vizzanio transscripsi, partim caritas et raritas libri effecit, partim nimia fortasse mea in aliis damnandis cautio. Sunt in his, quae adiecisse nunc me poenitet. 2) Deinde id egi, vt, quomodo Ocellus ad alios se habeat philosophos, praesertim antiquiores et Aristotelem, luculentius appareat. Altius interdum rem repetii, ac plura addidi, quam quae videbantur seuera

lege requiri. Sed cur id fecerim, antea dixi. Displicebit fortasse, quia magnitudinem libri auxit, quod multa auctorum loca non modo indicata, sed etiam adscripta sunt. Sed describendi molestiam non putaui fugiendam, quum lectorum commoditati, quid? quod veritati inseruiat. Nuda allegatio multorum errorum caussa est. Quamquam enim vix vllum locum allegaui, quin saepius eum euoluerem, et examinarem, vt vel propterea multa Vizzanii essent omittenda; quoniam, quod auctor voluerat, non inerat; diligentia tamen vel summa in numeris non satis cauet, ne quid vitii aut describendo aut imprimendo obrepat. Deinde in locorum explicatione, ex iisque argumentatione passim erramus omnes. Quodsi igitur locus breuissime tantum indicatus est; lector, cui aut *hic* auctor, aut *haec* certe auctoris editio ad manus non est, quem fortasse etiam piget, libros multos et parum habiles versare, facilius allegauti *credit*; qua credendi facilitate errores innumerabiles per multa scripta propagatos esse, ipse vario in genere literarum intellexi. In iis, quae historice monui, eam fortasse laudem mihi concedent, vt colligendo, magis quam iudicando valere me dicant. Nec id aegre feram. Nam vbi collectio nondum perfecta et absoluta est, a iudicandi promtitudine consulto me abstinui. Nihil est enim facilius, quam variorum locorum testimonia coniecturis inter se copulare, atque historiam, si diis placet, in animo nostro ita effingere,

vt ad confirmandas enunciationes *singulas* testimonia historica afferri possint, tota autem historia, et in animo nostro efformata rei cogitatio nihilominus ficta sit. Cuiusmodi genus tractandi vitiosum esse, vel ex eo apparet, quod ita efficitur, vt, quae reuera nescimus, scire nobis videamur. Quodsi bene de eruditis merentur, qui, quam multa ignorantur, docent; pessime profecto ii nobiscum agunt, qui id ipsum coniecturis suis tegunt et oblinunt. Nempe inuestigandi studium frangunt, et quaerendi acumen obtundunt. Etenim si fictio eiusmodi commoda est et ingeniosa; mentem nostram luce sua implet, efficitque, vt videre nos putemus, quae pura mente ac integris oculis vidisset nemo. Nihil est autem difficilius, quam in philosophiae historia, eiusmodi fictionibus suppleta et exornata, vera a falsis, certa ab incertis distinguere. Ac si vnius philosophi mentem plane perspicere, permagni est et ardui negotii, quanti illud existimabimus, omnium, quicunque fuerunt, non modo mentem perspicere et decreta diiudicare, verum etiam systematum omnium nexum inter se et rationem assequi. Frusta tantum collecta philosophorum antiquorum nihil habere, quod delectet et placeat, libenter largior. Sed, vt in omni scientia, sic hoc etiam in genere, vera magis quam iucunda sectari debemus. Quod igitur in studio opinionum antiquarum maxime cauendum est, ne quid

fingamus, aliterque, quam ipsi veteres, componamus; id, quum summo studio cauere studerem, nimia fortasse cautione peccaui; sed malui laudis spem abiicere, quam cum aliqua rei ipsius peruersione ingenii laudem affectare. 3) Non diffiteor, me quoque secutum esse, vt criticam graecae linguae scientiam, quantum facultas ferret, adiuuarem. Vt hac in editione ad hanc rem animus esset applicandus, doctorum virorum contra γνησιότητα libelli obiectiones fecerunt. Quod autem in historia earum vocularum, de quarum antiquitate disceptabatur, non acquieui, nemo valde reprehendendum putabit in editione, ad criticum magis quam ad exegeticum vsum comparata, qui perpenderit, quam parum hoc in genere adhuc elaboratum sit, et quam parum Graeca quidem lexica criticum adiuuent. Neque huius operae me poenitebit, quoad fontes mihi non erunt indicati, vnde ea, quae dixi, aeque peti possent.

De *dissertatione critica* satis dictum videtur in ipso eius exordio. *Systematis* autem *complexionem et examinationem* quo minus adderem, Clariss. *Bardili* in Epochen der v. ph. Begr. T. I. opera me impediuit, a quo palmam mihi praereptam esse libenter confiteor. Si qua in re ab eo dissentirem, in commentario id annotaui. Ad faciliorem huiusmodi editionis vsum *Indices* putaui necessarios, ideoque adieci.

Caeterum quod ſententiam defendere debui magnorum hominum ſententiae contrariam; quod contra eorum auctoritatem meum qualecunque iudicium ſecutus ſum; in eo ſubinde vereor, ne videar feciſſe arrogantius. Sed per ſe non ineptum et abſurdum videbatur, hominem nouum, nec annis, nec meritorum fama, grauem, ea de re, quam diligenter tractauit, rectius poſſe iudicare, quam alios, multis magnisque meritis conſpicuos, ſi minus elaborarint, nec omnia ad iudicandum neceſſaria in promtu habuerint. Ac ipſius Meinerſii auctoritas ſaepius me erexit, et dubium confirmauit, quum in Hiſt. doctr. de vero Deo, p. 7. ita ſcriberet: „*Non dubitaui itaque, laudatos quoque viros admonere, a quibus ſi ipſe admonerer, vel etiam reprehenderer, non modo facile paterer, verum etiam vehementer gauderem. Omnibus denique idem ius in me ipſum measque cogitationes lubenter concedo, quod ego quidem mihi in alios aliorumque opiniones ſumſi.*“ Itaque argumenta mea, iudicandi ſolertiam et omnem rationem tractandi ſi quis reprehendat, et rectiora me doceat, audiam libenter; ſed triſtitia ſane afficerer, ſi quis mores meos reddere velit ſuſpectos, ac contradicendi libidinem, reprehendendi ſtudium, ac dicendi genus tantis viris tamque praeclare promeritis indignum in me vituperare.

Quum propter incredibilem moram typographorum, (nam pars huius libelli exſcripta

est anno 1798, alia pars 1799. maxima pars Commentarii et diss. critica anno 1800.) inde a pag. 129. plagulae non amplius possent ad me, vt corrigerem, transmitti, factum est, vt nonnulla aliter legantur, quam velim. Quae repetita lectione, ad sensum tamen magis quam ad sermonem attenta, inueni, significaui in Addendis, eaque, vt ante libri vsum corrigas, Te, lector beneuole, obseruantissime rogaui. Mea autem opella vtere feliciter, ac, velim, cogites, ab homine haec esse scripta de rebus obscuris, in quibus, vt ait Marcklandus, erramus omnes; ab homine tamen, qui, quantum facultas ferret, Tibi se studuit approbare. Scripseram haec fere Vitebergae d. 24. Ian. 1796. Retractaui Zittauiae mense Decembri extremo 1800.

ʼΟΚΕΛΛΟϹ ʽΟ ΛΕΥΚΑΝΟϹ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΦΥΣΕΩΣ.

Κεφ. Α.

§. 1. Τάδε συνέγραψεν Ὄκελλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ Παντὸς φύσεως· τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι

Cap. I.

ʼΟΚΕΛΛΟϹ] Ita edendum curaui, sic enim hoc nomen legitur scriptum in Louaniensi edit. in Cod. Poli et Ed. Florent. Luciani pro lapſ. inter salutandum. c. 5. (vbi Longolii Excerpta ʼΟκέλλῳ etiam cum ο habent, et Ὄκελλος Iambl. de Vit. Pyth. c. 36. p. 217. Kuſt.) Sexto Empir. Adv. Phyſ. II. c. 5. p. 685. Fabricii. Philon. περὶ ἀφθ. κ. pag. 728. G. Aurel. Allobr. Fol. 1613. Photio in Biblioth. pag. 194. ed. Hoeſch. Diogen. Laërt. VIII, 80. ed. Steph. Amſtel. et latinum certe nomen *Ocellus* primam corripit. Sed Ὤκελλος legunt Commel. Vizzan. Gal. Battaeſ. D'Argenſ. Οἴκελλος Com. et Vizzan. in Varr. Lect. et olim apud Lucian. l. l. Ὤκελος e Stobaeo Eclog. Phyſ. 1, 8. et Iambl. p. 217. Solanus ad Lucianum attulit, hanc ſcriptionem rectiorem iudicans, et ita habet Cod. Vat. a Siebenkeeſio collatus. Οὔκελος olim legebatur in Diogene Laërt. ʽΟ ὤκελος. Mſſ. Sexti Empir. de quo Canterus Var. Lect. l. c. 17. Ἐκκελος Syrianus legit ad Ariſtot. Met. XIII. Ὄκκελος habent Regiae Schedae in Diog. Laërt. Proclus in Platonis Timaeum pag. 150. Baſ. apud Ioh. Walter. 1534. Fol., ex eoque Canterus ἀκύλλου attulit. *Cercius* denique *Lucanus* extabat apud Cenſorinum de die nat. c. 3.

περὶ τῆς τ. παντ. φύσ.] E variis inſcriptionibus huius libelli eam elegi, quam primae paragraphi conſtans lectio exhibet, quacum conſentit Philo Iud. περὶ ἀφθαρσίας κόσμου p. 728. G. et fere Stobaeus Ecl. Phyſ. I, 24. τὰ περὶ τοῦ Παντὸς φύσεως. Sed Archytas, vt vulgo ſtatuitur, apud Diog. Laërt. L. VIII. Segm. 80. περὶ τᾶς τῶ Παντὸς γενέσεως. Et Gal. ... περὶ τοῦ Παντὸς ...

A

παρ' αὐτῆς τῆς Φύσεως ἐκμαθών· τὰ δὲ καὶ δόξη μετὰ λόγου, τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως ϛοχαζόμενος.

§. 2. Δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγέννητον· ἀεί τε γὰρ ἦν καὶ ἔϛαι· εἰ γὰρ ἐγ-

Patricius vero Discuss. Perip. T. II. Lib. II. p. 202. fin. *libellum de natura* vocat, et Proclus, l. l. ἐν τῷ περὶ φύσεως. Ceterum cf. Comment. Initium §. 1. vsque ad ἐκμαθὼν laudauit Patricius Disc. Perip. T. II. L. 2. p. 207.

§. 1. δόξῃ μετὰ λόγου, τὸ εἰκ.] Ita distinxit Batt. in reliquis vero comma positum post δόξῃ, vt μετὰ λόγου ad sequentia trahatur. Sed tum plane superfluum est τὸ εἰκὸς, quod, quamvis ex Aristotele, discrimen inter σημεῖον, εἰκὸς et τεκμήριον constituente, huc translatum videri possit, tamen, quum nullo in libro desideretur, non est loco mouendum. Nec omnino est, cur hic locus coniecturis, e Platone se nobis offerentibus, tentetur.

§. 2. ἀνώλεθρον εἶναι] Vizz. hic quidem ἀνόλεθρον. Atque ita haec vocula apud Homerum Iliad. N, 761. propter metrum scribenda. Ex errore tamen operarum in Vizzanii editione varietatem ortam puto; quum ibidem bis legatur ἔσθαι pro ἔσαι.

καὶ ἀγέννητον] Dedi lectionem Codd. Vatt. (at Sieben-[illegible] Vat. annotauit.) Comm. Patricii, Batt. sed Vizz. Gal. D'Arg. Louan. legunt ἀγένητον. Eandem varietatem obseruauit Sylburg. ad Aristot. Top. p. 428. l. 3. et 461. l. 3. vbi in textu ἀγένητος. cf. Wetsten. in Varr. Lect. ad Matth. I, 18. et Exc. Beck. in Varr. Lect. ad Plutarch. de decretis philoss. p. 132. ad p. 3. l. vlt. et in seqq. passim. c. 3. §. 25. p. 11. ἀγέννητα, ἀΐδια. et lib. 2. c. 4. §. 2. ἀγένητον. Parum refert; quamquam enim ἀγένητον proprie est: *non ortum*, et ἀγέννητον: *non genitum*; tamen haec passim miscentur. Plinius Hist. Nat. II, 1. dixit: *Mundum numen esse credi par est, aeternum, immensum, neque genitum, neque interiturum unquam:* et apud Parmenidem, vs. 57. propter metrum ἀγένητον scribendum est. Praetulerim tamen hoc nexu et significatu semper ἀγέννητον, nam ἀγένητον aliam vim etiam habet, vt in illo Agathonis, quod affert Aristot. Nicom. VI. c. 2. Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται, Ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. cf. Plato Alc. II. p. 84. T. V. Statim Patricius. pag. 251. ἀεί τε γὰρ ἦν τε καὶ ἔϛαι.

χρονον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν· οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγέννητον τὸ Πᾶν. Οὔτε γὰρ, εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζει, [εὕροιτο ἂν ἐξ ὅτου γενηθείη, οὔτε εἰ φθαρτὸν] εὕροιτο ἂν εἰς ὃ φθαρείη καὶ διαλυθείη·

οὐκ ἂν ἔτι ἦν] Non est coniiciendum ᾗ. vid. Fisch. V. Exc. ad Platon. Phaedon. c. 1, n. 9. p. 232. sed Battaesius, ad commendandam explicationem suam, suasit etiam: *οὐκ ἄν τι ἦν. nequaquam.* Conf. Comm. ad h. l.

ἀνώλεθρόν τε κ. ἀγ. τ. π.] Est lectio Codd. Vatt. quae fortasse etiam est in Cod. Reg. Paris. nam Battaesius dedit: *ἀγέννητόν τε τὸ Πᾶν καὶ ἀνώλεθρον.* Reliquae edd. habent *ἀγένν. τὸ π. καὶ ἀνώλ.* omisso *τε.* Siebenkees nihil varietatis annotauit.

δοξάζει] Cod. Vat. Sieb. *δοξάζοι.*

εὕροιτο ἂν — εἰ φθαρτὸν] Has voces, vncinis inclusas, quamvis ab omnibus libris collatis, et versionibus absunt; tamen, quia omissis iis sententia oritur Ocelli menti plane contraria, ex coniectura, vt opinor, necessaria, addidi. Nam voces: *neque enim, si quis genitum id existimare velit, inveniet, in quod dissolvatur,* concessiue essent intelligendae, hunc in modum: *Si quis tamen arbitrari velit, genitum id esse, non valde repugnabo, hoc vero certe dandum est, interitum id non esse habiturum; inveniri enim non potest, in quod dissolvatur.* At enim in sequentibus mundi sine initio aeternitas non minus affirmatur, quam aeternitas absque fine. Quare Ocellus, his omissis, parum consentanea scripsisse putandus esset; quod certe sine caussa idonea non est admittendum. *Deinde* membra sequentia, *huius enunciationis probationem continentia*, luculenta exhibent omissionis vestigia. Voculae enim: *εἰς ὅ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκ. ἐσχ. τοῦ π. ἔστω,* referendae sunt ad enunciationem: *εἰς ὃ φθαρ. καὶ διαλυθ.* eamque probant; sed quo respiciant voculae: *ἐξ ὅτου τε καὶ γέγονεν, ἐκ. πρ. τοῦ π. ἔστω,* id non reperitur. Constructionis *denique* rationem nolui vrgere. Quamquam enim *οὔτε γὰρ* ab Ocello etiam ita adhibeatur, vt *οὔτε* sequatur; cf. c. IV, 8. idque ab aliorum scriptorum vsu non abhorreat: cf. Plato Phaedon. c. 2. p. 237. sq. Fisch. *οὔτε γὰρ — οὔτε* ... tamen, quum *οὔτε* ante *γὰρ* tum ab aliis, vid. Xen. Mem. Socr. II, 6, §. 19. ed. Schneideri; tum ab Ocello c. IV, 14. I, 5. absolute etiam ponatur: huic argumento parum tribui. In mentem autem venit, ita emendare: *οὔτε γὰρ, ἐξ οὗ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζει εὑ-*

ἐξ ὅτου τε καὶ γέγονεν, ἐκεῖνο πρῶτον τοῦ Παντός ἐστιν· εἰς ὅ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκεῖνο ἔσχατον τοῦ Παντὸς ἔσται. Τό γε δὲ Πᾶν γινόμενον, σὺν πᾶσι γίνεται, καὶ τὸ φθειρόμενον, σὺν πᾶσι φθείρεται· καὶ τοῦτό γε δὲ ἀδύνατον· ἄναρχον ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ Πᾶν. Οὐ μὲν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ οὕτως.

§. 3. Πᾶν τε τὸ γενέσεως ἀρχὴν εἰληφὸς, καὶ διαλύσεως ὀφεῖλον κοινωνῆσαι, δύο ἐπιδέχεται μεταβολάς· μίαν μὲν, τὴν ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μεῖζον, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον· καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἀφ' οὕπερ ἂν ἄρξηται μεταβάλλειν, γένεσις· τὸ δὲ εἰς ὃ ἀφικνεῖται, ἀκμή· δευτέ-

ροιτ' ἄν, οὔτ' εἰς ὃ φθαρείη καὶ διαλυθείη. Sed vt concinnior lectio, ita violentior est mutatio; omissiones vero, vt in aliis, ita in primis in hoc libro frequentes. Quare ita locum supplendum censui, vt simul omissionis caussa, duplex illud εὕροιτο, appareat.

ἐξ ὅτου τε καὶ γέγ.] Sic dedi cum Codd. Vatt. etiam Siebenk. Regio Par. 1928. et Louan. editione, pro ἐξ οὗ γὰρ γέγονεν, quod est in Com. Vizz. Gale. D'Argens.

τό γε δὲ Πᾶν] Ita omnes, etiam Batt. Sed Cod. V. δέ γε, quod sane vsus postulat. Plato, Parmenid. init: αὐτῷ δέ γε. Infra Noster. §. 5. et §. 7. τὸ δέ γε ὅλον. §. 9. ὁ δέ γε κόσμος. Aristot. Met. VII. c. 12. p. 1329. D. δεῖ δέ γε ἓν εἶναι. sed exempla vbique sunt obuia. Fortasse tamen τό γε δὴ legendum in Ocello, quod praeferrem. Sed quum dubia sit lectio, nihil in textu mutaui.

σὺν πᾶσι φθείρεται] Vizz. φθερεῖται.

τοῦτό γε δὲ] Vizzan. cum Cod. V. δὲ omisit. Recte, nisi hic etiam δὴ legendum est; vt statim in seq. οὐ μὴν οὖν legerem pro οὐ μὲν οὖν. Vizzanio οὖν deest, male.

ἄλλως ἔχει] Nogar. ἔχῃ.

§. 3. Πᾶν τε.] Cod. V. π. δὲ.

ὀφεῖλον κοινωνῆσαι] Cod. V. desunt haec duo verba, notante Vizzanio.

τοῦ χείρονος] Com. in Varr. Lectt. monet: τοῦ additum e Louaniensi. Videtur autem in Nogar. edit. esse omissum.

ἀφ' οὕπερ ἂν] Sic Codd. Vatt. Com. Batt. al. Sed Vizz.

ρῶν δὲ, τὴν ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μεῖον, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ὀνομάζεται φθορὰ καὶ διάλυσις.

§. 4. Ἐὰν οὖν καὶ τὸ Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν γεννητόν ἐστιν καὶ φθαρτὸν, γενόμενον, ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μεῖζον μετέβαλε, καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον· ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μεῖον μεταβαλεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον. Γενόμενος ἄρα ὁ κόσμος αὔξησιν ἔλαβε καὶ ἀκμὴν, καὶ πάλιν λήψεται φθίσιν καὶ τελευτήν· ἅπασα γὰρ φύσις, ἡ ἔχουσα διέξοδον, ὅρους ἔχει τρεῖς, καὶ δύο διαστήματα· ὅροι μὲν οὖν εἰσὶ τρεῖς, γένεσις, ἀκμὴ, τελευτή· διαστήματα δὲ, τό τε ἀπὸ τῆς γε-

ἀφ' οὗ ἂν, omisso περὶ quod Commel. in Varr. Lectt. desiderari ait in Louan. At enim in Louan. legitur; quare Nogarolae deesse videtur.

ἐπὶ τὸ χεῖρον] Cod. Reg. Batt. post χεῖρον addit φορὰν. Sed fortasse ibi scriptum est φθορὰν; et ita glossa esset ad χεῖρον.

§. 4. γεννητόν ἐστιν] D'Argens. γενητόν, et Cod. Vat. monente Vizzan. et Siebenkees. θνητόν. Sine dubio e glossemate inepto.

μεῖζον μετέβαλε] Hoc edidi cum Com. Gal. Batt. nam postea etiam αὔξησιν ἔλαβε. Sed Lou. Vizz. D'Arg. μετέβαλλε, et Codd. Vatt. apud Vizzan. μεταβάλλῃ. Cod. Vat. Siebenk. μεταβάλλει. inde μεταβάλλῃ apud Vizzan. erratum operarum puto.

ἀπὸ τοῦ μείζονος] τοῦ inclusum in Comm. et in Var. Lect. isti editioni adiectis: „τοῦ *inclusum in aliis desideratur; quemadmodum et reliquae dictiones, quae hisce notis ( ) includuntur, quod semel monuisse suffecerit.*" Ego vero nusquam desideraui.

μεῖον μεταβαλεῖ] Ad hanc voculam Batt. annotauit: *μεταβαλεῖ selon le manuscrit du Roi, pour μετέβαλε.* Sed Commel. et reliquae etiam habent μεταβαλεῖ. quare hanc notam iniquo loco adscriptam esse suspicor.

οὖν εἰσι τρεῖς] τρεῖς videri potest ex antecedentibus male repetitum. Sed omnes, quas vidi, id exhibent.

νέσεως, μέχρι τῆς ἀκμῆς, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς.

§. 6. Τὰ σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια τούτου ἐναργῆ, αἱ τάξεις, αἱ συμμετρίαι, σχηματισμοὶ, θέ-

§. 6. Quintam et sextam sectionem translocaui; numeri significationem vero retinui, ne in allegationibus oriatur confusio. Rationes autem translocationis hae sunt: primo sensus et argumentatio eam postulat. §. enim sexta non probat id, quod in quinta dictum est, sed quod in quarta legitur; quid quod, seruato vulgari ordine, sexta potest inepta videri quintae refutatio. Deinde, si vulgarem sequamur ordinem, desideratur aliquid, quod sextae §pho sit oppositum; requiritur enim quod opponatur verbis: πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μετ. κ. μ. ἐπιδέχεται· quod quum sentiret D'Argensius, explicandi caussa addidit: *mais dans l'essence et la nature stable du monde l'on n'aperçoit rien de pareil*; et Battaeſ: *Or rien de tel ne convient à l'Vnivers.* Translocatis autem his sectionibus oppositum desideratum est in verbis: τὸ δέ γε ὅλον καὶ τὸ Πᾶν οὐδὲν ἡμῖν etc. Denique in §. 5. legimus παρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον. id quod aperte respicit ad τεκμήρια, de quibus in antecedentibus sit disputatum. cf. Comm. ad I. §. 5. n. 1. Huius transpositionis ratio facillime potest reddi. Post vocem χείρονα. §. 6. statim legitur: τὸ δέ γε ὅλ. κ. τὸ π. quae verba etiam habentur in initio §phi septimae. Librarius igitur ad alterum τὸ δέ γε ὅλον §. 7. delapsus, paragraphum olim quintam, nunc sextam, omisit, quae deinde in margine adscripta, alieno loco in textum est illata.

σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρ.] καὶ deest in Cod. Vat. Ego vero mallem legere: σημ. τε καὶ τεκμ. vt infra §. 14. Ceterum Battaeſ. solus καὶ τὰ τεκμ. sine annotatione.

τεκμήρια τούτου] Sic Vizzcum Codd. Vatt. int. Vat. Siebenk. Sed Nog. Com. Batt. al. legunt αὐτοῦ, quod originem iis debere videtur, qui, hac paragrapho male collocata, τούτου referebant ad τὸ πᾶν: quum referendum sit ad omnia, quae antecedunt. verte: *huius rei.*

αἱ τάξεις αἱ συμμ.] Sic Vizzan. Batt. Sed Louaniensis editio articulum ante omnia haec substantiua omisit. et Com. Gal. D'Arg. habent quidem in duabus vocibus prioribus, sed inclusum.

σεις, διαςάσεις, δυνάμεις, ταχύτητες πρὸς ἄλληλα καὶ βραδύτητες, ἀριθμοὶ γοῦν καὶ χρόνων περίοδοι· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μείωσιν ἐπιδέχεται, κατὰ τὴν τῆς γεννητῆς φύσεως διέξοδον· τῇ μὲν γὰρ ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελτίονα παρέπεται, τῇ δὲ φθίσει διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείονα καὶ τὰ χείρονα.

§. 5. Τὸ δέ γε Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον· οὔτε γὰρ γενόμενον αὐτὸ εἴδομεν, οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μεῖζον μεταβάλλον, οὔτε χεῖρον ποτὲ ἢ μεῖον γε-

ἀριθμοὶ γοῦν] Alter Cod. V. habet οὖν, alter, vt a Siebenkeesio et Vizz. monitum est, αὖ, quod quidem haud displicet, sed hiad.

μεταβολὴν καὶ μείωσιν] Haud scio, an post μεταβολὴν exciderit αὔξησιν. Altera certe mutationis forma desideratur. Ferri tamen lectio potest.

γεννητῆς φύσ.] D'Argens. solus: γενητῆς. et postea ante ἀσθένειαν omisit articulum solus, nisi quod Rotermundus ista repetiit.

καὶ τὰ χείρονα] τὰ deest Com. et Batt.

§. 5. τὸ δέ γε Ὅλον] Totam hanc §. laudauit Patricius Disc. Peripat. T. II. Lib. 6. pag. 279. Exhibet vero: τὸ δ' ὅλον.

ἐξ αὐτοῦ] Sic sponte mea dedi pro ἐξ αὑτοῦ, quod est in reliquis.

τοιοῦτον] Atticam formam hic exhibent omnes, quam nolui delere.

οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον — μεῖον γενόμενον] Vizzan. cum Codd. Vatt. οὔτε μὴν ἐπὶ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον μεταβάλλον, οὔτε μεῖζον ποτὲ ἢ μεῖον γενόμενον. Louan. vero: οὔτε μὲν ἐ. τὸ βέλτιον κ. τ. μεῖζον μετ. οὔτε μεῖζον ποτὲ ἢ μ. γ. ita vt μεῖζον bis legatur, χεῖρον vero plane omittatur; quam lectionem expressit etiam Christianus: *neque in melius quidem et maius mutari, neque maius vnquam aut minus fieri.* Ego vero secutus sum lectionem Nog. Com. Gal. Batt. rel. nisi quod loco οὔτε μὲν dedi οὔτε μὴν, cum Vizzan. e Codd. Vatt. ex quorum altero Siebenkees. etiam οὔτε μὴν attulit. et ita vbique, simili nexu, legendum censeo, minime vero οὐδὲ μὲν aut οὔτε μέν. Articulus vero ante βέλτιον inclusus est a Commel.

νόμενον, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ τ' αὐτὸ καὶ ὡσαύτως διατελεῖ, καὶ ἴσον καὶ ὅμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ.

§. 7. Τὸ δέ γε Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον· δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε ταύτης, ἐκ τῶν ἁπάντων δὴ κοσμηθείς· σύστημα γάρ ἐστιν τῶν ὅλων Φύσεων αὐτοτελὲς καὶ τέλειον· ἐκτὸς γὰρ τοῦ Παντὸς οὐδέν· εἰ γάρ τί ἐστιν, ἐν τῷ Παντί ἐστι, καὶ σὺν τούτῳ τὸ Πᾶν πάντα ἔχει, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα.

κατὰ τ' αὐτὸ] Ita Vizz. Gal. Batt. ταυτὸ Com. vitiose. τὸ αὐτὸ D'Argens. κατὰ ταυτὸ Louan. cf. Fischerus ad Platon. Phaedon. c. XXV. n. 10. pag. 326. et infra. c. I. §. 12. Pro ἑαυτοῦ videtur legentum ἑαυτῷ.

§. 7. τὸ δέ γε ὅλον] Vizz. omisit γε, fortasse auctoritate Codd Vatt.

δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο] Sic Codd. Vatt teste Vizzan. et Siebenk. Cod. Reg. Paris. Vizzan. et Battaes Sed reliquae: διὰ γὰρ τοῦτο. illud numerosius.

δὴ κοσμηθεὶς] Ita omnes, recte, vt opinor. Facile conjici potest διακοσμηθεὶς, sed male. cf. Fisch. ad Platon. Phaedon. c. 58. n. 4. p. 454. Siebenkees. e Cod. Vat. διακοσμηθεὶς attulit; quod non videtur improbasse, quum ad sequentia mittat lectorem et laudet *Vulcan. ad Aristot. de mundo p.* 18.

ἐστιν τῶν ὅλων φύσεων] Revocaui lectionem edit. Louan. Com. Battaes. Patricii Disc. Perip. T. II. Lib II. p. 204. l. 40. sq. quam etiam Nogarolae tribuit Vizzanius; ipse vero cum Cod. Vat. legit τῆς τῶν ὅλων φύσεως, id quod repetierunt Gale et D'Argens. Sed e §. 1. videtur petita esse mutatio; nec mundus est σύστημα τῆς τ. ὅλων φύσεως, sed τῶν ὅλων φύσεων. Significatio autem voculae φύσεως qua *rem* denotat in rerum natura obuiam, Ocello non fuit ignota. Vid. Commentar. ad I, 1.

εἰ γάρ τί ἐστιν, ἐν τ. — ἐπιγεννήματα] Ita hunc locum formaui e coniectura. Sed Louan. Com. Vizzan. Gale. Battaes. εἰ γάρ τι ἐστιν ἐν τῷ παντί ἐστι, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πάντα ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη etc. et varia quidem distinctione. D'Argens. post ἐν τῷ παντὶ ἐστι omisit καὶ. Patricius vero T. II. Lib. II. p. 204. εἰ γὰρ

§. 8. Τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογὴν, ὁ δὲ κόσμος πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα τὴν φύσιν οὐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν, ἀλλ' ἐπιδεῖ καὶ τῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐχόμενα συναρμογῆς· ζῷα μὲν πρὸς ἀναπνοὴν, ὄψις δὲ πρὸς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἄλλαι αἰσθήσεις πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν· τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ φύεσθαι· ἥλιος δὲ καὶ σελήνη καὶ οἱ πλάνητες καὶ οἱ ἀπλα-

ἐστὶν, ἐν τῷ παντὶ ἐστὶν, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν· καὶ σὺν τούτῳ πάντα ἔχει τὰ μὲν etc. Quid autem sibi velit: καὶ σὺν τούτῳ τὸ πάντα ἔχειν, id videant ii, qui vulgarem lectionem, e mala vocum repetitione ortam, defendere sustineant. Christian. vertit: *Si quid enim est, in vniuerso est, et cum hoc, quidquid est, hoc omnia intra se continet, alia quidem vt partes, alia vero vt propagationes.*

§. 8. πρὸς οὐδὲν ἕτερον] Louan. πρ. οὐδένα ἕτ.

πρὸς ἑαυτόν] Codd. Vatt. πρὸς αὐτόν.

ἀλλ' ἐπιδεῖ καὶ τῆς] Com. Vizz. Gal. al. ἔτι δεῖται τῆς. Ego vero reuocaui lectionem Louan. editionis, quae etiam in variis lectionibus Commelini reperitur. Vizzan. in margine habet: VV et al. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ. Sane operarum errore, nam voluit isto *al.* varietatem e Commel. indicare; habent tamen Siebenkeesii schedae: ἔτι δεῖται] ἐπειδὴ ἐπιδεῖται; Battaes. denique e cod. 2518. legit ἀλλ' ἐπιδεῖ τῆς, omisso καὶ, quod tamen facile ab ipso editore omitti potuit. Vocula autem ἐπιδεῖσθαι passim occurrit: Vid. Platon. Sympos. XXIII, 10. Wolf. οὔκουν ἐπιθυμεῖ ὁ μὴ οἰόμενος ἐνδεὴς εἶναι, οὗ ἂν μὴ οἴηται ἐπιδεῖσθαι. Plutarch. de decretis Philoss. II, 5. §. 1. ἀλλὰ μὴν οὐδεμιᾶς τινος ἐπιδεῖται τροφῆς. Lucianus Amor. c. 33. ἕπεται τιμὴ πλείων, ἢ ὅσα τῆς παραυτίκα χρείας ἐπιδεῖται. Quemadmodum autem προσδεῖσθαι dicitur et προσδεῖν Xen. Mem. Soc. IV, 8, 13. ἐνδεῖ, καταδεῖ etc. ita dici etiam potest ἐπιδεῖ, quod hic codd. auctoritas praeferre nos iubet.

πλάνητες] Sic Gal. D'Arg. Batt. πλανῆται Vizzan. et Commel. Infra c. 3. eadem est varietas.

οἱ ἀπλανεῖς] οἱ est inclusum apud Commel. Gal. D'Arg.

νεῖς κατὰ τὸ μέρος μὲν τῆς κοινῆς διακοσμήσεως αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὑτόν.

§. 9. Ἔτι δὲ καὶ οὕτως εὔγνωστον ἔσται τὸ λεγόμενον, ὅτι ἀληθές ἐστι· τό τε γὰρ πῦρ, ἑτέρων θερμαντικὸν ὄν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμόν ἐστι, καὶ τὸ μέλι γλυκαντικὸν γενόμενον αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ γλυκύ ἐστι, καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων τῶν ἀφανῶν σημαντικαὶ οὖσαι, αὐταὶ ἐξ ἑαυτῶν ἐμφανεῖς τε καὶ γνωστικαί εἰσιν· οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον

κατὰ τὸ μέρος] τὸ deest Cod. Vat. Siebenk.

κοινῆς διακ.] Voculam κοινῆς exhibent codd. Vatt. Louan. Vizzan. Batt. In Commel. Gal. D'Argens. vero inclusa est; desideratur nimirum in Veneta Nogarolae. Christian: *communi descriptione egent.*

ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτόν.] Haec est lectio codd. Vatt. Louan. Vizzan. Sed Nog. teste Vizzanio, Commel. et inde deriuatae: ἀλλὰ πρὸς αὐτοῦ. Battaes. legit: αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν ἕτερον, ἀλλὰ αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτοῦ, et ad voculas ἀλλὰ αὐτὸς annotauit: *Le manuscrit du Roi n°* 1928 *omet αὐτὸς δὲ, et l' ajoûte après ἀλλά.* Equidem legere mallem: ἀλλ' αὐτ. πρ. αὐτόν. et hoc iam Siebenk. e Cod. Vat. attulit, quare dedi.

§. 9. αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμόν] Ita Cod. Vat. Siebenk. Louan. Vizzan. Batt. αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ Nog. Com. Gal. idem valet statim lineis seqq. Sed primo loco αὐτὸ ἐξ omisit D'Argens. et Roterm. ex errore operarum.

ἐμφανεῖς] Hoc dedi cum Codd. Vatt. Com. Louan. Vizz. et recentioribus. ἐκφανεῖς Nogarola et Patric. Disc. Perip. T. II. L. I. p. 193. Idem ad sensum. Xen. Mem. Socr. IV, 3, 13. εἰς τὸ ἐμφανὲς ἰέναι in conspectum prodire. Herodot. I, 203. μίξιν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα. Herodot. I, 205. ἐκ τοῦ ἐμφανέος aperte: oppon. δόλῳ. cf. Herod. II, 33. et hanc voculam in simili re legimus Aristot. Nicom. I, 7. p. 12. A. — ἐκφανὴς autem *manifestus, euidens,* legitur apud Plutarch. de aud. poët. VII, 3. ἐκφανεῖς ποιεῖ τὰς ἀντιλογίας. Plato Sympos. III, §. 7. [σοφία] ἐξέλαμψε καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο etc.

οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γενόμ.] Batt. οὕτως αὖ

γινόμενον τῆς αὐτοτελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστι, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σωζόμενον καὶ διαμένον ἐστὶ, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς συναρμογῆς, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστίν. Ὁ δέ γε κόσμος αἴτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι, καὶ τοῦ σώζεσθαι, καὶ τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ ἀΐδιός ἐστι καὶ αὐτοτελὴς, καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμονῆς.

§. 10. Ὅλως δὲ εἰ καὶ διαλύεται τὸ Πᾶν, ἤτοι εἰς τὸ ὂν, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν διαλυθήσεται· καὶ εἰς μὲν τὸ ὂν, ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσται τοῦ Παντὸς φθορὰ, ἐὰν εἰς τὸ ὂν διαλύηται· τὸ γὰρ ὂν, ἤτοι τὸ Πᾶν, ἢ τὸ μέρος τί ἐστι τοῦ Παντός. καὶ μὴν οὐδὲ

καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιόν τι γινόμενον. Suspicor e Codice suo, quamvis id non annotauit.

αἴτιον γιν. τῆς σωτηρ.] *αἴτιον* deest in Codd. Vatt. notante Vizzanio. Tacet Siebenk.

τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι] Vizz. cum Codd. Vatt. *τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι* etc. non male. nihil notauit Siebenk.

τῆς διαμονῆς] Vulgo additur in fine huius sectionis *τῶν ὅλων*, quod Vizzan. se ait adiecisse e Codd. Vatt. et Comm. quod etiam in Louan. et Battaes. extat. Commel. inclusit parentheseos signis, sic et recentiores. Ego vero nullus dubito, quin hae voculae, constructionem verborum turbantes, aut interpretationis caussa adiectae, aut e primis sequentis paragraphi verbis *ὅλως δὲ*, ortae sint. Dixit quidem Phurnutus de Nat. Deor. c. 1. p. 141. Gal. *αἰωνίους αὐτοὺς νομίσαντες εἶναι τῶν τοῦ ἀέρος μεταβολῶν, καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ὅλων.* Sed haec constructio est plane alia.

§. 10. *τὸ ὂν διαλύηται*] Vizzan. (cum Nogar. opinor) legit *διαλύεται*. Ipse tamen etiam e cod. Vat. affert *διαλύηται* in margine.

ἢ τὸ μέρος τί ἐστι] Mirum videri potest, quod articulus cum *τι*, definitum cum indefinito, iunctum est. Sed ita quoque graece dicitur. cf. Plato Phaedon. c. 47. p. 416.

εἰς τὸ μὴ ὄν. ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ Πᾶν.

§. 11. Εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ φθείρεσθαι, ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἔξω τοῦ Παντὸς φθαρήσεται δυναστευόμενον, ἢ ὑπό τινος τῶν ἐντός· οὔτε δὲ ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν· ἐκτὸς γὰρ τοῦ Παντὸς οὐδέν· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ Παντὶ, καὶ τὸ Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν ὁ κόσμος· οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώτερα

Bisch. Διὸ δὴ καὶ ὁ μάντις δίνῃ περιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ. ibid. c. 25. pag. 324. ὑπὲρ τοῦ ποιοῦ τινός: et τῷ ποιῷ τινί. Aristot. Physic. I, 69. ἢ πρὸς τὸ ἄλλο τι τῶν ἐχόντων μορφήν. Codex Vat. Siebenk. τὸ omittit.

i τὸ ὂν ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων] Ita legit Battaesii Codex et sine dubio Codd. Vatt. ex quibus in margine Vizzanii vitiose adfertur ἀπόλεσθαι ἐκ τῶν οὔτεν. e suo tamen Siebenk. annotauit: „ἀποτελέσθαι] deest." Louan. editio habet: ἀπολέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων, quod secutus est Christianus, quum verteret: *fieri enim non potest, vt quod est ab iis quae non sint aboleatur, aut in id quod non sit resoluatur.* Comm. Vizzan. Gal. D'Argens. Roterm. denique: τὸ ὂν ἀποτελέσθαι ἐκ τῶν μὴ ὄντων. Sed hoc debetur coniecturae Nogarolae hunc in modum differentis: „Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἀπολέσθαι. *Ita vulgo legitur in Ocello. Ego vero legendum arbitror* ἀποτελέσθαι, *quod est: effici vel fieri; quod intelligere cuique licet cum ex ipsa rei natura, tum vero e verbis Philonis, quae Ocelli verbis debent respondere. Ita enim scribit Philo:* ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμοῦ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι." Vid. Commentar. ad h. l.

ἄφθαρτον ἄρα] Codd. Vatt. ἄφθ. γάρ. quam varietatem etiam Commel. in varr. Lectt. annotauit. Tacet Siebenk.

§. 11. καὶ δοξάζοι] Cod. Vat. non habet καί, et Vizz. legit δοξάζει.

ὑπό τινος τῶν ἔξω — τῶν ἔξωθεν] Louan. ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἐντός, οὔτε δὲ ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν etc.

μείζονά τε καὶ] τε inclusum in Comm. et inde deriuatis.

εἶναι τοῦ Παντός· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἄγεται γὰρ τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ Παντὸς, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σώζεται, καὶ συνήρμοσται, καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχήν· εἰ δὲ οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν, οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔνδοθεν φθαρήσεται τὸ Πᾶν, ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος· τοῦτον γὰρ ἔφαμεν εἶναι τὸ Πᾶν.

§. 12. Ἔτι δὲ καὶ ὅλη δι᾽ ὅλης ἡ φύσις θεωρουμένη, τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ, κατὰ λόγον ἀπομαραινομένη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν, καὶ διέξοδον ἐπιδε-

οὐκ ἀληθές] Sic cod. Vat. teste Vizz. et Siebenk. Louan. Vizzan. Battaesius: οὐκ ἀληθεύει vero legunt Nog. Comm. Gale etc. quod tamen contra linguae vsum censendum est. Occurrit quidem interdum ἀληθεύει, vt pro ἀληθές ἐστι positum videri possit; velut Aristot. Met. IV. c. 7. p. 1280. C. Aurel. ὁρισμὸς ἀληθεύει, et ψεύδεται· de Interpr. c. 8. p. 52. E. vbi alternant ἀληθεῖς εἶναι et συναληθεύειν, inter haec vero loca, et Ocelli locum haud parua intercedit diuersitas. Passiuum vero ἀληθεύεται idem est ac ἀληθές ἐστι. Aristot. Topic. IV. c. 3. p. 316. D. de Interpr. c. 10. p. 55. D.

τὰ πάντα] τὰ ἄλλα πάντα. Cod. Vat. Siebenk.

τοῦτον γὰρ ἔφ.] Secutus sum lectionem ed. Louan. et Cod. Vat. Siebenk. reliquae habent: τοῦτο γὰρ ἔφ.

§. 12. κατὰ λόγον ἀπομ.] Vizz. monet, in cod. Vat. esse κατ᾽ ὀλίγον. quod, si κατ᾽ ὀλίγον legatur, non est plane contemnendum. Glossa certe est aptissima. Siebenk. „κατὰ λόγον] κατ᾽ ὀλίγον· κατὰ λόγον ἀπομαραινομένη τὸ θνητόν.“

ἀπομαραινομένη καὶ πρ.] Vulgo legitur ἀπομ. τὸ συνεχὲς καὶ πρ. Ego vero iam olim has voculas τὸ συνεχὲς, vt suspectas annotaui, quia non solum constructionem turbant et impediunt, explicationemque difficillimam reddunt, sed etiam propter similem antecedentium vocularum (θεωρουμένη τὸ συνεχὲς et ἀπομαραινομένη) exitum facile repeti potuerunt. Sed cum in omnibus, etiam in Christiani versione, extare viderem, non ausus sum loco eas mouere. Nunc vero cum Battaesio, auctoritate cod. Regii, omisi.

διέξοδον ἐπιδεχόμενον] Sic

χόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀὴρ, ὅρον ἀμείβουσι ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν.

§. 13. Πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνερχόμενον, ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρὸς, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Οἱ δὲ καρποὶ καὶ

edidi e coniectura Schultesii in Bibl. der gr. Philosophen. pag. 302. et ita Battaesii textus. E codice suo tamen ipse affert ἐπιδεχομένη, quae est reliquarum editionum lectio.

τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] καὶ deest in Cod. Reg. nisi in nota Batt. operarum errore excidit. In textu ipse habet:

κύκλον ἀμείβοντα — ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς] Hunc locum, qui olim mancus et mutilus exhibebatur, Battaes. e Cod. Reg. 1928, ita, vt edidi, restituit. Antea ita se habebat; κύκλον, ἀμείβει (codd. Vatt. vt Vizzan. et Siebenk. monuerunt, ἀμείβοντα, emendatae lectionis vestigium) διέξοδον οὐκ (Vat. οὖν) ἐφεξῆς (Louan. περίοδον ἐφεξῆς) καὶ συνεχῶς etc. Ad defendendam lectionem Battaes. adscribam ea, quae, antequam reliquas editiones contulissem, ad voculam διέξοδον annotaueram: „ante hanc vocem aperte nonnulla exciderunt; primo enim constructio admodum dura, et ab Ocelli ratione abhorrens, adeo vt διέξοδον et κύκλον in appositione esse videantur; deinde τὸ οὐκ ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς aperte oppositum est τῷ: κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως· denique nihil est, quod respondeat vocibus: τὰ μὲν γὰρ, vbi τὰ δὲ hic quidem necessario sequi debet. Desidero equidem talia, quae sint opposita τοῖς πρώτοις κινουμένοις.“

οὐ μὴν τὸν — ἀλλὰ τὸν] Ita Batt. et Vizzan. e Cod. Vat. οὐ μὴν τόν γε — ἀλλὰ τὸν, quod annotauit quoque Siebenkeesius. Sed Nogar. Com. et reliquae τὴν. referebant nimirum ad διέξοδον, quum omissa essent nunc quidem interiecta.

§. 13. μέχρι πυρὸς] Desunt hae voculae Louaniensi, vnde in Com. includuntur.

τὰ πλεῖςα τῶν ῥιζοφύτων, ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα, πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν διέξοδον ἐπιτελουμένης τῆς φύσεως.

§. 14. Οἱ δὲ ἄνθρωποι, καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ὑποβεβηκότως τὸν καθόλου ὅρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν· οὐ γάρ ἐςιν ἐπανάκαμψις αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὐδὲ ἀντιπερίςασις μεταβολῆς εἰς ἄλληλα, καθάπερ ἐπὶ πυρὸς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ τῶν τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα, καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν, διαλύεται καὶ ἀπογίνεται. Ταῦτα οὖν ἐςι σημεῖά τε καὶ τεκμήρια, τοῦ τὸ μὲν ὅλον

ἐπὶ τὸ σπέρμ.] Articulum, quem Louan. Vizz. Batt. habent, Com. inclusit tanquam desideratum alibi.

ἐπιτελουμ.] Codd. Vatt. ἀποτελουμένης. non male.

§. 14. Οἱ δὲ ἄνθρωποι] Cod. Vat. Siebenk. εἰ δὲ ἄνθρωπος. *male*, iudice Siebenk.

οὐ γάρ ἐςιν ἐπαν. — ἡλικίαν] Hae voculae desiderantur in Louan. nec eas expressit Christian. qui vertit: *Successiue potius vniuersum naturae terminum subeunt, neque illis est inter se mutationis vndique circumfusa cobibitio (quae Graecis est ἀντιπερίςασις) quemadmodum est in igne etc.*

οὐδὲ ἀντιπερίς. μεταβολῆς] Vizzan. suadet: οὐ δι' ἀντιπερίςασιν μεταβολή.

τὸν διὰ τῶν τεσσάρων] Codd. Vatt. teste Vizz. et Sieb. τῶν διὰ τεσσάρων. et Louan. διὰ τεσσάρων, omisso τῶν. non male. Com. Gal. D'Arg. τῶν incluserunt.

καὶ τὰς μεταβ.] pro καὶ Codd. Vatt. non inepte κατά. quod e suo annotauit quoque Siebenk. Vizzanii coniecturam vide Comment. I, 14, 6.

καὶ ἀπογίνεται] Ita omnes etiam Codd. Vatt. Sed Vizz. fortasse cum Nogar. καὶ ἄλλως γίνεται. Battaes. διαλύεται τε καὶ ἀπογ.

ταῦτα οὖν] Vizzan. notauit, Codd. Vatt. et Louan. habere τούτων. Louan. nimirum ita: τούτων ἐςὶ σημεῖά τε καὶ τεκμήρια τοῦτο μὲν etc. eadem statim postea pro τὰ δ' ἐπὶ habet τὰ δὲ ἐπί.

καὶ τὸ περιέχον μένειν ἀεὶ καὶ σώζεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ μέρους καὶ ἐπιγινόμενα αὐτοῦ φθείρεσθαι καὶ διαλύεσθαι.

§. 15. Ἔτι δὲ τὸ ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον καὶ τοῦ σχήματος, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς οὐσίας τοῦτο πιςοῦται, διότι ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρτος· ἥ τε γὰρ τοῦ σχήματος ἰδέα κύκλος· οὗτος δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος· διόπερ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος· ἥ τε τῆς κινήσεως κατὰ κύκλον· αὕτη δὲ ἀπαράβατος καὶ ἀδιέξοδος· ὅ τε χρόνος ὁ ἄπειρος, ἐν ᾧπερ ἡ κίνησις, διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον, μήτε τελευτὴν λήψεσθαι. ἥ γε μὴν οὐσία τῶν πραγμάτων ἀνεκβατος καὶ ἀμετάβλητος, διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον, μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ

ἐπιγ. αὐτοῦ] αὐτοῦ, quod est in codd. Vatt. Louan. et editionibus reliquis, Nogarolae deest; quare inclusum in Commel. Gal. etc.

§. 15. ἀγέννητος] D'Argens. hic et postea ἀγένητος. Ceterum Stobaeus in Eclog. Phys. I., pag. 44. fin. hanc ῥῆσιν usque ad voces: πεφυκέναι μεταβάλλειν dorica dialecto laudauit: ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτελεύταιον. omisso hic quidem τὸ ἄναρχον. et postea ἴσος vt supra etiam scriptum est §. 5. Patricius h. locum laudauit vsque ad καὶ ἄφθαρτος. T. II. Lib. VI. p. 251.

ἥ τε τῆς κινήσεως] Ita Nog. Com. et edd. inde fere exscriptae; sed Vizzanius: ἥ τε κίνησις, ex aliis, vt testatur. Invenitur autem haec varietas in Vatt. Lectt. Comm. sine auctoritate. Stobaeus etiam: ἅ τε τᾶς κινάσιος.

αὕτη δὲ] Stobaeus αὐτὰ δὲ. i. e. αὐτὴ δὲ. male.

ὁ ἄπειρος] Articulum omisit Stobaeus cum Louan. et Commel. inclusit. Sed habet Vizzan. et Patricius T. II. L. VI. p. 246. et Battaes.

μήτε ἀρχὴν] μὴ δὲ ἀρχ. Patricius.

τελευτὴν λήψεσθαι. ἥ γε μὴν] Stob. τελευτὰν λάμψειν. ὁ δὴ ἅ τε μὰν etc. et statim ἀνεκβαντος vitiose.

ἐπὶ τὸ βέλτ.] Stob. εἰς τὸ βέλτ.

τὸ χεῖρον πεφυκέναι μεταβάλλειν. Ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων σαφῶς πιστοῦται, ὅτι ὁ κόσμος ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Ὅλου καὶ τοῦ Παντὸς ἅλις εἰρήσθω.

Κεφ. Β.

§. 1. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ Παντὶ τὸ μέν τοι γένεσις, τὸ δὲ αἰτία γενέσεως· καὶ γένεσις μὲν, ὅπου μεταβολὴ καὶ ἔκβασις τῶν ὑποκειμένων, αἰτία δὲ γενέσεως, ὅπου ταυτότης τοῦ ὑποκειμένου· φανερὸν, ὅτι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν ἐστι, περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν τό τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι.

§. 2. Αἱ δὲ μοῖραι αὐτοῦ διορίζουσι καὶ τε-

πεφυκέναι μεταβάλλειν] Stob. πέφυκεν μεταβάλλειν.

Cap. II.

§. 1. Stobaeus etiam hanc §. laudauit Ecl. Phys. p. 45. Patricius vero hanc et sequentem vsque ad voces: καὶ φύσεως exhibuit in Disc. Perip. T. II. lib. VI. p. 239.

ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ Παντὶ] Stob. ἐπειδ' ἐν τῷ περιέχοντι. et post μὲν deest τοι. Patricius: ἐπεὶ δ' — μέντοι — τὸ δ' αἰτ.

γένεσις μὲν] μὲν deest in Cod. Vat.

καὶ ἔκβασις] Vizzan. καὶ ἡ ἔκβασις. e Cod. Vat. et Barth.

τῶν ὑποκειμ. — ὅπου ταυτότης] Desunt haec Stobaeo. Sed facile apparet, cur omissa sint.

φανερὸν ὅτι] ὅτι deest Stob. vt statim τῆς ante γενέσεως.

τὸ ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν] Stob. τό τε ποιεῖν καὶ κινεῖν, quod magis convenit cum membro sequente, τό τε πάσχ. καὶ τὸ κιν. Ceterum τὸ ante κινεῖν, quod Patricio deest, et in Nogar. videtur desiderari, inclusum est in Comm. rel. Sed Louan. Vizzan. Battaes. id exhibent.

§. 2. μοῖραι αὐτοῦ] αὐταὶ legunt Nog. Comm. Vizzan. Gal. D'Arg. Roterm. Battaes. Sed Codd. Vatt. teste Vizzanio habent αὐτοῦς, et Louan. ed. τοῦ. Patricius: αὗται, sed vertit: fata ipsa. Christian. in

μνουσι τό τε ἀειπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ἀεικίνητον. Ἰσθμὸς γάρ ἐστιν ἀθανασίας καὶ γενέσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος. τὸ μὲν ἄνωθεν ὑπὲρ ταύτης πᾶν, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς, θεῶν κατέχει γένος· τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης, νείκους καὶ φύσεως.

versione initium plane omisit, nam transtulit: *dirimitur impatibilis mundi pars et immutabilis a patibili et mutabili.* Equidem siue αὐτοῖ, siue αὐτοῦ legendum censeo, et posterius in textu posui, quum in codd. Vatt. et Louan. eius reperiantur vestigia. αὐτοὶ videtur ortum e coniectura eorum, qui, quum intelligere non possent, quae sint *fata eius*, corrigerent: *fata ipsa.* Ceterum cf. commentar. ad h. l.

ἀειπαθὲς μέρ. τ. κόσμ. κ. τ. ἀεικίν.] Editiones, praeter Batt. omnes: τό τε ἀπαθὲς μ. τ. κ. — ἀκίνητον. Sed Nogarola iam annotauit: *melius arbitror, si legatur* τό τε ἀειπαθὲς μέρος καὶ ἀεικίνητον. et Vizzan. *legerem* ἀειπαθὲς καὶ ἀεικίνητον. Ego vero non dubitaui, ita edere; nam Battaesii codex et textus ἀεικίνητον habet loco ἀκίνητον, quamvis in textu relictum sit ἀπαθὲς μέρος. Patricius vero p. 239. et ἀεὶ παθὲς et ἀεὶ κίνητον, voculis nimirum ita separatis; Siebenkees. autem e cod. Vat. et ἀειπαθὲς et ἀεικίνητον annotauit. Deinde haec dictio Ocello est familiaris. cf. c. III. §. 5. τῆς μὲν ἀεικινήτου φύσεως οὔσης τῆς δὲ ἀειπαθοῦς. et in fragm. de Legg. τὸ δ' ἀεικίνητον κυβερνεῖ, τὸ δ' ἀειπαθὲς κυβερνεῖται. Ceterum Vizzanii textus habet: μ. τ. κόσμου τὸ καὶ ἀκίνητον· sed vertit: *impassibilem vniversi partem et immobilem,* vnde pro errore operarum haberi potest. Non inepta tamen esset lectio, si quis coniungat Battaesianam cum Vizzan. ita: τό τε ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου τὸ καὶ ἀεικίνητον; cf. Comm. ad h. l.

ἐπ' αὐτῆς] ἐπ' αὐτὴν legunt Comm. Gal. D'Arg. Battaes. ἐπαναυτὴν. Nogar. Patric. et Vizzan. ὑπ' αὐτὴν Codd. Vatt. quod etiam Siebenk. monuit, et Louan. edit. (error hic est in Varr. Lectt. Vizzanii; nam Commelina aliter legit, ita nimirum, vt annotaui.) Ego vero e coniectura, sensu et grammatica postulantibus, posui ἐπ' αὐτῆς *in ea*; vt infra habebimus c. II. §. 22. τὰ ἐπὶ γῆς. III, 2. ἐπ' αὐτῆς φυόμενα. cf. Plato. Tim. T. IX. p. 365. Bip. Confunduntur autem ἐπ' αὐτῆς et ἐπ' αὐτὴν. velut Fischerus ad Platonis Phaed. c. 59. n. 28. pro ἐπ' αὐτῆς e cod. Aug. ἐπ' αὐτὴν, et e Tub. ἐπ' αὐτῇ attulit. Fortasse tamen ἐπάνω αὐτῆς, i. e. ἄνω ἐπ'

τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἐν αὐτῷ διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων.

§. 3. Ἐν ᾧ δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν δυναστείαν, τρία δεῖ ταῦτα ὑπεῖναι. Πρῶτον μὲν τὸ πρὸς ἁφὴν ὑφιζόμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς γένεσιν ἐρχομένοις. τοῦτο δ' ἂν εἴη πανδεχὲς καὶ ἐκμαγεῖον αὐτῆς τῆς γενέσεως, οὕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ αὐτοῦ γενόμενα, ὡς ὕδωρ πρὸς χύλον, καὶ σιγὴ πρὸς ψόφον, καὶ σκότος πρὸς φῶς, καὶ

αὐτῆς, legendum est, vt Plato. Phaedo. c. 58. pag. 459. Fisch. οἰκοῦντας γὰρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἴεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰκεῖν.

τὸ μὲν γάρ] γὰρ desideratum apud Nogar. Vizzanius e Codd. Vatt. addidit; reliquae etiam habent.

ἐν αὐτῷ διαλλ.] αὐτῷ, quod in variis lectt. Comm. reperitur h. l. censui reuocandum; Reliquae omnes quas vidi ἐν αὐτῇ, nec e cod. Vat. varietatem annotauit Siebenk. quare hic quoque αὐτῇ videtur habere: male; referri enim non debet ad σελήνην, sed aperte respicit ad τὸ πᾶν τὸ ὑποκάτω σελήνης.

§. 3. γέν. ἔχουσι] Cod. Vat. ἔχει. Sed Patric. etiam pag. 237. exhibet vulgatam. Ceterum pro φύσις τε καὶ γένεσις posset in mentem venire φ. τ. κ. ἀπογένεσις. cf. finem §. 2. sed sequentia, vbi de ortu solo agitur, hoc non admittunt; nec omnino erat, cur hic interitus fieret mentio.

ἐξ αὐτοῦ γενόμ.] Omnes quas vidi editiones, ne Battaesiano quidem textu excepto, Patricius etiam Lib. II. T. II. pag. 205. legunt ἐξ αὐτῶν, quod sane improbandum. Vnum enim antecessit, ad quod referatur, τὸ πανδεχὲς, τὸ πρὸς ἁφὴν ὑφιζόμενον σῶμα. Vitium e dorica dialecto videtur natum, vbi sine dubio fuit ἐξ αὐτῶ· nisi forte grauius vitium et omissio etiam hic latet. Patricius pro γενόμ. habet γινόμενα, idemque e Cod. Vat. annotauit Siebenkees.

καὶ σιγὴ πρὸς ψόφον] Sic Battaesii textus, sine dubio e codice suo. Antea in omnibus editionibus legebatur: καὶ ψόφος πρὸς σιγήν. cuius loco Vizzanius coniecit καὶ πρὸς ψόφον σιγὴ, vt congrua fiat proportio et *concinna cum sequentibus verbis textus, in quibus aër, cui mox indebatur silentii nomen, statuitur veluti materia strepitus dictionis et concentus.* Recte, et ita simul appareret ratio, cur immutata et deprauata haec lectio

ὕλη πρὸς τεχνιτάν. τό τε γὰρ ὕδωρ ἄχυλον καὶ ἄποιον πρός τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν ἀνάλογον, καὶ πρὸς δριμὺ καὶ ἁλμυρόν. καὶ ὁ ἀὴρ ἀδιατύπωτος πρὸς ψόφον καὶ πρὸς λέξιν καὶ μέλος· καὶ τὸ σκότος ἄχροον καὶ ἄμορφον πρός τε τὸ λαμπρὸν καὶ ξανθὸν καὶ λευκόν· καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητι-

fuerit. Equidem tamen malui Battaeſ. ſequi, quum eius lectio ordini verborum reliquorum, vbi id, ad quod refertur, ſemper poſtponitur, accommodatior ſit.

ἄποιον] Nog. ἄπονον, quod abſurdum eſt. correxit igitur Vizzan. e Com. Barth. et Vat.

πρός τε τὸ γλ.] Sic Codd. Vatt. (quod e ſuo quoque notauit Siebenk.) et Barth. Louan. et Vizzan. πρὸς δὲ τ. γλ. Nog. Comm. Gal. D'Arg. Batt. ſed contra ſenſum et vſum in ſequentibus.

τὸ πικρὸν] Articulum Vizz. e Codd. Vatt. et Barth. addidit; omittunt eum Nog. Com. Gal. D' Arg. Battaeſ. Sed Louan. edit. hunc locum ita exhibet: πρός τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ ἀνάλογον δριμὺ καὶ ἁλμυρόν. Battaeſ. vero: γλυκὺ καὶ πικρὸν ἀνάλογον καὶ τὸ δριμὺ καὶ ἁλμυρόν. Tacet Siebenk.

πρὸς λέξιν] Sic Nog. Com. Gal. Batt. Sed Vizzan. e cod. Barth. omiſit πρός.

καὶ μέλος] Ita Nog. Louan. Vizzan. Batt. quare πρός deeſſe etiam arbitror in Codd. Vatt. et cod. reg. Pariſ. Tacet tamen Siebenk. καὶ πρὸς μέλος Com. Gal. D'Arg. quod Commelinianae ſoli tribuit Vizzanius.

ἄχροον] Cod. Vat. ἄχρουν. et ex Barth. et altero Vat. in margine ἄχρονον attulit Vizzan.

πρός τε τὸ λαμπρὸν] πρὸς δὲ λαμπ. Com. πρὸς τὸ δὲ λαμπ. Batt. πρός τε λαμπ. Vizzan. Sed Louan. edit. et Siebenk. Cod. Vat. ita legunt, vt ego edendum curaui.

καὶ λευκόν] Hoc mihi ſatis ſuſpectum eſt; eiicere tamen e contextu non auſus ſum, quia in omnibus, ne Battaeſio quidem excepto, legitur. λαμπρὸν enim, quod antecedit, h. l. vbi de coloribus ſermo eſt, nihil eſt aliud quam λευκόν. Vid. Caſaubon. ad Theophr. Char. XXI. p. 212. Fiſch. et Thom. Magiſtrum ibi laudatum: λαμπρὰ ἐσθὴς κάλλιον λέγειν ἢ λευκή. praeterea Fiſcher. ad Platon. Criton. II. n. 7. Wetſtenium ad Lucae Euang. c. XXIII, 11. p. 812. et ſic ſplendidum etiam videtur occurrere apud Senecam Epiſt. 31. *Quemadmodum ſine mixtura lucis ni-*

κήν. Δυνάμει οὖν πάντα ἐν τούτῳ πρὸ τῆς γενέσεως, συντελεία δὲ, γενόμενα καὶ λαβόντα φύσιν.

bil splendidum est, nihil atrum. Quare καὶ λευκὸν glossematis loco habeo. Si quis λαμπρὸν, distinctum ab albo, de colore quem astra referunt, quibus λαμπρότης tribuitur (Auct. de Mundo c. 4. p. 1210. D.), accipere velit, ei in memoriam reuocarem, quod Empedocles dixit: ἠλιον μὲν λευκὸν ὁρᾶν καὶ θερμὸν ἁπάντη. Vid. Aristot. de Gen. et Corr. I, c. 1. p. 683. E. Siebenk. in [schedis] posuit: „λευκὸν [δ]ὲ [ἀν]α κηρ[όπλαστικ]ην" quod equidem non probo.

καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν] Exprimendam curaui lectionem Louan. editionis, quacum consentit Christiani versio: *tenebrae nullius sunt coloris et formae, si conferantur cum splendido et flauo et albo. Materia vero cum statuaria arte conferenda, igitur potentia etc.* Inepta haec quidem ad intelligendum, sed satis apta ad agnoscendam eam, quam secutus est, lectionem. Explicationem ipsam exhibet commentarius. Sed in editionibus hic mirae sunt turbae et ineptiae. Velut: ξανθὸν καὶ λευκόν· λευκὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ κηροπλαστικὴν, ἄλλως δὲ ἡ ὕλη πρὸς ἀνδριαντοποιητικήν. Ita Com. Vizzan. Gal. D'Argens. Roterm. Ante κηροπλασ. Cod. Barth. addit πρὸς. et voces: ἄλλως δὲ ἡ ὕλη πρ. ἀνδρ. desunt, teste Vizzanio, in Codd. Vatt. et Barthol. atque, teste Battaesio, etiam in cod. regio Paris. et Siebenk. ad voculas: ἄλλως δὲ ἡ ὕ. πρ. ἀνδ. monuit: „haec ex margine in textum excepta videntur, quibus diuersa alterius Codicis lectio notabatur, et absunt a Vat. Locus λευκὸν δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ κηροπλαστικὴν (δυνάμει ὢν πάντα ἐν τούτῳ etc." Ego tamen Louaniensis editionis lectionem his codicibus egregie conspirantibus non dubitaui anteponere; sola enim sanum sensum et ad hunc locum pertinentem praebet, maxime si quis pro ἀνδριαντοποιητικὴν legere malit: ἀνδριάντα ποιητὴν *statuam factam.* Confusio vero in editionibus et codicibus, vnde istae exscriptae sunt, ita potest explicari. Nostra lectione admissa deesse aliquid videbatur; auctor in antecedentibus plura attulerat, ad quae illud ὑποκείμενον referatur, hic vero sola ἀνδριαντοποιητικὴ, siue rectius ἀνδριὰς ποιητὸς legebatur, quare adiecta est cognata ista κηροπλαστικὴ, cum his coniunctum λευκὸν illud, quod supra delendum esse monui, peperit sententiam ineptam, quae nunc in omnibus editionibus extat; de-

ἐν οὖν δεῖ τοῦτο πρῶτον ὑπεῖναι πρὸς τὸ γίνεσθαι γένεσιν.

§. 4. Δεύτερον δὲ, τὰς ἐναντιότητας, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται, πάθος καὶ διάθεσιν ἐπιδεχομένης τῆς ὕλης, καὶ ἵνα αἱ δυνάμεις, ἀντιπαθεῖς οὖσαι, μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐταὶ αὐτῶν, μήτε κρατῶνται αὐταὶ ὑπ᾽ αὐτῶν. τυγχάνουσι δὲ αὗται τό τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν.

§. 5. Τρίτον δὲ αἱ οὐσίαι, ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν

nique veram lectionem annotarunt, adiecta variae lectionis significatione: ἄλλως. vnde ἄλλως δὲ ἡ ὕλη etc. quod vulgo ita accipitur, ac si materia ad statuariam artem aliter se haberet, quam album ad eandem. Sane! sed haec diuersitas huc non pertinet.

§. 4. διάθεσιν] Sic Codd. Vatt. notante etiam ex altero Siebenk. et Barth. Commelin. in Varr. Lectt. Louan. Christiani versio: *adfectionem admittente*, Vizzan. et Battaes. διαθέσεις Nog. Com. Gal. D'Arg. Roterm. Patricius p. 203. l. 1. p. 206. l. 36. p. 238. l. 15. Sed correctionem sapit.

αὐταὶ αὐτῶν] Sic Vizzan. et Batt. et αὐταὶ e Vat. Cod. annotauit Siebenk. ad Commel. quae legit: αὗται αὐτῶν. Sed αὐταὶ αὐτῶν habet Patric. Disc. Perip. Tom. II. L. 2. p. 206.

αὐταὶ ὑπ᾽ αὐτῶν] Ita Galley Batt. αὗται ὑπ᾽ αὐτῶν Commel. Louan. αὐταὶ ὑπ᾽ αὐτῶν Patric. l. l. vitiose, et Vizzanius etiam hic habet αὐταὶ αὐτῶν. Ceterum loco τό τε θερμὸν etc. in mentem venire potest τό γε θερμὸν, quum τε postponi soleat: τὸ θερμόν τε καὶ etc. Simili ratione Fischerus in Platon. Critone c. 1. n. 8. p. 171. lectionem Cod. Tub. τοσαύτῃ τε ἐγρηγορσίᾳ mutauit in τοσ. γε ἐγρ. Sed Ocelli vsus fert id etiam antepositum. Conf. c. 3. vid. Viger. de Idiotism. VIII, 7. p. 517 seq. Zeun.

θερμὸν καὶ ψυχρ. κ. ξηρ. κ. ὑγ.] Cod. Vat. et Barth. praeponunt ψυχρὸν et ὑγρόν. notante Vizzanio; et Battaes. dedit: ψυχρ. καὶ θερμ. καὶ ξηρ. κ. ὑγρόν.

§. 5. αἱ οὐσίαι] Comm. in Varr. Lectt.: „τρίτον δὲ τὰς οὐσίας, sic supra δεύτερον δὲ τὰς ἐναντιότητας, vt subau-

αὗται· πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ γῆ. Διαφέρουσι δὲ αὗται τῶν δυνάμεων· αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι ἐν τόπῳ φθείρονται ἐξ ἀλλήλων· αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται οὔτε γίνονται. λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων.

diatur praecedens δεῖ ὑπείναι." Non male; sed legendum esset etiam postea: ἀέρα καὶ γῆν. Patricius vero Disc. Persp. T. II. l. 2. p. 206. fin. haec ita exhibuit: „Ocellus quoque eadem haec elementa statuit: τρίτον δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ· ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα." Memoriter haec videtur attulisse, quamuis latine eodem modo interpretatus sit, quo graece posuit.

ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὗται] Desiderantur hae voculae in Louaniensi.

καὶ ἀὴρ καὶ γῆ] Vizzan. textus: καὶ ἀὴρ γῆ. et statim: δ' αὗται. Siebenk. e Codice: καὶ γῆ καὶ διαφ. attulit.

αἱ μὲν γὰρ οὐσ.] Cod. Barth. γὰρ omisit, et Vaticanus, notante Vizzan. et Siebenk. legit cum Battaesio οὖν loco γάρ; Louaniensis statim vitiose: οὐσίαι ἐν τόπῳ φθ. ἐξ ἀλλήγων.

φθείρονται ἐξ ἀλλήλων] Ita noster alibi locutus non est; sed aut nude posuit voculam, aut ὑπὸ addidit, velut c. 1. §. 11. contra ea saepissime dixit γίνεται ἐκ. I, 2. II, 3. 7. III, 1. quare non dubito, quin h. l. καὶ γίνονται exciderit, in membro opposito certe vtrumque legimus: οὔτε φθείρονται, οὔτε γίνονται.

λόγοι γὰρ ... τούτων] Hoc habent omnes libri, quos vidi, praeter Louan. de quo statim. Nogarola ad h. l. „*Ita legitur in opusculo Romae descripto, et ad me Veronam transmisso, idem tamen Louanii impressum sic habet: λόγον γὰρ ἀσώματον τυγχάνουσι· τούτων δὲ τῶν etc. priorem lectionem, vt quae melior et clarior sit, magis probo.*" Ego vero e Louan. annotaui: λόγον γὰρ ἀσώματον τυγχάνουσι τούτων· τῶν δὲ. et Christiani versio: *rationem enim corporis expertem sunt sortitae.* Quid si legatur: λόγον γὰρ (sc. κατὰ) ἀσώματοι τυγχάνουσι. τούτων δὲ τῶν etc. Sed inusitata est hac in formula omissio praepositionis κατὰ, quae ante λόγον adscribenda fuisset. Quid si ita formetur locus: λόγῳ γὰρ θεωρητοὶ καὶ ἀσώματοι τυγχ. τούτων δὲ etc. Conf. Plutarch. de Decret. Philos. III, c. 5. §. 3. p. 68. Beck. Sed ne hoc quidem admitti potest, qualitates enim istae sensu potius, quam ratione, percipiuntur. Si quid mutandum sit, sua-

§. 6. Τῶν δὲ τεσσάρων τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὡς αἴτια καὶ ποιητικά· τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς ὕλη καὶ παθητικά. Πρώτως δὲ ὕλη τὸ πανδεχές. κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν· ὥστε πρῶτον τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή. δεύτερον δὲ ἐναντιώσεις, οἷον θερμότητος καὶ ψυχρότητος καὶ ὑγρότητος καὶ ξηρότητος· τρίτον δὲ αἱ οὐσίαι, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ· ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι.

derem: λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι. τούτων δὲ τῶν etc. Cf. Comment. ad h. l.

§. 6. πρῶτον δὲ] Sic Vizzan. Gale. D'Arg. Battaes. πρώτως δὲ vero dedi cum Louan. Commel. quacum consentire videtur Cod. Vat. Siebenk. qui nihil varietatis annotauit, et πρώτως γὰρ ὕλα Stobaeus. Patricius vero Disc. Perip. T. II. Lib. 2. p. 205. πρώτως δ' ἡ τὸ πανδ. -- πᾶσι, ὥστε πρῶτον δυνάμει σῶμα αἰσθητόν, omisso τὸ, et ἀρχή. et vertit locum: *Primo, omnium susceptrix: communis enim subiicitur omnibus. itaque primum potentia corpus sensibile.* Sed idem p. 238. πρώτως δ' ἡ ὕλη πανδ. cetera recte; pag. denique 253. vbi totam hanc §. exhibuit, legit πρώτως et omisit τὸ ante πανδεχ.

ὥστε πρῶτον — ἀρχή] ὥσπερ πρᾶτον μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχάν. Stob.

δὲ ἐναντιώσεις] δὲ αἱ ἐναντ. Stob. addito articulo.

θερμότητος — ξηρότητος] Stob. Nominatiuum posuit θερμότας etc. et omisit: ὑγρότας. Nominatiuum habet etiam Patricius p. 253. atque Aristoteles de Gen. et Corr. II. c. 6. et videri potest praeferendus.

αἱ οὐσίαι] Desunt hae voculae Nog. Patric. pag. 253. Commel. et Battaes. aliisque; addidi cum Vizzanio e sola Louaniensi, in membris antecedentibus certe ὕλη et ἐναντιώσεις etiam addita sunt; vt autem hoc non erat valde necessarium, ita fortasse articulus αἱ delendus. Vizzan. statim vitiose μεταβ. εἰς ἄλληλα. et Patric. p. 253. ταῦτα δὲ pro ταῦτα γάρ.

οὐ μεταβάλλουσι] οὐ omittunt Cod. Vat. antiquior, teste Vizzanio, Stobaeus Ecl. Phys. I, 42. Louan. et Christiani versio; *repugnantiae vero etiam permutantur*, quam omissionem Vizzanius in Comment. p. 130. probat.

§. 7. Αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων δύο. αἱ μὲν γάρ εἰσι τῶν πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τῶν πρώτων· τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μανὸν τῶν γενομένων ἐκ τούτων. Τυγχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δέκα ἕξ· θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ ἀραιὸν καὶ πυκνὸν καὶ λεῖον καὶ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ

Sed exstat οὐ apud Aristotelem de Gen. et Corr. H, t. 6. Patric. p. 251. Nogar. et alios editores, etiam Battaes. sium; nec mihi quidem videtur abesse posse saluo sensu. Cf. Comment.

§. 7. Αἱ δὲ διαφ.] δὲ abest a Battaes. solo sine annotatione; ceterum Patric. T. II. l. 6. p. 252. laudauit initium huius paragraphi vsque ad voc. πᾶσαι δέκα ἕξ. et legit statim γινομένων.

πυκνὸν καὶ μανὸν] Nogarola post has voculas in versione omnes contrarietates, in sequentibus demum enumeratas, nescio quid secutus, suppleuit; et Patricius l. l. ita: μανὸν, λεῖόν τε καὶ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ λεπτὸν καὶ παχὺ, καὶ ὀξὺ καὶ ἀμβλὺ τῶν γινομ. etc. pergitque: *Ac post earundem repetitam enumerationem subdit*: τούτων δὲ γνωστικὰ etc.

καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν] Editiones ante Battaes. omnes: καὶ ψυχρὸν, ὑγρὸν καὶ ξηρ. βαρὺ καὶ κοῦφ. et ita in sequentibus, vt oppositas qualitates solas vocula καὶ copulent; sed Codd. Vatt. et Barth. atque Battaes. ante quamcunque qualitatem apponunt καὶ, quos ego sequendos putaui. Siebenk. e suo Cod. hoc non annotauit, quid, quod καὶ ante λεπτὸν, quod scripserat, deleuit. Cf. not. seq.

σκληρὸν κ. μαλ. κ. λ. κ. παχὺ] Hae voculae desunt. Nogar. et Commel. sine dubio operarum errore, nam versio Nogarolae in Commel. editione exhibet omnes. Vizzanius in textu addidit e Codd. Vatt. et Barth. (easdemque Siebenk. adscripsit e Codice,) in versione vero et paraphrasi ipse quoque omisit, quamvis numerum XVI. adderet. Battaes. ad vocem παχὺ monuit: „*Le manuscrit du Roi ajoûte ces quatre mots absolument necessaires au sens.*" Videtur igitur codicem suum cum editione Commel. contulisse, quae coniectura aliis etiam confirmatur indiciis.

λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ ὀξὺ καὶ ἀμβλύ. τούτων δὲ γνωςικὴ καὶ κριτικὴ πάντων ἁφή. διὸ καὶ τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ διαφοραὶ αὗται δυνάμει, αἰσθητόν ἐςι πρὸς ἁφήν.

§. 8. Τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξὺ, πυρός ἐςι· τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλὺ, ὕδατος· τὸ δὲ μαλακὸν, καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον, καὶ τὸ λεπτὸν, ἀέρος· τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τραχὺ καὶ βαρὺ καὶ παχὺ, γῆς.

§. 9. Τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ ὑπερβολαὶ

γνωστικὴ] Cod. Vat. et Barth. γνωςικὴν etc. et Patric. p. 252. legit ἡ ἁφή.

τὸ πρῶτον] Articulus inclusus est in Commel. Gal. etc. etiam Battaes. apud quem hoc inusitatum est. Suspicor autem a Nogarolae editione eum abesse; sed desiderari vix potest. Battaes. statim: ἐν ᾧ αἱ διαφοραὶ etc.

αὗται δυνάμει αἰσθητόν] Sic correxit Vizzan. e Cod. Vat. et Barth. Sed Nog. Comm. Gal. D'Arg. et Battaes. αἰσθητικόν ἐστι, quod ab hoc loco censeo alienum; nam αἰσθητικὸς est, qui sentit, vel potius qui sentiendi facultate est praeditus, αἰσθητὸν vero, quod sentitur, sensile, vt vocant. Deinde Commel. Vizzan. Battaes. male distinguunt, comma ponentes post αὗται, quasi δυνάμει ad sequentia pertineat; rectius Gal. et D'Argens. quos ego secutus sum; praesertim quum Vizzanii explicatio eandem distinctionem postulet: *idcirco illud corpus, cui primo inerunt potentia, vt tactui obiici possit, facultatem procul dubio sortietur.*

§. 8. καὶ τὸ ὑγρ. — ἀμβλὺ] Vizzan.: τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ἀμβλὺ καὶ τὸ πυκνόν· ad voculam ἀμβλὺ vero in margine haec leguntur: *N. non habet ad. ex V. et C.* In Commel. autem idem est ordo, qui in meo textu; et in versione Nogarolae ἀμβλὺ expressum est: *obtusitas.*

τὸ δὲ μαλακὸν] „Louan. τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ μαλακὸν καί." e Var. Lect. Commel. et Vizzan.

καὶ τραχὺ κ. β. κ. παχὺ γῆς] Vizzan. hoc ordine: καὶ παχὺ καὶ βαρὺ καὶ τραχὺ γῆς.

§. 9. γῆ ὑπερβολαὶ] Vizzan. monet: V et D (fortasse B) legere γῆν ὑπερβολάς. Hic le-

καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων. Τὸ μὲν οὖν πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος ψυχρότητος. ἡ γὰρ πῆξίς τε καὶ ζέσις ὑπερβολή τινός ἐστι, ἡ μὲν θερμότητος, ἡ δὲ ψυχρότητος. ἐὰν οὖν ὁ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις ξηροῦ καὶ θερμοῦ. διόπερ οὐδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὐδὲ ἐκ πυρός.

§. 10. Τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα, τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀὴρ μεσότητες. μικτὴν γὰρ ἔχουσι τὴν σωματοποιΐαν. οὔτε δὲ ἓν τῶν ἄκρων οἷόν τε εἶναι, δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον εἶναι. οὔτε δὲ δύο, δεῖ γὰρ

cus vero valde corruptus videri potest. Dicendum hac de re in Commentario.

ἡ γὰρ πῆξις — ψυχρότητος] Desunt haec Nog. Commel. Gal. D'Arg. Vizzan. vero inseruit e Codd. Vaticano (ex quo etiam Siebenk. attulit) et Barth. atque Battaes. monuit: *Le manuscrit du Roi ajoûte treize* [?] *mots, qui facilitent l'intelligence du texte.* Sed pro ὑπερβολή τινος legit ὑπερβολητικόν, et Aristot. de Gen. et Cor. II. t. 21. ἡ γὰρ πῆξις καὶ ἡ ζέσις ὑπερβολαί τινες εἰσίν. Patric. T. II. L. VI. pag. 253. haec non attulit, quamuis maxime demonstrare studeret, *ad verbum haec apud Ocellum legi.*

§. 10. μικτὴν γὰρ ἔχουσι] Louan. μικτὰ. et Cod. Vat. omittit ἔχουσι.

ἓν τῶν ἄκρων] Nog. et Commel. ἐκ τ. ἄκρ. Sed Vizzan. Gal. D'Arg. et Battaes. e Cod. Reg. ἓν. Vizzan. in Comment. p. 155. quum difficultates lectionis ἐκ attulisset, monuit ἓν legi in Cod. Vat. Lollini, et hanc germanam esse lectionem intelligi non solum ex sequentibus, vbi οὔτε δὲ δύο, sed etiam e facilitate lapsus in scribendo, et e facili textus expositione inde prodeunte. Recte. Illud ἓν e Codice suo annotauit etiam Siebenk. quare suspicor, Codicem Vat. Lollini eum esse, quem contulit.

οὔτε δὲ ἓν — ἐναντίον εἶναι] Desiderantur haec in Louan. vt vidi ipse, nam hoc non annotauit Commel. sed caussa facile apparet. Vir quidam doctus eius, quod Vinariae vidi, exemplaris margini adscripsit locum omissum; sed pro οἷόν τε posuit οἷόντε, spiritu leni, et vitiosum illud ἐκ.

δεῖ δὲ τὸ ἐναντίον εἶναι, οὔτε

τὸ μεταξὺ εἶναι. ἀντίθετοι γὰρ ταῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες.

§. 11. Τὸ μὲν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν· ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρά. ἀέρι μὲν οὖν καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ θερμόν· ὕδατι δὲ καὶ γῇ κοινὸν τὸ ψυχρόν· γῇ δὲ καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ ξηρόν· ὕδατι δὲ καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ ὑγρόν. ἴδια δὲ ἑκάστου, πυρὸς μὲν τὸ θερμὸν, γῆς δὲ τὸ ξηρὸν, ἀέρος δὲ τὸ ὑγρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρόν. κατὰ μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ ἴδια μεταβάλλουσιν, ὅτε τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου κατακρατήσει. τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν, τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ· καὶ ἀνάπαλιν τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῇ γῇ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ἀέρι θερμὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ψυχροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ· καὶ οὕτως αἱ μετα-

...δύο] Desunt Cod. Vat. vt monuit Vizzan. Sed Siebenk. e suo affert δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον, quare καὶ, quod in omnibus reliquis desideratur, addidi.

δεῖ γὰρ] γὰρ deest Vat. Cod. Vizzanii.

ἀντίθετοι] Solus Rotermund. ἀντιτίθενται.

§. 11. γῇ δὲ καὶ πυρὶ — κοινὸν τὸ ὑγρὸν] Haec monet Vizzan. in Codd. Vat. et Barth. deesse. sine dubio propter ὁμοιοτέλευτον. Sed nihil notauit Siebenk.

τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ] His voculis nouam sectionem seu paragraphum incipiunt Commel. Vizz. Gal. Batteux. Sed haec dirimenda non esse recte censuit D'Argensius. Ita tamen superfluum, quid quod ineptum est illud οὖν, quod reuera non extat in Louaniensi, et omittendum videtur.

τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] Articulus τοῦ male deest Vizzan. qui male etiam postea exhibuit: τοῦ ἐν ὕδατι ὑγροῦ.

βολαὶ γίνονται καὶ γενέσεις εἰς ἄλληλα ἐξ ἀλλήλων.

§. 12. Τὸ δὲ ὑποκείμενον σῶμα καὶ τὸ δεχόμενον τὰς μεταβολὰς, τὸ πανδεχὲς, καὶ τὸ δυνάμει πρῶτον πρὸς ἀφήν.

§. 13. Γίνονται δὲ αἱ μεταβολαὶ ἤτοι ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς ἀέρα, καὶ ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ, καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν. [δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν,] καὶ τρίτον, ὅταν τὸ ἐν ἑκάστῳ ἐναντίον φθαρῇ, καὶ καταλειφθῇ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον.

§. 12. πρὸς ἀφήν] Sic Lovan. Commel. et Batt. et supra II, 3. et 7. sine articulo adfuit. πρὸς τὴν ἀφὴν Vizzan. Gal. D'Argens.

§. 13. [δεύτ. δ. κατ' ἐναλλαγὴν] καὶ τρίτον) In reliquis editionibus, omissis vocibus δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλ. post voculas εἰς γῆν legitur statim καὶ τρίτον. Commel. in Varr. Lectt. pro τρίτον alios τοῦτο habere testatur, quam lectionem Vizzan. p. 166. probare non dubitauit. Christianus in versione: *itemque*. et Rotermundus εἰς γῆν, καὶ γίνονται τοῦτο, e coniectura sua. Sed coniecturae etiam originem debet lectio καὶ τοῦτο, quae, quum difficultates tollere videatur, aliarum, earumque maiorum in caussa est; nam quod additur ὅταν τὸ ἐν ἑκάστῳ etc. minime accommodatum est mutationis generi in superiore scriptura proposito, vt e Commentario apparebit. Itaque tum e contextu totius expositionis, tum e paragrapho decima sexta supplere non dubitaui: δεύτερον δὲ κατ' ἐναλλαγὴν, quae vocabula propter ὁμοιοτέλευτον in voculis ἐναλλαγὴν et γῆν facile potuerunt incuria omitti; nec quemquam futurum esse arbitror, qui id temere a me factum esse statuat, nam §. XIII—XV. exponitur primus mutationis circulus, nostrae paragraphi verbis indicatus: ἤτοι ἐκ γῆς εἰς πῦρ — εἰς γῆν. verba autem ὅταν τὸ ἐν ἑκάστῳ ἐναντίον φθαρῇ — σύμφυλον pertinent ad mutationem, vbi alterutra vtriusque elementi vis perit, explicatam paragraphis XVIII. et XIX. Desideratur igitur hic quidem mutatio, in paragraphis XVI. et XVII. tractata, quae §. XVI. vocatur ἡ κατ' ἐναλλαγήν. Ceterum vide Comment.

καταλειφθῇ] Sic recte Gal.

Ἡ μὲν οὖν γένεσις ἀποτελεῖται, ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῇ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρός: κοινὸν ἀμφοτέροις αὐταῖς τὸ θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν τὸ ξηρὸν, ἀέρι δὲ τὸ ὑγρόν. ὅτε οὖν τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατήσει τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα.

§. 14. Πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ ὑγρὸς καὶ θερμὸς, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ὑγρόν· ἴδιον δὲ τοῦ μὲν ὕδατος τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ἀέρος τὸ θερμόν. ὅτε οὖν τὸ ἐν ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατήσει τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή.

§. 15. Πάλιν ἡ μὲν γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ψυχρὸν, ἴδιον δὲ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν, ὕδατος δὲ τὸ

et D'Argenſ. καταληφθῇ Commel. Vizzan. Battaeſ. vitioſe; nam deriuant omnes a καταλείπω.

ὅταν τὸ ἐν ἐκ. et ὅταν μία ἐναντ.] Pro ὅταν Codd. Vatt. vtroque loco habent ἅτε, notante etiam Siebenk. vt infra omnes. Altero vero loco Louan. editio: ὅταν μίαν ἐναντιότης φθαρῇ.

ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν] γὰρ abeſt a Codd. Vatt. et Battaeſ. Sed exprimitur in Commel. et reliquis. Siebenk. varietatem non annotauit.

αὐτοῖς τὸ θερμὸν] τὸ incluſum in Commel. Gal. D'Arg. quare a Nogarolae editione videtur abeſſe. Reliquae id habent; recte.

πυρὶ μὲν τὸ ξηρὸν] De articulo idem valet, quod ſtatim monui; et Vizzan. dedit: πυρὶ τὸ ξηρόν.

§. 14. ἀμφοτέρων αὐτῶν] Ita legit Vizzan. cum Cod. Vat. et Louan. et infra §. 15. omnes hoc exhibent. Nogarola vero, inde deductae editiones, et Battaeſ. habent ἀμφοτέροις αὐτῶν.

§. 15. τῆς μὲν γῆς] Dedit hoc e Codd. Vatt. et Barth. Vizzanius. Sed μὲν omittunt Nog. Commel. rel. Battaeſ. Louanienſis vero habet:

ὑγρόν. ὅτε οὖν τὸ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν ἐπικρατήσει τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολή.

§. 16. Ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω, κατὰ τὸ ἐναντίον. Ἡ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν, ὅτε ὅλον ὅλου κρατήσει, καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρουσι, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ θερμοῦ· γίνεται ἐκ πυρὸς εἰς ὕδωρ μεταβολή.

§. 17. Πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ἐστι ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὁ δὲ ἀὴρ θερμὸν καὶ ὑγρόν· ὅταν τὸ μὲν ἐν τῇ γῇ ψυχρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, τὸ δὲ

ἴδιον δὲ, γῆς μὲν, ξηρόν. Tacet Siebenk.

τὸ ξηρὸν] Articulum solus habet Vizzan.

ἐν τῇ γῇ] Sic Vizzan. Gal. τὸ ἐν γῇ Commel. Batt.

§. 16. ἐναλλαγὴν] Nogar. ἀναλλαγὴν. Sed Vizzan. e Codd. Vatt. et Commel. ἐναλλ. dedit. et ita quoque Battaeſ. recte..

ἐπικρατήσῃ bis.] Sic Louan. Commel. Gal. D'Argenſ. Battaeſ. ἐπικρατήσει Vizzan. vt §. 13. 14. 15. Sed facilis eſt, propter recentem paragraphorum antecedentium memoriam, lapſus in deſcribendo; et §. ſequente ipſe etiam Vizzan. habet ἐπικρατήσῃ.

ξηροῦ, τὸ δὲ ἐν -- τοῦ ἐν τῷ πυρὶ] Haec a Nogarolae editione abeſſe monuit Vizzan. qui ea recte adiecit e Codd. Vatt. et Commel.

§. 17. Πάλιν ἐπεὶ] Ita lego cum Vizzan. qui addidit e Codd. Vatt. et Barth. ἐπεὶ, omiſſum a Nogar. Commel. Gal. D'Arg. Batt. ſed annotatum a Siebenkeeſ. e Cod. Vat.

ὅταν τὸ μὲν ἐν τῇ γῇ] Etiam hoc Vizzan. e Codd. Vatt. et Barth. dedit. Nogarola vero, Commel. Gal. D'Arg. habent: ὅταν οὖν τὸ ἐν τῇ γῇ. Battaeſ. quamuis ſupra omitteret ἐπεὶ, tamen hic quoque οὖν deleuit, et male quidem. Sed Cod. Reg. videtur ἐπεὶ etiam

ἐν τῇ γῇ ξηρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή.

§. 18. Ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρῇ τὸ ὑγρὸν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ θερμὸν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ· καταλείπεται γὰρ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ θερμὸν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρόν· τὸ δέ γε πῦρ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρόν.

§. 19. Ὅταν δὲ τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρὸν, γεννηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν γῆ. καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ψυχρόν. ἡ δὲ γῆ ἐστι ψυχρὰ καὶ ξηρά.

§. 20. Ὅταν δὲ τοῦ ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν, καὶ τοῦ πυρὸς τὸ θερμὸν, γένεσις οὐκ ἔσται. τὰ γὰρ ἐναντία καταλείπεται ἐπ' ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρὸν, τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρόν. τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον.

§. 21. Καὶ πάλιν ὅταν τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὅμοιον, οὐδ' οὕτως ἔσται

exhibere. Siebenkees. nihil notauit.

ξηρὸν ἐπικρατήσῃ] ἐπικρατ. addidi auctoritate Codd. Vatt. et Barthol. nec non edit. Louaniensis. Reliquae edd. etiam Battaes. omittunt.

§. 18. τὸ δέ γε πῦρ] γε deest Cod. Vat.

§. 19. αὐτῶν γῆ] Sic Louan. et Batt. αὐτῶν ἡ γῆ Vizzan. αὐτ. (ἡ) γῆ Commel. Gal. etc. Sed rectius articulus omittitur. cf. §. 18. vbi πῦρ etiam sine articulo.

§. 20. τοῦ ἀέρος φθ.] τοῦ μὲν ἀέρ. φθ. Cod. Vat. teste Vizzan. et Siebenk.

§. 21. ὅταν τῆς μὲν γῆς] Nog. Comm. et Batt. legunt: ὅταν γῆς μὲν φθ. omisso articulo. Vizzan. edendum curauit: ὅταν μὲν τῆς γῆς, cum Cod. Vat. (ex quo id notauit etiam Siebenk.) et Barth. ego vere ὅτ. τ. μ. γ. ordine vocum solito ita postulante. Gal. et cum eo D'Argens. τῆς γῆς μὲν φθ.

καὶ τοῦ ὕδ. τὸ ὅμ.] Sic Viz-

γένεσις· καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρόν, τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρόν· τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον. Καὶ περὶ μὲν γενέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, πῶς τε καὶ τίνων ὑποκειμένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διὰ βραχέων.

§. 22. Ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος καὶ ἀγέννητος, καὶ οὔτε ἀρχὴν γενέσεως εἴληφεν, οὔτε τελευτήν ποτε λήψεται· δεῖ καὶ τὸ ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν, καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ συνυπεῖναι ἀλλήλοις· τὸ μὲν ποιοῦν τὴν γένεσιν, τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐςὶ πᾶν· σύνεγγυς δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος κατά τε τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους μεταβάλλων τὸν ἀέρα συνεχῶς πρὸς λόγον ψύχους τε καὶ θερμασίας, ᾧ συνεπ-

zan. e Codd. Vatt. vt ait, et Barth. ὕδατος δὲ ὅμοιον Nog. Commel. Gal. D'Arg. Batt. legunt enim antea: γῆς μὲν aut τῆς γῆς μέν. Sed articulus ante ὕδατος vix poteſt abeſſe saluis linguae legibus. Siebenk. e Cod. ſuo: ψυχρ. τοῦ δὲ ὕδ. τὸ ὅμοιον. quod dedi.

διὰ βραχέων] Vizzan. διὰ βραχέως. Commel. διαβραχέων, et Battaeſ. plane omiſit.

§. 22. ἀγέννητος] Sic Gal. Com. Batt. et Patric. p. 254. Sed Vizzan. Louan. Patricius p. 239. ἀγένητος. conf. ad c. 1. §. 2. Ceterum Cod. Barth. ὁ κόσμος ponit poſt ἀγέννητος.

τὸ μὲν ποιοῦν τὴν γένεσ.] Patricius pag. 239 et 254. Vizzan. Battaeſ. Commel. D'Arg. repetunt hic et inculcant ἐν ἑτέρῳ poſt ποιοῦν. Sed hae voculae non reperiuntur in Codd. Vatt. et Barth. et edit. Louan. atque intelligi commode poſſunt; deeſſe eas monuit etiam Siebenk.

κατά τε τὰς πρ.] Sic dedi cum Codd. Vatt. (teſte etiam Siebenk.) et Barth. atque ed. Louan. Reliquae editiones habent κατά γε τὰς πρ. vt bis eſt in Patric. p. 239. et 254. qui altero loco, pag. 239. etiam τὰς ante ἀφόδους omiſit. non male.

ψύχους τε] τε eſt in Cod. Vat. Battaeſ. textu et ed. Louan. ſed Vizzanius et Patricius id omittunt, atque in Comm. et inde deriuatis incluſum eſt.

ἀκολουθεῖ καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν, καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς.

§. 23. Εὖ δὲ ἔχει καὶ ἡ λόξωσις τῶν ζωδίων τοῦ πόλου πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φοράν. αἰτία γὰρ καὶ αὐτὴ τῆς γενέσεώς ἐστι· καθόλου δὲ ἡ τοῦ Παντὸς διακόσμησις, ὥστε εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν, τὸ δὲ πάσχον· τὸ μὲν οὖν ἐν ἑτέρῳ γεννῶν, τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστί· τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ, τὸ ὑποκάτω σελήνης. τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν ἀεὶ θέοντος θείου, τοῦ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννητοῦ κόσμος ἄρα ἐστίν.

τὰ ἐπὶ γῆς] τὰ deest Vizzan.

§. 23. λόξωσις] λόξις vulgatum est, et Patric. λόξυς legit vtroque loco. Sed Gale iam in Opusc. Myth. etc. p. 527. in notula monuit: *scribe λόξωσις*. et hoc quidem edidit etiam Battaeſ. adiecta hac notula: *le manuscrit du Roi porte λόξωσις, au lieu de λόξις*, idque mihi quoque sequendum putaui; λόξις enim non solum inauditum, sed etiam contra analogiam est; λόξωσις autem a λοξὸς eodem modo deriuatur, vt ἀλλοίωσις ab ἀλλοῖος. κάκωσις (Plutarch. de aud. poet. c. XI. §. 23.) a κακὸς, ἐναντίωσις ab ἐναντίος· deinde legitur quoque apud Strabon. Geogr. Lib. I. pag. 55. A. Almelov. eadem de re. et Plutarch. de Decret. Philoſ. Lib. II. c. 12. §. 3. p. 47. Beck.

καὶ αὐτὴ τῆς γεν.] Sic reliquae ed. et Patricius p. 239. et 254. Sed Louan. non male: καὶ αὕτη τ. γ.

γενέσεώς ἐστι.] Voculam ἐστι, quae Nogarolae deesse videtur, et omissa est a Patricio vtroque loco, Vizzan. addidit ex Codd. Vatt. et Barth.

ἐν ἑτέρῳ γεν.] ἀνωτέρω Cod. Barth. et Vat. teste Vizzanio et Siebenk.

ὑπεράνω σελήνης.] Sic Louan. et Patric. ὑπ. τῆς σελήνης Vizzan. Batt. ὑπ. (τῆς) σελ. Commel. rel. Postea etiam habemus ὑποκάτω σελήνης sine articulo. Ceterum ἐστὶ post σελήνης omissum a Patric. pag. 239.

τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ — σελήνης] Deest Cod. Vat.

κόσμος] Teste Vizzanio Nog. legit κόσμον, quod immutauit Vizzanius e Commel. et Cod. Barth. Recte. Patricius statim γεννητοῦ.

Κεφ. Γ.

§. 1. Ἀνθρώπου δὲ ἀρχὴ γενέσεως πρώτη οὐ γέγονεν ἐκ γῆς, οὐδὲ τῶν ἄλλων ζώων οὔτε φυτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τῆς διακοσμήσεως οὔσης, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα, καὶ τὰ ἐνδιακεκοσμημένα συνυπεῖναι. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀεὶ ὄντος τοῦ κόσμου, ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ συνυπάρχειν· λέγω δὲ μέρη, οὐρανὸν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων, ὃ δὴ μετάρσιον καὶ ἀέριον ὀνομάζεται, οὐ γὰρ ἄνευ τούτων, ἀλλὰ σὺν τούτοις, καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος.

§. 2. Τῶν δὲ μερῶν συνυπαρχόντων, ἀνάγκη καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα συνυπάρχειν αὐτοῖς· οὐρανῷ μὲν ἥλιον, σελήνην, ἀπλανεῖς τε ἀστέρας καὶ πλανήτας·

Cap. III.

§. 1. δὲ ἀρχὴ] Sic Vizzan. Louan. Sed Gal. δ' ἀρχή.

οὔτε φυτῶν] Ita legunt omnes. Sed quum οὐδὲ antecedat, ad quod respicit; hae autem particulae a librariis saepe sint permutatae inter se: legendum esse videtur οὐδὲ φυτῶν. conf. Fisch. ad Apolog. Socrat. c. IV. n. 1. p. 77. edit. tertiae et in Indice s. v. οὐδέ.

ἐνδιακεκοσμ.] Cod. Vat. διακεκοσμημμένα.

συνυπεῖναι] Sic Louan. Commel. Gal. Batt. Sed Vizzan. συνεπεῖναι, sine varietatis annotatione, quare erratis operarum crebris id non dubito adscribere. Repetitum tamen συνεπεῖναι a D'Argens. et Roterm.

μέρη αὐτοῦ] Nogarolae Veneta αὐτῶν habet. Sed iam Comm. αὐτοῦ posuit, idque e Cod. Vat. et Barth. attulit Vizzan. quod habet etiam Battaes. cum reliquis.

ὃ δὴ μετάρσ. — ὀνομάζεται] Vizzan. haec parentheseos signis circumdedit, non ad crisin tamen, sed ad explicationem.

§. 2. ἐμπεριεχόμενα] Ita Cod. Vat. apud Vizzan. et Siebenkees. deinde Vizzan. Gale. D'Argens. et Battaes. περιεχόμ. Louan. Nog. Comm.

πλανήτας] Sic Vizzan. Gale. D'Argens. vt Plutarch. de

τῇ δὲ γῇ ζῶα, φυτὰ, χρυσὸν, ἄργυρον. μεταρσίῳ δὲ καὶ ἀερίῳ πνεύματα, ἄνεμον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον, μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον· σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανὸς, σὺν τῷ τὰ περιεχόμενα ἔχειν, καὶ σὺν τούτῳ γῆ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς φυόμενα καὶ βοσκόμενα ὑπεῖναι, καὶ σὺν τούτῳ μετάρσιον καὶ ἀέριον, σὺν τῷ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα τὰ γινόμενα γίνεσθαι.

§. 3. Ἐπεὶ οὖν καθ' ἑκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτακται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ, τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῇ ἄνθρωπος, ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τόπῳ δαίμονες, ἀνάγκη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀΐδιον εἶναι· εἴπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει, μὴ μόνον τὰ μέρη συνυπάρχειν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ τὰ περιεχόμενα τοῖς μέρεσι.

§. 4. Φθοραὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ τὰ μέρη τῆς γῆς· ὅτε μὲν ἀνάχυσιν λαμβανού-

Decretis Philosoph. II. c. 15. §. 3. c. 16. §. 1. Beck. πλανῆται Louan. Commel. et Battaes. nimirum Dorice; nam Dorice αι hoc in casu corripitur.

τῇ δὲ γῇ] Battaes. solus legit: γῆ δὲ sine annotatione. Pro ἄργυρον, quod sequitur, Vizzan. habet ἀργύριον.

ἄνεμον] Sic Nog. Commel. Battaes. alii. Sed Vizzan. e Cod. Vat. dedit ἀνέμους, quod correctionem non necessariam sapit.

σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανὸς] σὺν τούτῳ δέ γε οὐρανὸν, et statim etiam γῆν. Louan.

γῆ, σὺν τῷ] σὺν τῷ, omisit Nog. et Comm. Sed Vizzan. addidit e Codd. Vatt. Barth. et ed. Louan. idemque Battaes. exhibet, et Siebenk. annotavit.

τὰ ἐπ' αὐτῆς] Louan. τὰ ὑπ' αὐτῆς.

πάντα τὰ γινόμενα] Louan. πάντων γινόμενα.

§. 3. γένος τῶν ἀνθρ.] τῶν male abest a Battaes.

§. 4. βίαιοι γίνονται] Batt. βίαιοι γίγνονται. sine dubio e Codice, quum dissentiat a Commel.

κατὰ τὰ μέρη] κατὰ μέρη Commel. Battaes. Sed κατὰ τὰ μέρη, quod ceterae habent,

σης τῆς θαλάσσης εἰς ἕτερον μέρος· ὅτε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς εὐρυνομένης καὶ διϊσαμένης ὑπὸ πνευμάτων ἢ ὑδάτων κρύβδην ἐπιφερομένων· παντελὴς δὲ φθορὰ τῆς περὶ τὴν γῆν διακοσμήσεως οὔτε γέγονεν, οὔτε ἔσται ποτέ.

§. 5. Διὸ καὶ τοῖς λέγουσι, τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ Ἀργείου, προσεκτέον οὕτως, οὐχ ὡς ἀπό τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενομένης μεταβολῆς κατ' αὐτήν. πολλάκις γὰρ καὶ γέγονε καὶ ἔσται βάρβαρος ἡ Ἑλλὰς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων μόνον γινομένη μετανάστατος, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, οὐ μείζονος οὐδὲ μείονος.

annotauit Siebenk. e Cod. Vat.

ὅτε μὲν] Louan. ὅ τε μὲν. et ita quoque Comm. Batt.

τῆς θαλάσσης] τῆς abest a Nogar. et Patric. p. 279. Sed habetur in Louan. Vizzan. Batt. (τῆς) θαλ. Commel. Gale etc.

εἰς ἕτερον] εἰς deest in Louan. Comm. Patric. p. 279. additum est a Vizzan. e Cod. Vat. (ex quo adscripsit quoque Siebenk.) et a Battaei.

εὐρυνομ.] Cod. Vat. διευρυνομ. et pro ἢ ὑδάτων Patric. l. l. καὶ ὑδάτων.

παντελὴς δὲ φθορὰ etc.] Hunc locum vsque ad finem capitis Stobaeus Dorica dialecto et varie attulit Ecl. Phys. I. 24. p. 45.

οὔτε ἔσται] Patric. l. l. οὐδ' ἔσται.

§. 5. εἶναι τοῦ Ἀργ.] εἶναι τοῦ non habet Stob.

οὐχ ὡς ἀπὸ] ὡς οὐκ ἀπὸ Stob.

μετ. κατ' αὐτήν] μετ. καὶ κατ' αὐτάν. Stob. addito καὶ. Siebenk. vero e codice attulit: κ. αὐτόν.

γὰρ καὶ γέγ.] γὰρ ἤδη καὶ γέγ. Stob.

οὐχ ὑπ' ἀνθρ. — μετανάστατος] Stob. οὐ οὐχ ὑπ' ἀνθ. μεγιγνομένα μετανάστασις, paullo durius. Sed aut mutatio est Stobaei, memoriter laudantis, aut οὐ ex οὐχ est ortum, μετανάστασις vero deinde effecta, vt constructio respondeat antecedentibus. — Ceterum Nogar. et Comm. legunt μετάστατος, et pro ὑπ' ἀνθρ. Cod. Barth. habet ἀπ' ἀνθρώπων. Siebenk. vero in schedis posuit: „μετάστατος] μετανάστασις, μετανάστατος, Vat."

οὐ μείζ. οὐδὲ μείονος] Stob. οὔτε μ. οὔτε μείονος.

αὐτῆς γινομένης, ἀλλὰ καινοτέρας ἀεὶ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης. Περὶ μὲν οὖν τοῦ Ὅλου καὶ Παντὸς, ἔτι δὲ καὶ γενέσεως καὶ Φθορᾶς τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης, ὡς οὕτως ἔχει καὶ ἕξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν ἀεικινήτου Φύσεως οὔσης, τῆς δὲ ἀειπαθοῦς, καὶ τῆς μὲν ἀεὶ κυβερνώσης, τῆς δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς μοι εἴρηται διὰ τούτων.

ἀλλὰ καινοτέρας] Ita edendum curaui cum Nogar. Louan. et Stobaeo. Alii vero, Vizzan. e Codd. Vatt. et Barth. Gale. D'Argenſ. Batt. legunt ἀλλὰ καὶ νεωτέρας, et Commel. ἀλλὰ γὰρ νεωτέρας, atque Siebenk. nihil varietatis notauit. Certe ſcribendum fuiſſet νεωτέρας, quod dedit etiam Rotermund. conf. Fiſch. ad Platon. Euthyphr. c. 1. n. 1. et ad Phaedon. c. 60. n. 4. p. 469. ſed illud a verae lectionis continet veſtigia; nec mihi quidem h. l. placet ἀλλὰ καὶ — καί. — Louan. etiam καὶ ante πρὸς omittit.

πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν] πόθεμα ἀρχὰς Stob.

περὶ μὲν οὖν] οὖν omittunt omnes; ego vero e Stobaeo ſolo id addidi. Ceterum D'Argenſii editio francogallica et theotiſca, nec non Roterm. habent περὶ μὴν, ſine dubio ex operarum errore apud D'Argenſ.

ἔτι δὲ καὶ] δὲ abeſt a Cod. Vat. et Barth. et καὶ poſt δὲ omiſit Stob.

γεν. καὶ φθορᾶς] γεν. καὶ ἀφθαρσίας Stob.

ἐν αὐτῷ γιν.] Sic Cod. Vat. et Barth. ed. Louan. Vizzan. Batt. et Patric. T. II. Lib. VI. p. 239. Sed Nog. Commel. Gale. D'Arg. al. ἐν ἑαυτῷ γιν. et Stobaeus ἐν αὐτῇ γιγνομένας. Siebenk. in ſchedis: ἑαυτῷ γιν. mallem αὐτῷ.

ὡς οὕτως ἔχει] Cod. Vat. et Barth. omittunt ὡς. Stobaeus vero: ὡς ἔχει, ὡσθ' ἕξει.

καὶ τῆς μὲν] Sic Louan. Patric. Vizzan. Batt. καὶ vero omiſit Stob. καὶ μὲν (τῆς) ἀεὶ etc. Commel. ad quam Siebenk. τῆς μὲν notauit. καὶ (τῆς) μὲν Gale etc.

ἱκανῶς μοι εἴρηται διὰ τούτων] Patricius: εἰ ἱκανῶς etc. Louan. et Battaeſ. vero: εἴρηταί μοι. Stobaeus denique: ἅπαν εἴρηταί μοι περὶ τούτων.

Κεφ. Δ.

§. 1. Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως, ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται κατὰ τρόπον ἐπιτελουμένη, νόμῳ τε καὶ σωφροσύνης καὶ ὁσιότητος ἐπισυνεργούσης, τάδε καλῶς ἔχειν οἴομαι. Πρῶτον μὲν τοῦτο διαλαβεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα προσίεμεν, ἀλλὰ τέκνων γενέσεως.

§. 2. Καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ὄργανα, καὶ τὰς ὀρέξεις τὰς πρὸς τὴν μίξιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ διδομένας τοῖς ἀνθρώποις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα δεδόσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον διαμονῆς τοῦ γένους. Ἐπειδὴ γὰρ ἀμήχανον ἦν,

Cap. IV.

§. 1. τῆς ἐξ ἀλλήλων] Vizzan. male τῆς ἐκ τῶν ἀλλήλων.

ἐπιτελουμένη] Omnes exhibent ἐπιτελούμενα, et ante κατὰ τρ. comma ponunt; referendum id esset ad τάδε, quod postea legitur, sed durissima sane esset constructio; quare non dubitaui corrigere id, quod e dorica dialecto remansit: ἐπιτελουμένα. ἐπιτελεῖσθαι Actiue habuimus c. 1. §. 13. sed Passiue, vti hic, legitur etiam c. II. §. 4. Siebenk. pro νόμῳ attulit νόμου.

τε καὶ σωφροσ.] Louan. δὲ καί, et comma ponit post τάδε. Commel. autem vitiose σωφρεσύνης. et in Var. Lectt. monet: „al. σωφροσύνῃ καὶ ὁσιότητι."

διαλαβεῖν] In mentem venire potest: δεῖ λαβεῖν. Sed mutatione non est opus, supplendum potius ex antecedentibus: καλῶς ἔχειν οἴομαι.

§. 2. τὴν μίξιν] Sic Vizzan. Louan. Batt. (τὴν) μίξιν Commel. Gale etc.

τοῦ θεοῦ] Commel. et Battes. articulum omittunt, quem habet Vizzan. Gale, D'Arg. et nisi fallor, Louan. statim etiam τοῖς ante ἀνθρώποις in Commel. deest; tacet Siebenk.

ἐπειδὴ γὰρ] ἐπεὶ γὰρ Louan.

ἀμήχανον] Desideratur haec vocula in Nog. et Patric. p. 255. Sed Vizzan. e Codd. Vatt. et Comm. addidit. Pro ἦν Cod. Vat. legit ὄν.

θνητὸν φύντα θείου βίου κοινωνῆσαι, τῆς τοῦ γένους ἀθανασίας φθειρομένης καθ᾽ ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεὸς, ἀκατάληκτον ποιήσας καὶ συνεχῆ ταύτην γένεσιν. Ἓν οὖν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα ἡ μῖξις.

§. 3. Ἔπειτα δὲ καὶ τὴν αὐτὴν τῷ ἀνθρώπῳ σύνταξιν πρὸς τὸ Ὅλον, ὅτι μέρος ὑπάρχων οἴκου

βίου] Omittitur haec voc. in Louan. et inclusa est in Commel. Colon. D'Argens. Sed h. l. vix potest omitti; durissima enim esset ellipsis, vnde recte Vizzan. et Batt. habent.

τῆς τοῦ γένους — ὁ θεὸς] Ne hic quidem locus sanus esse videtur. primo enim ἀνεπλήρωσεν Accusatiuo est destitutum rei, quae compensatur, quod vix potest ferri. Cf. Plutarch. de Educ. c. 12. §. 16. τὴν δ᾽ ἔλλειψιν ἀναπληρώσαιμεν. Plato Sympos. c. 13. §. 5. ἀλλ᾽ εἴ τι ἐξέλιπον, σὸν ἔργον, ὦ Ἀριστόφανες, ἀναπληρῶσαι. Aelian. V. Hist. L. XIII. c. 3. p. 215. Kuhn. μὴ ἀναπληρώσαντι τὴν πύελον. Ioseph. Antiqu. V. p. 156. G. ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον. et loca in Commentario allata; deinde minime φθειρομένη est ἡ τοῦ γένους ἀθανασία, sed singulorum hominum et omnino animantium. Itaque leui mutatione legerem: τὴν τοῦ γένους ἀθανασίαν, φθειρομένης καθ᾽ ἕκαστον, ἀνεπλ. nisi coacta mihi haec constructio videretur. Fortasse etiam hic excidit aliquid.

ἀκατάληκτον] Vizzan. ἀκατάλεκτον. vertit tamen: indeficientem; quare error est operarum. Commel. ἀκατάληκτον ad quod Siebenk. veram lectionem notauit. Patricius pag. 217. et 255. legit συνεχῆ τὴν γένεσιν. non male.

ἓν οὖν τοῦτο] τοῦτο omittit Vizzan.

§. 3. τῷ ἀνθρώπῳ] Olim in dissertatione de Ocello edendo p. 29. nunc etiam locum tentaui. Nam quum durior mihi videretur haec constructio, vitium subesse putaui, idque e dorica dialecto ortum, vbi erat: τῶ ἀνθρώπω, pro τοῦ ἀνθρώπου. Sed, quamuis saepius hoc in genere ita peccatum est, vt iota subscribendum omitteretur; tamen nunc quidem lectionem vulgatam reliqui. Nam apud antiquiores Graecos non inusitata est Datiui pro Genitiuo Enallage, conf. praeter Pausaniae locum, ab Hoogeveeno ad Vigerum p. 57. Zeun. allatum, etiam Lucian. de

τε καὶ πόλεως, καὶ τὸ μέγιστον κόσμου, συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογενόμενον τούτων ἕκαστον, ἐὰν μέλλῃ μήτε συγγενικῆς ἑστίας λειποτάκτης γενέσθαι, μήτε πολιτικῆς, μήτε μὴν τῆς θείας.

§. 4. Οἱ γὰρ καθάπαξ μὴ διὰ παιδοποιΐαν συναπτόμενοι, ἀδικήσουσι τὰ τιμιώτατα τῆς κοινωνίας συστήματα. Εἰ δὲ καὶ γεννήσουσι οἱ τοιοῦτοι μεθ' ὕβρεως καὶ ἀκρασίας, μοχθηροὶ οἱ γενόμενοι καὶ κακοδαίμονες ἔσονται, καὶ βδελυροὶ ὑπό τε θεῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων καὶ οἴκων καὶ πόλεων.

Ταῦτα οὖν προδιανοουμένους οὐ δεῖ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις προσέρχεσθαι τοῖς ἀφροδισίοις, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἡγουμένους· εἴπερ ἀναγκαῖον καὶ καλὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὴ μόνον πολυανδρεῖσθαι τοὺς οἴκους, καὶ τὸν

scrib. histor. c. 28. pag. 46. ἀδελφοῦ αὐτῷ ἐν τῇ γῇ στρατευομένου. et c. 51. τὸν οἰκεῖον ἔπαινον ἀπείληφε τὸ ἔργον τῷ τῆς ἱστορίας Φειδίᾳ.

ὀφείλει] ὀφείλειν Louan.

τὸ ἀπογενόμενον] Cod. Vat. τὸ ἀπογινόμενον: quod obseruauit quoque Siebenk. et postea teste Vizzan. γίνεσθαι. Quaeritur, num Graece recte dicatur τὸ ἀπογενόμενον -- ἕκαστον. Exc. Matthaei ad Chrysostom. Hom. I. n. 162. pag. 53. non probat scriptionem: τὴν ἀρετὴν ἑκάστην.

ἐὰν μέλλῃ] ἐὰν μέλῃ Louan. Commel. sed Battaes. et reliquae μέλλῃ. Siebenkees. nihil monuit.

πολιτικῆς] πολίτης Cod. Vat.

§. 4. συναπτόμενοι] Cod. Vat. ἁπτόμενοι.

οἱ γενόμενοι] Sic Louan. Batt. et Vizzan. e Cod. Barth. in Commel. οἱ est inclusum. Nogarola vero οἱ non habet.

προδιανοουμένους] Vizzan. διανοουμ.

ἡγουμένους — καὶ καλὸν] Desunt Cod. Vat. propter duplex καλόν.

εἴπερ ἀναγκ.] Louan. et Cod. Barth. ἅπερ. Cod. Vat. ὅπερ.

πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦσθαι (ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἄνθρωπος) ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον εὐανδρεῖσθαι.

§. 5. Διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις εὐνομουμένας οἰκήσουσι, καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους κατὰ τρόπον οἰκονομήσουσι, τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς

ἡμερώτατον γ. π. καὶ βέλτ. ζῶον ὁ ἄνθ.] Sic habent h. l. Nog. Comm. Gale. D'Arg. Battaes. *ἡμερώτερον* Cod. Barth. *βέλτιστον ζώων* Louan. *ἡμ. γὰρ καὶ βέλτιστον πάντων ζῶον* (non *ζώων*, vt in dissertatione mea p. 20. attuli) *ὁ ἄνθρ.* hoc ordine, Vizzan. e Codd. Vatt. et Barth. Sed nihil varietatis annotauit Siebenk. Ego vero totum hunc locum glossematibus annumero. Probat hoc iam ineptus huius sententiae locus, pertinet enim non ad *πολυανδρεῖσθαι*, sed ad *εὐανδρεῖσθαι*, cui quidem in margine adscripta, et in textum postea illata fuisse videtur. *Deinde* huic loco minime est apta. In eo quidem, quod homo est *ἡμερώτατον ζῶον*, sitam esse scimus *conditionem, sine qua non* possit colere honestatem; sed hac de re sermo non est; ratio enim redditur, cur continentia in veneris usu sit honesta, necessaria et colenda, sed minime docere vult auctor, qui fiat, vt continentia ista coli possit. quare haec ab auctore, nexum sententiarum perspiciente, expectari et profecta esse non possunt, sed ab eo, qui, quum nexum negligeret, aut non videret, haec non dubitaret adscribere. Saepissime enim hanc sententiam in scriptoribus legimus. Vide Comment. ad h. l. Ceterum D'Argens. in versione hoc additamentum posuit in loco magis idoneo.

τὸ μέγιστον] Cod. Vat. teste Vizzán. et Siebenk. et Barth. *τοῦ μεγίστου.*

§. 5. *εὐνομουμ.*] Nog. *ἐννομουμ.* quod correxit Vizzan. e Cod. Vat. in *εὐνομ.* quae est lectio reliquarum editt.

τοὺς θεοὺς δὲ φίλους — πέφυκε] Ita e Codice Regio Battaesius hunc locum, antea mutilum, suppleuit, nisi quod legit *καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φιλ.* ego vero *καὶ*, superuacuum et molestum, deleui. Antea legebatur: *οἰκονομήσουσι, καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῖς κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις παρέξουσι, ὅτι μὴ μόνον* etc. Sic Commel. Vizzan. Gale. D'Argens. *τοὺς θεοὺς δὲ φίλους* e Codd. Vatt. et Barth. iam attulit Vizzanius in margine, quos codices, quum etiam omittant *παρέξουσι*, locum integrum habere arbitrabar,

κατασήσουσι· πάρεστι δὲ θεωρεῖν, ὅτι καὶ ἡ βάρβαρος καὶ ἑλλὰς τότε μάλιστα εὐδοκιμεῖν πέφυκε κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις, ὅτε μὴ μόνον πολυπληθείᾳ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εὐανδρείᾳ χορηγοῦνται.

§. 6. Ὅθεν ἁμαρτάνουσι πολλοὶ, μὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς τύχης, μηδὲ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ συνιςάντες τοὺς γάμους, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον, ἢ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γένους ἀποβλέποντες. Ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ νέαν καὶ ὡραίαν συναρμόζεσθαι, συνηρμόσαντο ἂν τὴν ὑπερηλικεςέραν· ἀντὶ δὲ τοῦ συμπαθῆ

antequam Siebenkeesii schedas nactus essem, qui varietatem: καὶ τοὺς θεὺς δὲ φίλυς αὐτοῖς. sed nihil ad supplendum locum attulit, nec de omisso παρέξωσι monuit. Alii apud Comm. in Varr. Lectt. καὶ οἱ φίλοι αὐτοῖς. παρέξουσι denique, quod in Codice regio Battaesii male legebatur, vt a Codicibus iam nominatis, ita a Louan. editione abest.

ὅτε μὴ] οὔτε μὴ e Louan. Commel. in Varr. Lectt. attulit. Sed ista vulgatam lectionem tenet.

εὐανδρίᾳ] Cod. Vat. Barth. et ed. Louan. ἀνδρίᾳ. id quod e Cod. Vat. adscripsit etiam Siebenk.

§. 6. τῆς τύχης] Klotzius in Actis Litt. Vol. II. P. I. in recensione editionis D'Argensii, coniecit τῆς ψυχῆς. idemque coniecisse video Siebenkeesium. Fit quidem in Pythagoricis scriptis mentio μεγαλοψυχίας. conf. Iamblich. Protrept. c. 2. pag. 4. l. 27 seq. Arcer. ἀκήρατόν τε γὰρ τὸ ἀπ' αὐτῶν (sc. τῶν κατὰ φιλοσοφίαν θεωρημάτων) ἡδὺ, καὶ τὸ θεῖον τὸ μεγαλόψυχον δύνατοί γε ποιεῖν, καὶ εἰ μὴ ἀϊδίους, ἀϊδίων γε ἐπιστήμονας. neque inaudita est vocabulorum ψυχὴ et τύχη a librariis facta permutatio. Vid. D'Orbill. ad Charit. p. 457. Lips. et Zeun. ad Xenophon. Cyropaed. I, 3, 18. p. 47. non dubito tamen, quin haec coniectura et superuacua sit, et sensum magis peruertat quam adiuuet. Vid. Comm.

τοῦ συμπαθῆ] τοῦ omissum in Louan. et Commel. Sed habent reliquae et Siebenk. e Cod. Vat. attulit.

ὁμοιοτάτην] Cod. Vat. teste Vizzan. et Siebenk. ὁμοιότητα. Louan. ὁμοιότατον. Batt. ὁμοιοτέτη. Vizzan. ὁμοιοτά-

τὴν ψυχὴν, καὶ ὁμοιοτάτην, ἐπίδοξον τῷ γένει, ἢ ὑπερχρήματον· τοιγάρτοι ἀντὶ συμφωνίας, διαφωνίαν, καὶ ἀντὶ ὁμοφροσύνης διχοφροσύνην κατασκευάζουσι, περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ μὲν γὰρ ὑπερέχουσα πλούτῳ καὶ γένει, καὶ φίλοις, ἄρχειν προαιρεῖται τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον· ὁ δέ γε διαμαχόμενος δικαίως, καὶ οὐ δεύτερος, ἀλλὰ πρῶτος θέλων εἶναι, ἀδυνατεῖ τῆς ἡγεμονίας ἐφικέσθαι.

§. 7. Ὧν δὴ γενομένων οὐ μόνον τοὺς οἴκους κακοδαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέσθαι. Μέρη γὰρ τῶν πόλεων οἱ οἶκοι, ἐκ δὲ τῶν μερῶν ἡ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντὸς σύνθεσις· εἰκὸς οὖν

ταν. dorice nimirum, vnde Gale. D'Arg. etc. recte ὁμοιοτάτην exhibent.

ἐπίδοξον] Conijcere quis posset: ἔνδοξον. conf. tamen Comment.

ἢ ὑπερχρήμ.] Pro ἢ Vizzan. dedit καὶ. ὑπερχρήματον vero legit Vizzan. et Battaesf. quos secutus sum; nam hoc e Cod. Vat. annotauit Siebenkees. et ex hac lectione reliquae facile potuerunt oriri. Sc. Nogarola aut ὑπὸχρήματον legit, vt Vizzan. attulit, aut ὑπερχρήμ. vt Commel. in Varr. Lect. Commel. ipsa, Gale. D'Arg. habent περιχρήματον et Louan. ἤπερ χρήματον.

συμφ. διαφ. καὶ ἀντὶ] Desiderantur in Vizzan. textu, ob vocuIam ἀντὶ bis obuiam. In versione habet: *pro consonantia enim dissonantiam, et pro concordia discordiam adstruunt.*

ὁ δέ γε διαμ.] Ita dedi cum Codd. Vatt. et Barth. deinde Louan. et Battaesf. editiones ceterae omittunt γε.

ἐφικέσθαι] Sic Nog. Comm. Batt. Louan. al. Sed Vizzan. cum Codd. Vatt. ἀφικέσθαι. Nihil monuit Siebenkees.

§. 7. Ὧν δὴ] Hoc dedi e Cod. Vat. (teste Vizzan. et Siebenk.) et ed. Louan. Reliquae editiones, ne Battaesiana quidem excepta, habent ὧν δέ. Placet vero Fischeri sententia, statuentis pronomen ὧν particulam δὲ non ferre. Conf. eum ad Platon. Phaedon. c. 56. n. 41. pag. 453.

καὶ τοῦ παντὸς σύνθ.] Sic Vizzan. Gal. D'Arg. Sed καὶ παντὸς σύνθ. sine articulo

ὁποῖα τὰ μέρη τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν, τὸ ἐκ τοιούτων συντιθέμενον, τοιοῦτον εἶναι.

§. 8. Καὶ ἐν ταῖς τέχναις δὲ αἱ πρῶται οἰκοδομαὶ μεγάλα συνεργοῦσι πρὸς τὸ καλῶς ἢ κακῶς τὸ ὅλον ἔργον συντελεσθῆναι· οἷον ἐπὶ μὲν οἰκοδομίας θεμελίου καταβολή· ἐπὶ δὲ ναυπηγίας, τρόπις· ἐπὶ δὲ συναρμογῆς καὶ μελοποιΐας τάσις φωνῆς καὶ λῆξις· οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ πολιτείας εὐνομουμένης τε καὶ κακονομουμένης οἴκων κατάστασις καὶ συναρμογὴ μέγιστα συμβάλλεται.

§. 9. Περὶ γενέσεως οὖν σκοπουμένους τάδε χρὴ πράττειν: καθόλου μὲν δὴ φυλάττεσθαι χρὴ

Louan. Comm. Battaeſ. et fortaſſe articulus Vizzanio debet originem.

ὅλον καὶ τὸ πᾶν] ὅλον καὶ πᾶν. Louan.

ἐκ τοιούτων] Vizzan. e Cod. Vat. in margine affert ἐν τούτων. Si legatur ἐκ τύτων, beſte ſe res haberet. nam τοιύτων, quod eſt in omnibus, non videtur probandum. Pro συντιθέμ. Cod. Vat. habet: συντεθειμένον.

§.8 ἐν ταῖς τέχναις] Hoc e Cod. Vat. annotauit Siebenkeeſ. idque reddere non dubitaui. Sed ἐν ταῖς πρώταις. habent Louan. Vizz. Batt. ἐν (ταῖς) πρ. Commel. Gale. etc. Lapſus librariorum facilis, quum πρῶται ſtatim ſequatur.

τὸ καλῶς] τὸ incluſum apud Commel. πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς repetito articulo. Vizzan. Battaeſ.

τρόπις] Louan. legit τρόπεις. vitioſe.

τάσις φωνῆς καὶ λῆξις] Sic Comm. Vizzan. Battael. Gale. D'Arg. τάσις καὶ φωνῆς λῆψις Codd. Vatt. (etiam Siebenk.) Barth. et Edit. Louan. quae praeterea vitioſe habet φονῆς. Chriſtian. vertit: *in concentu et modulatione tenor et vocis ſumtio.*

τε καὶ κακ.] Vizzan. ἢ κακ. correctio ſatis manifeſta, nec tamen neceſſaria.

κακονομουμένης] Sic Vizzan. Gale. *D'Arg.* et Cod. Vat. Siebenkeeſii. Sed Comm. καλοικονομ. non vt in margine Vizzan. καλοικοδομ. et Louan. καλοκονομ. Chriſtian. vertit: *Ita in republica bene legibus inſtituta et recte adminiſtrata.* Sed iſta vocula eſt inſolentior.

§. 9. Ad initium huius pa-

πᾶν τὸ ἀνόμοιον καὶ ἀτελές· οὔτε γὰρ τῶν φυτῶν τὰ ἀτελῆ, οὔτε τῶν ζώων εὔκαρπα γίνεται, ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι τινὰ χρόνον πρὸς τὰς καρποφορίας, ὅπως ἐξ ἰσχυόντων τε καὶ τελειουμένων τῶν σωμάτων τὰ σπέρματα καὶ καρποὶ γίνωνται.

§. 10. Ὅθεν δεῖ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένους ἐν γυμνασίοις τε καὶ καρτερίαις ταῖς προση-

κάγραphi Vizzanius monuit: Codicem MsſT. Vat. hic incipere a capite. Ceterum Iamblichus de Vita Pythag. c. 31. Sect. 209 ſeqq. hanc et ſequentes ſectiones fere ad verbum exhibet, ita incipiens: περὶ δὲ γενέσεως τάδε λέγειν αὐτοὺς (ſc. Πυθαγορείους) ἔφασκεν. καθόλου μὲν ᾤοντο δεῖν φυλάττεσθαι etc. Tantum potiorem lectionis diuerſitatem hic annotabo. Iamblichus enim, id quod annotauit iam Fiſcher. ad Platon. Phaedon. c. IX. n. 1. pag. 264. *multa ipſe mutauit, multa addidit.*

πᾶν τὸ ἀν. καὶ ἀτελές.] Iamblich. τὸ καλούμενον πρόφερές. et poſtea τὰ πρόφερῆ. quam voculam Arcerius pag. 16. male ita explicauit: „Latine bonum reddidi, puto námque illo ſignificari eam praeſtantiam, quae in progeneratione, vt in ſeminibus et plantis, a prima bonitate nequaquam degeneret.“ Rectius vero Obrechtus vertit: *praecox.* eſt nimirum πρόφερής, ὁ τῷ μὲν χρόνῳ νεώτερος, τῇ δὲ ὄψει δοκῶν πρεσβύτερος. Vid. Pollux. II, 10. et Ruhnken. ad Tim. Gloſſ. Plat. p. 233. n. 7. Vizzan. in Commentario male attulit πρόσφερές. Fortaſſe haec vocula προφ. fuit in Ocelli libro dorico.

οὔτε γὰρ — ἀτελῆ] Omiſſa haec ſunt in edit. D'Argenſ. Francogall. et Theotiſca, nec non a Rotermundo ex errore operarum. Pro ἀτελῆ Iamblichus habet πρόφερῆ, idemque Siebenkeeſ. in ſchedis, ſed in ſeqq. Iamblichum etiam contulit, quare incertum vnde ſumſerit. idem ſtatim πρὸ τῆς καρπ. quod ex eodem Iamblicho deriuatum videtur.

ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι — καρποφ.] Iambl. εὔκαρπα γίνεσθαι τινὰ χρόνον πρὸ τῆς καρποφορίας. Interiacentia omiſſa ibi ſunt male, quae ex Ocello ſupplenda ſunt; exciderunt enim propter γίνεται et γενέσθαι. — Statim Iambl. τελειουμένων.

καὶ καρποὶ γίνωνται] καὶ et καρποὶ γίν. Iambl. rectius. In Arcerii Cod. MſſT. fuit γίνονται.

§. 10. γυμνασίοις τε] τε om. Vat. apud Vizzan.

κούσαις τρέφειν, καὶ τροφὴν προσφέρεσθαι τὴν ἁρμόζουσαν φιλοπόνῳ τε καὶ σώφρονι καὶ καρτερικῷ βίῳ.

§. 11. Πολλὰ δὴ τῶν κατὰ ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτά ἐστιν, ἐν οἷς βέλτιον ἡ ὀψιμαθία. διὸ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν οὕτως ἄγεσθαι χρὴ τὸν παῖδα, ὡς μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ χρησάμενον, σπανίως χρῆσθαι· ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζῃ τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν.

§. 12. Δεῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ τοιαῦτα τῶν νομίμων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ μήτε μητρὶ συγγίνεσθαι, μήτε θυγατρὶ, μήτε ἀδελφῇ, μήτε ἐν ἱεροῖς, μήτε ἐν φανερῷ τόπῳ, καλὸν γὰρ ἐστι καὶ πρόσφορον, τὸ ὡς πλεῖστα κωλύματα γίνεσθαι τῆς ἐνεργείας ταύτης.

§. 13. Καθόλου δὲ δεῖ περιαιρεῖν τάς τε παρὰ φύσιν γενέσεις, καὶ τὰς μεθ' ὕβρεως γινομένας· κα-

καὶ τροφὴν προσφέρεσθαι] καὶ deest Cod. Vat. et Barth. et Iambl. omisso καὶ legit τροφὴν προσφέροντας.

τὴν ἁρμόζουσ.] Sic Louan. Vizzan. Batt. (τὴν) ἁρμόζ. Comm. Gal. D'Arg.

§. 11. „ἡ ὀψιμαθία ὧν ἐστι καὶ ἡ τῶν ἀφροδισίων χρεία. διὸ etc. ex Iambl. addendum.“ Haec Siebenkees. Sed mihi non tanta est Iamblichi auctoritas.

§. 12. κωλύματα] κωλύμματα Comm.

§. 13. περιαιρεῖν] Ita Cod. Vat. et Commel. in Varr. Lect. sine auctoritate attulit; atque ita legit quoque Iamblichus ex edit. Kusteri atque Arcerii. Sed περιιρεῖν Louan. περιαναιρεῖν Gale. D'Arg. Comm. Battaes. περιαναιρεῖν Vizzan. Quid si legatur καθόλου δὴ δεῖ; nexus certe cum antecedentibus postulare hoc videtur. Non intelligo Siebenk. notam: „περιαναιρεῖν] deest a Vat. et Iambl. et ed. Vet.“

φ. γενέσεις] φ. γεννήσεις

ϰαλιμπάνειν δὲ τὰς ϰατὰ φύσιν, ϰαὶ μετὰ σωφροσύνης ἐπὶ τεκνοποιΐᾳ σώφρονί τε ϰαὶ νομίμῳ γινομένη. Δεῖ δὲ πολλὴν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοὺς τεκνοποιουμένους τῶν ἐσομένων τέκνων. Πρώτη μὲν οὖν μεγίστη φυλακὴ πρὸς γένεσιν, τῷ τεκνοποιεῖν βουλομένῳ, δίαιτα σωφρονικὴ ϰαὶ ὑγιεινή· ὡς μήτε πληρώσει χρῆσθαι τροφῆς ἀκαίρου, μήτε μέθῃ, μήτε ἄλλῃ τινὶ ταραχῇ, ἐξ ὧν χείρονες αἱ τῶν σωμάτων ἕξεις γίνονται· μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι τὸ μὴ ϰαθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μίξεις γίνεσθαι·

Cod. Vat. teste Vizzan. γενήσεις Louan.

νομ. γινομένῃ] Cod. Vat. et Louan. γιγνομένῃ. non male. Mihi vero legendum videtur. γινομένας, vt referatur ad γενέσεις, aut νομίμως γινομένη. Siebenk. „lege γινομένας. Sic Iamblich."

πολλὴν πρόν.] Nog. Comm. Gal. D'Arg. Batt. legunt πάνυ πρόν. Ego vero cum Vizzanio πολλὴν, quod est in Codd. Vatt, („παλιν] πολλὴν Iambl. Vat." haec Siebenk.) et Barth. praetuli, praesertim, quum ita etiam legat Iamblich. cui quidem cum Codicum lectione consentienti multum tribuendum esse arbitror, dissentienti ab ea aut nihil aut parum concedens. Praeterea τοὺς ante τεκνοποιουμ. deest Battaes.

πρ. μ. οὖν μεγίστη] Legendum esset: ϰαὶ μεγίστη. et Iambl. πρώτην μὲν οὖν εἶναι ϰαὶ μεγίστην. Illud tamen μεγίστη in omnibus sine copula positum glossae speciem prae se fert.

πρὸς γένεσιν] Louan. πρὸς γέννησιν.

τινὶ ταραχῇ] Sic Louan. et Vizzan. e Cod. Vat. quod annotauit quoque Siebenk. τῇ ταρ. Nog. Comm. Battaes. rel. Illud praetuli, quia communis dialectus fere vbique seruata est.

χείρονες] Sic e Codd. Vatt. Vizzan., etiam Battaes. χείρους vero Nog. Comm. ceterae.

αἱ τῶν σωμ.] Ita olim conieci, et nunc edidi cum Louan. Cod. Vat. Siebenkees. Iambl. et Batt. qui tamen (αἱ) τῶν. Sed Nog. Comm. Vizzan. Gale etc. (αἱ) αὐτῶν inepte.

τὸ μὴ ϰαθ.] τὸ τῆς ϰαθ. τῆς διανοίας legunt omnes, praeter Louan. Battaes. et Cod. Vat. Siebenkeesii, in quibus omisso τῆς ante ϰαθ. legitur: τὸ ϰαθ. τῆς etc. et sane arti-

ἐκ φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ ταραχωδῶν ἕξεων μοχθηρὰ γίνεται τὰ σπέρματα.

§. 14. Μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι, ὅπως τὰ γεννώμενα γίνηται χαριέστατα, καὶ γεννώμενα καλῶς ἀνατραφῇ. οὔτε δὲ γὰρ δίκαιον, τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόρνιθας καὶ φιλόκυνας μετὰ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν γινομένων, ὡς δεῖ, καὶ ἐξ ὧν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ πῶς διακειμένων, γίνεσθαι τὰς μίξεις καὶ τὰς κοινωνίας, τοῦ μὴ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα· τοὺς δὲ ἀνθρώπους μηδένα ποιεῖσθαι

culus ita repetitus ferri non poteſt. Sed aliud vitium etiam adfuit, quare e coniectura ſcripſi μὴ καθ. ſignificat enim φυλάττεσθαί τι *ſibi cauere ab aliqua re*; καθεστηκυῖα vero διάνοια eſt *mens tranquilla, nullis motibus agitata*. Vid. Comment. atque ita, niſi μὴ legatur, ſenſus abſurdus et antecedentibus repugnans efficitur: *cauendum eſſe, ne quis tranquilla et compoſita mente Venere vtatur*. Iamblichus hanc ſententiam plane omiſit, fortaſſe quoniam iam tum locus corruptus et perverſus erat.

γίνεται τὰ] γίνονται Louan.

§. 14. γίνηται χαρ.] Comm. et Vizzan. γίνεται. cf. c. 4, §. 9. Sed Batt. recte γίνηται. et Siebenk. e Vatic. ſuo annotauit: γίγνηται. In Cod. Vat. teſte Vizzan. voculae γίνηται χαρ. καὶ γενν. deſiderantur, propter duplex γεννώμ.

γεννώμενα καλῶς] Louan. γενόμενα καλῶς, priore loco vero legit et ipſa γεννώμενα. Sed fortaſſe etiam hoc in loco mendum eſt.

οὔτε δὲ γὰρ] Sic Louan. οὔτε (δὲ) γὰρ Commel. aliae. δὲ deeſt Vizzan. & Batt. ſed extat in Cod. Vat. apud Vizzan. Siebenk. vero pro οὔτε annotavit οὐδέ.

φιλίππ. — φιλόκ.] Louan. ita collocat: φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιθας μετὰ etc. quem ordinem ſeruat Chriſtian. qui interpretatus eſt, *qui vel equorum vel canum vel auium ſtudioſi ſunt*.

τοῦ μὴ] Sic Vizzan. e Codd. Vatt. Barth. et edd. Comm. Batt. rel. ſed Nogar. τοῦ καί.

τὰ γεννώμενα] Batt. τὰ γεννήματα.

λόγον τῶν ἰδίων ἐγγόνων, ἀλλὰ καὶ γεννᾷν ὡς ἔτυχε, καὶ γεννωμένων ὀλιγωρεῖν, καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας. Ταῦτα γὰρ ἀμελούμενα πάσης κακίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται, βοσκηματώδη καὶ ἀγεννῆ ἀποτελοῦντα τὰ γεννώμενα.

ἀλλὰ καὶ γεννᾷν] καὶ legitur in Louan. Vizz. Batt. Sed est inclusum in Comm. etc.

καὶ τῆς τρ. καὶ τῆς παιδ.] Prius καὶ post ὀλιγωρεῖν deest Battaes. 1. posterius vero, post τροφῆς desideratur in Louan.

ταῦτα γὰρ] γὰρ, quod extat in edd. omnibus, teste Vizzanio desideratur in Codd. Vatt. et Barth. Nihil notauit Siebenkees.

ἀγεννῆ] Louan. Comm. Battaes. habent ἀγενῆ. male; hic enim non ad *genus* et *natales*, sed ad *ingenium* et *animum* respicitur. Cf. Fisch. ad Platon. Euthyphr. c. 1. n. 11. p. 9. et quos ibi laudat. Sic Plutarch. de aud. poët. c. 15. §. 5. κρίσεις φαύλας καὶ δόξας ἀγεννεῖς. et Aelian. V. Hist. V, 8. γνώμης ἀγεννοῦς καὶ ταπεινῆς. Apud Herodotum tamen I, c. 134. inueni ἀγεννέστερος pro ἀγενέστερος.

ἀποτελοῦντα] Ita Codd. Vatt. Barth. Edd. Louan. Comm. Gale. D'Arg. Batt. ἀποτελούμενα Vizzan. idque in Lectt. Varr. Commelini sine auctoritate reperitur. Fortasse habet Nogarola.

Fragmenta.

I.

Συνέχει γὰρ τὰ μὲν σκάνεα ζωὰ, ταύτας δ' αἴτιον ψυχὰ, τὸν δὲ κόσμον ἁρμονία, ταύτας δ' αἴτιος ὁ θεὸς, τοὺς δ' οἴκως καὶ τὰς πόλιας ὁμόνοια, ταύτας δ' αἴτιος νόμος· τίς οὖν αἰτία καὶ φύσις τὸν μὲν κόσμον ἁρμόσθαι διὰ παντὸς, καὶ μηδέποτ' ἐς ἀκοσμίαν ἐκβαίνειν, τὰς δὲ πόλιας καὶ τοὺς οἴκως ὀλιγοχρονίους ἦμεν, ὧν γεννατὰ καὶ θνατὰ τὰν φύσιν ἐξ ἧς συνέστακεν ὕλας, τὰν αὐτὰν αἰτίαν ἔχει τᾶς διαλύσιος· συνέστη γὰρ ἐκ μεταβολίας καὶ ἀειπαθέος· ἡ γὰρ τῶν γενομένων ἀπογένεσις σωτηρία τᾶς γεννάτορος ὕλας· τὸ δὲ ἀεικίνητον κυβερνεῖ, τὸ δ' ἀειπαθὲς κυβερνεῖται, καὶ τὸ μὲν πρῶτον τᾷ δυνάμει, τὸ δὲ ὕστερον· καὶ τὸ μὲν θεῖον καὶ λόγον ἔχον καὶ ἔμφρον· τὸ δὲ γεννατὸν, καὶ ἄλογον τὸ μεταβάλλον.

Συνέχει] Fragmentum hoc Stobaeus attulit in Eclog. Phyſ. c. 16. pag. 32. ex Ocelli libro περὶ νόμου. Libellum, cui haec fuerit inſcriptio, ab Ocello compoſitum, et ab Archyta Platoni miſſum eſſe, in epiſtola Archytae ad Platonem legimus. Particulam hanc e Stobaeo Vizzan. in edit. Ocelli pag. 309. reddidit, interpretatus eſt, et commentario illuſtrauit. Quemadmodum autem in ea vix quidquam legitur, quod ſpurium hoc fragmentum eſſe arguat; niſi forte vocula ὕλη, ſenſu phyſico adhibita, huc trahi poſſit: ita non ſuppetunt mihi rationes, quae me cogant, vt genui-

[illegible]eam, cum certa animi persuasione pronunciem. Neminem tamen repertum iri arbitror, qui docere possit, quae in his verbis continentur, a Pythagorica ratione, et ab Ocelli decretis abhorrere.

σκάνεα] σκῆνος pro σῶμα poni notum. Vid. Barnes. ad Euripid. Heraclid. vs. 690. vbi vulgo σκήνωμα legitur. et Grotium ad 2 Epist. Pauli ad Corinth. c. 5. vs. 1.

ζωὰ] Argutatus est in hac vocula Vizzanius, qui dubium mouet et soluit, quod corpus potius vitam, quam vita corpus continere videatur; sed satis nota est voculae συνέχειν significatio, quare locis ex Aristotele non opus esse censeo. In Stobaeo et Vizz. male ζῶα legitur.

ἁρμονία] De harmonia et concentu e sphaerarum motu cogitandum non esse, sed de ea, *quam concors entium quorumlibet nexus constituit*, iam notauit Vizzanius, qui laudauit Iamblich. Comment. Pyth. l. 2. c. 19. Aristot. 1. de An. 55. Deum autem, qui huius harmoniae caussa h. l. dicitur, nullum alium intelligere debemus, quam mentem per totam rerum naturam diffusam; quam etsi non vnicum Deum, magnum tamen et vel maximum auctor noster statuisse videtur. cf. Comment. ad c. IV. §. 2. n. 2. Stobaeus hic legit ταύτας δὲ αὐτ.

ὁμόνοια] Vizzan. adscripsit Aristot. Ethic. Nic. IX. c. 6. τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασὶν, ὅταν περὶ τῶν συμφερόντων ὁμογνωμονῶσι, καὶ τὰ αὐτὰ προαιρῶνται, καὶ πράττωσι τὰ κοινῇ δόξαντα. Hac autem consensione ciuitates et familias contineri et seruari, non est, cur multis demonstretur.

αἴτιος ὁ νόμος] Egregie ab auctore finis legum est propositus. Leges enim maxime eo tendunt, certe tendere debent, vt hominum appetitui, quo plures ad vnam eandemque rem trahuntur, qui igitur dissensiones et inimicitias parit, limites constituantur; et vt definiatur, quousque singulis appetendo progredi liceat. Sed haec vberius persequi, et legum exemplis declarare, nunc instituti ratio haud patitur. Vizzanius commode attulit Pindarum. Olymp. Od. IX. antistr. 1. [vs. 24 sq.] a quo Εὐνομία Themidis filia σώτειρα vocatur, [vbi Scholia: Εὐνομία ἡ τὰς πόλεις σώζουσα.] et Hippodamum Thurium [apud Stob. Serm. CI. pag. 555.] μὴ ὑπαρχούσας ἁρμονίας καὶ ἐπόψιος θείας περὶ τὸν κόσμον οὐκ ἂν ἐδύνατο συνεῖμεν ἔτι καλῶς ἔχοντα τὰ ἐγκεκοσμαμένα. μὴ ὑπαρχούσας δ' εὐνομίας [in Stob. εὐνοίας, recte opinor, est enim idem, quod h. l. ὁμόνοια.] περὶ τὰς πόλιας οὐκ ἂν δύναιτό τις ἀγαθὸς εὐδαίμων πολίτης ἦμεν.

ἐς ἀκοσμ. ἐκβαίν.] cf. librum de rerum natura, c. 1.

ὧν γεννατὰ etc.] Locus hic fortasse corruptus. nam responsio non satis distincta ab interrogatione, et omnino constructio impedita et abrupta. Sensus videtur esse: materia caduca et mutationibus obnoxia in caussa est, cur haec res non sint aeternae; ciuitatium enim et familiarum materia sunt homines morti obnoxii. materia vero vniuersi est aeterna. ὧν — ἐξ ἧς συνέσ. ὕλας positum est pro ὧν ὕλα, ἐξ ἧς συνέσ. non sine Pleonasmo.

ἁ γὰρ — ὕλας] materia genitrix est prima ista vniversi materia, quam intereuntibus reliquis rebus manere et seruari contendit.

τὸ μὲν πρᾶτον τᾶ δυν.] quia facultas inferioris partis pendet ab efficacia et viribus partis superioris. cf. c. 2. §. 2. et 25. τὸ μεταβάλλον h. l. vt facile apparet, est mutabile, non *mutans*.

2.

Καὶ ὁ μὲν πρᾶτος λόγος ἡ οὐσία, πρᾶγμα αὐθύπαρκτον καὶ ὑφεστὸς, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν ἐν γενέσει ὑπόκειται, καθὸ γέγονε.

Quae deinceps adiecta sunt fragmenta, ea ex Patricii Discussionibus Peripateticis. Basileae 1581. Fol. hausta, non dubitaui addere. Patricio quidem non visum est, vnde has particulas logici argumenti depromserit, nobis ex instituto indicare. quantum tamen e pag. 188 et 200 intelligere potui, petitae eae sunt e libello, cui inscriptum est καθολικοὶ λόγοι, quem tamquam notum Patricius tractauit, sed omnes ignorarunt aut tacuerunt, quos consulere potui. Suspicor autem, eum adhuc in Bibliotheca quadam latere. Quamquam autem certissime mihi persuasum est, Aristotelem in componendis scriptis suis logicis aliorum, et in his Pythagoreorum inuentis vsum esse, quod alio loco demonstrabo: tamen non ausus fuerim has particulas aut totum istum libellum pro genuinis habere Ocelli scriptis, aliorum iudicio et doctrinae hanc disquisitionem relicturus. Dialectum doricam non vbique seruatam non tanti duxi restituere.

καὶ ὁ μὲν] Patric. Disc. P. T. II. Lib. I. pag. 183. vbi Aristotelem et Archytam, qui idem affirmassent, attulit.

αὐθύπαρκτον] quod ipsum subsistit, per se, non in alio.

3.

Τᾶς μὲν οὖν οὐσίας ἴδιον τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· οὐ μᾶλλον ζῶον ἄνθρωπος τοῦ ἵππου· ὑπάρχει ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ἀνεπίδεκτον εἶναι.

τὰς μὲν] Patric. pag. 183. et vsque ad voculam ἧττον, iterum pag. 204 initio. vbi vitiose τὰς μὲν ὧν etc. cf. Ariſtot. et Archytas.

ἀνεπίδεκτον.] Explicandum eſſet: ſubſtantiae contraria non *ſimul* admittunt. Sed Patricius adiecit: „Suſpicor in vltimo hoc nomine eſſe mendum, legique debere ſuſceptiuum, ἐπίδεκτον.“ quod dediſſem, niſi ἐπίδεκτον ἂν ſcribendum eſſet. vid. Archyt. τᾶς μὲν ὠσίας τὸ τὰν αὐτὰν καὶ μίαν ἀριθμῷ διαμένοισαν, τῶν ἐναντίων δεκτικὴν ἦμεν.

4.

Τὸ ὂν ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ἐντὶ, ἢ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὸ μὲν οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ποιεῖ τὰν οὐσίαν.

τὸ ὂν] Patric. p. 184. initio. Idem Ariſtot. affirmauit.

5.

Τὸ δὲ ποσὸν εἰς ἑπτὰ διαιρέεται, εἰς γραμμὰν, ἐπιφάνειαν, σᾶμα, τόπον, χρόνον, ἀριθμὸν καὶ λόγον· καὶ τὸ μὲν ἐντὶ αὐτῆς τῆς ποσότητος συνεχὲς, τὸ δὲ διωρισμένον· καὶ συνεχοῦς τὰ πέντε, τοῦ δὲ διωρισμένου τὰ δύο· ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ λόγος.

τὸ δὲ ποσὸν] Patric. ibid. pag. 184. de quantitate. cf. Ariſtot.

6.

Ἔτι τᾶς ποσότητος τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλλαλα τῶν ἑαυτοῖς μορίων συνέστακεν. οἷον

ἁ γραμμὰ, ἁ ἐπιφάνεια, τὸ σῶμα καὶ ὁ τόπος. τὸ δ' ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν, ὡς ὁ ἀριθμὸς, καὶ ὁ λόγος, καὶ ὁ χρόνος.

ἔτι τᾶς] Patric. ibid. pag. 184. vbi statim legitur ἐπιφάνια et affertur Aristot.

7.

Τῆς δὲ ποσότητος ἴδιον τὸ ἴσον καὶ ἄνισον.

τῆς δὲ] Locum laudauit Patr. T. II. lib. II. pag. 203. eandem vero sententiam pag. 184. ex Aristotele et Archyta attulit. cf. Comment. ad c. 1, §. 5. n. 5.

8.

Ἁ δὲ ποιότης διάκειται εἰς ταῦτα. ἕξιν καὶ διάθεσιν. παθητικὰν ποιότητα καὶ πάθος. δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν. σχῆμα καὶ μορφάν.

ἁ δὲ π.] Patric. pag. 184. de qualitate, vbi Aristot. affertur. Postea legit ποότητα. διακεῖσθαι h. l. distingui, diuidi.

9.

Ἐστὶ δ' ἁ μὲν ἕξις ἐπίτασις διαθέσεως καὶ μονιμότας καὶ ἵδρυσις.

ἐστὶ δ' ἁ] Patric. p. 184. vid. Aristot. Patric. pag. 202. vbi eundem locum attulit, legit διαθέσιος. recte.

10.

Τῶν πρός τι γενικώτερον διαίρεσις τετραχῶς διαιρέεται, φύσει, τέχνα, τύχα καὶ προαιρέσει. Φύσει μὲν ὡς πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν, τέχνα δ' ὡς μαθητὴς πρὸς τὸν διδάσκαλον, τύχα δ' ὡς δῶλος πρὸς δεσπόταν, καὶ προαιρέσει ὡς φίλος πρὸς φίλον.

τῶν πρός τι.] Patric. de relatione. pag. 185.

11.

Τὸ δὲ ποιεῖν διαιρέεται εἰς πρᾶξιν, καὶ λόγον καὶ διανόημα.

τὸ δὲ π.] Patr. ibid. p. 185. vbi διαιρέεται, vitiose, addidit Patricius: „quae [actionis genera] itidem in alia quaedam subdiuidit. Passionis quoque corpus et animam, veluti subiecta specie differentia, partitur, eorumque species alias ostendit. ita Vbi quoque et Quando, et Situm esse, et Habere. Plura multo sunt in eo pusillo libello comprehensa, quam Aristotelis magno categoriarum incepto."

12.

Οἱ γὰρ ἐννέα λόγοι γίνονται καὶ ἀπογίνονται χωρὶς τᾶς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. ὅπερ ἐςὶ τὰ συμβεβηκὸς λεγόμενον.

οἱ γὰρ ἐννέα.] Patric. pag. 187. haec laudat ex Ocelli cap. 1. nouem autem rationes intelligi videntur categoriae praeter substantiam.

13.

Τὸ δ' ἔχεν εἰς περίθεσιν διαιρέεται, ὡς τὸ ὑποδεδέσθαι καὶ ὡπλίσθαι, ἐσκεπάσθαι. ἔν τε ἐνθέσει ὡς ἐπὶ μεδίμνου καὶ κεραμίου καὶ τῶν λοιπῶν ἀγγείων. λέγομεν γὰρ πυροὺς ἔχειν τὸν μέδιμνον, ἢ οἶνον τὸν κέραμον, καὶ εἰς πλοῦτον καὶ κτῆσιν.

τὸ δ' ἔχεν] Patric. p. 187. qui notauit, Aristotelem eadem exempla vsurpauisse.

14.

Οἱ αὐτοὶ τῇ οὐσίᾳ μένομες, τῇ ποσότατι διαφέροντες.

οἱ αὐτοὶ] Patric. T. II. L. II. pag. 203. fin.

15.

Καὶ νῦν μὲν φίλος ὁ αὐτὸς, νῦν δ' ἐχθρὸς διαφέρων τῇ σχέσει καὶ τῷ πρὸς τὶ λεγομένῳ, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν οὐ διαφέρει.

καὶ νῦν] Patric. p. 204. init. vbi legitur: τῷ πρός τε λεγ.

16.

Αἱ μὲν οὖν τῶν ἄλλων λόγων διαφοραὶ ἐκδηλότεραι εἰσίν. ἁ δὲ ποιότης καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ πάσχειν δυσθεωρητέρας ἔχουσι διαφοράς.

Αἱ μὲν] Patric. p. 204. vbi διαφωραὶ et ποότης.

Poſtquam haec reperiſſem in Patricio fragmenta, haud parua mihi ſpes affulſit, fore, vt plures etiam et maiores eiusmodi particulas conquirere et dare poſſim. Hanc ſpem mihi fecit Aegidii Menagii annotatio ad Diogen. Laërt. Lib. VIII. Sect. 80. ita ſe habens: „περὶ δὲ τῶν Ὑπομνημάτων] Nulla eius ſcripta memorat Laërtius. ſcripſit tamen plurima. *De Decade*. Meminit Theo Smyrnaeus cap. 49. de Muſica: item: *de Sapientia*: teſte Iamblicho in Protreptico, cap. 3. qui et iſtius libri fragmentum profert. Τὸ Ἁρμονικόν: cuius meminit Nicomachus libro I. de Arithmetica, vbi ex eo Opere inſignem locum profert. Περὶ τοῦ παντὸς, quem librum laudat Simplicius in Praefatione ad Praedicamenta Ariſtotelis. Citatur et in libro Περὶ νόμω καὶ δικαιοσύνης, nec non in libro Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς καὶ εὐδαίμονος, a Stobaeo. Item in libro Περὶ νοῦ καὶ αἰσθήσεως, et in Περὶ ὄντος ab eodem. Extat Fragmentum ex eius libro, Περὶ τᾶς ἠθικᾶς παιδείας, ad calcem Diogenis Laërtii ab H. Stephano editum. Libri de Legibus et libri de Vniuerſo, meminit ipſe in hac epiſtola. Extat etiamnum liber Περὶ τοῦ παντὸς φύσεως: qui non alius videtur a libro Περὶ τοῦ παντὸς, quem citat Simplicius." Haec Menagius. At iſta ſpes me fefellit, et theſauri loco carbones

reperi. In hac enim obseruatione, nescio quo pacto, mixta sunt, quae ad Archytam Tarentinum, et quae ad Ocellum pertinent. Omnia enim, quae leguntur vsque ad voculas: *Libri de Legibus*, non de Ocello, sed de Archyta dicta sunt, ita tamen conglutinata, vt de vno Ocello dicta esse videantur; quare etiam coniectura addita, librum a Simplicio laudatum περὶ τῶ παντὸς, eundem esse, quem nunc habemus, vana putanda est. Simplicius enim in Categ. Aristot. pag. 1. de Iamblichi opera in hunc Aristotelis librum impensa differens, ita scripsit: ‹ Ἀρχύτου γὰρ τοῦ Πυθαγορικοῦ καὶ πρὸ Ἀριστοτέλους τὴν εἰς δέκα τῶν πρώτων γενῶν ποιησαμένου διαίρεσιν, ἐν τῷ βιβλίῳ, ὃ περὶ τοῦ παντὸς ἐκεῖνος ἐπέγραψε· καὶ τά τε γνωρίσματα αὐτῶν διὰ παραδειγμάτων ἐναργῶς σαφηνίζοντος, καὶ τάξιν, ἣν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰς κατ' εἴδη διαφορὰς ἑκάστου καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς κοινῶς τε καὶ ἰδίως ἐπιδεικνύντος· αὐτὰς ἐν τοῖς προσήκουσι τόποις τὰ τοῦ Ἀρχύτου παραγαγὼν, ἐκεῖνά τε νοερῶς συνεσπαρμένα ἐξήπλωσε, καὶ τὴν συμφωνίαν τὴν πρὸς αὐτὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπέδειξε. etc. Haec autem confusio,' cuius explicatio non paruo temporis et molestiae impendio mihi constitit, ita videtur esse orta, vt Menagius annotationem docti Viri male intellectam in suos vsus conuerteret, et in fine augeret.

Commentarius.

Cap. I. §. 1.

1. Τάδε συνέγραψεν Ὀκ.] Exordium Thucydidis: Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον etc. fortaſſe vſum confirmauit, quo συγγράφειν dicebatur κατ᾽ ἐξοχὴν de hiſtoricis. Legimus enim certe apud Platonem a) ξυγγραφικῶς ἐρεῖν, i. e. *more hiſtoricorum* dicere, et apertius apud Dionyſ. Halicarnaſſenſem περὶ συνθέσ. ὀνομ. p. 5. Steph.: πολλοὶ γοῦν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, φιλόσοφοί τε καὶ ῥήτορες λέξεις πάνυ καλὰς etc. et poſtea: λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μὲν Ὅμηρος, συγγραφέων δὲ Ἡρόδοτος, quem vſum ſecutus Lucianus in libello de ſcribenda hiſtoria, συγγράφειν et συγγραφέα eodem modo dixit. Neque tamen vlla graecitatis aetate hic vſus adeo videtur increbuiſſe, vt de *ſolis* hiſtoricis hae voculae adhiberentur; nam non ſolum Xenophon Mem. Soc. IV, 2, 10. dixit ἰατρῶν συγγράμματα, ſed Lucianus etiam, de ſcrib. Hiſt. c. 40. non dubitauit ſcribere: Ὁμήρῳ γοῦν, καί τοι πρὸς τὸ μυθῶδες τὰ πλεῖςα συγγεγραφότι. Quod autem annotauit Nogarola: „Pythagoreorum morem ſeruat Ocellus in exordiendo opuſculo ſuo, in cuius initio ſuum nomen appoſuit. Nam et Timaeus Locrus eiusdem ſectae philoſophus ſic incepit: Τίμαιος ὁ Λοκρὸς τάδε ἔφα. Alcmaeon quoque Crotoniata Pythagorae diſcipulus, vt refert Laërtius, [VIII, 83] librum ſuum ad hunc modum inſtituit, Ἀλκμαίων (ὁ) Κροτωνιήτης τάδε ἔλεξεν.“ id ex parte ſolum verum eſt; hic mos certe non eſt Pythagoreis proprius; vid. Gale ad Palaeph. n. 2. Opuſc. Myth. p. 7. nec ineſt quaedam antiquitatis ſignificatio; quum recentiores etiam eundem morem adamarent. Vide Charitonem, ſiue verum auctoris, ſiue fictum hoc nomen fuerit; et Lucian. de ſcrib. hiſtor. c. 15. Quare non audeo, hoc eum Clariſſ. Bardili, in libello *Epochen der vorzüglichſten philoſophiſchen Begriffe*, pag. 181, iis rebus annumerare, vnde γνησιότης libelli poſſit effici.

a) Phaedo. c. 50. pag. 429. vbi vid. Fiſch. annotat.

2. Φύσεως] Φύσις hoc in opusculo significat 1) *Generationem et ortum*. c. II. §. 3. componitur Φύσις καὶ γένεσις; c. II. §. 2. νείκους καὶ Φύσεως, vbi postea pro νεῖκος ponitur διαλλαγὴ, et pro Φύσις affertur γένεσις. *b*) 2) *Naturam*, rem aut personam, quae est; velut I, 4. ἅπασα γὰρ Φύσις ἡ ἔχουσα διέξοδον etc. I, 6. γεννητῆς Φύσεως διέξοδον. I, 7. σύστημα τῶν ὅλων Φύσεων. 3) *Subsistentiam* et *existentiam*, quam vocant; vt I, 8. Φύσιν οὐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν, huc referri etiam potest II, 3. γενόμενα καὶ λαβόντα Φύσιν. 4) *Rerum* denique *naturam* ipsam, ordinemque in ea constitutum. v. c. I, 12. ὅλη δι' ὅλης ἡ Φύσις θεωρουμένη. III, 5. ὑπ' αὐτῆς τῆς Φύσεως, cui opponitur ὑπ' ἀνθρώπων. IV, 6. παρὰ τὸν τῆς Φύσεως νόμον. IV, 13. παρὰ Φύσιν γενέσεις. Primam hic enumeratarum significationum h. l. intelligendam esse Nogarola, Vizzan. Bardili pag. 182 monuerunt; ad quam quidem sententiam stabiliendam Vizzanius inprimis attulit: *primo* Archytam, in epistola saepius iam nominata, inter opera Ocelli recensere librum de Vniuersi *ortu*, non vero de Vniuersi *natura*; *deinde* hoc dictare primaeuam hominis Φύσεως significationem, per quam ortus, et ad naturam per ortum processus indicentur 2 Phys. 14 et 5. met. t. 5. *c*) *tum* pergit: „pulchrior etiam nobis huius operis series occurret. Vel enim Vniuersi ortum ratione sui, vel ratione partium ipsius intuemur. Primum praestat auctor *cap*. 1. quo loci, an Vniuersum genitum sit, vel aeternum, perquirit. Alterum cetera exhibent capita, dum huiusmodi partium mutuus ortus, ac ad perfectam

b) Cf. Isocrat. Panegyr. c. 13. p. 28. ed. Mori, vbi γένος et φύσις *origo* inter se permutantur. Ceterum de vi huius vocabuli cf. Plutarch. de decret. Philos. I, 1. pag. 3. Beck. Aristot. Phys. II, t. 3. 4. 10. 84. de Coelo I, t. 5. Met. V. c. 4. p. 1285 sq. VIII, c. 3. p. 1340. E. Exc. Matthaei. ad Chrysost. Hom. I. n. 9. Battaesium in notis. Bardili Epochen p. 182.

c) Prior horum locorum ita se habet: T. I. pag. 460. B. ἔτι δ' ἡ φύσις ἡ λεγομένη ὡς γένεσις, ὁδός ἐστιν εἰς φύσιν. posterior vero sine dubio Met. V. c. 4. T. II. p. 1285. C. φύσις δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἡ τῶν φυομένων γένεσις. Cf. not. e.

mixti constitutionem, siue sub materiae, seu sub effectricis causae accedant ratione, concursus in 2 *cap.* acutissime declaratur: exclusisque in 3 *cap.* dubitationibus, inde, vt dicebatur, emergentibus, — perfectioris mixti, hominis scilicet, generatio in postremo capite exacta methodo consideratur, vt tamen ipsa ad Vniuersi bonum, perfectionem, ac eius inferiorum partium regimen recto rationis ducatur impulsu. Et hinc omnino corruet, quod quis facile potuisset obiicere, hic scilicet pleraque omissa, quae diligentis philosophi speculatio videbatur exigere; qualia forte fuerint, quae in suo de Vniuersi natura opusculo Timaeus Locrus edocuit, ex eoque in Timaeum transtulit Plato: et quae in libris de coelo tradidit philosophus, in quibus pariter περὶ τοῦ παντὸς φύσεως l. I. t. 4. se agere profitetur; ille enim nedum Vniuersi naturam, at etiam animam assumserat considerandam, dum opus inscripsit περὶ ψυχᾶς κόσμω καὶ φύσιος hic Vniuersi partes, ac conditiones voluit indicare, ideoque librum non de Vniuerso, sed de coelo potius inscripsit: at Ocellus solam sibi proposuit Vniuersi inquirendam generationem, *d*) et, si naturam explicare contendit, Vniuersum tantummodo, ac ea, quae in ipso praecipuae veluti partes clauduntur, nec ratione sui, at quatenus ipsum respiciunt, contemplari instituit." Haec Vizzan. pag. 6 sq. Ego vero ad commendandam hanc explicationem addere possum, quod Aristoteles, historiam quandam philosophiae exhibens, eos, qui paullulum in hoc negotio progressi essent, dubitasse etiam ait: περὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως. Metaph. I. c. 2. p. 1227. D. nec plane silentio praetereundum, veterum philosophorum nonnullos eandem significationem voculae dedisse. *e*) Quamquam igitur non libenter concederem, quod Clariss. Bardili affirmauit l. l. hanc voculam in fragmento Ocelli de legibus eadem vi occurrere; (nam ibi

d) In alia omnia abiit Battaesius, qui in his inscriptionibus eundem esse sensum putauit.

e) De Empedocle et Anaxagora hoc constat. Vid. Plutarch. de Decret. Phil. I, 30. pag. 37 sq. cf. Aristot. de Gen. et Corr. I, 1. p. 683. C. et Met. V, c. 4. p. 1286. A.

non *generationem*, sed *caussam efficientem*, vt ipse Bardili recte vidit antea, denotat) tamen concedendum esse arbitror, multum praesidii hanc explicationem habere. Attamen aliud addendum, nimirum vetere quodam vsu τὴν τῶν πάντων, seu τῶν ὅλων Φύσιν nihil aliud, quam *rerum Vniuersitatem* indicare, secundum pleonasmum in aliis etiam formulis obuium. *f*) Xenophon Mem. Soc. I, 1, 11. οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν πάντων Φύσεως — διελέγετο. vid. seqq. Perictione Pythagorea scripsisse dicitur. g) γέγονε δὲ καὶ συνέςα ὁ ἄνθρωπος ποττὸ θεωρῆσαι τὸν λόγον τᾶς τῶν ὅλων Φύσιος καὶ τᾶς σοφίας. Ita quoque accepisse videtur Aristoteles, quum scriberet: περὶ μὲν ἂν τῆς τοῦ παντὸς Φύσεως, εἴτ' ἄπειρός ἐςι κατὰ τὸ μέγεθος, εἴτε πεπέρανται τὸν σύνολον ὄγκον, ὕςερον ἐπισκεπτέον. περὶ δὲ τῶν κατ' εἶδος αὐτοῦ μορίων νῦν λέγωμεν. *h*) et Iosephus: τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων Φύσεως συνέβαινεν εἶναι. cf. sqq. Itaque inepta non esset explicatio, quae hanc significationem praeferret, nisi quis forte statuere velit, hunc vsum tamen esse recentiorem, quam vt recte possit ad Ocellum transferri.

3. Tota autem haec de rerum natura seu rerum vniuersitate tractatio quatuor est comprehensa capitibus. Quamquam enim in Louaniensi editione, secundo et tertio capite nostro coniuncto, non nisi *tria* exhibentur capita; atque in Codice Vaticano alia etiam reperitur capitum constitutio: (vid. not. Crit. ad IV. 9) tamen distinctionem vulgarem non reprehendendam seruandam esse duxi; praesertim quum dubium non sit, quin omnes hae distinctiones a recentioribus sint effectae. *Primo* autem capite auctor efficere studuit, mundum nec initium ha-

f) Velut: ἡ τοῦ ἀοϱίςου φύσις. i. e. τὸ ἀόριςον. Aristot. Met. IV. c. 5. p. 1276. E.

g) Vid. Stob. de Virtut. Serm. I. p. 6. lin. 41. seq. Aurel. Allobr.

h) de Coelo I, c. 2. p. 597. D. Alibi. Met. XII. c. 10. p. 1402. D. ἐπισκεπτέον δὲ καὶ ποτέρως ἔχει ἡ τοῦ ὅλου φύσις τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἄριςον. Iosephi locus est Antiquit. III. pag. 81. G. Genev. Fol.

buisse, nec finem et interitum esse consecuturum; Capite *secundo*, mutationis, nimirum ortus et interitus, rationem reddere conatus, de elementis, eorumque viribus, passionibus et actionibus, (vt ita dicam), denique de causa mutationum efficiente, de coelo, disputauit. *Tertium* caput ex superioribus concludit, humanum genus esse aeternum; id quod illustratur et defenditur. *Quartum* denique, idque praestantissimum et vtilissimum, tradit praecepta et instituta Pythagoricae disciplinae, de procreandis et educandis liberis. Recte cum Battaelio *i*) dici potest, primum caput continere Metaphysicam Ocelli, secundum, eius Physicam generalem, tertium, eius Physicam particularem, quartum denique, moralem eius rationem; si modo teneatur, philosophiae partes non ita distinctas esse ab Ocello, sed haec ita dici, vt ordinem, quem secutus est Ocellus, nostro sermone explicemus.

Quod autem ad primi capitis descriptionem attinet, auctor ita est versatus, vt *primo* argumenta afferret, quibus doceri possit, mundum neque originem habuisse, nec finem habiturum esse. §. 2—6. *deinde* notionem *Mundi* accuratius declararet et adstrueret. §. 7—9. *tum* nonnulla adiiceret, quae tantummodo probarent, mundum non esse interiturum, §. 10—14; *denique* argumenta ista breuiter repeteret, et alia nonnulla paucis verbis adderet. §. 15.

4. τὰ μὲν τεκμ. — ςοχαζόμενος) Quod bonum auctorem cautumque philosophum decet, vt nimirum cognoscendi principia afferat, et lectores ad fontem ipsum quasi deducat; id a nostro auctore praestitum esse videmus. In eo autem, quod Ocellus de mentis agitationibus, quarum ope libellus sit ortus, in exordio libelli sui dixit, Clarissimus Bardili vestigia antiquitatis deprehendit. l. l. p. 182 sq.

Quum vero hic locus non solum multum conferat ad intelligendam philosophandi rationem Ocelli, sed etiam adeo sit obscurus, vt aegre definiri possit, quae

i) Memoires de l'Acad. des Insc. T. XXIX. pag. 294. cf. Bardili Epochen. p. 133.

explicatio praeferri debeat, liceat varia interpretum conamina, minus etiam felicia, recensere; et primo quidem, quam rationem Ocellus duplicem esse voluit, eam D'Argensius non dubitauit triplicem reddere, quum ita verteret: *Ocellus de Lucanie a écrit ces reflexions sur le monde*: quelques unes *lui ont été suggerées par les indices manifestes de la nature*, quelques autres *par l'opinion, et par le raisonnement;* et quelques autres *par les reflexions et par les coniectures sur ce qui est le plus probable.* Sed, ne quis forte miretur, haec, contra aperta Ocelli verba, ita dici a D'Argensio: sumsit ea ex annotatione Nogarolae male intellecta, quam propter sequentia hic adiiciam: „Duos esse cognoscendi modos his paucis verbis Ocellus ostendit: vnum, earum rerum, quae sub sensum cadunt, quas sola magistra et duce natura manifestis signis percipimus; alterum, illarum, quae animo comprehenduntur, sed cum quadam a re nota ad ignotam progressione. Verum vt ita progrediamur, vel (vt sic dicam) discurramus, tres necessariae nobis sunt animae facultates, quarum prima positas et concessas ratiocinationis propositiones, cognitis tamen prius earum terminis, intelligat. haec Graece *νοῦς* et *νόησις*, Latine *mens* et *intelligentia* nuncupatur: secunda progrediatur ac discurrat, cui quidem duplex Graecum impositum est nomen, *διάνοια* et *λόγος*, vtraque Latine dicitur *cogitatio.* Haec autem vis, tametsi vna eademque est, loci tamen, et rei subiectae ratione, in qua est, a se ipsa videtur differre: et propterea (vt modo dixi) duo habet nomina. Nam vt in Sophista affirmat Plato, *k*) ea facultas vocatur *διάνοια*, quum intus inclusa veluti animae ad se ipsam dialogus, in anima versatur: *λόγος* vero, quum ab anima per os emissa cum sono foras effluit et prodit. Tertia, quae requiritur, conclusionem considerans, vocatur *δόξα*, quam qui-

k) Locus est pag. 296. T. II. Bip. *ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν* (lege *αὑτὴν*) *διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος, τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη διάνοια. — τὸ δέ γ' ἀπ' ἐκείνης ῥεῦμα διὰ τοῦ στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου, κέκληται λόγος.*

quidem opinionem et opinationem vertit Cicero *l*). Hanc in eodem dialogo esse τῆς διανοίας ἀποτελεύτησιν asserit Plato, hoc est, cogitationis conclusionem. Primam facultatem attigit illis verbis Ocellus, τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως τεχμαζόμενος. Secundam et tertiam, quum dixit, καὶ δόξῃ μετὰ λόγου. Sed aduerte Platonem, qui multa sumsit ex Ocello, νόησιν μετὰ τοῦ λόγου coniunxisse: ita enim scribit in Timaeo *m*), νοήσει μετὰ λόγου καταληπτόν. non diuersa tamen ratione. Nam vterque has tres animae facultates ad progressionem seu discursum pertinentes, enumerare voluit, de quibus Ioannes Grammaticus in prooemio primi de Anima voluminis. Non negauerim, tamen νόησιν, διάνοιαν, δόξαν, tres etiam significare animi habitus, quibus duos alios, πίστιν καὶ εἰκασίαν, addidit Plato in calce libri 6. de Rep. [T. VII. p. 125. Bip.] quibus nos dicit cognoscere quinque rerum genera." Hactenus Nogarola; sed, si quid video, male. Nam apud Platonem l. l. sermo non est de istis animae facultatibus, sed de effectibus. διάνοια non est cogitandi facultas, sed cogitandi solertia seu cogitatio, aut id, quod cogitatur; nec λόγος est ratio, facultas et vis hominis; id quod Vir doctus facile e definitione colligere potuisset, quum haec ratio non effluat per os, quod in definitione legimus. διανοίας ἀποτελεύτησις denique non est cogitationis conclusio; sed cogitationis finis et effectus; δόξα nimirum tum dicitur adesse, vbi mens deliberando eo peruenit, ut aut affirmet aliquid, aut neget. Itaque omnis haec dissimillimorum locorum compositio et comparatio vana est, nec Ocellus ad Platonis loquendi vsum vi trahendus.

5. Τεκμηρίοις σαφέσι) Vizzan. ex Aristotele rhet. p. c. 2. *n*) locum attulit, vbi de σημείοις Philoso-

l) Fortasse in mente habuit Nogarola Cic. Tusc. Q. IV, 11. conf. c. 7. et Ernest. in Clav. Cic.

m) Vid. Tom. IX. p. 301. fin. legitur tamen περιληπτόν.

n) Rhet. I. c. 2. p. 609. F. cf. Hier. Wolf. ad Isocrat. p. 35. l. 23 sqq. et Dionys. Halicar. Vita Lysiae. p. 198. ibique Exc. Matthaei. Vol. VI. Orat. Graec. Reisk.

phus dicit: *τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν.* Quamquam autem non ſolum Ariſtoteles eodem loco inter *εἰκὸς* et *σημεῖα* diſtinguat, ſed apud Noſtrum quoque ſtatim *εἰκὸς* legatur a *σημείοις* diuerſum: tamen vereor, ne Ocellus iſtum non ſeruarit loquendi vſum. nam h. l. *σαφὲς* eſt additum, et poſtea §. 6. *ἐναργὲς*, quod auctor non videtur adſcripturus fuiſſe, ſi hanc diſtinctionem animo concepiſſet; deinde *σημεῖα* et *τεκμήρια* iunguntur ſaepius, velut I, 6. 14. auctor vero noſter non abhorret a vocularum idem ipſi quidem ſignificantium compoſitione *o*). Notum denique eſt, vocabuli huius ſignificationem ab aliis aliter definiri, velut ab Antiphonte apud Ammon. pag. 245. ed. Ammon. *τὰ παρῳχημένα σημείοις πιστοῦσθαι, τὰ δὲ μέλλοντα τεκμηρίοις.* [parum tamen hoc ipſum diſcrimen ſeruatur ab auctoribus probatiſſimis *p*).] Sed vtcunque res ſe habeat, primus cognoſcendi modus et fons indicatur, experientia nimirum et naturalium rerum contemplatio. *Φύσις* h. l. eſt rerum natura a nobis contemplanda. *ἐκμανθάνειν* Compoſitum pro Simplici. neque enim agnoſco vim intendendi praepoſitionis, quam inuenit Stephanus in Theſ. primaria nempe poteſtas eſt: diſcere ab aliquo, ſiue attentione in rem, *ablernen.* cf. Herodot. I, 185. *ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα.* ſiue verbis. cf. Euripid. Phoeniſſ. 870: *Ἐμοὶ δ᾽ ἐπίσταλε ἐκμαθεῖν σέθεν πάρα* vbi eadem eſt, quae in Ocello, conſtructionis ratio.

6. *δόξῃ*) *δόξα* in Noſtro *ἅπαξ* eſt *λεγόμενον* et explicatu difficillimum; quare diſcrepantes ſunt interpretum ſententiae. Nogarolae mentem vidimus, vertit autem: *partim opinatione et ratione ab intelligentia, quod probabile eſt, coniecturâ ſecutus didicerat.* Chri-

o) Velut *ἴσον καὶ ὅμοιον* I, 5. I, 15. *κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως* I, 5. I, 12. *αἴτιον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς.* I, 9. *Φύσις καὶ γένεσις.* II, 3.

p) Herodot. II, 43. Xenoph. Mem. Soc. I, 1, 2. dicitur de probatione rei praeteritae. et Plutarch. de Educ. VIII. §. 26. *τὸν μονόκωλον λό-*

tianus; partim etiam *opinione cum ratione coniuncta,* id quod erat *consentaneum intellectu coniiciens.* Vizzan. in paraphrasi: *alia vero opinione assecutus est, id semper quod magis probabile videbatur per rationem, ex iis, quae cogitauerat, eliciens.* In Commentario vero pag. 7. ita hac de re disseruit: „Alia vero sunt, quae vigili comperta studio, vt veritati magis consona auctori placuit eligere, et haec ad δόξαν reiicit, vtpote ad eam, cuius peculiare sit munus probabilia attingere." vbi animaduertendum, quod licet δόξαν pro actu mentis, per quem conclusionem contemplatur, hic accipiendum putarit Nogarola, quum tamen hic videatur pro intellectus opere constitui, cuius ope probabilia assequatur, ab Ocello proprie assumi arbitror, prout scilicet exprimit intellectus habitum scientiae contradistinctum, qui circa ea versetur (vt terminis scholarum vtar) quae aliter possunt se habere, et dicitur opinio iuxta dogmata Philosophi eth. 6. c. 3. quo loci sex habitus, quibus exornatur intellectus, quum recenseret, intellectum, sapientiam, scientiam, prudentiam, artem et opinionem, de quibus *ibid. et seqq. c.* hoc inter illos discrimen statuebat, quod huic non repugnaret falsitas, cuius omnino incapaces caeteros docebat, qui tantum ad necessaria dirigebantur. In eo vero sensu vocem δόξαν ab Ocello acceptam mihi suadet huiusmodi significatio apud Pythagoraeos nominis δόξα familiaris; in quorum schola quum educatus fuerit Ocellus, verisimile est, eum ipsorum terminos in disserendo vsurpasse, quantumuis dogmata non sectaretur omnino. Pythagoraeorum sermone autem δόξαν ita adhibitam fuisse, id efficere studet Vizzanius ex iis, quae de Pythagorea animae diuisione et constitutione Plutarchus retulit de Decret. Philos. I, q) animam in

γὸν ... ἀμουσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι ... qui locus nos simul docet, auctores certo recentiores ab Aristotelis definitione recessisse.

q) Cap. 3. §. 18. Verba maxime huc pertinentia Plutarchi haec sunt: ἡ δὲ δόξα τριὰς ἐκ καταλήψεως ἐστιν εὐλόγως, ὅτι πολλῶν ἐστιν ἡ δόξα· ἡ δὲ τριὰς πλῆθος, ὡς τρισμάκαρες Δαναοί.

mirum e quaternario esse compositam; ex quatuor enim facultatibus eius νοῦν esse μονάδα, ἐπιστήμην, τὴν δυάδα τὴν ἀόριστον, δόξαν vero τὴν τριάδα. etc. opinioni autem ternarium numerum tributum censet Vizzanius: „quia mens a principiis per opinionem, ad conclusionis notitiam ita deducitur, vt alteri contradictionis parti inconcusso non adhaereat assensu, sed semper alterius partis formidine prematur," tandem ita concludit: „Quum igitur opinioni ternarium Pythagoras adscripserit, solo probabilitatis intuitu, eamque nomine δόξης praedictis in locis videamus expressam, quis eam ab Ocello Pythagoreo accipi pro assensu intellectus probabilia considerantis audeat negare? eoque magis, quod hanc esse Ocelli sententiam libentius crediderim, quod non quibuslibet suae mentis cogitationibus se adhaesisse profitetur, at iis tantummodo, quae probabilioribus innixae fundamentis inter eas prodierant." At enim haec docti viri explicatio explicatione eget; neq modus concludendi a critico historico probabitur. Antequam enim ad alios auctores confugiamus, nescientes, a quibus auxilium petendum sit, experiendum est, quid e nostro auctore ipso effici possit: et primo quidem coniugata occurrunt, δοκεῖν et δοξάζειν, quibus vtitur auctor, vbi de rebus sub adspectum non cadentibus, et sola mentis agitatione et ratiocinatione cognoscendis aliquid decernere studet; vbi non sensus, sed ratio docet; quemadmodum enim dixit: δοκεῖ γάρ μοι τὸ Πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι. I, 2. et εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζει I, 2. εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ φθείρεσθαι I, 11. ita in rebus sensuum ope cognoscendis ab hac vocula abstinuit, vid. I, 9. Huic significationi maxime consentanea est huius loci ratio; nam δόξα opponitur ei, quod τεκμηρίοις σαφέσι didicit. Sed monendum est etiam, Ocellum ea, quae δόξῃ nituntur, non tantum *probabilia*, sed maxime *certa* et *firma* putasse; quamuis enim ab initio δοκεῖν posuisset c. I, 2. tamen in fine dixit: οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἔχειν ἢ οὕτως: et: ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ Πᾶν. §. 10. ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων σαφῶς γίνονται. §. 15. Rebus ita comparatis, consentit quidem Ocellus cum

Platone eatenus, quatenus haec notio generalis δόξης in Platonis scriptis occurrit. vid. Theaetet. T. II. p. 144 sqq.: ὅμως δὲ τοσοῦτόν γε προβεβήκαμεν, ὥστε μὴ ζητεῖν αὐτὴν (puta ἐπιστήμην) ἐν αἰσθήσει τοπαράπαν, ἀλλ᾽ ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι, ὅ, τι ποτ᾽ ἔχει ἡ ψυχὴ, ὅταν αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν πραγματεύηται περὶ τὰ ὄντα. ΘΕΑΙΤ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε καλεῖται, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγῷμαι, δοξάζειν. cf. sqq. Phaedon. T. I. p. 218. vbi de suo philosophandi studio differens Socrates se quaesiuisse dicit etiam: πότερον τὸ αἷμά ἐστιν, ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀὴρ, ἢ τὸ πῦρ· ἢ τούτων μὲν οὐδὲν, ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ ἀκούειν, καὶ ὁρᾷν, καὶ ὀσφραίνεσθαι; ἐκ τούτων δὲ γίγνοιτο μνήμη καὶ δόξα· ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης τὸ ἠρεμεῖν, κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμην. Vid. etiam loca postea afferenda; vnde apparet, δόξαν esse generis nomen, comprehendens sub se *veram* δόξαν (ἐπιστήμην) et falsam. Sed in eo haud parua est, partim *pugna*, partim *diuersitas*, quod Plato vocem δόξα iam strictiore significatu, de perceptione parum certa et instabili rerum mutationibus obnoxiarum et sub sensus cadentium κατ᾽ ἐξοχὴν adhibuit *r*). Vid. in Timaeo. T. IX. pag. 301. Ἔστιν οὖν δὴ κατ᾽ ἐμὴν δόξαν διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὂν μὲν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον· καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν, ὂν δὲ οὐδέποτε. τὸ μὲν δὴ, νοήσει μετὰ λόγου περιληπτὸν, ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ὄν· τὸ δ᾽ αὖ δόξῃ μετ᾽ αἰσθήσεως ἀλόγου, δοξαστὸν, γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν *s*). Idem fere valet de Aristotele, a quo generalior iste vsus non est alienus, quamuis rarior *t*); alter tamen, qua incerta et erroribus obnoxia sententia ita vocatur,

r) Idem valet de Parmenide. vid. vs. 30. vs. 105. sqq. edit. Fuelleborn.

s) Vid. praeterea Schultzii V. Exc. dissertatio de Ideis Platonis, pag. 20. sq. Viteb. 1786. 4. et cf. Timaei Locri C. I. §. 6. edit D'Arg. vbi haec: τρία δὲ ὄντα; ἐγεντι γνωρίζεσθαι, τὰν μὲν ἰδέαν, νόῳ κατ᾽ ἐπιστάμαν, τὰν δ᾽ ὕλαν, λογισμῷ νόθῳ, τῷ μήπω κατ᾽ εὐθυωρίαν νοεῖσθαι, ἀλλὰ κατ᾽ ἀναλογίαν, τὰ δ᾽ ἀπογεννάματα, αἰσθήσει καὶ δόξᾳ.

t) Velut δόξαν παρέχοντα Phys. VIII. t. 50. τὰ δοκοῦντα sunt ea, quae vera censemus. cf. Categ. p. 20. D. ἅπασα γὰρ κατάφασις ἢ ἀπόφασις, δοκεῖ ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι.

multo est frequentior, si quis hoc vnum teneat, non ita apud eum, vt a Platone factum est, sensus deprimi *u*).

Ceterum ex iis, quae superius de Ocelli vsu dixi, facile coniici posset, colorem quendam σκέψεως in Ocello reperiri. Ita enim Sextus Emp. Pyrrhon. Hypot. L. I. c. 7. pag. 4. Fabric. scripsit: τοῖς γὰρ κατὰ φαντασίαν κατηναγκασμένοις πάθεσιν, συγκατατίθεται ὁ Σκεπτικός· οἷον, οὐκ ἂν εἴποι θερμαινόμενος ἢ ψυχόμενος, ὅτι δοκῶ μὴ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι. Sed eiusmodi coniectura vana est; vt enim Ocellus cum Scepticis in eo consentit, quod aperta sensuum testimonia non vocat in dubium: ita dissentit ab iis quam maxime, quum istis quoque a ratione susceptis disquisitionibus eandem vim et veritatem concessit, vel concessisse videtur. Vtrum hac in re Ocellus cum Eleaticis philosophis consentiat, id, quum Viri docti parum in Xenophanis et Parmenidis decretis consentiant, aliis iudicandum relinquo.

7. μετὰ λόγου), Totius loci constructio valde ambigua est, et magis etiam dubium, quo hae voculae pertineant. primo enim ad δόξῃ repeti potest ἐκμαθὼν aut συνέγραψε, (haec non sensuum ope, sed ex mentis agitatione et opinione scio vel scripsi;) et voculae τὸ εἰκὸς — στοχαζόμενος ita explicarent accuratius, quid sit illud δόξῃ. Atque haec ratio nunc mihi praeferenda videtur et facillima. *aut* coniungimus δόξῃ στοχαζόμενος, opinatione coniiciens, quae explicatio videtur commendari, quum στοχάζεσθαι et ἐκμανθάνειν videantur opponi. Sed vereor, vt graece dici possit δόξῃ στοχάζομαι, et vt hoc omnino quidquam significet, quod mente et cogitatione comprehendi possit. μετὰ λόγου autem aut ad δόξῃ trahi potest, aut ad στοχάζεσθαι, ponitur enim tum adverbialiter, tum loco Adiectiui. Et

u) cf. Soph. Elench. I, 4. p. 105. D. Categ. p. 23. et sq. de Anima. III. t. 155. sqq. Nicom. VI, c. 3. ita δοξάζων, et ἐπιστάμενος opponuntur. Met. IV, c. 4. pag. 1274. D.

Adiectiui vicem sustinet in hisce formulis τῶν δυνάμεων αἱ μὲν ἔσονται ἄλογοι, αἱ δὲ μετὰ λόγου x). et ibidem τέχνας μετὰ λόγου, quibus opponuntur ἄλογοι. πράξεις μετὰ λόγου y). quas si sequamur, trahendae sunt hae voculae ad δόξῃ, vt δόξα μετὰ λόγου opponatur δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου, quam supra e Platone habuimus z). Recte. Potest tamen alterum quoque ferri, vbi Aduerbialiter accipitur, et ad στοχαζόμ. refertur: *rationis ope coniiciens.* cf. de hoc vsu Hoogeveen. ad Viger. p. 649. n. 15. Edit. Zeun. Plato. Sophist. T. II. p. 299. B. vbi μετὰ λόγου τε καὶ ἐπιστήμης θείας ἀπὸ θεοῦ γιγνομένη et ἄνευ διανοίας φύουσα opponitur. Isocrat. Panegyr. c. 10. βουληθέντες μετὰ λόγου, καὶ μὴ μετὰ βίας διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους. vbi tamen μετὰ λόγου denotat: oratione et persuasione.

Ceterum non possum non monere, Parmenidem duplex etiam considerandi genus secutum esse, κατὰ λόγον et κατὰ τὴν αἴσθησιν. cf. Aristot. Met. I, c. 5. p. 1235. A. Kinderuater ad Ciceronem de Nat. Deor. T. I. p. 191 sq. hoc vero ipsi contrarias sententias et varia decreta attulit. Ocellus contra ea, vtrumque studuit coniungere, et ad confirmandam sententiam suam conciliare; id quod fieri etiam potuit, quum quaestiones istas Parmenideas de vnitate non attingeret.

8. τὸ εἰκὸς) Haec vocula solet poni sine articulo; articulum tamen adiectum video apud Platonem Sympos. XXI, 4. ὡς τὸ εἰκός γε. Quod autem de voce δόξα annotaui, id valet etiam de hoc vocabulo; solet enim poni pro δοκεῖν, velut in Xenoph. Mem. Soc. IV, 4, 23. interrogatur: ἢ δοκεῖ σοι ὅμοια τὰ σπέρματα εἶναι etc. et respondetur: οὐκ εἰκὸς ὅμοια εἶναι. quare hic minime indicat infirmam quandam et non nisi probabilem

x) Aristot. Met. IX. c. 2. p. 1346. A.

y) Arist. Nicom. I, 6.

z) cf. etiam Plato Theaet. Tom. II. p. 189. Ἔστιν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, μετὰ λόγου ὀρθὴ δόξα, ἣν φῂς δεῖν ἐπιστήμην καλεῖν. et pag. 190. sq. et pag. 176. ἔφη δὲ τὴν μετὰ λόγου ἀληθῆ δόξαν, ἐπιστήμην εἶναι.

ſententiam, vt apud Platonem Phaedone. c. 41. p. 390 Fiſch. ἐγὼ δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι. et ſaepius, nec non apud Ariſtotelem. Sed concluſionem denotat, ex Ocelli ſaltem mente certam et legitimam. cf. c. 4. §. 7.

9. ἀπὸ τῆς νοήσεως) Nogarola *ab intelligentia* interpretatus eſt, et mentis facultatem intellexit, vt vidimus not. 4. male. Ocellus enim ſcribere debuiſſet μετὰ νοήσεως, aut σὺν τῇ νοήσει, aut διὰ νοήσεως. Vizzan. rectius in verſione: *a cogitatione*, et in paraphraſi: *ex iis, quae cogitauerat*. immo verte: *e notione*. cf. Ariſtot. Met. V. c. 6. p. 1289. A. νόησις ἡ νοοῦσα τὸ τί ἦν εἶναι. Met. X. c. 1. pag. 1356. F. τὰ δὲ ὧν ἂν ὁ λόγος εἷς ᾖ· τοιαῦτα δὲ ὧν ἡ νόησις μία. cf. Met. XII. c. 9. et Lib. I. c. 7. p. 1243. F. νοεῖν etiam denotat *animaduertere, videre, ſentire*, praeſertim apud Homerum ſaepius a); νόησις igitur eſſet *obſeruatio, animaduerſio, obſeruatum*; et h. l. idem quod τὸ παρὰ τῆς φύσεως μάθημα, quod hunc ſenſum efficeret: eo, quod natura ſignis manifeſtis eum docuit, ita vſus eſt, vt rationis et cogitationis ope (μετὰ λόγου) inde eliceret, quod probabiliter inde concludi poteſt. Sed poëtae vſum philoſopho non cenſeo obtrudendum, nec conſentit haec explicatio cum philoſophandi ratione in libello ipſo conſpicua.

10. ςοχαζόμενος) ςοχάζεσθαι, quando ſignificat *collimare, ad ſcopum dirigere, ictu petere*, (Xen. Cyrop. I, 6, 29) et *velle atque appetere*, (Ariſtot. Polit. I, c. 1. ἀγαθοῦ τινὸς ςοχάζονται.) ſemper, quantum ſcio, Genitiuum poſtulat. Sed quum ſignificat *coniicere, inuenire et excogitare ſtudere, colligere*, nude etiam ponitur, (Xen. Mem. II, 2, 5.) et cum accuſatiuo. (cf. Plutarch. in Pericle) ἐςόχασαι τὰ εἰρημένα τοῦ ὡς ἐπὶ πολὺ γενομένου, vbi ſupple ἀπὸ τοῦ, quae particula, vt apud Noſtrum, ita apud Phalar.

a) Vid. Odyſſ. α, 58. 257. N. 270. 318.

addita est: στοχάζομαι ἀπὸ τρόπων. cf. Liban. Tom. IV. p. 197. Reisk. vbi Timon dicit: στοχάζομαί σου τὴν πολιτείαν, τὴν φύσιν ἐπιγινώσκω τὴν σὴν, Ἀλκιβιάδη. construitur denique στοχ. ἔκ τινος, ὅτι. vt apud Plut. de Decret. Phil. I, 3, 2. στοχάζεται δ' ἐκ τούτου πρῶτον, ὅτι πάντων τῶν ζώων ἡ γονὴ ἀρχή ἐστιν, ὑγρὰ οὖσα. Itaque totum hunc Ocelli locum ita compono et explico: τὰ δὲ καὶ (sc. συνέγραψε) δόξῃ μετὰ λόγου, (i. e. λογικῇ) στοχαζόμενος τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως. alia tradidi vsus argumentatione e notionibus, i. e. a priori.

§. 2.

1) In hac paragrapho Vizzanius inscripsit: *Prima ratio, qua Vniuersi infertur aeternitas ab auctore.* Quid autem sibi velit ista aeternitas ex mente Ocelli, id primo videndum est. Vt enim dubitari non potest, quin Ocellus non finem solum, sed etiam initium Vniversi negauerit: ita in varias partes abierunt docti, quum dicendum esset, *cuius* tandem *rei* aeternitatem affirmauerit. Fuerunt enim, qui praeter materiae aeternitatem nihil in eo inuenirent; atque statuerent, Πᾶν h. l. materiam significare; ita certe scripsit C. A. Doederlinus b): *Ocellus Lucanus, — mundum statuens aeternum esse, qui nec ortus unquam sit, nec finem sit habiturus: quamquam nonnulli istam aeternitatem, quam Ocellus probauit, non ad ipsum illius ornatum, descriptionemque, sed ad vniuersam duntaxat materiae molem traduci velint, quam putant ab Ocello reliquorum philosophorum exemplo aeternam creditam esse.* Dubitari tamen vix potest, quin Ocellus Vniuersum ipsum, non solam materiam, sed formam etiam, ornatum et descriptionem, aeternam habuerit, nisi forte quis dubitare velit de sententia e verbis satis manifesto apparente. Auctor enim c. 1. §. 7. notionem τοῦ

b) cf. Christ. Albert. Doederlini Animadu. historico criticae de Thaletis et Pythagorae theologica ratione. pag. 184.

Παντὸς, ita explicuit, vt ordinis et descriptionis diserte faceret mentionem: ἐκ τῶν ἁπάντων δὴ κοσμηθείς. negavit, quidquam extra Vniuersum esse; inculcauit omnia ab Vniuerso contineri; Vniuersum a nulla re; ab Vniuerso omnia pendere, quae quidem omnia de sola materia dici nullo modo potuerunt. Magis etiam aperta, et ab omni ambiguitate et dubitatione seiuncta sunt verba c. 3. §. 1. vbi legimus: ἀλλ' ἀεὶ τῆς διακοσμήσεως οὔσης; vt mirum sane sit, viros doctos ab auctoris mente aberrare potuisse. Eadem sententia facili negotio ex multis elici posset probationibus ab Ocello allatis, nisi aut haec sufficerent, aut alia magis necessaria addenda essent. primo quidem, qui probationes singulas ad id referat, quod probare voluit auctor, et ita vim argumentorum examinet, eum facile sensurum arbitror, quam varia sit τοῦ Παντὸς notio, quam hic deprehendimus: velut hoc ipsum argumentum, quod hac §. continetur, nihil videtur efficere praeter materiae aeternitatem, quae tamen conclusionis et probationis infirmitas non impediuit auctorem, quo minus in fine paragraphi adderet: ἄναρχον ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ Πᾶν. cf. etiam c. I. §. 10. Vnde tandem haec vacillatio? Concedendum nimirum est, quod ex descriptione huius libelli facile coniiciat aliquis, Ocellum minime sibi satis explicasse hanc notionem, nec certis eam limitibus circumscripsisse: itaque, prout se offert occasio, partim Πᾶν sumit de omni et materia et forma, vt Πᾶν id ipsum sit, quod nunc oculis et mente perlustramus totum; partim Vniuersalitatis notionem animo comprehendit, vt de *mundo vno* cogitet, de Toto quodam partibus suis distincto, quod, si qua pars pereat, ipsum stare non posset, atque non solum mutilum esset et mancum, sed etiam plane periret. cf. c. III, §. 1. partim vero Πᾶν ipsi est complexus omnium earum rerum, quae sunt, non tanquam *vnum*, *perfectum* et *compositum*, nec tanquam sola materia omnis formae expers, sed tanquam vnum, quod destructione et detractione partium non destruatur ipsum, ac remaneat, quum ita remaneant ea omnia, quae non destructa sint, et

sint. Hactenus persequor hanc notionem, ne quis eam certam et definitam putet; et vt appareat, in tota hac tractatione et certam definitamque sententiam, et iustam methodum desiderari c). *Deinde* vero tenendum est, Deum, ex Ocelli mente, ab Vniuerso non tanquam caussam esse separatum, sed tanquam partem in mundo ipso positum; quae enim I, 11. leguntur, nihil extra Vniuersum esse, a quo id destrui et corrumpi possit, ea Ocellus scribere non potuisset, nisi Deum in mundo collocasset. Quamquam enim Deus atque Vniuersum non vnum atque idem sit, et quamuis Vniuersum non nominauerit Deum: tamen vtrumque ita copulauit, vt Deus non causa Vniuersi, sed praecipua eius pars esse videatur. Quando autem *Deum* nominat, collectiue videtur vocula esse sumenda. Restat, vt originem decreti de mundi aeternitate inuestigemus, sed haec res commodius tractabitur in dissertatione critica.

2. *δοκεῖ γάρ μοι*) Hanc voculam apud Nostrum non habere dubitationis significationem, dictum est ad §. 1. n. 6. A voce *δοκεῖ μοι* non videtur differre *δοξάζειν*, quod statim et §. 11. legitur. cf. Plato. de Republ. I, ab initio: *δοκεῖτέ μοι.* alter respondet: *οὐ γὰρ κακῶς δοξάζεις.*

c) Ceterum cf. Cl. Bardili l. l. pag. 134. sqq. qui ita disseruit: „*Ocellus realisirte nemlich, — einen allgemeinen Begriff, welcher ausser dem Verstande nirgends existirt* [h. e. cuius *obiectum* extra animum non est.] *den abstracten Begriff von der Welt.* (τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν), *und gab ihm diejenigen Praedicate, welche Spinoza seiner Weltsubstanz beylegte.*“ Hoc verum est, sed addendum etiam, hanc notionem vniuersalem *vagam* apud Ocellum esse. Omnino πᾶν vocat *complexum omnium, quae sunt.* quum autem hoc varie dicatur, et vario respectu accipi possit: id non explicauit, et distinxit, sed ἀθρόα πάντα confudit, et quod vno respectu verum esse probauerat, id ad alium respectum sine probatione transtulit: quare factum est, vt vniuersalitatis notio, cum notione rerum vniuersitatis, et haec rursus cum notione omnium, quae nunc sunt, et nondum perierunt, confunderetur.

3. τὸ Πᾶν.) cf. n. 1. et §. 7. ſq.

4. ἀνώλεθρον) Interitus expers. Synonymum apud Noſtrum eſt: ἄφθαρτον. cf. I, 10. et 15. Adſcribendi hic ſunt Parmenidis verſus: 56. ſqq. pag. 62. Fülleborn.

— — Ταύτῃ δ' ἐπὶ σήματ' ἔασι
Πολλὰ μάλ', ὡς ἀγένητον ἐὸν καὶ ἀνώλεθρον ἐστιν
Οὖλον, μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς, ἠδ' ἀτέλεστον,
οὐδέποτ' ἦν, οὐδ' ἔσται· ἐπεὶ νῦν ἐστιν ὁμοῦ πᾶν
ἓν: συνεχές.

5. ἀγέννητον.) Apud Noſtrum proprie non denotat: *non genitum*, i. e. ab alia natura non prognatum et productum, ſed omnino *non ortum*, ſine ſignificatione auctoris et gignentis. Quamuis Latinum vocabulum etiam latius patere videatur, cf. Plin. H. Nat. II, 1. vt verſio iſta non plane ſit ſpernenda. Sed adiicienda eſt Ariſtotelica huius vocabuli explicatio. de Coelo L. I. c. 11. t. I. 111. Λέγεται δ' ἀγέννητον ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν ᾖ τι νῦν πρότερον μὴ ὄν, ἄνευ γενέσεως καὶ μεταβολῆς. καθάπερ ἔνιοι τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὸ κινεῖσθαι λέγουσιν· οὐ γὰρ εἶναι d) γίνεσθαί φασιν ἁπτόμενον οὐδὲ κινούμενον. ἕνα δὲ, εἴ τι, ἐνδεχόμενον γίνεσθαι ἢ γενέσθαι, μή ἐστιν. ὁμοίως γὰρ καὶ τοῦτο ἀγέννητον, ὅτι (leg. ὅ, τι) ἐνδέχεται γίνεσθαι. ἕνα δ', εἴ τι ὅλως ἀδύνατον γενέσθαι, ὥστε ὁτὲ μὲν εἶναι, ὁτὲ δὲ μή. Apud Noſtrum id vocatur ἀγέννητον, quod eſt quidem et adeſt, ſed ortum non eſt.

6. ἀεί τε γὰρ ἦν καὶ ἔσται) γὰρ h. l. explicandi vim habet; nam non ineſt in his voculis probatio, ſed antecedentis enunciationis explicatio.

7. εἰ γὰρ ἔγχρονον — ἦν) „Quum ſubdit, quod ſi ἔγχρονος (*in tempore*) ſtatuatur, in poſterum non erit: Cimmerias video tenebras inſurgere, ideo-

d) εἶναι delendum et hoc loco ineptum videtur, ortum vero e librarii parum attendentis peccato, qui quum γίνεσθαι ſcribendum fuiſſet, εἶναι poſuerat, id tamen delere noluit. Sed explicari poteſt: *incipere eſſe realiter*.

que lucem a veteri censeo exposcendam philosophia. Genitum veteres asserebant Vniuersum, eorum tamen plerique non putabant interitui obnoxium. (Aristot. de Coelo. I, t. 102.) inter quos sane Pythagoras apud Plutarchum, (de plac. phil. II, c. 4.) idem de coelo asserebat Timaeus ibid. t. 109. *) hoc dogma crediderim Ocellum respexisse, atque idcirco dixisse, ab Vniverso, si ipsum interitu carere asseramus, excludenda pariter esse primordia: quia, si genitum affirmemus, interitui certe subiicietur, vt *ibid. sqq. text.* probat Philosophus, ideoque et ortu et interitu ipsum immune statuendum arbitrari. idque voce ἔγχρονος expressisse reor, quia iuxta veterum dogmata, Vniuersum, si conditum asseramus, in tempore quoque genitum affirmare oportebit, dum et tempus aeternum omnes statuisse obseruet Philosophus 8. *phys.* 10. vno excepto Platone, quem Ocello posteriorem ostendimus." Haec quidem Vizzan. p. 12. Sed hoc quidem non est difficultates tollere, sed eas aliena disputatione obruere, nec lucem inferre tenebris, sed spectatores in lucidas regiones abducere, et a tenebris auertere. Neque vero probare possum explicationem Clarissimi Bardili, pag. 137. *Wenn die Welt eben so, wie ihre einzelnen Theile, in ihrem Daseyn von der Zeit abhängig wäre, so müsste sie bereits gar nicht mehr vorhanden, sondern, wie diese Theile, schon durch die Zeit zerstöret worden seyn.* Nam quae de mutuo partium et Totius respectu hoc loco dicta sunt, eorum nullum est in auctoris verbis vestigium. Quid igitur denotat ἔγχρονον? Ex Appiano affert Henricus Steph. Thes. IV. p. 644. κατεφρόνουν τῶν σπονδῶν, ἔτι ἐγχρόνων οὐσῶν. quod explicat: *quarum constitutum tempus nondum erat elapsum.* Sed hic sensus a nostro loco plane alienus. — Suidas, ad Appiani locum forte respiciens, voculam explicat: οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου συντεθεισῶν. Nec hoc cum sensu quodam potest ad hunc locum transferri. Hesychius explicat: πρόσκαιρος Temporarius; quod hunc sensum

*) Immo Plato in Timaeo.

habet: si temporarium esset, a tempore penderet, breue tempus duraret: non amplius esset, ne nunc quidem (adhuc) superesset. Scio equidem, hanc concludendi rationem vanam esse, et argumentum nimium probare. Arbor haec mutationibus et tempori est obnoxia, nec in aeternum manebit; folia emergunt et decidunt, fructus crescunt et maturescunt, colliguntur et consumuntur: nonne igitur eodem argumentandi modo efficere possemus, aut arbores, quas tamen videmus, quum perire potuissent, non esse adhuc, aut mansuras esse semper, quum adhuc sint. Attamen his non obstantibus, hanc praefero explicationem, et hanc argumentandi rationem Ocello relinquendam censeo. Neque enim interpretis est, in auctore nihil nisi vera et egregia videre, nec concludendi modus hac in re nimis est ineptus. Nam quum Ocellus non reperiret Vniuersi caussam separatam, omnem Vniuersi ortum ad casum debebat reiicere; atque ita ratio probabilis reddi non poterat, cur adhuc sit vniuersum, quod omnino perire potuisset. Similis concludendi ratio habetur apud Parmenidem. vs. 63. sq. Τί δ' ἄν μιν καὶ χρέος ὦρσεν Ὕστερον ἢ πρόσθεν τοῦ μηδενὸς ἀρξάμενον φῦναι. Ita facile aliis et explicationibus et coniecturis supersedere poterimus; nolui tamen committere, vt lector Battaesiana careat explicatione; Battaes. enim ita: Nous avons traduit εἰ γὰρ ἐγχρονον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν par ces mots, *s'il eut commencé il ne seroit pas encore.* On sait bien qu' ἔτι, lorsqu'il est opposé à οὔπω signifie le passé plustôt que l'avenir. On pressoit Thalès encore jeune, de se marier, il répondit: *il n'est pas encore temps*, οὐδέπω καιρός; on le pressa encore lorsqu'il fut plus âgé, il répondit: οὐκ ἔτι καιρὸς, *il n'est plus temps* f): il auroit donc fallu traduire, *si le tout avoit commencé il ne seroit déjà plus.* Mais il est difficile de comprendre, comment Ocellus auroit pu conclurre que l'Univers ne seroit plus, par cette raison, qu'il auroit eu un commencement. Viza-

f) Legimus haec in Diogene Laert. I, 26.

nius ne voit dans cette interprétation que les ténèbres les plus épaiſſes: *Cimmerias video tenebras inſurgere.*

Pour ſe tirer de ces ténèbres il ſuffit de donner à ἔτι le ſens de notre traduction, qu'il a effectivement auſſi-bien que l'autre g), ſelon les circonſtances où il eſt placé. Alors le ſens d'Ocellus eſt parfaitement beau: ſ'il y a eu vn temps où le tout, πᾶν, n'exiſtoit pas, rien n'exiſtoit; et ſ'il y a eu un temps où rien n'exiſtoit, rien n'exiſte encore aujourd'hui: c'eſt l'argument de l'être neceſſaire: quelque choſe eſt, donc quelque choſe a toujours été.

Si on avoit peine à ſe prêter à ce ſens, qui eſt pourtant autoriſé par les bons Auteurs, on pourroit corriger le texte par coniecture, et lire οὐκ ἄν τι *nequaquam*, au lieu d' *οὐκ ἂν ἔτι rien ne ſeroit.*

8. *εὕροιτο*) De voculis a me additis cf. nott. critt. *εὑρίσκεσθαι* autem, *cogitatione aſſequi*, *diſcere*, legitur iam apud Herodotum. I, 125. a Platone Phaedo. c. 35. dicitur *εὑρεῖν*, cui opponitur *μαθεῖν*.

9. *ἐξ ὅτου τε καὶ γέγονεν*) ἐξ οὗ ſignificare poteſt, *tempus, ex quo* factum eſt, et *cauſam.* cf. Euſtath. ad Iliad. α, 6. pag. 17. Mülleri. tum ſtatum, ex quo in alium tranſiit, mutatis accidentibus. cf. Plato Phaedon. T. I. pag. 160 ſqq. Bip. denique *materiam*, ex qua factum eſt. Vltima harum explicationum praeferenda h. l. eſt, non ſolum propter vſum philoſophorum h), verum etiam propter ſequentia: *ἐς ὃ δὲ πάλιν*

g) Minime, vt arbitror; in mente vero habuit Batteuſius, οὐκ ἂν ἤδη ἦν.

h) Ariſtot. Met. I, 3. pag. 1228 ſq. τῶν δὴ πρώτων φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων· ἐξ οὗ γὰρ ἔστιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρώτου, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον — τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων. cf. Met. IV, c. 5. p. 1277. A. et Plutarch. de decretis philoſſ. I, 11, 1 ſq. vbi ὑφ' οὗ (τὸ ποιοῦν) diſtinguitur ab ἐξ οὗ, et πρὸς ὅ, (finis) ex mente quidem Platonis. — Ariſtot. Phyſic. I, t. 82. Itaque non probandus Bardili. pag. 137. ſo müſste das, *wodurch ſie hervorgebracht worden*, etc.

φθαρήσεται: vi oppositionis. Christianus vertit: *Ex quo genitum est, illud vniuersi principium est, et in quod rursum corrumpetur, illud Vniuersi finis erit.* Minus accurate. Vizzanius in Paraphrasi: *non licet enim ostendere, e quanam prodierit materia, haec enim praecessisset Vniuersum, ideoque ipsum totum non fuisset productum.* Sed quonam modo haec probatio Ocelli stare poterit cum thesi probanda, vniuersi etiam descriptionem initio carere, nec interitum esse habituram? Nimirum auctor sibi ipse non satis, quid vellet, explicuit, vt supra annotaui; h. l. ὅλον καὶ πᾶν tantum considerauit tanquam complexum *singulorum*. Non est creatum omne, i. e. non sunt orta omnia, si vna res est, quae non est orta; materia autem ad τὸ πᾶν pertinens, quippe quae est aliquid, non est orta: itaque τὸ πᾶν non ortum est. Deceptus est Ocellus ambiguitate vocis πᾶν, quae etiam ponitur pro πάντα, (omnia et singula, quaecunque sunt, fuerunt, aut futura sunt.) Vnde factum est, vt enunciationes: *Omnia non sunt orta*; i. e. nihil ortum est, confunderet cum altera: *non omnia orta sunt*, i. e. alia orta sunt, alia non. Deinde διακόσμησιν hic plane non respexit, sed postea eam subiecit, et quae hic probauerat, ad eam male transtulit. Notanda autem est hoc loco haud parua *diuersitas* inter Ocellum et Aristotelem. Hic enim ita sibi informauit materiae notionem, vt negaret, ὕλην esse τί i), aut aliud categoriarum genus in eam cadere ἐνεργείᾳ, sed ὕλην omnia esse affirmaret δυνάμει. Ocellus vero illud ἐξ οὗ h. l. tanquam τι ἐνεργείᾳ considerat, quid quod negat τὸ πᾶν periisse, si modo ista materia remansisset. Vt autem auctor dissentit ab Aristotele, ita egregie conspirat cum Eleaticis philosophis. cf. Aristot. de Xenoph. Zen. et Gorg. c. 1. ἀΐδιον δὲ ἂν ἅπαν γένοιτο, ὅτι οὐκ ἔχει ἀρχὴν, ὅθεν ἐγένετο, οὐδὲ τελευτὴν, εἰς ὃ γινόμενον ἐτελεύτησέ ποτε.

Quod

i) cf. Met. VIII. c. 1. p. 1337. F. ὕλην δὲ λέγω, ἣ μὴ τόδε τι οὖσα ἐνεργείᾳ, δυνάμει ἐστὶ τόδε τί. et Met. VII. c. 3. p. 1314. λέγω δ' ὕλην, ἣ καθ' αὑτὴν μήτε τὶ, μήτε ποσὸν, μήτε ἄλλο μηδὲν λέγεται, οἷς ὥρισαι τὸ ὄν.

Quod autem ad Vniuersi ortum materiam requirit, ex qua ortum sit, in eo *consentit* auctor cum reliquis physicis; et commune philosophantium fuisse placitum, *ex nihilo nil fieri*, Vizzanius probare studuit ex Aristot. Physic. I, t. 34. Metaph. XI, Sum. 2. c. 4. [i. e. Met. XI. c. 6. p. 1377. F. τὸ γὰρ μηδὲν ἐκ μὴ ὄντος γίνεσθαι, πᾶν δ' ἐξ ὄντος, σχεδὸν ἁπάντων ἐστὶ κοινὸν δόγμα τῶν περὶ φύσεως. prior locus magis etiam definitus: εἰ γὰρ πᾶν μὲν τὸ γινόμενον ἀνάγκη γίνεσθαι ἢ ἐξ ὄντων, ἢ ἐκ μὴ ὄντων, τούτων δὲ, τὸ μὲν ἐκ μὴ ὄντων γίνεσθαι ἀδύνατον· περὶ γὰρ ταύτης ὁμογνωμονοῦσι τῆς δόξης ἅπαντες οἱ περὶ φύσεως. Adde de Gen. et Corr. I, t. 12. καὶ ἔτι ὃ μάλιστα φοβούμενοι διετέλεσαν οἱ πρῶτοι φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι προϋπάρχοντος. et Metaph. III. (al. II.) c. 4. pag. 1257. idemque attulit Sextum Empiric. Pyrrhon. Hypot. L. III. c. 17. [pag. 163. Fabric. fin.] vbi Fabricius laudauit Lucretium. I, vs. 159 sqq. qui nec Vizzanii potuit effugere attentionem. Ceterum vid. Gataker. ad Antonin. IV, 4. pag. 98. et VIII, §. 18. pag. 244.

10. πρῶτον τοῦ παντός ἐστιν) Non: *Vniuersi principium*, vt vertit Christianus nec vt transtulit Vizzanius: *illud prius Vniuerso est*; nec vt in paraphrasi idem: *haec enim praecessisset vniuersum*. Nam ita plane nulla est probationis siue vis siue species. Immo vertendum: *prima* Vniuersi *pars*, aut cum Nogarola: *prima portio*. Si prima pars semper fuit, non ortum est Πᾶν. Ita quoque accipiendum est, quod sequitur, ἔσχατον τοῦ παντός.

11. εἰς ὃ δὲ πάλιν φθαρ.) i. e. quod post interitum et destructionem Vniuersi remansurum esset, materia aeterna. Eodem modo alii quoque dixerunt φθάρεσθαι ἄς τι. cf. praeter loca Aristotelis, n. 9. allata, etiam Met. III, c. 4. pag. 1260. A. ἅπαντα γὰρ φθάρεται εἰς ταῦτ' ἐξ ὧν ἐστιν. Met. VII, c. 10. pag. 1325. D. Plutarch. de decret. Philoss. I, 3. §. 5. pag. 5. sq. et §. 9. pag. 7. edit. Beck. vbi formula haec adhibita

est, in recensione decretorum Anaximandri et Anaxagorae.

12. Τό γε δὴ πᾶν — φθείρεται) Haec hypothetice sunt intelligenda: *si enim Vniuersum oriatur, si intereat*. alioquin oriretur contradictio. Similis locus est infra. §. 4. Ἐὰν οὖν γενόμενον — γενόμενος ἄρα ὁ κόσμος. Sensus est: si Vniuersum (πᾶν) oriatur, *omnia* oriri necesse est; si intereat, *omnia* debent perire. Pergit nimirum in confundendis rebus diuersis; miscet πᾶν et πάντα· miscet Vniuersum a partibus consideratum, cum Vniuerso a compositione considerato; quae quidem omnia a recentioribus philosophis sunt distincta. cf. infra ad §. 7. n. 1.

13. Τοῦτο δέ γε ἀδύνατον) Ἀδύνατον h. l. passiue adhiberi satis manifestum est. Caussam vero, cur id fieri nequeat, recte D'Argensius ex materiae aeternitate repetiit.

14. ἄναρχον ἄρα κ. ἀτ. τὸ π.) Cf. infra. §. 15. ἄναρχος h. l. non est carens rectore et duce, vt Hom. Iliad. β, 703. vbi Schol. ἄνευ ἡγεμόνων. et Xenophont. Cyrop. III, 3. Sed: *sine initio*. vt in Fragm. Parmenidis. vs. 81. ubi vs. 86. etiam ἀτελεύτητον, sed alio significatu. vid. Infra. ad §. 9. n. 5.

15. οὐ μὴν οὖν — οὕτως) Nog. vertit: *Vniuersum igitur principio caret et fine, nec eueniet, vt aliter quam hoc modo se habeat*. Traxit igitur ἔχει ad τὸ πᾶν, repugnante sermonis vsu. Sensus est: res aliter se non habet; necessario ita statuendum est.

§. 3.

1) Ad nouum argumentum pro Mundi aeternitate auctor transit, idque §§. 3 — 6. persecutus est. Est autem concludendi modus hic: Si Vniuersum ortum esset et interiturum, cadere in id deberent ea omnia, quae in rebus, hisce mutationibus obnoxiis, animad-

vertuntur: iam vero nihil eiusmodi in vniuerso deprehendi potest, quare nec ortum est, nec interiturum. Vel sine mea annotatione cuique patebit, Vniuersum h. l. plane alio modo sumi ab auctore; qui, quum §. 2. Vniuersum a partibus singulis consideraret, idque mansurum esse affirmaret, si vel vna eius particula, et materia, remaneat; hoc loco id ipsum a compositione, et tanquam totum quoddam necessarium, sine respectu partium considerauit.

Hac quidem sectione exponit de mutationibus, quibus obnoxia sint omnia, quae oriuntur et pereunt.

2. Πᾶν δὲ τὸ γ. — κοινωνῆσαι) Πᾶν h. l. non Vniversum indicat, non τὸ Πᾶν, sed collectiue positum pro πάντα δὲ. cf. I, 7. Apparet hoc partim ex absentia articuli, partim e modo probandi. videatur nota 1. — Ἀρχὴν γενέσεως λαμβάνειν idem est ac ἄρχεσθαι, oriri. cf. I, §. 15. et I, 13. vbi ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, idem est quod antea ἤρξαντο. cf. II, 22. III, 1. IV, 1. — Voculam κοινωνῆσαι eodem modo adhibuit Aristot. Met. XI, c. 6. pag. 1378. F. ταὐτὰ δ' ἀεὶ, καὶ μεταβολῆς οὐδεμιᾶς κοινωνοῦντα. — Ceterum verba γενεσ. ἀρχ. — κοινωνῆσαι pertinent ad descriptionem subiecti enunciationis, et aut separatim intelligenda sunt: *omnia, quae oriuntur*, et *omnia, quae pereunt*; aut coniunctim: *omnia, quae fiunt, et quia facta sunt, etiam interire debent*. Non defuerunt inter Veteres, qui hoc quoque affirmarent. Plutarch. de Decret. Philos. I, 1, §. 3. ὅσα γὰρ ἀρχὴν κινήσεως ἔλαβε, ταῦτα δύναται λαβεῖν καὶ τελευτήν. Ἀρχὴν κινήσεως autem nominat, quam antea ἀρχὴν γεννήσεως vocauerat; quid? quod in modesto isto Plutarchi δύνασθαι non substiterunt. Aristot. Phys. III. t. 30. τό τε γὰρ γενόμενον ἀνάγκη λαβεῖν τέλος: Cicero de Nat. Deor. I. c. 10. Velleio haec tribuit: *quasi — aut non omne, quod ortum sit, mortalitas consequatur*. et Cottae c. 25. *indiuiduorum corporum concretionem fugit, ne interitus et dissipatio consequatur*. Sallustius de Deo et Mundo. c. 7. p. 256. Gal. in Opusc. Ἀγέννητον δὲ, ἱκανὰ μὲν δεῖξαι ταῦτα. εἰ γὰρ μὴ φθείρεται, οὐδὲ

γέγονεν. ἐπειδὴ πᾶν τὸ γινόμενον φθείρεται. Auctor huius decreti a Diogene Laertio IX, 19. nominatur Xenophanes, de quo haec: πρῶτός τε ἀπεφήνατο, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον φθαρτόν ἐςι. Meinerſ. in Geſch. d. Wiſſ. Gr. u. R. T. I. pag. 618. hoc placitum ſuppoſitum eſſe monuit, quippe quod cum primo viri decreto pugnet. quod non ſatis video. neque enim ex Diogenis mente Xenophanes dixit: omnia orta eſſe, et quoque eſſe interitura; ſed ſolummodo: omnia, quae orta ſint, eſſe interitura. Poterat hoc decreto vti Xenophanes ad ſententiam ſuam confirmandam.

3. ἐπιδέχεται μεταβολάς) ἐπιδέχεται, patitur, admittit. cf. I, 6. 12. II, 4. dixit etiam δεχόμενον τὰς μεταβολάς. II, 12. quod monui, ne quis in particula ἐπὶ haereat, et vertat: *deinceps, ſucceſſiue* patitur. Ariſtot. Categor.: περὶ ποσοῦ. p. 28. F. οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Ceterum idem fere dixit Critolaus Peripateticus. Vid. Philon Iud. περὶ ἀφθαρσ. Κόσμ. p. 732 F. Colon. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο σκοπεῖν ἄξιον, ὅτι πᾶν τὸ γενόμενον ἐν ἀρχῇ μὲν πάντως δεῖ ἀτελὲς εἶναι, χρόνου δὲ προϊόντος αὔξεσθαι μέχρι παντελοῦς τελειώσεως. etc.

4. μίαν μὲν) i. e. πρώτην vel potius προτέραν, ſequitur enim δευτέραν. Dicendi ratio a Latina non abhorrens. Vid. Cicero Acad. Q. I, 5. de Off. I, 2. I, 32. de Senect. c. 5.

5. ἀπὸ τοῦ μείονος — ἐπὶ τὸ βέλτιον) Mutatur ratione quantitatis et qualitatis. Similes locutiones Ariſtot. Met. V, 12. p. 1295. ἐὰν ἔχῃ μεταβάλλειν ἐφ' ὁτιοῦν δύναμιν τοιαύτην, εἴτε ἐπὶ τὸ χεῖρον, εἴτε ἐπὶ τὸ βέλτιον. Lucian. Ver. hiſt. I, c. 30. ἡ πρὸς τὸ βέλτιον μεταβολή. Eſt autem nec βέλτιον nec χεῖρον h. l. de moribus intelligendum, quod ſponte apparet; neque vero apud Theophr. Char. I, §. 1. εἰρωνεία - προσποίησις ἐπὶ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων, vocula χεῖρον ad moralitatem, quam vocant, trahenda, nec vertendus locus: *diſſimulatio fallax et fraudulenta*; ſed ita, vt poſtulat locus Ariſtot. Nicom. II. c. 7. p.

50. E. ἡ δὲ προσποίησις ἡ ἐπὶ τὸ μᾶζον, ἀλαζονέια — ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἔλαττον, εἰρωνέια. Haec ὡς ἐν παρόδῳ.

6. ἀφ' οὗπερ ἀρξ.) D'Argens.: *Et ce, par quoi ce changement commence.* male. Neque enim de caussa et effectu sermo est, sed de temporis momento, vnde incipit esse aut mutari. ἀφ' οὗ hoc significare posse dubium non est. Vid. Eustath. ad Iliad. α, vs. 6. τινὲς δὲ οὐ χρονικὸν ἔιπον τὸ ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα, πρὸς ὁμοιότητα τοῦ ἀφ' οὗ, καὶ ἐξ ὅτου καὶ ἀφ' ὅτου, καιροῦ δηλαδή. Herodot. II, 52. ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου. Nostro vero loco contextus satis docet et commendat hanc significationem; nam in superiore scriptura dixit: ἀπὸ τοῦ μείονος, ἀπὸ τοῦ μείζονος, et quae sequuntur, non de *effectu*, sed de *consequentia in tempore sola* intelligenda sunt.

7. ἀρξ. μεταβάλλειν) h. l. significatione Media. *se mutare*, seu *mutari.* qua vi legitur vt apud Plutarch. de Aud. poët. VI, 5. ita apud Nostrum saepius I, 4. 5. 13. II, 6. 13. coll. 14. 23. Sed occurrit etiam Actiue: II, 22. μεταβάλλειν τὸν ἀέρα. cf. Herodot. I, 57. 157.

8. γένεσις.) Hanc §phum sine dubio respexit Casp. Barthius, quum scriberet Aduers. Lib. LIV, c. 9. pag. 2537. *Ocellus autem Lucanus, cuius libellus Pythagoricorum scitorum quaedam concinnatio est, duas mutationes habere omnia, quae nascuntur, tradit, priorem a minore ad maius, quae est generatio, alteram a maiore ad minus, quae fit dissolutio et interitus et abolitio.* Sed mentem Ocelli non satis est assecutus Vir doctissimus; non enim ipsam mutationem istam vocauit γένεσιν, sed terminum, vnde incipiat mutatio. Aliter, et ita, vt cum Barthii explicatione melius conueniat, Plato hoc vocabulo est vsus Phaedone. c. 15. p. 298. Fisch.

9. εἰς ὃ ἀφικνᾶται) Nog. et Vizzan. *id vero, ad quod peruenit.* recte. Summum hic intelligitur, quo

tendit, quod assequitur: est explicatio τῆς ἀκμῆς. idem vero est, quod postea συμπέρασμα τ. μ.

10. ἀκμή) Vizzan. explicat: „huiusque mutationis exordium, rei ortus dicitur, ac terminus ἀκμή, qui rei vigorem, ac perfectum statum, eiusque florem exprimit." Quemadmodum autem non possum facere k) cum Vizzanio, qui statim monuit, eum statum, quem hic ἀκμὴν nuncuparit Ocellus, eleganter a Timaeo Locro describi [c. 5. §. 1. pag. 270 D'Arg.] ὃ καὶ ἆκα πλέω τᾶς ἀποῤῥεοίσας ἐπάρδοιτο, αὔξα λέγεται, εἶκα δὲ μέω, φθίσις· ἁ δ' ἀκμὰ, μεθόριον τουτέων ἐστὶ, καὶ ἐν ἰσότατι ἀποῤῥοᾶς καὶ ἐπιῤῥοᾶς γνίεται. ita eum in fine lon ioris annotationis bene attulisse arbitror Aristot. de Anim. III, 59. ἀνάγκη γὰρ τὸ γενόμενον αὔξησιν ἔχειν καὶ ἀκμὴν καὶ φθίσιν [p. m. 1425.]. Idem infra §. 6. ἀκμὴν explicat: *rem in apice constitutam*, et modeste improbat Nogarolae versionem, qui *statum* reddidit. In his autem est Pythagoreus quidam color. cf. Aristot. de Coelo. I, c. 1. t. 2. καθάπερ γὰρ φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ Πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται, τελευτὴ γὰρ καὶ μέσον καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τὸν τοῦ Παντός· ταῦτα δὲ τὸν τῆς τριάδος. Caeterum voculae γένεσις, ἀκμή, φθίσις videntur his in rebus tanquam propriae adhibitae. cf. Athenaeum. L. X. p. 451. E. F. qui Theodecten in gripho de vmbra monet dixisse: εἶναι τινὰ φύσιν, ἣ περὶ τὴν γένεσιν καὶ φθίσιν ἐστὶ μεγίστη, περὶ δὲ τὴν ἀκμὴν ἐλαχίστη· in cuius versibus ibi allatis γένεσις, ἀκμή et γῆρας legitur. cf. ad §. 4. n. 3.

11. τὸ συμπέρασμα) Hoc vocabulum apud Aristotelem saepissime de ratiociniorum conclusione poni, satis notum est. Hic vero respondet τῷ: ἐς ὃ ἀφικνεῖται, est igitur finis, terminus huius mutationis. Chri-

k) Timaeus nimirum ἀκμὴν tum nominat, q um res aut persona bene se habet; et velut homo sanus est maxime, quod cadere potest in infantem pariter ac adultum. Ocellus vero summam perfectionem et quasi maturitatem intellexit; vnde ad interitum rursus res vergit.

ſtian. et Vizzan. reddiderunt: *terminum.* Nogarola: *mutationis exitum ſiue concluſionem,* D'Argens: *la fin.* Battaeſius vero liberius et peius totum hunc locum transtulit: Tout être qui a commencé par génération, et qui doit finir par diſſolution a deux progreſſions: la première, du moins au plus, et du pis au mieux: le mouvement du point du départ au point de la *perfection* ſ'appelle *génération:* la ſeconde, du plus au moins, du mieux au pis; le mouvement du point de perfection au dernier terme ſe nomme *corruption* et *diſſolution.*"

§. 4.

1. Quod ſectione antecedente de rebus generationi et corruptioni obnoxiis omnino dictum eſt, id nunc transfert ad Vniuerſum, atque in Vniuerſum, ſi quidem genitum eſſet, cadere debere affirmat.

2. τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν.) Caue vnum idemque eſſe putes, quod §. 3. πᾶν nominatum eſt. vid. ibi n. 2. De formula ipſa cf. Plato Theaetet. pag. 181. Bip. T. II. vnde diſcimus et probabili coniectura colligimus, has voculas vulgo ſynonymice eſſe adhibitas, easque ſignificationem parum conſtantem habuiſſe. Ex alio autem Platonis loco. Phaedone pag. 181. ὅτι ὅλῳ καὶ παντὶ ὁμοιότερόν ἐστιν ἡ ψυχὴ τῷ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντι μᾶλλον, ἢ τῷ μή. haud ſcio, an colligi poſſit, formulam hanc *adeo vſitatam iam fuiſſe*, vt ad alias ſignificationes transferretur, et pro *plane*, *prorſus* adhiberetur.

3. γενόμενον — ἐπὶ τὸ χεῖρον). γενόμενον h. l. hypothetice intelligendum: *ſi quidem ortum eſſet.* Quae deinceps habentur, γενόμενος — τελευτὴν, ea apud Ariſtotelem quoque reperi. de Anim. Lib. III. c. 12. p. 1425. D. ἀνάγκη γὰρ τὸ γενόμενον αὔξησιν ἔχειν, καὶ ἀκμὴν, καὶ φθίσιν. quamuis alio nexu et conſilio allata.

4. Ἄπασα γὰρ φύσις) h. l. non *generatio*, sed *natura*, res vel persona in rerum vniuersitate obuia. Tribuitur enim φύσει non solum γένεσις, sed etiam ἀκμὴ καὶ τελευτή.

5. ἔχουσα διέξοδον) Saepe apud Nostrum haec vocula legitur. I, 6. κατὰ τὴν τῆς γεννητῆς φύσεως διέξοδον. I, 12. διέξοδον ἐπιδεχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως. ibid. διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· et synonymum fere videtur περίοδος τῆς μεταβολῆς. I, 13. Itaque φύσις ἔχ. διέξ. est natura, quae oritur, crescit et tandem interit, vnde recte Vizzan. in Paraphrasi: *natura, quae non permaneat.* Aliter hac voce in simili re vsus est Aristoteles, Phys. III, t. 34. ἄπειρον λέγεται .. ἄλλως δὲ τὸ διέξοδον ἔχον ἀτελεύτητον, quae repetuntur Metaph. XI. c. 10. pag. 1385. A. Hic nimirum non ita dixit διέξοδον, vt semper finis et interitus eam consequatur, sed modo generaliore, de quadam mutationum serie, quae infinita pariter ac finita esse potest. Hoc autem apud Ocellum aliter se habere docent iam voculae ἅπασα γὰρ — ὅρους ἔχει τρεῖς.

6. ὅρους — διαστήματα) Nogar. et Vizzan. vertunt: *terminos* et *interualla.* Est autem ὅρος h. l. id, quo tendit aliquid, ἀκμή, quo tendit mutatio in melius, τελευτή, quo mutatio in deterius ruit. Plutarchus de Educ. XIV, 12. in Pythagoreorum symbolis ponit: μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας. Sed haec quidem alio sensu. Caeterum similia leguntur apud Platonem Phaedon. c. 15. p. 298. Fisch.

§. 6.

1. Probare nunc conatur ea, quae §pho quarta affirmauit, eaque efficere inductione quadam rerum mutationibus obnoxiarum. De translocatione harum sectionum dixi in notis criticis.

2. σημεῖα — τεκμήρια) h. l. synonyma, vt §. 14. cf. I, 1, 5. τούτου autem refertur ad ea omnia, quae

§. 4. sunt affirmata; nimirum omnem naturam mutabilem istos terminos atque interualla habere.

3. ἐναργῆ proprie dicuntur, *quae oculis patent*, et conspiciuntur. cf. Hom. Odyss. γ, 420. et 372. vbi Schol. φανερά. Odyss. π, 161. Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. cf. Odyss. δ, 841. Iliad. υ, 131. *l*). Plato Criton. c. 2. fin. et Fisch. V. Exc. pag. 176. Ioseph. Ant. IV. pag. 113. A. Genev. ἐπιφανὰς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργής. Deinde transfertur ad *euidentiam probationum*. cf. Plato Phaedo. c. 22. οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς ὂν ὡς τοῦτο. et cap. 49. θαυμαστῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι εἰπεῖν ἐκεῖνος ταῦτα, vbi idem est ac σαφῶς. Nostri dicunt *einleuchtend*. Itaque τεκμήρια ἐναργῆ, quae supra §. 1. σαφῆ, sunt aut argumenta et documenta, quae in oculos incurrunt et facile apparent, aut documenta, vnde certa peti coniectura potest. Vtrumque h. l. fortasse coniungendum.

4. αἱ τάξεις) Nog. et Vizzan. *ordines*. Aristot. Categ. περὶ ποσοῦ T. I. pag. 26. F. et pag. seq. distinguit inter θέσιν et τάξιν, et ita quidem, vt contextus facile nos adducat ab credendum, θέσιν de quantis continuis, τάξιν vero de discretis, velut numeris, et partibus successiuis, dicendam esse. pag. 27. B. ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι, ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν, τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ ὕστερον. cf. antecedentia. Sed hoc discrimen non semper seruatur. Plutarch. de Decret. Phil. II, 7. περὶ τάξεως τοῦ Κόσμου. ibid. §. 3. Πλάτων πῦρ πρῶτον, εἶτα αἰθέρα, μεθ᾽ ὃν ἀέρα, ἐφ᾽ ᾧ ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν. cf. c. 15. p. 49. et §. 2. 3. Auctor de Mundo.

l) Koeppen. T. V. pag. 265 ad h. l. monuit: ἐν ἀργῷ s. ἐναργῶς *weislich, d. h. im reinen hellen Götterglanz, so also, dass man sie deutlich für Götter erkennt*; quod mihi videtur contra apparitiones deorum esse, qui quidem ita dicuntur apparuisse, vt ab hominibus in luce quasi meridiana, seu oculis (Odyss. γ, 373) conspici possent, sed non semper signa darent, venisse Deos, vt locutus est Ouidius.

c. 2. init. ἡ τῶν ὅλων τάξις. Quocirca rectius statuimus, τάξιν commune esse nomen, et latius patere, vt θέσιν comprehendat, et τάξις in continuis θέσις vocari possit. Consentit cum hac expositione voculae vsus in aliis, quum de acie dicatur, Herodot. VI, 14. cf. Plat. Symp. VI, 8. de ordine et dispositione stellarum. Iamblich. de Vita Pythag. c. 12. de munere et officio. Plutarch. de Educ. XIII, 29.

5. συμμετρίαι) „Symmetria, quum Latinum teste Plinio [H. N. XXXIV. c. 8. p. 602. Bas. Fol.] non habeat nomen, commensurationem proportionemque conuertere mihi non libuit, sed integram seruandam esse dictionem censui. Nam ea, quamuis graeca, iam satis, vt pleraeque aliae, Latino sermone trita est, qua Vitruuius et Plinius ciues mei frequenter vsi sunt.“ Haec Nogarola Veronensis. Sed Plin. Epist. II, 5. §. 11. *congruentiam aequalitatemque* nominauit. Ad hunc autem locum et ad vocabuli vim omnino explicandam non sola sufficit Vitruuii. I, 2. descriptio: *Symmetria est ex ipsius operis membris conueniens consensus, ex partibusque separatis ad vniuersae figurae speciem, ratae partis responsus;* latius enim apud Graecos patet huius vocabuli vsus, vt omnino *aequabilem rationem* denotet; cf. Pythagoreor. Fragm. apud Galeum pag. 751. ἀὴρ, θάλπους καὶ ῥίγους ἔχων τὰν συμμετρίαν. Aristot. Phys. VII. t. 18. ὑγίειαν καὶ εὐεξίαν ἐν κράσει καὶ συμμετρίᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν τίθεμεν. Dicitur igitur non solum de congruentia *quantorum*, verum etiam de aequabili ratione *qualium*.

6. σχηματισμοί) Nog. *figurae*. Vizzan. *figurationes*, D'Argens. *les formes*. Battes. *les configurations*. Significat nimirum haec vocula *formae varietatem et mutationem*. cf. Aristot. de Coelo. II, t. 109. de luna: ἐν τοῖς κατὰ μῆνα σχηματισμοῖς πάσας λαμβάνει τὰς διαιρέσεις, καὶ γὰρ εὐθεῖα γίνεται καὶ ἀμφίκυρτος καὶ κοίλη. Eadem vocula eleganter occurrit apud Polluc. Onom. I, 211. de equo: διδάσκειν κυρτοῦσθαι τὴν κεφαλὴν, ὡς καὶ αὐτὸν σχηματοποιοῦντα κατὰ τὸν εἰς τὰς θηλείας σχηματι-

σμόν. vbi gestum denotat et figuram, ad quam se componit equus erga equam; Sed interpretes, secundum meam quidem sententiam, male ibi substituere conati sunt καλλωπισμόν.

7. θέσεις) Nogar. *situs*. Vizzan. in Vers. *positiones*. cf. Aristot. Phys. I, t. 41. θέσει, ὡς ἄνω, κάτω, πρόσθεν, ὄπισθεν· σχήματι γεγωνιωμένον, ἀγώνιον εὐθὺ, περιφερές. cf. not. 4. Quod addit; ταχύτητες πρὸς ἄλληλα, nihil aliud videtur esse, quam; variae celeritates, quas varias esse intelligimus, quum inter se eas comparamus. Vizzanii voculae in Paraphrasi; *mutuae celeritates*, non possunt intelligi.

8. χρόνων περίοδοι) Temporum circuitus. Videtur temporis in se remeantis orbem et partes intelligere, tempus enim ipsum infinitum esse statuit. cf. I, §. 15.

9. καὶ μείωσιν) Haec vocula olim mihi nouitatis nomine suspecta fuit, nam e solis scriptoribus recentioribus eam annotaueram. velut ex Hori Apollin. Hieroglyphicis §. 2. τὰ πάντα, ὅσα ἐκ τῆς θείας προνοίας ἐν τῷ κόσμῳ γεννᾶται, ταῦτα πάλιν καὶ τὴν μείωσιν εἰς αὐτὸν λαμβάνειν. e Strabon. Lib. I. pag. 11. B. Almel. τῶν αὐξήσεων καὶ μειώσεων. cf. Dionys. Halic. περὶ συνθέσ. Ὀνομ. pag. 11. fin. Steph. et apud Cleomedem in κυκλικῇ θεωρίᾳ nihil fere hoc vocabulo frequentius est. Sed videtur non solum Chrysippus hac vocula vsus fuisse; vide Stobaeum Eclog. Phys. pag. 29. l. 54. verum inueni eandem quoque apud ipsum Aristotelem de Gen. et Corr. I, t. 31.

10. κατὰ τὴν — διέξοδον.) γεννητὴ φύσις. cf. I, 3. opponitur iis, quae sunt in parte Mundi mutationibus haud obnoxia. c. II, §. 1. 2. de vocula διέξοδος vid. I, 4. n. 5. Quod autem ad ipsam sententiam attinet, multa possunt afferri philosophorum loca, vbi idem dicitur. Seneca Epist. 59. *Mundus quoque, aeterna res et inuicta, mutatur, nec idem manet. Quamuis enim*

omnia in se habeat, quae habuit, aliter habet, *quam habuit*; *ordinem mutat.* Vid. etiam Gataker. ad Antonin. IV, 3. pag. 97. 98. VII. §. 25. pag. 216. et Manilium Astronom. I. vs. 523. sqq. a Vizeanio allatum:

Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terrae vertentibus annis
Exutas variam faciem per secula gentes.
At manet incolumis mundus, suaque omnia seruat;
Quae nec longa dies auget, minuitque senectus,
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat:
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem;
Non alium videre patres, aliumue nepotes
Adspicient. — —

Digna est etiam, quae legatur, elegans a D'Argensio exhibita huius sententiae expositio. pag. 12. sqq. edit. Francogall.

11. παρέπεται) Nogarola h. l. vertit: *ac quae maiora quidem et potentiora fuerint, statum ipsum propter vigorem: quae autem minora deterioraque sunt, interitum prae imbecillitate consequi solent.* Battaesius vero: *Car ce qui a vne fois commencé à s'accroître et à s'améliorer, se porte par sa vigeur à sa perfection propre; et ce qui s'affoiblit et decroît, se porte aussi à sa destruction, par son propre affoiblissement.* παρέπεσθαι omnino denotat *sequi*; et dicitur de iis, qui attentionem adhibent, et cogitatione aliquid sequuntur, conf. Plato Phaedone. T. I. pag. 202. Bip. προὔτρεψε πρὸς τὸ παρέπεσθαί τε καὶ ξυσκοπεῖν τὸν λόγον. Haec significatio nihil ad nostrum locum facit. Deinde παρέπεσθαι adhibetur *de euentorum consequentia*, vt loquitur Cicero de Diuin. I, 56. velut Aristot. Topic. III. c. 2. p. 292. F. ὁρᾷν ἀπὸ τῶν παρεπομένων· ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθὸν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ἐὰν δ' ᾖ τὰ ἑπόμενα κακὰ, ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακὸν, τοῦθ' αἱρετώτερον. Tum eadem vocula dicitur de aliis rebus, quae etiam sine respectu ad temporis et

caussarum consecutionem coniuncta et copulata sunt. cf. Aristot. Topic. IV. c. 4. pag. 319. C. τὸ παρεπόμενόν τινι ἀεὶ, καὶ μὴ ἀντιστρέφον, vbi exempli loco haec: οἷον τῇ ὑπερμίᾳ ἡ ἠρεμία, καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ διαίρετον· quare dicitur de genere, quod semper formis (speciebus) *inest*. Topic. V. c. 1. p. 320. D. sq. ὃ κατά τινα χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρέπεται, καθάπερ τοῦ τινος ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ. itaque adhibetur de eo, quod semper alicui rei *adest*. Iamblich. de Vita Pythag. c. 20. §. 94. ἐσκόπει πρῶτον μὲν, εἰ δύνανται ταχέως καὶ σαφῶς παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις· ἔπειτα, εἰ παρέπεταί τις αὐτοῖς ἀγάπησις καὶ σωφροσύνη πρὸς τὰ διδασκόμενα. igitur de accidentibus, quae *insunt*. Alexander Aphrodis. Lib. 1. Probl. (quod vnicum exemplum Stephan. attulit in Thes.) τοῖς οὐροῦσι παρέπεται κολλάκις καὶ φύσαν ἐκκρίνειν. vbi dicitur de eo, quod alicui *accidit seu euenit m*). Cicero autem hanc voculam in mente habuisse videtur, quum Tusc. Qu. V. c. 24. scriberet: *tardis enim mentibus virtus non facile comitatur*, et ibid. Lib. V. c. 35. *ceteraque, quae comitantur huic vitae.* Locus noster igitur verti potest: *vigori enim propter vim maiora et meliora comitantur, sed corruptioni propter infirmitatem minora et deteriora;* sensus autem eius hic mihi esse videtur: Omnes res adhuc enarratae augentur et minuuntur, secundum progressum, qui supra in omni re mutationibus obnoxia obseruatus est, i. e. oriuntur, ad ἀκμὴν perueniunt, et rursus ad interitum sunt pronae; maiora et meliora sunt ἐν ἀκμῇ, minora et deteriora sunt ἐν φθίσει. Non dubito equidem, quin dicendi genus inusitatum dicatur a multis, quum auctor potius scribere debuisset: ἡ μὲν γὰρ ἀκμὴ τοῖς μείζοσι καὶ τοῖς βελτίοσι παρέπεται etc. Sed haec Hypallage minus dura videbitur, si sumamus Ocellum statuisse: maiora et meliora propter μίμησιν quandam τῆς ἀκμῆς maiora et meliora esse, (cf. Aristot. Met. I, 6.

m) Difficile dictu est, quid haec vocula sibi velit apud Platonem Theaetet. T. II. p. 142. Bip. Πότερον οὖν τίθης τὴν οὐσίαν; τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐπὶ πάντων παρέπεται.

pag. 1236. B.) i. e. ἀκμὴν ipſam non a rebus ipſis pendere, et tanquam accidens iis ineſſe, ſed potius ἀκμὴν, ideam, omnino in cauſſa eſſe, cur res fiant maiores etc. Sed hoc non admodum defenderem. — In hac autem paragrapho explicanda in alia omnia abiit Vizzanius, malo ſectionum ordine, vt videtur, deceptus. Quamuis enim ab initio proponeret eam explicationem, ſecundum quam hic textus mutationum et ortus et interitus documenta exhibet, quamque reliqui interpretes amplexi ſunt omnes: tamen poſtea aliam etiam propoſuit, ſecundum quam his in verbis nouum inueniatur, ad probandam Vniuerſi perennitatem, ratiocinium. Cum ſpecie quidem veri haec ita poſſunt effici, ſi quis ad ſolam conſtantiam et ordinem in rebus, mutationibus obnoxiis, cum Vizzanio reſpiciat n). Sed haec talia vt ſophiſtice concluduntur, ita aperte ſunt contra Ocelli mentem et enunciata ſatis perſpicua.

n) Copioſior eſt haec Vizzanii diſputatio, quam vt adferri a me poſſit, et obſcurior, quam vt libenter legatur. Ea tantum adiiciam, quae ad intelligenda verba mea faciunt. pag. 34. ita: „*haec vero ſingula* [ordo, figura, velocitatis et tarditatis motuum proportio etc.] *nulli obnoxia in Vniuerſo vigent mutationi*, (*ſubdat lector*) *et longaeuis quibuslibet inconcuſſa temporibus, nullis vrgentur caſibus, vel rerum premuntur viciſſitudinibus, — immutabilis enim ordo in eo elucescit, dum in ſua perenni inconſtantia et motu quodammodo immobili, aeternam vbique ſeruat inconſtantiam; easdem coeleſtium ſemper motuum proportiones; eadem, viginti quatuor horarum ſpatio celeritate totum orbem circumagi; eodem ſemper orbes ab invicem, et ab ipſa tellure diſtantes interuallo; iisdem res ipſas ſemper ditatas facultatibus, ac numerum ſemper eundem, et ambitum temporum in rebus quibuslibet certiſſime intuemur, ſeu errantium motus ſiderum, ſiue recurrentes ſtatis temporibus dierum ac noctium longitudines, ſiue geſtandorum in vtero foetuum, progignendaeque proli aptas conſtitutas in animantibus aetates, ſeu tandem quodcunque aliud vel leuiſſimum naturae opus attente velimus aſpicere. etc.* Concedo quidem, in rebus ab Ocello allatis aeternitatis ſeu perennitatis reperiri poſſe veſtigia, ſed adiecta vocabula πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα etc. me impediunt, quominus Ocellum de iis cogitaſſe ſtatuam.

§. 5.

1. Quum auctor §. 4. affirmasset, in omnibus rebus mutationibus obnoxiis γένεσιν, ἀκμὴν et τελευτὴν reperiri; quumque hanc sententiam singularum rerum consideratione et inductione magis confirmare (§. 6.) studuisset: nunc omnia ista mutationis, generationis et interitus, documenta et indicia in Vniuerso reperiri, et propterea ortum et interitum in Vniuersum cadere negat. Voculae autem τὸ δέ γε Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν etc. oppositae sunt et respondent verbis §. 6. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα etc. et τεκμήριον τοιοῦτον, sc. quale nobis singulae partes exhibent.

2. παρέχεται τεκμ.) Quum παρέχεσθαι in Medio proprie sit: *se praebere*, posset id nostro loco pro Passiuo haberi; verba vero ipsa tali modo possent distingui: τὸ δέ γε Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν, οὐδὲν etc. *quod ad Vniuersum attinet, nullum nobis exhibetur ex ipso tale indicium.* Sed non est, cur ad contortam rationem confugiamus. Nam quod Kusterus dicit de Verb. Med. I, 49. pag. 59. Fisch. „*alia sunt loquendi genera, in quibus τὸ παρέχομαι non est Verbum vere Medium, sed potius Medio- Actiuum o)*, id praeter exempla, e Xenophontis Hierone et Plutarcho de Aud. Poët. a Kustero allata, probari potest multis auctorum probatissimorum locis. Plato Phaedon. c. 59. pag. 464. Καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔμπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρέχεσθαι, στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρωμάτων ποικιλίᾳ. Ioseph. Ant. IV. pag. 129. C. Genev. καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται. quid, quod ἑαυτὸν additur, quando *se praebere* denotat. vid. Plutarch. de Educ. VI, 21. Φιλοσόφῳ δὲ ὁμιλήσαντες οὗτοι, οὐ τοῖς ἴσοις πράγμασιν ἑαυτοὺς ἂν καταπαιδευθεῖς παρέσχοντο. Inprimis vero frequenter occurrit formula τεκμήρια παρέχεσθαι. Plato

o) Cf. omnino praeter Kusterum l. l. Ioh. Cleric. dissert. de Verb. Med. pag. 143. n. 38. et Dresig. de Verb. Med. N. Test. I, 100. pag. 368. edit. Fisch.

Apol. Socr. T. I. pag. 74. Bip. Parmenide. pag. 74. Tom. X. Sympos. pag. 179. T. X. Ἄλκηστις ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται. al. Quae quum ita sint, non potui, quin ἐξ αὑτοῦ darem pro ἐξ αὐτοῦ, quod in ceteris legitur; neque enim hoc loco *ex eo*, sed *ex se* requiritur.

3. κατὰ τ' αὐτὸ καὶ ὡσαύτως) Apud Aristotelem haec probe sunt inter se distinguenda. cf. Sophist. Elench. I, c. 4. pag. 405. B. καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. cf. c. 7. pag. 411. B. Sed apud Ocellum nulla quaerenda est differentia; vt nec apud Platonem in Phaedon. c. 25. ἅπερ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, ad quem locum Fischerus. n. 10. pag. 326.: „apertissimum est κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡς. ἔχ. vnum idemque valere — Scilicet κ. τ. κ. ὡς. ἔχειν est *eodem modo se habere*, h. e. *non mutari*, nam primo paullo post simpliciter est κατὰ ταὐτὰ et c. 26. ὡσαύτως, et opponitur vtrique formulae ἄλλως.“ conferantur etiam reliquae Viri doctissimi rationes, et omnino videndus Platonis iste locus. Occurrit autem haec formula tum alibi, tum inprimis in Timaeo T. IX. pag. 302. 303. nec praetermittendum est, quod habet Iamblichus de Vita Pythag. c. 12. sect. 59. καὶ σοφία μὲν ἡ τῷ ὄντι ἐπιστήμη τις, ἡ περὶ τὰ καλὰ πρῶτα, καὶ θεῖα, καὶ ἀκήρατα, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἀσχολουμένη *p*). Formula autem haec minime a Platone est excogitata. cf. Herodot. II, 20. εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νείλῳ.

4. διατελεῖ) Haec vocula apud Nostrum non amplius legitur, aliis locis eodem significatu dixit: μένει, σώζεται.

5. Ἴσον

p) Has Iamblichi sectiones Meinersius Gesch. der Wiss. Gr. u. Roms. T. I. p. 276. ab Heraclide Pontico repetit. Equidem putauerim, in hoc Iamblichi loco Eleaticum esse colorem.

5. *ἴσον καὶ ὅμοιον*) Quamuis me non fugiat discrimen, ab Aristotele Categor. *περὶ ποσοῦ* pag. 29. inter has voculas constitutum: *τῶν δὲ λοιπῶν, ὅσα μή ἐστι ποσὰ, οὐ πάνυ ἂν δόξαιεν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι· οἷον ἡ διάθεσις ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοια καὶ ἀνόμοια· καὶ τὸ λευκὸν ἴσόν τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον [ἢ ἀνόμοιον] ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσόν τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι*, aut si cui infirma videatur huius libelli auctoritas, Metaph. V. c. 15. pag. 1298. C. *ταὐτὰ μὲν γὰρ, ὧν μία ἡ οὐσία· ὅμοια δ' ὧν ποιότης μία· ἴσα δὲ, ὧν τὸ ποσὸν ἕν*: tamen easdem hic synonymice adhibitas non dubito affirmare. cf. I, 15. Si quis differentiam, ab Aristotele fortasse primo distincte propositam, ad Ocellum transferre velit: sensus foret: manet semper idem et quantitate et qualitate. Sed hoc improbo; ex probationum enim imbecillitate et obscuritate intelligimus, auctorem ad distinctas eiusmodi notiones nondum peruenisse; neque fragmentum septimum supra allatum me ab hac sententia potuit reuocare. Ceterum in hanc sententiam conferri poterit locus Pythagoreus ex aureis carminibus. vs. 49 - 54. apud Iambl. Comment. Pythag. c. 3. pag. 6. Arcerii.

— — τούτων δὲ κρατήσας
Γνώσεαι ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗτε ἕκαστα διέρχεται, ᾗτε κρατεῖται.
Γνώσῃ δ' ἣ θέμις ἐστὶ, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην,
Ὥστε σε μήτε ἄελπτ' ἐλπίζειν μήτε τι λήθειν.

Deinde quae habentur in libello Aristot. de Xenoph. Zen. (rectius Melisso Xenoph.) et Gorg. c. 1. *οὔτε πολλὰ εἶναι τὸ ὂν, ἀλλ' ἀΐδιόν τε καὶ ἄπειρον καὶ πάντῃ ὅμοιον αὐτὸ αὐτῷ.*

Pertinet huc quoque Battaesii annotatio: Nous observons, en passant, qu'on trouve dans l'article 5 tous les termes corrélatifs qui remplissent *le Parménide* de Platon: l'Vnivers est un, *ἕν*; il est tout, *πᾶν, ὅλον*· il est dans le même, *κατὰ τ' αὐτὸ*, de la même manière,

ὡσαύτως, égal à lui-même, ἴσον, et semblable encore à lui-même, ὅμοιον αὐτὸ ἑαυτοῦ. On peut, sur ces mots, élever toutes les subtilités sophistiques dont le Parménide est tissu d'un bout à l'autre.

§. 7.

Tandem nobis, methodo haud optima, aperit Ocellus, quid τοῦ Ὅλου καὶ Παντὸς vocabulo indicare voluerit. Vizzanius in hac paragr. ipsi quidem sexta inscripsit: *Vniuersi natura et nomen explicantur.*

1. Τὸ δέ γε Ὅλον — κόσμον) De vocabulo κόσμος omnino agere, non est huius loci. cf. Gataker ad Antonin. V, 1. pag. 139. Menag. ad Laert. lib. VII. Sect. 137. 138. pag. 313 et 314. Tom. II. Sed variae mundi definitiones deinceps videndae sunt. Aristoteles igitur de Coelo. I, c. X. t. 107. (Vizz.) ἡ δὲ τοῦ ὅλου σύστασίς ἐστι κόσμος καὶ οὐρανός. Auctor libri de Mundo. c. 2. initio: Κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων q): λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ τῶν Ὅλων τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. Eustath. ad Iliad. α, 16. Κόσμος γὰρ ἡ τάξις — ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων περιεκτικὸς κόσμος, ὃν εὐτάκτως ἡ πρόνοια ἔταξεν. Philo Iud. περὶ ἀφθαρσ. κόσμ. pag. 727. D. Colon. λέγεταί τοίνυν ὁ κόσμος, καθ' ἓν μὲν πρῶτον [lege: καθ' ἕνα μὲν τρόπον pro πρῶτον, quod Sphalma videtur] σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων κατὰ περιοχὴν γῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζώων καὶ φυτῶν, καθ' ἕτερον δὲ μόνος οὐρανός· εἰς ὃν ἀπιδὼν Ἀναξαγόρας, πρὸς τὸν πυνθανόμενον, ἧς ἕνεκα αἰτίας τὰ πολλὰ περᾶται διανυκτερεύειν ὑπαίθρος, ἀπεκρίνατο, τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι, τὰς χορείας

q) Eandem fere Mundi definitionem Chrysippo tribuit Stobaeus Eclog. Phys. pag. 48. lin. 6. sqq. σύστημα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων· ἢ τὸ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων σύστημα καὶ ἐκ τῶν ἕνεκα τούτων γεγονότων. cf. seq.

καὶ περιφορὰς τῶν ἀςέρων αἰνιττόμενος· κατὰ δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωϊκοῖς, διήκουσα ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως οὐσία τις ἢ διακεκοσμημένη, ἢ ἀδιακόσμητος, ἤε τῆς κινήσεώς φασιν εἶναι τὸν χρόνον διάςημα. Cleomedes in κυκλικῇ θεωρίᾳ ab initio: κόσμος ἐςὶ σύςημα ἐξ ἐρανᾶ καὶ τῶν ἐν τέτῳ φύσεων. Ita nimirum exhibet Cod. Viteberg. Sed Georg. Valla in Versione: ex coelo, *terraque*, nec non naturis, quae *eis* comprehenduntur. Crito siue Damippus in Libro de prudentia apud Stob. Serm. p. 43. συναρμογὰ συναμφοτέρων τᾶν φύσιων, τᾶς τε ἀεικινάτω φύσιος καὶ τᾶς ἀπαθέως, κόσμος ἐντί. Cf. etiam mira effata Secundi in sententiis. pag. 635. Gale in Opusc. Myth. etc. et Antonini, ad se ipsum, passim. Timaeus Locr. I, 7. ἐποίησεν ὦν [ὁ θεὸς] τόνδε τὸν κόσμον ἐξ ἁπάσας τᾶς ὕλας, ὅρον αὐτὸν κατασκευάξας τᾶς τῶ ὄντος φύσιος, διὰ τὸ πάντα τ' ἄλλα ἐν αὐτῷ περιέχεν, ἕνα, μονογενῆ, τέλειον, ἔμψυχόν τε καὶ λογικόν· — καὶ σφαιροειδὲς σῶμα. Fere non est, cur moneam, ab hac Timaei expositione valde diuersam esse Ocelli enunciationem; facile enim apparet, multo magis definitam esse istam. Nam non solum Deum, tanquam auctorem, a Mundo separauit, verum etiam in eo, quod dixit ἐξ ἁπάσας τᾶς ὕλας, haud dubie respexit ad disputationes philosophorum hac de re ortas. vide quae deinceps dicenda sunt not. 2. Ocellus vero παχυλῶς complexum omnium omnino rerum, ad quem diuina etiam vis et natura pertineat, mundum nominauit. Sed a quonam philosopho haec voculae κόσμος significatio repetenda est? Vizzanius hac de re ita pag. 37. „Mundum vero iure σύμπαντα κόσμον obseruat ideo nuncupatum, quia singulis entium speciebus κοσμηθεὶς et miro ordine decoratus appareat. in hoc Pythagorae insistens vestigiis, qui primus hunc ambitum, quo cuncta includuntur, κόσμον nuncupauit ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως (*ex eo, qui in ipso, ordine*) quatenus scilicet in eo omnis natura mirabili nexu cohaeret, vt omnium inde entium perfecta et absoluta emanet congeries, dum nihil extra ipsum accipere contingat; etc. Plutarch. de Decret. Philos. II, 1." Idem affirmauit Stobaeus Ecl. Phys.

pag. 18. l. 57. r) Anonym. de Vita Pythag apud Photium Cod. 254. pag. 62. edit. Kusteri. Ὅτι πρῶτος Πυθαγόρας οὐρανὸν κόσμον προσηγόρευσε, διὰ τὸ τέλειον εἶναι καὶ πᾶσι κεκοσμῆσθαι τοῖς τε ζώοις, καὶ τοῖς καλοῖς. Scholiast. Homeri. Iliad. γ, 1. pag. 58. edit. Micylli et Camerarii: κόσμηθεν· διετάχθησαν, ἐκοσμήθησαν· ὁ τρόπος μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ κόσμου, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ κόσμου τάξις κόσμος ὑπὸ Πυθαγόρου εἴρηται. cf. Diogen. Laërt. VIII, Sect. 48. e Phauorino et quem ibi Casaubonus attulit Galenum s).

Quodsi quis omnia haec reiiciat testimonia: tamen hoc certo affirmari potest, hunc voculae vsum satis antiquum esse. Xenoph. Mem. Soc. IV, 3, 13. ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων. Plato. Gorg. pag. 132. T. IV. φασὶ δὲ αἱ σοφοὶ — καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν, οὐδὲ ἀκολασίαν. Xenoph. Mem. I, 1, 11. ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔφυ t). Plutarchus etiam, aut quisquis librum de decretis philosophorum physicis composuit, Lib. I. c. 3. §. 3. adhibet hoc vocabulum, in exponenda Thaletis sententia de principiis, et §. 5. pag. 6. Ed. Beck. διὸ καὶ γεννᾶσθαι ἀπείρους κόσμους etc. vbi de Anaximandri decreto sermo est. Sed quaeritur, vtrum hi philosophi ipsi hac voce vsi fuerint, an auctor placita eorum suis ipsius verbis, quod solet, proposuerit. Eadem vocula Cap. V. saepius legitur de Empedocle, Stoicis, Platone, Metrodoro; quos quidem suspicor idem vocabulum vsurpasse, quum sit controuersia de verbis fere et appellatione. Ceterum διάκοσμον dixit

r) Totus hic locus ita est comparatus, vt harum rerum peritis facile appareat, quaecunque a philosophis, Pythagoreorum nomine vocatis, affirmata sunt, ea Pythagorae ipsi male quidem tributa esse.

s) cf. Stanleius Hist. Philos. P. VIII. Sect. IV. c. 2 et 3. p. 771. Weidleri Histor. Astron. C. V. §. 15. p. 88. cf. not. 5. ad Phurnut. pag. 140. Galei. Opusc. Myth. etc.

t) Hoc loco non dicitur, Sophistas *primos* mundo nomen κόσμου dedisse, quod inde conclusit Meiners Gesch. der Wiss. Gr. und R. T. II. pag. 175. n. **. deinde dubium est, quam late ibi σοφιστοῦ nomen pateat.

iam Parmenides. Fragm. vſ. 114. et Democritus. cf. Laërt. IX. 39. et 41.

2. Διὰ γὰρ τȣ̃το — κοσμηθεὰς) Sumit auctor h. l. ex omnibus omnino rebus Mundum eſſe compoſitum, fortaſſe quia iſto tempore nondum ea de re diſputabatur. Exortae autem ſunt hac de re multae philoſophorum concertationes et ſententiae variae, velut Plutarch. de Decret. Philoſ. I, 5, 1. Ἐμπεδοκλῆς δὲ κόσμον μὲν ἕνα, οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλ' ὀλίγον τι τȣ̃ παντὸς μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν ἀργὴν ὕλην. quem locum deſcripſit Stobaeus. Ecl. phyſ. pag. 52. lin. 20. ſqq. alii vero aliter: vid. Stob. l. l. Θαλῆς, Πυθαγόρας, Ἐμπεδοκλῆς, Ἔκφαντος, Παρμενίδης, Μέλισσος, Ἡράκλειτος, Ἀναξαγόρας, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Ζήνων, ἕνα τὸν κόσμον· Ἀναξίμανδρος, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Ξενοφάνης, Διογένης, Λεύκιππος, Δημόκριτος, Ἐπίκουρος, ἀπάρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγωγήν. Sed haec cum grano ſalis accipienda ſunt; videtur enim Stobaeus miſcuiſſe eos, qui diſerte hoc affirmauerunt, cum iis, ex quorum enunciationibus hoc potuit cogitando et concludendo quodammodo effici. Multo rectius Plato in Sophiſta. T. II. pag. 252. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἑνὸς ὄντος τῶν πάντων καλουμένων, οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις· pergit Plato, de Empedocle ſine dubio.

3. κοσμηθεὰς) Quaeritur, num haec talis ex originatione argumentatio recentiorem aetatem ſapiat? Verum eſt, recentiores ſcriptores, in primis Stoicos, multos fuiſſe in eiusmodi notationibus explicandis et fingendis; annotaui etiam e Phurnuto de Nat. Deor. c. I, p. 139. Gal. in Opuſc. ὁ οὐρανὸς διὰ τοῦτο ταύτης ἔτυχε τῆς προσηγορίας, οὖρος ὢν ἄνω πάντων, καὶ ὁρίζων τὴν φύσιν. et pag. ſq. de nomine κόσμος iisdem fere verbis, quae apud Ocellum habentur. His tamen non obſtantibus affirmo, morem hunc ſatis antiquum eſſe. Nolo iam prouocare ad Platonis Cratylum, in quo multas, et eas quidem ſaepe nimis longe repetitas, inuenimus originationes: quum apud Herodotum iam talia repe-

riantur. cf. Lib. II. c. 52. de Pelasgis: θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφέας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. quid, quod iam apud Homerum nominis redditur ratio et caussa affertur Iliad. η. 138 - 141. quae autem de vocabulo κόσμος antea disputaui et attuli, fortasse persuadebunt, ne Pythagoram quidem ab hoc more fuisse alienum.

4. αὐτοτελὲς καὶ τέλεον) αὐτοτελὲς, quod a τέλεον non multum videtur differre, nisi forte hoc, partes omnes inesse, illud vero, Vniuersum a nulla re pendere, indicet, explicatur ab ipso auctore: ἐκτὸς γὰρ τοῦ Παντὸς οὐδέν, i. e. omnes eius partes adsunt; nihil est, quod extra Vniuersum reperiatur, ideoque a nulla re alia pendere potest. cf. §. 8. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα φύσιν οὐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν, vbi opponitur: ἀλλ' ἐπιδεῖ καὶ τῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐχόμενα συναρμογῆς. Significat igitur: quod per se, sine alius ope subsistit *u*). cf. §. 9. vbi αὐτοτέλεια non solum mundo seu Vniuerso, verum etiam rebus, quae sunt in Vniuerso, tribuitur. Intelligimus autem ex horum locorum comparatione, primo quidem, distinguendum esse inter absolutam αὐτοτέλειαν, quae Vniuerso tribuenda sit, et deriuatam quandam, quae in rebus singulis deprehendatur, et ab Vniuerso repetenda sit; deinde vero, quum altera ista αὐτοτέλεια tam sit diuersa a priore, vt omnino nomen fere solum sit sine subiecta notione, auctorem ne haec quidem distincte percepisse et cogitauisse.

5. ἐκτὸς γὰρ — πάντα ἔχει) De hac sententia cf. Aristot. de Coelo. II, c. 1. t. 1 et 2. vbi ἀρχαῖον

u) Nimirum hoc loco: nam simpliciter positum latius patet, cf. Aristot. Topic. I, 4. pag. 260. E. ὁ δὲ δεύτερος [ὅρος] αὐτοτελής ἐστι πρὸς τὸ γνωρίζειν, τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον καθ' αὑτό. vbi denotat, quod per se intelligitur et non requirit cognitionem, quae antecedat, vbi non necessarium est προσιδέναι τι. vid. Oppos. Voculam αὐτοτελὲς fortasse reddidit Seneca. epist. 66. *Illud vero non pro solita ipsis subtilitate dixerunt, totum mundum et consummatum opus caussam esse: multum enim interest inter opus et causam operis.*

λόγον vocat, ὡς ἐστιν ἀθάνατόν τι καὶ θεῖον τῶν ἐχόντων μὲν κίνησιν, ἐχόντων μέντοι τοιαύτην, ὥστε μηδὲν εἶναι πέρας αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ταύτην τῶν ἄλλων πέρας. et Physic. IV, t. 45. παρὰ δὲ τὸ Πᾶν καὶ Ὅλον οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ Παντός. Cleomedes κυκλ. θεωρ. ab initio, οὗτος δὲ πάντα μὲν τὰ σώματα ἐμπεριέχει, οὐδενὸς ἁπλῶς ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπάρχοντος. Nec possum, quin elegantem Ciceronis locum apponam, de Orat. III, 5. §. 20. „Ac mihi quidem *veteres illi* maius quiddam animo complexi, multo plus etiam vidisse videntur, quam quantum nostrorum ingeniorum acies intueri potest: qui omnia haec, quae supra et subter, vnum esse, et vna vi atque vna consensione naturae constricta esse dixerunt. Nullum est enim genus rerum, quod aut auulsum a ceteris per se ipsum constare *x*), aut quo cetera si careant, vim suam atque aeternitatem conseruare possint." Vizzan. autem pag. 38. „hanc totius naturam perpendisse videtur Aristoteles, indeque Phys. 3, 63. et Met. 5, 31. sumsisse definitionem, quod scilicet totum sit, cuius nullam partem extra ipsum possumus reperire: omnia quinimo hic tradita peripatetica esse quam certissime licet asserere; Vniuersi siquidem inde nomen deductum, quod omnia complectatur, et Aristoteles obseruauit, I. Coeli t. 4. vbi τὸ Πᾶν dicebat τέλειον ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ καθάπερ τοὔνομα σημαίνει, πάντῃ, καὶ μὴ τῇ μὲν, τῇ δὲ μή, nullumque vlterius ens extra Vniuersi ambitum collocari, et ipse quoque Aristoteles est abunde professus, qui quum docuisset, coelum, praecipue pro externa coelestium corporum superficie reliqua ambiente assumendum, nullum extra ipsum corpus occurrere subdidit 1 Coeli 97. imo nullum nec etiam locum, vacuum, vel tempus extra ipsum adesse, ibid. 99. profitetur, quod etiam sensisse videtur Plato

x) Expressa fere haec videntur e Libro de Mundo. c. 6. οὐδεμία δὲ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν αὐτάρκης, ἐρημωθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Sed vt magna similitudo appareat, totus iste locus est perlegendus et comparandus.

in Timaeo y), quo loci mundum quoddam esse animal quum profiteretur, ex vniuerso igne, aëre, aqua ac terra dicebat compactum, nullamque horum partem extrinsecus relictam, vt maxime perfectum animal e perfectis partibus constitueretur, nullo quinimo extraneo frigore, vel calore ad senectutem, vel morbum posset impelli: ideoque oculos ipsi Deum non contulisse, eo quia nil extra ipsum reliquisset, quod adspectui occurreret, auresque denegasse, quum nil extra superesset, quod auditum afficeret, nullaque illi membra, per quae noua susciperet alimenta, vel cibi emitteret excrementa, assignasse, eo quia nil ipsi accedere, vel ab eodem decedere posse videbatur, vniversam quinimo fere ad verbum, qua mundum hic Ocellus descripsit, rationem, hinc videtur accepisse auctor libri de mundo cap. 2. vsus et ipse voce σύστημα, dum ibi dixit, mundum esse σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων." Hactenus Vizzanius.

6. Τὰ μὲν ὡς μέρη — ἐπιγεννήματα) Vizzan. pag. 38. „Ita partes velim accipi, quod nedum eas, quibus primo constituitur Vniuersum, coelum scilicet ac elementa, iubeat assumere, verum etiam substantias ex his prodeuntes, dum ad has etiam nomen partis quodammodo auctor diffuderit. c. 3. t. 1 et 2. additamenti vero nomen crediderim Ocellum accidentibus adscripsisse, iisque praeterea entibus, quae a perfecto parumper naturae descifcunt ordine, ad meteorologiam reiecta a Philosopho *Meteor.* 1. c. 1." et postea interiecto loco, quem nota antecedente exhibui, pag. 39. pergit: „eam tandem sectionem rerum, quae in Mundo continentur, a Peripato non abhorrere asserendum. Aristoteles enim in libris de coelo, praecipuas Vniuersi partes dum contemplaretur, 3. *coeli* t. 1. perquirendas primo dixit substantias, opera, et passiones illarum, ac inde substantiarum nomine simplicia cor-

y) Cf. omnino Timaeum. pag. 306 sqq. Tom. IX. Bipont.

pora, entia ex iis vlterius conſtituta, coelum, ac eius partes, animalia, plantas, ac earum partes exprimi docuit: paſſiones vero, et opera ſtatuit complecti, eorum entium motus ab elementis praecipue prouenientes, aliaque huiusmodi, quare quum omnibus illis nomen partis *cap.* 3. t. 1. tribuat Ocellus, cur additamenti voce accidentia, ac meteora, quae κατὰ φύσιν ἀτακτοτέρων. *meteor.* 1. *cap.* 1. eueniunt, negabimus expreſſa fuiſſe?" Sed in his Ariſtotelis lectio mihi videtur doctum virum impediuiſſe, quominus omnem huius voculae vim adſequeretur, immo vero ἐπιγεννήματα eadem intelliguntur, quae §pho 14. ἐπιγινόμενα vocantur, nimirum omnia, quae deinceps naſcuntur, et oriuntur, quo in genere non tantum accidentia ſunt et meteora, verum etiam homines, animalia, plantae et reliqua eiusmodi; partes vero vocauit auctor, quae durant et permanent, in quorum locum igitur nouae res non ſubſtituuntur. Ceterum voculam ἐπιγεννήματα Meinerſius, Vir Illuſtr. Geſch. d. Wiſſ. Griech. u. Roms. T. I. pag. 585. recentioribus voculis annumerauit, quippe quae a Stoicis, et vt veriſimile ſit, primum a Chryſippo tali ſignificatione adhibita ſit; ego vero, quamuis magna ſit apud me doctiſſimi viri auctoritas, nullam tamen video huius affirmationis rationem probabilem. Primo enim apud Stoicos plane alius eſt huius vocabuli vſus, vid. Diog. Laërt. VII, Sect. 86. Seneca. Epiſt. 67. *omnia alia non partes, ſed acceſſiones ſunt;* deinde nemo facile ſerio et cum quadam animi perſuaſione affirmabit, vocabuli huius originem a Chryſippo eſſe repetendam. Exemplum quidem ipſius vocabuli e vetere auctore petitum non annotaui; ſed ἐπιγίγνεσθαι saepiſſime occurrere ſcio. Herodot. II, 49. III, 65. Xenoph. Mem. Socr. IV, 8, 10. Cyrop. VIII, 7, 23. Ariſtot. Phyſ. VIII, t. 47. Metaph. I, 6. init. VII, c. 10. pag. 1324. E. 1327. A. Ceterum cf. Clariſſ. Bardili, *Epochen der vorzügl. philoſ. Begriffe.* pag. 189. qui ſententiam iſtam iam bene refutauit.

§. 8.

1. Vizzanius inſcripſit: *quaecunque fiunt in Vniverſo, ipſum intuentur;* et in Commentario, ab initio: „Vniuerſum aeternum eſſe alia edocturus ratione Ocellus, in hoc contextu diſcrimen, quod inter Vniverſum, ac eius partes vigere obſeruat, nobis aſſignat; vt inde ſcilicet, iam expreſſa Vniuerſi praeſtantia, ex hac in ſequenti textu eiusdem perennitatem inferat. Eo igitur potiſſimum a ſuis partibus Vniuerſum nos monet differre, quod hae velut arcto cognationis vinculo illi coniunctae, conſtanti in ipſum ferantur ordine. Vniuerſum vero, propriae quaſi viribus naturae vndequaque perfectum, quidpiam aliud non reſpiciat, ſed proprii veluti decoris conſcium, ſe ipſum tantummodo geſtiat intueri.“ Ego tamen vereor, vt nexum tam diſtincte ipſe Ocellus ſibi cogitauerit. Videtur mihi potius ea, quae ſupra de αὐτοτελείᾳ breviter dixerat, vberius explicare, et cum hoc tum ſequente textu ad Vniuerſi aeternitatem ſtabiliendam ſine accuratiore nexus diſtinctione adhibere.

2. ἐμπεριεχόμενα) Ioanni Auguſto Goerenzio, Viro Clariſſimo in diſſert. *de libri περὶ κόσμου, qui inter Ariſtotelis ſcripta reperitur, auctore* (Viteb. 1792. 4.) pag. 20. hoc verbum videtur recentioris notae, et vix multum ante Plutarchi aetatem increbruiſſe, quum eius loco Ariſtoteles aliique veterum ſemper ſimpliciter περιέχειν ponant. Et eſt ſane certe frequentior vſus apud recentiores. Saepius in libro hocce περὶ κόσμου legitur; exſtat apud Porphyrium in Iſagoge c. 13. pag. 16. et apud Cleomedem in κυκλ. θεωρ. ſaepius; deprehendi quoque in Sexto Empirico Hypot. Pyrrh. Lib. I. c. 4. ἵνα πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις ἐμπεριέχωνται. et Ioſepho Antiqu. XIV. pag. 502. E. Genev. σπήλαια — πέτραις ὀξείαις ἐμπεριεχόμενα. Neque tamen a ſimilibus voculis Ariſtoteles abhorruit; velut ἐμπεριλαμβάνεσθαι habetur in Meteorol. II. c. 9. pag. 787. F. de Coelo IV. t. 13. συνεπικοσμεῖν Ariſtot. Nicom. I, c. 11. pag. 16. C. συνεπισκοπεῖν Xen. Mem. Socr. IV, 7, 8. συνεπι-

λαμβάνομαι Herodot. III, 48. cf. c. 49. vbi συλλαμβάνεσθαι.

3. *πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογὴν)* Nog. *cognationem et consensum habet.* Vizzan. *conuenientiam.* Battaes. *a des rapports nécessaires avec lui.* Intelligitur vero id, quod Cicero (vid. ad §. 7. n. 5.) dixit: *vna vi atque vna consensione naturae constricta esse.* συναρμόζειν Actiue, vocem artificum esse, satis, arbitror, notum est, cf. Herodot. I, 163. τοῦτο δὲ πᾶν [τεῖχος] λίθων μεγάλων καὶ εὖ συνηρμοσμένων. Lucian. de Scrib. Hist. c. 55. ἀλύσεως τρόπῳ συνηρμοσμένον. Voculam συναρμογὴ autem ignorant Thesaur. Stephani, Lex. Scapulae, et Basileense septem virorum; quamuis occurrat in aliis etiam. cf. Stobaeum Serm. III. pag. 43. e Critonis siue Damippi libro de prudentia etc. Ἁ δὲ συναρμογὰ ταύταν τᾶν φύσιων κατ' ἄλλα καὶ ἄλλα γινόμενα, μεγάλαν καὶ ποικίλαν πεποίηκε τὰν διαφορὰν τῶν συναρμοσμένων. ἔν τε γὰρ τᾷ τῶν ὅλων περιοχᾷ, συναρμογὰ συναμφοτέρων τᾶν φύσιων, τᾶς τε ἀκινάτω φύσιος, καὶ τᾶς ἀεικινάτω (?)θέως, κόσμος ἐντί. etc. Quae de respectu finali, quo omnes res hominum caussa generatae sint, aut omnes res ad Deum simili ratione referantur, admiscuit Vizzanius, ea prorsus aliena ab hoc loco iudico.

4. *τὴν φύσιν ἐκ αὐτοτελῆ ἔχοντα συνέστηκεν)* ἔχοντα συνέστηκε nihil aliud videtur quam ἔχουσι. Formulae similes apud Aristotelem sunt frequentes. τὰ μὴ φύσει συνεστῶτα, i. e. τ. μὴ φ. ὄντα. Aristot. Phys. II, t. 1. τοῖς φύσει συνεστῶσι. Phys. VIII, t. 1. cf. de Coelo. I, 1. τὰ φύσει συνιστάμενα Aristot. Met. VII, 9. pag. 1323. D. ὅσα μὴ φύσει συνέστηκε. Met. VIII, c. 3. pag. 1340. E. τὸν ἀριθμὸν — ἐξ ὧ συνέστηκεν ὁ ὀρανός. Met. I, 7. p. 1241. A. τὰ ἐκ τέτων συνεστῶτα ζῶα. Met. V. c. 8. p. 1291. B. Auctor de Mundo c. 3. pag. 1205. D. μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τοῖς βυθοῖς κατὰ τὸ μεσαίτατον τῦ κόσμου συνερηρεισμένη γῆ πᾶσα καὶ πεπιεσμένη συνέστηκεν, quibus locis omnibus partim *esse*, partim *ortum esse* denotat. φύσις ἐκ αὐτοτελὴς est natura, quae sibi sola non sufficit, quae non absolute

per se subsistit. συναρμογὴ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐχόμενα, est nexus cum rebus externis seu aliis; mutuus rerum inter se respectus.

5) ζῶα πρὸς ἀναπνοήν.) „Quaeret tamen aliquis, quum aëre indigeat animal, vt respiret; sensibile pariter exigat obiectum, vt sentiat: cur in textu non aëris, at potius actionis in respiratione auctor meminerit, dum ait ζῶα μὲν πρὸς ἀναπνοὴν, et sensum dum contemplaretur, non opus ipsius, at obiectum assumserit, si quidem dixit αἰσθήσεις πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν. Si velimus asserere, id temere factum, quid hoc indignum Philosopho proferremus, acutis sane monitis, ac diligenti consilio prima nobis naturalis scientiae dogmata praescribente. Dicerem ego, idcirco ab auctore id factum, quia respiratio hic exprimit necessariam illam, vt vita permaneat, caloris natiui temperiem, quae externorum praesidio peragitur: haec vero non aëris tantum beneficio, vnaue tantum ratione exerceatur, illa scilicet adest et in piscibus, qui pulmone carent, ac in aquis degunt, quibus natura branchias est elargita, vt earum ope agitantes aquam, eodem fruerentur munere, quo in aëre viuentes: *de resp. c.* 10. et vlterius apparet in cartilagineis ipsis: ideoque non aëris, at respirationis voluit meminisse, vt eo nomine comprehenderet quamcunque respirationis rationem, siue membra, per quae, siue medium, in quo exerceatur, placeret contemplari: eoque magis quod hic exactissime materies illa non erat pertractanda, tum quia hic illius sedes non erat constituta, cum etiam quia exempli tantum gratia afferebatur, quare quum dixisset entia quaelibet externis connecti, optimo certe exemplo respirationem voluit assumere, quae etiam in aquarum incolis, et per diuersa membra in exsanguibus, et sanguine praeditis exercebatur, de quibus late *de resp. c.* 9." Hactenus Vizzanius, pag. 44. sq. at enim saepe fraudi fuit interpretibus nimis honorifica et excellens de auctore suo opinio, quare haec afferenda quidem, vt alii quoque iudicare ipsi possint, sed improbanda

censui. Auctor enim haec talia non distincte percepisse, et propterea confusius scripsisse mihi videtur; quo in genere habenda sunt etiam sequentia de *lumine*; in quibus tamen Vizzanius eodem fere modo ex Aristotele suo argutatus est, quum pergeret: „Simile tamen quid non licebit excogitare, si quispiam inquirat, cur luminis meminerit, vbi visum contemplaretur, quum tamen alios sensus circa proprium sensibile inspexerit, quod (si visum intueamur) colorem esse nemo ignorat. Dicamus nos, luminis Ocellum fortasse meminisse, eo quia hoc arbîtrabatur adaequatum visus obiectum; color enim non videtur sine lumine, et praeter colorem lumen etiam ipsum adspectui occurrit, et singula, quae in tenebris videntur, vt lucida sane videntur, puta quercus putrida, squammae piscium, ac huiusmodi, et idcirco Phil. 2. de an. 66. monebat, adaequatum visus obiectum non esse colorem, at quidpiam nomine destitutum, quod colorem quidem, vt lumine praeditum complecteretur, at vlterius etiam ea, quae vt lucida videmus; quare lucidis lumen quum conferat, vt videantur, idem quoque praestet colori *ibid.* 23. non incongrue lumen hic accepisse Ocellum potius, quam colorem, videtur asserendum; eoque magis, quod sat erat aliquid assumere rei extraneum, quo destituta proprio operi peragendo inepta redderetur." Haec autem vt magis ferenda sunt, quam quae supra de respiratione excogitauit, ita auctori tamen videntur accuratiorem harum rerum cognitionem tribuere, quam vere ipsi tribuere possumus.

6. *οἰκεῖον αἰσθητόν*) *αἰσθητὸν* hic habet significationem vsitatam, indicatque id, quod sensu percipi potest; obiectum repraesentationis sensitiuae seu intuitiuae, vt infra etiam II, 6. *τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή*. Cf. Aristot. de sensu et sensili c. 3. initio: *περὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον αἰσθητηρίων* [mallem *αἰσθητήριον*] *αἰσθητῶν, οἷον λέγω χρώματος, καὶ ψόφου, καὶ ὀσμῆς, καὶ χυμοῦ, καὶ ἁφῆς, καθόλου μὲν εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς*. ex

quo quidem loco etiam discimus, quid sibi velit οἰκᾶον αἰσθητὸν, ita nimirum Ocellus vocauit, quod Aristoteles dixit, τὸ καθ' ἕκαστον. αἰσθητ. αἰσθητόν.

7. κατὰ τὸ μέρος — αὐτῶ) Nogar. *Sol quoque, Luna, et stellae tam inerrantes quam vagae, cum Mundo, quem ipsae tanquam partes distinguunt, atque exornant, cognatione quadam iunctae et continentes sunt.* Vizzan. in versione: *Sol — et fixae ad partem communis gubernationis;* et in paraphrasi: *Sol etiam — fixa sidera Vniuerso inseruiunt, in inferiorum veluti regimen suis influxibus intenta; at Vniuersum nil praeter se ipsum respicit.* male quidem. Battaes. *Le Soleil, la Lune, les planètes, les astres fixes ont tous des fonctions subordinées à l' harmonie du Tout. Mais le Monde n'a de rapport essentiel avec aucun être différent de lui, il n'en a qu'avec lui-même.* Ne haec quidem recte se habent, et aliena immiscent; neque enim hoc loco de vi et efficacia horum corporum sermo est, sed potius de natura eorum οὐκ αὐτοτελῶ, nec διακόσμησις h. l. aut gubernationem aut harmoniam denotat. Itaque κατὰ τὸ h. l. idem esse arbitror, quod supra saepius πρὸς τὸ vocauit; sensum vero hunc: ne maiores quidem et permanentes Vniuersi partes naturam habent per se subsistentem, sed pendent a communi omnium in Vniuerso adornatione et compositione; a loco, quem in Vniuerso occupant; ita vt nec Sol, nec reliqua corpora coelestia manere et durare possent, nisi singula aequabilem semper in Vniuerso ordinem et locum tenerent. Quemadmodum autem bene video, grauitatis omnia continentis et seruantis legem in nostrum auctorem, ex Neutonianis praeceptis, non esse inferendam: ita istam sententiam non dubito h. l. assumere; Ocellus enim facillimo negotio intelligere poterat, si, velut Sol propius ad terram admoueretur, aut decideret, maximam oriendam esse rerum confusionem; nec plus philosopho nostro tribuo, quam quod auctori fabulae de Phaëthonte, currus paterni auriga, quisque tribuendum concedet.

8. αὐτὸς δὲ πρὸς — πρὸς αὐτὸν) Post locum, quem nota 5. e Vizzanio secundum attuli, ita pergit doctissimus Ocelli commentator: „At his longe maior emergit difficultas contra postrema textus verba, in quibus Vniuersum ad nil referri statuitur: nonne Deum ipsum respiciet Vniuersum? quum profecto oporteat Παντὶ μὲν θεὸν αἴτιον ὑπερτιθέμεν Pind. Pyth. od. 5. [vs. 33.] et ipse Aristoteles mundum profitebatur aeternum 1 *coeli* 101 *et seqq.*, eundem tamen, primum motorem supremum veluti finem intueri edocuit, dum ab eo mundum, ac naturam prorsus monuit pendere. 12 *met.* 38. quo loci Deum efficientem Vniuersi causam statui, multi profitentur, ac huiusmodi dogma in via peripatetica sustinendum acutissime probauit doctissimus Vincentius Montecaluus praeceptor meus in suis eruditissimis metaphysicae speculationibus z), ne tamen dubiis omnino certa misceamus, nemo ausus est vnquam negare, eo loci ab Aristotele Deum finalem saltem Vniuersi et naturae causam constitui. Ocellum igitur tam impium dicemus, vt Deum saltem Vniuersi finem negauerit? et si illius est finis, iam certe Vniuersum ad quidpiam aliud, Deum scilicet, necessario ordine feretur. An id considerauerit Ocellus, ignoro, verosimile tamen est, harmoniae mundi auctorem Deum constituentem Ocellum, ac fatorum memorem, Deo saltem tribuisse, quod finalis foret Vniuersi causa, etenim fata admittendo prouidentiam quandam ipsius Dei fateri videtur a), eoque magis, quod Pythagoreum ipsum fuisse nouimus: et in hoc potissimum celeberrima illa schola videtur profecisse, vt vnus instar omnium testabitur Hierocles, (*in carm. Pyth. com.* 16 *et* 17.) si excelsa illius dogmata legere placeat, quare dicerem, Ocellum Vniuersi nomine coelos, tellurem, ac Deum ipsum fuisse complexum,

z) In margine ad hunc fere locum leguntur haec: *de pr.* et 2. *int. c.* 4. quae non satis intelligo.

a) Sed conf. quae infra ad c. 2. §. 2. a me sunt disputata.

ideoque Vniuersum a nullo pendere statuisse, quia Deus omnium causa, ac sempiternum, optimumque viuens 12. *met.* 39. in Vniuerso ab eo collocabatur, neque mirum id cuipiam videatur, nam coelum certe auctor Vniuersi nomine voluit contineri, et coelos Deum incolere crediderunt antiqui, vt enim monebat Philosophus 2 coeli t. 2. *τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν ἄνω τόπον οἱ μὲν ἀρχαῖοι τοῖς θεοῖς ἀπένειμαν, ὡς ὄντα μόνον ἀθάνατον.* coelum quinimo genitum ideo asserebat Hesiodus *in Theogon.* [vs. 128.] *Ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.* quare si sedem Dei coelum arbitrabatur, et illud in Vniuerso locabat, iam clarum est, Vniuersum iuxta Ocelli placita Deum comprehendere; ideoque illius licet causa Deus statuatur, optime dicitur, ab alio Vniversum non pendere. nec quis haec Ocellum asserat non fuisse opinatum; quum enim inferius *cap.* 3. dicat, Deos in coelis esse, haec quoque singula videtur asseruisse.“ Hactenus Vizzanius; cuius quidem posterior ratio sine dubio recte se habet; quae vero de finali causa, et Vniuersi ad eam respectu attulit, ea non dubito quin ex Aristotele in Ocellum ab ipso sint illata; nullum enim in Ocello apparet eius vestigium.

§. 9.

Vizzanio octaua, ab eoque inscripta: *quarta ratio, qua Vniuersi aeternitas infertur.*

1. Εὔγνωστον). Cognitu facile. Inueni hoc vocabulum apud Clementem Alexandr. Paedog. III. pag. 251. *σφαλεραὶ δὲ αἱ τροχιαὶ αὐτῆς [τῆς πορνείας] καὶ εὔγνωστοι.* Argumentandi autem ratio haec est: Quidquid aliis rebus vim aliquam aut qualitatem tribuit, id eandem vim et qualitatem habeat necesse est; atqui mundus reliquis rebus vitam et subsistentiam tribuit, efficitque, vt maneant: ergo ipse mundus maneat et subsistat necesse est. Ita breuitatis studio liceat concipere hanc

hanc argumentationem, quae rectius in duas aut etiam plures distingueretur. Vtrum et quoad vera sit siue maior siue minor propositio, id parum curabimus pro instituti nostri ratione; nec est, cur vtramque aut circumscribamus accuratioribus limitibus, aut multum omnino de iis philosophemur, haec enim facilia; sed meminisse iuuabit Aristotelem eandem fere commendasse concludendi rationem. vid. Topic. II, c. 4. pag. 288. E. F. et quod monuit Vizzanius pag. 51. „Peripateticis pariter esse commune axioma illud, ens vnumquodque eam suapte natura sibi qualitatem adsciscere, quam aliis valeat elargiri, ipsum scilicet longe clarius, et firmius iisdem ignis et demonstrationis principiorum exemplis exhibuit Philosophus, tum vniuersaliter, tum etiam vni certae demonstrationis materiae coaptatum: primum nobis occurrit *met.* 2. *t.* 4. [Met. II. c. 1. pag. 1247. C.] quo loci edocebat, ens illud, quod reliquis qualitatem quampiam confert, semper eiusdem quam maxime particeps esse, quum sic edoceret: *ἕκαστον δὲ μάλιστα αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ᾽ ὃ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει τὸ συνώνυμον, οἷον τὸ πῦρ θερμότατον, καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὸ αἴτιον τοῦτο τῆς θερμότητος. ὥστε καὶ ἀληθέστατον. τὸ τοῖς ὑστέροις αἴτιον τοῦτο ἀληθέσιν εἶναι.* alterum aperte expressit pariter Philosophus *post.* p. c. 2. [Anal. Poster. I, c. 2. pag. 179. A.] vbi demonstrationis principia esse notiora conclusione quum doceret, ex eo potissimum veritatem illam inferebat, quod conclusionis notitiam parerent; et celebre illud ibi statuebat axioma, *ἀεὶ γὰρ δι᾽ ὃ ὑπάρχει ἕκαστον ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει.* ens scilicet illud, quod alteri confert, vt alicuius particeps sit qualitatis, eam nedum sibi vindicare, sed etiam magis, quam illud ens, cui eam communicet, vt praedictum ignis exemplum abunde confirmat." Nogarola autem monuit: „Hoc eodem fere argumento probauit Critolaus Peripateticus, mundum semper fore, quamuis id paucioribus fecerit, quam Ocellus, et diuersis vsus sit verbis et exemplis, vt in Philonis libello *περὶ ἀφθαρσίας κόσμου* [pag. 732. F. Col.] videre licet, in quo sic scriptum est: Ἐναγωνίζε-

μενος δ' ὁ Κριτόλαος ἐχρῆτο καὶ τοιέτῳ λόγῳ· τὸ αἴτιον αὐτῷ τῦ ὑγιαίνειν, ἄνοσόν ἐςι· ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τῦ ἀγρυπνεῖν, ἄγρυπνόν ἐςιν· εἰ δὲ τῦτο, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τῦ ὑπάρχειν, ἀίδιον ἐςίν. αἴτιος δὲ ὁ κόσμος αὐτῷ τῦ ὑπάρχειν, ἄγε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ἀίδιος ἄρα ὁ κόσμος ἐςίν." Ceterum, quum ponat auctor τὸ λεγόμενον, quaeri poteſt, quorſum ſpectet; num referendum ſit ad eam enunciationem, quam §. 2. poſuit, an ad ea, quae §. 8. allata ſunt? num mundi aeternitatem, an definitionis ſuae veritatem voluerit ſtabilire? Sed quum haec omnia nexa inter ſe et copulata et ex ſe apta ſint, parum refert, vtrum reſpici putemus; quin etiam vtrumque potuit reſpicere.

2. τό τε γὰρ πῦρ) D'Argens pro igne *ſolem* poſuit, temere, et male, neque enim de certo quodam corpore ignito h. l. magis cogitandum, quam de certa quadam mellis portione, cuius deinceps facta eſt mentio. Voculam θερμαντικὸς ſaepe apud Ariſtotelem invenies, velut. Metaph. V, c. 15. pag. 1297. F. 1298. D. de Coelo III, t. 69. 72. de Interpret. c. 15. pag. 65. D. γλυκαντικὸς, vt Vizzan. interpretatur, est: *quod aliis dulcedinem communicat.*

3. Αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων) Sunt fundamenta principia (praemiſſae) demonſtrationum ſeu probationum, quae quidem auctor per ſe clara, perſpicua et euidentia eſſe affirmat, vt nulla probatione egeant. Similis locus eſt apud Plutarch. de decretis Philoſ. Lib. I. c. 3. §. 21. pag. 10. πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις καὶ πᾶσα πίςις ἐπιςήμης, πρὸς δὲ καὶ πᾶς συλλογισμὸς ἔκ τινων ὁμολογουμένων τὸ ἀμφισβητέμενον συνάγει. Ariſtot. Top. I, c. 1. p. 256. B. οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιςημονικαῖς ἀρχαῖς ἐπιζητεῖσθαι τὸ διά τι, ἀλλ' ἑκάςην τῶν ἀρχῶν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιςήν.

4. τῶν ἀφανῶν ἔσαι) Nog. *quae res occultas demonſtrant.* Vizzan. *per quae obſcura nobis innoteſcunt.* D'Argenſ. *les principes des demonſtrations, étant ſignificatifs pour expliquer les choſes obſcures.* Battaeſ. *les*

axiomes, par lesquels on démontre les vérités obscures. At enim ἀφανῆ h. l. non sunt obscura aut occulta, quae ignoramus, sed potius ea, de quorum veritate nobis nondum persuasum est; ἃ ἄπω φαίνεται. non euidentia; dicit enim de probationum vi; iam vero probationibus non *innotescunt* noua; sed *persuadetur* nobis de rebus, quae iam innotuerunt. Non abhorret ab hac dicendi ratione Aristoteles, hac ipsa in re etiam male intellectus. cf. loca no. 1. allata. Quae quum ita sint, huc non pertinet ista sententia, quam apud Isocratem ad Demon. p. 12. lin. 26. sq. Wolf. inuenimus: Βουλευόμενος, παραδείγματα ποιῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων· τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τῦ φανερῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. et in Solonis dicto, quod e Demetrio Phal. Stob. p. 45. affert: τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρου. Non est, cur moneam, ἀφανῶν non trahendum esse ad ἀποδείξεων, sed pendere a vocula σημαντικαί: addam vero Aristot. Nicom. I. 7. pag. 12. A. δοκεῖ ἐν πλεῖον ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ, καὶ πολλὰ ἐμφανῆ γίνεσθαι δι᾽ αὐτῆς τῶν ζητουμένων.

5. αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτῦ) Vizzan. interpretatus est: *ipse igitur ex se ipso perpetuus est, ex se perfectus, et permanet per omnia secula.* Sententia: Vniversum a nulla re pendet: non alia re opus est, vt sit et maneat. Eandem sententiam inuenies in Parmenide. vs. 86. sq. οὕνεκεν ὐκ ἀτελεύτητον τὸ ἐὸν θέμις εἶναι.

Ἔστι γὰρ ὐκ ἐπιδευὲς, μὴ ὂν δ᾽ ἂν παντὸς ἐδεῖτο.

quo loco ἀτελεύτητον idem videtur, quod apud Ocellum ὐκ αὐτοτελές.

6. Παραίτιος) Caussa. h. l. Composit. pro Simplici, cf. infra. c. IV, 14. πάσης κακίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται. Cf. Stephan. in Thes. T. I. p. 251. A. Equidem annotaui hanc voculam e Iosepho Ant. XV. pag. 523. D. Geneu. et 2. Maccab. XI. 19. et Dresig. de Cicuta Atheniens. poena publica, p. 15. attulit Diodor. Sic. XVIII. pag. 663. B. vbi eadem legitur. Sed nondum habeo, cur eam antiquis scriptoribus vsitatam dicam.

§. 10.

1. Noua ratio: Vniuerſum non poteſt interire, quia, deſtructo eo, ſemper remanet materia quaedam ad Vniuerſum pertinens. Sed nimirum facile apparet, cui fundamento haec ſit ſuperſtructa argumentatio. Πᾶν ſumit pro πάντα; atque tali modo, quum non ſolum materiam aeternam eſſe, ſed eam quoque ὄν τι dici poſſe affirmaret, facile iis, qui haec conceſſerant, perſuadere poterat, non quidem *Vniuerſum*, τὸ Πᾶν, ſed *non omnia*, ὀ πάντα, eſſe interitura. Confudit igitur auctor h. l. enunciationem: *non omnia peritura ſunt;* i. e. vna vel etiam altera res aeterna eſt, cum altera: *omnia non peritura ſunt*, i. e. nihil peribit, ſed aeterna ſunt omnia. Equidem tamen ambiguitate voculae πᾶν deceptum potius, quam ſophiſticas latebras quaerentem, haec miſcuiſſe auctorem arbitror. cf. ad c. I, §. 2. n. 1.

2. ἀμήχανον γὰρ — ἐκ τῶν ὄντων) Auctor hac in ſectione nihil probare vult, niſi interitum ab Vniverſo eſſe alienum, quare minime probanda ſunt, quae de initio Nogarola inculcauit. ἐκ τῶν ὄντων ἀπολέσθαι autem mihi eſt: *euaneſcere*, abire e rebus, quae ſunt, ſine deſtructione, de qua ſtatim. Aſſenſum meum aliquamdiu retinuit dubitatio, num graece dici poſſit ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων; at enim, quamuis exemplum non ſit in promtu, tamen nihil arbitror ineſſe, quod graecitati omnino repugnet. Cl. Bardili Nogarolae coniecturam ſecutus ita expoſuit, pag. 186. *in nichts kann die Welt auch nicht aufgelöſt werden, denn es iſt doch unmöglich (was man in dieſem Falle annehmen müſste), daſs etwas aus einem bloſsen Nichts zuſammengeſetzt wäre, (aus ihm als ſeinen Theilen beſtünde), oder (welches eben ſo viel ſagt [?]) daſs es in ein Nichts aufgelöſt würde.*

3. ἀναλυθῆναι) Reſolui; Sententia eſt: nec ſubito peribit aliquid cum ſua materia, non euaneſcet et diſparebit; nec vero reſoluetur et deſtruetur adeo,

vt nihil remaneat. Attulit Nogarola in eandem sententiam Philonem de mundo non interituro [pag. 728. A. Colon.] λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ, ἥτε πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολή· λέγεται δὲ καὶ ἡ τῦ ὄντος ἀναφαίρεσις παντελὴς, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐδὲν γίνεται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται· ἐκ τῦ γὰρ οὐδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τό τε ὂν ἐξαπολέσθαι ἀνήνυτον καὶ ἄπαυστον. Sequitur statim: καὶ ὁ τραγικὸς (sc. Euripides. Fragm. pag. 435. T. II. Lips. cf. Supplic. vs. 532. sqq.) θνήσκει δ' ἐδὲν τῶν γινομένων. Διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο, Μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν. Vizzanius praeterea adduxit elegantem Ouidii locum Metam. XV. [254 - 258.] Nec perit in tanto quidquam, mihi credite mundo! etc. et Lucret. Lib. I. [vs. 160 sqq.] Nam si de nihilo fierent ex omnibus rebus etc. Conf. Gataker ad Anton. IV. §. 4. p. 98.

§. 11.

1. Alia ratio, qua probare studet, mundum non esse interiturum. Nulla, inquit, caussa est, quae Vniversum perdere possit; necesse est enim, sit alterum de duobus, vt eiusmodi caussa, si quidem esset, aut in Vniuerso, aut extra Vniuersum reperiatur; Iam vero extra Vniuersum plane nihil est; (vid. §. 8.) quae autem in Vniuerso sunt, ea omnia infirmiora sint Vniuerso necesse est, quare non possunt Totum superare et destruere. Omnis huius argumenti vis posita est in eo, quod Ocellus Deum ab Vniuerso non separauit, sed partem Vniuersi constituit; quare si vel reliqua omnia a Diis istis perdantur, tamen Vniuersum remaneret, quia Dii isti non perirent. cf. §. 10. Philo Iudaeus hanc rationem in suum librum de mundo non interituro transtulit, [pag. 741. E.] quod monuit iam Nogarola; sed non solum pluribus verbis, verum etiam elegantius eandem explicuit.

2. μείζονα καὶ δυναμικ.) Voces h. l. idem significant, nam μεῖζον de maiore vi et efficacia h. l. explicandum est. Vizzan. ad h. locum: „hac eadem

fere ratione Vniuerfi pariter aeternitatem apud Stobaeum Philolaus inferebat, dicens: „ἔτι γὰρ ἔντοσθεν ἄλλα τις αἰτία δυναμικωτέρα αὐτᾶς εὑρεθήσεται, οὔτ᾽ ἔκτοσθεν φθαρῆναι αὐτὸν δυναμένα.“ [vid. Stobaei Ecl. Phyf. pag. 44. lin. 25. fqq. cf. Ariftot. Polit. III. c. 17. pag. 456. E. ὀ γὰρ πέφυκε τὸ μέρος ὑπερέχειν τῶ παντός.] „nec huius rationis principia a Peripateticis diffentiunt fundamentis. hoc enim duplex interitus principium, *interius* fcilicet ac *exterius*, et in ipfis viuentibus obfervauit Ariftoteles *de refp. cap.* 17. [p. m. 1514. T. I.] quo loci modos corruptionis ab inuicem fpecie differre docebat, quia mors aliqua foret violenta, quum fcilicet ab externis prodiret principiis, altera vero naturalis, quum illius principia in ipfo vigerent fubiecto, quod *ibid. et c. feq.* fufius declarat. — duplex hoc corruptionis genus pariter in ipfis rebus publicis Philofophus *polit.* V. *c.* 7. docuit contingere, dicens: πᾶσαι δ᾽ αἱ πολιτεῖαι λύονται ὁτὲ μὲν ἐξ αὑτῶν, ὁτὲ δ᾽ ἔξωθεν. nec miretur aliquis nedum violentos interitus, at naturales etiam adeffe, dum hoc etiam difcrimen in ortu, auctione, reliquisque fpeciebus motus, obferuarit Ariftoteles, *phyf.* V, 57, *et fqq.*“

3. ἄγεται γάρ) Hanc fententiam ita elocutus eft Philo de mundo non interituro. pag. 730. C. Colon. ὁ γὰρ κόσμος ἀνυπερβλήτῳ κράτει χρώμενος, ἄγει τὰ μέρη πρὸς μηδενὸς αὐτῶν ἀγόμενος.

4. βίον ἔχει καὶ ψυχήν) Non eft, cur hoc de animantibus folis, quae nos vocamus, intelligatur; Trahi huc omnia poffunt, in quibus vita eft, aut vitae quaedam fimilitudo.

§. 12.

1. Hac et paragraphis duabus fequentibus obiectioni occurrit auctor, eamque occupat. Obiici enim poterat, rerum fingularum interitum cum Vniuerfi aeternitate ftare non poffe. Quocirca monet nufo au-

ctor, hanc nonnullarum rerum mutationem non obstare, quo minus Totum et Vniuersum permaneat, quid? quod in his ipsis aeterni quid inesse. Vizzan. in hac §. inscripsit: *aeternitas, quanam ratione entibus caducis a natura conferatur*; monuitque, sic ratiocinatum esse Ocellum: „partes Vniuersi, quae assidua premuntur mutatione, aeternitatem prae se ferunt, idem igitur longe magis ceterae praestabunt, quae illi non videntur obnoxiae, indeque Vniuersi consurget aeternitas.“

2. ὅλῃ δι᾽ ὅλης θεωρ.) Nogar. „*vniuersa natura, si tota spectetur.*“ Recte, si modo teneatur, hic quoque φύσιν vagae significationis esse. Sensus est: Si omnem rerum naturam, et totum Vniuersum, tum immutabilia, tum mutabilia, oculis animoque perlustramus, a coelo eiusque corporibus incipientes, et sic ad terram pergentes: deprehendemus, etc. Battaes. liberius vertit: *Qu' on jette les yeux sur toute la Nature en général, on verra que tout annonce son éternité. On voit cette éternité d'abord dans les corps les plus élevés et les plus nobles; ensuite, quoiqu'elle semble diminuer en proportion, elle se retrouve jusque dans les êtres mortals qui changent de forme et d'état. etc.*

3. τὰ πρῶτα καὶ τιμιώτατα) Videndum de his primo loco. D'Argensius intellexit *elementa*. vid. pag. 25. Potest aliquid commendationis petere haec explicatio e c. 2. §. 7. reiiciendam tamen esse nunc videmus, quum elementa hac quidem §pho τοῖς πρώτοις opponantur. Vizzanius, quamuis hoc argumento et textu emendatiore destitutus, tamen recte *coelum* et *corpora coelestia* intellexit; quae quidem intelligenda esse satis edocemur praedicatis κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμάβοντα etc.

4. συνεχὲς) Omnino continuitatem et continuationem denotat; et dicitur 1) de continua *successione in tempore*. Hom. Iliad. M, 25. sq. Ὗε δ᾽ ἄρα Ζεὺς συνεχὲς, pro συνεχῶς, ἐπιμόνως, vt habent Scholia. Sic

habebimus infra. c. IV. §. 2. ἀκατάληπτος καὶ συνεχὴς γένεσις, et c. 2, §. 22. sic legitur συνεχῶς. Idem fere est συνεχὴς πόνος apud Plutarchum de Educ. XII, 4. nisi quod in his formulis intensionis et necessitatis accipit significationem. cf. Xen. Mem. Soc. IV, 5, 9. 2.) *de continuo* dicitur *in spatio*. Monuit Exc. Fischerus ad Platon. Phaedon. c. 59. n. 11. pag. 464. „ξυνεχὲς *etiam de superficie*, ἐπιφανείᾳ *continua dicitur*, *v. Suidas.* *v.* συνεχές," et huc pertinent fere definitiones Aristotelis Phys. V, t. 26. VI. t. 1. t. 15. VIII, t. 30. de Coelo, I, t. 2. Metaph. V. c. 6. pag. 1288. A. vnde fit, vt συνεχὲς denotet *confine* in spatio. Auctor libri de Mundo. c. 2. pag. 1204. C. sq. Μετὰ δὲ τὴν αἰθέριον καὶ θείαν φύσιν — συνεχής ἐστι ἡ δι' ὅλων παθητή τε καὶ τρεπτή, καὶ τὸ σύμπαν ἅπαν φθαρτή τε καὶ ἐπίκηρος. Ταύτης δὲ αὐτῆς πρώτη μέν ἐστιν ἡ λεπτομερὴς καὶ φλογώδης οὐσία, ὑπὸ τῆς αἰθερίου φύσεως πυρουμένη. διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς, καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς κινήσεως. cf. sequ. et alio loco c. 6. p. 1215. D. Μάλιστα δέ πως αὐτοῦ [τοῦ θεοῦ] τῆς δυνάμεως ἀπολαύει τὸ πλησίον αὐτοῦ σῶμα, καὶ ἔπειτα τὸ μετ' ἐκεῖνο, καὶ ἐφεξῆς οὕτως, ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς τόπων, et postea pag. 1217. D. οὕτως ἂν καὶ ἡ θεία φύσις ἀπό τινος ἁπλῆς κινήσεως τοῦ πρώτου, τὴν δύναμιν εἰς τὰ ξυνεχῆ δίδωσι, καὶ ἀπ' ἐκείνων πάλιν εἰς τὰ πορρωτέρω, μέχρις ἂν διὰ τοῦ παντὸς διεξέλθῃ. Quae ex his significationibus praeferenda sit, deinceps videndum. n. 5.

5. ἀφαιρεῖν τι ἀπό τινος) est detrahere aliquid alicui rei, auferre aliquid ab aliqua re, quod isti rei inest aut adest. cf. Theophr. χαρ. II, §. 1. ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα, cf. Herodot. I, 186. III, 65. Xen. Mem. Soc. IV, 3, 14. Hom. Iliad. α, 299. Plutarch. de aud. poët. II, 6. Eurip. Hec. vs. 285. Sed non significat: denegare aliquid alicui rei; cauere, ne quid in rem aliquam cadat. Accusatiuus ad hanc formulam pertinens nullus apparet, praeter τὸ συνεχές. Itaque συνεχὲς h. l. est aliquid, quod in corporibus coelestibus reperitur, sed inde a natura cum aliis rebus communicatur; nec quidquam aliud, quam quod postea dicit:

κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβειν, i. e. aeternitas motus, *sempiterna successio in tempore.*

6. ἀπομαραινομένη) μαραίνεσθαι tabefieri, ad interitum vergere. Herodot. II, 24. τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν. Passiue. Hom. Iliad. ψ, 228. τῆμος πυρκαϊὴ ἐμαραίνετο, παύσατο δὲ φλόξ. Plutarch. de aud. poët. VI. §. 5. ὅταν τὰ τῆς ἡδονῆς ἀπομαρανθῇ, Plato. Theaet. T. II. p. 124. Bip. Καὶ ἡ ῥητορικὴ ἱκανή πως ἀπομαραίνεται. Xenoph. Apol. Socr. §. 7. de mortis genere Socratis: ὑγιὲς δὲ τὸ σῶμα ἔχων καὶ τὴν ψυχὴν δυναμένην φιλοφρονεῖσθαι, ἀπομαραίνηται. etc. Nolo plura loca cumulare, quum ex his iam appareat, voculam denotare: sensim deficere, ad interitum vergere; φύσις itaque ἀπομαραινομένη videtur dici, quae sensim deficit, in qua non semper res sunt eaedem, in qua mutatio crebrior et magis varia est conspicua. κατὰ λόγον, quod addidit, est: seruata quadam proportione, et aequabilitate, ita vt non statim e statu aeternitatis ad alterum diuersissimum abeat, sed vt sensim hoc fiat.

7. προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητόν) προσάγειν saepe significat *pergere, procedere, accedere.* Aelian. Var. Hist. III, 21. προσάγοντος τυράννου, et antea προσιόντος Πεισιστράτου. cf. XII, 51. ex quo loco apparet, ἑαυτὸν aut σεαυτὸν esse in hac formula supplendum. Sic sensus esset: deficiens proportione quadam et ad mortalia pergens, accedens; sed sensus obscurior, et, si quid video, alienus. Immo προσάγειν oppositum est τῷ ἀφαιρεῖν, et est adducere. Sed quid et cui adducit? num τὸ θνητὸν ἐπὶ πᾶν, num interitum affert rebus omnibus? Non placet. Immo totum hunc locum sic construo, per Hypallagen: Ἔτι δὲ καὶ ὅλη δι᾽ ὅλης ἡ φύσις θεωρουμένη, εἰ καὶ κατὰ λόγον ἀπομαραίνηται, ὅμως ἀφαιροῦσα τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων, προσάγει (τοῦτο τὸ συνεχὲς) ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν etc. vt sensus efficiatur: natura tota et omnino considerata, (cf. n. 2.) quamuis sensim deficere atque caduca et deterior euadere videatur, tamen aeternitatem, a primis istis et coelestibus corporibus

sumtam, ad omnia adducit mortalia; omnibus affert mortalibus; eandem cum iis communicat. Tali modo idem videtur hoc loco ab Ocello affirmatum, quod supra n. 4. e libro περὶ κόσμου. cap. 6. pag. 1217. D. annotaui. Acquiescens autem in hac explicatione, neo aliorum, nec alios in hoc loco explicando conatus meos afferendos censui.

8. διέξοδον ἐπιδεχόμενόν τι. ἰδ. συστάσεως) σύστασις alioquin idem fere quod σύστημα. cf. Carm. aurea. vſ. 51. vbi Hierocles interpretatur: σύνταξιν τῦ ὅλου. vid. ad istum locum Harlef. in Anthol. graeca poët. p. 74. Aristot. de Coelo. I, c. 10. ἡ δὲ τῦ ὅλου σύστασις ἐστι κόσμος καὶ ὀρανός. Sed hoc nihil ad nostrum locum: deinde concretio, Auct. de Mundo c. 4. pag. 1208. B. Δρόσος ἐστὶ ὑγρὸν, ἐξ αἰθρίας κατὰ σύστασιν λεπτὸν φερόμενον: atque inde idem quod ὀυσία, quare statim infra haec vocula istius loco posita est. διέξοδον autem ἐπιδέχεται omne id, quod oritur, augetur et interit; cf. I, 4. n. 5. Si quis lectionem editionum ἐπιδεχομένη sequi velit, referendum hoc esset ad φύσις, sed ita non solum constructio magis etiam impeditur, verum etiam aliae oriuntur difficultates, quas hic recensere longum foret.

9. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα — ἀὴρ) πρῶτα κινέμ. sunt, vt iam dixi, corpora coelestia, quae semper eadem ratione cursum conficiunt; in quibus idem subiectum manet, vt idem sol, eadem luna redeat; h. e. διέξοδ. ὀυκ ἐπιδ. τῆς ὀυσ. Οὐσία h. l. non essentia et natura, sed substantia est; nam ignis, aër etc. ὀυσίαι vocantur. Quae autem sint δεύτερα; sc. κινέμενα, auctor ipse satis declarauit. Hae autem substantiae non manent numero eaedem, sed oriuntur et pereunt; cf. §. 13. et c. 2. §. 5. Tenendum est autem, ignem et reliqua elementa ab auctore nominari δεύτερα, non propter temporis successionem, et quod recentiores quasi et iuniores sint corporibus coelestibus, sed rationem haberi praestantiae et dignitatis, quemadmodum c. 4. dixit: πρῶτος, ἀλλ' ου δεύτερος, ἄνω θέλω.

Haec ipsa autem elementa cap. 2. saepius vocantur πρῶτα σώματα.

10. ὅρον ἀμείβουσι ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς) Quid sit ὅρος, supra auctor ipse explicuit. §. 4. nimirum ita vocauit γένεσιν, ἀκμὴν, τελευτὴν, quae quidem res ad διέξοδον rerum requirantur; de vocula ἐφεξῆς videatur Aristot. Phys. V. t. 25. hic autem successionem eam videtur indicare, quae in corporibus coelestibus desiderata, in elementis et ceteris rebus, mutationi obnoxiis, reperitur, nimirum, vt vna sequatur alteram, συνεχῶς h. l. sine intermissione, semper. Per enallagen numeri autem ὅρον pro ὅρους positum videtur, vt sensus sit: In his rebus inuenitur continua ista mutatio, vt oriantur, ad summam perfectionem perueniant, et pereant. Quae sequuntur οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον etc. obscuriora videntur; sed ita mihi explico. Ne quis male haec intelligat, et, quum ὅρος etiam de termino quodam in spatio dici possit, de mutatione loci accipiat, monuit lectorem, non ὅρον κατὰ τόπον, sed ὅρον κατὰ μεταβολὴν, de quo supra egerat, intelligendum esse. Cur autem haec in mentem venerint Ocello, quum in aliis locis non ita soleat versari, id adhuc ignoro. Sensus totius sectionis mihi esse videtur: aeternitas est in corporibus coelestibus, quae eadem semper manent; est vero etiam in caducis, quoad mutationum in iis est aeternitas a coelestibus corporibus repetenda et deriuanda.

§. 13.

1, Vizzan. inscripsit: *Illud idem in elementis, ac plantis declaratur.* Nimirum per partes, vt vocant, nunc explicat, quae supra omnino affirmauit.

2. Πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συναρχόμενον) Nog. *ignis enim si in vnum cogatur, et densescat.* Vizzan. vers. *ignis in vnum coactus*, et in Comment. pag. 66. „elementa docet sic se habere, vt vnum in aliud frequenter immutetur rari ac densi beneficio: puta igne

condenſatus, aër prodibit; ex hoc quoque, ſi condenſetur, aqua erumpet; et pariter ex hac, terra, rurſumque per rarefactionem ab inferiori ad ſuperius elementum erit regreſſus." Battaeſ. *Car le feu condenſé devient air, l'air devient eau* etc. Tidemann in Griechenlands erſte Philoſophen. pag. 466. *Wenn das Feuer zuſammengedrängt wird.* Sed, quomodo cum his ſtabunt et conſentient, quae c. 2. §. 13. et alibi dicuntur, vbi plane alia proponitur generationis elementorum ratio, in qua non *condenſatione* quadam, ſed potius *pugna contrarietatum* auctor vſus eſt? Deinde, quo modo haec ipſa condenſatio eſt in voculis ab Ocello adhibitis? Quare D'Argenſ. cautius certe ſed obſcurius vertit: *par exemple le feu étant raſemblé dans un point de réunion, engendre l'air:* quod tamen interpres eius peſſime reddidit: *wenn das Feuer bis zu einem gewiſſen Punkt der Verdickung gebracht wird.* συνέρχεσθαι εἰς ἓν eſt *conuenire, congregari, congregare ſe.* cf. Ariſtot. de Coelo. II, t. 35. ἐν γὰρ τοῖς ὑποκάτω πλείους ἤδη αἱ φοραὶ συνεληλύθασιν εἰς ἕν, i. e. in inferiore Vniuerſi parte, non ſolus reperitur iſte circularis motus, ſed plura motus genera coniuncta et mixta adſunt; eademque formula occurrit in Fragm. Empedoclis. Diog. Laërt. VIII, 76.

Ἄλλοτε μὲν φιλότητι συνερχόμεν' εἰς ἓν ἅπαντα,
Ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα νείκεος ἔχθει.

Hoc quid ſibi velit, explicet Ariſtoteles. Metaph. I, 4. pag. 1232. A. πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ, ἡ μὲν φιλία διακρίνει, τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει· ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα διίστηται τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νείκους, τότε τὸ πῦρ εἰς ἓν συγκρίνεται, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον· ὅταν δὲ πάντα ὑπὸ τῆς φιλίας συνίωσιν εἰς τὸ ἕν, ἀναγκαῖον ἐξ ἑκάστου τὰ μόρια διακρίνεσθαι πάλιν. cf. Metaph. II, c. 4. pag. 1259. G. εἰ γὰρ μὴ ἐνῆν τὸ νεῖκος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἓν ἂν ἦν ἅπαντα, ὥς φησιν, ὅταν γὰρ συνέλθῃ, τότε ἔσχατον ἵστη τὸ νεῖκος. Obſcura explicatio! Si quid video, Empedocles, quum ita loqueretur, modum generationis ſingularum rerum, velut humano-

rum corporum, plantarum etc. declarare voluit. Quando nimirum elementa per amicitiam conueniunt et copulantur ignis et aqua et aër et terra, tum oriuntur hae res et generantur; quando vero in hac eorum mistione pugna oritur, tum dissoluuntur res ex iis compositae, atque ignis et reliqua elementa pura quasi prodeunt; quare distinguendum in loco Aristotelis allato inter συνέρχεσθαι εἰς ἕν, et συγκρίνεσθαι εἰς ἕν, sunt enim plane opposita; nam συνέρχεσθαι seu συνιέναι εἰς ἕν dicitur ignis, quando cum reliquis elementis *miscetur*, et animal aut plantam aut lapidem generat, vnum constituit *mixtum*; συγκρίνεσθαι εἰς ἕν dicitur ignis, quum eius particulae ex ista mistione colliguntur, atque coniunguntur, et ita *vnum* idque *purum* constituunt. συνέρχεσθαι igitur idem quod διακρίνεσθαι, διαλύεσθαι idem quod συγκρίνεσθαι, quoad nimirum vnumquodque horum cum altero necessario coniunctum est. Quando ignis cum reliquis *componitur*, dissipantur et permiscentur ignis particulae; quando ignis a reliquis *segregatur*, conueniunt et colliguntur ignis particulae. Et haec quidem de generatione corporum ex elementis, corporumque interitu, in quibus mutua elementorum ex se inuicem generatio non attingitur. Nostri instituti non est, Empedoclis decreta persequi, quod alio fortasse loco fieri poterit *b*). Ex iis autem, quae adhuc disputaui, apparere putauerim, συνέρχεσθαι εἰς ἕν nihil aliud esse, quam *conuenire*, *componi*; sc. cum aliis corporibus primis, seu elementis, siue in vnum locum, siue ad vnam rem constituendam; de condensatione vero nihil in hac quidem formula deprehenditur. Quibus praemonitis non vereor, ne displiceat haec quidem interpretatio: *Ignis, cum reliquis elementis congregatus, aërem gignit* etc. non quasi haec congregatio sola suffi-

b) Nondum satis Empedoclis systema explicatum videtur; tum quia non satis distinguerent, qua de re singula loca agant, et ad quas res eius decreta referenda sint; tum quod non satis distinguerent, quae ab Aristotele *historice* dicuntur, ab iis, quae e sola ipsius *coniectura* proficiscuntur.

ciat ad aërem producendum, aut quasi ignis non posset alia quoque gignere elementa, sed breuiter locutus est auctor, quum exempli loco ea hic afferret; quare non erat, cur aut pugnae ad hanc generationem necessariae, aut reliquorum etiam elementorum ex igne oriundorum mentionem faceret, quae quidem omnia e capite secundo facile possunt suppleri. Itaque breuem hic video eiusdem rationis, quam infra persequetur, indicationem; atque reiicio coniecturam, olim in dissertatione de Ocello edendo, pag. 10. ita a me propositam: „quum duplicis systematis vestigia in eo reperiantur, quorum alterum ad Empedoclem, nisi fallor, accedit, alterum contra ea, Aristotelem sine dubio sapit.“ Reiiciendam puto etiam explicationem, quae prima mihi ex comparatione totius operis in mentem venit; voculam σὺν in compositione h. l. *contractionem* et *imminutionem* indicare, vt sensus sit, ignis si ad vnum redactus sit, ad vnum redierit, i. e. si vna tantum eius contrarietas remanserit. Sed contra sermonis consuetudinem in hac *formula*, nihil moliendum censeo. Et haec hactenus. cf. Diss. crit. in fine.

3. οἱ δὲ καρποὶ etc.) Ab elementis, quae infra πρῶτα σώματα vocantur, transit ad σώματα δεύτερα, i. e. corpora ex elementis composita, monetque, in his etiam reperiri mutationis gyrum.

4. ἀρχὴν γενέσεως) Indefinite hoc ab auctore positum indefinite quoque accipiendum est; vocula ἀναλαμβάνειν tamen postulare videtur, vt non de principio seu caussa, sed de initio cogitetur. cf. Plutarch. de decret. philos. I, 1. §. 3. ὅσα ἀρχὴν κινήσεως ἔλαβε, ταῦτα δύναται λαβεῖν καὶ τελευτήν. Aristoteles, haec multo magis definiens, non dubitauit semina nominare τὸ ὑποκείμενον. vid. Phys. I, t. 62. ἀεὶ γάρ ἐστί τι, ὃ ὑπόκειται, ἐξ οὗ γίνεται τὸ γιγνόμενον, οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα ἐκ σπέρματος.

5. καρπωθέντα καὶ τελεσφορήσ.) καρπωθέντα sunt fructibus repleta, τελεσφορήσαντα vero, quae fru-

ctum ad maturitatem adduxerunt, quae fructus maturos ferunt. Quocirca Nogarola superius καρποὶ non male interpretatus est: *Arbores fructum ferentes*; haec autem vocabula haud scio an non male: *fructus vero producti et iam perfecti.* Cf. elegantem Ciceronis locum de Senect. c. 2. §. 6.

6. Ἀνάλυσιν ποιᾶται) Sc. stirpes et plantae, non fructus. Haec ἀνάλυσις in eo est posita, quod plantae semen gignunt, vnde nouae eiusdem generis oriri possunt; ipsae vero pereunt. Tidemann. in Griechenl. ersten Philosophen. pag. 466. *die Pflanzen haben vom Saamen zu wachsen angefangen, und verwandeln sich nach ihrer Reife wieder in Saamen.* Haud scio, an hoc sit improbandum. Iisdem fere voculis vsus Philo de mundo non interituro. pag. 740. B. Colon. aliam iis vim tribuit. Disputans enim contra Stoicorum παλιγγενεσίαν κόσμου sic scripsit: τῶτων τῶν δένδρων ἕκαστον, ἄχρι μὲν ὑγιαίνει τὸ στέλεχος, ἅμα τῷ καρπῷ καὶ τὸ ὄχημα τίκτει· μήκει δὲ χρόνων ἀφανισθὲν, καὶ ἄλλως αὐταῖς ῥίζαις φθαρὲν, ὐδέποτε τὴν ἀνάλυσιν εἰς σπέρμα ἔλαβε.

7. ἀπὸ τῶ αὐτῶ — φύσεως) Natura facit, vt ad eandem rem reuertantur, a qua profecta sunt; a semine originem duxerunt plantae, ad semen reuertuntur. Monuit autem auctor hoc, vt ita aeternitatem specierum, seu rectius formarum, efficeret.

§. 14.

1. Ocellus ad aliam nunc transit rerum in Vniuerso occurrentium formam, ad homines et animalia, de quorum perennitate nonnulla, et ea quidem obscuriora, monuit. Vizzan. in hac §pho inscripsit: *idem in hominibus et animalibus indicatur*; nimirum quanam ratione aeternitas a natura entibus caducis conferatur, vt antea monuerat. Sed huius rei non est facta mentio, si quid video. Vizzan. quidem infra legit ἄλλα

γίνεται pro ἀπογίνεται; vertitque *et alia fiunt.* at enim hanc lectionem reiiciendam esse, iam codicum efficit auctoritas. Itaque non valde repugnarem, si quis hanc etiam paragraphum mutilam censeat esse, sed sine codicum auxilio non emendandam. Ad hanc sententiam nos iam adducere potest magna eius obscuritas in singulis enunciationibus, tum multo maior in nexu cum antecedentibus. Quid explicando efficere possimus, conabimur, aequos et beneuolos iudices sperantes.

2. ὑποβεβηκότως) Vocabulum, nisi fallor, prorsus ἅπαξ λεγόμενον. deest Stephani Thesauro; sed Lexicon Basileense vertit: *penitus*. nescio cur. Nogarola: *humiliore quadam ratione.* Vizzanius: *longe inferiori ratione;* et in paraphrasi: *deteriori modo.* Battaesius: *les hommes et les autres animaux sont traités moins avantageusement par rapport au terme de la Nature.* Christianus: *successiue potius vniuersum naturae terminum subeunt;* et D'Argens. *changent successivement, et courent plus vite au terme de la nature.* Rotermundus adeo pro perf. participii habuit ab ὑποβαίνω, ich gehe, schreite fort. Nog. Vizz. et Battaesii versio commendatur vsu voculae ὑποβαίνειν, quod *deteriorem, inferiorem esse* denotat. cf. praeter ea, quae Stephan. in Thes. T. I. p. 654. attulit, Iosephum Antiqu. XI. p. 364. E. edit. Genev. de templo secundo: ὅσον ἦεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας ὑποβεβηκός. Eustath. ad Iliad. α', 4. καὶ ὑποβεβηκέναι μὲν φησι θεοῖς δαίμονας, ἀνθρώπους δὲ ἥρωσιν. Sed qua in re cernitur ista deterior conditio? Deinde quibus tandem rebus sunt deteriores, num elementis, an plantis, de quibus proxime dixerat? Si cum elementorum generatione hominum comparetur generatio, quod sequentia καθάπερ etc. nos cogunt statuere, deterior mutationis conditio in eo cerneretur, quod homines non vicissim mutantur, nec tot, et tam varios generationis ex se inuicem modos admittunt, quam elementa. At enim quo iure haec dici poterat mutatio deterior? Fortasse, quia ita interitus

itus magis imminere videtur generi. Sin cum plantis et arboribus comparationem institutam arbitrari velimus, multo minus aut diuersitas, quae in sequentibus affertur, aut deterior quaedam generatio deprehendetur. Neque vero alteram explicationem, qua *successiue* vertunt, valde probare possum. Nam, vt taceam, parum de hac voculae significatione constare, ne id quidem apparet, quomodo homines magis successiue, quam elementa, aut quam plantae, mutationis cursum perficiant. Itaque malo confiteri, me voculam non satis intelligere, quam coniecturis siue in explicando, siue in corrigendo textu indulgere.

3. τὸν καθόλου ὅρον τῆς φύσ.) Vizzanius aeternitatem intellexit, ad quam animalia et homines tendant; „nihil aliud enim [inquit] auctor hic per ὅρον potuit expressisse, tum quia nunc solam aeternitatem contemplatur, ea tamen ratione, qua entibus confertur, cum etiam, quia a quibuslibet entibus perpetuum esse primo ac praecipue expeti nos monuit Philosophus, dum 2 de anim. 34. — dum hunc esse τὸ οὗ ἕνεκα doceamur 2 Physf. 29." Sed vtrumque argumentum nihil probat; nam in proxime antecedentibus et sequentibus auctor non de aeternitate sola, sed maxime de mutationibus, de ortu et interitu loquitur; argumentum autem ex Aristotelis ratione desumtum nemo non infirmissimum iudicabit. Falsam autem esse hanc explicationem satis docemur a vocula ἀμείβειν, quae non denotat *peruenire ad aliquid, pertransire ad aliquid*, vt vertit Vizzanius, sed *commutare, permutare, vnum sumere loco alterius*, et inde *transeundo aut abeundo aliquid relinquere*, velut ἀμείβεσθαι ἕρκος ὀδόντων. Iliad. ι, 409. vid. Schol. cf. Odyss. α, 64. κ, 328. ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβεσθαι. Plato Apol. Socr. c. 27. pag. 140. Fisch. Sed in eiusmodi formulis Medium semper reperi. Dixit vero Anacreon. I, 5. ἀμείβειν νεῦρα, λύρην, et supra habuimus §. 12. κύκλον ἀμείβειν, i. e. singulas eius partes commutare, ideoque eum percurrere. Formulam κύκλον ἀμείβειν inueni in

Diogen. Laërt. VIII. Sect. 14. de metempsychosi Pythagorae: ψυχὴν, κύκλον ἀνάγκης ἀμείβουσαν, ἄλλοτ' ἄλλοις ἐνδεῖσθαι ζώοις; eamque deprehendi etiam in Cleomedis κυκλικῇ θεωρίᾳ. 1, 2. vbi de planetis dicitur cursum suum conficientibus: ἀπὸ τούτου ἐστὶν ὁ τοῦ Διός, καλεῖται δὲ Φαέθων, δωδεκαετίᾳ τὸν οἰκεῖον ἀμείβων κύκλον. atque synonyma sunt κύκλον ἀπαρτίζων et κύκλον ἀνύων c) et postea ἐνιαυσιαίαν τὴν περίοδον ἔχων. Itaque ὅρος h. l. aliter sumendum non est, quam Ocelli ipsius explicatio huius vocculae §. 4. postulat. ὅροι sunt γένεσις, ἀκμὴ et τελευτὴ et hos quidem terminos percurrit natura, quae oritur augetur et interit. Quod autem dixit τὸν καθόλου ὅρον, in eo sine dubio singularem pro plurali posuit; vocabulum καθόλου autem videtur adamauisse. cf. c. 2. §. 23. c. 4. §. 4. 13. Nogar. vertit: communem terminum; Vizzan. ad vniuersalis terminum naturae. Equidem intelligo terminos naturae omnino conspicuos, qui in omnibus rebus finitis reperiuntur. Ceterum de significatione huius voc. cf. Arist. περὶ Ἑρμην. c. 7.

4. οὐ γὰρ ἐστιν ἐπαγμα.) Probat nunc sententiam suam. hi enim, inquit, non reflectunt se, nec redeunt ad primam aetatem; continua est in iis successio, continuus progressus, ita vt confectum cursum non repetant. De voc. ἀνακάμπτειν vid. Fisch. V. Cl. ad Platon. Phaedon. c. 17. not. 4. pag. 302. Rem ipsam describat Aristoteles de Gen. et Corr. II. t. 59. τὰ ἁπλᾶ σώματα μιμεῖται τὴν κύκλῳ φοράν· ὅταν γὰρ ἐξ ὕδατος ἀὴρ γένηται, καὶ ἐξ ἀέρος πῦρ, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ πυρὸς ὕδωρ, κύκλῳ φαμὲν περιεληλυθέναι τὴν γένεσιν, διὰ τὸ πάλιν ἀνακάμπτειν, ὥστε καὶ ἡ εὐθεῖα φορὰ μιμουμένη τὴν κύκλῳ, συνεχής ἐστιν, et t. 99. ἄνθρωποι δὲ καὶ ζῶα οὐκ ἀνακάμπτουσιν εἰς αὐτοὺς, ὥστε πάλιν γίγνεσθαι τὸν αὐτόν· οὐ γὰρ ἀνάγκη, εἰ ὁ πατὴρ ἐγένετο, σὲ γενέσθαι, ἀλλ' εἰ σὺ, ἐκεῖνον.

c) Quae formula infra, §. 14. etiam apud Nostrum legitur. ἀνύειν autem de conficiendo itinere adhibetur. cf. Hom. Odyss. γ. 357.

ἀνταπόδοσιν δὲ ἔοικεν εἶναι αὐτὴ ἡ γένεσις. Met. II, c. 2. p. 1248. C. οὐδ᾽ ἐκεῖνα μὲν ἀνακάμπτει πρὸς ἄλληλα; οὐδὲ γίγνεται ἐξ ἀνδρὸς παῖς etc. Primum igitur, quod dixit Ocellus, est: non fiunt é viris et senibus rursus infantes, ita vt a senectute statim ad infantiam transeat homo et animal. Ceterum Vizzanius haec annotauit: „per illam [reflexionem] certe relatam in antec. innuit assequendae aeternitatis rationem, quam in plantis obseruarat, dum ibi regressum ad priorem statum occurrere indicauerat, cum e semine fructus, et ex hoc rursus perenni quadam reflexione semen prodiret, quam exprimens eleganter ἡλικίας nomine vti voluit; vbi enim seminis et fructus connexio consideratur, qui idem quodammodo esse videntur, tunc certe aetatis licet meminisse; quum enim tantum prioris, et posterioris different ratione semen et fructus, alias vero ἄμφω ταὐτό ἐστιν, 1. de gen. an. c. 18. semen infans fructus, ac fructus semen iam consenescens videbuntur." Sed haec quidem aut non intelligo, aut sunt ab hoc loco aliena; neque enim cum plantis proxime instituta comparatio, vt iam monui; quod si obseruasset Vizzanius, non adeo elaborasset, pag. 82. sqq. in discrimine inter hominum et plantarum generationem constituendo: ex quo quidem loco addam, quae ad comparationem cum Aristotele faciunt: „hanc tamen ἀνακεκαμμένην, et ipse [Aristot.] in aliquibus tantum entibus obseruauit, at longe diuersa ratione ab Ocello; nam hanc in elementis primo videtur professus, de Gener. et Corr. II, t. 24. et sqq. vbi text. 30. inferebat, ὅτι μὲν οὖν ἅπαντα ἐκ παντὸς γίγνεται, καὶ τίνα τρόπον εἰς ἄλληλα μεταβάσεις γίγνεται: ac inde in nubium et pluuiae ortu ibid. c. 11. et tandem in caeteris entibus: ibidem hoc tamen addito discrimine, quod, si in entibus mobilibus ex aeterna constitutis substantia versemur, haec eadem numero regredi contingat: at si corruptioni obnoxia entia contemplemur, haec eadem tantum specie iterari contingere." Qualiacunque demum haec sint, inde tamen apparet, has res ab Aristotele magis distincte esse tractatas.

5. οὐδὲ ἀντιπεριστάσεις μεταβολῆς εἰς ἄλληλα) Nogarola ἀντιπερίστασιν vertit: *contrarii circumſtantiam*, quamvis, vt ipſe ait, fortaſſe nimis licenter; idemque affert, Theodorum Gazam conuertiſſe: *circumobſiſtendi rationem*; et Hermolaum Barbarum: *reciprocationem*; alios denique: *aduerſum conatum*; pergitque: „cauſam interpretationis expoſui in illa epiſtola Veronenſi, quae eſt ad Timotheum Iuſtum ſobrinum meum — in qua quidem epiſtola duplicem oſtendi in natura reperiri ἀντιπερίστασιν, Platonis vnam, (tametſi eo vocabulo nunquam vſus eſt Plato) alteram Ariſtotelis, quam ipſe ex hoc Ocelli opuſculo, ſi non ex alio, fortaſſe mutuatus eſt. Verum hae duae ἀντιπεριστάσεις longe inter ſe differunt; prima enim loci mutatione, ſecunda alteratione qualitatum effici ſolet.“ Hactenus Nogarola, in quo quum reliqua hic dicta non probem, tum multo minus video, quid ſibi iſta Platonis velit ἀντιπερίστασις, non ἀντιπερίστασις, ſed quaſi ἀντιπ. Neque vero probari poſſunt, quae e Budaeo Stephanus in Theſauro T. I. pag. 1787. attulit, quum verteret: *circumobſiſtentia cohibitio et compreſſio undique circumfuſa*. nam neque fundamento ſolido ſuperſtructa eſt haec explicatio, nec loca poſſunt ſatis intelligi partim ab aliis partim a me allata. Quare non ſolum licebit, ſed neceſſarium eſt etiam, noua conari. περιΐστασθαι eſt etiam idem fere quod περιφέρεσθαι. cf. Ariſtot. Phyſ. IV. c. 9. t. 83. ἀεὶ γὰρ μεθισταμένου τούτου συμβήσεται, ἐὰν μὴ κύκλῳ περιϊστῆται. οὐκ ἀεὶ δὲ εἰς τὸ κύκλῳ ἡ φορά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ εὐθύ: denotatque partim *circumire*, partim *circumagi*, prout Paſſiuum eſt aut Medium. inde deriuanda quoque ſignificatio τοῦ *vitare*, *declinare*, quam exemplis docuit d'Oruille ad Chariton. pag. 282. Lipſ. nam vitantes rem, circumire eam atque ita euitare ſolemus; inde περίστασις etiam *circuitum* denotat, vid. locum Athenaei apud Steph. ἀντιπερίστασις eſt igitur *circuitus contrarius*, motus in gyrum, in quo eſt aliquid contrarium. Haec ſignificatio aptiſſima eſt locis Ariſtotelicis, in quibus haec vocula legitur. Phyſ. IV. c. 8. t. 69. Ἔτι, νῦν μὲν κινεῖται τὰ ῥιπτούμενα, τοῦ

ὥσπερ οὐχ ἁπτομένου, ἢ δι᾽ ἀντιπερίστασιν, ὥσπερ ἔνιοί φασιν· ἢ διὰ τὸ ὠθεῖν τὸν ὠσθέντα ἀέρα θᾶττον κίνησιν τῆς τοῦ ὠσθέντος φορᾶς, ἣν φέρεται εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον. h. e. iactae res mouentur, si vel eas non (amplius) attingat, qui proiecit; vel propter motum quendam contrarium, i. e. ita, vt aëris particulae redeant in locum, quem iacta res ante occupabat; vel quia etc. cf. Phys. VIII. c. 10. t. 82. διὸ καὶ ἐν ἀέρι καὶ ἐν ὕδατι γίνεται ἡ τοιαύτη κίνησις, ἥν λέγουσί τινες ἀντιπερίστασιν εἶναι, vbi ἀντιπερίστασις aperte nominatur κίνησις, et quidem motus, qui in aëre etiam et aqua locum habeat; tum nimirum, vt puto, quum velut nauis fluuium adscendat. Statim in sequentibus: ἡ δ᾽ ἀντιπερίστασις ἅμα πάντα ποιεῖ κινεῖσθαι καὶ κινεῖν, ὥστε καὶ παύεται, i. e. ἀντιπερίστασις facit, vt omnia, scilicet quae iam in motu sunt, et moueant et moueantur; quod idem est ac si dixisset: in contrario enim motu conatus est etiam contrarius et sibi inuicem repugnans, vnde etiam quies oritur. Problem. Sect. II. Probl. 16. διὰ τί οἱ καθεύδοντες μᾶλλον ἱδροῦσιν; ἢ [num leg. ἦ.] διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν; ἀθροισθὲν γὰρ τὸ θερμὸν ἐντὸς, ἐξελαύνει τὸ ὑγρόν d). qui locus non cum interprete reddendus: *an circumobsistendi ratione euenit; calor enim parte interna collectus potest expellere humorem.* Immo vero: num propterea, quod contrario motu vnum in locum alterius concedit? i. e. num propterea, quod calor, qui exire non potest, colligitur, et humorem loco mouet; penetrat in locum, quem antea humor occupauerat. Plutarch. de Decret. Philos. phys. IV. c. 1. §. 7. Εὔδοξος τοὺς ἱερεῖς φησι λέγειν τὰ ὄμβρια τῶν ὑδάτων, καὶ τὴν ἀντιπερίστασιν τῶν ὡρῶν, ὅταν παρ᾽ ἡμῖν ᾖ θέρος τοῖς ὑπὸ τὸν θερινὸν τροπικὸν οἰκοῦσι, τότε τοῖς ὑπὸ τὸν χειμερινὸν τροπικὸν ἀντοίκοις χειμών ἐστιν: quo loci tamen paullo alia est voculae significatio; nam non deno-

d) Hic locus videtur seduxisse interpretes, et effecisse, vt cohibitionem et similiter verterent. Ita nimirum acceperant, ac si ἀντιπερίστασις in causa esset τοῦ ἀθροίζεσθαι, quod temere factum est; reliqua enim loca allata docent, eam potius pertinere ad ἐξελαύνει.

tat contrarium motum, i. e. motum rerum sibi repugnantem et oppositum; sed potius contrarium motum; si intelligas eum contrarium, qui efficiat, vt res variae ad alias contrario modo se habeant; sensu priore enim anni tempestatibus eo loco tum demum ἀντιπερίστασις tribui potuisset, si apud nos hiems, ver, aestas et autumnus hoc ordine sequerentur, apud istos vero, qui hiemali tropico subiecti essent, hoc ordine: hiems, autumnus, aestas, ver. Cognata vox est ἀντιμετάστασις, quae etiam dicitur, vbi aliquid in alterius locum succedit: cf. Aristot. Phys. IV, t. 3. et verbum ἀντιμεθίστασθαι Phys. IV, t. 37. Sed de hac vocula hic quidem satis, plura vero in annotationibus ad Aristotelem edendis, si Deo placuerit. Auctor autem noster vt videtur, ἀντιπερίστασιν μεταβολῆς tum inuenisset in hominibus, si, quo modo e puero fit adolescens, ex adolescente vir, e viro senex, eodem modo etiam e sene fieret vir, ex adolescente puer. Contrarium eiusmodi reditum eleganter descripsit Aelian. Var. Hist. III, 18. pag. 188. Kuhn. Γίνεται κατὰ βραχὺ νεώτερος, καὶ τὰς φθινούσας ἡλικίας καὶ τὰς ἤδη διελθούσας ἀναλαμβάνει ὀπίσω. Τὸ μὲν γὰρ γῆρας ἀποῤῥίψας ἐπὶ τὴν ἀκμὴν ὑποστρέφει, εἶτα ἐπὶ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἀναχωρεῖ, εἶτα παῖς γίνεται, εἶτα βρέφος. Quodsi omnia colligamus, quae hactenus disputauimus et effecimus: sensus huius loci est: in hominibus et omnino in animantibus non reperitur ἐπανάκαμψις, i. e. non fit senex rursus infans, quemadmodum ignis in terram conuerti potest; nec reperitur ἀντιπερίστασις, i. e. non fit e sene vir, e viro adolescens, ex infante rursus statim senex, ita vt interiacentes aetates transiliantur; quemadmodum ex igne fit aër, ex aëre aqua, ex aqua terra, ex terra rursus statim ignis. Quae quum ita sint, Vizzanii coniectura, e male intellecta vocula ἀντιπερίστασις, quam pro circumobsistentia, vt ita dicam, accepit, orta, reiicienda est; quare nec afferenda longa eius hac de re dissertatio.

6. τὸν διά τε πέρα. — ἡλικιῶν) In hoc loco, quod miserandum sit, laborauit Vizzanius; addam tamen eius

dissertationem, quam docta sit; et ad locum explicandum faciat, interiectis tamen iis, quae mihi videntur aut ad refutationem aut ad confirmationem monenda. „Arduam prodire cerno difficultatem, dum, quid per circulum quatuor diuisum sectionibus Ocellus exprimat, coniicere longe arduum videatur; aetates siquidem sibi non respexisse auctorem, vel ex eo patet, quod eorumdem illico meminit addita particula καὶ, quae eas ab eo circulo videatur arcere, [at enim καὶ h. l. vim explicandi habet. cf. Zeunii dissertationem Vigero de Idiotism. insertam — p. 625] aetatum quinimo numerus idem confirmat, dum hae longe plures recenseantur, si, quam vulgus sequitur, earundem spectemus constitutionem; ac tres tantum constituantur, si Philosophis velimus adhaerere, eas tres tantum in vnoquoque animali cognoscentibus, nempe iuuentutem, vigorem, ac senium, [at hoc non omnibus philosophis in more positum fuisse, ipse Vizzanius infra satis docuit.] vt dicitur *de resp.* c. 18. & *de an.* 59. et *rhetor.* 2. c. 12. vbi *et duobus seqq. cap.* harum cuiuslibet aetatum mores ad viuum exprimuntur, et 8. *ethic.* cap. 1. quo loci amicitiam vnicuique aetati multum conferre eruditissime monens Aristoteles dicebat prodesse καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, καὶ πρεσβυτέροις πρὸς θεραπείαν καὶ τὸ ἐλλεῖπον τῆς πράξεως δι' ἀσθένειαν βοηθεῖ, τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις, idemque Ocellus sentire videtur, qui in rebus ipsis tres tantum hosce status exponit. [est hoc quidem aliquid; sed nihil impediebat Ocellum, quo minus tres istos terminos, cum aliis, et cum recepto, vt videtur, sermonis vsu, relinqueret.] quod si haec etiam elaberetur difficultas, quin superfluitatis reum asseramus Ocellum vix euitabimus, dum circulum quadripartitum asseruit quaternario: quis enim id ignoret, vel ternario, aut quinario sectionem quadripartitam stolide opinetur? [Sed, num omnis pleonasmus ita accusandus? nec est tam absurdus, quam reddere eum Vizzanius studuit, nam διὰ τῶν τεσσάρων h. l. non est propter quaternionem, sed ἀνάγκη τ. τεττ. ... διὰ τ. ... et quum

confecerunt, percurrerint quadripartitum circulum et cursum, qui per quatuor istas aetates procedit]. Duplici via vim difficultatis eludi posse crediderim: primo modica verborum textus immutatione: postremo hac reiecta ad Pythagoreorum placita confugiendo, quarum vtramque proponam, vt iis potius eruditorum ingenia excitentur, quam acquiescant. Dicerem igitur, transponendam particulam ἀλλὰ, et ante vocem ἀνύσαντα collocandam, quod mendum facile potuit vitio librariorum irrepere, dum vocem forsitan in MS. codicis margine collocatam, incuria potius illi, quam huic, adnectere deliberarint, tunc enim legendo textum eo pacto, quo in MSS. Vaticanis describitur, in quibus habetur, ἀλλὰ τὸν [Sedd. Vatt. Codd. vt in margine ad textum attulit Vizzani consentiente Siebenk. legunt τῶν διὰ τεσσ.] διὰ τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν. et voce ἀλλὰ inde remota, legendo post κύκλον, ἀλλ' ἀνύσαντα, prima facie certe sensus auctoris menti consonus occurret, dum per illa priora verba, vsque ad κύκλον, mutuam illam elementorum quatuor, quae recensuerat, declaret mutationem, quam per antiperistasin succedere docuerat, et per sequentia eam explicet, quae aetatum ratione in animalibus contingit. [Sed haec infelicissima dicenda est coniectura: nam 1.) Accusatiuus τὸν κύκλον pendere deberet ab omissa praepos. κατὰ, quod h. l. durissimum est, a graecitate alienum est. 2) admissa hac coniectura, ἀνύσαι accusatiuo destituitur, quod ferri non potest, praesertim quum 3) ἀνύειν κύκλον graece saepius dicatur, vt κύκλον ἀμείβειν. cf. n. 3. Itaque omissis iis, quae Vizzanius admissa hac coniectura de tollendis difficultatibus disputauit, statim addam alteram eius difficultatis tollendae rationem.] quodsi cuipiam hanc vel minimam [sed etiam durissimam, et a graecitate remotam] textus mutationem [mihi] indulgere non arrideat, hac omissa, dicendum, auctorem ibi asserere, hominem et caetera animalia, relato in praeced. regressu, nec reflexione gaudere, at vbi confecerint circulum quatuor diuisum sectionibus, perire, et ne quis du-

bitaret, quisnam hic foret circulus, et qua ratione ipsum percurrere liceret, illico quid sentiat proponere, ac dicere per mutationes aetatum, huius circuli percursum ab animalibus praestari. iure autem quaternarii meminit in circulo, qui aetates complecteretur, quia licet hae plures numero a plerisque censerentur, quorum placita recensuit Rhodiginus *Ant. Lect. lib.* 19. *c.* 21 *et* 22, constans tamen prisca secula inuasit opinio, quod quatuor statuendae forent aetates, vt apud Persas legimus obseruatum, vnicuique harum propria fora, ac praesides assignantes, *Xen.* de Cyri educat. lib. I. [c. 2. §. 4. sqq. cf. Barn. Brisson. de regio Pers. princip. Lib. II. §. 79. sqq.] quam videtur sectionem medicorum schola amplecti, dum Galenus eas quatuor statuerit, quarum primam τῶν νέων, alteram τῶν ἀκμαζόντων, tertiam τῶν μέσων, postremam γερόντων nuncupauit, cui pariter diuisioni adhaerebat Horatius, de arte poët. [vs. 158 - 173. quem locum Vizzanius adscripsit] has ergo quatuor aetates Ocellum opinor respexisse — et iure quatuor hic contemplari voluit aetates, quia Pythagoreis familiare fuit, quaternarii etiam, quem excolebant, forte intuitu, quatuor homini assignare aetates, pueritiam scilicet, adolescentiam, iuuentutem seu virilitatem, ac tandem senium, priorum vnicuique viginti annos, postremae decennium [apud Laërt. etiam viginti annos] adscribendo, quas Pythagoras cum anni temporibus ita conferebat, Laërtio teste; in eius vita [Lib. VIII. Segm. 10.] vt παῖς ἔαρ, νεηνίσκος θέρος, νεηνίης φθινόπωρον, γέρων χειμών, si aetates respicere placeret, perommode diceretur; ea forsitan ratione, qua praestitit Galenus, qui intimi caloris mutationes hominem afficientes contemplatus, primae aetati, quam ipse νέων dicebat, calidam ac humidam temperaturam adscribebat, eam verisimilem constituens; ἀκμάζοντας calere simul, ac arescere aestatis modo; μέσους frigidos pronunciabat ac siccos, eo fere pacto, quo autumnum conspicimus, et γέροντας tandem humectos cum frigiditate asserebat: ideoque acute Patroclus [Πατροκλῆς] apud Stobaeum *Ser.* 116. [pag. 592. l. 47.] se-

pectam τοῦ βίου χαμαὶ dicebat, in primis sanguinem, alteris flauam bilem, tertiis nigram, ac tandem in senibus phlegma ratus efflorescere: quibus Ocellum quoque vero simile quum sit adhaesisse praeceptoris velut eruditissimi placitis, quae ideo Pythagoram Ouidius Metam. XV. sic effingebat referentem: *Quid? non in species succedere quatuor annum:* [etc. Vizzan. attulit vss. 199. - 213.] elegantem certe Auctoris sensum, e verbis textus elicere licebit, quod scilicet homines, et alia animalia non regressu, et reflexione, iam allatis gaudeant, sed vbi quadripartitum circulum absoluerint per mutationes aetatum, intereant. nec addita vox τεσσάρων tali casu superfluet; nam haec exprimi non poterant per τετραμερῆ κύκλον tantummodo, eo quia hunc in cunctis entibus obseruabant Pythagorei; eorum enim dum placita interpretaretur Hierocles *in carm. Pyth.* 47. aiebat, „καὶ ἁπλῶς τὰ ὄντα πάντα ἡ τετρὰς ἀνεδήσατο, στοιχείων, ἀριθμῶν, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν συνοικισμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὃ μὴ τῆς τετρακτύος ὡς ῥίζης καὶ ἀρχῆς ἤρτηται." [cf. Harless. ad locum Pythag. in Antholog. poët. pag. 73. sq.] Hactenus Vizzanius; neque enim plura describere, sine reprehensione, licet.

7. διαλύεται καὶ ἀπογίνεται) In vocula διαλύεται argutatus est Vizzanius: „de plantarum interitu disserens hic dixit ἀνάλυσιν ποιεῖται; at vbi animalium interitus meminit, vocem διαλύεται, non ἀνάλυσιν assumsit; indicaturus, non haec in sibi cognatum resolui, vt ea, sed ita dissolui, vt quid extraneum prodiret." Sed haec talia equidem non ausim affirmare. Nec probare possum lectionem Vizzanii καὶ ἄλλα γίνεται, *et alia fiunt*; nam nec auctoritate Codd. commendatur, nec videtur constructionis ratio huic lectioni fauere, quamuis sensum praebeat haud ineptum, ἀπογίνεσθαι vero est, *mori*. cf. II. §. 2. et IV. §. 3. Non male quaeritur h. l. vtrum Ocellus animae immortalitatem et metempsychosin negauerit? D'Argensius quidem, in voculis μεταβολῆς εἰς ἄλληλα, et in vltimis paragraphi verbis ταῦτα ἔνεστι etc. satis indicii positum puta-

vit, cur Ocellum credamus vtrimque negasse. cfr. enim pag. 26 et 28. edit. Francog. idemque singulare esse putat, quod Ocellus huius rei nusquam fecerit in tali libello mentionem! Ego vero cum eo consentire non possum; nam neque e voculis a D'Argensio adductis quidquam apparet, aut concludi potest, si modo contextum et finem auctoris bene respiciamus; neque silentium illud valde mirandum est; nam non erat, cur de animae immortalitate hic ageret auctor; nec debebat eam attingere, nisi aliena voluisset admiscere. Nostro enim capite docuit, Mundum esse aeternum; contra hanc sententiam moneri poterat: singulas res in Vniuerso perire; quare illustrandum et docendum ipsi fuit, quo pacto in rebus caducis possit esse aeternitas, quod hisce paragraphis efficere studet. Itaque non erat, cur de anima ad caducas res non pertinente disputaret, quum ea non posset mouere obiectionem; de corporum potius sub adspectum cadentium generatione et interitu differendum ipsi fuit. Caeterum haud scio, an metempsychoseos vestigia infra, c. II, §. 2, τὸ μὲν γάρ ἐςιν ἐν αὐτῷ διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων, conspici possint.

8. τὰ δ' ἐπὶ μέρ. — διαλύεσθαι) τὰ ἐπὶ μέρει non sunt partes, sed particularia, singula, ἐπιγινόμενα explicationis causa adiectum est; eandemque voculam apud Thucydidem II, 36. eodem fere modo adhibitam inueni; dixit enim Historicus διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων. Ceterum cf. §. 7. not. 6. Similis sententia est apud Auctorem libri de Mundo. c. IV, fin. Ὡς δὲ τὸ πᾶν εἰπεῖν, τῶν ςοιχείων ἐγκεκραμένων ἀλλήλοις, ἐν ἀέρι τε καὶ γῇ καὶ θαλάσσῃ, κατὰ τὸ εἰκὸς, αἱ τῶν παθῶν ὁμοιότητες συνίσανται· τοῖς μὲν ἐπὶ μέρους φθορὰς καὶ γενέσεις φέρουσαι, τὸ δὲ σύμπαν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγένητον φυλάττουσαι.

§. 15.

1. Vizzan. inscripsit: *Ratio postrema, qua Vniuersi aeternitas infertur.* Magna tamen huius sectionis pars

cernitur in breui argumentorum iam allatorum repetitione. Equidem vix effugere possum coniecturam, plura excidisse, et hanc §. ex nouo quodam argumento, aut pluribus etiam, et ex repetitionis argumentorum fine esse conflatam. Sed id non valde defenderim.

2. πιςοῦται) i. e. confirmat. πιςοῦσθαι in Medio est fidem facere iure iurando, aut data dextera promittere. cf. Hom. Iliad. ζ, 233. χεῖράς τ' ἀλλήλων λαβέτην, καὶ πιςώσαντο. vbi Scholia: πίςεις ἐποιήσαντο ἀλλήλοις. et Odyss. Ο, 435. εἴ μοι ἐθέλοιτέ γε ναῦται Ὅρκῳ πιςωθῆναι — ἀπάξαι. vbi Aor. Passiui Actiuam vel etiam Mediam significationem habet. Sed occurrit etiam Passiue. Odyss. φ, 218. vobis ostendam aliud signum, ὄφρα μ' εὖ γνωτον, πιςωθῆτόν τ' ἐνὶ θυμῷ. Ceterum cf. Steph. Thes. T. III. pag. 145. sq. Sensus autem est: praeterea aeternitas figurae, motus et temporis hoc confirmat; quare seu itaque nec genitus nec interiturus est mundus. Illud διότι vexauit interpretes. Nogar.: „praeterea — nobis fidem faciunt, qua ratione mundus nec genitus, nec interiturus sit." Vizzan.: „hoc suadent, quare ingenitus *sit* mundus" etc. Sed aut διότι positum est e) pro ὅτι, qua de re conf. Vigerus de Idiotism. pag. 549. Zeun. aut post πιςοῦται colon ponendum; et διότι vertendum: *quare*, vel, *quocirca*.

3. καὶ ἄφθαρτος) Noster quidem non videtur discrimen statuisse inter ἄφθαρτος et ἀνώλεθρος, nam quod supra §. 2. dixit ἀνώλεθρον, idem h. l. ἄφθαρτον, et voculam φθορὰ de interitu adhibuit. §. 10. nec potest obiici, quod ἀνώλ. et ἄφθαρτος componantur §. 10. et 11. auctor enim a synonymis cumulandis non admodum sibi cauit. Sed aliter hae voculae apud Aristotelem occurrunt, vbi φθορὰ non semper est interitus et

e) διότι proprie est: διὰ τοῦτο, ὅτι. cf. Plato Euthyphr. c. 12. p. 38. Fisch. ὅτι ὁμολογοῦμεν, τὸ μὲν ὅσιον διὰ τοῦτο φιλεῖσθαι, ὅτι ὅσιόν ἐςιν. ἀλλ' οὐ, διότι φιλεῖται, ὅσιον εἶναι.

ἄφθαρτος non semper interitus expers; sed potius ✱ imminutio, fractio, detrimentum; et ἄφθαρτος quod nihil capit detrimenti, velut Physic. III. c. 4. t. 30. vbi de infinito ex aliorum sententia disputans, ait: ἔτι δὲ καὶ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον, ὡς ἀρχή τις οὖσα. τό τε γὰρ γενόμενον, ἀνάγκη λαβεῖν τέλος· καὶ τελευτὴ πάσης ἐστὶ φθορᾶς. Argumentum nimirum hoc est: Infinitum imminutionem et detrimentum non capit, non fit deterius; nam si minueretur et debilitaretur, finem etiam consequeretur; nam omnis corruptio finem habet, seu omnem corruptionem finis et interitus consequitur. Quodsi hoc modo interpretemur, non est, cur locum corruptum esse suspicemur; cf. Tidemann. Geist der spekul. Philos. T. I. pag. 51.

4. σχήματος ἰδέα.) i. e. nihil aliud quam σχῆμα. nam ἰδέα vix aliud hic potest significare, quam speciem, formam; quemadmodum dixit Herodot. I, 80. ὅτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρῶν. cf. Herodot. II, 76. vbi εἶδος, ἰδέη et μορφὴ alternant. ipsam formulam inueni apud Cleomedem in κυκλ. θεωρίᾳ, qui de globosa terrae figura disserens et varia phaenomena inde explicans addidit: ἐν ἑτέραις γὰρ σχημάτων ἰδέαις οὐδὲν ἂν εἶναι δύναιτο τῶν προειρημένων. Ita nimirum legitur in Codice Viteberg. σχῆμα autem dici videtur, quoad inest rei, ἰδέα quoad apparet et animaduertitur ab hominibus; quare etiam Valla apud Cleomedem vertisse videtur: *figurarum faciebus*. Plutarch. de Decret. Philoss. phys. I, 14. definit: σχῆμά ἐστιν ἐπιφάνεια, καὶ περιγραφὴ, καὶ πέρας σώματος. De figura Mundi autem cf. eundem Lib. II, c. 2. et Vizzanius attulit Aristot. de Coelo, II, c. 4. t. 22. sqq.

5. κύκλος) h. l. pro σφαῖρα dictus videtur. cf. Cicero de Nat. Deor. II, 18. Quumque duae formae praestantes sint, ex solidis globus (sic enim σφαῖραν interpretari placet), ex planis autem circulus aut orbis, qui κύκλος Graece dicitur. cf. Parmenidis Fragm. vs. 96. sqq. Fülleb.

Αὐτὰρ ἐπεὶ πεῖρας πύματον τετελεσμένον ἐστὶν,
Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ,
Μέσσοθεν ἰσοπαλὲς πάντη, τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
Οὔτε τι βαιότερον πέλεναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ.

6. *Ἴσος καὶ ὅμοιος*) De significatione vocularum vide supra ad §. 5. n. 5: de re autem cf. Plato Phaedone c. 58. pag. 455. sq. Fisch. τὴν ὁμοιότητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ πάντῃ: et praeter locum Parmenidis iam adscriptum, ea, quae apud eundem vs. 102. sq. habentur:

— — ἐπεὶ πᾶν ἐστιν ἄσυλον·
Ἧ γὰρ πάντοθεν ἶσον ὁμῶς ἐν πείρασι κυρεῖ.

7. *διόπερ ἄναρχ. καὶ ἀτελεύτ.*) Vizzanius p. 87. „circulus autem principio caret et fine, quia, vt obseruabat Philosophus 8. *phys.* 76: τί γὰρ μᾶλλον ὁποιονοῦν πέρας τῶν ἐπὶ τῆς (περιφεροῦς) γραμμῆς; ὁμοίως γὰρ ἕκαστον καὶ ἀρχὴ, καὶ μέσον, καὶ τέλος. ὥστ' ἀεί τε τινὰ εἶναι ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, καὶ μηδέποτε. ideoque Manilius, dum circularem figuram contemplaretur, canebat. Astron. I. [vs. 212. sq.]

Cui nec principium est vnquam, nec finis in ipso,
Sed similis toto remanet, perque omnia par est."

Haec quidem Vizzan: sed notandum est etiam, auctorem nostrum, vt et alibi, ita hic a notionibus recte constituendis et distinguendis esse alienum, contra ea sophistico quodam colore imbutum; miscet enim, a vocularum ambigua significatione deceptus, initium et finem in spatio et fine in tempore, et quum docuisset, mundi rotundi initium et finem in spatio deprehendi non posse; docuisse sibi videtur, aeternum eum esse: Sed hic paralogismus satis apertus; nec est quisquam, qui non videat, hunc syllogismum quatuor, vt vocant, pedes habere. Omnis orbis est ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος: nimirum a figura. Atqui Mundus est orbis; Itaque Mundus est ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος, nimirum a tempore. Hanc autem concludendi rationem apud Eleaticos reperiri, nemo est, qui nesciat.

8. ἥτε τῆς κινήσεως) Sc. ἰδία. i. e. motus: „Motus quoque Vniuersi est circularis, qui suapte natura perennis est, quod luculenter probauit Philosophus ibid. quum primum motum illum esse edoceret. t. 73. et seqq. simulque solum continuum, et perennem: quarum sane conditionum motus rectus non est particeps, hic enim ratione spatii nequit esse infinitus, quia spatium actu infinitum renuit natura, vt late 3. phys. 40. et sqq. et si reflectatur motus, vnitate simul, et continuitate carebit, dum in puncto reflexionis semper intercedat quies, vt validissimis confirmatur rationibus 8. phys. 65. et sqq." Vizzan. p. 87. add. Physic. VIII. t. 11.

9. ἀπαράβατος) hanc voculam inueni apud Iamblich. de Vita Pythag. c. 28. sect. 135. προρρήσεις σεισμῶν ἀπαραβάτους, vbi tamen alia significatione legitur; denotat enim certissimas, non mendaces, seu vt habet Obrechtus: terrae motus infallibiliter praedictos, non vt inepte Arcerius: praedictiones terrae motuum sempiternas. ἀπαράβατος vero passim legitur apud Aristotelem, velut Physic. III, t. 33. Metaph. XI, c. 11. pag. 1385. B.

10. χρόνος) cf. Philo de mundo non interituro pag. 737. C. Colon. μεγίστην μέντοι παρέχεται πίστιν ἀϊδιότητα καὶ ὁ χρόνος· εἰ γὰρ ἀγέννητος ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ κόσμος ἀγέννητος etc. definit autem tempus: διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. Caeterum praeter vnum Platonem omnes philosophi ante Aristotelem, si quidem huic fides habenda est, negauerunt, tempus esse genitum. Vid. Phys. VIII, t. 10.

11. ἦ γε μὴν ὁ. — μεταβάλλειν.) Breuis repetitio argumenti supra copiosius expositi. §. 4. 6. obs. Et haec quidem in promtu fuerunt Ocello argumenta, quibus mundi aeternitatem efficeret; quemadmodum autem nullum eorum accurate probat id, quod vult auctor, ita haud parui attentione dignum est, quod desideratur argumentum illud teleologicum, a pluribus

prolatum. cf. Timaeum Locr. I, §. 8. Salluſt. de diis et mundo, c. 7. Quamuis enim id vel ſolam ob eam cauſam abeſſe poſſit, quod Ocellus Deum a Mundo tanquam auctorem non ſeparans, parum idoneum id eſſe putauerit; tamen non inepte ſtatueret, qui id Ocello omnino notum fuiſſe neget; id quod ipſe ſtatuere non dubito. nusquam enim dixit, Deum mundi eſſe auctorem; quare nec mundi interitum ab eo commode potuit repetere, nec omnino in illud argumentum facile incidere.

Capvt II.

Hoc quidem capite auctor, allata Vniuerſi partitione, rationem generationis et corruptionis in parte mundi mutabili reddere ſtuduit. Ordinem autem hunc eſt ſecutus. Diſtinxit inter generationem, vel potius generatum, et inter generationis cauſam. §. 1. deinde et generati et generationis cauſae locum et ſedem in Vniuerſo definiit §. 2. Tum relicto cauſae loco, de parte mundi generationi obnoxia egit, vsque ad §. 21. docuit vero *a*) quid requiratur ad generationem; *α*) πρῶτον σῶμα πανδεχές. §. 3. *β*) contrarietates. §. 4. *γ*) Subſtantiae ſeu prima corpora. §. 5. His adiecta eſt diuiſio contrarietatum in actiuas et paſſiuas, et breuis hactenus dictorum repetitio, (§. 6.) *b*) Adiecit nonnulla, quae omnia ad corpora quaſi ſecundaria pertinere videntur. §. 7 - 10. *c*) Generationem primorum corporum breuiter adumbrauit §. 11; deinde vberius expoſuit §. 13 - 21. ita tamen haec leguntur, vt §. 12. primi corporis natura rurſus ſit inculcata. His abſolutis, nonnulla monentur de cauſa generationis. §. 22. 23. Si ita ordo conſtituatur, non dubito, quin, etſi non lucidus, tamen haud adeo obſcurus dici recte poſſit.

§. 1.

1. Ἐπεὶ δὲ — γενέσεως) Vizzanius inſcripſit: *Vbinam generatio ſit et generationis cauſa;* et in ſequenti

quenti textu: *Vniuersi in suas partes diuisio.* Male; hic enim nihil de isto *vbi*, sed sola distinctio inter γένεσιν et αἰτίαν τῆς γενέσεως, earumque natura hic explicatur; alterum actiuum, alterum passiuum est. Neque hic *Vniuersi* occurrit partitio, sed partitio *rerum* in Vniuerso *occurrentium*; quarum aliae sunt περὶ τὴν γένεσιν, vel, vt postea ait, περὶ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν, aliae περὶ τὴν αἰτίαν. Omnem autem huius loci sensum euertit D'Argensius, quum verteret: *C'est dans le Tout ou dans l' Vniuers, qu'est la génération, et la cause de la génération. La génération est là, etc.* Nam tali modo non solum disiunctiua diuisio perit, sed etiam non apparet, cur haec adiecta sint ab auctore. Immo locus vertendus: *Quum autem, quidquid in Vniuerso est, aut generatio fit, aut generationis causa; quumque generatio fit, vbi mutatio et exitus est subiectorum; causa vero generationis, vbi idem subiectum manet:* apparet etc. Caeterum Nogarola haec annotauit: „Hanc naturalium causarum distinctionem, aliis tamen verbis, sic in Academicis [Lib. I. c. 6. §. 24.] expressit Cicero: *De natura autem (id enim sequebatur) id dicebant, vt eam diuiderent in res duas, vt altera esset efficiens, altera quasi huic se praebens; eam, qua efficeretur aliquid in eo, quod efficeret, vim esse censebant, in eo autem quod efficeretur, materiam quandam.* Idem primo de Finibus [fortasse c. 6. §. 18.] et in Topicis [fortass. c. 14 et 15. §. 58.] Ex quibus quidem locis [?] facile colligi potest, vere locutum Aristotelem, quum in libro de ortu animalium et alibi dixit, veteres naturae interpretes, quos sequitur Cicero, duas rerum tantummodo vidisse causas, effectricem et materiam".

2. Καὶ γένεσις μ. — ὑποκειμ.) i. e. Quumque generatio tum, aut ibi, locum habeat, et inueniatur. ἔκβασις Vizzanius *egressus*; immo, apertius: *exitus*. In Nostro hoc vocabulum est ἅπαξ λεγόμενον, sed aperte significat idem, quod supra ἔκστασις. c. I. §. 4. 6. 12. atque occurrit apud Aristot. de Coelo. I, t. 4. τὰ ὑποκείμενα autem h. l. non sunt materia *omnibus rebus* sub-

iecta et omnibus quasi se praebens; de qua §. 3. sed sunt res mutationibus obnoxiae; substantiae, quae vocantur subiectae, quia patiuntur generationem, eique tanquam materia subiectae sunt. Vizzanius ad h. l. in aliis pag. 93. ita: „Sed cur subiecti, singulariter, dum ortus caussam, pluraliter vero, dum ortum contemplaretur, meminisse voluit Ocellus? illam scilicet ibi dicens vigere, vbi identitas *subiecti*, hanc vero, vbi mutatio *subiectorum*; idcirco id auctorem praestitisse reor, quia in inferiori parte vniuersi plura adsunt individua, quae assidue oriuntur, et intereunt, eaque idcirco plurali voce subiectorum opus fuit expressisse, quod in coelis cur non erat praestandum? quia hic induunt vnius subiecti rationem, vnus in iis, ac idem quum vigeat operandi modus, ac ille hic obseruetur; eoque magis, quod Soli munus hoc praecipue assignabit., et obseruandum, quod licet vsus sit nomine ταυτότης, vbi de coelis erat sermo, non vti voluit nomine ἑτερότης, quod illi opponitur, vbi materiam inferiorum considerabat, ne quis scilicet inde opinatus fuisset, diversae rationis materias subiici formis horum inferiorum, e quo inde euerteretur mutua illa inter ipsa immutatio, per quam dictum est superius caducis entibus aeternitatem attribui, et quam inter prima corpora succedere mox diffuse docebimur; nam quae inuicem immutantur, communem sortiantur materiam oportet, 1. de gen. t. 1." Hactenus Vizzan. ingeniose magis, quam vere; nam vereor, vt Ocello vocula ἑτερότης, qua nusquam, quantum constat, vsus est, in mentem venerit, quum haec scriberet, quare nec videtur ita deliberasse. Quid? quod sunt etiam hic vestigia confusionis notionum, apud antiquissimos philosophos toties obuia; supra enim *generationem* et *caussam* generationis opposuit, quamuis accurata ratio ibi postularet, vt non generationem, sed generatum, nominaret, quod postea etiam magis definite scripsit, τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν. Solet autem vsu euenire, vt, qui de re dicunt non nisi confuse concepta et intellecta, deinceps, quum varia ex parte eam considerauerunt, perspi-

eue dicere laborantes, rectioribus tandem et accommodatioribus voculis vtantur.

3. *περὶ μὲν τὴν — κινεῖσθαι*) h. e. *in causam cadere; causae proprium esse.* Eadem sententia reperitur apud Aristot. de Gen. et Corr. II, t. 53. *τῆς μὲν γὰρ ὕλης τὸ πάσχειν ἐςὶ καὶ τὸ κινεῖσθαι, τὸ δὲ κινεῖν καὶ τὸ ποιεῖν ἑτέρας δυνάμεως.* quem locum attulit etiam Vizzanius. Notandum est autem, auctorem h. l. non *ὕλην* dixisse, sed *δεχόμενον τὴν γένεσιν.*

§. 2.

1. In hac paragrapho auctor non tam id egit, vt Vniuersum in suas partes distingueret, quam vt, partitione Vniuersi proposita, caussae efficienti pariter ac generationi et corruptioni sedem assignaret. Caussa efficiens supra lunam est; quae infra lunam reperiuntur, mutabilia sunt et caduca omnia.

2. *αἱ δὲ μοῖραι*) Discrepantes interpretum sententias haec vocula procreauit, quas, quo melius lectores iudicare possint, adiiciam. Nogarola vertit: *Fata autem ipsa — distinguunt* etc.; quam versionem amplexus Vizzanius in Commentario pag. 95. ita explicauit: „Voce *μοίρας* hic fata certe expressa nemini dubium erit: at quid fatorum nomine significare voluerit, certo asserere difficillimum, hac enim voce auctorem alibi vsum fuisse non apparet. crediderim sane, ipsum pro lege eorum, quae in Vniuerso eueniunt, et per prouidentiam reguntur, fati nomen vsurpasse, quo fere pacto a veterum plerisque videmus acceptum *apud Plutarchum de plac. l. I. c.* 28. idque eo magis, quod inter Pythagorae dogmata hoc praecipue scimus refulsisse *ex Laertio in vita Pyth.* [VIII. Sect. 27. *διὸ καὶ προνοεῖσθαι τὸν θεὸν ἡμῶν, εἱμαρμένην τε τῶν ὅλων εἶναι, καὶ τὰ κατὰ μέρος, αἰτίαν τῆς διοικήσεως.* vbi vid. Casaub.] quod in Deo inferiorum prouidentiam pie simul ac erudite quum col-

locaret, fato omnium per partes administrandorum caussam, munusque adscriberet: vnde forsitan Pythagoreus Archytas percitus aiebat, στρατεύματος μὲν ἀγῆται στρατηγὸς, πλωτήρων δὲ κυβερνάτης, τῶ δὲ κόσμω θεὸς, τᾶς ψυχᾶς δὲ νόος, τᾶς δὲ περὶ τὸν βίον εὐδαιμοσύνας φρόνασις, nec ab auctoris eleganti abhorret instituto, qui infra c. *vlt*, *t.* 2, viuidos homini appetitus a Deo insitos, ac per ipsum perennitatem in singulis entium speciebus suppleri quum ingeniose profiteatur, *c. praec.* certe videtur auctorem cunctorum, Deum apertissime fateri, eo fere pacto, quo et Philosophum scimus asseruisse, dum *alias allato t.* 38. 12. *met.* ait, ἐκ τοιαύτης ἄρα ἀρχῆς ἤρτηται ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ φύσις. quem sequutus Manilius et ipse vniuersum professus aeternum, canebat. Astron. [II, 80 - 82.] — — — — omnia toto

Dispensata manent mundo, dominumque sequuntur.

Hic igitur Deus, et ratio, quae cuncta gubernat."

Et postea pag. 97. „nec dubitet aliquis, an hunc caussarum nexum, quo vniuersum exactissime regitur, fati nomine voluerit Ocellus expressisse, quia voce εἱμαρμένη is potius significari consueuerit: et vox μοῖρα, qua hic vtitur auctor, illum potius caussarum ordinem prae se ferre videatur, quo singulis entibus sua conditio a summo numine praescribitur, quod Pythagoreus Hierocles, exponens Pythagorae carmen illud: Ὧς ἂν μοῖραν ἔχῃς, πρᾴως φέρε, μηδ᾽ ἀγανάκτει, videtur obseruasse, dixit enim: ἄγει δὲ τὴν ἑκάστῳ ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν, τὴν νῦν λεγομένην μοῖραν, ἠρτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς κοσμικῆς εὐταξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. εἰ μὴ γὰρ ἦν θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν ἦν τάξις ἐν κόσμῳ, ἣν καὶ εἱμαρμένην ἂν εἴποι τις. etc. licet enim μοίρας nomine vniuersale etiam fatum expressum apud plerosque auctores intueri, quorum abunde exempla afferunt lexicographi, ad idque mens auctoris, ideo congrue referenda, eoque magis, quod longe aptius hic loci nomen μοῖρα, quam εἱμαρμένη, poterat collocari, dum hic sectionis partium vniuersi occurrat mentio,

Deumque ipsum μοῖραν dictum ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι acute prodiderit auctor libri de mundo c. ult. — nec tam rigido ponderandae examine, ac grammaticali trutina a Philosopho acceptae dictiones, non voces, at res ipsas considerante *a*), quibus quemcunque vsum Grammatici adscripserint, hic sane μοῖραν Ocellum assumsisse asserendum, pro eo naturali ordine, quo in coelestem mundus diuiditur, ac inferiorem partem." Hactenus Vizzanius, cuius vltimis verbis vsus videtur *D'Argensius* ad concinnandam explicationem suam, Ocellum nimirum, mundi aeternitatem statuentem, id tantum dixisse, quod ex hac aeternitate necessario consequeretur; puta, omni tempore ita constitutum fuisse, vt mundi pars mutationibus haud obnoxia supra lunam, separata fuerit a parte mutabili infra eandem *b*). At enim si Ocellus hanc voluisset afferre sententiam, equidem non video, qui potuisset obscurius dicere, quam verbis iis, quibus est vsus; neque vero h. l. quaeri videtur, quae sit huius ordinis et descriptionis caussa, seu cur et a quo haec sit orta partitio? sed potius id solum videtur agere auctor, vt doceat, vbi sit τὸ ἀπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου et τὸ ἀκίνητον. Non valde discrepat ab hac explicatione *Battesii* expositio, hunc in modum scribentis: *Nous avons traduit* μοῖραι *par les destins; il auroit fallu traduire, selon l'etymologie, les partages mêmes, mais quoique le mot destin fasse un sens tres-obscur, celui de partages en fait un plus obscur encore. Le destin est dans les dissertations théologiques des Anciens,* ce que

a) Hoc si nihil aliud sibi vult; quam philosophos saepe non esse secutos loquendi vsum a Grammaticis introductum: non habeo quod contra moneam; sin e rebus ipsis quandam coniecturam sensus fieri posse, eamque explicationi verba sequenti praeferendam esse voluit: haud scio, an nihil omnino sit, quod omnem interpretationem magis euertat, quam hoc.

b) Pergit D'Argens: *La pensée d'Ocellus se présente naturellement ainsi en disant que les destins ont separé la partie du monde etc. c'est dire que tout tems la partie du monde impossible a été destinée à être separée.* etc. p. 53.

sont les qualites occultes dans leur expositions physiques: c'est-à-dire la cause indéterminée et inconnue d'un effet connu." Aliter etiam *Meinersius* Vir Illustris in diiudicatione editionis Battaesii in Bibliotheca philolog. Goetting. T. I. Part. IV. pag. 97. sq. qui quum e Censorino de die Natali, c. 8. partitionem Zodiaci attulisset, et Censorini locum: *sunt autem hae particulae in unoquoque signo tricenae, totius vero Zodiaci numero CCCLX, has Graeci μοίρας cognominarunt,* adiecit: *Man weiss, dass der Thierkreis ein Streifen am Himmel ist, in welchem sich alle Planeten befinden. Könnte also die angeführte Stelle nicht soviel sagen, dass der Zodiacus die Gränzlinie der Verwesung und der Unsterblichkeit sey.*" De hac vocis significatione conferri potest D'Oruille in edit. Chariton. Lips. p. 651 ad Manethonis Lib. III, vs. 419.; eandemque ipse inveni apud Cleomedem in κυκλ. θεωρ. qui ita: *εἰ δὲ ἦν ὑψηλοτέρα [ἡ γῆ] τοῦ μέσου, οὔτ' ἂν τὸ ἡμικόσμιον ὑπὲρ γῆς ἐφαίνετο, οὔτε ἓξ ζώδια καὶ ρπ μοῖραι.* Sed explicatio ipsa sequentibus aperte repugnat; affirmat enim auctor noster, non Zodiacum, sed lunae cursum, esse immortalitatis et interitus terminum; Zodiacum vero non solum Ocellus infra §. 22. coll. 23. supra solem, ideoque etiam supra lunam posuit, sed alii etiam scriptores, rei natura sic iubente, id fecerunt: cf. Auctor de Mundo. c. 2. Cicero Somn. Scip. c. 4. Macrob. Somn. Sc. I, c. 21. p. m. 99. Cicero Tusc. Quaest. I, 28. Quae quum ita sint, non dubitaui nouae explicationis facere periculum. Μοῖρα igitur non solum ponitur de *parte, quam accipit aliquis aut accepit,* verum etiam *de parte totius;* de *parte, quae toti opponitur.* Ita iam Homerus de noctis diuisione, variisque eius partibus inde ortis Iliad. K, 253.

— — παρῴχηκεν δὲ πλέων νύξ,

Τῶν δύο μοιράων, τριτάτη δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

vbi Schol. minora: *δηλονότι τὸ τρίτον μέρος ὅλου·* ita de variis hominum agminibus, gentis diuisione ortis, He-

rodot. I, 94. *δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων*: deinde de *partibus terrae*, quum *minoribus* Herodot. I, 82, *τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης*, et Lib. III. c. 91. *πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων*: tum etiam maioribus. Auctor de mundo c. 3. fin. *καὶ τὰς νήσους οἱ μὲν ἐξαιρέτους ποιοῦσιν, οἱ δὲ προσνέμουσιν ταῖς γείτοσιν ἀεὶ μοίραις*, nimirum Europae, Aſiae, Africae. Cleomedes in *κυκλ. θεωρ.* ſcripſit: *ταύτας τοίνυν τὰς μοίρας τῆς γῆς οἱ Φυσικοὶ ζώνας καλοῦσι.* quid? quod ponitur de partibus Vniuerſi. Philo de mundo, pag. 892. G. Colon. *τῷ τοι καὶ τὸ σῶμα ἀνεγερθὲν πρὸς τὴν καθαρωτάτην τοῦ παντὸς μοῖραν οὐρανὸν τὰς ὄψεις ἀνέτεινεν*, et de mundo non interituro pag. 731. D. de terra: *ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένει νεάζουσα ἀεὶ, διότι τετάρτη μοῖρα τοῦ παντός ἐστι.* Iam vero vulgaris non noſtri ſolum, ſed graeci etiam ſermonis conſuetudo Vniuerſum in duas partes ſecat, in coelum et terram; quid? quod Auctor libri de mundo c. 2. *κόσμον* definit: *ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων Φύσεων.* et cap. III. de terra et regione ad terram pertinente addit: *καὶ τοῦτ' ἐστι τοῦ κόσμου τὸ πᾶν, ὃ καλοῦμεν κάτω.* Haec autem reputantes, et ad hunc locum transferentes, dubitare vix poſſumus, quin Ocellus has partes intellexerit; nam vſus loquendi non repugnat, contextus vero hanc explicationem flagitat; quum duae in ſequentibus afferantur vniuerſi partes, quarum altera mutationibus obnoxia infra lunam ſit poſita, altera vero ſupra lunam immutabilis ſit et deorum ſedes. Ipſa quoque tempora *διορίζουσι καὶ τέμνουσι*, hanc explicationem poſtulare videntur; nam ſi auctor voluiſſet ſignificare, fata huius ſeparationis eſſe cauſſas, ſine dubio praeteritorum quoddam, aut aoriſtum poſuiſſet. His accedit, quod auctor ipſe, §. 3. initio *μέρη* vocat, quae hic *μοῖραι* nominantur; quodque ſtatim pergit *ἰσθμὸς γὰρ* etc. quae quidem probant, terminum et fines generationis et immortalitatis a partibus Vniuerſi conſtitui, ita vt altera pars aeterna, altera caduca ſit; minime vero ſuadent, fata huius rei eſſe in cauſſa. Particula *γὰρ* autem hoc loco vix poteſt eſſe continuatiua. Quod autem admiſſa hac expli-

catione partibus istis quaedam tribui videtur actio, quippe quae *separent*, id, parum arbitror, obstabit, quo minus ea probetur. διορίζειν eadem fere significatione reperitur Aristot. Phys. IV. c. 6. t. 66. conf. Lucian. de scrib. hist. c. 7.

3. τὸ ἀειπαθ. μ. τ. κ. κ. τ. ἀεικίν.) ἀπαθὲς est inferior regio, terra, et aëris pars ad eam pertinens, ἀκίνητον est coelum. Haec lectio et interpretatio est praeferenda; consentit enim cum Ocelli vsu. cf. III, 5. τῆς μὲν ἀκινήτου φύσεως οὔσης, τῆς δὲ ἀπαθοῦς. et in fragmento de Legibus: τὸ ἀκίνητον κυβερνᾷ, τὸ δ' ἀπαθὲς κυβερνᾶται. atque cum vsu multorum Pythagoreorum. Sic diuisum est Vniuersum a *Critone* Pythagoreo in libro de prudentia et felicitate [Gale. in Opusc. Mythol. etc. pag. 699. edit. 1688.] ἔν τε γὰρ τᾷ τῶν ὅλων περιοχᾷ συναρμογὰ συναμφοτέρων τᾶν φυσίων, τᾶς τε ἀκινάτω φύσιος, καὶ τᾶς ἀπαθέος κόσμος ἐντί· [Vid. Stobaeum de prudentia pag. 43. lin. 40. sqq.] a *Theage* Pythagoreo in libro de virtutibus [Gale l. l. pag. 683. fin.] συντέτακται γὰρ τὸ χέριον ἕνεκα τῶ βελτίονος· ὡς ἐν τῷ κόσμῳ τὸ ἀπαθὲς πᾶν μέρος, ἕνεκα τῶ ἀκινάτω. Haec fere ex Vizzanio. cf. de voc. ἀκίνητον Schol. Aristoph. Nub. vs. 94. Aristot. Phys. IV. t. 32. Nihil igitur moror explicationes vulgaris lectionis, secundum quam ἀπαθὲς μέρος coelum. cf. Aristot. de Coelo. I, t. 22. ἀκίνητον vero terra, quae non mouetur. cf. Auct. de mundo, c. 3. Aristot. Phys. III. t. 31. Cicero Somnio Scip. c. 4. Macrob. in Som. Sc. I, c. 19. p. 89. et c. 22. Timaeus Locr. c. 3. §. 1. D'Argens.

4. ἰσθμὸς) Vsitata huius vocabuli significatio nota est; dicitur vero etiam de termino et fine. Lucian. de scribenda histor. c. 7. ἀγνοοῦντες, ὡς οὐ στενῷ τῷ ἰσθμῷ διώρισται καὶ διατετείχισται ἡ ἱστορία πρὸς τὸ ἐγκώμιον. Nec a solis recentioribus. Plato enim in Timaeo To. IX. pag. 387. Bip. ἰσθμὸν καὶ ὅρον διοικοδομήσαντες τῆς τε κεφαλῆς καὶ τοῦ στήθους αὐχένα μεταξὺ τιθέντες, ἵνα εἴη χωρίς.

5. ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος) Hoc l. paraphrasis Genitiui. Sic infra. c. 3. §. 4. ἡ περὶ τὴν γῆν διακόσμησις, et supra §. 1. περὶ τὴν αἰτίαν, i. e. τῆς αἰτίας. Cf. quae de Pythagorae decretis Diogenes Laërt. VIII, 26. habet: τόν τε περὶ τὴν γῆν ἀέρα ἄσειστον καὶ νοσερὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα θνητά· τὸν δὲ ἀνωτάτω ἀεικίνητόν τε εἶναι, καὶ καθαρὸν, καὶ ὑγιᾶ· καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀθάνατα καὶ διὰ τοῦτο θεῖα. ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας εἶναι θεούς. et quae deinceps dicenda sunt. Transiit autem haec distinctio etiam ad Latinos. Seneca, Epist. 60. fine: *talis est sapientis animus, qualis mundi status super lunam; semper illic serenum est.* Lucan. Pharsal. II, 272. sqq. *Minimas rerum discordia turbat; pacem summa tenent.* cf. antecedentia, et Cicerон. Somn. Scip. c. 4.

6. τὸ μὲν γὰρ ἄνωθεν — γένος) Ordo est: τὸ γένος θεῶν κατέχει τὸ — πᾶν. Dii supremam regionem tenent, ibi habitant. „Supremam partem Diis veluti sedem adscribit, in ea et ipsam lunam complexus, ne quis eam quasi corruptioni obnoxiam cum inferiori parte putaret coniungendam, in quo placito conuenerunt antiqui, vt alias obseruauimus ex Aristotele 2. *coeli* t. 2. quod pariter testabatur 1. *coeli* 22. dicens: πάντες γὰρ ἄνθρωποι περὶ θεῶν ἔχουσιν ὑπόληψιν, καὶ πάντες τὸν ἀνωτάτω τῷ θείῳ τόπον ἀποδιδόασι, καὶ βάρβαροι καὶ ἕλληνες, ὅσοιπερ εἶναι νομίζουσι θεούς, δηλονότι, ὡς τῷ ἀθανάτῳ τὸ ἀθάνατον συνηρτημένον.“ Haec Vizzanius. pag. 100. His addi possunt plura loca ex auctore de mundo. c. 2, c. 3. c. 6. Aristot. de Coelo. I, t. 96. Vnum adscribam ex Aelio Aristide Oratt. Tom. I. p. 4. Edit. Sam. Jebb. quem Clar. Bardili pag. 188. attulit, ad notandam in genere scribendi varietatem: Θεοὺς μὲν ἐν οὐρανῷ οἷον ἐν ἀκροπόλει τοῦ παντὸς οἰκεῖν, ὃ δὴ κάλλιστόν τε καὶ λαμπρότερον, οἰκητηρίων ἁγνότατον. Quaeri etiam potest, vtrum Ocellus plures deos admiserit, an vnum tantum statuerit; maxime, quum infra c. IV. §. 2. vnius Dei mentio fieri videatur. Vizzanius quidem ad c. I. data occasione ita hac de re disseruit pag. 47. „nec quispiam

turbetur, quod ibi [c. 3.] plurali numero Ocellum videat locutum, illud enim vulgari insistens rationi protulit: sapientis quippe intellectus Deorum multitudinem nescit excogitare, at vnum ipsum cum Aristotele praedicabit 12. *met. vlt.* dicente; οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος. quum *superius. ibid.* t. 50. primi motoris vnitate tradita, dixisset, caetera, quae de Diis confinxerat antiquitas, μυθικῶς ἤδη προσῆχθη πρὸς τὴν πειθὼ τῶν πολλῶν, καὶ πρὸς τὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὸ συμφέρον χρῆσιν. is scilicet, qui primus tam stolida Diis adscripsit, populisque suasit, non prorsus insanos ethnicos arbitratus, illa excogitauit, verum, vt aiebat Isocrates in *Busir. laud.* [pag. 331. med. Wolf. Fol.] ἅμα μὲν ἐθίζειν οἰόμενος δεῖν τὸν ὄχλον ἅπασιν ἐμμένειν τοῖς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων παραγγελλομένοις, ἅμα δὲ βουλόμενος πεῖραν λαμβάνειν τοῖς φανεροῖς, ἥντινα περὶ τῶν ἀφανῶν διάνοιαν ἔχωσιν. ἐνόμιζε γὰρ τοὺς μὲν τούτων ὀλιγωροῦντας, τυχὸν ἂν καὶ τῶν μειζόνων καταφρονήσειν· τοὺς δ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἐμμένοντας τῇ τάξει βεβαιώσεσθαι τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν ἐπιδεδειγμένους. his autem absurdis, per quae Deorum turba effingeretur, licet non adhaereret Aristoteles, voluit tamen Deos plurali nomine expressisse, vt vulgatem, scilicet, loquendi modum sectaretur." Ego vero his rationibus nondum potui commoueri, vt Ocellum putem vnum tantum Deum statuisse, nam in contrarias partes trahitur deliberando animus, totius systematis rationem et istum locum e capite quarto considerans. cf. quae ibi dicentur.

7. ὑποκάτω σελήνης) cf. Plutarch. de decret. philoss. II, 4. §. 2. Ἀριστοτέλης, τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην τοῦ κόσμου μέρος παθητὸν, ἐν ᾧ καὶ τὰ περίγεια κηραίνεται. vid. Aristot. de Gen. et Corr. II, t. 51. καὶ ἡ γένεσις τυγχάνει οὖσα ἐν τῷ περὶ τὸ μέσον τόπῳ.

8. νείκους καὶ φύσεως) Contentionis, certaminis et generationis. Vox νεῖκος, quae hoc vno in loco apud Nostrum legitur, videtur prospicere ad ea, quae infra de generatione primorum corporum, et de pugna contrarietatum dicuntur. Lucanus l. l. *discor-*

diam vocauit. Meinersius in *Gesch. d. Wiss. Gr. und Röm. T. I. p.* 585. dogma de rebus sub luna mutabilibus, Pythagoreum esse censet, dicendi vero rationem aliunde, et non ab aequalibus antiquissimorum Pythagoreorum esse petitam. Sed hanc sententiam parum probabilem esse iam annotauit Clar. Bardili, Epoch p. 188. qui monet, νεῖκος antiquum vocabulum esse, quo iam Hesiodus vti solitus sit; de Heraclitica vero inimicitiae lege nihil habere Ocellum, ideoque hanc voculam apud Nostrum non pro termino sectae proprio haberi posse, qualis fuerit apud Heraclitum et Empedoclem Aristot. Met. I, c. 4. Addo equidem, Homerum iam eandem voculam saepe adhibuisse, de contentione et concertatione. cf. Iliad. η, 95. γ, 87. φ, 513. Odyss. ω, 542.; nec facile concludi posse, quod ab Empedocle haec vox sit adhibita, propterea a Pythagoreorum vsu eam fuisse alienam; Empedocli autem hanc vocem propriam fuisse, non satis posse demonstrari.

9. τὸ μὲν γὰρ etc.) Voculam διαλλάττεσθαι etiam Empedocles adhibuit: διαλλάσσονται διαμπερὲς, Aristot. Phys. VIII, t. 2. deinde etiam vocabulum διάλλαξις in fragmento ab Aristotele saepe laudato, de Gen. et Corr. I, 1. pag. 683. C. pag. 720. B. de Xenoph. Zenone et Gorg. c. 2. pag. 1195. et plenius Metaph. V. c. 4. p. 1286. A. διαλλαγὴ autem, quae est alioquin reconciliatio (Plato Sympos. XXX, 9. Plut. de aud. poët. XVI, 9.) aut pax (Herodot. I, 22.) h. l. denotat *destructionem et interitum*. De varietate sententiarum in quaestione, vtrum γένεσις et φθορὰ omnino locum habeant, cf. Plutarch. de Decret. Ph. Lib. I. c. 24. Similem vero sententiam Pseudo-Origenes tribuit Empedocli et Heraclito. vid. T. I. Opp. Orig. p. 884. A. ὥσπερ ὁ Ἐμπεδοκλῆς πάντα τὸν καθ᾽ ἡμᾶς τόπον ἔφη κακῶν μεστὸν εἶναι, καὶ μέχρι δὲ σελήνης τὰ κακὰ φθάνειν, ἐκ τοῦ περὶ γῆν τόπου ταθέντα, περαιτέρα δὲ μὴ χωρεῖν, ἅτε καθαρωτέρου τοῦ ὑπὲρ τὴν σελήνην παντὸς ὄντος· οὕτω καὶ τῷ Ἡρακλείτῳ ἔδοξεν. cf. tamen Aristot. Met. IV. (al. III.) c. 5. p. 1277. B.

ἔτι δ' ἄξιον ἐπιτιμῆσαι τοῖς οὕτω ὑπολαμβάνουσιν. (sc. οἱ φάσκοντες Ἡρακλειτίζειν) ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων τὸν ἀριθμὸν εἰδότες οὕτως ἔχοντα (nimirum fluere et mutabilia esse) περὶ ὅλου τοῦ οὐρανοῦ ὁμοίως ἀπεφήναντο. ὁ γὰρ περὶ ἡμᾶς τοῦ αἰσθητοῦ τόπος ἐν φθορᾷ καὶ γενέσει διατελεῖ μόνος ὤν.

§. 3.

1. Toto mundo, et quod apud Ocellum idem valet, toto Vniuerso in duas partes diuiso, quarum aeterna sit altera, altera mutationibus obnoxia: aeternam partem nunc reliquit auctor, vt de ea ageret, in qua generatio et interitus reperiatur. Attulit autem ante omnia quae ad generationes et mutationes *requirantur*; hac paragrapho *materiam*, in sqq. vero ea, quae praeter materiam, vel potius in materia, adesse debeant.

2. *φύσις καὶ γένεσις*) h. l. Synonyma. cf. ad I, 1, 2. et notas crit. ad h. l.

3. *τρία — ὑπεῖναι*) Nimirum primum corpus, deinde contrarietates; denique substantiae seu prima corpora. In vocula *ὑπεῖναι*, quae infra, c. 3. §. 2. quoque legitur, particula *ὑπὸ* non valde premenda videtur. debent inesse, adesse, subesse.

4. *τὸ — σῶμα*). Triplici ratione haec vocula apud Nostrum dicitur: 1.) *πρῶτον σῶμα* dixit rudem istam atque indigestam molem, quae nunquam sola adfuit, sed tantum cogitatur; in qua omnia insunt *δυνάμει*, quam hic describit. cf. infra. §. 6. 7. fin. 12. Legimus quoque *πρῶτον τῶν σωμάτων* apud Aristotelem de Coelo I, c. 3. t. 22. sed illud non de materia intelligendum, corpus enim significat praestantissimum, diuinum, aeternum. vid. sqq. 2) *πρῶτα σώματα* appellat ignem, aquam, aërem et terram. c. 2. §. 21., quae quidem etiam *οὐσίαι* vocantur, §. 5. Eodem nomine ignem et reliqua ab Aristotele nominata videmus, cf. de Gen.

et Corr. II, c. 3. t. 16. vbi πρῶτα σώματα, ἁπλᾶ φαινόμενα σώματα, ἁπλᾶ σώματα nominantur: et de Coelo I, t. 7. Haec prima corpora insunt in isto primo corpore, et quidem δυνάμει, atque dicuntur πρῶτα, quia reliquae res ex iis componuntur et oriuntur. 3) Denique σῶμα vocauit Ocellus, quod ita etiam vulgaris consuetudo appellat; velut corpus hominis. vid. c. 4. §. 9. Hoc corpus dicitur:

5. ὑφιζόμενον πᾶσι τοῖς εἰς γέν. ἐρχ.) Voculam ὑφίζεσθαι in alio auctore non reperi; sed ὑφιζάνω dixit Euripid. Phoen. vs. 1391. et ἵζω et ἵζομαι passim leguntur apud Homerum, Herodotum aliosque auctores, inprimis tragicos. Dubitari autem non potest, quin ὑφιζόμ. σῶμα idem sit, quod alias ὑποκείμενον vocatur. §. 12. cf. §. 6. πᾶσι εἰς γέν. ἐρχομ. autem denotat: *omnibus, quae prodeunt, quae procreantur et generantur*, nimirum εἰς γένεσιν ἔρχεσθαι non significat actiue, *generare velle*; sed passiue. Ita Aelian. V. H. XIII, 46. ἐς μέγιστον δὲ μέγεθος ἐλθών. Xenoph. Mem. Socr. III, 6, 16. ὅπως μὴ τῶ εὐδοξεῖν ἐπιθυμῶν ἐς τοὐναντίον ἔλθῃς. Herodot. I, 120. ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται. Γένεσις autem h. l. sumitur, vt supra I, 3: καλεῖται δὲ τὸ ἀφ' οὗπερ ἂν ἄρξηται μεταβάλλειν, γένεσις. Addidit auctor:

6. τὸ πρὸς ἁφὴν ὑφ.) I. e. sine dubio, quod αἰσθητόν ἐστι πρὸς ἁφήν, *quod tactu sentiri potest*, *quod tactui subiectum est*. cf. §. 7. et 12. Nec erat, opinor, cur Vizzanius h. l. laboraret hunc in modum scribens pag. 105. „additque tactui inseruire, non quasi inter obiecta tactus enumeretur: (nemini enim ignotum, id muneris qualitatibus tangibilibus demandatum fuisse, has, quas *text. seq.* auctor monet esse secundum, quod in rerum ortu occurrit; et quia suadet materiam, et subiectum hoc, de quo nunc est sermo, illas qualitates anteire, et praecedere, non potuit subiecto adscribere, quod secundum se foret tangibile) sed id eatenus dixit, quatenus res tantum tangibiles quum sint, et contrectabiles, prout materia illis molem elargitur, quam inde iam dictae qualitates concomitentur; hac ideo ratione

tactus etiam particeps videbitur materia in rebus, quae oriuntur, eoque magis, quod ipsam οὐ χωριστήν, ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἐναντιώσεως esse docuit philosophus 2 *de Gen.* t. 6." At tamen Ocellus ad consensum cum Aristotele nec vi, nec arte cogendus. Viuzanius autem, cuius annotationem ingeniosam esse non nego, et quia ad comparationem cum Aristotele facit, adscripsi, in voculis πρῶτον, δεύτερον temporis quandam significationem videtur inuenisse, quae, si quid video, nulla est. Nam quum Ocellus mundi aeternitatem etiam in ordine et dispositione affirmaret: inepto modo sibi contradixisset ipse, si primum corpus prius, quam reliquas res, ad generationem necessarias esse putauisset. Quare has voculas h. l. solummodo numerum indicare arbitror. Auctor ipse mentem suam explicat: διὸ καὶ τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ διαφοραὶ αὗται δυνάμει, αἰσθητόν ἐστι πρὸς ἁφήν. Caeterum cf. Aristot. de Gen. et Corr. II, t. 3. ἀλλ' οἱ μὲν ποιοῦντες μίαν ὕλην παρὰ τὰ εἰρημένα, ταύτην δὲ σωματικὴν χωριστὴν ἁμαρτάνουσι. ἀδύνατον γὰρ ἄνευ ἐναντιώσεως εἶναι τὸ σῶμα τοῦτο αἰσθητὸν ὄν, ἢ γὰρ κοῦφον, ἢ βαρύ, ἢ ψυχρόν, ἢ θερμὸν ἀνάγκη εἶναι τὸ ἄπειρον τοῦτο, ὃ λέγουσίν τινες εἶναι τὴν ἀρχήν. Quo loci haud scio, an Ocelli rationem respexerit; omnia certe bene in eam cadunt.

7. πανδεχές) *Quod omnia admittit; ex quo omnia fieri possunt.* cf. §. 6. et 12. Timaeus Locr. c. I. §. 5. p. 4. vocat ὕλαν δεχομέναν πᾶσαν μορφάν. Seneca Epist. 66. *materia iacet iners, res ad omnia parata.* Cicero d. l. ad §. 1. n. 2. *altera, quasi huic se praebens.* Voculam habet Aristot. de Coelo III, t. 67.

8. ἐκμαγεῖον αὐτῆς τῆς γενέσεως) Nog. *et ipsius generationis habetur effigies.* Christian. *ipsius generationis exemplar.* D'Argens. *et qu'il soit l'image de la génération, même à l'egard des choses nées de lui.* quae quidem omnia vix possunt intelligi. Elegantius Battaes. *une cire qui se prête à tout;* et rectius Vizzan. in paraphr. *et id est, in quo generatio effingitur.* ἐκμαγεῖον autem primo denotat: *materiam, cui aliquid imprimitur et imprimi potest:* velut in qua annulus et si-

gnum exprimitur; cera, terra sigillata. Sic apud Timaeum Locr. c. I. §. 4. τὰν δ' ὕλαν, ἐκμαγεῖον καὶ ματέρα, τιθάναν τε καὶ γεννατικὰν εἶμεν τᾶς τρίτας ὠσίας· δεξαμέναν γὰρ τὰ ὁμοιώματα ἐς ἑαυτὰν, καὶ οἷον ἀναμαξαμέναν ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. Eodem significatu legitur apud Platon. Theaetet. T. II. p. 154. Bip. Θὲς δή μοι λόγου ἕνεκα ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κήρινον ἐκμαγεῖον· τῷ μὲν μεῖζον, τῷ δ' ἔλαττον· καὶ τῷ μὲν καθαρωτέρου κηροῦ, τῷ δὲ κοπρωδεστέρου καὶ σκληροτέρου, ἐνίοις δὲ ὑγροτέρου, ἔστι δ' οἷς μετρίως ἔχοντος — καὶ ἐς τοῦτο — ἀποτυποῦσθαι ὥσπερ δακτυλίων σημεῖα ἐνσημαινομένους. Ab hoc κηρίνῳ distinguit σημεῖα, quae sint in eo expressa. cf. pag. 158. et Ruhnken. ad Tim. Gloss. Plat. pag. 25. edit. sec. nec non Aristot. M. I, 6. pag. 1236. F. τὸ δὲ δυάδα ποιῆσαι τὴν ἑτέραν φύσιν, διὰ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς ἔξω τῶν πρώτων, εὐφυῶς ἐξ αὐτῆς γεννᾶσθαι, ὥσπερ ἔκ τινος ἐκμαγείου. Inde orta est altera significatio: qua indicat *materiam cum forma impressa*, simulacrum. Philo περὶ ἀφθαρσ. κόσμ. p. 729. B. Colon. ἀπ' ἀρχετύπου νοητοῦ παραδείγματος μίμημα αἰσθητὸν, πάνθ' ὅσα ἐκεῖνα νοητὰ περιέχοντα ἐν αὐτῷ, τελειοτάτου πρὸς νοῦν, τελειότατον ἐκμαγεῖον πρὸς αἴσθησιν. ad quam significationem fortasse referenda sunt Platonis loca Theaetet. T. II. p. 161. et de Legg. VII p. 345. Tom. VIII. Bip. Nostro loco haec vocula intelligenda est de materia, quae omnem formam *potest* admittere et accipere. Caeterum Vizzanius pag. 106. sq. qui principes Philosophorum hoc nomen hinc hausisse suspicatur, attulit Plutarch. de decret. Philos. I, 8. [c. 9.] Timaei Locri l. l. et Platonem in Timaeo [pag. 344. T. IX. Bip.] ἐκμαγεῖον γὰρ φύσει παντὶ κεῖται, κινούμενόν τε καὶ διασχηματιζόμενον ὑπὸ τῶν εἰσιόντων etc.

9. ὡς ὕδωρ πρὸς χυλὸν) Primum illud corpus, inquit, ita se habet ad ea, quae inde oriuntur, vt aqua ad χυλὸν, i. e. hoc loco ad *succum*. Vertunt: *vt aqua ad saporem*. quod ferri potest, dummodo recte intelligatur; χυμὸς enim seu χυλὸς est τὸ γιγνόμενον ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ξηροῦ πάθος ἐν τῷ ὑγρῷ τῆς γεύσεως τῆς κατὰ δύναμιν ἀλλοιωτικὸν εἰς ἐνέργειαν, quod monet Aristot. de sensu et

fensili c. 4. p. 1437. C. aquam autem etiam ex Aristotelis sententia sine sapore videri esse, annotauit iam ex eodem capite Vizzanius. Aristoteles tamen plura philosophatus est hac de re, hunc in modum: ἡ μὲν οὖν τοῦ ὕδατος φύσις βούλεται ἄχυμος εἶναι. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἔχειν τὰ γένη τῶν χυμῶν, ἀναίσθητα διὰ σμικρότητα, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν, ἢ ὕλην τοιαύτην ἐνεῖναι, οἷον πανσπερμίαν χυμῶν.

10. σιγὴ πρὸς ψόφον) ψόφος, strepitus, de variis rebus dicitur. ψόφος τροχιλίας Plutarch. de aud. poët. IV, 7. strepitus ianuam pulsantis Plato Sympos. XXX, §. 1. edit. Wolf. Viri Excell. ποταμοὶ ψοφοῦντες. Plato de Republ. III. p. 281. T. VI. Bip., de vocibus animalium Aristot. de Anim. II. c. 8. et t. 87. vbi φωνὴ ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου, vnde recte colligi potest, hanc voculam omnem sonum et strepitum in genere denotare. cf. de Interpret. Sect. I. c. 2. atque inprimis Histor. Animal. L. IV. c. 9. initio; quamuis strictiore significatu φωνὴν excludat. Ocellus certe statim dixit: πρὸς ψόφον καὶ λέξιν καὶ μέλος. Vizzanius pag. 108. ita: „aër enim cum nullam ex se adsciscat formam sonoram, quendam gerit ordinem ad sonum, locutionem et melos, quae in ipso ex collisis corporibus formantur. 2 *de an.* 78. et *seqq.* vbi *t.* 83. per se insonus aër dicitur c), vt hic exprimere contendit auctor, dum ipsum vocat informem, qui talem aëra, vbi quiescat, nec vllo agitetur ictu, vocat silentium, quia sicuti praedictus aëris motus, sonus dicitur. *d. t.* 83. ita pariter idem aër vt quiescens, silentium iure vocabitur, et a Pythagoreo praecipue philosopho, cui ex scholae instituto frequens huius mentio et reuerentia." Bene. Quod tamen vltimo loco dixit, id equidem frigidum esse putauerim.

11. σκότος πρὸς φῶς) σκότος h. l. absentia lucis et coloris; φῶς vero lux et color. Olim locum ita mihi

c) Αὐτὸς μὲν δὴ ἄψοφος ὁ ἀὴρ διὰ τὸ εὔθρυπτον, ὅταν δὲ κωλυθῇ θρύπτεσθαι, ἡ τούτου κίνησις ψόφος.

mihi explicaui: Varia sunt lucis genera, velut solis, ignis, lunae; solis vero lux et splendor impedit, quominus lampadis lux et splendor conspiciatur. Sed male; nam auctor infra ad *colores* haec refert, quare potius de *coloris absentia* et *de colore* hic cogitandum; colorem autem eodem modo vocat lucem, quo supra aërem silentium. Non satis lucem et colorem distinxit; vt mentem eius capiamus, vtrumque quodammodo coniungendum.

12. *ὕλη πρὸς τεχνιτόν*) Materia, vnde artificis solertia statuae et simulacra possunt efformari, ad haec opera vere elaborata. Etiamsi enim non ex quouis ligno fiat Mercurius: tamen materiam omnino poterat dicere rem ad omnia paratam. Quae hactenus breuiter sunt indicata, eorum relationem auctor nunc accuratius et copiosius explicare incipit:

13. *ἄποιον*) Qualitatis expers. Haec non ad viuum sunt resecanda, sed de certa quadam et definita qualitate intelligenda, velut de dulcedine etc. Alias aqua non dici potest qualitatis expers, a nobis, qui qualitatis nomen latius vsurpamus, quam Graeci suam *ποιότητα*.

14. *ἀνάλογον*) Analogia aquae et succorum inde effectorum in eo est posita, quod aqua nondum infecta omnem saporem facile admittit et accipit; et dulcis reddi potest et amara. Sed dulcis aqua difficilius amara reddetur, quum dulcedo superari, et tum demum contrario sapore infici debeat.

15. *δριμύ*) Quod acri gustu est. cf. Timaeum Locr. pag. 558. Gal. *ἐκπυροῦντα δὲ, καὶ διαιρέοντα* (al. *διαῤῥέοντα*) *τὰν σάρκα δριμέα.*

16. *ἁλμυρὸν*) Salsum. *ἁλμυρὸν ὕδωρ* ex Homero satis notum. Odyss. δ, 511. ε, 100. saepius. Timaeus Locr. pag. 558. *ἀποτάκοντα δὲ καὶ ῥύπτοντα τὰν γλῶτταν, στρυφνὰ φαίνεται· μετριάζοντα δὲ τᾷ ῥύψει, ἁλμυρά.* cf. p. 561. vbi *ὀξὺ, ἁλμυρὸν* et *δριμὺ* distinguuntur. Arist. de

sensu et sens. c. 4. pag. 1438. B. τὸ δὲ ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν, σχεδὸν τὸ αὐτό. ὁ δὲ δριμὺς καὶ αὐστηρὸς καὶ ὀξὺς ἀνὰ μέσον.

17. ἀὴρ ἀδιατύπωτος.) Supra idem vocauit σιγήν. Ad voculam ἀδιατύπ. *qui informatus et effictus non est, informis*, Stephanus in Indice pag. 273. solam Ocelli auctoritatem adscripsit. ψόφος autem hoc loco strepitus non distinctus, λέξις dictio, elocutio prosaica.

18. σκότος ἄχροον etc.) Vizzan. laudauit Aristot. de Anim. II. t. 70. sqq. maxime t. 72. Vulgatam olim lectionem, λευκὸν δὲ πρὸς — ἄλλως δὲ, de qua in notis criticis dixi, ita explicare studuit Vizzanius: „at quia quis hoc candoris percitus exemplo, an haec vigeat proportio, facile dubitasset, dum etiam sculptoris artem candidum intueri videamus, quae tamen huius non est subiectum, idcirco diuersa longe ratione obseruat, candidum ab ea arte, et a tenebris respici; in his siquidem ad candorem viget ordo, velut ad sibi congruam formam, et proprium habitum, quod allata modo expetebat similitudo, ab illa vero arte candor, vt accidens suae materiae tantummodo consideratur, quae vt plurimum e candido marmore sua effingere opera consueuit.“ Haec ille pag. 109. Sed nemo non videt, quam parum haec cohaereant, et quam dura sit constructio, hac explicatione admissa.

19. ὕλη δὲ πρὸς ἄνδρ.) Nogar. ad haec: „τῇ ὕλῃ, quae Latine dicitur materia, verbum Ciceronis temporibus (vt ipse innuit in Academicis [1. 7. §. 27.) non satis vsitatum et tritum *d*), nunquam Plato vsus est, praesertim quum de ea agit materia, quae est rerum naturalium initium; quamuis eandem pluribus

d) Humani aliquid accidit Nogarolae; ista enim in Ciceronis loco, quem infra adscripsi, parenthesis non pertinet ad vocabulum *materia*, sed ad voc. *qualitas*. cf. c. 6. et 7. initium. Quae de Mercurio Trism. dicuntur, olim sunt rectius constituta.

explicet nominibus, quorum duo sumsit ex Ocello et Timaeo Locro, quae sunt πανδεχὲς καὶ ἐκμαγεῖον. τὴν ὕλην tamen et Mercurius Trismegistus in Poemandro et Timaeus Locrus antea vsurparunt. Verum illud addo, quod alias praetermisi, Platonem artificiosam materiam τῆς ὕλης vocabulo uuncupasse, a qua etiam formauit διϋλάζω verbum, et participium διϋλασμένος. Sic in Timaeo scribit: "Οτ' ἐν δὴ τὰ νῦν οἷα τέκτοσιν ἡμῖν ὕλη παράκειται τὰ τῶν αἰτίων γένη διϋλασμένα. Ocellus autem noster vtramque materiam, tam artificiosam, quam naturalem, ὕλην appellauit." Hactenus Nogarolae annotatio, cuius quum mentionem fecisset Vizzanius, addidit pag. 109. vocabulum hoc ad naturalem materiam etiam translatum esse ab Aristotele 1 Phys. t. 66. maxime t. 82. λέγω γὰρ ὕλην τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἑκάστῳ, ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος μὴ κατὰ συμβεβηκός· εἴ τι φθείρεται, εἰς τοῦτο ἀφίξεται ἔσχατον, et t. 69. Ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις, ἐπιστητὴ κατὰ ἀναλογίαν· ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκός, ἢ πρὸς κλίνην ξύλον, ἢ πρὸς τὸ ἄλλο τι τῶν ἐχόντων μορφὴν ἡ ὕλη καὶ τὸ ἄμορφον ἔχει, πρὶν λαβεῖν τὴν μορφήν, οὕτως αὕτη πρὸς οὐσίαν ἔχει, καὶ τὸ τόδε τι, καὶ τὸ ὄν. cf. etiam 2 Phys. t. 28. In Timaei Locri libello hanc vocis significationem occurrere, [c. 1. §. 6. D'Arg.] supra monui; quem locum Vizzan. hic attulit, vt et Ciceron. Acad. Qu. L. I. [c. 7. §. 27.] *Sed subiectam putant omnibus sine vlla specie, atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim tractando vsitatius hoc verbum et tritius) materiam quandam, ex qua omnia expressa atque effecta sint: quae tota omnia accipere possit, omnibusque modis mutari, atque ex omni parte: eoque etiam interire non in nihilum, sed in suas partes, quae infinite secari ac diuidi possint, quum sit nihil omnino in rerum natura minimum, quod diuidi nequeat.* Cf. Diss. crit. §. 26. Sententia autem huius loci secundum textum a me receptum foret: quemadmodum materia ad artem statuariam se habet, i. e. quemadmodum statuarius e materia varias res formare et effingere potest, quarum diuersarum formam materia accipit. Sed non nego, ma-

gis congruum et caeteris magis aptum mihi locum videri, si legatur: *πρὸς ἀνδριάντα ποιητήν, ad statuam elaboratam*. ita certe proportio seruata: *οὕτως ἔχει πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶ γενόμενα* etc.

20. *δυνάμει — συντελέα*) Sententia est: quamuis non omnes res, quid? quod nulla res in materia ista et primo corpore insit effecta et formata, omnes tamen res ex ea *possunt* formari, quare insunt *potentia*, et, vt ita dicam, *possibilitate*. Ingeniose et acute ad hunc locum disputauit Vizzanius, pag. 110. „Nemo tamen veritati congruum arbitretur crimen, quod Aristoteli inurere tentauit Patricius, *Disp. perip. lib. in verbo Materia*, [T. II. Lib. VI. pag. 238.] quod scilicet hinc ille sua de materia dogmata prorsus hauserit, et tamen hanc esse ens in potentia quum profiteatur, inde suo quasi gloriabundus inuento 1. *phys.* 78. iactet omnem veterum e tali placito cadere ignorantiam; quum tamen Ocellum *hic* non latuerit ea materiae conditio, cuius primum auctorem ibi se videtur Aristoteles falso profiteri: siquidem, licet reuera eadem materiae vterque adscripsisset, iniuria tamen Aristotelem damnaremus, qui in iis vnquam [lege: nunquam] verbis professus est, antiquos omnes eam materiae conditionem ignorasse, sed eos tantummodo Philosophos in eam lapsos fuisse inscitiam protulit, qui ea perciti dubitatione, quam t. 71. proposuerat, in id erroris deuenerunt, vt de entium ortu absurda proferrent: quia diuisionem, qua ens in id, quod est actu, et quod est potentia, secatur 3 phys. t. 3. numquam cognouere, ideoque praedictam materiae conditionem ignorauere, quidquid inde protulisset de ipsa Ocellus aliique, quos leuis illa non turbasset difficultas. At, esto, vniuersaliter loquutus sit Philosophus; materiam esse ens in potentia, quoslibet antiquos ignorasse, sit professus, illius positionis se iactet auctorem, num falso id illum praestitisse dicemus? non certe; longe enim diuersa ratione materiam nobis describit Aristoteles. namque auctor hic ait, materiam

eſſe omnia poteſtate, quae in ipſa debent generari, non tamen inde docet, eſſe potentia ens. at Ariſtoteles *ibi* non profitetur, eam eſſe in potentia ad generabilia, et ad formas tantum; ſed ſoluturus difficultatem quaerentium, an ens fieret ex ente, vel ex non ente; reſpondit, nec ex ente progigni, nec ex non ente, actu, at ex materia, quae ſit ens in potentia, et quae per ſe ipſam, vt dicitur *metaph.* VII. t. 8. neque τί, μήτε ποσὸν, μήτε ἄλλο μηδὲν λέγεται, οἷς ὥρισται τὸ ὄν, quia est potentia ens, quum ad ipſum ſe dicatur habere, vt aes ad ſtatuam 1. *phyſ.* 69. differt etiam Ariſtotelis aſſertio a poſitione Ocelli, quod hic materiam non disiungit a priuatione, at dum eam contemplatur aptitudinem, quae illi ineſt ad ſuſcipiendas formas, quibus caret, vnum quid omnino videtur materiam cum priuatione ſibi annexa cenſere, ideoque eam aptis exemplis declaraturus, tenebras aſſumit, quae luminis priuationem potius videntur exprimere, ac ſi idem forent omnino cum diaphano, quod eſt ſubiectum, ac veluti materia luminis, 2. *de an.* 69. et *ſeqq.* quam diſtinctionem quum exacte tradat Philoſophus 1 *phyſ.* 58. et *ſeqq.* ſe ipſum iure illius poſitionis auctorem *ibid.* 79. poterit aſſerere.“ Hactenus Vizzanius. Quemadmodum autem de altera docti hominis ratione dubitari poteſt; (quemquam enim auctor noſter nusquam dixit, materiam eſſe δυνάμει ὄν, tamen ſcripſit §. 6. ὥστε πρῶτον τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή. et §. 12. σῶμα τὸ δυνάμει πρῶτον, quae ſane ab Ariſtotelis ſententia parum recedunt.) ita prior omni aſſenſu eſt digniſſima. Equidem haud ſcio, an alio loco diſcriminis iſtius inuentionem Ariſtoteles ſibi non tribuerit; certe nec alii eiusmodi locum annotarunt, nec ipſe tale quid reperi; ſed hoc ſcio, Phyſ. I, t. 78. id ab Ariſtotele factum non eſſe; nam οἱ πρότερον; quos a recta via aberraſſe monuit, ſane non omnes ſunt philoſophi ante Ariſtotelem, ſed ſine dubio Eleatici. Conf. Diſſ. crit. §. 28. Qui autem negare ſuſtineat, diſcrimen inter δυνάμει et ἐνεργείᾳ εἶναι ante Stagiritam ignotum fuiſſe, is contra ipſius Ariſtotelis teſtimonium ſtatueret, Democrito hoc

tribuentis. cf. Metaph. XII, c. 2. καὶ ὡς Δημόκριτός φησιν, ἦν ὁμοῦ πάντα δυνάμει, ἐνεργείᾳ δ' οὔ. ὥστε τῆς ὕλης ἂν εἶεν ἡμμένοι. Caeterum notanda est diuersitas in dicendi genere; Aristoteles enim, qui saepissime huius discriminis mentionem fecit, conf. in primis Physic. IV. t. 84. δυνάμει et ἐνεργείᾳ seu ἐντελεχείᾳ ὄν solet opponere; Ocellus vero δυνάμει et συντελείᾳ.

21. λαβόντα φύσιν) Antea: ὡς γένεσιν ἐρχόμενα. cf. not. 5. Haec τοῦ λαμβάνειν significatio familiarissima Nostro est. cf. I, 3. 4. 15. II, 22. III, 4. quamuis in aliis etiam formulis.

§. 4.

1. Sequitur nunc alterum, quod ad generationem requiratur. Vizzanius inscripsit: *Contrarietates generationis principium, et quae.*

2. ἐναντιότητας) *Qualitates repugnantes, contrarietates.* Nemo intelliget res seu substantias contrarias, quarum §. seq. οὐσιῶν nomine mentio facta est. Nec est, cur moneam, ex antecedentibus subintelligendum esse: δεῖ ὑπάρχειν. Infra §. 6. ἐναντιώσεις vocantur. Quamquam autem inter has voculas discrimen excogitari potest, velut ἐναντιότητα esse naturam contrariam, e. c. θερμὸν, ψυχρὸν, ἐναντίωσιν vero vim et efficaciam huius naturae, θερμότητα, ψυχρότητα, vel etiam θερμασίαν, ita vt illud magis *quid sit* dicat; hoc vero, *quid efficiat et efficere possit*: in Ocello tamen discrimen statuendum non est; eademque vocularum diuersa forma etiam apud alios auctores significatione haud diuersa adhibetur; velut κάκωσις et κακότης apud Plutarch. de Aud. Poët. c. XI. §. 22. Quin etiam Aristoteles haec ipsa vocabula synonymice adhibuit. 1 de Coelo IV. t. 27. τὸ γὰρ ἄνω καὶ τὸ κάτω τόπου δὲ ἐστι διαφορὰ καὶ ἐναντίωσις, quam postea t. 31. τόπου ἐναντιότητα dixit. De Gen. et Corr. II, t. 6. vbi eadem de re loquitur, scripsit: δεύτερον αἱ ἐναντιώσεις· λέγω δὲ οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης etc. Haec vocula au-

tem non adeo est Aristotelica, vt apud antiquiores non reperiatur eodem significatu. cf. Plato Theaetet. pag. 243. T. II. Bip. nec res ipsa fuit antiquioribus ignorata; v. Arist. Phys. I. c. 4. t. 32. ὁ μὲν [Πλάτων] ταῦτα ποιεῖ ὕλην, τὸ δὲ ἓν τὸ εἶδος. οἱ δὲ [loquitur de Physicis] τὸ μὲν ἓν τὸ ὑποκείμενον, ὕλην, τὰ δ' ἐναντία διαφορὰς καὶ εἴδη. οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνουσιν, ὥσπερ Ἀναξίμανδρός φησι. Idemque Aristoteles de Gener. et Corr. II. c. 1. t. 6. de his contrarietatibus disputans, adiecit: ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ὡς σώματος, ποίας καὶ πόσας λεκτέον ἀρχάς· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ὑποθέμενοι χρῶνται, καὶ οὐδὲν λέγουσι, διὰ τί τοιαῦται ἢ τοσαῦται. Quod autem Patricius Disc. Perip. T. II. lib. II. pag. 203. ad vocem: Contrarietas, in fine scripsit: „Sed etiam ipse Aristoteles testis est, contrarietatem a Pythagoreis plene tractatam fuisse, primo Sophiae c. 5. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ πόσαι καὶ τίνες αἱ ἐναντιώσεις ἀπεφήναντο." id quaeri potest, vtrum de hisce contrarietatibus sit intelligendum; superior certe scriptura alio nos ducit.

3. ἵνα) In priore membro ἵνα videri potest τελικῶς, in altero vero potius ἐκβατικῶς sumendum. Sensus videtur esse: ad explicandam generationem et corruptionem sumendae sunt contrarietates, et ita quidem sumendae, vt sit ἰσοδυναμία earum, ne altera ab altera prorsus vincatur et destruatur. cf. Aristot. de sensu et sensili c. 4. p. 1437. B. ᾗ μὲν οὖν πῦρ, καὶ ἡ γῆ οὐδὲν πέφυκε ποιεῖν ἢ πάσχειν, οὐδ' ἄλλο οὐδέν, ᾗ δὲ ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς ἐναντιότης, ταύτῃ πάντα ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν.

4. μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις) Vocula ἀλλοίωσις apud Nostrum hoc vno loco legitur; Aristoteles vero eam saepissime adhibuit, eiusque significationem accurate definiuit. In Categoriis περὶ κινήσεως scripsit: κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ· γένεσις, φθορά, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. Phys. II, t. 1. τὰ μὲν γὰρ φύσει ὄντα πάντα φαίνεται ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως καὶ στάσεως, τὰ μὲν κατὰ τόπον, τὰ δὲ κατ' αὔξησιν καὶ φθίσιν, τὰ δὲ κατ' ἀλλοίωσιν· explicauit autem variis

locis; de Coelo: I, c. 3. t. 21. ἔϛι μὲν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις κίνησις κατὰ τὸ ποιόν. et quem locum Vizzanius iam attulit de Genera. et Corr. I. t. 23. ἀλλοίωσις μέν ἐϛι, ὅταν ὑπομένοντος τȢ̃ ὑποκειμένου, αἰσθητȢ̃ ὄντος, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτȢ̃ πάθεσιν ἢ ἐναντίοις οὖσιν, ἢ μεταξὺ — — ὅταν δὲ ὅλον μεταβάλλῃ, μὴ ὑπομένοντος αἰσθητȢ̃ τινος, ὡς ὑποκειμένου τȢ̃ αὐτȢ̃, ἀλλ᾽ οἷον ἐκ τῆς γονῆς αἷμα πάσης, ἢ ἐξ ὕδατος ἀὴρ, ἢ ἐξ ἀέρος παντὸς ὕδωρ, γένεσις ἤδη τὸ τοιȢ̃τον, τȢ̃ δὲ φθορά. cf. Physic. V. t. 18. et in primis VIII. t. 74. Quibus ex locis cum nostro collatis apparet, latius patere hanc voculam apud Ocellum, quam apud Aristotelem. Ocellus enim, generationis et interitus rationem expositurus, hanc voculam hic adhibuit, quare generationem pariter ac corruptionem ea hic videtur comprehendere. Quod autem ad historiam significationis huius vocabuli attinet, facio ipse quoque cum Simplicio, qui ad Aristot. Physf. L. V. c. 2. monuit, Aristotelem hanc significationem voculae tribuisse; si modo hoc ita intelligatur, vt voluit Gatakerus ad Antonin. X. §. 7. pag. 291. hunc in modum scribens: „Neque enim hoc voluit Simplicius, neminem Aristotele priorem de ista motus specie vocabulum illud vsurpasse: sed confusa generalique magis notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priscos illos vsurpasse, dum non τὴν κατ᾽ ȣ̓σίαν tantum, quam φθορὰν dicimus, sed et τὴν κατὰ ποιὸν etiam eodem nomine comprehendebant; quod Aristoteles, accuratius ista distinguens, ad τὴν κατὰ ποιὸν κίνησιν duntaxat restrinxit.“ Quae quidem verissime a Viro eruditissimo contra Nogarolae Simplicium reprehendentis annotationem ad h. l. dicta mihi videntur. Quamquam enim hoc vocabulum etiam apud Platonem Theaeteto, pag. 133. T. II. Bip. (ὅταν δὲ ᾖ (sc. τι) μὲν ἐν τῷ αὐτῷ [τόπῳ], γηράσκῃ δὲ, ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ, ἢ σκληρὸν ἐκ μαλακȢ̃ γίγνηται, ἤ τινα ἄλλην ἀλλοίωσιν ἀλλοιῶται. etc. vbi Plato duas κινήσεως formas facit, ἀλλοίωσιν et περιφοράν) et de Republ. V. p. 13. T. VII. (ἀλλ᾽ ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μόνον ἐφυλάττομεν. Vbi tamen non κινήσεως formam, sed dissimilitudinem denotat,) ita legatur, vt ad qua-

litatem pertineat: apud eundem tamen, velut in Phaedone, c. 25. pag. 327. Fisch. latius patet, et pro μεταβολὴ, qua vocula Plato antea vsus fuerat, positum videtur, vt taceam id, quod Gatakerus d. l. iam monuit, duo ista mutationis genera a Platone constituta cum Aristotelica ratione non consentire. cf. etiam Timaei Locr. c. 3. §. 10. Ad hanc autem de voculae historia sententiam probandam non videtur afferri posse locus Aristotelis de Gen. et Corr. I, 1. τῶν μὲν γὰρ ἀρχαίων, οἱ μὲν τὴν καλουμένην ἁπλῆν γένεσιν, ἀλλοίωσιν εἶναί φασιν· οἱ δὲ ἕτερον ἀλλοίωσιν καὶ γένεσιν· ὅσοι μὲν γὰρ ἕν τι τὸ πᾶν εἶναι λέγουσι, καὶ πάντα ἐξ ἑνὸς γεννῶσι, τούτοις μὲν ἀνάγκη ἀλλοίωσιν τὴν γένεσιν φάναι etc. Aristoteles enim id, quod e rationibus adiectis facile patet, hoc loco non de vocabulo, sed de re disputat; non quaerit, quo sermone veteres isti vsi fuerint, sed quid ex suis rationibus, vt consentanea statuerent, affirmare debuerint. Quod autem hic antiquioribus eundem voculae vsum tribuere videtur, monendo: οἱ δὲ ἕτερον etc. id nihil valet ad refutationem sententiae propositae. Sed ne commentarium nimis distraham, alio loco, in dissertatione nimirum critica, vbi de hac concludendi ratione disserendum est, alia monebo §. 24.; hoc vno nunc adiecto, Patricium Disc. Perip. T. III. Lib. VI. p. 343. sq. Aristotelis de ἀλλοιώσει doctrinam Platoni vindicare conatum, inani strepitu in Aristotelem esse inuectum.

5. πάθος καὶ διάθεσιν.) Hoc loco non valde videntur differre. Fortasse est ἓν διὰ δυοῖν. Si qua differentia statuenda esset; ita eam constituerem: διάθεσις ad ποιότητας pertinet, significat igitur aliquid, quod certe *aliquamdiu* manet: quemadmodum autem ἕξις et διάθεσις, auctore Aristotele Categ. περὶ ποιοῦ, p. 34. C. sq.; differunt ita, vt ἕξις diutius maneat, nec facile remoueatur et deleatur, διαθέσεις autem dicantur ἅ ἐστιν εὐκίνητα, καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα, οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ νόσος καὶ ὑγίεια, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ita inter διάθεσιν et πάθος idem discrimen esse videtur, vt πάθος sit

gnificet, quod prorsus ad tempus est: cf. Aristoteles l. l. pag. 36. ἔστι δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως διαλυομένων [συμπηγνυμένων] καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. Sed haec ipse improbo; quare explico: διάθεσιν παθητικήν; Nostrates dicunt: *Modificationem.* Duplex autem huius loci potest esse sensus; aut: *quum materia modificationem* (vt ita dicam) *admittat, suscipiat, i. e. suscipere possit; adesse debent contrarietates, vt, quum materia immutari possit, hae mutationes reuera fiant;* aut: *quando materia tali ratione mutatur; quando afficitur a re alia;* et hoc praefero. Videtur enim Ocellus hanc διάθεσιν, hoc πάθος, a parte mundi superiore deriuasse, cui τὸ ποιεῖν καὶ κινεῖν tribuerat (§. 1.) nam si contrarietatibus per se tribuisset vim mutandi et efficiendi, parum consentanea tradidisset, quum eas in parte mundi *patiente* collocaret. vid. §. 3. Vizzan. p. 113. sq. ita discrimen constituit: „*passionem* et *dispositiones* materia suscipit; has enim qualitates ab agente impressas si ita suscipiat, vt eum praeexistente forma substantiali conueniant, passiones dicuntur, et inde vera oritur alteratio. de Gen. et Corr. I, t. 23. et si vehementius in materia ab agente imprimantur, quam illi inexistens substantialis forma queat perferre, tunc mutationem progignunt, et dispositiones dicuntur, quia materiam ita disponunt, vt praecedens recedat forma, et recens in subiecto necessario introducatur.“ Sed de his sane Ocellus non cogitavit. Caeterum notetur ὕλη significatione physica, de naturali materia.

6. μήτε κρατῶσιν — ὑπ᾽ αὐτῶν) Has phrases eundem afferre sensum, sed vario rei respectu, non est, quod moneam. voculae autem εἰς τέλος, *prorsus*, non sunt cum D'Argensii interprete et Rotermundo negligendae; his enim omissis, auctor sibi ipse contradixisset; nam infra de mutua contrarietatum quasi victoria exponit. D'Argens. vertit *à la fin*. recte; est enim h. l. *prorsus, plane, penitus.* Reliquae significationes, de quibus D'Orville ad Charit. p. 479. Lips.

huc non pertinent. Caeterum cf. Timaeus Locr. I. §. 10. p. 10. D'Arg. *τὰ γὰρ κατττὰν ἀρίσταν ἀναλογίαν συντεθέντα ἐν ἰσοδυναμίᾳ, οὔτε κρατεῖ ἀλλάλων ἐκ μέρεος, οὔτε κρατέεται*, quae tamen sententia non omni ex parte nostrae est aequalis.

7. *ἀντιπαθᾶς*) Huius voculae antiquam auctoritatem desidero, nisi, quod ex Aristophane *ἀντιπάθεια* in Lexicis affertur pro *ἄκος*, et vocula *ἀντιπεπονθὸς* in Pythagoreorum disciplina morali occurrit, significatione tamen ab hoc loco aliena. Conf. Meiners Gesch. der Wiss. Gr. u. R. T. I. pag. 566. sq. Recentiores habent. Vid. Stephan. Thesauro, T. III. p. 70. vnde transscribo locum ad explicationem Ocelli vtilem e Plinio, H. Nat. XXXIV. c. 15. *A rubigine vindicatur* [sc. ferrum] *cerussa et gypso et liquida pice. Haec enim temperatura a Graecis ἀντιπάθεια dicta.*

8. Quum eorum, quae hoc capite secundo leguntur, magna partim sit, partim esse videatur cum Aristotelicis decretis similitudo, ad criticam rationem necessarium est, vt in singulis fere paragraphis accuratior instituatur etiam paruarum rerum comparatio. Auctor igitur noster *consentit* cum Aristotele fere in *vocabulis*, si excipiamus *ἀλλοίωσιν*, de qua dictum est. Deinde, quod *decretum* ab Aristotele de Gen. et Corr. I. t. 46. sq. diserte est allatum: *τὸ γὰρ ὅμοιον, καὶ τὸ πάντῃ πάντως ἀδιάφορον, εὔλογον μὴ πάσχειν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου*, seu: *τὸ μὲν ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πᾶν ἀπαθές ἐστι*, coll. de Anim. II. t. 51. et 54. eodem decreto Ocellus hic tacite vsus est; ratio enim dictorum reddi non potest, nisi hoc intelligatur; qui consensus tamen non ita est comparatus, vt alter ex altero hoc dogma hausisse videri debeat; nam plurimi veterum, et teste Aristotele l. l. praeter Democritum omnes, idem affirmarunt. Quae caussa fuit, cur Aristoteles, explorata acutissimi philosophi sententia, negaret, et simile a simili et res ad diuersa genera pertinentes quidquam a se inuicem pati. Quodsi verissime dicitur, comprobante omni philosophiae historia, mentem humanam generalibus

decretis et axiomatibus, inprimis ad logicam rationem pertinentibus, ante vti in cogitando, quam sibi adeo fiat eorum conscia, vt formula quadam ea concipere et in demonstrationibus certa quadam via et ratione adhibere possit; deinde ambiguam rudemque proponi formulam, dissensu et refutationibus aliorum expoliendam propiusque ad verum adducendam; plura denique eiusmodi axiomata edita, educata quasi et perfecta colligi et in systema redigi: sine dubitatione affirmarem, hanc paragraphum ante Aristotelem esse scriptam, si certa quadam conclusione efficeretur, quod ab auctore non est diserte *dictum*, id ab eo non esse distincte *cogitatum*, seu, quod eodem fere redit, quod non *dixit*, id eum non *potuisse* dicere. Consensus denique est in contrarietatum *numero et nominibus*; vterque enim philosophus *θερμὸν, ψυχρὸν, ξηρὸν, ὑγρὸν* proposuit. Sed ne in his quidem ita cum Aristotele facit, vt apud alios philosophos Aristotele antiquiores, idem numerus, eademque nomina non reperiantur: Vid. Plato Phaedon. c. 36. *τοῦ σώματος ἡμῶν — ξυνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ*: atque Diog. Laërt. in Zenonis Eleatae decretis posuit hoc, L. IX. S. 29. *γεγενῆσθαι δὲ τὴν τῶν πάντων φύσιν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ.*

Aliud vero nunc quaeritur, vtrum Ocellus has contrarietates non solum cogitatione a materia seiunxerit, quod aperte facit, verum etiam in rerum natura eas a materia separatas (*χωριστάς*) affirmauerit. Quemadmodum enim inter omnes constat, Aristoteli placuisse, materiam reuera non esse a contrarietatibus separabilem, *ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἐναντιώσεως*, ita dubium est, quoad Ocellus hac in re cum eo consentiat. Antequam ad hanc quaestionem ita responderi potest, vt dicatur, *vtram* harum sententiarum amplexus fuerit auctor, de ipsa quaestionis ratione et modo pauca praemonenda sunt; quae quidem hunc quaerendi modum parum cautum, et hanc respondendi rationem falsam esse ostendent, simulque sufficient ad id, cuius caussa ita

quaerendum videtur. Qui igitur, propositis sententiis repugnantibus et contradictorie, vt vocant, oppositis, respondere vult interroganti, quam tandem harum sententiarum philosophus quidam amplexus fuerit? antea semper quaerere debet: vtrum ad has rogationes philosophus animum omnino aduerterit? et, quamuis ex eo tantum quaeratur: *vtram* harum sententiarum philosophus probarit: tamen antequam hoc dicat, docere, istum *alterutram* harum sententiarum affirmasse. Fieri enim facile potest, vt philosopho, quamuis aut alterutri harum sententiarum, si ei innotuissent, calculum adiicere, aut etiam suam sententiam, vnde istae pendeant, abiicere debuisset, tamen, *quum ea de re plane non cogitaret*, eamque non attingeret, neutra harum sententiarum recte tribuatur, non quia vtramque *improbarit*, sed quia vtramque *ignorarit*. Quo magis appareat, quomodo hoc a me dicatur, exemplum adiiciam. Plato statuit ideas *esse*; quod quidem *εἶναι*, quum duplex sit, logicum partim, partim reale, non solum quaeri potest, sed ad nostram vsque aetatem etiam disceptatum est, quo sensu Plato ideis suis *τὸ εἶναι* tribuerit; vtrum eas in mente diuina tantum, an etiam extra eam, vere esse putauerit? Patet sane, ideis, si quidem sunt, alterutrum esse tribuendum; sed nondum patet, Platonem alterutrum de iis affirmasse. Quid si Plato, qui sane non omnes Eleaticorum philosophorum confusiones et tenebras explicare et dispellere poterat, duplex hoc *εἶναι* genus non accurate distinxisset, quumque iis omnino *τὸ εἶναι* tribueret, vaga vocabuli significatione deceptus, prout nexus postulabat, modo hanc modo illam sententiam, non distincte perceptam, animo concepisset? Quorsum haec tam multa, quae aliena videntur? vt profecto appareat, non solum apud Platonem, antequam ad propositam quaestionem respondeatur, quaerendum esse *primo*, vtrum illud discrimen, quod est inter *εἶναι* et *εἶναι*, omnino mente conceperit? *deinde* vtrum id ad hanc de ideis disputationem accommodauerit? sed nobis etiam in hac quaestione, ad Ocellum

pertinente, eadem via eſſe ingrediendum. Primo igitur: Num innotuit Ocello, ſtatuendum eſſe, contrarietates aut ſemper et neceſſario cum materia eſſe coniunctas, aut ab ea quoque vere ſeparari poſſe? Nihil eſt, vnde hoc appareat. Sed altera harum ſententiarum fortaſſe ignota fuit, alteram tamen temere adhibuit, quaſi vnica eſſet; vtram igitur probauit? Ne hoc quidem apparet; monet tantummodo, ad generationem requiri, vt primo materia, deinde contrarietates, denique ſubſtantiae adſint; vtrum contrarietates a materia ſeparari reuera poſſint, vt non poſſint eſſe niſi in materia, hoc non dicitur; nec argumentationibus ex eius decretis quidquam hoc in genere efficitur; ſemper enim dubium manet, vtrum auctor quoque tali modo argumentatus fuerit. Quid igitur ſtatuiſſet auctor noſter hac de re, ſi quis ex eo hoc quaeſiuiſſet? Haec quaeſtio reſponſione indigna eſt; nam ſine cauſſa idonea interrogatur, nec noſtra intereſt hoc ſcire. Sed quid a nobis hac de re ſtatuendum eſt, ſi eius rationem ſequi, et τεκμαιρόμενοι ἐξ ὧν αὐτὸς ἔλεγεν, ita reſpondere velimus, vt reſponſio reliquis eius decretis ſit conſentanea? Vtiliter hoc quaeritur; quamquam enim non valet ad philoſophum *intelligendum*, *eiusque ſententiam inueniendam:* magnam tamen habet vim ad iudicandum et ad *verum* inueniendum. Ego vero ad hanc quaeſtionem hac in cauſſa fere non habeo, quod dicam. Eligas enim harum ſententiarum, vtram velis, et nullam reperies contra reliqua auctoris noſtri decreta repugnantiam. Sequitur igitur, Ocellum hoc placitum ignoraſſe? Immo vero hoc *inde* non ſequitur; poterat enim ſcire, et tamen tacere, idque variis de cauſſis. Probabile tamen eſt, eum hoc ignoraſſe. Sed tamen hoc ſequitur, hunc libellum ſcriptum eſſe ante Ariſtotelem; quum enim Ariſtoteles multus ſit in commendando et inculcando hoc decreto, Pſeudo-Ocellus aliquis, qui Ariſtotelem non ſolum ſecutus ſit, verum etiam paſſim ad verbum deſcripſerit, id ſane non adeo praetermiſiſſet, vt nullum eius veſtigium appareret. At ne hoc quidem certa concluſione efficitur; poterat enim con-

ſulto hoc omittere; qua de re in diſſertatione critica plura dicenda ſunt.

§. 5.

1. Tertium nunc perſequitur, quod in altera quidem mundi parte ad generationem neceſſarium duxit, elementa nimirum, quae ab aliis dicuntur, eorumque a contrarietatibus differentiam declarat.

2. *αἱ ἐσίαι*) *Subſtantiae*, ſeu, vt Ocelli vſum ſequamur, *πρῶτα σώματα*. cf. §. 11. „quae ſunt quatuor vocata elementa, vt verbis Philoſophi vtar. 2 de gen. t. 1. et 4." Vizz. p. 117. Sed de vocula *ϛοιχεῖον* alibi agendum eſt. De voc. *ἐσία* autem cf. Ariſtot. Metaph. III. c. 5. p. 1261. E. *ἃ δὲ ἂν μάλιϛα δόξαε σημαίνειν ἐσίαν, ὕδωρ, καὶ γῆ, καὶ πῦρ, ἐξ ὧν τὰ σύνθετα σώματα συνέϛηκε. τούτων δὲ* [fort. *δὴ*] *θερμότητες μὲν καὶ ψυχρότητες καὶ τὰ τοιαῦτα, πάθη, ἐκ ἐσίαι. τὸ δὲ σῶμα τὸ ταῦτα πεπονθὸς μόνον ὑπομένει, ὡς ὄν τι καὶ ἐσία τις ἐσα.* Metaph. V. c. 8. p. 1291. B. *Οὐσία δὲ λέγεται τά τε ἁπλᾶ σώματα, οἷον γῆ, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ὅλως σώματα* etc. hic vero huius vocabuli vſus tribuitur *τοῖς πάλαι*. Vid. Metaph. XII. c. 1. p. 1390. E. *οἱ μὲν ἐν νῦν τὰ καθόλου ἐσίας μᾶλλον τιθέασι· τὰ γὰρ γένη καθόλου, ἅ φασιν ἀρχὰς καὶ ἐσίας εἶναι μᾶλλον* *), *διὰ τὸ λογικῶς ζητεῖν. οἱ δὲ πάλαι, τὰ καθ' ἕκαϛα· οἷον πῦρ, καὶ γῆν, ἀλλ' ἐ τὸ κοινὸν σῶμα.* quae quidem poſteriora verba videri poſſunt de Ocello dicta, in eum certe optime cadunt. Conferri etiam poteſt Metaph. VIII. c. 1. p. 1337. C. *ἐσίαι δὲ, αἱ μὲν ὁμολογέμεναί εἰσιν ὑπὸ πάντων, περὶ δὲ ἐνίων ἰδίᾳ τινὲς ἀπεφήναντο. ὁμολογέμεναι μὲν αἱ φυσικαὶ, οἷον πῦρ, γῆ, ὕδωρ, καὶ τἆλλα τὰ ἁπλᾶ σώματα* etc. et praeter haec de Coelo III, t. 1. Metaph. VII. c. 1. XIII. c. 1.

3. *πῦρ — γῆ*) Sextus Empir. adu. Mathem. X, 316. ſcripſit: *ἐκ πέντε δὲ* (ſc. *γεγενῆσθαι τὰ πάντα θέλουσιν.* vid. §. 313.) *Ὄκελλος ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριϛοτέλης. συμ-*

*) Cf. Platon. Theaet. p. 141. T. II. Bip.

παρέλαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι σοιχέιοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν ἔιναι τὰ ἐράνια. Olim quidem, quum et hic et in sequentibus quatuor tantum afferri viderem siue elementa, siue prima corpora, suspicabar, hanc sententiam a Sexto certe non esse e *nostro* Ocello allatam. Sed non est, cur dubitemus. Quanquam enim quintum illud nec hoc loco allatum, nec supra eodem nomine vocatum est, quo apud Sextum nominatur: rem tamen fere habet Ocellus, τὰ θεῖα σώματα in superiore mundi parte; id quod vidit etiam Fabricius, dixitque ad locum Sexti. Conf. diss. crit. §. 10. Hoc tamen neminem negaturum esse arbitror, non satis accuratam et elegantem esse Sexti expositionem, maxime si spectemus ea, quae ex superioribus supplenda et a me allata sunt. De quinta autem natura ista videndus est Aristotel. de Coelo, L. I. c. 2. et 3. vbi quintum illud corpus esse, non *sumit* cum Ocello, sed *demonstrat*. Auctor libri de mundo, c. 2. p. 1203. E. ἐρανῦ δὲ καὶ ἄσρων ἐσίαν μὲν αἰθέρα καλῦμεν, — ἐχ ὥς τινες διὰ τὸ πυρώδη ἔσαν αἴθεσθαι — ἀλλὰ διὰ τὸ ἀεὶ θεῖν κυκλοφορουμένην· σοιχεῖον ἔσαν ἕτερον τῶν τεσσάρων, ἀκήρατόν τε καὶ θεῖον. quae tamen fortasse non accurate Aristotelis sententiam referunt, cf. etiam p. 1204. C. et c. 3. p. 1205. D. Addatur Cicero Acad. Quaest. I. c. 7. qui solum nominat Aristotelem, et Plutarch. de decret. L. I, c. 3. §. 32. Meiners. Hist. doctr. de ver. Deo. pag. 447. sqq. Tiedemann. Geist des spec. Philos. T. II. pag. 249. sq.

4. „Hunc elementorum numerum ante Ocellum Homerus ingeniosissime expressit, Plutarcho teste in libro de Homero. Homerum singula haec elementa passim attulisse et nominasse, id dicitur in vita Homeri apud Galeum, Opusc. Myth. p. 324. quam vitam olim Plutarcho tributam Galeus in praefatione §. 6. Dionysio Halicarnasseo vindicatum iuit. Ad istam sententiam reperiuntur etiam plura apud Heraclidem p. 440. Gal. Fuerunt tamen, qui Homerum duo elementa statuisse affirmarent. Vid. praeter Dionysii et Heraclidis ll. ll.

Sextus

Sextus Empir. adu. Math. X. Sect. 314. qui testimonii loco adduxit Iliad. ξ, 201. et η, 99.] et post illum asseruit Aristoteles *in libr. de coelo*, *generat. et alibi*. [recte; Aristoteles enim ipse, quoad mihi notus est, quintum illud corpus, aethera, hisce elementis non annumerauit, sed potius segregauit; aether enim natura sua, si Aristotelem audias, circulari motu fertur solus, quatuor ista, de quibus nunc sermo, habent quidem naturalem motum, sed alterum φορᾶς γένος.] in eoque plurimi consenserunt apud Plutarchum de plac. L. I. c. 3. et Stobaeum, Ecl. Phys. L. I, c. 13.

— qui quattuor ex rebus posse omnia rentur
Ex igni, terra atque anima procrescere, et imbri.

Lucret. L. I, [vs. 715. sq.] hunc quinimo eundem entium ordinem, quae vna coalescunt, vt res producantur, complectebatur Aristoteles 2 *de gen.* 6. dicens, ponendam materiam quandam, ἀλλὰ ταύτην οὐ χωριστὴν, ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἐναντιώσεως, ἐξ ἧς γίνεται τὰ καλούμενα στοιχεῖα. elegantissime pariter Timaeus imitabatur, dum ait: ἀρχαὶ μὲν ὧν τῶν γενομένων ὡς μὲν ὑποκείμενον ἁ ὕλα, ὡς δὲ λόγος μορφᾶς τὸ εἶδος. ἀπογεννάματα δὲ τουτέων ἐστὶ τὰ σώματα, γᾶ τε, καὶ ὕδωρ, ἀήρ τε, καὶ πῦρ." Vizzan. pag. 117. sq. Sed de his, praeter ea, quae inserui, dicenda nonnulla sunt. Et primo quidem apud Plutarchum, si quidem hic est auctor istius de decretis philoss. libelli, proprie non sermo est de *elementis*, sed de *principiis*. Quatuor tamen elementa ibi leguntur affirmasse *Empedocles*, §. 29. *Aristoteles*, §. 32. et *Zeno* Stoicae familiae auctor, §. 33. Apud Stobaeum vero, cuius caput XIII. inscriptum est: περὶ ἀρχῶν, καὶ στοιχείων, καὶ τοῦ παντὸς, recensentur huius sententiae fautores *Empedocles* p. 25. *Zeno* Cittieus pag. 27. l. 37. *Aristoteles* pag. 28. l. 7. itaque iidem, qui apud auctorem ante nominatum; nec plures nec pauciores, de quorum nemine res est dubia. Sed de *Xenophane* haec habet Diogenes Laërt. IX, 19. Φησὶ δὲ τέτταρα εἶναι τῶν ὄντων στοιχεῖα, quae quidem in dubium vocauit Meinersius Vir Illustris Gesch.

d. Wiſſ. Gr. u. R. T. I. p. 618. quia non conſentiant cum primis huius philoſophi decretis; et haec Viri, de hiſtoria philoſophiae optime meriti, ſententia confirmari videtur Sexti Empirici auctoritate, Adu. Math. X. S. 313. ſq. et verſibus Xenophanis ibi allatis. Ita enim habet Sextus: Ξενοφάνης δὲ κατ' ἐνίους, ἐκ γῆς [ſc. γεγενῆσθαι τὰ πάντα θέλει]

ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

ἐκ πλειόνων δὲ καὶ ἀριθμητῶν, δυοῖν μὲν, γῆς τε καὶ ὕδατος, ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, ὅτε μὲν λέγων, [ſequuntur verſus: Iliad. ξ, 201. η, 99.] συμφέρεσθαι δ' αὐτῷ δοκεῖ κατ' ἐνίους, καὶ ὁ Κολοφώνιος Ξενοφάνης. φησὶ γάρ·

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

Ex his verſibus autem non poteſt certo concludi, Xenophanem aut vnum aut duo elementa ſtatuiſſe; nam quaeritur, *quem in finem* haec dixerit. Poterat enim aliorum ſententiam, velut Homeri, afferre, vt refutaret; poterat haec monere, vt declararet, omnia, quae ſunt oculis ſubiecta, caduca eſſe, et diſſolui, ſecundum vulgi quidem opinionem; poterat aliud fortaſſe etiam conſilium ſequi. Quocirca non licet affirmare, Xenophanem de numero elementorum ita diſſeruiſſe, vt aliquem numerum ipſe definiret. Quod vero de Ariſtotele, qui eundem entium ordinem complexus ſit, Vizzanius monebat, id non ſolum valde obſcure dictum, ſed, ſi ſequentia ſpectes, etiam falſum eſt; quamvis enim Ocellus quatuor iſta prima corpora etiam habeat, tamen de materia οὐ χωριστῇ nihil dixit, qua de re ſupra. Neque vero elegantiſſima iſta Timaei imitatio non habet multas cautiones; nam primo ſtatim adſpectu apparet, aliam Timaei, aliam Ocelli eſſe rationem. Timaeus enim quatuor prima corpora ἀκογεννάματα vocauit, eorumque exſiſtentiam a principiis, (materia ſc. et forma) deriuauit; cuius rei in Ocello nullum apparet veſtigium. Neminem confido futurum eſſe, qui hanc ἀκρίβειαν reprehendat, et, quum in mi-

nutis rebus verſetur, ſuperuacuam eam eſſe contendat. Quemadmodum enim tota eiusmodi placitorum inueſtigatio fortaſſe ſine graui eruditionis iactura plane omitti poteſt, ita omiſſa iſta diligentia et ſubtilitate non poteſt ſine multis erroribus inſtitui, tanto maiore reprehenſione dignis, quanto totum hoc cognitionis genus videtur minus eſſe neceſſarium. Idem Vizzanius poſtea pag. 123. ſq. ita: „Haec vero eadem corpora elementa quoque Pythagoras nuncupauit, et huic eidem numero, quaternarii intuitu, quem vbique quaerere ac inuenire geſtiebant, Pythagorei ſemper adhaeſerunt: Hierocl. carm. 47. Laërt. in eius vita [VIII, S. 25. Alexandri quidem auctoritate. ὧν καὶ τὰ ϛοιχεῖα εἶναι τέτταρα, πῦρ, ὕδωρ, γῆν, ἀέρα. quae tamen non ita videntur eſſe accipienda, ac ſi Pythagoras ipſum vocabulum ϛοιχεῖον de his corporibus primis adhibuiſſet. qua de re in diſſertatione critica plura diſputanda ſunt. Vid. etiam Sextus Empir. Adv. Math. X. S. 283. qui in Pythagoreorum decretis haec habet: ἀπὸ γραμμῆς δὲ ἐπιφάνεια. ἀπὸ δὲ ταύτης, σῶμα. πλὴν ἔτω μὲν ἀποτελεῖται τὰ ϛερεὰ σώματα, ἡγουμένων τῶν ἀριθμῶν. ἀφ᾽ ὧν λοιπὸν καὶ τὰ ϛερεὰ συνίϛαται, γῆ τε καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ καὶ πῦρ. quo loci mendum latet, ex Laërtio et Suida ibi ab interpretibus adducto, fortaſſe tollendum. conf. etiam Iamblich. de V. Pyth. S. 130. p. 109. Caeterum hoc in genere, in quo ſaepiſſime, apud veteres maxime, eſt peccatum, ſemper videndum eſt, ne Pythagorae ipſi tribuamus, quod eius diſcipulis et ſectatoribus ſolis tribuendum fuiſſet. cf. infra ad §. 21. Obſ. vlt. fine.] Ariſtoteles vbique videtur acquieuiſſe: qui congruam ipſius rationem a tangibilium complexu qualitatum, profunde 2 *de gen.* 16. e motricibus quoque qualitatibus, ingenioſe, 2 *coeli*. 18. et 19. et tandem ex ea, quam Vniuerſi ſeries in iis exigebat, aequalitate, meteor. I. *ſum.* 1. *cap.* 3. acute eduxit. cuius numeri neceſſitatem pariter in vniuerſo, eleganter ſane in Timaeo ex eo eruebat Plato, quod corporeum ipſum eſſe, viſuique, ac tactui occurrere oportebat.“ etc. quae quidem apud

Platonem ipſum legi poterunt in Timaeo T. IX. pag. 307. ſqq. Bip. cuius etiam conferri poteſt locus in Timaeo pag. 340.

5. *διαφέρουσι — δυνάμεων*) Nog. vertit: *quae quidem corpora a facultatibus longe differunt;* et Vizzanius: *differunt ipſae a potentiis.* Sed D'Argenſius, quum redderet et explicandi cauſa inculcaret: *or ces ſubſtances diférent* en dégres *de puiſſance*, eiusque Interpres etiam infelicior: *Dieſe Weſen ſind in Abſicht ihrer Kräfte nur ſtuffenweiſe von einander unterſchieden*, omnem huius loci ſenſum peruerterunt. Neque enim ſenſus eſt, haec prima corpora *inter ſe differre* contrarietatum vario gradu; ſed potius, diſcrimen eſſe inter prima corpora et contrarietates; qua in re autem cernatur hoc diſcrimen, ipſe auctor addit, nimirum prima corpora pereunt in loco, contrarietates non pereunt. Quodſi diſcrimen hoc omnino definiendum fuiſſet, Ocellus, ſi quidem hoc cogitationis genus ipſi fuiſſet notum, dicere potuiſſet: *genere* ea differre.

6. *ἐν τόπῳ φθείρονται*) Nogarola: *nam illa in locis ſuis viciſſim ſeſe deſtruunt et labefactant.* Vizzanius: *ſubſtantiae enim in loco corrumpuntur inuicem.* D'Argens. *car elles ſe détruiſent les unes et les autres dans leur lieu*. Batteux: *car les eſſences ſe détruiſent les unes les autres dans le lieu.* Obſcurior olim mihi videbatur ſententia, quare de latiniſmo hic cogitabam; in loco, pro *opportune*, *data occaſione et cauſſa*; ſed haec ſunt aliena, expedita vero omnia. Haec enim reſtrictio, *in loco* pereunt, recte adhibetur. Nam ex Ocelli mente haec prima corpora non omnino pereunt, cf. §. 11. ſed loco tantum cedunt; vbi ignis fuit, fit aër; ignis hoc quidem loco perit; vbi aër eſt, terra exſiſtit, aër cedit. etc. Cf. finem annotat. ſq.

7. *αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται, οὔτε γίνονται*) Vizzanius ad hunc locum ita diſputauit p. 119. ſq. „Nullus certe locus difficilior in Ocello occurrit; calidum enim, etc. mox contrarietates nuncu-

pauit, quare se inuicem iuxta naturam contrariorum periment, qua igitur ratione eas hic negat corrumpi? et mox t. 12. et *sqq*. [mihi §. 13. sqq. vbi sane scripsit Ocellus: ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῇ, et ὅτε ὅλον ὅλου κρατήσει, καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθάρουσι, quamuis saepius vocula ἐπικρατεῖν sit vsus.] humorem aëris docebit perimere ignis siccitatem, et sic de singulis, imo per interitum vnius ex his qualitatibus contrariis elementum concomitantibus, ipsum in aliud elementum dicet immutari.“ Post insertam excusationem et sequentis dissertationis modestam commendationem pag. 120. ita pergit: „Arbitrarer ego, mentem auctoris hic esse, elementum, puta ignem, differre a calido, et sicco, quae sunt illius potestates, quod ille gignatur et intereat, vt vnicuique patet, at quae in eo est siccitas et caliditas, vere et proprie non dicitur interire, nec etiam gigni: non quod et hae non acquirant esse, ac transeant ad non esse, sed quia reuera eorum transitus ad esse, et inde ad non esse, ortus et interitus nomen non promereantur: quod vt facilius intelligatur, ne pigeat arbitrari, et in hoc Aristotelem imitari Ocellum, vt in plerisque praestitit, ac illico, quae nunc assero, apertissime elucescent: quod vt fiat, altius repetito principio, obseruandum, quod, licet actio semper succedat ratione formae agenti insitae, tamen non formae, sed composito attribuitur actio, eo quia ipsum est principium, quod elicit operationem, talis vero forma non producit opus, at ipsum agens per illam. Hoc perpendens Aristoteles dixit Met. I. t. 1. actiones esse compositi, quod etiam videtur affirmare *1 de an*. t. 64. et sicuti actionem attribuit non formae, sed composito, sic quoque eidem ortum attribuit ac interitum, at illius incapacem profitetur formam ipsam; quod ne a me inventum quispiam arbitretur, vel ab Aristotele incaute prolatum, is Aristotelem legat Met. 8. t. 8. quo loci dicebat: τὸ εἶδος οὐδεὶς ποιεῖ, οὐδὲ γεννᾶται, ἀλλὰ ποιεῖται τόδε, γίγνεται δὲ τὸ ἐκ τούτων. quare quum formas videamus incipere esse, nulla enim ipsarum praecedit tempore compositum, quod ex ea conficitur, ac eas, disso-

luto composito, transire ad non esse, vno excepto intellectu. 12. *met.* 16 et seqq. et tamen statuatur, formas non generari, neque corrumpi, patet, quod in via peripatetica continget, eas, si sint oppositae, in se agendo destrui, nec tamen proprie corrumpi, eo fere pacto, quo 8 *Phys.* 46. dicebatur, indiuisibilia posse aliquando esse, et aliquando non esse absque eo, quod generarentur, et interirent, et 1. *coeli*, 112 aliqua dicebantur, quum prius non forent, inde esse ἄνευ τῦ γίνεσθαι. Huic igitur si placeat insistere doctrinae, crediderim, illi innixum Ocellum modo docuisse, substantias differre a formis hisce contrariis, quod illae intereant, hae vero nequaquam, quas licet videamus per mutuam actionem se abolere, idque infra dicatur, ac iis attribuatur corruptio, dicendum illud improprie positum, assumendo interitum pro eo statu, quo vergunt ad non esse; at hic, vbi proprie assignatur in hoc discrimen inter substantias, et tales contrarietates, iure dici eas ortu carere, et interitu: et haec ab Ocelli mente non abhorrere nobis dictat modus loquendi ipsius, quia tribuens interitum elementis, dicebat corrumpi *in loco*: quia scilicet corpora pereunt in loco, in quo sunt, et in loco pariter producuntur: at id non contingit in formis, ac praecipue accidentalibus, quales sunt hae inter qualitates locatae 5. *Met.* 19. si quidem illae non in loco, sed in subiecto producuntur, et acquirunt ac amittunt esse; vt enim non sunt vere entia accidentia, sed entis entia, *met.* 4. t. 2. sic non vere dicuntur esse, sed potius inesse: et quid tale respexisse auctorem vel ex eo licet colligere, quod, huius addens discriminis rationem, dicebat: *rationes enim incorporeae sunt harum.* Si enim contrarietates non dicuntur oriri, nec interire, quia earum rationes corpus non claudunt, sunt enim qualitates, ideoque corporeo nec incorporeo gaudebunt, quum talia sint substantiarum differentiae ex Porph. *c. de specie*: et diuersorum generum, quorum vnum sub altero non collocetur, diuersae sunt specie differentiae *antepraed.* c. 4. et cauete, ne considerantes qualitatum sectionem penes scholasticos in

reales et intentionales, eas vere corporeas dici posse arbitremini: non enim participes sunt corporis, a quo queant denominari, at potius illarum particeps est corpus. Iam patet, quod compositis tantummodo ex materia et forma, et ideo corporibus, verum attribuit ortum et interitum."

„Quodsi alicui haec non arrideat expositio, tunc ad alterum ex duobus antiquorum placitis confugiendo, alterumque Ocello adscribendo, facile hunc licebit locum exponere. Prius sit, ex antiquis plures sola corpora entia dixisse, testis sit Aristoteles, qui, de vacuo veterum sententias dum recenseret 4. *phys*. 52 dicebat: οἰόμενοι δὲ τὸ ὂν ἅπαν εἶναι σῶμα. quare per ortum in ens, per interitum in non ens mutatio ex ente quum fiat, et hic contrarietates a corporum natura segregentur: iure verus ortus ac interitus ab iis secludetur."

„Alterum sit, quod duplex sit generatio ac corruptio, alia dicta simpliciter, cuius terminus est substantia, alia vero dicta secundum quid, qua ens secundum quid, accidens scilicet, *Met*. 4. *t*. 2. *et Met*. 9. *t*. 1. progignitur: quod sequitur dogma Philosophus 1 *de Gen*. 18. *et* 1 *Phys*. 62. quum igitur substantias Auctor hic statuat esse elementa, quod non adscribit contrarietatibus; illa simpliciter, hae nequaquam, orientur et interibunt: et ita veritati consona erunt, quae hoc textu traduntur, quod si in *seqq. text*. ens interire dicitur: ibi de interitu secundum quid est sermo, quem ab iis arcere voluit Ocellus, modo differens de proprie et simpliciter dicto ortu ac interitu, qui licet succedat ratione pugnae contrarietatum, iis tamen non adscribitur, at composito; sicut omnis actio, licet succedat ratione formae 3 *Phys*. 17. non tamen formae, sed composito ipsi attribuitur, et ita primum quum sit materia, alterum contrarietates, iam postremum erunt substantiae, videlicet elementa, quae proprie quum oriantur et intereant, iam mutabuntur, vt latius etiam *seq. textu* exhibebit auctor, quo loci singula haec Peripateticis consona principiis apparebunt."

„Tradita vero in textu si quis contempletur, longe facilius institutam aboleri potuisse dubitationem cogitabit, asserendo, Ocellum noluisse ibi a contrarietatibus ortum ac interitum simpliciter remouere, sed mutuam tantummodo inter eas generationem, quam in elementis tamen contingere *seq. text.* suadebit, et idcirco vsum fuisse dictione ἐξ ἀλλήλων (*inuicem*), et huic expositioni plerosque reor prima facie adhaesuros, quia veritati consona et Auctoris menti videatur, *seqq. text.* dicentis, inuicem elementa mutari, non vero contrarietates: at quia hic dicendi modus non omnino a difficultatibus est immunis, eam in *seq. textu* diligenti examine prosequemur." Haec quidem Vizzanius.

In his autem contradictionis soluendae modis singulis quemadmodum inest aliquid, quod et vere dicitur et ad rem facit: ita nulla harum rationum plane et tota probanda esse videtur; quis enim vnquam Aristotelicorum decretorum imperitus haec talia potuisset intelligere? et quo tandem modo auctor, siue antè Aristotelem vixit, siue libellum postea finxit, ita scribere potuit, aut voluit et debuit, vt sine Aristotele ne intelligi quidem posset. Facilior videtur suppetere ratio soluendi et verior, quippe interpretationi legitimae superstructa. Οὐσίαι (quae quidem constant materia et contrarietatibus) pereunt in loco, et fiunt et generantur *ex se inuicem*, (id enim addendum esse in notis criticis monui) h. e. quae materiae particula ante calida et sicca, i. e. ignis fuit, eadem postea frigida fit et sicca, i. e. terra; ignis materiam praebet aëri, aër aquae etc. Voculae ἔκ τινος, ἐξ ὧ etc. supra quoque ita adfuerunt, vt materiam potius, quam efficientem caussam, indicarent. Quod vero de hisce primis corporibus recte affirmatur, id de contrarietatibus dici non potest; hae non possunt ita in loco ex se inuicem fieri, vt altera alteri materiam praebeat, quia non habent materiam; quia sunt ἀσώματοι. Repetendum enim est ex superioribus: οὔτε φθείρονται οὔτε γίνονται ἐξ ἀλλή-

λων. Atque decreti, contraria non posse ex se inuicem oriri, passim fit apud Aristotelem mentio; Plato etiam in Phaedone id attigit, bene explicauit, et ab ambiguitate vindicauit. Quocirca arbitror, Ocellum hic non *omnino* generationem et corruptionem contrarietatum negare, sed *eam* tantum siue generationem siue destructionem, quae ἐξ ἀλλήλων fit, in qua vna contrarietas *materiam* praeberet alteri, id quod in primis corporibus, secundum eius sententiam, locum habet. Cf. quae dixi ad §. 6. nota 6.

8. λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων) Christianus: *rationem enim corporis expertem sunt sortitae.* Nogarola: *siquidem ipsarum rationes corporis sunt expertes:* Vizzanius: *rationes enim incorporeae sunt harum.* D'Argens: *car les causes de ces puissances sont incorporelles.* et in notula subiecta: C'est à dire, sont simples, et par-là elles ne sont point sujettes à la destruction. Batteux: *car ce ne sont que des rapports et des manières d'être, qui ne sont pas corps.* Quaeritur h. l. solummodo, quid λόγος denotet? Nimirum id videtur, quod recentiores *essentiam* rei vocant, a *natura* eam distinguentes. Hac significatione certo passim hoc vocabulum legi videtur apud Aristotelem; cf. Phys. III, t. 40.. αἱ γὰρ ἐστι σώματος λόγος, τὸ ἐπιπέδῳ ὡρισμένον. Metaph. IV, 2. τοῦτο δ' ἐστιν ὁ λόγος τοῦ τι ἦν εἶναι, καὶ τὰ τούτων γένη. de Partib. Anim. L. I. c. 1. p. 1101. διοριστέον περὶ τούτων [τῶν αἰτιῶν], ποία πρώτη καὶ δευτέρα πέφυκε. Φαίνεται δὲ πρώτη, ἣν λέγομεν ἕνεκά τινος. λόγος γὰρ οὗτος. ἀρχὴ δὲ ὁ λόγος, ὁμοίως ἔν τε τοῖς κατὰ τέχνην καὶ τοῖς φύσει συνεστηκόσιν. ἢ γὰρ τῇ διανοίᾳ, ἢ τῇ αἰσθήσει ὁρισάμενος ὁ μὲν ἰατρὸς τὴν ὑγιείαν, ὁ δ' οἰκοδόμος τὴν οἰκίαν ἀποδιδόασι τοὺς λόγους, καὶ τὰς αἰτίας οὗ ποιοῦσιν ἑκάστου, καὶ διότι ποιητέον οὕτως. de Anima L. I, t. 16. τὰ πάθη λόγοι ἔνυλοί εἰσιν. et L. II. t. 24. ἡ ψυχὴ δὲ, τοῦτο ᾧ ζῶμεν καὶ αἰσθανόμεθα καὶ διανοούμεθα πρώτως. ὥστε λόγος τις ἂν εἴη καὶ εἶδος, ἀλλ' οὐχ ὡς ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενον. cf. t. 30. Sensus igitur est: sunt incorporea; cogitantur tanquam corporis et materiae expertes, non sunt σώ-

ματα, non ἄσιαι, quid igitur? λόγοι, quam cogitationem vereor ne Ocellus ipſe non potuerit *diſtincte* explicare. Cauſſarum cogitatio ab hoc loco et a ſermonis conſuetudine aliena eſt. ἀσώματος h. l. mihi eſt: ſine materia ea, de qua §. 3. dixit.

§. 6.

1. Hac paragrapho continetur diuiſio qualitatum contrariarum, et breuis repetitio eorum, quae hactenus ſunt dicta. Sed hic locus variis implicitus eſt difficultatibus, nec facile apparet, quae ſit vera ſententia, nec quorſum haec ſpectent, et cur hic dicta ſint. Vizzanius ita cum praecedentibus connectit. „Ea in praecedentibus auctor quum enumerauerit, quae ortus et interitus in inferiori regione vera dixerat principia, et inter haec calorem, frigus, humorem, ac ſiccitatem recenſuerit: ne quis eorum ſingulis pariter adſcriptum contrarietatis nomen obſeruans, eodem quoque pacto principii munia obire cogitaret, eas longe diuerſa ratione id opus exercere nunc ſuadet, indeque *hoc cap.* hucusque tradita eleganti claudit epilogo, vt ad explicandam elementorum naturam facilior nobis via ſternatur." Haec ille, p. 125. ego vero confiteor, me diuerſam iſtam principii rationem in ſequentibus prorſus deſiderare; nec ſtratam iſtam viam faciliorem reperire. Singula ſcrutabimur, ita fortaſſe lux aliqua apparebit.

2. τῶν δὲ τεσσάρων.) Quatuor allatae ſunt contrarietates, §. 4. quatuor etiam exhibita ſunt prima corpora, §. 5. De quibus igitur hoc dictum eſt ab auctore? Videtur de contrarietatibus, quarum nomina ſtatim addit: τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν etc. At enim poſtea, vbi mutuam elementorum generationem diſputat, nullum apparet huius diſtinctionis veſtigium; ſiccum enim et humidum non minus ſuperant et vincunt, quam ſuperantur et vincuntur. Num igitur auctor parum ſecum ipſe conſentit, an ſupplenda hic et intelligenda ſunt prima corpora, τὸ θερμὸν, ſc. σῶμα, ignis etc. Non eſt inuſitatum hoc di-

tendi genus. cf. Ariſtot. de Gener. et Corr. I. t. 51. διὸ καὶ εὔλογον ἤδη, τό τε πῦρ θερμαίνειν, καὶ τὸ ψυχρὸν ψύχειν, vbi non ψυχρὸν, ſed ὕδωρ debuiſſet dicere, ſi eodem modo voluiſſet et ſine ambiguitate potuiſſet loqui, quo antea, vbi non θερμὸν, ſed ignem, poſuit. His accedit, quod infra §. 11. Ocellus ſcripſit: ἴδια δὲ ἑκάστου, πυρὸς μὲν τὸ θερμὸν, γῆς δὲ τὸ ξηρὸν, ἀέρος δὲ τὸ ὑγρὸν, ὕδατος δὲ τὸ ψυχρόν; ideoque non binas ſolum ſingulis elementis, ſed etiam ſingulas ſingulis contrarietates attribuit; deinde quod contrarietates a materia ita diſtinxit, vt eas non ſolum corporis expertes eſſe ſtatueret, §. 5. ſed materiam quoque ab iis mutari, et πάθος καὶ διάθεσιν accipere moneret; quod denique primorum corporum mentio proxime ante facta eſt. Quibus rationibus ſane effici videtur, τὸ θερμὸν etc. hoc loco non eſſe contrarietatem, θερμότητα, ſed contrarium ipſum. Quodſi quis nolit de igne, aëre, terra et aqua cogitare, quia his tamen in ſequentibus *binae* contrarietates adſcribuntur, ei non repugno, auctor potius ſum, vt de *corpore* calido, frigido, humido, arido cogitet, ſiue ignem ſiue aquam, ſiue alio quocunque nomine vocare id velit; tantummodo ne cogitet de contrarietate ſola, ſine corpore. Obiici poteſt: haec corporum diſtinctio nihil facit ad explicandam primorum corporum generationem; ad hanc requiritur, vt dicatur, non quid corpora agant aut patiantur, ſed quid contrarietates, ex quibus haec corpora conflata dicuntur, efficiant. Recte hoc monetur, ſed nihil facit ad refutandam hanc explicationem; hic enim de corporum primorum generatione ſermonem eſſe, non ſolum ſine idonea probatione ſumeretur ab eo, qui talia obiiceret, verum etiam repugnat proxime ſequentibus, quae quidem, ſi ad primorum corporum ortum et interitum pertinere putentur, denſiſſima caligine ſunt tecta. Nimirum auctor nondum ad hanc generationis primorum corporum mutuae explicationem peruenit; agit potius adhuc omnino de parte vniuerſi altera, mutationibus et interitui obnoxia; exponit de generatione omnino, eiusque cauſſis; addit nonnulla, quae

partim attentio ad naturam rerum ſingularum, partim ratio et cogitatio eum docuerat; quod haec omnia ad mutuum elementorum ortum et interitum pertinere videntur, propterea accidit, quia non ſolum maxima huius capitis pars eam rem tractat, ſed quia etiam eadem vocabula vaga et parum diſtincta ſignificatione vbique leguntur, nec ordo tractationis ab auctore ita eſt indicatus aut inſtitutus, vt lucidus vere vocari poſſit.

3. *ποιητικά — παθητικά*) Prope abfuit a vera (vt arbitror) explicatione Vizzanius, quum p. 127. ſcriberet: „Haec vero non ita aſſeruntur, ac ſi ita humidum et ſiccum ab actione arceantur, quod eam inuicem non exerceant omnibus attributam contrariis, quae mutuo ſe expellere quum conſueuerint, *Met.* V, 16. inuicem profecto vt agant et patiantur, 1 *de gen.* 51. oportebit, vnde Ouidius *Metam.* I. [vſ. 19. ſq.] canebat:

Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,

Mollia cum duris, ſine pondere, habentia pondus.

Sed eatenus Ocellus, et inde Ariſtoteles, praedictis qualitatibus haec munia collata aſſeruere, quatenus, ſi mixta corpora accipiamus, quae ex elementis, ſeu potius eorum virtutibus coaleſcunt, 2. *de p. an. cap.* 1. in iis calor et frigus agentis, humor vero et ſiccitas patientis potius ac materiae vices gerant, vt abunde 4 *meteor.* c. I. indicatur." Nihil haberem, quod contra dicerem, ſi ſemper de contrariis (in concreto,) et non paſſim de contrarietatibus etiam (in abſtracto.) loquutus fuiſſet. Deinde quod de mixtis corporibus dicitur, id libenter amplector, ſi nihil aliud ſignificat, quam Ocellum pariter atque Ariſtotelem mixtorum corporum contemplatione adductum eſſe, vt hoc diſcrimen ſiue excogitaret, ſiue in medium afferret; nam calor et frigus, ideoque calidum et frigidum, ſane videntur magnam habere vim in ſiccum et humidum, ad quam opinionem aeſtatis et hiemis viciſſitudines nos addu-

eunt; ſed vehementer negandum videtur, Ocellum haec tam diſtincte concepiſſe, et quod obſeruationibus didicerat, id ad eam rem, quam ante oculos habebat, reſtrinxiſſe; ſi enim hac de re ſubtilius cogitauiſſet, etiam magis diſtincte ſcripſiſſet. In rudi hac obſeruatione quid veri inſit, et quo ſenſu hoc dici poſſit, ſequens aetas vidit et expoſuit. Sed monenda ſunt nonnulla ad hiſtoriam huius decreti ſpectantia. Et primo quidem Parmenidi tribuitur decretum: *δύο τε εἶναι στοιχεῖα, πῦρ, καὶ γῆν. καὶ τὸ μὲν δημιουργοῦ τάξιν ἔχειν, τὴν δὲ ὕλης.* Vid. Diog. Laërt. IX. S. 21. cf. quae ibi adduxerunt Aldobrandinus et Menagius. Primam huius enunciationis partem, ſi a vocula *στοιχεῖον* receſſeris, confirmat Ariſtoteles Phyſ. I. t. 41. *καὶ γὰρ Παρμενίδης θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀρχὰς ποιεῖ, ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ καὶ γῆν.* cf. de Gen. et Corr. I, t. 18. et Lib. II. t. 18.; altera vero pars vtrum tam certa ſit, non habeo dicere. Hoc vero conſtat, hanc initiorum diſtributionem in *ποιητικὰ* et *παθητικὰ* ante Ariſtotelem notam fuiſſe. Vid. Ariſtot. de Gen. et Corr. II, 17. *ἅπαντες γὰρ οἱ τὰ ἁπλᾶ σώματα στοιχεῖα ποιοῦντες, οἱ μὲν ἓν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρία, οἱ δὲ τέσσαρα ποιοῦσιν. ὅσοι μὲν ἓν μόνον λέγουσιν, εἶτα πυκνώσει καὶ μανώσει τ' ἄλλα γεννῶσι, τούτοις συμβαίνει δύο ποιεῖν τὰς ἀρχὰς, τό τε μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. ταῦτα γὰρ τὰ δημιουργοῦντα, τὸ δὲ ἓν ὑπόκειται καθάπερ ὕλη.* et Metaph. I. c. 3. p. 1230. D. *τῶν μὲν ἓν ἓν μόνον φασκόντων εἶναι τὸ πᾶν, οὐθενὶ συνέβη τὴν τοιαύτην συνιδεῖν αἰτίαν,* (puta cauſſam efficientem et agentem) *πλὴν εἰ ἄρα Παρμενίδῃ, καὶ τούτῳ κατὰ τοσοῦτον, ὅσον οὐ μόνον ἕν, ἀλλὰ καὶ δύο πως τίθησιν αἰτίας εἶναι. τοῖς δὲ πλείω ποιοῦσιν μᾶλλον ἐνδέχεται λέγειν, οἷον τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ πῦρ καὶ γῆν. χρῶνται γὰρ ὡς κινητικὴν ἔχοντι τῷ πυρὶ τὴν φύσιν, ὕδατι δὲ καὶ γῇ καὶ τοῖς τοιούτοις τοὐναντίον.* cf. de Parmenide Met. I, 5. p. 1235. A. Ariſtoteles vero ipſe ab hac diſtinctione non fuit alienus, nam eam non ſolum propoſuit, ſed etiam rationibus ſtuduit ſuffulcire. Loca huc pertinentia et a Vizzanio quoque adducta ſunt Meteorol. IV, c. 1. et de Gener. et Corr. II. t. 8. Prior ita ſe habet: *Ἐπεὶ δὲ*

τέτταρα διώρισαι αἴτια τῶν στοιχείων, τούτων δὲ κατὰ τὰς συζυγίας καὶ τὰ στοιχεῖα τέτταρα συμβέβηκεν εἶναι, ὧν τὰ μὲν δύο ποιητικά, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, τὰ δὲ δύο παθητικά, τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. ἡ δὲ πίστις τούτων ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. Φαίνεται γὰρ ἐν πᾶσιν ἡ μὲν θερμότης καὶ ψυχρότης ὁρίζουσαι καὶ συμφύουσαι καὶ μεταβάλλουσαι τὰ ὁμογενῆ καὶ μὴ ὁμογενῆ καὶ ὑγραίνουσαι καὶ ξηραίνουσαι καὶ σκληρύνουσαι καὶ μαλάττουσαι. τὰ δὲ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ ὁριζόμενα καὶ τ' ἄλλα τὰ εἰρημένα πάσχοντα αὐτά τε καθ' αὐτά, καὶ ὅσα κοινὰ ἐξ ἀμφοῖν σώματα καθέστηκεν. Deinceps Aristoteles haec vberius persequitur, et, quid quodque eorum aut agat aut patiatur, enumerat. Quanquam autem hoc etiam loco dubium videri possit, vtrum haec de contrarietatibus in abstracto, an de iis in concreto conceptis intelligendum sit; nullus tamen dubito, quin in concreto sint sumenda omnia; auctor nominat quidem interdum ψυχρότητα, θερμότητα, sed in his abstractum pro concreto positum esse, propterea affirmandum puto, quia initio satis perspicue non τὰ αἴτια τῶν στοιχείων, sed ipsa στοιχεῖα, ex complexione istorum orta, in ποιητικὰ et παθητικὰ diuisit. Docuit autem Aristoteles hanc rem non solum inductione, sed etiam ex definitionibus. Quid? quod non acquieuit in eo, vt ostenderet, hoc discrimen *vere adesse*, sed monuit etiam, *id adesse debere*. Ita enim habet de Gen. et Corr. l. l. δεῖ δὲ ποιητικὰ καὶ παθητικὰ εἶναι ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα· μίγνυται γὰρ καὶ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. θερμὸν δὲ καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, τὰ μὲν τῷ ποιητικὰ εἶναι, τὰ δὲ τῷ παθητικὰ λέγεται. Cf. Cicero Acad. Q. I. c. 6. §. 26. *ergo illa initia, et, vt e Graeco vertam, elementa dicuntur: e quibus aër et ignis mouendi vim habent, et efficiendi: reliquae partes, accipiendi et quasi patiendi: aquam dico et terram.* Caeterum plane aliud est, quod alio loco Aristoteles disseruit, Categor. περὶ ποιοῦ καὶ ποιότητος, p. 35. C. seqq. τρίτον δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη, ἔστι δὲ τοιαῦτα, οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης, καὶ στρυφνότης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ, ἔτι δὲ καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης etc. — ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, οὐ

τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι, τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικήν, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. etc. Haec, inquam, non pugnant cum decretis ante allatis; ista enim ad physicam, haec ad logicam rationem pertinent, et in abstracto sumenda sunt.

4. ὡς ὕλη καὶ παθητικά) In hoc quidem loco mira ratione afficior; aegre enim ab opinione, fortasse nimis audaci, mentem meam liberam et alienam reddere possum, quae etiam atque etiam statuit, Aristotelem ad hunc locum respexisse, eumque non solum ex parte in suam rem conuertisse, sed etiam ex altera parte improbauisse et refutasse. Ocellus τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν vocauit ὕλην καὶ παθητικά. Aristoteles vero de Gen. et Corr. II, t. 6. haec scripsit: ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὕλην τινὰ τῶν σωμάτων τῶν αἰσθητῶν. ἀλλὰ ταύτην οὐ χωριστήν, ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἐναντιώσεως, ἐξ ἧς γίνεται τὰ καλούμενα στοιχεῖα. διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸν τρόπον τοῦτον ἐστὶν ἐκ τῆς ὕλης τὰ σώματα τὰ πρῶτα, διοριστέον καὶ περὶ τούτων, ἀρχὴν μὲν καὶ πρώτην ὑποθεμένοις εἶναι τὴν ὕλην, τὴν ἀχώριστον μέν, ὑποκειμένην δὲ τοῖς ἐναντίοις. οὐ γὰρ τὸ θερμὸν ὕλη τῷ ψυχρῷ, οὐδὲ τοῦτο τῷ θερμῷ, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον ἀμφοῖν. ὥστε πρῶτον μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητόν, ἀρχὴ etc. Aristoteles nimirum videtur improbasse, quod h. l. contraria *tanquam materia* afferuntur, quum tamen materia a contrarietatibus sit distinguenda. παθητικὰ vocat ipse etiam Aristoteles, sed non vocat materiam, et sunt haec sane distinguenda; quamuis enim omnis materia est παθητικόν τι, tamen non omne παθητικὸν est materia; nec facile apparet, quomodo ξηρὸν καὶ ὑγρὸν materia vocari possint. Rationes autem, cur Aristotelem haec refutasse putem, hae sunt: Apud Aristotelem statim hunc locum excipiunt verba, quae eadem apud Ocellum statim sequuntur; deinde non facile apparet, cur Aristoteles eo loco de materia *tali modo* disputet; cur moneat, calidum non esse materiam frigidi, discrimen vero inter contrarietates et prima corpora non

eodem modo persequatur. Illud nimirum fecisse videtur, quia, vt statim postea contra Empedoclem et alios, ita hic quoque contra aliquem disputabat; hoc vero omisit, quia in his cum aliis consentiebat. Sed nihil certi definio, quia haec indicia mihi quidem non sunt satis certa, et Aristoteles non dixit: οὐ γὰρ τὸ ὑγρὸν ὕλη τῷ ψυχρῷ, οὔτε τοῦτο τῷ ὑγρῷ, sed exempla petiit e contrariis agentibus et efficientibus. Hoc tamen non possum non monere, parum probabile mihi videri, hominem aliquem, qui haec talia ex Aristotele descripsisset, ita descripsisse, vt apud Ocellum legimus; sane ὕλης non fecisset mentionem hoc loco.

5. ὥστε πρῶτον τὸ δυν. σῶμα αἰσθητὸν ἀρχή.) Paucis verbis nunc repetit, quae hactenus disseruit; itaque in parte mundi generationi et interitui obnoxia haec debent adesse. etc. τὸ δυνάμει σῶμα, potest intelligi, quod *potentia* est corpus, non *actu*; potest etiam τὸ δυνάμει ad πρῶτον referri; quod potentia est primum; quod tanquam primum cogitandum est, quamuis contrarietates et prima corpora simul cum materia semper sint et fuerint; et hoc mallem propter §. 12. vbi legimus: καὶ τὸ δυνάμει πρῶτον. cf. quae dixi ad c. 2. §. 3. n. 20. Quod legitur Aristot. Phys. VIII. t. 32. τοῦτο γὰρ δυνάμει πρῶτον ἤδη κοῦφον, καὶ ἐνεργήσαι γε etc. id aliud est, nec huc facit. Caeterum hunc locum Aristoteles tantum non ad verbum exhibuit de Gen. et Corr. II. t. 6. Consensus horum locorum tantus est, vt forte fortuna non potuerit oriri; Ocellus antea ἐναντιότης, et ita Aristoteles saepissime; h. l. vterque habet ἐναντιώσεις: apud vtrumque idem initium, idem ordo dictorum, eadem sententia. Quocirca necesse est, sit alterum de duobus, vt aut alter alterum respexerit et fere descripserit; aut e communi fonte vterque hauserit. De communi eiusmodi fonte non est, cur cogitemus; quare manet, aut Pseudo-Ocellum ex Aristotele, aut Aristotelem ex vero Ocello hausisse. Equidem non diffiteor, probabilius mihi videri, ex vero Ocello haec in Aristotelem transiisse, maxi-

maxime si hoc vno in loco haereo, caetera non curo; Aristotelica enim dictio magis culta, elaborata et concinna est, quam haec Ocelli verba. Aristot. ὥστε πρῶτον μὲν, Oc. omisit μὲν. Articulum ante ἐναντιώσεις Aristoteles habet; eundem in Ocelli loco exhibet Stobaeus solus; Arist. vt solet, λέγω δὲ, οἷον. Oc. solum οἷον. Aristot. duas solummodo contrarietates exempli loco attulit, nec erat, cur hic plures nominarentur. Oc. omnes repetiit. Aristot. τρίτον δὲ ἤδη (al. ἅμα) πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ocellus: τρίτ. δὲ (αἱ οὐσίαι) et omnia etiam hic repetiit. Aristot. ταῦτα μὲν γὰρ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. Oc. ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλ. atque hic in mentem mihi venit Fischeri V. Exc. annotationis ad Platon. Phaedon. c. 19. n. 16. „*Scilicet Graeci nominibus Pluralibus neutrius generis, primo verba et Singularia et Pluralia, sed maxime tamen haec, addiderunt, vt Homerus: deinde Singularia, vt Plato, Xenophon, et alii: tandem iis visum est reuocare priscam rationem.*“ Post ἄλληλα Aristot. addidit: καὶ οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ ἕτεροι λέγουσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ἀλλοίωσις. haec desiderantur apud Ocellum; reliqua vterque eodem modo. Sed aliud quoque est, quod hanc sententiam confirmat; Aristoteles enim, quasi sua hanc in rem merita voluisset lectoribus ante oculos ponere; et quid ab ipso sit ad hanc rationem, ab aliis olim propositam, allatum docere, pergit deinceps: ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ὡς σώματος ποίας καὶ πόσας λεκτέον ἀρχάς; οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ὑποθέμενοι ΧΡΩΝΤΑΙ, καὶ οὐδὲν λέγουσι, διὰ τί τοιαῦται ἢ τοσαῦται. quid obstat, quominus haec quoque in Ocellum dicta putentur? et quid caussae fuit, cur descriptor sequentem dissertationem adeo negligeret, et prorsus non attingeret?

6. ταῦτα γὰρ — αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι.) Ex antecedente membro repetendum atque supplendum censeo εἰς ἄλληλα. Sic sensus in aperto: prima corpora mutua generatione et interitu oriuntur *ex se*, quia scilicet materia iis est subiecta, vt

idem, quod antea calidum et siccum fuerat, nunc fiat calidum et humidum; sed contrariae vires *ex se inuicem* non oriuntur, calidum non fit frigidum, ipse calor non fit frigus; nec humor fit e siccitate, quia λόγοι χρώματοι τέτων ἀσί. Vizzanius vero, pag. 128 - 130. qui haec ita accepit, ac si contrarietates mutationis dicantur *omnino* expertes, difficultatem vario modo tollere studuit, et primo quidem monuit, subiectis tantum, non formis mutationem adscribi, nec qualitatibus, quae potius mutationis termini dicantur; obseruandumque censuit, neque Ocellum, nec Aristotelem contrarii nomen, sed contrarietatis in hac materia vsurpasse, nec calidum nec frigidum, sed calorem potius ac frigus, quibus non subiectum, quod iis potiretur, sed contrariae formae potius indicentur. At hoc non omnino verum est. Ocellus enim postea §. 13. scripsit: ὅταν τὸ ἐν ἑκάστῳ ἘΝΑΝΤΙΟΝ φθαρῇ, §. 16. ὅτε δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρουσι. §. 13. ὅταν μία ἘΝΑΝΤΙΟΤΗΣ φθαρῇ, quibus locis contrarietates sane non possunt in abstracto concipi, i. e. quatenus mente et cogitatione separantur; sed in concreto, quatenus subiectis insunt, necessario accipi debent; quumque iis interitus tribuatur, negari non potest, mutationem quoque iis concedi. Sed hoc voluit Ocellus, vt dixi: non oriuntur ex se inuicem, quemadmodum substantiae. Deinde Vizzanius difficultatem tollit lectionis mutatione, auctoritate Stobaei et Cod. Vat. οὐ omittentium, vid. not. crit. vt sensus sit: *haec enim inter se mutantur, contrariis mutantibus.* Sed ita μεταβάλλειν eodem in loco partim actiue, partim passiue intelligendum esset, quod nemo tali nexu facile feret; Ocellus enim ab eiusmodi minutis in dicendo argutiis alienior est, quam qui hoc consulto posuisset, et acutior, quam vt ambiguitatem tam apertam non sensisset; deinde locus II. §. 5. fin. plane esset immutandus, ne noua pugna oriatur; sed hoc criticae rationi contrarium. Conf. quae supra disputata sunt ad §. 5. n. 7.

§. 7.

1. Quae ſequuntur §§. vſque ad 10., multas habent difficultates, non tam in vocabulis, quam in ſententiis. Nam difficile dictu eſt, quorſum haec ſpectent, et quomodo cum reliquis decretis conſentiant. Ne multis atque longis ambagibus opus mihi ſit, omiſſis iſtis periclitationibus et conaminibus, quibus ad tenebras hasce lucem admouere ſtudui, breuiter dicam, quid ſentiam, et quae expediendi ratio commodiſſima mihi viſa ſit. Vocabula nimirum ignis, aëris, aquae, terrae *duplici ſignificatu* mihi occurrere videntur; auctor haec corpora conſiderat *partim tanquam pura*, atque ita ignis non eſt niſi calidus et ſiccus; aqua non niſi humida et frigida; aër non niſi humidus et calidus: *partim ita, vt reperiuntur in rebus ſub ſenſus cadentibus;* ita enim non ſunt pura, ſed ex pluribus aliis compoſita, velut aër, quem ore trahimus, a quo circumdati ſumus, aqua, quam bibimus etc. Quodſi hoc diſcrimen non prorſus ſit effictum: hac quidem paragrapho auctor numerum qualitatum ignis, aquae, aëris, terrae, altera ſignificatione ſi ſumſeris, et de ſecundariis cogitaueris, definire ſtuduit. Rationes, quae ita me cogunt ſtatuere, deinceps explicabuntur. Sed Vizzanius inſcripſit: *Differentiae corporum in priores et poſteriores diuiduntur*. et conſilium auctoris ita expoſuit: „Contrarietates inter ortus primordia quum collocaſſet, easque quatuor eſſe in praecedentibus recenſuiſſet, quae tactui occurrant: longe plures eſſe facillimum erat vnicuique aſſerere, ſicque vel omnino falſam, vel ſaltem imperfectam, iam traditam qualitatum ſectionem ſuſpicari. Ocellus ideo et reliquas enumerat qualitates, ac ſimul primatum nequaquam ſibi vindicare quum erudite profiteatur, eas iure eo loci omiſſas teſtatur, in quo non qualitates ſimpliciter, at veluti rerum ortus ac interitus principia collocabantur.“ Haec ille; ego vero nec affirmare haec, nec negare ſuſtineo.

2. αἱ δὲ διαφοραὶ τ. σ.) Vizzan. vertit: *at corporum differentiae in duplici ſunt genere collocatae*. διαφορὰ h. l. idem eſt quod ἐναντιότης, contraria et pugnans qualitas; de diſcrimine, differentia et diuiſione corporum h. l. non dicit auctor. cf. finem ſphi, vbi legimus ἐν ᾧ διαφοραὶ αὗται δυνάμει, et quae ſupra de contrarietatibus dicta ſunt. Eodem ſignificatu occurrit hoc vocabulum apud Ariſtot. 2 de Gen. et Corr. c. 3. t. 16. διανέμεσθαι τὰς διαφορὰς τοῖς πρώτοις σώμασι. et 2 de Anima, c. 11. p. 1407. F. t. 118. λέγω δὲ διαφορὰς, αἳ τὰ στοιχεῖα διορίζουσι, θερμὸν, ψυχρὸν etc. Animadvertendum autem eſt, Ariſtotelem magis diſtincte hac de re diſſeruiſſe; monuit enim de Gen. et Corr. II. t. 7. ἐπεὶ οὖν ζητοῦμεν αἰσθητοῦ σώματος ἀρχὰς, τοῦτο δ' ἐστὶν ἁπτοῦ, ἁπτὸν δὲ, οὗ ἡ αἴσθησις ἁφή· φανερὸν, ὅτι οὐ πᾶσαι αἱ ἐναντιώσεις σώματος εἴδη καὶ ἀρχὰς ποιοῦσιν, ἀλλὰ μόνον αἱ κατὰ τὴν ἁφήν· κατ' ἐναντίωσίν τε γὰρ διαφέρουσι, καὶ κατὰ τὴν ἁπτὴν ἐναντίωσιν etc. quae quamuis ita ſecutus eſt Ocellus, vt non niſi tactui ſubiectas qualitates afferret: tamen non monuit, cur reliquarum, velut dulcedinis et colorum, mentionem non fecerit.

3. αἱ μὲν γάρ εἰσι τῶν πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομ. ἐκ τούτων) Vizzanius poſt verba n. 1. allata pergit: „Tangibiles igitur has corporum differentias, quas ſubſtantiarum, quae mouentur, πάθη dicebat Ariſtoteles Met. V, 19. idcirco monet auctor, alias eſſe τῶν πρώτων, alias vero τῶν γενομένων ἐκ τούτων, quae verba duplicem ſortiri interpretationem quum valeant, vel quod ſcilicet earum aliae ſint principes, aliae vero ex iis ortae; vel quod aliae primorum ſint corporum differentiae, aliae vero illorum potius, quae ex iis prodeunt, qualia ſunt mixta: priori malim adhaerere, quam huic poſteriori, quae prima facie occurrit vocem πρώτων ad vocem σωμάτων referendo: eo quia et veritati, et auctoris doctrinae illam magis conſonam comperio. Veritati quidem, quia leue et graue non ſecundis tantummodo, at primis etiam corporibus adſcripta intuemur, et tam congrua contemplatione, vt inde

primorum corporum numeri elegantem eductam a coeli 18. videamus rationem. Auctoris vero magis conſonam doctrinae pariter dixi, quia *ſeq. textu* primis quoque corporibus has qualitates adſcriptas adſpicio, in Peripatetica vero ſchola ne minimum quidem huic permittit dubitationi locum vere tradendis dogmatibus aptiſſimum Ariſtotelis eloquium; hic enim 2. de Gen. t. 8 et 9. calidum, frigidum, humidum ac ſiccum dum enumeraſſet, *ibid. t.* 10. reliquas, quae tactui occurrunt, qualitates ab iisdem prodire docuit. Huic igitur inhaerendo expoſitioni, recenſitas in praecedentibus contrarietates principes docet qualitates; graue vero et leue, rarum ac denſum, caeterasque huiusmodi ex iis prodiiſſe." Hactenus Vizzanius, et concedendum eſt, multum commendationis habere hanc explicationem, maxime propter Ariſtotelis locum allatum, qui non ſolum ſcripſit: διαιρετέον, ποῖαι πρῶται διαφοραὶ καὶ ἐναντιώσεις, etc. ſed poſtea etiam ſecundarias ad primarias retulit, et, quomodo ex iis oriantur et pendeant, oſtendit. Etenim ſiue Ariſtoteles Ocellum reſpexit, ſiue Pſeudo-Ocellus Ariſtotelis locum fere deſcripſit, conuenientia inter hos videtur aſſumenda, niſi quis ſuſpicari velit, Ocellum ab Ariſtotele male eſſe intellectum. Ita cepit locum etiam Nogarola, qui vertit: *corporum differentiae duae ſunt, aliae primae, aliae ex primis ortae*, et adſcripſit: „Cicero in Academicis [L. I. c. 7. §. 26.] qui Ocelli forte opuſculum viderat [immo haec ex Ariſtotele hauſerat], hanc qualitatum diuiſionem ſic diſtributam interpretatur: *earum igitur qualitatum ſunt aliae principes, aliae ex iis ortae: principes ſunt vniusmodi et ſimplices, ex his autem ortae variae ſunt et quaſi multiformes.*" Quaeret igitur quiſpiam, cur adhuc in hoc loco haeres? Quia nimirum perſuadere mihi non poſſum, non quaeſitam et non coactam eſſe hanc explicationem, quae non ſolum ita locum concipere iubet: αἱ μὲν γὰρ, ſc. διαφοραὶ ἐστὶν τῶν πρώτων, ſc. διαφορῶν, quamuis σωμάτων proxime anteceſſit, ad quod πρώτων maxime pertinere videtur; ſed etiam illud ἐστὶν nos cogit accipere ſignificatione

Ocello non vsitata, qui potius §. 8. huc sine dubio respiciens, scripsit: τὸ μὲν ἐν θερμὸν etc. πυρὸς ἐστὶ etc. Quid igitur? Num πρῶτα h. l. nominata sunt, quae infra §. 10. ἄκρα dicuntur; γενόμενα ἐκ τούτων vero, quae postea vocantur μεσότητες, quibus μικτὴ σωματοποιΐα tribuitur? At hoc prorsus est alienum, nec illustrat, sed obscurat. Num πρῶτα sunt elementa saepe nominata, ex his orta vero, velut animantium corpora, arbores, farina etc.? At hoc propter §. seq. non potest admitti, vt recte vidit Vizzanius. Quum autem sequentia nos cogant distinguere inter ignem, qui est πρῶτον σῶμα, et ignem inde ortum, qui in rerum natura apparet: dubitari vix potest, quin hoc discrimen huc quoque pertineat; quare supplendum censeo σωμάτων, vt sensus hic exeat: *Sunt vero plures corporum qualitates contrariae, quam adhuc recensui, pro corporum ipsorum diuersitate: Calor, frigus, humor et siccitas sunt primorum corporum contrarietates, ignis, aëris, aquae et terrae, si tanquam elementa et pura spectentur. Sed in igne, aqua, aëre et terra, vt habentur in rerum natura, vt composita sunt, et ex primis istis orta, non hae tantum quatuor, sed, praeter has, multo plures deprehenduntur, nunc enumerandae.* Neque vero est, cur, admissa hac explicatione, Aristoteli malam obiiciamus interpretationem; manet enim distinctio inter qualitates primas et ex primis ortas, nec negatur, secundarias ex primariis oriri; sed cum hac diuisione coniuncta est etiam corporum diuisio. Quodsi cui mirum videatur, et nimis quaesitum, nihil obstat, quominus aut in Vizzanii explicatione acquiescat, aut meliorem afferat. Sed hae contrarietates nunc diligentius excutiendae sunt.

4. μανὸν) De hac vocula vide Ruhnken. ad Timaei Gloss. Platon. p. 176. sq. editionis secundae, cuius diligentiam ne hic quidem Ocelli locus potuit effugere. Timaeus autem h. v. explicat per ἀραιόν· quin etiam Ocellus postea huius vocabuli loco posuit ἀραιόν, eique opposuit πυκνόν. Eadem oppositi ratio depre-

hendituṙ apud Ariſtot. de Coelo, III, t. 40. τὸ δὲ κοῦφον μανῷ διαφέρει, τῷ ἐν ἴσῳ ὄγκῳ πλείω ἐνυπάρχειν. Ariſt. Categ. de Qualitate p. 37. A. τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν. ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως. θέσιν γάρ τινα μᾶλλον φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν. πυκνὸν μὲν γάρ, τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις, μανὸν δέ, τῷ διεστάναι ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ λεῖον μέν, τῷ ἐπ᾽ εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι, τραχὺ δὲ τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν, τὸ δὲ ἐλλείπειν. cf. etiam Philonis Iud. locum infra ad §. 8. n. 2. adſcriptum. Sed haec oppoſitorum ratio non vbique ſeruatur; ἀραιὸν τῷ παχεῖ opponitur, et de nebulis dicitur. Auctor de Mundo, c. 4. p. 1208. A. ἔστι δ᾽ ὀμίχλη μὲν ἀτμώδης ἀναθυμίασις τις, ἄγονος ὕδατος, ἀέρος μὲν παχυτέρα, νέφους δὲ ἀραιοτέρα, et ἀραιὸν explicatur per λεπτόν. Hom. Iliad. Σ, 411. κνῆμαι ἀραιαί, Schol. αἱ δὲ ἀσθενεῖς καὶ λεπταὶ αὐτοῦ κνῆμαι. Iliad. E, 425. χεῖρα ἀραιήν. Sch. ἀσθενῆ, σημαίνει δὲ καὶ λεπτήν. Iliad. Π, 161. λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ. Sch. λεπταῖς. Odyſſeae K, 90. ἀραιὴ εἴσοδός ἐστι. Sch. λεπτὴν καὶ στενήν. Quid, quod Ariſtoteles de Coelo III, c. 5. t. 43. has voculas fere ſynonyma eſſe declarauit: Ἔτι δὲ τὸ μὲν πυκνότητι καὶ μανότητι τἆλλα γεννᾶν, οὐθὲν διαφέρει, ἢ λεπτότητι καὶ παχύτητι, τὸ μὲν γὰρ λεπτὸν μανόν, τὸ δὲ παχὺ βούλονται εἶναι πυκνόν. etc. Hac in re ſine dubio cauſſa ſita eſt, cur Ariſtoteles in enumeratione harum contrarietatum πυκνὸν καὶ ἀραιὸν ſeu μανὸν omitteret, et παχὺ καὶ λεπτὸν tantum afferret. Vizzan. quidem monuit, Ariſtotelem πυκνὸν et μανὸν inter tangibiles qualitates numeraſſe, 2 de Part. Anim. c. 1. ſed eas in libro de Gen. et corruptione omiſiſſe, quia non ſingulas, ſed tantum magis praecipuas qualitates ſe recenſere profeſſus eſſet; ſed hoc parum mihi valere videtur, et in loco iſto a Vizzanio allato legimus: βάρος καὶ κουφότης, καὶ πυκνότης καὶ μανότης, καὶ τραχύτης καὶ λειότης, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα πάθη τῶν σωμάτων. Quare hic παχὺ καὶ λεπτὸν omiſiſſe videtur Ariſtoteles, eorum ſynonymis adhibitis. Magis ad rem facit, quod addit Vizzan. „rarumque et denſum craſſo et te-

nui maxime propinqua videbantur, magisque partium dispositionem in qualitate, quam qualitatem, prae se ferebant."

5. σκληρὸν καὶ μαλακόν.) Aristot. de Coelo, III, t. 11. μαλακὸν μὲν γὰρ τὸ εἰς ἑαυτὸ ὑπεῖκον, σκληρὸν δὲ τὸ μὴ ὑπεῖκον, et de Gen. et Corr. I. t. 67. τὸ γὰρ ὑπεικτικὸν μαλακόν. Plato de Legg. I. p. 45. T. VIII. Bip. ἄλλας δὲ [μηρίνθους] σκληρὰς καὶ σιδηρᾶς· τὴν δὲ μαλακήν, ἅτε χρυσῆν, ἐῶν. Anacreon Od. 22, 4. ἁπαλὰς σάω δὲ χαίτας Μαλακωτάτῳ κλαδίσκῳ. vbi vid. Fischerus. σκληρὸν nimirum proprie est *rigidum*, quod flecti non potest; deinde durum: h. l. prius.

6. λεπτὸν κ. π.) Metaphoricam significationem hic, vt alibi, taceo. cf. Hom. Iliad. κ, 226. ψ, 590. Sed dixit Homerus Iliad. σ, 595. αἱ μὲν λεπτὰς ὀθόνας ἔχον. Sch. διαφανεῖς. Iliad. υ, 275. ᾗ λεπτότατος θέε χαλκός, λεπτοτάτη δ' ἐπέην ῥινὸς βοός. et vs. 497. ῥίμφα δὲ λεπτ' ἐγένοντο βοῶν ὑπὸ πόσσ' ἐριμύκων, scil. κρῖ λευκόν, quod triturant boues. Odyss. ζ, 264. λεπτὴ εἰσιθμή, sc. in portum. Aelian. V. Hist. IX, 14. λεπτότατος τὸ σῶμα, ita vt a ventis abripi et vehi possit. cf. Lucian. de Scrib. Histor. c. 1. et quae monui in Indice. Itaque recte verti potest: *tenue;* et Ocellus ita videtur, non contra sermonis consuetudinem, distinxisse, vt μανὸν sit, cuius partes parum cohaereant, sed spatio interiecto seiunctae sint; λεπτὸν vero id, quod omnino parum corporis habeat, et non multum spatii impleat.

7. ὀξὺ καὶ ἀμβλύ) τῷ ὀξεῖ opponitur ἀμβλύ, et βαρύ. posterius, quod de voce et sono dicitur, huc non pertinet. ὀξὺ vero, cui ἀμβλὺ opponitur, dicitur et ἐν χυμοῖς et ἐν ὄγκοις. Posterius hic intelligitur, nam τὸ ἐν χυμοῖς ἀμβλὺ cognoscitur γεύσει, illud vero ἁφῇ. Cf. Aristot. Top. I. 13. p. 268. C. et F. et p. 270. C. D.

8. Τούτων δὲ γνωστικὴ κ. κριτικὴ π. ἁφή.) cf. Tim. Locr. c. 4. §. 8. D'Arg. Ἁ μὲν γὰρ ἁφὰ κρίνει τὰς ζωτικὰς δυνάμιας, θερμότατα ψυχρότατα, ξηρότατα ὑγρότατα, λεῖ-

λεῖα τραχύτατα, ἄκοντα ἀντίτυπα, μαλακὰ σκληρά, [quae fortasse sunt Glossemata ad duo praecedentia.] βαρὺ δὲ καὶ κοῦφον. ἁφὰ μὲν προκρίνει, λόγος δ' ὁρίζει. etc. Qui recentioribus philosophis operam dedimus, miramur et offendimur, quum sensibus et tactui aliquam adscribi videmus κρίσιν. Sed ita fere solebant Graeci, propter voculae significationem, quae non solum *iudicare*, sed etiam omnino *discernere*, denotat. Aristot. Top. II. c. 2. p. 279. E. τὸ αἰσθάνεσθαι κρίνειν ἐστὶ, κρίνειν δὲ ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. et postea: τὸ γὰρ κρίνειν γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι. Phys. IV. t. 78. τῇ γὰρ ἁφῇ ἡ κρίσις τοῦ ἁπτοῦ. Caeterum monendum est, huius qualitatum distinctionis in sequentibus nullum esse vsum, nec Ocellum eius rursus fecisse mentionem.

9. Restat comparatio cum Aristotele. Ocello cum hoc philosopho *commune est:* *a*) Quod vterque has contrarietates ad tactum refert, nec affert, quae tactu non sentiantur. cf. Aristot. de Anim. II, 11. t. 118. *b*) Quod eodem ordine hae res apud vtrumque tractantur; nam quae §. 6. Ocelli continentur, ea leguntur de Gen. et Corr. II. t. 6. et paucis interiectis, quae maxime ad ordinem illustrandum valent, t. 8. exhibet ea, quae ad hunc locum pertinent. *c*) Quod vterque reliquas contrarietates ad quatuor istas primas referre videtur; atque vocula διαφορὰ h. de re vsus est. Et haec quidem conuenientia non potuit casu quodam oriri. Reperitur tamen etiam haud parua *diuersitas a*) *in numero;* Aristoteles enim XIV affert; Ocellus vero XVI. *b*) Aristoteles ex parte *alias* attulit. εἰσὶ δ' ἐναντιώσεις κατὰ τὴν ἁφὴν αἵδε· θερμὸν ψυχρὸν, ξηρὸν ὑγρὸν, βαρὺ κοῦφον, σκληρὸν μαλακὸν, γλίσχρον κραῦρον, τραχὺ λεῖον, παχὺ λεπτόν· omisit igitur πυκνὸν καὶ μανὸν seu λεπτὸν, cuius ratio supra apparuit; deinde ὀξὺ καὶ ἀμβλὺ, quorum in locum substituit γλίσχρον καὶ κραῦρον, quae apud Ocellum desiderantur, et ab Aristotele ita explicantur t. 11. sq. τὸ μὲν γλίσχρον, τοῦ ὑγροῦ· τὸ γὰρ γλίσχρον ὑγρὸν πεπονθός τι ἐστιν, οἷον τὸ ἔλαιον. τὸ δὲ κραῦρον τοῦ ξηροῦ· κραῦρον γὰρ τὸ τελέως ξηρόν. Quaerit Vizzanius,

cur Ocellus aridi et lubrici non meminerit, et respondet p. 135. „quia haec forsitan rari et densi vel tenuis et crassi nomine complectebatur, dum lubricum pariter ad humidum eo fere pacto, quo tenue, redigatur.“ etc. At num inepta foret responsio: quia in mentem ei non veniebant, ipse vero in numero quaternario quater repetito libenter acquiescebat. Cur vero Aristoteles ὀξὺ et ἀμβλὺ omiserit, ita disputauit Vizzanius p. 140. allato enim Aristotelis loco, de Anim. II. t. 86. quo dicitur: acutum et graue in voce ἀνάλογον ἔχειν τῷ περὶ τὴν ἁφὴν ὀξεῖ καὶ ἀμβλεῖ· τὸ μὲν γὰρ οἷον κεντεῖ, τὸ δὲ ἀμβλὺ οἷον ὠθεῖ, διὰ τὸ κινεῖν τὸ μὲν ἐν ὀλίγῳ, τὸ δὲ ἐν πολλῷ: addit: „hinc patet, cur non meminerit acuti et grauis Aristoteles 2 *de ortu* 8. — quia scilicet inter differentias tangibiles immerito collocabatur, tum quia in solo tactu non obseruabatur, tum vlterius, quia potius modum, quo tactum a suo affici contingeret obiecto, quam tangibilis obiecti differentiam, inde exprimi contingeret.“ etc. Diuersitas quaedam cernitur quoque in eo, quod *c*) eas ipsas contrarietates, quas attulit, *alio ordine* collocauit. Sed hoc parum et minutum est; maximum vero censeo *d*) quod Aristoteles harum qualitatum naturam explicauit, et quomodo e primis oriantur, et quomodo ad primas sint referendae, vberius exposuit; quae omnia ab Ocello sunt praetermissa. Quae quum ita sint, nemo facile dubitabit, quin alter horum auctorum alteri profuerit. Quumque haec ratio apud Aristotelem perfectior sit et magis polita, apud Ocellum vero rudis et inchoata; quumque non sine probabilitate doceri possit, cur Aristoteles Ocelli rationem reliquerit; vel propter hunc vnum locum non ineptum est statuere, Aristotelem ex Ocello profecisse.

§. 8.

1. Vizzan. inscripsit: *Vnicuique elemento propriae qualitates adscribuntur.* Sed haec §. quum in fronte videatur, et Vizzanio quoque visa sit, facillima, mul-

tas habet in recessu difficultates, vbi quaerimus; quae sit huius distributionis ratio et cum reliquis Ocelli placitis conuenientia. Singula ante videamus, probabilem soluendi modum postea inuestigaturi.

2. Igni tribuitur θερμὸν καὶ ξηρόν. ita quoque infra, §. 11. ita quoque Aristoteles ll. ll. in his non haerendum! Sed ex secundariis qualitatibus additur

a) ἀραιὸν, idem quod μανόν. vid. §. 7. n. 4. ne hoc quidem aut naturae, aut auctoris decretis contrarium, aut inauditum est. cf. Aristot. Phys. IV. t. 81. τὸ γὰρ μανὸν κοῦφον, διὸ καὶ τὸ πῦρ μανὸν εἶναί ΦΑΣΙΝ. Philo Iud. περὶ Ἀφθαρσ. κ. p. 957. B. Frcf. πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων κοῦφον μὲν ἐστί τι καὶ μανὸν καὶ θερμὸν, ἴδια πυρὸς ταῦτα, βαρὺ δ' οὐδὲν ἢ ψυχρὸν ἢ πυκνὸν τὰ τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντία. Vizzanius pag. 137. ita: „rarum pariter esse [sc. ignem] vel aëris in ipsum immutatio ostendit, quae tunc praecipue contingit, quum vel ictu celeri inter silicem et ferrum deprehensus, vel motus velocitate agitatus rarescit, indeque igneam assumit naturam; cuius frequentissimi euentus, quo plumbeos sagittarum mucrones liquefieri affirmauit Philosophus 2 coeli, 42. et pariter obseruauit Virgilius, penes quem Acestes in aethera telum quum contorsisset, Aeneid. V. [vs. 525 sq.]

— volans liquidis in nubibus arsit arundo,
Signauitque viam flammis.

et in plumbo funda velociter proiecto euenire dictabat Ouidius, canens Metam. II. [vs. 727. sqq.]

Non secus exarsit, quam cum balearica plumbum
Funda iacit: volat illud, et incandescit eundo,
Et quos non habuit, sub nubibus inuenit ignes.

ratio elegantissime assignatur *meteor.* 1. Sum. 1. *cap. vlt.*" Additur ab Ocello:

b) ὀξύ. Vizzanius pag. 138.: „Figuram ignis fortasse pyramidalem Ocellum obseruasse quis suspicabitur,

indeque igni acumen attribuisse: pyramides enim apud Marcellinum Lib. 23. [L. XXII. p. 250.] inde scimus deductas, quod τῦ πυρὸς speciem nec obscure exercerent." [cf. tamen Iablonsk. Panth. Aegypt. in Prolegom. pag. LXXX. sqq.] Sed hanc rationem ipse Vizzanius improbat, censetque, propter vim ignis actiuam, qua vehemente sensus tactus excitetur, ὀξύτητα igni ab Ocello esse tributam; et confert Homer. Odyss. XIX. [516. sq.] vbi ὀξεῖαι μελεδῶναι· a Pindaro, Pyth. Od. I. epod. 1. obseruat niuem, quae longe vehementius sensum percutit, quam aqua, hic eadem ex causa obtusa dicta, acutam esse appellatam. Platonem etiam adducit in Timaeo: [pag. 369. T. IX.] πρῶτον μὲν ἦν εὖ [Bip. ᾗ] πῦρ θερμὸν λέγομεν, ἴδωμεν ὧδε σκοπῦντες τὴν διάκρισιν καὶ τομὴν αὐτῦ περὶ τὸ σῶμα ἡμῶν γιγνομένην ἐννοηθέντες· ὅτι μὲν γὰρ ὀξύ τι τὸ πάθος, πάντες σχεδὸν αἰσθανόμεθα.

3. *Aquae* tribuit τὸ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, vt infra §. 11. et Aristoteles *d. l.* Addit vero etiam τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλὺ, i. e. vires viribus igni tributis oppositas. Hactenus bene; nihil molimur contra.

4. Sed aëri tribuit τὸ μαλακὸν, λεῖον, κῦφον, λεπτόν. Quid tandem secutus? sensus scilicet, qui docent, aëri haec adiudicanda esse. At quid infra? §. 11. aër vocatur θερμὸς καὶ ὑγρὸς·· has esse praecipuas eius qualitates, edocemur. Cur igitur hic omittuntur? Cur omittitur id ipsum, quod infra aëri proprium esse dicitur, τὸ ὑγρόν? τὸ μαλακὸν Aristoteles de Gen. et Corr. II, t. 13. deducebat ab humido: ἔτι τὸ μὲν μαλακὸν τῦ ὑγρῦ — μαλακὸν γὰρ τὸ ὑπεῖκον εἰς ἑαυτὸ καὶ μὴ μεθιστάμενον, ὅπερ ποιεῖ τὸ ὑγρὸν, διὸ καὶ ὐκ ἔστι τὸ ὑγρὸν μαλακὸν, ἀλλὰ τὸ μαλακὸν τῦ ὑγρῦ. Aquae igitur, quae etiam humida dicitur, μαλακὸν poterat tribui. τὸ λεῖον cur aëri et non etiam aquae tribuatur, dictu difficile est. τὸ κῦφον est aëris; quis de eo dubitabit? Sed quis negabit, καὶ τὸ πῦρ εἶναι κῦφον. Philonem certe ad ignem id retulisse vidimus. τὸ λεπτὸν ab Aristotele deducitur ἀπὸ

τῦ ὑγρῦ. vid. l. l. t. 10. Eaedem vero dubitationes impediunt ea, quae terrae esse dicuntur; quamuis enim nemo negabit, ea, quae hic de terra affirmantur, vere ei tribui posse: mirabuntur tamen omnes, cur primae contrarietates τὸ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν omissae sint, cur non addatur certe ξηρὸν, quod §. 11. terrae proprium nominatur? Nimirum hoc turbasset puerilem et ludicram harum contrarietatum distributionem hominis inepti, cui placuit qualitates antecedente paragrapho enumeratas sine ratione idonea corporibus primis ita addicere, vt in singula corpora quatuor cadant; et nullus dubito, quin haec, si vel totus liber ex Aristotele sit compilatus, tamen ab aliena manu sint adiecta; compilatoris enim, (si quis fuit) de meliore luto finxit praecordia Titan. Idem autem scriptor vix commisit, vt et proxime antecedentibus et sequentibus tam aperte contradiceret. Obiici fortasse potest, primas istas qualitates h. l. igni quidem et aquae tribui; sed ita nondum negatum esse, eas ad aërem quoque et ad terram pertinere; nullam igitur esse contradictionem. At vero quum istis tribuuntur, his sane abiudicantur; ista enim distributio, nisi hanc habeat vim, profecto ludicra est; et, vt dixi, puerilis. Infra alia est distributio, accuratior ea quidem, et ab Aristotele etiam, vt videbimus, exhibita, sed huius ludicrae in Aristotelis libris nec vola nec vestigium apparet. Ita olim scripseram, et parum abfuit, quin hanc ῥῆσιν e textu eiicerem. Nec placare me potuit Battaesii annotatio: *Si cette répartition des qualités n'est pas juste, il faut avouer du moins qu'elle est ingénieuse et qu'elle présente une symmétrie agréable: la même symmétrie continuera dans ce qui suit.* Sed quamuis ab initio aut hunc locum, aut §. 11-21. ab alio auctore repetere volebam: tamen non potuit se mihi probare nimia ista licentia, quae ex rationibus, quas vocant, internis, iisque solis, non verbulum aut phrasin, sed insignem quendam locum, et scripti partem reprobat, ab aliisque adiectam statuere non dubitat. Omnes enim istae rationes, quae ex eo sunt repetitae, quod auctor *potuisset* et *de-*

buisset facere, non solum multas afferunt disputationes, quando docendum est, auctorem *potuisse*, aut *debuisse*; sed etiam, si hoc vel facillimum probatu sit, non satis concludunt rationem; sed hac de re alibi, iam vero periculum faciam, contradictionem istam sine falce aut gladio soluendi. Distinguendum nimirum videtur inter duplicem corporum nominatorum significationem; ita, vt ignem πρῶτον σῶμα ab igne, qui ex hoc ortus sit, (§. 7.) seiungamus. De primis autem corporibus auctor infra, §. 11. sqq. vberius exponit, de secundariis vero §. 7 - 10. nonnulla adiecit, quae quidem salua tractatione reliqua omittere potuisset, sed, nescio cur, non omisit. Hac distinctione admissa, non solum in huius loci, verum etiam in sequentium paragraphorum explicatione commodius versabimur. Et hoc quidem loco ita non est contradictio; nam de alia re sermo est; hoc loco igni, aëri, aquae, terrae, vt sunt in rerum natura, et sensibus subiecta, qualitates tribuuntur; postea vero §. 11. igni etc., tanquam primis corporibus, quae nihil alieni admistum habent. Concedo equidem, ne sic quidem in omnibus satis apparere rationem, cur Ocellus hoc et non alio modo distribuere qualitates voluerit, et aëri vni adscripserit, quae aut igni aut aquae etiam tribuere potuisset. Sed hoc ne valde miremur, Battaesii annotatione et symmetriae seu concinnitatis studio in ea obseruato efficitur; hoc enim studio non solum oratores, verum etiam philosophi, passim videntur adducti, vt aut adderent omittenda, aut addenda omitterent.

§. 9.

1. Vizzanius inscripsit: *Excessus qualitatum quibus elementis competant;* et recte. τῶν ἐναντίων enim vocabulo hic aperte vocantur διαφοραὶ seu ἐναντιότητες supra dictae, vt sensus sit: igni et terrae contrarietates suas eximio quodam modo, et, vt ita dicam, gradu, competere; ita vt ignis et terrae contrarietates magis in sensus occurrant, quam reliquorum corporum diffe-

rentiae. Quae demonstrationis loco subiiciuntur, locum aliter intelligi non sinunt. Sed habet varias difficultates; quare etiam Vizzanius hunc locum dixit revera difficillimum. De his deinceps dicendum, vt, cognitis omnibus, solutio felicius procedat; et *primo* quidem sententia non esse integra, sed aliquid deesse videtur. Ignem extremum esse *docet*, de terra, de qua idem affirmauerat, nihil amplius dicit, nec eius facit mentionem. Quumque Ocellus vsus sit formula τὸ μὲν, verisimile videtur Vizzanio, eundem in textu subdidisse ἡ δὲ γῆ, quod tamen in eo non legatur; quare ei non videtur a ratione alienum, suspicari, textum esse imperfectum. Quod ad alteram rationem attinet, quae nos ad omissionis ducere possit suspicionem, ea non magni est ponderis, nam μὲν interdum ita ponitur, vt δὲ non respondeat. Vid. Fischerus ad Platon. Phaedon. c. 3. n. 13. p. 243. ad c. 35. n. 20. p. 357. Hoogeveen. de particulis edit. Schützii V. III. p. 453. sqq. atque ita voculas μὲν ἂν adhibuit Isocrates ad Demonic. p. 4. l. 54. Wolf. Fol. vt non sequatur δὲ, quod ad *hoc* μὲν referatur. Sed quod integra sententia abesse videtur, maioris momenti est. Quamquam enim ab oratoribus et poëtis interdum consulto omittitur aliquid, quod lector et auditor subintelligat, a philosopho tamen tali in nexu hoc non facile exspectatur. *Deinde* lector ad dissertationis seriem attentus, ex latebris nescio quibus, glacie quasi petitur, et mouetur atque stupet, quum nesciat, vnde haec huc venerit; terram desiderat, glaciem reperit. *Tum* nos turbat, quod inter ignem et terram et inter aquam et aërem h. l. ea statuitur differentia, quasi ignis et terra eximio quodam gradu praedita sint contrarietatibus; in sequentibus vero huius discriminis nullum apparet vestigium, ita vt §. 11. auctor eorum omnium videatur oblitus, quae paullo ante scripserat. *Denique* dubitationem excitat Aristoteles, apud quem haec sectio, si exceperis initium, iisdem verbis legitur, et quae apud Ocellum sequuntur, ibi quoque adiecta sunt. Aristoteles enim, quum nonnulla historice monuisset de iis,

qui vnum, aut duo, aut tria, aut quatuor elementa ſtatuant, non ſine ſaltu, vt mihi certe videtur, t. 20. pergit: Οὐκ ἔστι δὲ τὸ πῦρ, καὶ ὁ ἀὴρ, καὶ ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἁπλοῦν, ἀλλὰ μικτόν· τὰ δὲ ἁπλᾶ τοιαῦτα μέν ἐστιν, οὐ μέντοι τ᾽ αὐτά. οἷον τὸ τῷ πυρὶ ὅμοιον, πυροειδὲς, οὐ πῦρ, καὶ τὸ τῷ ἀέρι, ἀεροειδὲς, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων: τὸ δὲ πῦρ ἐστὶν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ καὶ κρύσταλλος ψυχρότητος· ἡ γὰρ πῆξις καὶ ζέσις ὑπερβολαί τινες εἰσὶν. ἡ μὲν ψυχρότητος, ἡ δὲ θερμότητος· εἰ οὖν ὁ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις θερμοῦ καὶ ξηροῦ. διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὔτ᾽ ἐκ πυρός. Ὄντων δὲ τεττάρων τῶν ἁπλῶν σωμάτων, ἑκάτερον τοῖν δυοῖν ἑκατέρου τῶν τόπων ἐστί.. πῦρ μὲν γὰρ καὶ ἀὴρ τοῦ πρὸς τὸν ὅρον φερομένου, γῆ δὲ καὶ ὕδωρ τοῦ πρὸς τὸ μέσον. καὶ ἄκρα μὲν καὶ εἰλικρινέστατα πῦρ καὶ γῆ, μέσα δὲ καὶ μεμιγμένα μᾶλλον ὕδωρ καὶ ἀὴρ, καὶ ἑκάτερα δὲ ἑκατέροις ἐναντία. πυρὶ μὲν γὰρ ἐναντίον ὕδωρ, ἀέρι δὲ γῆ· ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων παθημάτων συνέστηκεν. Οὐ μὴν, ἀλλὰ ἁπλῶς γε τέσσαρα ὄντα ἑνὸς ἕκαστόν ἐστι. γῆ μὲν γὰρ ξηροῦ μᾶλλον ἢ ψυχροῦ, ὕδωρ δὲ ψυχροῦ μᾶλλον ἢ ὑγροῦ, ἀὴρ δὲ ὑγροῦ μᾶλλον ἢ θερμοῦ, πῦρ δὲ θερμοῦ μᾶλλον ἢ ξηροῦ· deinceps vero aggreditur explicationem modi, quo prima corpora ex ſe oriantur.

Varia feci pericula has difficultates tollendi: *primo* ſollicitaui lectionem, et pro πῦρ καὶ γῆ legendum cenſui πῦρ καὶ ὕδωρ. Tali modo non ſolum apparebat, cur glaciei mentio fieret, ſed membra quoque erant ſalua; glacies nimirum pro aqua videbatur nominata. Quemadmodum autem, hac lectione admiſſa, nonnullae tolluntur difficultates, ita et maxima remanet e contradictione, et noua oritur ex initio ſequentis paragraphi, vbi haec ſententia breuiter videtur repeti. Alia ratione lectionem tentaui, corrigens: τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ ἀὴρ, ὕδωρ δὲ καὶ γῆ etc. vt, aqua et aëre adiectis, ita ſenſum conſtituerem: In ſingulis iſtis corporibus primis vna vis eximio quodam modo reperitur, ignis prae reliquis eſt calidus, aqua ſeu glacies frigida; haec nempe illuſtrationis cauſſa videbantur adiecta, reliqua vero lectori ad intelligendum relicta. His admiſſis con-

consentit Aristoteles, et ratio omissionis reddi posse videbatur; quodsi enim textu sequente de alia re sermo esset, nimirum de loco in rerum natura, homo, qui id non intelligeret, haec poterat delere, ne contradictio oriatur. Sed haec prorsus sunt improbanda, nam auctor nullo modo scripsisset τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν etc. sed τὰ δὲ τέσσαρα ταῦτα etc. vt taceam nimis licenter haec mutari; et sensum non erui, sed vi inferri. *Deinde* totum locum abiiciendum et ex Aristotele male descriptum arbitrabar; haec tamen sententia non potuit se mihi prorsus probare, quia Aristotelem ipsum h. l. obscuriorem esse videram, et committere nolebam, vt Ocelli γνησιότητα; quae vindicanda esse videtur, ferro potius et amputando, quam rationibus et explicando, vindicasse videar; atque omnino, quemadmodum cautioris critici solertiam probo, et bonis artibus vtilissimam iudico, ita promti sectoris temeritatem detestor, atque nocere video.

Quamobrem nunc explicando assequi studeo, quod abiiciendo consequi non possumus. Vizzanii pag. 143. ratio non probabilis, afferenda tamen: „dicamus, auctorem quidem duobus his elementis tribuere, quod contrarietatum sint excessus: id tamen non intuitu primarum tantummodo qualitatum, quibus gaudent, at potius secundarum, considerando scilicet in igne nedum calorem et siccitatem, at praeterea raritatem et acumen: in terra vero, non frigidum et siccum, at potius duritiem, grauitatem et asperitatem; idque satis suadere videtur praecedens textus, in quo terrae ac igni eas qualitates assignauit, ac illico in primis huiusce textus verbis intulit contrarietatum esse excessus; quia, si illae considerentur in iis elementis, easdem quam maxime vigere, et praestantissime pollere videbimus.“ etc. Non probabilia haec sunt, nam, si quid video, difficultates non soluunt, et auctor exempla allata sumsit e contrarietatibus primis, non e secundis. Itaque redeo ad distinctionem inter ignem et ignem etc. cuius iam feci mentionem; et sensum hu-

ius loci hunc esse arbitror: Quamquam autem, vt infra docebitur, primis corporibus singulis binae vires seu contrarietates competant: tamen hoc non ita est accipiendum, ac si prima ista corpora in rerum natura eodem modo reperiantur, ac apud nos in arte et disciplina. Mixta potius in mundo sunt, aqua traxit aliquid a terra et igne, aër ab aqua etc. Haec tamen admistio non in omnibus eodem modo locum habet; *in igne enim et in terra admistio ista minus est conspicua, quam in aqua et aëre: velut ignis non solum calidus est, sed summum etiam habet calorem; aqua contra ea, quamuis igni opposita, quum proprium habeat frigus, vid. §. 11. tamen non summum frigus continet; congelatio potius et summus humidi et frigidi gradus non in aqua est, sed in glacie: glacies solummodo frigida est et humida, aquae vero color admixtus est.* Quodsi ita hic locus accipiatur, omnis tollitur difficultas, nec futurum arbitror, qui hanc explicationem coactam arbitretur; nam vt verba hunc sensum efficiant, nihil requiritur, nisi hoc, vt ὁ κρύσταλλος cum quadam emphasi legatur, quasi scriptum sit: ὥσπερ ὁ κρύσταλλος, καὶ ἐ τὸ ὕδωρ. Hoc vero monendum etiam duxi, Aristotelem eodem modo esse intelligendum; nam nisi inter aquam tanquam ἁπλῶν σῶμα, et inter aquam, quae in fluuiis, in mari, in fontibus habetur, distinguamus, ne Aristotelem quidem a repugnantia et inconstantia poterimus defendere; quid quud ipse haud obscure illud discrimen innuit, quum scribat: Οὐκ ἔστι δὲ τὸ πῦρ, καὶ ὁ ἀὴρ, καὶ ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἁπλῶν, ἀλλὰ μικτὸν, τὰ δὲ ἁπλᾶ [sc. πῦρ, ἀὴρ etc.] τοιαῦτα μὲν ἐστιν, ἐ μέντοι ταὐτά. Ita legitur. Ego vero legendum arbitror, ἐ μέντοι ταῦτα. nimirum ignis, quem videmus, non est *ipse* ignis, obiectum conceptus generalis, sed est natura quaedam ignea. Quamvis autem Aristoteles Platonicam rationem idearum non probaret, poterat tamen ita dicere; atque hic locus fortasse illustratur loco Platonis in Timaeo, p. 343. ἀεὶ ὃ καθορῶμεν, ἄλλοτε ἄλλῃ γιγνόμενον, ὡς πῦρ, μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἑκάστοτε προσαγορεύειν πῦρ. Vid. ante-

cedentia et ſequentia. Quod autem Ocellus rem de terra non eodem modo perſecutus eſt, quo de igne, nemini mirum videbitur, qui breuitatis ſtudium vbique fere conſpicuum conſiderare voluerit.

2. ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες.) Haec noſtro loco non videntur valde differre; nec plane aliud eſt, quod ſequente §. ἄκρον dicitur. Auctor hiſce voculis non ſolum exceſſum qualitatum, ſed etiam extremum ſitum, declaraſſe videtur. Caeterum cf. Ariſtot. de Anim. II, t. 118. Plutarch. de Educ. III, 13.

3. κρύσταλλος) Auctor de Mundo, c. 4. p. 1208. B. κρύσταλλος δ' ἀθρόον ὕδωρ ἐξ αἰθρίας πεπηγός. Timaeus Gloſſ. Plat. voc. πάχνη· κρύσταλλος τὸ ὑπὸ κρύους συνεσταλμένον καὶ πεπηγός.

4. οὐδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὐδὲ ἐκ πυρός.) Haec et antecedentia in Ariſtotele iisdem verbis legi, non eſt, cur hic repetam. At quomodo cum his conſentiunt, quae ſupra, c. 1. §. 13. dicta ſunt: πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνερχόμενον ἀέρα ἀπογεννᾷ; Sed nimirum hoc loco non agit auctor de generatione primorum corporum, ſenſus potius eſt: nullum animal, nec vlla res alia ex igne et glacie poteſt oriri; id quod Ariſtoteles, monente Vizzanio, tum l. l. tum 2 de Ortu Animal. c. 3. [p. 1251. B.] affirmauit: διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῶον, οὐδὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ' ἐν ὑγροῖς οὔτ' ἐν ξηροῖς οὐδέν. Attulit Vizzanius quoque Ouid. Faſt. 5. ſed legendum Faſt. VI, vſ. 291. ſq. cf. Lactantius Inſt. diu. I, 12. §. 5. Caeterum Ariſtoteles non videtur a ſe ipſo diſſentire, qui de Hiſtor. Anim. V. c. 19. p. 946. E. et pag. ſq. narrauit, in niue vetuſtiore, et in Cypro, vbi Chalcites lapis crematus ſit, in igne beſtiolas naſci, easque mori, ſi iſtae a niue, hae ab igne dimoueantur. Recte enim monuit Vizzanius pag. 146. ſq. glaciem non eſſe niuem; et aliud eſſe *in* igne naſci, aliud naſci *ex* igne; id quod vidit etiam Caſaubon. ad Athenaeum L. VIII. c. 13. p. 619. Hunc vero Ariſtotelis locum non ſolum Pli-

nius Hiſt. Nat. XI. c. 35. et 36. de quo neſcio quid in nota ad Ocellum ſomniauit Nogarola, ſed etiam Cicero de Nat. Deor, I, 37. *) ante oculos habuit.

§. 10.

1. Haec paragraphus cum antecedente arctiſſime cohaeret; auctor enim, quod in antecedentibus effeciſſe ſibi videbatur, breuiter repetiit, adhibita particula ἐν, de aëre et terra nunc contrarium oſtenſurus: quare male inſcripſit Vizzanius, quaſi de alia re ſermo eſſet: *inter elementa, quaenam extremi et medii habeant rationem.*

2. *ἄκρα — μεσότητες*) Negauit Vizzanius, haec ita dici reſpectu ad ſitum, quo in vniuerſo collocentur; nec ratione primarum qualitatum hoc ab Ocello vult affirmatum; quia ignis et terra in ſiccitate conueniant, ac ideo harum intuitu extremorum vires non aſſumant; quare etiam hic qualitatum, quas t. 8. elementis tribuerat, i. e. ſecundariarum, Ocellum rationem habuiſſe putat; „quarum ratione ignem et terram extrema corpora eſſe *in praec.* docuimus, aqua vero et aër mediam quandam ſortientur rationem, et iure dicuntur *mixtam* habere corporis ſtructuram, quia raritatem, grauitatem, leuitatem et pleraſque alias qualitates ignis et terrae videntur admiſcere." Ita Vizzanius p. 155. Ego vero ad ſitum in vniuerſo putauerim reſpici; in eam ſententiam nos ducunt loca parallela apud Ariſtotelem, de Ortu II, 22. *πῦρ μὲν γὰρ καὶ ἀὴρ τῶν πρὸς τὸν ὅρον Φερομένου· γῆ δὲ καὶ ὕδωρ, τῶν πρὸς τὸ μέσον· καὶ ἄκρα μὲν καὶ εἰλικρινέστατα πῦρ καὶ γῆ· μέσα δὲ καὶ μεμιγ-*

*) *Sunt quaedam etiam* (beſtiae) *quae igne naſci putentur, appareantque in ardentibus fornacibus ſaepe volitantes.* vbi non videtur de beſtiolis, quas Hausgrillen vocamus, cum Kindervatero ad h. l. cogitandum eſſe; neque enim apud Ariſtotelem, ad quem Cicero reſpicit, de hoc animalium genere ſermo eſt.

μένα μᾶλλον ὕδωρ καὶ ἀήρ. Timaeum Locr. c. 3. §. 11. pag. 207. D'Arg. *τὸν κόσμον κατεσκεύαξεν αὐτὸν μὲν διὰ τὰν γᾶν, ὁρατὸν δὲ διὰ τὸ πῦρ, ἅπερ δύο ἄκρα. δι' ἀέρος δὲ καὶ ὕδατος συνεδήσατο δεσμῷ κρατίστῳ* etc. et Manilium Astron. I, 149 - 161. Quodsi cui haec explicatio non placeat, et de excessu qualitatum solo cogitandum videatur: non est, cur vehementer contra disputem. Aqua nimirum et aër (naturalia sc. corpora, non elementa prima) mixta vocantur, quia aliorum elementorum qualitates admittunt; velut aër saepe frigidus, quum proprie sit calidus; aqua, quae frigida est, habet tamen aliquid caloris. Nec obsto, quo minus haec admistio ad secundarias qualitates extendatur; dummodo non cogitetur de hisce solis.

3. *μικτὴν γὰρ ἔχ. τ. σωματοποιΐαν*) Fortasse ita sibi hanc notionem informauit: Quae in medio sunt posita, ex vtrisque elementis ab vtraque parte adiacentibus aliquid possunt trahere, quod admisceatur, extrema vero non nisi ab vna parte possunt affici. Ignis, si quid alieni trahat, non potest nisi ab aëre vicino trahere; terrae non potest aliunde admisceri quidquam, nisi ab aqua; aqua vero, quae duabus rebus terminatur, a terra potest et ab aëre corrumpi; aëris substantia qualitates sumere potest cum ab igne tum ab aqua: mixta igitur substantiae ratio medietatem arguit; quemadmodum medietas mixturam affert. Nil moror haec, quippe quae a me ex coniectura potius, quam ex legitima argumentatione, sunt ad illustrationem argumenti adiecta; sed Aristoteles habet similia: Metaph. X. c. 7. p. 1367. A. *εἰ δ' ἔστιν ἐν αὐτῷ γένει τὰ μεταξὺ, ὥσπερ δέδεικται μεταξὺ ἐναντίων, ἀνάγκη καὶ αὐτὰ συγκεῖσθαι ἐκ τούτων τῶν ἐναντίων,* id quod deinceps probare studuit. et antea: *μεταξὺ μὲν γὰρ ταῦτα λέγομεν, εἰς ὅσα μεταβάλλειν πρότερον ἀνάγκη τὸ μεταβάλλον.* cf. Phys. V. c. 3. t. 22. Quidquid igitur medium est, id ex extremis est compositum. et noster auctor inuersa ratione videtur argumentatus: quidquid ex extremis et contrariis compositum est, id est medium;

iam vero aër, a quo circumdati sumus, et aqua, qua vtimur, habent in se quod terrae et quod igni debent; ergo sunt media.

4. *ἔτι δὲ ἐν — μεσότητες*) His verbis auctor probare studuit, quatuor ista corpora, non sola extrema, verum etiam media, adesse debere. Eodem argumentandi ratione vsum esse Aristotelem, constat, et primo *τὰ μεταξὺ* opposita esse *τοῖς ἄκροις* videmus Physic. V. t. 6. *ἐκ δὲ τοῦ μεταξὺ μεταβάλλει ὡς ἐναντίου, χρῆται γὰρ αὐτῷ ὡς ἐναντίῳ ὄντι πρὸς ἑκάτερον,* (puta *ἄκρον*) *ἔστι γάρ πως τὸ μεταξὺ τὰ ἄκρα, διὸ καὶ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνα καὶ ἐκεῖνα πρὸς τοῦτο λέγεταί πως ἐναντία.* Deinde ipsa quoque concludendi ratio apparet ex libr. de Coelo II. t. 18. et 19. *Ἀνάγκη τοίνυν γῆν εἶναι — ἀλλὰ μὴν εἰ γῆν, ἀνάγκη καὶ πῦρ εἶναι· τῶν γὰρ ἐναντίων εἰ θάτερον φύσει, ἀνάγκη καὶ θάτερον εἶναι φύσει, ἄνπερ ᾖ ἐναντίον.* et t. 19. *ἀλλὰ μὴν ἅπερ ἐστὶ πῦρ καὶ γῆ, ἀνάγκη καὶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν εἶναι σώματα, ἐναντίωσιν γὰρ ἔχει ἕκαστον τῶν στοιχείων πρὸς ἕκαστα.* Haec loca attulit Vizzanius. Addidi equidem, similia legi apud Platonem Timaeo T. IX. pag. 307. sq. Bip. et Philon. *περὶ Ἀφθαρσ. κόσμ.* p. 957. A. Francof. *τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις ἐναντίων ἀμήχανον τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μή· λευκοῦ γὰρ ὄντος ἀνάγκη καὶ μέλαν ὑπάρχειν, καὶ μεγάλου βραχὺ, καὶ περιττοῦ ἄρτιον, καὶ γλυκέος πικρὸν, καὶ ἡμέρας νύκτα, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα.* Conf. diss. crit. §. 32. fin.

5. Quod ad *comparationem* cum Aristotele attinet, praeter ea, quae singulis in locis iam annotata hic repetenda non sunt, attentione nostra dignus est ordo, quo singula haec apud Aristotelem leguntur. Quum Aristoteles in fine cap. I. secundi de Generatione et Corruptione libri tria ista proposuisset, quae ad generationem requirantur, materiam, contrarietates, et *ἕξεις*, in contrarietatibus considerandis c. 2. pergit, et quaenam earum corpus constituere possint, quaerit: nimirum quatuordecim istae tactui subiectae. Explicatis deinde quatuor prioribus et primariis, reliquas docet ex primis istis oriri, ad easque referendas esse, pri-

mas vero non posse ad superiora quaedam, et principia alia referri, nec aliunde deriuari. In qua quidem dissertatione praeter quatuordecim qualitates ab initio propositas nouiunatur quoque τὸ διερὸν, πεπηγὸς, βεβρεγμένον, t. 8-15. Finita hac quaestione coepit quasi σωματοποιεῖν, docere enim conatus est, quatuor primarum qualitatum sex videri, sed quatuor reuera esse posse copulationes et coniunctiones; (συζεύξεις) atque contrarietates ita copulatas quatuor primis corporibus inesse; ignem enim calido et sicco, aërem calido et humido, terram frigido et sicco, aquam denique frigido et humido constare; quam quidem dissertationem ita finit: ὥστε εὐλόγως διανέμεσθαι τὰς διαφορὰς τοῖς πρώτοις σώμασι, καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν εἶναι κατὰ λόγον. His statim subiungit nonnulla ad historiam pertinentia, tali modo pergens: ἅπαντες γὰρ οἱ τὰ ἁπλᾶ σώματα στοιχεῖα ποιοῦντες, οἱ μὲν ἓν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρία, οἱ δὲ τέσσαρα ποιοῦσιν. Atque equidem confiteor, me talia hic non exspectasse, nec dissertationem ita esse institutam, vt illud εὐλόγως διανέμεσθαι et τὸ πλῆθος τῶν πρώτων σωμάτων εἶναι κατὰ λόγον inde satis appareat. Ne multa; peruenit tandem ad Empedoclem, ita disserens: ἔνιοι δ' εὐθὺς τέτταρα λέγουσιν, οἷον Ἐμπεδοκλῆς. συνάγει δὲ καὶ οὗτος εἰς τὰ δύο· τῷ γὰρ πυρὶ τἆλλα πάντα ἀντιτίθησιν, et haec quidem hactenus; deinceps vero, sine vlla annotatione, vnde aut intelligatur, vtrum aliorum recenseat decreta, an ipse suam proferat sententiam, aut cognoscatur, quorsum haec spectent, et cur hic disputentur, ita pergit: Οὐκ ἔστι δὲ τὸ πῦρ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἁπλοῦν, ἀλλὰ μικτὸν etc. ignem et reliqua non simplicia esse, sed mixta, et a simplicibus distinguenda; ignem esse ὑπερβολὴν θερμότητος, glaciem ψυχρότητος· nec ex igne nec e glacie quidquam oriri; ignem et aërem sursum tendere; aquam et terram medium petere; ignem et terram extrema esse et sincerissima; aquam et aërem media et magis mixta; igni aquam, aëri terram esse oppositam: οὐ μὴν, ἀλλ' ἁπλῶς γε τέσσαρα ὄντα ἑνὸς ἕκαστόν ἐστι, γῆ μὲν γὰρ ξηροῦ μᾶλλον, ἢ ψυχροῦ, etc. et his absolutis demum cap. IV. morem suum secutus viam disser-

titionis sequentis lectoribus indicat. Atque hic duas liceat quaestiones proponere: 1) Vtrum hic ordo videatur esse Aristotelicus, et non dicam Aristotele dignus, sed Aristoteli vsitatus? 2) Si quis arbitretur, haec ab Aristotele eodem modo scripta esse, quo nunc leguntur, id quod fortasse non longe a vero abest, num hic ordo sit eius, qui libera animi contemplatione fertur, sua ipsius decreta proponit, ab aliis plane non pendet, nec habet, cur ordini ab aliis proposito se addicat; an potius eius, qui aliorum decreta, quae in suam rem conuertit, illustrare, et obseruationibus vtilibus augère conatur? Equidem nihil definio; quotiescunque enim hanc rem contemplor animo, toties caecutire mihi videor, et phantasmatibus agitari.

§. 11.

1. *τὸ μὲν ἓν*) Nunc accedit auctor ad expositionem mutationum, quibus prima corpora sint obnoxia, in qua ita versatus est, vt hac paragrapho huius expositionis fundamenta iaceret, modumque generandi obiter exemplis illustraret; *deinde* §. 13. tres huius generationis recenseret rationes, quarum primam pluribus exposuit §§. 13-15. alteram §§. 16. et 17. tertiam §§. 18. et 19. hisque absolutis §. 20. et seq. adderet generationis rationem, quae facile alicui, verborum potius copulationes quam sententiae veritatem captanti, in mentem venire posset, eamque remoueret; vt denique §§. 22. et 23. caussas generationis et originem non solum in memoriam reuocaret, verum etiam curatius indicaret.

2. *τὰ μὲν ἓν, πῦρ — ψυχρὰ καὶ ξηρά*) Eadem iisdem fere verbis leguntur etiam apud Aristotelem de Gener. II, t. 16. apud quem tamen maior solertia vbique est conspiqua; docet enim, non esse posse plures quam quatuor contrarietatum quasi coniugationes seu copulationes, *ἐπεὶ δὲ τέτταρα στοιχεῖα, τῶν δὲ τεττάρων ἓξ συζεύξεις, τὰ δὲ ἐναντία οὐ πέφυκε συνδυάζεσθαι; θερμὸν γὰρ*

καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸ αὐτὸ, καὶ πάλιν ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἀδύνατον· Φανερὸν, ὅτι τέσσαρες ἔσονται αἱ τῶν ϛοιχείων συζεύξεις etc. easdemque monet εὐλόγως attribui primis corporibus, Ocello contra ea sufficit, enarrasse. Eandem qualitatum distributionem amplexus est quidam Scholiastarum Sophoclis ad Electram. pag. 84. ed. Stephan. qui ita habet: κατὰ τὴν ἴσην ἐναντιότητα ἐϛὶν ὁ μὲν ἀὴρ ἰσόμοιρος τῆς γῆς· τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ αἰθέρος. ἔϛι γὰρ ὁ μὲν ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, ἐξαίρετον ἔχων τὸ ὑγρόν· ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, ἐξαίρετον ἔχουσα τὸ ξηρόν· καὶ ὁ αἰθὴρ θερμὸς καὶ ξηρὸς, ἐξαίρετον ἔχων τὸ θερμόν· τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ἐξαίρετον ἔχον τὸ ψυχρόν. Eiusdemque laudato etiam Ocelli nomine Proclus ad Timaeum Platon. L. III. p. 150. non solum mentionem fecit, sed eam etiam refutare conatus est. Locum adscribo, vt *dicendi generis diuersitas* fiat conspicua: ἄλλοι δέ τινες, ὥς οἱ περὶ Ὀκελλον τὸν τοῦ Τιμαίου πρόοδον, δύο δυνάμεις ἑκάϛῳ τῶν ϛοιχείων διένεμον, πυρὶ μὲν, θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἀέρι δὲ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ὕδατι δὲ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, γῇ δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. καὶ ταῦτα ἀναγέγραπται παρὰ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ περὶ Φύσεως. τί δὴ οὖν καὶ οὗτοι πλημμελοῦσιν οἱ ταῦτα λέγοντες; πρῶτον μὲν κοινὰς δυνάμεις ἐν τοῖς ϛοιχείοις εὑρεῖν ἐθελήσαντες, ἵνα διασώσωνται τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν αὐτῶν, οὐδὲν μᾶλλον κοινωνίαν αὐτοῖς ἢ διάϛασιν ἀπέδοσαν, ἀλλ᾽ ἐπίσης τὴν τε μάχην αὐτῶν καὶ τὴν ἁρμονίαν ἐπρέσβευσαν. ποῖος οὖν ἔϛαι κόσμος ἀπὸ τούτων, ποία τάξις αὐτῶν, ἀσυντάκτων ὄντων, καὶ ἀλλοτριωτάτων, καὶ οἰκειοτάτων καὶ συντεταγμένων; τὰ γὰρ ἰσομέτρῳ [l. ἴσῳ μέτρῳ] πολεμοῦντα καὶ εἰρηνεύοντα, τὸν ἴσον τρόπον λύει τε καὶ συνίϛησι τὴν κοινωνίαν. ταύτης δὲ ὁμοίως τῆς διαλυομένης, ὁμοίως δὲ ἐμφυομένης οὐδὲν μᾶλλον ἔϛαι ἢ οὐκ ἔϛαι τὸ πᾶν. δεύτερον δὲ οὐ τοῖς ἄκροις τὴν μεγίϛην ἐναντίωσιν ἔδοσαν, ἀλλὰ τοῖς παρεσχάτοις πρὸς τὰ ἄκρα. καίτοι τὰ πλεῖϛον ἐφεϛῶτα [l. ἀφεϛῶτα] πανταχοῦ, τὴν τῶν ἐναντίων ὁρῶμεν ἔχοντα φύσιν, οὐ τὰ ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν. ἐναντιωτέρα ἄρα ἡ γῆ πρὸς τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ· ἡ μὲν γὰρ πλεῖϛον ἀφέϛηκε πυρὸς, τὸ δὲ ἔλαττον. Naturam praeterea monet ignem a terra loco maxime separasse, quia contrariam eorum vim intellexerit; et tertium cum primo plus cognationis habere quam vltimum cognouerit; denique contra-

rios motus, quum ignis sursum, terra deorsum feratur, non aliunde pendere, nisi a maxima naturarum diuersitate; interiectis vero nonnullis aliam adfert Timaei distributionem. Sed ipsum audiamus: μόνος δὴ οὖν ὁ Τιμαῖος, καὶ εἴ τις τούτῳ κατηκολούθησεν ὀρθῶς, οὔτε μίαν, οὔτε δύο, τοῖς στοιχείοις ἀπονέμει δυνάμεις, ἀλλὰ τρισσάς· τῷ μὲν πυρὶ λεπτομέρειαν, ὀξύτητα, εὐκινησίαν· τῷ δὲ ἀέρι λεπτομέρειαν, ἀμβλύτητα, εὐκινησίαν· τῷ δὲ ὕδατι παχυμέρειαν, ἀμβλύτητα, εὐκινησίαν. τῇ δὲ γῇ παχυμέρειαν, ἀμβλύτητα, δυσκινησίαν. etc. Conf. Timaeus Locr. c. 3. §. 5. sqq.

3. ἴδια δὲ ἑκάστου) Quum auctor hic igni dicat proprium esse calorem, parum proprie locutus est. Infra §. 13. 14. 15. vocabulum ἴδιος adhibetur in comparatione *duorum* corporum, et ibi propriam seruat significationem; igni enim ἴδιον tribuitur τὸ ξηρὸν, si cum aëre componatur, aëri ἴδιον τὸ ὑγρὸν respectu ad ignem, et ita in reliquis. Sed hoc loco, vbi non duo solum, sed omnia inter se comparantur elementa: alio quodam significatu, eoque parum proprio, adhibetur pro eo, *quod initio cuidam eximio quodam modo et sensu conuenit*, quod Scholiastes Sophoclis ἐξαίρετον vocauit. Quam significationem minus vsitatam, et notionum parum definitarum testem nisi h. l. admittere velimus, aperta exsisteret in verbis proxime se excipientibus contradictio, qualis nemini scriptorum facile excidit; quod enim igni tanquam proprium adscripserat θερμὸν, id aëri quoque tributum videmus; quid? quod aperte dixit: ἀέρι μὲν οὖν καὶ πυρὶ ΚΟΙΝΟΝ τὸ θερμόν. Sed singula persequi longum esset; hoc moneo, doctius et subtilius, Nogarola etiam et Vizzanio iudicibus, locutum esse Aristotelem de Gener. et Corr. II. t. 23. γῆ μὲν ξηροῦ μᾶλλον ἢ ψυχροῦ· ὕδωρ δὲ ψυχροῦ μᾶλλον ἢ ὑγροῦ, ἀὴρ δὲ ὑγροῦ μᾶλλον ἢ θερμοῦ, πῦρ δὲ θερμοῦ μᾶλλον ἢ ξηροῦ. Num vbique tam accurate? Immo vero de sensu et sensili c. 4. p. 1437. B. vbi hanc rem leuiter attingit, quasi Ocelli verba firmius, quam sua, memoriae fuissent infixa, scribere non dubitauit: ξηρὰ γὰρ ἡ τοῦ πυρὸς φύσις: ἀλλ' ἴδιον τοῦ πυρὸς τὸ θερμόν ἐστι, γῆς

διὰ τὸ ξηρὸν, ὥσπερ εἴρηται ἐν τοῖς περὶ στοιχείων. Attentione nostra dignus quoque est locus Physic. III. c. 5. t. 44. εἰσὶ γάρ τινες, οἳ τοῦτο ποιοῦσιν τὸ ἄπειρον, ἀλλ' οὐκ ἀέρα ἢ ὕδωρ, ὅπως μὴ τἆλλα φθείρηται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ πρὸς ἄλληλα ἐναντίωσιν, οἷον ὁ μὲν ἀὴρ ψυχρὸς, τὸ δ' ὕδωρ ὑγρὸν, τὸ δὲ πῦρ θερμόν. Hic igitur aëri frigus tribuitur, quod ab eo, secundum allatam rationem, prorsus alienum est; aquae vero tribuitur humidum; quod quidem alibi etiam de aqua dicitur, sed non tanquam proprium. In lectione hic nulla diuersitas; ita legit vtraque Isingrina, ab anno 1539. et 1550. per Des. Erasm. Roterod. Fol. ita Francof. 1577. 4. et Sylburg. Francofurt. 1584. p. 52. sine varietatis annotatione, Lugdunensis ex Bibl. Casaubon. Fol. du Vall. p. 488. E. Fol. Aurel. Allobrog. 1607. 8. ita legitur in Commentariis Collegii Conimbricens. Col. 1609. pag. 487. Quid igitur? Nemo haec explicare studeat, quemadmodum vir quidam doctus, cuius annotationem Mstam reperi in Bibliotheca Vitebergensi Academica: „Aër non secundum se totum, et iuxta naturam suam propriam calidus et humidus est, sed secundum partes aliquas non permistas suae naturae recipit diuersas et inaequales qualitates. Suprema enim aëris regio est calida et sicca propter vicinitatem ignis; secunda est frigida et humida, quia est remotior ab ignis sphaera, ideo nunc frigiditas magis intenditur per Antiperistasin a calore ignis; tertia aliquando calida propter radios reflexos, aliquando frigida, propter vicinitatem aquae et terrae.“ Sed haec prorsus aliena, finguntque aërem, qui non sit aër, sed quasi aër: quare arbitror aut legendum esse: ὁ μὲν ἀὴρ ὑγρὸς, τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρόν, aut Aristotelem suae rationis oblitum esse, aut denique aliorum recensere sententias. Sed quisnam veterum id affirmauit?

4. κατὰ μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι αὐτῶν.) Hoc non ita est accipiendum, ac si substantiae istae semper sine vlla intermissione essent atque manerent, nec in loco perirent; id enim non so-

lum contra manifesta sensuum indicia, sed etiam contra auctoris nostri effata sumeretur; sensus potius est: eas ita permanere, vt non εἰς τέλος, *non prorsus*, destruantur et intereant, sed communium qualitatum ope rursus producantur, atque ita e rerum natura non tollantur. cf. §. 5.

5. ὅτι τὸ ἐναντίον τοῦ ἐναντίου καταχρατήσει) Postea ἐπικρατήσει. Eandem vero τῶν πρώτων σωμάτων ex se generationem eodem fere modo Aristoteles perlecutus est, de Gen. et Corr. II, t. 24. sqq. Vocabulum ἐπικράτεια in recensione Pythagoricorum dogmatum adhibuit Diog. Laërt. VIII, 26. vbi haec: ἰσόμοιρά τε εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς, καὶ σκότος, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρόν. ὧν κατ᾽ ἐπικράτειαν θερμοῦ μὲν, θέρος γίνεσθαι, ψυχροῦ δὲ, χειμῶνα. ἐὰν δὲ ἰσομοιρῇ, τὰ κάλλιστα εἶναι τοῦ ἔτους. et S. 27. ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας εἶναι θεοὺς, ἐπικρατεῖ [fortasse ἐπικρατεῖν] γὰρ τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς. cf. Meiners Gesch. d. Wiss. Gr. u. Roms Tom. I. pag. 524. sq. Plutarch. de decret. philos. L. III. c. 8. ab Aldobrandino ad Diogenem excitatus, qui similem Empedoclis et Stoicorum opinionem affert; atque Fabricius ad Sext. Empir. pag. 53. n. 3.

6. τὸ μὲν οὖν — ὕδατι ὑγροῦ) Exemplis nonnullis generandi rationem omnino illustrat, eandem postea vberius expositurus, si quidem omnia, quae §. 13-21. leguntur, ab eadem manu, quae antecedentia scripsit, profecta sunt. Mouet enim suspicionem aliquam, quod hac et sequenti paragrapho haec tractatio finiri videtur; atque nemo desideraret quidquam, si ista omnia essent omissa; his accedit, quod verbosior videtur expositio, quam alias consueuit Ocellus. Adde, quae monui infra ad §. 18. et 19. in fine obseruationis. Sed facile video, has rationes non sufficere ad locum haud paruum expungendum.

7. ἀνάπαλιν) h. e. retro; ordine inuerso. cf. Timaei locum infra §. 16. adducendum. Res ita se

habet: antea aëris humor ignis siccitatem vincebat; ita vt ex igne aër fieret; iam ἀνάπαλιν, ignis siccitas vincit aëris humorem, vt ex aëre fiat ignis. Infra eadem res indicata est voculis: ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω κατὰ τὸ ἐναντίον.

§. 12.

Quae hac paragrapho continentur, supra iam ad §. 3. et 6. explicata sunt. Auctor vero haec videtur repetiisse, vel vt lectorum succurreret memoriae, vel vt significaret, rem esse ad finem perductam. Ad voc. δύναμιν πρῶτον conferatur Aristot. Physic. VIII. t. 32.

§. 13-15.

1. Exhibiturus vberiorem generationis istius expositionem, auctor orationem disposuit, et dicenda breviter adumbrauit ita, vt mutationum diuersitatem ad genera quaedam reuocaret; atque hoc egit vsque ad voculas τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον. Deinceps sequitur primae partis explicatio. Vizzanius §§. 13. 14. et 15. in vnam coniecit, quam inscripsit: *Praedictae mutationes fusius explicantur.*

2. Γίνονται δὲ αἱ μετ. — σύμφυλον) Est, vt dixi, sequentis dissertationis adumbratio, sed, nisi omnia me fallunt, in omnibus editionibus, multisque codd. Mss. corrupta, et omissione obscurata. Medicinam huic loco admouere studui; sed ne quis forte arbitretur, tanto me teneri mearum coniecturarum amore, vt eas putem omnibus satis esse facturas, aliorumque explicandi solertiae praeferendas: adiiciam, quae hac de re disseruit Vizzanius pag. 165. „Duas mutationes, quae in elementis contingunt, in praecedenti textu [mihi §. 11. inde a voculis: τὸ μὲν ἂν ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν etc.] recensuit auctor, eam scilicet, qua superius elementum inferioris naturam assumebat, et eam e conuerso, qua ab inferiori ad superius circulo quodam oc-

currebat regressus; tertium addere nunc videtur mutationis genus, ac inde praedictarum primam declarare, et simul exemplis illustrare. Elementares igitur mutationes monet inferre vel ex terra in ignem adscensum, vel ex hoc in aëra, caeteraque corpora simplicia descensum, et tertio quum in vnoquoque elemento contrarium intereat, simulque remaneat id, quod est eiusdem generis et naturae. Quid per hunc tertium modum exprimat auctor, nec etiam profunda meditatione potui adinuenire (meam fateor imbecillitatem, et inscitiam); in prioribus enim duobus modis id etiam obseruatur, quod contrarium corrumpatur, et similis qualitas permaneat, non secus quam in hac tertia mutationis ratione confingere suadeat; [sed hoc non vere dici, deinceps, opinor, apparebit; contrarium corrumpitur in omnibus mutationis generibus, sed non in omnibus contrarium ἐν ἑκάστῳ.] quare nil noui tertius hic modus complecti videbitur. [immo aliquid noui, quod nimirum addit τὸ ἐν ἑκάστῳ] nec etiam cum eo illa consentit immutatio, quam *seq. textu* [§. 16.] κατ' ἐναλλαγὴν dicet, quum ea tantum inter illa vigeat elementa, quibus nulla qualitas est communis. nec etiam illi potest adaptari immutatio, de qua t. 15. [mihi §. 18. et 19.] ibi enim supponitur, in altero elementorum interire etiam qualitatem communem: non tandem illi, de qua t. 16. [§. 20. et 21.] quia inde nil oritur, et eas rationes hic proponit auctor, quibus mutatio progignatur, contrariis in vnoquoque elemento pereuntibus, cuius contrarium in verbis illius textus proponitur, licet Nogarola per tertium genus mutationis eam videatur assumere: quare quum alius hic non recenseatur elementaris mutationis modus, quid opinatus fuerit Ocellus ignoro, nec, si illa lectio seruetur, possum coniicere; at si eam, quam in aliis codicibus [at quaeritur; vtrum in aliis *codicibus*, an ex aliorum *coniectura*, vtrum non in *codice*, sed in codicibus? nam Commelini signum est: *al.* quaeritur denique, vtrum sit Codex manu scriptus, an typis expressus?] obseruauit Commelinus, assumamus, in qua non τρίτον, sed

τοῦτο legitur, omnia erunt consona: tunc enim dicemus, Ocellum, quia in textus limine docuit, elementa immutari, dum viget transitus vel ex terra in ignem, vel e conuerso ex hoc in aërem, etc. nunc addere rationem, qua id contingat, et dicere τοῦτο, nempe id, modo praedictum mutationis genus tunc contingere, quandocunque in vnoquoque elemento, quod immutetur, qualitas contraria pereat, et quae similis est, conseruetur: puta si ignis mutetur in aëra, siccitas ignis, quae aëris humiditati opponitur, interibit, et illius caliditas, quia similis illi, qua praeditus est aër, seruabitur eo pacto, quo docebat Aristoteles 2 *de Ortu* 25." Sed vt plura describerem non potui a me impetrare, nec ea, quae sequuntur, de meis adiecissem, nisi persuasum mihi esset, eiusmodi loca aut plane non, aut recte et diligenter legenda esse et explicanda; quin hac in caussa rerum minutissimarum contemplationi operam dare debemus, si quidem Aristotelem atque Ocellum recte et accurate inter se velimus comparare. Quod igitur profunda meditatione non potuit assequi Vizzanius, id modica et paene ludicra ad sequentem dissertationem attentio facile nobis praestabit. Duo nimirum genera mutationis auctor nobis exposuit, quorum vtrumque bipartitum est. *Vnum* est genus, vbi *vna* vincitur contrarietas, *alterum*, vbi *duae* contrarietates superantur. De singulis deinceps exponendum. Vt autem tota impeditae huius rei explicatio facilius possit animo et cogitatione comprehendi, eam rationem sequendam esse putaui, vt contrarietatum inter se pugnantium nomina cursiuis typis, vt vocant, exprimenda curarem, eamque contrarietatem, quae vincatur, tanquam moribundam, vncinis includerem.

A. Primum mutationis genus, quod in interitu *vnius* contrarietatis positum esse dixi, ab auctore expositum est §§. 13-15. ex quibus apparet, in hoc quidem genere pugnam esse inter corpora proxima. Ignis pugnat cum aëre, aër cum aqua, aqua cum terra, terra

cum igne; nam haec tanquam in gyrum se rotantia sunt intelligenda. Sed in hoc genere duplex generationis ordo locum habere potest,

a) Oriri potest ignis e terra, aër ex igne, aqua ex aëre, terra ex aqua, ignis e terra, et sic porro in gyrum. Atque huius ortus haec est ratio:

α) Ignis est *calidus* et siccus; Terra est [*frigida*] et sicca. Sublato *frigore* manet *calor* et siccitas; ignis igitur est ortus e terra.

β) Aër est calidus et *humidus*; Ignis est calidus et [*siccus*]. Victa *siccitate*, manet *humor* et calor; aër ortus est ex igne. vid. §. 13.

γ) Aqua est *frigida* et humida; Aër est [*calidus*] et humidus. Superato calore, aqua progenita est ex aëre. vid. §. 14.

δ) Terra est frigida et *sicca*; Aqua est frigida et [*humida*]. Victo a siccitate humore, terra est prognata ex aqua. vid. §. 15.

b) Alter ordo, breuiter indicatus ab auctore §. 16. voculis ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω κατὰ τὸ ἐναντίον, et §. 11. vocabulo ἀνάπαλιν, hic est: terra oritur ex igne, aqua e terra, aër ex aqua, ignis ex aëre, terra ex igne etc. hunc in modum:

α) Terra est *frigida* et sicca, Ignis est [*calidus*] et siccus. Sublato calore, terra facta est ex igne; manent enim qualitates terrae.

δ) Aqua est *humida* et frigida, terra [*sicca*] est et frigida. Victa autem siccitate ab humore, manent aquae contrarietates, et aqua est orta e terra.

γ) Aër est *calidus* et humidus, Aqua est [*frigida*] et humida. Victo frigore, aër natus est ex aqua.

β) Ignis

β) Ignis est *ficcus* et calidus. Aër vero [*humidus*] et calidus. Sublato humore, ignis generatus est ex aëre.

Haec de primo genere, in quo *proximorum* corporum contrarietates pugnant, quarum *vna* tollitur et superatur.

B. In altero mutationis genere *quatuor* pugnant contrarietates, *binae* vincuntur et *binae* vincunt, idque duplici modo, nam

a) aut *vtraque* perit *alterius vtrius* corporis primi vis, idque accidit, quando non proxima inter se pugnant corpora, velut ignis et aër; sed quando vnum est in medio quasi interiectum seu relictum, velut ignis pugnat cum aqua; aër cum terra. vid. §. 16., et quae ibi dicta sunt de voce ἐναλλαγή. Pugnae autem et victoriae hic est modus:

α) Pugnat ignis cum aqua.
Ignis est [*calidus*] et [*ficcus*]; Aqua est *frigida* et *humida*; victis et sublatis qualitatibus a me inclusis, remanet aqua, periit ignis; id quod auctor dixit: *γίνεται ἐκ πυρὸς εἰς ὕδωρ μεταβολή*. §. 16.

β) Pugnant aër et terra.
Aër [*calidus*] est et [*humidus*]; Terra vero *frigida* et *ficca*. Calore et humore sublato, terrae manent contrarietates; facta est ex aëre terra.

Haec etiam possunt considerari ἀνάπαλιν, quemadmodum enim hic ex igne fiebat aqua, et ex aëre terra; ita etiam ex aqua ignis fieri potest, et e terra aër. Tali ratione:
Aqua est [*humida*] et [*frigida*]; Ignis *ficcus* et *calidus*.
Terra est [*frigida*] et [*ficca*]; Aër est *calidus* et *humidus*.
Sed hanc rationem inuersam auctor non est persecutus.

b) aut *alterutra* ἐναντιότης *vtriusque* corporis primi perit; in quo quidem genere rursus pugna est in pro-

ximis et finitimis corporibus. Liceat et huius rei exhibere ſpecimina.

α) Ignis [*calidus*] eſt et *ſiccus*, Aër *calidus* et [*humidus*]; atque ita fieret ex vtrisque ignis. vid. §. 18.

β) Terra eſt [*frigida*] et *ſicca*; Aqua eſt *frigida* et [*humida*.] Poſt eiusmodi pugnam manebit Terra. vid. §. 19. Et haec tantum ſpeciminis loco allata ſunt; nam eadem ratione exhiberi poteſt, quemadmodum aër ex aqua, terra ex igne, ignis e terra, aër ex igne, aqua ex aëre, terra ex aqua fiat. Sed totum hoc genus B, b. nimis ludicrum atque ineptum videtur; nam cur in α calor ignis, et in β frigus terrae pereat, nec dixit auctor, nec apparet cogitantibus; deeſt enim in elementis iſtis contrarietas, quae alteram iſtam ſuperet.

Atque haec hactenus; *nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.* Cum auctore certe luſimus, quare iſti erubeſcendum foret. Reſtat tamen quaeſtio, vt tandem perueniamus ad id, cuius cauſſa haec omnia ſiue diſputauimus ſiue nugati ſumus; nimirum qui fiat, vt Ocellus de *tribus* mutationis generibus loquatur, quum aut duo ſint, vt vidimus, aut *quatuor*, aut etiam plures. Sed in promtu eſt reſponſio. Fundamentum diuidendi aut non potuit ſeruare, aut neglexit; certe non ſeruauit. *Prima* enim ratio, quam §. 11. adumbrauit, §. 12. attigit voculis ἤτοι ἐκ γῆς — ὕδατος εἰς γῆν, atque §. 13-15. pluribus perſecutus eſt, tum, vt ait, locum habet, quando *vna contrarietas* perit. *Secunda* mutationis ratio eſt, vbi totum a toto ſuperatur, et duae vires vincunt contrarias, (§. 16. et 17.) ſed in diuidendo etiam ad ordinem, quo ſe excipiant elementa, reſpexit, id quod ſatis apparet e voculis: κατ᾽ ἐναλλαγήν. *Tertia* denique eſt §. 18. et 19. quando contrarietas in vnoquoque elemento pugnante perit; et relinquitur id, quod, vt cum Ariſtotele dicam, πέφυκε συνδυάζεσθαι. Quam quidem rationem nec ad primam poterat referre, quia non vnius, ſed duarum

contrarietatum interitus euenire dicitur; neque vero ad alteram, quia non totum a toto ſuperatur; nec *eiusdem* primi corporis *vtraque* vis, ſed in *vtroque* corpore *altera* vis perire dicitur. Hac diuiſione, qua Ocellus vſus eſt, admiſſa, non apparet, cur non plures eiusmodi generationes locum habere poſſint; et haec ipſa in diuidendo negligentia effecit, vt aliud mutationis genus praetermitteretur; non omiſſum ab Ariſtotele, de Gen. et Corr. II. t. 27. ἐὰν ἐν ἑκάςῳ θάτερον φθαρῇ. Pugna nimirum eſt κατ' ἐναλλαγήν, ſed non *vtraque* vincitur *alterius* corporis contrarietas, ſed *alterutra*, *vtriusque*. atque hac ratione ex duobus elementis tertium poteſt prodire, velut, ex aëre et terra poteſt ignis generari, hoc modo: Aër eſt *calidus* et [*humidus*]; Terra eſt [*frigida*] et *ſicca*; quodſi aëris *calor* vicerit *frigus* terrae, atque terrae *ſiccitas* aëris *humorem*: maneret aëris quidem defuncti *calor*, et terrae mortuae *ſiccitas*; calor autem et ſiccitas ſunt qualitates ignis. Ocellum hoc genus non conſideraſſe, annotarunt iam Nogarola pag. 525. et 526. in Opuſc. Myth. etc. Galei. et Vizzanius pag. 174.

3. καὶ τρίτον ὅταν τὸ ἐν ἑκάςῳ ἐναντίον φθαρῇ) *Et tertio, ſi in vnoquoque pereat contrarium.* Quodſi in vnoquoque contrarium perit, ſequitur hic quidem, vt *duae* contrarietates pereant; velut aquae frigus et aëris humor; qualia ſunt, quae §. 18. et 19. leguntur; quare dubium non eſt, quin auctor huc reſpexerit. Sed in his non amplius haerebo; hoc vnum addendum eſt: ex noſtro loco ipſo ſatis apparere, lectionem καὶ τοῦτο, quam probauit Vizzanius, vel καὶ γίνονται τότε, quod de ſuo dedit Rotermundus, locum habere nullo modo poſſe; nam ſi ſenſus eſſet: atque hae mutationes, quas indicaui, tum fiunt, quando in *vnoquoque* elemento contrarium perit, auctor ſibi contradixiſſet; nam ſtatim affert generationem, in qua in *vno* tantum elemento, *vna* vis ſuperatur. Sed nimirum interpretes non attenderunt ad ſignificationem voculae ἕκαςος.

4. ὅταν μία ἐναντιότης φθαρῇ) Primum hoc genus eſt; ad quod pertinent etiam §. 14. et 15. §. 13. docet, quomodo ex igne fiat aër; §. 14. quomodo ex aëre aqua; §. 15. denique, quomodo ex aqua terra oriatur. Potuiſſet etiam addere, quomodo ſecundum hanc rationem e terra fiat ignis. Sed hoc reliquit lectoribus. Conf. n. 2. A, a, α.

§. 16.

1. Vizzanius §. 16-19. comprehendit paragraphi decimae quartae nomine, atque inſcripſit: *Nouum elementaris mutationis genus recenſetur.* Sed ipſe in Commentario recte vidit, non eſſe nouum genus, ſed *noua genera*; et antea quoque finem huius ſuae §. 14. laudauit tanquam §. 15.

2. ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω) Nogarolae verſionem: *contra vero, quae e terra ſurſum adſcendit mutatio; et quae per internecionem agitur, tunc accidit:* nihil moror; nec Vizzanii paraphraſin; in Commentario recte locum cepit. Senſus eſt: hactenus docui, quomodo ex igne aër, ex aëre aqua, ex aqua terra fiat, *deſcendendo*; ſed ordo quoque poteſt inuerti, e terra fieri poteſt aqua, ex aqua aër, ex aëre ignis, *adſcendendo.* Vid. ad §. 13, 2. A, b. Similia ſunt, ſi hanc ordinis mutationem ſpectes, apud Heraclitum. Diog. Laërt. IX. S. 8. ſq. de eo haec: καὶ τὴν μεταβολὴν [ſc. καλεῖσθαι] ὁδὸν ἄνω κάτω. τόν τε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, συνιστάμενόν τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι. καὶ ταύτην ὁδὸν ἐπὶ τὸ κάτω εἶναι. πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι. ἐκ δὲ τούτου τὰ λοιπὰ σχεδὸν πάντα, ἐπὶ τὴν ἀναθυμίασιν ἀνάγων τὴν ἀπὸ τῆς θαλάττης. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδός. qua cum ſententia conferri poteſt Ouidii locus Metam. XV. [vſ. 245-253.] quem ad ſuperiorem paragraphum adduxit Vizzanius; vbi etiam duplicis huius ordinis mentio facta eſt.

3. κατὰ τὸ ἐναντίον) Duplici modo intelligi poteſt; vt aut nihil ſit, niſi explicatio τῶ ἄνω, et contrarius tantum ordo indicetur; aut vt his voculis mutationis et generationis ratio magis explicetur, et ſenſus ſit: in hac quidem mutatione perit vis contraria et oppoſita *ei*, quam in ſuperiori mutatione opprimi vidimus: velut ex aqua in terram mutatio ita fiebat, vt terrae ſiccitas *humorem* aquae ſuperaret; iam e terra fit in aquam mutatio κατὰ τὸ ἐναντίον, vt non ſiccitas praeualeſcat, ſed vt humor vincat *ſiccitatem*, id quod in omnibus exemplis allatis apparet, ſi pugnas ſupra §. 13. n. 2. A. a et b, *iisdem elementis graecis* ſignatas comparamus. Olim haec explicatio nimis quaeſita mihi videbatur et artificioſa; ſed quum eandem deprehendiſſem apud Vizzanium pag. 170. atque ita intellexiſſem, alios potuiſſe ſolo auctoris textu in eandem ſententiam induci: non potui eam non admittere. Quamquam enim explicationis veritas non auctoritate interpretum, ſed rationibus metienda eſt: ea tamen interpretatio, ad quam duo aut plures *vltro* adducti ſunt, multum videtur habere commendationis. Battaeſius vertit: *ce ſera le contraire en remontant de la terre au feu.*

4. Ἡ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν) Voculae ἡ δὲ reſpiciunt ad verba §. 13. ἡ μὲν ἂν γένεσις ἀποτελᾶται. Voculam ἐναλλαγὴν varie acceperunt eruditi. Nogarola vertit: *per internecionem*, magis id ſecutus, quod in hac mutatione accidere dicitur, quam ſignificationem vocabuli; Vizzanius, qui rem recte accepit, vocabulum tamen latius explicauit, per *ordinis immutationem*; nam non omnis immutatio ordinis eſt ἐναλλαγή. Neque locum recte accepit D'Argenſius, quum initium huius ſectionis verteret: *Le changement, qui ſe fait depuis la terre jusqu' aux élémens ſuperieurs, ſe fait d'une maniere contraire, de même que celui, qui ſe fait par alternation ou par échange: ces changemens arrivent* etc. nam duas generationis rationes confudit. Battaeſius denique vocabulum hoc euitauit, vertendo:

Il-y-a une autre ſorte de génération, qui ſe fait, lorsque les deux qualités ſont vaincues par leurs contraires etc. Diſcimus autem vim vocabuli ex Timaeo Locro, c. III. §. 11. p. 208. D'Arg. qui ita ſcripſit: δυσὶν ὧν μέσοις δύο ἄκρα προσαρμόξατο, ὅκως ἔη, ὡς πῦρ ποτ᾽ ἀέρα, ἀὴρ ποτὶ ὕδωρ, καὶ ὕδωρ ποτὶ γᾶν· καὶ κατ᾽ ἐναλλαγὰν, ὡς πῦρ ποτὶ ὕδωρ, ἀὴρ ποτὶ γᾶν. καὶ ἀνάπαλιν, ὡς γᾶ ποτὶ ὕδωρ, ὕδωρ ποτ᾽ ἀέρα, καὶ ἀὴρ ποτὶ πῦρ· καὶ κατ᾽ ἐναλλαγὰν, ὡς γᾶ ποτ᾽ ἀέρα, ὕδωρ ποτὶ πῦρ. Videmus igitur, μεταβολὴν κατ᾽ ἐναλλαγὴν eſſe, vbi non vicina et proxima pugnant elementa, ſed aut primum et tertium, aut ſecundum et quartum. At ſi haec eſt ſignificatio, non videntur huc pertinere ſequentia, ἐὰν ὅλον ὅλου κρατήσῃ· immo vero optime cohaerent; nam ſi is ſeruetur ordo, vt aqua cum igne, terra cum aëre pugnet, alterum elementum prorſus deletur, ex Ocelli mente, quia vtrisque nihil eſt commune. Eſt quidem alia etiam mutatio κατ᾽ ἐναλλαγὴν, quam ſupra attigi; ea vero Ocellum fugit. Haec proxime ad Ocellum dicta ſunto; ſed liceat adiicere nonnulla, quae ad explicandas voculas difficiles ἐναλλὰξ et ἐναλλαγὴ pertinent; ſignificant enim partim id, quod nos dicimus *wechſelsweiſe*, partim *eins ums andere*, partim *ein mal ums andere*, partim *umgekehrt*. Cf. Ariſtot. Top. VIII. c. 1. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν, ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ἀλλ᾽ ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα. de Coelo I. c. 10. t. 102. γενόμενον μὲν οὖν ἅπαντες εἶναί φασιν, [τὸν οὐρανὸν] ἀλλὰ γενόμενον οἱ μὲν ἀΐδιον, οἱ δὲ φθαρτὸν, ὥσπερ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν φύσει συνισταμένων. οἱ δ᾽ ἐναλλὰξ, ὁτὲ μὲν οὕτως, ὁτὲ δὲ ἄλλως ἔχειν φθειρόμενον, καὶ τοῦτο ἀεὶ διατελεῖν οὕτως. de Coelo II. t. 40. λείπεται δὴ λέγειν ἐναλλὰξ εἶναι τῇ κινήσει τὸ θᾶττον καὶ τὸ βραδύτερον. Sextus Empir. Pyrrh. Hyp. I, c. 4. ἐπεὶ γὰρ ποικίλως ἀντιτίθεμεν ταῦτα, ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, ἢ ἐναλλὰξ ἀντιτιθέντες, vbi vid. Fabricium. Plutarch. de Educat. c. 11. §. 5. δεῖ δὲ ἐναλλὰξ καὶ ποικίλως χρῆσθαι ταῖς ἐπιπλήξεσι, καὶ τοῖς ἐπαίνοις. Phauorin. praeter alia, quae etiam apud Suidam le-

guntur, habet haec: ἐναλλάττειν τὸ μετατιθέναι τὴν τάξιν ἀντιςρόφως. ἀφ᾽ ὃ ἐναλλὰξ ἐπὶ τῶν ποιούντων ἐναντίως λέγεται.

5. γίνεται ἐκ πυρὸς εἰς ὕδωρ μεταβολή) Parum proprie et accurate dixit auctor. In hac enim concertatione et deſtructione non fit aqua ex igne, ſed ignis plane aboletur, et aqua remanet. Immo vero non ita eſt argutandum; ſenſus eſt: ea materia, quae antea ignis fuit, quia calida fuit et ſicca, nunc facta eſt aqua; quare aqua non ſolum manet, verum etiam augetur. Caeterum hanc mutationis rationem perſecutus eſt Ariſtoteles de Gen. et Corr. II, t. 26.

Paragraphus XVII. illuſtrationem non poſtulat.

§. 18. et 19.

His paragraphis noua continetur mutationis ratio, quae, ſi ordinem corporum primorum pugnantium ſpectes, non differt ab ea, quae primo loco eſt expoſita, nam pugna eſt inter corpora proxima, ἐν τοῖς ἐφεξῆς, atque ignis mutatur in aërem etc. Sed ratione interitus qualitatum differt a prima. In iſta enim *vna* ſolummodo peribat ex quatuor duarum ſubſtantiarum qualitatibus; in hac vero *duas* auctor deſtruendas eſſe putauit. Illuſtrat hoc genus duobus exemplis; mutatione aëris in ignem §. 18. et aquae in terram §. 19. reliquas ſex eodem modo comparatas, aquae in aërem, terrae in aquam, ignis in terram, terrae in ignem, ignis in aërem, aëris in aquam, lectorum ſolertiae reliquit. In eligendis exemplis ſingulare acumen videtur adhibuiſſe; horum enim exemplorum alterum, quod §. 18. continetur, ſumtum eſt ex eo mutationis ordine, qui a terra ad aquam, inde ad aërem et ignem tendit; alterum vero, §. 19. ex eo petitum eſt genere, quod ab igne per corpora interiecta ad terram progreditur. Non poſſum tamen non optare, vt ad aliam rem etiam hoc acumen transtuliſſet, nosque docuiſſet, quo modo haec mutatio omni-

no fieri possit. In igne et aëre pugnatur; ignis calidus et siccus, aër calidus et humidus; aëris humor perit; atque video cur; nam vincitur ab ignis siccitate. Sed perire dicitur etiam calor ignis, atque non video, quid huic interitum adferat; nam neque a calore aut ab humore, qui sunt in aqua, ex auctoris ratione superari potest; neque vero sponte et sine caussa perire; istae enim qualitates non sunt contrariae, sed coniunctae. Atque non dubito affirmare, auctorem ipsum animaduertisse, non reperiri h. l. a quo calor vincatur; nam disputationis rationem immutauit, et quum antea semper indicasset non solum victum, sed etiam victorem, hic solummodo dicit, quid vincatur, et si quid vincatur.

Aliud etiam est, quod mirari nos cogit, si quidem rei paruitas admirationem excitare potest. Eo nimirum modo, quem hic persecutus est Ocellus, Aristoteles generationem fieri posse *negauit*; de Gen. et Corr. II, t. 29. Ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς οὐκ ἐνδέχεται φθαρέντος ἐν ἑκατέρῳ θατέρου τῶν στοιχείων γενέσθαι μετάβασιν εἰς οὐδὲν τῶν σωμάτων, διὰ τὸ λείπεσθαι ἐν ἀμφοῖν ἢ ταὐτὰ, ἢ τὰ ἐναντία. ἐξ οὐδετέρων δὲ ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι σῶμα· οἷον, εἰ μὲν τοῦ πυρὸς φθαρείη τὸ ξηρὸν, τοῦ δὲ ἀέρος τὸ ὑγρόν· λείπεται γὰρ ἐν ἀμφοῖν τὸ θερμόν. ἐὰν δ' ἐξ ἑκατέρου τὸ θερμὸν, λείπεται τἀναντία καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἐνυπάρχει τὸ μὲν ταὐτὸν, τὸ δ' ἐναντίον, ὥσθ' ἅμα δῆλον, ὅτι τὰ μὲν ἐξ ἑνὸς εἰς ἓν μεταβαίνοντα, ἑνὸς φθαρέντος γίνεται, τὰ δ' ἐκ δυοῖν εἰς ἓν πλειόνων. Aristoteles igitur rem ita accepit: 1) ignis est *calidus* et [*siccus*], aër est *calidus* et [*humidus*]; aut 2) ignis est [*calidus*] et *siccus*, aër est [*calidus*] et *humidus*; atque ita negauit generationem fieri posse, quia aut idem aut contrarium remaneat. Sed hoc genus quoque potest hac ratione considerari: 1) ignis est [*calidus*] et *siccus*; aër est *calidus* et [*humidus*]; atque ita fieret ignis. aut 2) ignis est *calidus* et [*siccus*]; aër est [*calidus*] et *humidus*; atque ita orire-tur aër. Haec est Ocelli ratio, quam Aristoteles plane

ignoraſſe videtur; quum eam h. l. non afferat. Fortaſſe erit, qui Ariſtotelem hunc generationis modum negaſſe dicat et reieciſſe eadem de cauſſa, quam ſupra attuli, quia nimirum in exemplis allatis non reperitur, a quo calidum potuiſſet vinci; ſed hac de re Ariſtotelem non cogitaſſe, eius verba ſatis declarant; ipſe enim l. l. dixit: ἐὰν ἐξ ἑκατέρου τὸ θερμὸν, ſc. φθαρέῃ, quod eadem de cauſſa non magis fieri poſſe videtur, quam quae habentur in Ocello. Neque tamen hinc προπετῶς concludendum eſt, Ocelli librum ab Ariſtotele non fuiſſe lectum. Fieri enim potuit, vt Ariſtoteles haec non ſatis perpenderet; nam attentio animi eum poterat hac in re aeque deſtituere, ac Ocelli interpretes; memoria eum potuit fallere; poteſt Ocelli textus male ſe habere, atque hoc non ſine probabili ratione aliquis ſtatuerit. Quid enim, ſi Ocellus hoc loco illud mutationis genus recenſuiſſet, quod deſideratum ex Ariſtotele ſupra ad §. 13. n. 2, fine, attuli; vocabula certe §. 13. ad has paragraphos proſpicientia: ὅταν τὸ ἐν ἑκάςῳ ἐναντίον φθαρῇ, καὶ καταλειφθῇ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον, huic generi Ariſtotelico magis etiam videntur accommodata, quam ei, quod vere hic legimus; quid, ſi integra haec vberior expoſitio, §. 13-21. quae ſupra ad c. II. §. 11. n. 6. ſuſpecta videbatur, ab aliena manu, explicationis cauſſa, adiecta eſſet? Aliorum ſit iudicium! ego enim, quum mihi nunc maxime probabile ſit, libellum noſtrum eſſe genuinum, vereor, ne iudicium meum corrumpatur, et probet non probanda.

§. 20. et 21.

1. Vizzanius, qui has §phos vna comprehendit, in qua inſcriberet: *Alterum mutationis elementaris genus proponitur et ſimul excluditur*, in commentario p. 173. ita dixit: „Abunde enumeratis hucusque elementorum mutationibus aliam ſuperaddit, quam quis facile excogitare potuiſſet, licet inanem, dum ex ea non prodeat elementum; vt inde ſcilicet apparet, [ap-

pareat] ipſum elementares quaslibet mutationes exacta methodo recenſuiſſe, dum eas etiam, quae nullius erant momenti, noluit omiſiſſe; et docet, quod, ſi aſſumantur duo elementa cognata qualitate praedita, et haec in vtroque pereat, nullum inde conſurget elementum, eo quia illa, quae in ſingulis permanet qualitas, alteri opponitur, ac nequeant coniungi contraria: cuius veritatis hanc aſſignabat rationem philoſophus 4 Met. t. 26. [c. 6.] quod vnum contrariorum ſemper alterius negationem claudit, et contradictoria ſimul eidem ineſſe eſt impoſſibile, quidquid opinatus fuerit Protagoras; cuius placitum *ibid.* reiicitur, *t.* 19. *ſqq.* [c. 5.]" Haec ille, ad quae moneo, primo nimiam videri exactae methodi laudem, vel ipſo Vizzanio iudice, qui deinceps de mutationis modo, quem omiſit Ocellus, egit; deinde apud Ariſtotelem locis laudatis omnino ſermonem eſſe de principio, quod vocant, contradictionis, non de elementorum mutua generatione, quamuis ad hanc quoque transferri poſſit ex Ariſtotelis quidem mente. Alia addo: et primo quidem hic etiam annotandum cenſeo, ex auctoris ratione reliqua non apparere, qui fieri poſſit, vt aëris calor, et ignis calor ſimul corrumpantur; quum nihil cauſſae appareat. Fortaſſe auctor rem non ita cepit, ac ſi haec generatio, quae fieri non poſſit, et ſuperior, quam fieri poſſe dixit, in rerum natura vere occurrat, aut non occurrat, ſed haec tantum ad mentem et cogitationem reiecit, vt ſenſus ſit: has mutationes aut cogitari poſſe, aut non cogitari; ſecundum iſtum modum generationem futuram eſſe, ſi quidem hic modus in rerum natura, obiectiue locum habere poſſet; ſecundum hunc vero, ne cogitari quidem generationem poſſe. οὐδὲν ὁρίζω. deinde, quemadmodum Ocellus, notante Nogarola et Vizzanio, generationis rationem, quae fieri poſſit, omiſit, ita quoque omiſit vnam, quae fieri non poſſit; eamque ab Ariſtotele *diſerte* reiectam. Nam quum Ariſtoteles loco ad §§. 18. et 19. laudato generationem fieri neget διὰ τὸ λείπεσθαι ἐν ἀμφοῖν ἢ ταὐτὰ ἢ τὰ ἐναντία, Ocellus eam per-

secutus est, vbi manent τὰ ἐναντία, sed in qua ταὐτὰ relinquantur, eam ne verbulo quidem attigit.

2. πῶς δὲ, καὶ τίνων ὑποκειμένων) πῶς respicere videtur ad §. 11 - 21. τίνων ὑποκειμένων vero ad §. 3 - 5. quare §§. 6 - 10. in repetitione videntur omissae. Inde tamen non sequitur, has sectiones ab auctore non esse conscriptas; hoc loco enim solummodo repetiit omnino quae ad generationem primorum corporum pertinent; quare non erat, cur has paragraphos respiceret ad hanc generationem non proxime pertinentes, quemadmodum nec §. 1. et 2. mentionem fecit. Deinde fieri potuit, vt has sectiones referret ad illud τίνων ὑποκειμένων, continent enim harum rerum illustrationes.

3. διὰ βραχέων) Haec formula passim legitur, velut apud Platonem Theage T. II. p. 17. Bip. Menexeno, c. 8. Vere autem haec dixit Ocellus. Quamquam enim multis vsus est verbis, quae multis possunt superuacua videri: multa tamen solummodo indicauit, non vberius exposuit. Quaeritur, vtrum auctor tam vetus hoc addiderit, quum veteres isti alioquin breuitati studerent? Quidni adiecerit?

4. Comparatio cum Aristotele et Pythagoreis.

Ad Aristotelem quod attinet, multa iam in notis suo loco sunt annotata, quae in dissertatione critica colligam et quasi vna facie et vno sub adspectu exhibebo. Nunc vero moneo; quae mutationis genera ab Ocello *fusius* traduntur pluribusque exemplis illustrantur, ea ab Aristotele *breuius* proponi et vno tantum alteroue exemplo intellectu faciliora reddi. Deinde, Aristotelem, antequam ad singularum mutationum et pugnarum enumerationem accederet, communes quasdam attulisse obseruationes, quas apud Ocellum frustra quaesiueris. Aristoteles nimirum t. 24. quaerit: πότερον ἅπαν ἐξ ἅπαντος γίγνεσθαι δυνατὸν, ἢ τὰ μὲν δυνατὸν, τὰ δὲ ἀδύνατον. atque adiectis rationibus ita respondet et decernit: ὅτι πᾶν ἐκ παντὸς γίνεσθαι πέφυκεν, h. e. vnum-

quodque elementum ex vnoquoque fieri posse; deinde monet: διοίσει δὲ τῷ θᾶττον καὶ βραδύτερον, καὶ τῷ ῥᾷον καὶ χαλεπώτερον. ὅσα μὲν γὰρ ἔχει σύμβολον πρὸς ἄλληλα, [h. e. quibus contrarietas est communis, velut igni et aëri calor.] ταχεῖα τούτων ἡ μετάβασις· ὅσα δὲ μὴ ἔχει, βραδεῖα, διὰ τὸ ῥᾷον εἶναι τὸ ἓν [adde ἢ] τὰ πολλὰ μεταβάλλειν. etc. atque huius decreti illustrationi quasi immixta est omnis primorum corporum generationis explicatio, et ad hoc omnis reuocata.

Haec de Aristotele, a cuius comparatione diuturna qui ad Pythagoreorum cum Ocello compositionem accedat, mira quadam ratione se sentiet affectum; atque idem sibi accidisse fatebitur, quod ei eueniret, qui, quum animum aduertere, et oculorum aciem intendere debuisset, vt posset dicere, quid inter fratres simillimos discriminis intersit, subito hortaretur, vt deinceps quoque dicat, qua in re homo differat a lapide. Pudebit eum discrimina tam aperta commemorare, et nisi forte interrogatione se ludibrio habitum putabit, certe responsione censebit iniuriam se illaturum auditoribus. Itaque quum antea acumen qualecunque adhiberet, ne qua eum fugiat diuersitas, nunc quidquid est ingenii ita collocabit, vt inueniat similitudinem. Atque hac via mihi quoque video esse incedendum, nisi quod sine diuersitatis aut similitudinis *captandae* studio, quoad eius fieri potest, definiendum est, quae sit horum philosophorum cognatio. Sed, si qua in re amplissimam lectionis copiam mihi exoptaui; si quo tempore ingenii acumen desideraui; si qua de caussa memoriam omnia comprehendentem frustra in me requisiui; si denique eam solertiam, quae omnia facile inter se componit, et non coniiciendo, sed eruendo, non argumenta ad speciem conquirendo, sed feliciter ad veritatem dubitando, se exserit, a me fere alienam esse dolui: earum rerum omnium desiderio nunc in primis me fateor commoueri. Facile enim video, sine his naturae et exercitationis, et disciplinae virtutibus parum me prolaturum esse, quod veri cognitio-

nem adiuuet, et eruditorum ſe probet iudicio. Componenda ſunt haec Ocelli decreta cum ratione Pythagorica! Sed quem fugit, Pythagoreorum antiquiſſimorum decreta non ſolum propter ſuam obſcuritatem ambigua, ſed etiam propter varias doctiſſimorum hominum de iis ſententias admodum eſſe dubia; quare, ſi vel maiorem fiduciam in viribus meis ponerem, quam ſiue ſoleam ſiue debeam: tamen hic perturbarer, et mihi ipſe diffiderem. Quum tamen animus, deliberando, quem potiſſimum ducem mihi eligam, in varias trahatur partes, ſiue eruditionem eorum, qui de Pythagorae philoſophia expoſuerunt, ſiue acumen ingenii, ſiue famam meritorum, ſiue animi perſuaſionem atque aliter ſentientium reprehenſionem reſpiciam: nihil fere mihi reſtat, quam vt relictis ducibus ſolus incedam, et ipſe experiar, et, quod accidere ſolet iis, qui ſapientum conſilia reſpuunt, fortaſſe etiam damnum faciam. Sed antea audiendus eſt Vizzanius pag. 174. „quae ſingula hic ab Ocello prolata quanti ſint aeſtimanda, vel ex hoc vno cuilibet licet colligere, quod excelſa Ariſtotelis de iisdem dogmata inde firmiſſima traxerunt exordia; et licet in his ad vnitatem, dualitatem, figuras, et alia huiusmodi Pythagoreorum more, de quibus late *metaph. I. Sum.* 2. *c.* 3. [Met. I. c. 5.] non confugerit Ocellus, ſolidae fundamenta doctrinae in materia conſtituens, tamen quoad numerum ac naturam elementorum a praeceptoris placitis non defecit; et ille enim, Laërtio teſte, terram, aquam, aërem et ignem veluti quaedam elementa agnouit, per quae omnia ſe mutarent, quod inde dogma omnes Philoſophi ſunt amplexi, eos fere tantummodo ſi excipias, qui et nunc ad indiuiſibilia corpuſcula confugiunt, illius aſſeclae,

— — qui primus moenia mundi
Seminibus ſtruxit minimis, inque illa reſoluit.

quod placitum late recenſet Philoſophus *phyſ. I. t.* 6. *et ſqq. et* 1. *de ortu, t.* 1. *et* 7. *et alibi.*" Haec Vizzanius. Sed quam vere, nunc quaeritur. *Ad vnitatem*

et dualitatem et omnino numeros non confugit." Si hoc nihil aliud sibi vult, quam Ocellum de his non disseruisse, nihil est hac affirmatione certius; sin ea est mens, Ocellum harum rerum nullam habuisse rationem, in dubium vocari posse videtur ista enunciatio, et effici, vt aut ad negationem, aut, quod probabilius est, ad ἐποχὴν adducamur.

Aristoteles igitur, quem, post acutissimam Meinersii vindicationem, in explicandis Pythagoreorum decretis praecipuum ducem omnes sequuntur, Metaph. I, c. 5. haec de iis dixit: τὰς τούτων (sc. τῶν μαθημάτων) ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀρχὰς ᾠήθησαν εἶναι πάντων· et postea: τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα τῶν ὄντων στοιχεῖα πάντων εἶναι ὑπέλαβον.

Atque hic libenter concedo, parum probabilia afferre, qui numerorum disciplinam ad vexandos eos, qui ad scholam Pythagoricam noui accederent, excogitatam esse arbitrentur; sed illud nondum potui cogitatione comprehendere, qui fieri potuerit, vt non vnus et alter homo, sed ordo multorum venerandus, non adolescentulorum temerariorum manus, sed societas hominum barbatorum, affirmare potuerit, coelum et terram, ignem et hominum animos, omnia omnino, quae sunt atque fiunt, ita numeris constare, ex iisque, tanquam ex sua materia, ita esse composita, quemadmodum domus lapidibus, ligno et luto, aut corpora animantium carne, ossibus et sanguine constent. Scio equidem, quid a Cicerone in philosophos dictum sit, sed, vt taceam, id ipsum quale sit, et quam vere dicatur, nondum esse dubitatione superius; hoc moneo, neminem esse annumerandum Abderitis febricitantibus, antequam hoc sine iniuria fieri possit; quare assentior Reinholdo, praeceptori meo, fere in eo, quod de *sensu philosophico inuestigando* disputauit, (vid. Fuelleborns Beyträge zur Geschichte der Philosophie Part. I. pag. 31. sqq.) dummodo caueamus, ne, quod Cicero de Nat. Deor. I. c. 16. in Chrysippo reprehendit, quem poëtarum fabellas ad ea, quae ipse de diis dixe-

tat, accommodare voluiſſe ſcribit, *vt etiam veterrimi poëtae, qui haec ne ſuſpicati quidem ſint, Stoici fuiſſe videantur*, id ipſum in nobis vituperari poſſit, quippe qui effecerimus, vt omnes antiqui philoſophi Kantiani fuiſſe, et quae aperte nec dixerunt nec viderunt, ea certe neſcio quo pacto, diuinati et ſuſpicati eſſe videantur; quod quidem paſſim factum eſſe ſcio, ſed quomodo accipere debeam neſcio. Immo vero non poſſum, quin etiam atque etiam affirmem, nec mixtam, vt perhibent, popularis philoſophiae rationem, nec magnam purae rationis, ſed turbidae dictionis obſcuritatem; nec Platonicam repraeſentandi facultatis ſolertiam; nec denique eorum philoſophiam, apud quos τὸ *Ego* aut non, aut noua ratione declinatur, ſed vehementer probatur, in eruendo *philoſophi ſenſu* eſſe ſequendam; non quod ea contemnam, quae a Kantio, a Reinholdo, a Fichtio ſubtiliter diſputata ſunt, ſed quia ad rem praeſentem non pertinent, in qua ita potius verſandum nobis eſſe videtur, vt accurata linguarum cognitione inſtructi, vniverſalis logicae praeceptis, quae nemo in dubium vocat, eruditi; diligenti auctoris, quem tractamus, ſtudio praediti, atque in omni interpretationis genere exercitati, omnia diligenter circumſpiciamus et examinemus, vt nobis appareat, qua vocularum et formularum ambiguitate deceptus, quo aliorum decreto male intellecto inductus, qua regula concludendi neglecta ſeductus; quibus ſophismatibus aduerſariorum irretitus, et vt ſe expediret coactus, quo ingenii vitio abreptus, qua denique inſtitutionis vitioſitate corruptus, eo peruenerit philoſophus, quo eum eſſe miremur; non vt adhibitis hiſce ſubſidiis eum emendemus, et emendatam et explicatam rationem ipſi tanquam auctori tribuamus, et quae ipſe obſcure, confuſe et ſine concluſionum vera conſequentia cogitauit, ea arbitremur aut dicamus ab ipſo perſpicue, diſtincte et optimo ratiocinationum nexu eſſe cogitata; ſed vt *ipſi* intelligamus rationem, meliora nos edoctos eſſe gaudeamus, et quomodo deinceps philoſophia non ſolum *au-*

cta, ſed etiam *explicata* fuerit, hiſtorice teneamus. qua quidem methodo adhibita, cauebimus, ne aut philoſophorum antiquiſſimorum decreta abſurdiſſima nobis videantur; aut eorum nomine et loco philoſophemur; quae quidem aeque vitanda eſſe, quisque facile concedet. Neque enim recte moneri poteſt, propter mentis humanae, vt ita dicam, infantiam, et culturae defectum, et experientiae tenuitatem, homines ad abſurdiſſimas delabi potuiſſe ſententias; nam confundere diuerſa, male concludere, labi et errare ſpecie recti, puerorum eſt, et adoleſcentulorum, interdum etiam virorum et ſenum, ſed inſanire et quae ab omni ſana ratione ſeiuncta ſunt proferre, id mente captorum eſſe arbitror. Nec hoc vere dici poteſt, auctores iſtos veterrimos, quid ſibi voluerint, et quae ſit dictis eorum ſubiecta ſententia, ipſos neſciuiſſe; Nam ſi nos dicimus aliquid, quod parum intelligimus ipſi, mirum non eſt; legimus enim obſcura verba, et difficillima philoſophorum decreta; legimus, et quum non intelligamus, relegimus, atque rurſus legimus, quo facto ſi vel maxime lateat ſententia, notiſſima tamen fiunt verba. Quodſi iſta non ſolum ſine haeſitatione repetere notiſſima poſſumus, verum etiam ſimilia proferre, et quid inde conſequatur videre putamus: tandem nobis perſuademus nos intelligere, et ſcribimus etiam, quae nec ipſi intelligimus, nec alii poterunt intelligere. Sed hoc de antiquiſſimis philoſophis, de quibus nunc dicimus, dici nullo modo poteſt; quippe qui non in eo laborabant, vt, quid aliorum verba ſignificarent, *aſſequerentur;* ſed alio difficultatis genere preſſi in id incumbere debebant, vt ea, quae aut in animo ſuo, aut in rerum natura obſeruauerant, aliis *declararent.*

Hanc igitur explicandi rationem, fortaſſe viribus imparibus, ſecuturus ad Ariſtotelis explicationem accedam, ad quem rite intelligendum neceſſarium duco, vt vocularum hac de re adhibitarum poteſtates paullo diligentius excutiamus. Quod igitur primo ad voculam

Iam *ἀριθμὸς* attinet, tenendum est, eam Aristotelis etiam aetate duplici significatu, et eo quidem, vt videtur, vago, sed ab Aristotele explicato, fuisse adhibitam; denotabat enim 1) numerum, i. e. numeratum, vel potius rerum numeratarum copiam certam et definitam, quo sensu nos quidem voculam *Anzahl* adhibemus; velut Herodotus Lib. II. c. 4. Graecorum calendarium atque Aegyptiorum comparans et de diebus intercalaribus differens, scripsit: *Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ.* 2) id, *quo* numeramus; quod, quamuis etiam ambiguum sit, et partim ciffras, partim nomina numeralia, partim etiam notionem his nominibus subiectam, indicare possit; tamen ne apud Aristotelem quidem distincte explicatum est. Ita enim de tempore differens Stagirita, scripsit: Physic. L. IV. c. 11. t. 102. *ἀριθμὸς ἄρα τις ὁ χρόνος. ἐπεὶ δ' ἀριθμός ἐστι διχῶς, (καὶ γὰρ τὸ ἀριθμούμενον καὶ τὸ ἀριθμητὸν ἀριθμὸν λέγομεν, καὶ ᾧ ἀριθμοῦμεν) ὁ δὲ χρόνος ἐστὶ τὸ ἀριθμούμενον καὶ οὐχ ᾧ ἀριθμοῦμεν. ἔστι δ' ἕτερον, ᾧ ἀριθμοῦμεν, καὶ τὸ ἀριθμούμενον.* Alio loco Aristoteles definitionem numeri attulit, ab aliis, fortasse a Pythagoreis, excogitatam, Met. VII. c. 13. p. 1332. A. *ἀριθμὸς σύνθεσις μονάδων·* quaerit nimirum ibi, quo sensu dici possit, *δυάδα* constare monadibus. et Metaph. IV. c. 2. p. 1266. E. *ἔστι καὶ ἀριθμοῦ, ᾗ ἀριθμὸς, ἴδια πάθη, οἷον περιττότης, ἀρτιότης, συμμετρία, ἰσότης, ὑπεροχὴ, ἔλλειψις. καὶ ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχει τοῖς ἀριθμοῖς.* quibus ex locis simul intelligimus, quaenam istarum significationum fuerit vsitatior.

De vocabulo *ἀρχὴ* vero dubitari potest, vtrum eam Pythagoras, et Pythagorei antiquissimi adhibuerint. Pseudo-Origenes Philosophum, c. 6. pag. 885. A. Opp. Origenis, de *Anaximandro* monuit: *οὗτος μὲν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον εἴρηκε τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοὔνομα καλέσας τῆς ἀρχῆς,* quam quidem obseruationem, si de vocabuli *inuentione* intelligatur, falsam esse, constat; in Homero enim legimus non solum: *ἐξ ἀρχῆς,*

ex multo inde tempore, Odyſſ. α, 188. β, 254. verum inuenimus etiam ita adhibitum, vt *cauſſam* ſignificet; nam de raptu Helenae, et opum abductione dicitur: ἥ τ᾽ ἔπλετο νείκεος ἀρχή, Iliad. χ, 116. Sed ſi ita accipiatur, quemadmodum ſane eam accipi voluit auctor: hoc vocabulum ad philoſophiam et phyſicam ab eo eſſe translatum, non habeo, quod contra dicam: et quamuis non propterea, quod ſcriptor iſte hoc affirmauit, id quoque credam, eiusque rei patrocinium ſuſcipiendum putem: tamen arbitror, ſuſpenſo pede incedendum, et, quod dixi, dubitandum eſſe. Fieri enim potuit, immo factum eſt, vt Pythagorei eius loco metaphoricas adhiberent voculas, velut πηγά, ῥίζωμα, cf. Aurea carm. vſ. 47. ſq. vbi vid. Harles. in Anthol. Graeca, coll. Plutarch. de decretis philoſſ. I, 3, 18. deinde πατήρ, μήτηρ, aut etiam γένεσις, quae apud Homerum habetur: Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν etc. Sed quocunque demum modo haec res ſe habeat: hoc conſtat, Ariſtotelem in recenſendis Pythagoreorum decretis hac vocula vſum eſſe, eamque ex ipſo Ariſtotele eſſe explicandam. Metaph. V. c. 1. et 2. igitur, quum vberius de hac vocula expoſuiſſet, ita pergit: ἰσαχῶς καὶ τὰ αἴτια λέγεται, πάντα γὰρ αἴτια ἀρχαί. πασῶν μὲν οὖν κοινὸν τῶν ἀρχῶν, τὸ πρῶτον εἶναι, ὅθεν ἢ ἔστιν, ἢ γίνεται, ἢ γινώσκεται· τούτων δὲ αἱ μὲν ἐνυπάρχουσαί εἰσιν, αἱ δὲ ἐκτός· διὸ ἥ τε φύσις ἀρχὴ καὶ τὸ στοιχεῖον, καὶ διάνοια, καὶ ἡ προαίρεσις, καὶ οὐσία καὶ τὸ οὗ ἕνεκα. — c. 2. Αἴτιον δὲ λέγεται ἕνα μὲν τρόπον ἐξ οὗ γίνεταί τι ἐνυπάρχοντος, οἷον ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος, καὶ ὁ ἄργυρος τῆς φιάλης, καὶ τὰ τούτων γένη· ἄλλον δὲ τὸ εἶδος καὶ τὸ παράδειγμα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι, καὶ τὰ τούτων γένη· οἷον τοῦ διὰ πασῶν τὰ δύο πρὸς ἕν, (num: ἐξ) καὶ ὅλως ὁ ἀριθμός. καὶ τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ λόγῳ. ἔτι ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ πρώτη, ἢ τῆς ἠρεμήσεως. — ἔτι ὡς τὸ τέλος. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ οὗ ἕνεκα. Quo igitur ſenſu Pythagoras numeros dixit eſſe rerum initia? Reſponſuri ad hanc quaeſtionem memores ſimus, quem philoſophum interpretemur; qua aetate vixerit; quae poſt eum et ante Ariſtotelem de rerum principiis diſputata ſint. Ionici philoſophi antiqui

potissimum ad *materiam* animum applicauerant; Anaxagoras praeter materiam, *caussam efficientem*, mentem diuinam, philosophos docuerat; Socrates in primis ad *caussas finales* attendere sapientiae studiosos iusserat; non quod reliqua caussarum genera prorsus ignorarent, sed quod partim confuse eas cogitarent; partim cogitationem deinceps explicarent, et caussarum genera diserte distinguerent; quae autem disciplina inprimis effecit, vt secundum ἀρχῶν genus explicaretur, quod ἐν τῷ τι ἦν εἶναι, in exemplaribus istis cernitur? Sine dubio Pythagorica. Sed quum Pythagoras aequalis fere esset Ionicorum, credibile non est, satis explicatam apud eum fuisse huius rei cogitationem; quare statui non potest, vnam harum significationum *distincte* et vnice ab eo esse conceptam, reliquas vero *diserte* exclusas; probabile potius est, Samium Philosophum, licet ingenio esset paene diuino, tamen propter incredibilem notionum in sermonis consuetudine a philosophiae lumine nondum illustrata confusionem, varia quoque caussarum genera vage cogitauisse, et non ita, vt par est, distinxisse. Sed qua ex parte rem potissimum cepit? quid secutus est prae reliquis? quaenam harum significationum in mente ipsi fuit, et, vt ita dicam, mentem eius ita occupauit, vt sua luce reliquas eodem modo obscuraret, quo stellas scimus interdiu a sole quasi exstingui? Sine dubio secunda ista significatio, qua ἀρχή quoque indicat formam, τὸ εἶδος, τὸ παράδειγμα. Quod, quum ex vno Aristotelis loco statim adducto coniiciat aliquis, in quo auctor ad secundi generis illustrationem numeros diserte adduxit: multo magis apparebit, si reliqua Aristotelis loca, si Platonicam rationem, si alia denique recentiorum auctorum testimonia collegeris, diligenterque inter se comparaueris. Mihi quidem, ad Ocelli comparationem haec omnia quaerenti, non licet esse tam prolixo; ea tamen afferenda sunt, quae partim ad illustrationem, partim ad demonstrationem pertinent. Pythagoreos igitur secundum caussarum genus, ab Aristotele distincte explicatum, prae reliquis in mente

habuisse, id apparere mihi videtur, 1) ex ordine dissertationis Aristotelicae, in qua Pythagorei separantur ab iis, qui τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνας ᾠήθησαν ἀρχὰς εἶναι πάντων de his enim philosophis primis, in quorum numero Thales, Anaximenes, Diogenes, Hippasus, Heraclitus, Empedocles, Anaxagoras etiam, *quatenus* ὁμοιομερῆ στοιχεῖα attulit, ponuntur, Aristoteles dixit Met. I. c. 3. quo loco tam caute versatus est, vt ne Anaximandrum quidem, qui τὸ ἄπειρον initium esse dixerat, afferret; varia disputatione interiecta, vbi de iis quoque egit, qui caussam efficientem materiae adiicerent, tandem cap. 5. de Pythagoreis exposuit. Qua ex re facile et recte colligi posse videtur, Aristotele etiam auctore, voculam ἀρχὴν, quando a Pythagoreis numeri dicuntur ἀρχαὶ τῶν ὄντων, aliud significare, quam quum aqua Thaletis, aut aër Anaximenis, aut ignis Heracliti et Hippasi, aut quatuor elementa Empedoclis, aut homoeomeriae Anaxagorae tanquam rerum principia afferuntur; ideoque non *ita* de *materia* cogitandum esse; multo apertius vero id, quod proposui, elucet 2) ex eo, quod loco ἀρχῆς apud Aristotelem hac in re passim vocula οὐσία adhibetur. Vid. Met. III. c. I. p. 1251. C. quaerit, πότερον τὸ ἓν καὶ τὸ ὄν, καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι καὶ Πλάτων ἔλεγον, οὐχ ἕτερόν τι ἐστὶν, ἀλλ' οὐσία τῶν ὄντων, ἢ οὔ. cf. Met. X. c. 2. pag. 1359. C. et inprimis Met. I. c. 5. pag. 1235. D. διὸ καὶ ἀριθμὸν εἶναι τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων. 3) ex ea ratione, quam in explicanda rerum natura Pythagorei secuti sunt. Plutarch. de decret. Philoss. I. c. 3. §. 19. καὶ ἡ ἡμετέρα ψυχὴ, (φησὶν) ἐκ τετράδος σύγκειται· εἶναι γὰρ νοῦν, ἐπιστήμην, δόξαν, αἴσθησιν, ἐξ ὧν πᾶσα τέχνη, καὶ ἐπιστήμη, καὶ αὐτοὶ λογικοί ἐσμεν. Animam igitur quum quaternario constare affirmarent, nihil aliud sibi voluerunt, quam animam constare *quatuor rebus*, seu viribus et facultatibus insuper afferendis, e sola definitione non cognoscendis, quaternarium vero numerum in caussa esse, cur animae τὸ εἶναι et οὐσία tribuatur. Sed erunt, qui Plutarchi vel auctoris huius testimonium, cui ipse parum tribuo, reiiciant. Eandem vero rem ex Aristotele

possum confirmare. Metaph. I. c. 5. pag. 1233. τὰ τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα τῶν ὄντων στοιχεῖα πάντων εἶναι ὑπέλαβον, καὶ τὸν ὅλον οὐρανὸν ἁρμονίαν εἶναι καὶ ἀριθμόν, καὶ ὅσα εἶχον ὁμολογούμενα δεικνύναι, ἔν τε τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς ἁρμονίαις πρὸς τὰ τοῦ οὐρανοῦ πάθη καὶ μέρη, καὶ πρὸς τὴν ὅλην διακόσμησιν, ταῦτα συνάγοντες ἐφήρμοττον, κἂν εἴ τί που πολὺ διέλιπεν, προσεγλίχοντο τοῦ συνηρμοσμένην πᾶσιν αὐτοῖς εἶναι τὴν πραγματείαν. λέγω δ' οἷον, ἐπειδὴ τέλειον ἡ δεκὰς εἶναι δοκεῖ, καὶ πᾶσαν περιειληφέναι τὴν τῶν ἀριθμῶν φύσιν, καὶ τὰ φερόμενα κατὰ τὸν οὐρανὸν δέκα μὲν εἶναί φασιν· ὄντων δὲ ἐννέα μόνον τῶν φανερῶν, διὰ τοῦτο δεκάτην τὴν ἀντίχθονα ποιοῦσι. Vnde satis apparet, coelum decade constare, nihil aliud esse, quam decem constare *corporibus*. Id ipsum discimus e Lib. I. de Coelo, c. 1. t. 2. καθάπερ γάρ φασι καὶ οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται, τελευτὴ γὰρ καὶ μέσον καὶ ἀρχή, τὸν ἀριθμὸν ἔχει τοῦ παντός, ταῦτα δὲ τὸν τῆς τριάδος. 4) quarta ratio, vnde apparet, Pythagoreos ex quatuor caussarum generibus, ab Aristotele distinctis, οὐσίαν, τὸ εἶδος, *potissimum* in mente habuisse, posita est in cognatione Pythagoricae et Platonicae rationis. Sequor hac in re potissimum Aristotelem, cui in rebus Pythagoricis plurimum tribuimus, cui etiam Platonis decreta, quem non solum legerat, verum etiam viginti annos audiverat, optime innotuerunt; atque hic de Platone disserens Met. I, 5. p. 1236. B. scripsit: οὗτος οὖν τὰ μὲν τοιαῦτα τῶν ὄντων ἰδέας προσηγόρευσε, τὰ δ' αἰσθητὰ περὶ τὰ παρὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα λέγεσθαι πάντα· κατὰ μέθεξιν γὰρ εἶναι τὰ πολλὰ τῶν συνωνύμων ὁμώνυμα τοῖς εἴδεσι· τὴν δὲ μέθεξιν τοὔνομα μόνον μετέβαλε· οἱ μὲν γὰρ Πυθαγόρειοι μίμησιν τὰ ὄντα φασὶν εἶναι τῶν ἀριθμῶν, Πλάτων δὲ μέθεξιν, τοὔνομα μεταβαλών. — τὸ μέντοιγε ἓν ὡς οὐσίαν εἶναι καὶ μὴ ἕτερόν τι τὸ ὂν λέγεσθαι εἶναι, παραπλησίως τοῖς Πυθαγορείοις ἔλεγε, καὶ τὸ τοὺς ἀριθμοὺς αἰτίους εἶναι τοῖς ἄλλοις τῆς οὐσίας, ὡσαύτως ἐκείνοις. Quamuis autem Aristoteles deinceps moneat, discrimen inter Platonem et Pythagoreos quoque in eo esse, quod Plato τοὺς ἀριθμοὺς παρὰ τὰ αἰσθητά, οἱ δ' ἀριθμοὺς εἶναί φασιν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ τὰ μαθηματικὰ μεταξὺ τούτων οὐ τιθέασι: tamen (quum

facile appareat, Pythagoreos propter notionem confusam et parum explicatam ita locutos esse, vt Platoni de his decretis bene merendi occasio relinqueretur) nemo non videbit, qua ex parte Pythagoreorum decreta accipere debeat. Plato affirmauit, vnamquamque rem eam esse, quae est, et vnicuique rei τὸ εἶναι et ἐσίαν tribui posse propter idearum παρουσίαν· Pythagorei id ipsum; nisi quod idearum loco ponerent numeros. Atque haec ratio egregie confirmatur Sexti Empirici testimoniis Hypot. III. c. 18. §. 154. sq. Adu. Math. X. §. 276. sqq. Sed contra ea, quae adhuc de mente Pythagoreorum disputaui, si quid aliud, hoc in primis moneri potest, quod idem Aristoteles monuit, Pythagoreos numeros considerasse tanquam στοιχεῖα καὶ ὕλην τοῖς ἔσι, Met. I, 5. eosque reprehendit, quod non docuerint, quomodo e numeris pondere carentibus corpora potuerint componi et constare pondus habentia, Met. XIII. c. 8. XIV. c. 3. Sed hanc obiectionem non magni esse momenti, ita, opinor, apparebit, si loca praecipua considerauerimus integra. Met. I. c. 5. pag. 1233. D. φαίνονται δὲ καὶ ἔτοι τὸν ἀριθμὸν νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι καὶ ὡς ὕλην τοῖς ἔσι, καὶ ὡς πάθη τε καὶ ἕξεις. Dixit φαίνονται. Quamuis autem haec vocula a Graecis et in primis ab Aristotele non ita adhibeatur, vt dubitationem auctoris inferat, qui significare voluerit, sibi *tantum* hoc videri, et prope a falso abesse: tamen ipso Aristotele teste, quem hic explicamus, non adhibetur de rebus *euidentibus*. vid. de Anim. III. c. 3. t. 156. ἔπειτα ἐδὲ λέγομεν, ὅταν ἐνεργῶμεν ἀκριβῶς περὶ τὸ αἰσθητὸν, ὅτι φαίνεται ἡμῖν τἔτο ἄνθρωπος, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅταν μὴ ἐναργῶς αἰσθανώμεθα. Quod si cui nondum satis probetur, is perpendat, quaeso, quae Met. I. 5. p. 1234. B. leguntur: ἐοίκασι δὲ ὡς ἐν ὕλης εἴδει τὰ στοιχεῖα τάττειν, atque ita non dubitabit, quin aliter scripturus fuisset Aristoteles, si sententia ista, quae numeros tanquam *materiam* rerum accipere iubet, *perspicue et distincte* in Pythagoreorum commentariis perscripta fuisset. His accedit, quod Aristoteles de Platone, quem nemo, nostra prae-

fertim aetate, arbitrabitur affirmasse, ideas esse rerum materiam, eodem fere modo locutus est, Met. I. c. 6. p. 1236. C. ἐπεὶ δ᾽ αἴτια τὰ εἴδη τοῖς ἄλλοις, τὰ ἐκείνων στοιχεῖα πάντων ᾠήθη τῶν ὄντων εἶναι στοιχεῖα. Quibus ex rebus omnibus efficitur hoc, quod supra iam proposui, nunc vero, praemissis rationibus et locis, magis perspicue dici potest, nimirum: Pythagorei antiquissimi, quorum rationem Aristoteles nobis exposuit, quum investigarent rerum ἀρχὰς et οὐσίαν, (h. e. id, quod manet in rebus, et constans est, nec mutatur; de quo, pro vario tempore, non dicendum est: ἔσεται, ἦν, ἐστὶ, cui potius τὸ εἶναι in praesenti tempore constanter sine erroris periculo tribui potest): numeros et numerorum ἀρχὰς rerum dixerunt caussas et initia; quia in numeris non solum istam constantiam et necessitatem, sed etiam ὁμοιώματα πολλὰ τοῖς οὖσι (Met. I, 5. init.) deprehendebant. Itaque dicturi, *quid* quaeque res sit, ad numeros confugiebant, et ad rerum omnino omnium definitiones numeros et numerorum πάθη adhibebant (Met. I, 5. fin. Magn. Mor. I. c. 1.), atque quum numeros rerum essentiam dicerent, fere idem sibi voluerunt, quod nos, quando essentiam vniuscuiusque conceptus communis, qui superiori subiectus est generi, ponimus in genere proximo et differentia specifica. Quemadmodum enim nos, quum essentiam conceptus *hominis* constare dicimus genere proximo et differentia specifica, non ita hoc accipi volumus, ac si hae res sint *notiones* et *materia* (Inhalt) conceptus, et quasi quidquid his rebus constet, id etiam conceptum de homine esse putemus; sed *formam* potius, (id quod in caussa est, cur hic conceptus, conceptus communis, non supremus, dici debeat) in eo ponimus, qua quidem considerata intelligamus, *quae sit materia colligenda et in rei definitione exprimenda:* ita fere Pythagorei in numeris non rerum materiam inueniebant, sed id potius, propter quod rebus omnibus τὸ εἶναι tribuatur; quod in explicandis et addiscendis rebus omnibus sequendum sit; vt, quando effecerant, rem tetrade aut decade constare, quatuor aut decem facul-

tates aut corpora colligere et conquirere ſtuderent, quibus res tanquam e ſua materia conſtet; quarum rerum quaeque *per ſe* monas eſſet, et a monadis imitatione et ſimilitudine eſſentiam (τὸ ἆναι) accipiat, quae vero *coniunctae*, eam rem conſtituant, quae ex iis dicitur conſtare *). Tota igitur haec de numeris quaeſtio, ſi ad recentiora decreta, velut Ariſtotelica, examinaueris, non phyſica erat, ſed metaphyſica, non tam motum rerum ſpectabat, quam τὸ ἆναι, quare Ariſtoteles etiam non in phyſicis, ſed in metaphyſicis libris eam expoſuit. — Sed, quum iſta aetate nondum explicata eſſent et diſtincta varia cauſſarum genera, et variae quaeſtiones de rerum initiis nondum eſſent ſeiunctae et ſeparatae; quumque non eſſet vnius hominis et ſectae, omnia haec et inuenire, et diſtincte explicare: accidit, vt varia confunderent, parum diſtincte concepta parum diſtincte eloquerentur; et res ipſas numeros dicerent. Confuderant enim formam ſeu genus cum materia ſeu re generi ſubiecta, et quae generis ipſius erat eſſentia, eandem rebus generi ſubiectis tribuerant. Vid Ariſtot. Met. I, 5. fine: καὶ περὶ τȣ̃ τί ἐςιν ἤρξαντο μὲν λέγειν καὶ ὁρίζεσθαι, λίαν δ᾽ ἁπλῶς ἐπραγματεύθησαν, ὡρίζοντό τε γὰρ ἐπιπολαίως, καὶ ὁ [leg. ῷ] πρώτῳ ὑπάρξειεν ὁ λεχθεὶς ὅρος, τȣ̃τ᾽ ἆναι τὴν ȣ̓σίαν τȣ̃ πράγματος ἐνόμισαν, ὥσπερ ἄ τις οἴοιτο ταὐτὸν ἆναι διπλάσιον καὶ τὴν δυάδα, διότι πρῶτον ὑπάρχει τοῖς δυσὶν τὸ διπλάσιον. ἀλλ᾽ ȣ̓ ταὐτὸν ἴσως ἐςὶ τὸ ἆναι διπλασίῳ, καὶ δυάδι. εἰ δὲ μὴ πολλὰ τὸ ἓν ἔςαι, ὃ κἀκείνοις συνέβαινε. Eadem rerum confuſione adducti ſunt, vt coelum dicerent conſtare numeris; ſol nimirum vnus eſt, (μονὰς, ȣ̓ μοναδικὴ)

*) Dicimus in arithmeticis, quadratum numerum *conſtare* ex $(a^2 + 2ab + b^2)$ et cubum ex $(a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3)$ non quod quadratum aut cubum alicuius numeri, (velut 1296) his ipſis rebus conſtare, ex iisque compoſitum eſſe putemus; ſed quod iſti numeri (velut 36X36. ſeu 900. + 360. + 36.) ex quibus iſte compoſitus eſt, his nominibus et ſignis *omnino* indicari poſſunt. Hinc ſimul apparebit, cur Pythagorei numeros pro *materia* videbantur habuiſſe.

luna monas, etc. coelum decem conſtat eiusmodi monadibus, i. e. corporibus, quorum quodque per ſe vnum recte dici poteſt, et cuius *eſſe* ab eo pendet, quod monas eſt; quumque nouem tantum eiusmodi monades in coelo conſpicerent, decimam excogitarunt. Itaque corpora numeris ſubiecta et numerabilia numeros dixerunt, (quae ambiguitas in ſermonis conſuetudine fuit et ad Ariſtotelem vsque manſit,) atque ita effecerunt, vt numeros viderentur pro materia adhibere; non quod *duplici* ſignificatu voculam accipi voluerint, vt ſignificaret 1) τὸ εἶδος et 2) materiam; et ſi quis eos, explicatis variis cauſſarum generibus, interrogaſſet, vtrum *hoc ſenſu* numeri *materia* ſint rerum, id fuiſſent affirmaturi et defenſuri; ſed quod *vago* ſignificatu voculam adhibuerunt, hac de re non cogitarunt, obſcure locuti ſunt, atque ita Ariſtoteli, non quid dicere *debuiſſent*, ſed quid *dixerant*, conſideranti, iuſtae praebuerunt reprehenſionis materiam. Quid igitur Ariſtoteles? num reprehendendus, quod male intellexerit? Minime. Quid rei philoſophicae hiſtoricus? num in compendio ſuo monebit: Pythagorei numeros habuerunt pro rerum forma, et quid quaeque res ſit, id numeris exprimi et in genere declarari poſſe putarunt, pro rerum materia numeros non habuerunt? Minime, hoc Pythagorei non ſtatuerunt, ſed ſtatuere *debuiſſent*, et fortaſſe etiam *affirmaturi fuiſſent*, ſi ad lucidam explicationem et diſtinctas notiones peruenire potuiſſent. Quid igitur? num affirmabit, materiam rerum a numeris eſſe repetitam ex iisque explicatam? neceſſe eſt enim, ſit alterum de duobus, vt numeros materiam *aut* eſſe *aut* non eſſe affirmarent; immo datur tertium, vt haec non diſtincte quaererent; quare hiſtoricus neutram iis ſententiam tribuet, ſed *eorum verbis*, quoad eius fieri poterit, *adhibitis*, ſententiam eorum *exponet*, et quum *iudicat*, negabit, Pythagoreos haec diſtincte explicaſſe, ſed hoc atque illud potiſſimum ſecutos eſſe; ſi quis vero eos vehementer reprehendendos et mente captos arbitretur, docebit: non abſurditatis, ſed obſcuritatis et

confuſionis eos eſſe accuſandos; immo vero laudandos, quippe qui philoſophiae adiumenta attulerint; obſeruabit, quidquid ex obſcuris et confuſis notionibus affirmetur, id, ſimulac notiones fuerint explicatae, aut ex parte aut totum ſaepe a ſana ratione remotum et ſeiunctum videri; ad hanc notionum obſcurarum explicationem magis dilucidam fere omnes philoſophiae ab experientia remotae, et in ſolis notionibus occupatae progreſſus videri referendos; inde etiam apparere, qui fiat, vt rationum et diſciplinarum recens inuentarum ὁμοιώματα in ſyſtematibus anteceſſorum reperiantur, atque ex hac de Pythagoreis quaeſtione ſimul apparere, cur Eleatici philoſophi eam philoſophandi rationem tenuerint, quam in iis deprehendimus. Quum enim vix credibile ſit, eos, qui locorum vicinitate cum clariſſimo Pythagoreorum foedere quaſi vna viuerent, prorſus nullam accepiſſe Pythagoricae diſciplinae notitiam; quumque Pythagoras ad οὐσίαν rerum inueſtigandam animum potiſſimum aduertiſſet, ac philoſophandi genus non ad phaenomenorum euidentiam, ſed ad notionum conſtantiam inueniſſet et in medium attuliſſet: id apparet, quod eos adduxiſſe videtur, vt notionem οὐσίας ſeu τοῦ εἶναι et τοῦ ὄντος magis vrgerent; confuſisque variis τοῦ εἶναι ſignificationibus ab Ariſtotele ſeparatis ea decreta afferrent, quae, niſi temporis et auctorum et ſtatus philoſophiae rationem habeamus, opinionum portenta et ab omni ratione aliena eſſe videntur.

' Diuerſas Pythagoreorum de numeris ipſis opiniones hic nec curabo nec latius perſequar, quum ad praeſentem cauſſam non pertineant; nec qua in re mea expoſitio a Meinerſii, Tidemanni, Buhlii expoſitionibus recedat, amplius exponam, quum hoc vltro appareat diligenter comparantibus, et expoſitio ipſa ſine multorum verborum ambagibus non poſſit fieri.

Quorſum haec tam multa de Pythagoreis et numeris? quia profecto apparet, non ſine magna cautione

iudicandum esse, quando quaerimus, vtrum numerorum ratio ab Ocello plane fuerit aliena. Quum enim quaestio de numeris *metaphysica* esset, et ad τὸ ἄνω pertineret; Ocellus vero in *physicis* rebus versaretur: fieri facile potuit, vt, licet numerorum doctrinae ipse faueret, nullam tamen eius mentionem faceret, ne inepto loco et in aliena quaestione eam inculcasse videatur. Et sane numerauit omnia, *tria* debent ad generationem adesse, materia, contrarietates, corpora prima; *quatuor* sunt contrarietates primariae; *quatuor* prima corpora; *quaternarius numerus quater repetitus* dabit omnem sedecim contrarietatum numerum; *tria* sunt mutationis genera. Sed licet haec numerorum ὁμοιώματα in oculos incurrant: res tamen dubia mihi videtur. Si ab Ocello discrimen metaphysicae et physicae quaestionis tam distincte conceptum fuisset, quam post Aristotelem hoc fieri potuisset, sed diu factum non est. probabilior sententia mihi videretur; quum vero hoc discrimen antea sentiri quidem potuit, sed tam accurate seruatum non est: ne Ocellus quidem ab omni numerorum mentione, si eos probasset, se abstinuisse videtur; quare magis inclino ad eorum sententiam, qui aut negent, numeros ab eo esse probatos, aut ἐποχὴν commendent. Hoc tamen liceat nunc ponere, quod alibi (Diss. crit. §. 7.) docui, numerorum doctrinam non fuisse prorsus necessariam, vt aliquis a veteribus Pythagorei nomine vocaretur. cf. Arist. de Coelo I, 1. t. 16.

§. 22.

1. Quum Ocellus hactenus plura disputasset non solum de aeternitate mundi, c. 1. verum etiam de generatione et interitu in mundo: nunc haec omnia, quae discrepantia et inter se pugnantia videri poterant, quodam annotationis vinculo coniunxit, monuitque: et caussam generationis, et id, quod mutatur et generationem admittit, *simul*, sine successione aliqua, adesse debere.

2. τὸ ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τὴν γένεσιν) Generationis caussa posita extra mundi partem generationi ob-

noxiam; intelligit nimirum partem mundi ſupra lunam. cf. §. 2. Dictionis ratio explicari poſſe videtur ex metaphoris hac de re a Pythagoreis adhibitis, qui de *patre* et *matre* loquebantur, et *ἀπογεννάματα τέκνων* afferebant. *τὸ ποιοῦν ἐν ἑτέρῳ τὴν γέν.* eſt *pater*; *τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ mater.*

3. *τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ*) Quod in ſe ipſo generet, recte dixit, vt cum reliqua ratione conſentiat. Mutationes enim et generationes efficiuntur contrarietatum in inferiori parte mundi poſitarum auxilio; quare etiam haec in ſe continet generationis cauſſas, a ſuperiore parte tamen, tanquam a patre, movendas.

4. *δεῖ συνυπεῖναι ἀλλήλοις*) Non ſolum inferior pars adeſſe debet, vt adſit, quod generationi ſe praebeat, verum etiam ſuperior pars, quippe in qua generationis cauſſa primaria et prima ſita eſt. Ita ego locum accipio; ſed Vizzanius, qui hic diuiſionem cauſſarum et varia cauſſarum genera deprehendit, hunc in modum diſputauit pag. 177. „auctor obſeruat, duo principia rei effectiua eſſe conſtituenda, prius, quod in alio, alterum, quod in ſe ipſo generet, et duo haec conuenire, vt res oriantur, cuius poſitionis ex eo rationem deducit, quod vniuerſum ortus et interitus incapax eſſe arbitratur. Duo hic diligens perquiret lector, quid ſcilicet rei habeat duplex hoc principium cum aeternitate vniuerſi; et praeterea quid auctor re vera per illos terminos *generans in alio*, *et in ſe ipſo* expreſſerit. Auctoris mentem diuerſam non crediderim ab illo placito, quod per philoſophorum ora circumfertur, in vnaquaque re progignenda duo efficientia principia exigi, quorum alterum prius ſit, et vniverſale, nempe coelum: alterum vero poſterius ſit, et proprium, quod cum ente, quod progignitur, quandam exercet ſimilitudinem: illud ideo requiritur, quia omnis motus a primo dependet, vt late *phyſ.* 8. probatur; hoc vero neceſſarium eſt, vt illa vniuerſalis virtus ex ſe indeterminata, per vim ſecundae cauſſae

coarctetur, vt hunc vel illum effectum determinate producat: quod respiciens Aristoteles dicebat, in omni natura adesse aliquid, quod peculiaris materiae, et aliud, quod propriae effectricis caussae munia gereret, 3. *de an.* 17. et certae speciei ens ex certo, ac determinato semine prodire, 2 *phys.* 45. quaelibet entia ab ente sibi vniuoco quodammodo produci, siue in iis versaremur, quae naturae beneficio, siue quae artis industria progignerentur, 7. *met.* 30. [c. 9.] et id Ocellum etiam sentire ex seq. latius apparebit. Quum igitur haec duo principia veluti necessaria statuantur, vt ortus rerum contingat, coelestis concursus caussam auctor in vniuersi aeternitatem reiicit: ac si diceret, si vniuersum est aeternum, oportebit et generationes esse aeternas, quum ab his aeternitas vniuersi conseruetur, vt *sup. c. p.* dicebatur: quare ad illas necessario concurrat coeleste aliquod principium, quod aeternitatis particeps huiusmodi aeternitatem et ipsi tribuat generationi, cuius beneficio excitata inferiora agentia velvt illius virtutem contrahentia, ortui perennitatem conferant, vt horum ope generatio et illius praesidio generationis perpetuitas prodeat: ideoque obseruandum, auctorem non deduxisse ex vniuersi aeternitate praedicti vtriusque agentis necessitatem, cum illa enim nil rei habet particulare agens, sed inde potius coitum vtriusque agentis, ac mutuum concursum eruisse: et si haec arrideat expositio, eam elegantissime munitam peripateticis dogmatibus inueniet vnusquisque penes Aristotelem 2 *de Gen.* 55. *et* 57. necessarium vero superioris caussae cum inferiori esse concursum, vt res progignantur, idem docuit expresse *meteor.* I, c. 2. vulgatum illud, ac celebre proponens axioma de mundo inferiori: *ἔστι ἐξ ἀνάγκης συνεχὴς πως οὗτος ταῖς ἄνω φοραῖς, ὥστε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν κυβερνᾶσθαι ἐκεῖθεν.*" Haec ille; ego vero fateor, parum mihi arridere hanc expositionem; sunt enim ex Aristotele illata in textum, quae in eo sine Aristotele nemo videbit. Neque vero Ocellus ex aeternitate mundi deducere et docere voluit, duplex adesse debere genus caussarum, sed po-

tius; duplex caussarum genus, quod adsit, *simul adesse* debere. vid. obseru. 1. Caeterum Vizzanius quoque monuit, Ocellum in duplici caussa, effectrice et passiua, constituenda Pythagorae decreta secutum esse; innuitque Stobaei locum Ecl. Phys. I. c. 13. p. 27. σπεύδει δὲ αὐτῷ τῶν ἀρχῶν ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον καὶ ἴδιον, ὅπερ ἐςὶ ὁ ὀρανὸς ὁ θεός, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ παθητικόν τε καὶ ἴδιον, ὅπερ ἐςὶν ὁ ὁρατὸς κόσμος.

5. σύνεγγυς δὲ μᾶλλον) Recensere incipit auctor ea, quae vim generandi exserant, et ita prius quodque ponit, vt id plurimum confert ad generationem, et proximum est. Vocula σύνεγγυς passim vsus est Aristoteles, eandemque legimus apud Plutarchum de aud. poët. VII, 3.

6. κατά τε τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους etc.) Multo veriora haec esse iis, quae Heraclito tribuuntur apud Diog. Laërt. IX, 11. quisque intelligit. Locus vero non ita intelligendus, quasi sol per accessus et recessus propior sit; vt cepit Vizzanius; sed quod per accessus et recessus mutationes istas sol propior efficiat. Bene autem attulit Vizzanius Aristot. de Gener. et Corr. II. t. 57. Phys. II. t. 26. Phys. VII. t. 10. sqq. Quid sit πρὸς λόγον, intelligimus ex Cleomede περὶ κυκλικῆς θεωρίας L. I, qui de circulis aequatori parallelis differens scripsit: ὥςε οἱ μὲν ἀπὸ τῶν [τῶν πόλων] ἀεὶ πρὸς τὸν ἰσημερινὸν ἰόντων γραφόμενοι μείζους πρὸς λόγον τῆς ἀπὸ τῶν πόλων ἀποςάσεως γενήσονται. οἱ δὲ ἀπὸ τῦ ἰσημερινῦ ὡς πρὸς τὺς πόλους μικρότεροι πρὸς λόγον τῆς ἀποςάσεως. Nogarola Ocelli locum vertit: *sol ipse, qui appulsu suo et abscessu aërem continenter immutat, et variat, vt eundem modo frigidum reddat, modo calidum.* Vizzanius in paraphrasi: *sol, qui modo accedens, modo recedens, diuersos caloris et frigoris gradus aëri imprimit.* Battaesius: *et sur-tout le soleil, qui s'approchant et s'éloignant tour-à-tour, change continuellement l'air, par alternative du froid et du chaud.* D'Argensius: *le soleil — fait le changement continuel de l'air selon la force du froid et du*

chaud. Verte: *secundum rationem seu proportionem caloris et frigoris.* Sed Ocellus obscurius locutus est. θερμασία ab Aristotele explicatur, per ὑπερβολὴ τῆς θερμότητος. vid. Bud. Comm. Gr. Ling. pag. 403. legitur haec vocula etiam apud Diog. Laërt. X, 93.

7. ᾧ συνεπακολουθεῖ) Quam aëris mutationem sequitur terrae mutatio. Eleganter hoc exponitur a Lactantio, Inst. diu. L. II, c. 5. §. 21. *Sed vt diei ac noctis vices essent, moueri ea voluit, et tam varie moueri, vt non modo lucis ac tenebrarum mutuae vicissitudines fierent, quibus laboris et quietis alterna spatia constarent; sed etiam frigoris et caloris, vt diuersorum temporum vis ac potestas vel generandis vel maturandis frugibus conueniret.* Verbum συνεπακολουθεῖν legitur apud Platon. Phaedon. Tom. I. pag. 186. Bip.

§. 23.

1. ἡ λόξωσις τῶν ζωδίων) Videbatur hoc explicari posse per ἓν διὰ δυοῖν, obliquitas signiferi circuli, pro *circulo signifero obliquo.* cf. Auctor de Mundo, c. 2. atque ita accepisse videtur Nogarola, quum verteret: *Orbis etiam signifer, qui obliquus est, ad solis motum maxime confert.* His admissis, sensus loci et cohaerentia foret: Non solus sol, sed etiam superior mundi et coeli pars confert aliquid ad generationem. Sol quidem propior plura et maiora facit; haud spernenda tamen est partium vniuersi magis remotarum efficacia. Atque ita auctor ab inferiori regione mihi videbatur ad superiora adscendere; sed vt reiiciendam putem hanc expositionem, Aristoteles effecit, qui ipsam λοξότητα tanquam caussam affert; quem vide de Gen. et Corr. II. c. X. t. 56. sq. διὸ καὶ οὐχ ἡ πρώτη φορὰ αἰτία ἐστὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀλλ' ἡ κατὰ τὸν λοξὸν κύκλον, et postea: τῆς μὲν γὰρ συνεχείας ἡ τοῦ ὅλου φορὰ αἰτία, τοῦ δὲ προσιέναι καὶ ἀπιέναι ἡ ἔγκλισις. Locum attulit Vizzanius. Equidem addo Metaph. XII. c. 5. ὥσπερ ἀνθρώπου αἴτιον τά τε στοιχεῖα πῦρ καὶ γῆ, ὡς ὕλη, τὸ ἴδιον εἶδος, καὶ ὅ τι

ἄλλο ἔξω, οἷον ὁ πατήρ. καὶ παρὰ ταῦτα ὁ ἥλιος καὶ ὁ λοξὸς κύκλος, οὔτε ὕλη ὄντα, οὔτε στέρησις, οὔτε ὁμοειδὲς, ἀλλὰ κινοῦντα. Conf. Eudoxi ſententia apud Ariſt. Met. XII. 8. pag. 1399. D. De Zodiaco vero ipſo ita ſcripſit Cleomedes L. I. *ἔστι δὲ ὁ ζωδιακὸς κύκλος λοξὸς, διά τε τοῦ τροπικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ βεβλημένος, καὶ ἑκατέρου μὲν τῶν τροπικῶν καθ' ἓν ψαύων σημεῖον, τὸν δὲ ἰσημερινὸν εἰς δύο ἴσα τέμνων.* Hanc in rem adduxit Vizzanius Macrobium, Somn. Scip. I, 21. Auſonium in eclogis. Scholiaſten Ariſtophanis ad Plutum Sc. I. quibus addo D'Orvill. ad Manethonem, IV, 5. pag. 652. editionis Charitonis Lipſ. De inuentore obliquitatis Zodiaci dubitant eruditi. Plutarch. de Decret. Philoſ. II, 12. §. 3. *Πυθαγόρας πρῶτος ἐπινενοηκέναι λέγεται τὴν λόξωσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἥντινα Οἰνοπίδης ὁ Χῖος, ὡς ἰδίαν ἐπίνοιαν σφετερίζεται.* cf. Stobaeus Ecl. Phyſ. pag. 53. Meinerſius Vir Ill. obliquitatis ecliptices inuentionem in dubiis poſuit Pythagorae inuentis. vid. Geſch. der Wiſſ. Griechenl. u. Roms, T. I. pag. 555. Plinius Hiſt. Nat. II. c. 8. *Obliquitatem eius* [ſigniferi circuli] *intellexiſſe, hóc eſt rerum fores aperuiſſe, Anaximander Mileſius traditur primus olympiade quinquageſima octaua.* Qua de re cf. Weidleri Hiſtoria Aſtronomiae, c. 5. §. 7. pag. 75. Brucker. Hiſt. crit. Philoſ. Vol. I. pag. 480. (qui in nota K laudauit Diodor. Lib. I. Cenſorin. de die natali, c. 19. Voſſium de ſcient. math. c. 33. §. 1.) et I. K. Schaubach. Inſpector des Königl. Lyceums in Meiningen, in diſſertat. *Woher haben die Griechen ihre erſten aſtronomiſchen Begriffe,* quae exſtat im Neuen deutſchen Mercur. Part. XI. pag. 307. ſq. Nouembr. 1794.

2. *τοῦ πόλου*) Propria ſignificatio, quam explicat Auctor de Mundo, c. 2. *δύο ἀκίνητα ἐξ ἀνάγκης σημεῖα, κατὰ ἀντικρὺ ἀλλήλων – περὶ ἃ ὁ πᾶς κόσμος κινεῖται – καλοῦνται δὲ οὗτοι πόλοι,* huc trahenda non eſt; nam circulus ſignifer non eſt in polis; ſed intelligitur omnino *coelum,* quo ſignificatu vocabulum occurrit non ſolum paſſim apud poëtas, Virgil. Aen. I, 402. 612. II, 251. ſed

etiam

etiam apud philoſophos. cf. Aeſchin. Socr. Dial. III, 19. τῦ δὲ πόλου ὄντος σφαιροειδῦς. Vide etiam D'Oruill. ad Chariton. d. l. pag. 652. et quem laudauit Lucanum, et Ammianum Marcellinum.

3. πρὸς τὴν τῦ ἡλίου φοράν.) ἡλίου φορὰ eſt ſolis motus et curſus. Ariſtot. Top. VI, 3. D'Argenſ. hunc locum vertit pag. 84. ſq. *L'obliquité des ſignes du Ciel s'accorde bien avec le cours du ſoleil, et cette obliquité eſt la cauſſe en général de la génération, et de l'arrangement de l'Vnivers, qui a en lui la puiſſance* etc. Quae ſunt ſane obliqua. Senſus eſt: curſus et motus ſolis (is nimirum, qui ex ſententia veterum, certe plurimorum, anni tempeſtates quatuor efficit, quem auctor §. 22. προσόδους et ἀφόδους appellauerat) generationem adiuuat; propterea etiam ſignifer circulus, a quo hi acceſſus et receſſus pendent, ad generationem aliquid confert.

4. καθόλου δὲ) Repetendum ex antecedentibus: εὖ ἔχει, ſed non repetendum πρὸς τὴν τῦ ἡλίου φοράν. Senſus: Quid multa? tota Vniuerſi deſcriptio ad generationem bene ſe habet, et apta eſt, quippe in qua actiuae et paſſiuae res reperiuntur. Eſt nimirum tranſitus haud inelegans ad breuem diſſertationis repetitionem. Caeterum fere nullus dubito, quin haec talia reſpexerit Plinius, Hiſt. Nat. II, 4. quum ſcriberet: *Adiuuat rerum ordo, deſcripto circulo, qui ſignifer vocatur, in duodecim animalium effigies, et per illas ſolis curſus congruens tot ſeculis ratio.* In auctoribus certe, quos ſit ſecutus, affert etiam Pythagoricos.

5. διακόσμησις) Hanc voculam Meinerſius Geſch. d. Wiſſ. Gr. u. Roms, T. I. p. 585. Anaxagorae vindicatum iuit, monuitque, propter hanc Anaxagorae voculam, et etymologicam rationem proxime ſequentem, dubitandum non eſſe, quin hic libellus ab homine ſit confectus, qui Anaxagorae et Platonis ſcripta legiſſet. Sed hoc minime ſequi videtur. Quamvis enim conſtat, Anaxagoram hac vocula vſum eſſe:

tamen nondum constat, Clazomenium sapientem primum eam ad mundi ordinem adhibuisse. Neque vero hoc vocabulum prorsus philosophicum est, et ab aliorum vsu remotum. Homerus iam habet διακοσμᾶν et διακοσμᾶσθαι. Iliad. β, 126. Ἡμᾶς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθᾶμεν Ἀχαιοί. Scholia: διαταχθάημεν. Iliad. β, 475. Ὡς τὰς ἡγεμόνες διεκόσμεον ἔνθα καὶ ἔνθα. Ὑσμίνην δ' ἰέναι. Sch. διέτασσον. Odyss. X, 457. Αὐτὰρ ἐπειδὴ πᾶν μέγαρον διεκοσμήσαντο. Herodotus de Deioce Lib. I, c. 100. ἐπά τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε. etc. Supra ad C. I. §. 7. docui, Pythagorae tribui nominis κόσμου significationem physicam, Parmenidemque vocula διάκοσμος eadem significatione vsum esse, vs. 114. quare nullo modo potest hunc nostrum librum reddere suspectum. Cf. etiam Clariss. Bardili in Epochen der vorzüglichsten Philosophischen Begriffe, pag. 189. sq. qui monuit, hanc voculam prodiisse ex explicatione τῦ κόσμου, quae supra c. I. §. 7. legitur; Aristotelem in expositione rationis Pythagoricae dixisse: hos philosophos numeros et harmoniam transtulisse πρὸς τὴν ὅλην διακόσμησιν: et ex hac ipsa ratione apparere, cur ordo et compositio vniuersi διακόσμησις vocari potuerit.

6. θέοντος θείου) Conf. Critonem s. Damippum apud Stobaeum Serm. pag. 43. lin. 40. ἐν δὲ γὰρ τᾷ τῶν ὅλων περιοχᾷ etc. Vizzanius pag. 184. „ex perpetuo illo motu θεὺς corpora coelestia vocauit antiquitas ἀπὸ τῦ θέειν, a currendo, vt obseruabat Macrobius Saturn. I, c. 24. [est c. 23. θεὺς enim dicunt sidera et stellas ἀπὸ τῦ θέειν, i. e. τρέχειν, quod semper in cursu sint, ἢ ἀπὸ τῦ θεωρεῖσθαι.] quod sane stolido praestitit consilio; vt enim Velleius apud Ciceronem de Nat. Deor. I. [c. 20.] monebat, Dei nomen tantum enti beato conuenit, et *quid potest esse minus quietum, quam nullo puncto temporis intermisso versari circa axem coeli admirabili celeritate? nisi quietum autem, nihil beatum est.* Ex eodem pariter cursu coelum αἰθέρα dictum ἀπὸ τῦ ἀεὶ θεῖν animaduertebat Aristoteles 1 Coeli, 22." Caeterum eandem notationem exhibuit Plato in Cratylo p. 258.

Vol. III. Bip. Herodotus vero monet, Pelasgos deos propterea ſic appellaſſe, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα, καὶ πάσας νομὰς εἶχον. Atque Phurnutus de Nat. Deor. I. pag. 140. in Galei Opuſcul. εὔλογον δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ἀπὸ τῆς θέσεως ἐσχηκέναι τὴν προσηγορίαν. Hanc etymologiae rationem per ſe nihil efficere contra libelli antiquitatem, ſupra annotaui ad c. I. §. 7. quod autem Ocellus cum Platone hic conſentit, id dubium mouet quidem, ſed minime, vt negemus, cogit. Plato enim hanc rationem poterat ab Ocello ſumere, quum vel Ariſtotele teſte conſtet, Platonem Pythagoreos multis in rebus ſecutum eſſe. vid. Bardili l. l. pag. 190. ſq. Poterat Ocellus et Plato vltro ad hanc ſententiam deferri; eſt enim haec ratio, ſi quid video, omnium ante allatarum longe ſimpliciſſima et facillima.

De ſententia vero hic propoſita conferenda ſunt loca ſupra ad §. 2. Obſ. 3. allata. Caeterum Ocellus de *vno* deo nihil dixit aperte; id quod aliter ſe habet in Timaeo Locro, aliisque Philoſophis. Infra c. 4. §. 2. et in fragmento, e libro de Legibus, ſupra allato, θεοῦ fit mentio, numero ſingulari; ſed vide quae ibi dicta ſunt.

C a p v t III.

Exponitur etiam hoc capite de generatione et interitu; ſed vt ſupra c. 2. explicauit auctor primorum corporum generationem, ita nunc ad ea acceſſit corpora, quae compoſita ſunt et ſenſibus noſtris ſubiecta. Haec autem non multis verbis perſecutus eſt, ſiue quia nota eſſent et omnium paterent oculis; ſiue quia hoc non ſui arbitrabatur eſſe inſtituti, quippe qui haec omnia diſputauit, vt demonſtraret: mundum, non obſtante interitu et mutatione rerum ſingularum, et ſemper fuiſſe, et ſemper eſſe permanſurum. Vizzanius pag. 186. ita: „explicatis in ſecundo capite ortus

et interitus, qui perenni quadam viciſſitudine in ipſo [Vniuerſo] vigent, natura, ratione et cauſſis, nonnulla hoc tertio capite nunc ſoluit quaeſita, vel euellit dogmata, vt inde melius tradita firmentur, eo quia non ſatis eſt, propria placita edocuiſſe, ni prorſus etiam illae obiectiones eiiciantur, quibus ipſa premuntur."

§. 1.

1. Efficere ſtuduit auctor, genus hominum, animalium, plantarum ſemper fuiſſe, nec primam cepiſſe originem; Fundamentum, cui totam demonſtrationem ſuperſtruxit, hoc eſt: Si totum eſt, omnes eius partes neceſſario ſunt.

2. *ἀρχὴ γενέσεως πρώτη*) h. e. prima origo; prima dicitur, vt opponatur *τῇ ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσει*, de qua cap. IV. initio. *ἀρχὴ* indefinite ſumendum. Caeterum etiam hic apparet, quod paſſim iam obſeruatum eſt, auctorem minus accurate et eleganter ſcripſiſſe. Quum enim dicit: primam homines originem non e terra ceperunt, videtur aliunde eam repetere, et tantum negare, non *e terra* eſſe. Sed tota diſſertatio ſatis docet, auctorem non ſolum negare, homines *e terra* ortos eſſe, ſed omne omnino generis humani initium ſuſtuliſſe: quia plane non ortum eſt genus hominum, plantarum, animalium, non poteſt ortum eſſe e terra.

3. *γέγονεν ἐκ γῆς.*) Reſpexiſſe videtur auctor non ſolum ad fabulam eam, qua plures antiquorum hominum ſe *αὐτόχθονας* eſſe gloriarentur. cf. Plato Menex. c. 6. ibique Gottleber. Liuius Hiſt. L. I. c. 1. Aelian. V. Hiſtor. IX, 16. ſed etiam ad plurium philoſophorum decreta, qui generis humani originem e terra repetere non dubitarent. Legimus hoc de *Xenophane*, cf. Tidemann. Geiſt der ſpecul. Philoſ. T. I. pag. 157. de *Parmenide*; Diogenis quidem exemplaria libro IX, S. 22. exhibent: *γένεσίν τε ἀνθρώπων ἐξ*

ἥλιον πρῶτον γενέσθαι. sed Aldobrandinus legit ἐξ ἰλύος. vid. Mer. Casauboni notam; et si vel ἐξ ἡλίου legendum sit, tamen non potest esse alia sententia, quam solis calorem homines e terra vel limo produxisse. *Zeno Eleates* affirmauit: γένεσιν ἀνθρώπων ἐκ γῆς εἶναι. vid. Diog. Laërt. IX, 29. De *Empedocle* idem refert Plutarch. de decret. philos. phys. Lib. V. c. 18. §. 1. cf. Tidemann. l. l. T. I. p. 251. *Archelaum* Ionicum philosophum statuisse legimus: τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς ἰλύος γεννηθῆναι. Diog. Laërt. II. Sect. 16. Digna etiam sunt quae hospes in Platonis Politico disputat, vt hic adferantur, pag. 29. T. VI. Ξεν. Τί δέ, τὸ τοὺς ἔμπροσθεν φύεσθαι γηγενεῖς, καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι; Σω. Καὶ τοῦτο ἓν τῶν πάλαι λεχθέντων. et pag. 33. Σωκρ. Γένεσις δὲ δὴ τίς τότ' ἦν, ὦ ξένε, ζώων; καὶ τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο; Ξεν. Δῆλον, ὦ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων οὐκ ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον *). τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί ποτε γένος λεχθὲν, τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον. ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων, οἳ τελευτώσῃ μὲν τῇ προτέρᾳ περιφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, τῆσδε δὲ κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο. τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ' ἡμῖν τῶν λόγων, οἳ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦνται. cf. sqq. vbi hoc decretum tali modo magis commendabile redditur; τὸ γὰρ ἐντεῦθεν, οἶμαι, χρὴ ξυννοεῖν. ἑχόμενον γάρ ἐστι τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν, ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων δὲ ἐν γῇ, πάλιν ἐκεῖ ξυνισταμένους, καὶ ἀναβιωσκομένους, ἕπεσθαι τῇ τροπῇ, συναναχυκλουμένης [Cod. Zittav. συναναχυκλουμένους] εἰς τἀναντία τῆς γενέσεως· καὶ γηγενεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης φυομένους, οὕτως ἔχειν τοὔνομα καὶ τὸν λόγον, ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόσμησε [Zittav. cod. ἐκόμισε]. cf. etiam Plato de Legg. VI. pag. 311. T. VIII. εὖ γὰρ δὴ τόγε τοσοῦτον χρὴ πάντ' ἄνδρα ξυννοεῖν, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων γένεσις ἢ τοπαράπαν ἀρχὴν οὐδεμίαν εἴληχεν, οὐδ' ἕξει ποτέ γε τελευτήν, ἀλλ' ἦν τε ἀεὶ καὶ ἔσται πάντως. ἢ μῆκός τι τῆς ἀρχῆς, ἀφ' οὗ γεγο-

*) γεννώμενον Glossa mihi videtur ad voc. τὸ ἐξ ἀλλήλων.

νεν, ἀμήχανον ἂν χρόνον ὅσον γεγονὸς ἂν εἴη. Sententiam autem eorum, qui homines et caeteras res ex terra originem duxiſſe exiſtimarent, eleganter expoſuit Diodorus Siculus Biblioth. L. I. ab initio, pag. 4. ſq. Steph. qui inter fautores eius quoque Euripidem nominat, eiusque fragmentum adfert, quod in edit. Euripidis Lipſienſi legitur T. II. pag. 454. n. 22. Addendus Origenes contra Celſum, L. I. pag. 355. B. ed. Delarue: et Vizzanius adduxit Lucretium de Rer. Nat. L. V. [vſ. 819. ſqq.]

Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito, quoniam genus ipſa creauit
Humanum, atque animal prope certo tempore fudit
Omne, quod in magnis bacchatur montibu' paſſim,
Aëriasque ſimul volucreis variantibu' formis.

et Lib. II. [vſ. 1149-1151.] et Lib. V. [vſ. 824. ſq.] cf. etiam Ouid. Met. I, 416. ſqq. et vſ. 74. ſqq. Fabula de hominum genere lapidum iactu reparato, quam ex Ouid. Metam. I, [vſ. 391. ſqq.] et Pindaro Olymp. Od. 9. antiſtr. β. Vizzanius attulit, videtur huc non pertinere; quemadmodum nec ea, quae de Prometheo hominum fictore fabulabantur veteres, quae animo Scholiaſtae Homeri obuerſata videntur, quum ad Iliad. α. vſ. 3. ſcriberet: ἐκ δὲ τῆς γῆς ἐπλάσθη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Hoc autem probe notandum, quod Diogenes Laërtius ex Alexandro affert, qui talia ἐν Πυθαγορικοῖς ὑπομνήμασιν ſe inueniſſe dixerat: τὰ δὲ ζῶα γεννᾶσθαι ἐξ ἀλλήλων, ἀπὸ σπερμάτων. τὴν δὲ ἐκ γῆς γένεσιν ἀδύνατον ὑφίστασθαι. Diog. Laërt. VIII. S. 28. cf. S. 24. et Tidem. Erſte Philoſ. Griechenl. p. 472. Sunt autem haec ſiue ex Ocello, ſiue ex alio Pythagoreo cum Ocello conſpirante, petita.

4. πρῶτον μὲν) Proſpicit hoc ad §. 2. in cuius initio δεύτερον δὲ potuiſſet ponere. Sed in his non magna eſt auctoris ἀκρίβεια. Supra certe c. 2. §. 13. πρῶτον μὲν omiſſum erat.

5. *ἀλλ᾽ ἀεὶ τῆς διακοσμήσεως ἄσης*) Hoc, si curatius quaeramus, non demonstratum est capite primo; nam vis argumentorum tam late non patebat. Ex hoc tamen loco videmus, auctorem id *voluisse* demonstrare, idque demonstrauisse sibi visum esse. Sine dubio igitur *κόσμον* et *διακόσμησιν*, quae quidem a Stoicis distinguebantur, (vid. Iac. Thomas. de Stoica mundi exustione diss. XVI. §. 3.) confudit. Num potest hoc erratum, et haec confusio exspectari ab eo, qui multas iam aliorum hac de re disputationes cognouerat?

6. *μετάρσιον*) Suidas et Phauor. explicant *ὑψηλὸς, μετέωρος*, et Plut. (monente Vizzanio) in libro de plac. philos. III. in prooemio: *τρέψομαι ἐν τῷ τρίτῳ πρὸς τὰ μετάρσια· ταῦτα δ᾽ ἐςὶ τὰ ἀπὸ τῦ κύκλου τῆς σελήνης καθήκοντα μέχρι πρὸς τὴν θέσιν τῆς γῆς.* Voculam ipsam passim habet Euripides, velut Hecub. 499. Alcest. 966. etc. vid. Exc. Beck. in Indice. Nogarola ad h. l. ita: „*μετάρσιος*, verbum Graecum Latine sublimis interpretatur [l. interpretantur], quo vsus Mercurius Trismegistus in Poemandro, (tametsi *μεταρσίων* pro excellenti et praestanti accipiat.) quum ait: *ἀλλὰ εὐθὺς ἐπεκύησεν ἑπτὰ ἀνθρώπους πρὸς τὰς φύσεις τῶν ἑπτὰ διοικητόρων ἀῤῥενοθήλυας καὶ μεταρσίους.* Sed infra in eodem dialogo *μετάρσιον* sumit pro animali pennigero et aërio, sic scribens; *ἐκεῖνο δὲ ὅρα, ὦ τέκνον, ὅτι ἕκαςον τῶν ζώων, ἐνὶ μέρει ἐπιφοιτᾷ τῦ κόσμου, τὰ μὲν ἔνυδρα τῷ ὕδατι, τὰ δὲ χερσαῖα τῇ γῇ, τὰ δὲ μετάρσια τῷ ἀέρι.* Idem reperitur vocabulum pro sublimi vsurpatum a Philone Iudaeo, tum in opusculo *περὶ καταςάσεως ἄρχοντος*, tum etiam *περὶ ἀφθαρσίας κόσμου.* Ocellus (vt satis constat) *μετάρσιον* sumit pro aërio: atque eam mundi partem intelligit, quae igni et aëri tributa est, quam quidem dicit postea a Daemonibus occupatam. Verum Aristoteles non hanc regionem inter coelum terramque constitutam *μετέωρον* vocauit, sed omnes eas res, quae in eadem gignuntur et apparent, vnde suo commentario *περὶ τῶν μετεώρων* titulum imposuit, in quo disputari *περὶ τῶν*

μεταρσίων Olympiodorus Ariſtotelis interpres aſſerit. μετάρσιον quoque in eadem ſignificatione accipitur a Laërtio in Epicuri vita."

§. 2.

1. Inſcripſit Vizzanius: *Enumerantur partes, quae neceſſario uniuerſo coëxiſtunt.* Nimirum, quum §. 1. docuiſſet, partes mundi eſſe aeternas, ſi quidem ipſe mundus aeternus ſit; nunc addit, ea quoque aeterna eſſe, quae hisce partibus contineantur. Pergit enim auctor deinceps ad partes minores, vt tandem efficiat, homines et reliqua animantia et genera plantarum aeterna eſſe.

2. τῇ δὲ γῇ ζῶα) Vizzanius infra, vbi βοσκόμενα legitur, haec monuit pag. 197. „ideoque et hanc terrae naturam tributam ait, vt, vbi ipſa ſit, ea pariter, quae in ipſa generantur, *et paſcuntur*, exiſtant, ac ſi alteram nobis rationem leuiter ſaltem exprimat, cur dixerit, animalia neceſſario exiſtere, ſi terra ſit, ex cauſſa finali deſumtam, quam praecipue contemplatur phyſicus 2 *Phyſ. t.* 91. quia ſcilicet herbis *paſcuntur*, vnde eorum gratia hae videntur progenitae, ac idcirco, quum has ſemper tellus materna promat liberalitate, et illa neceſſario videantur coëxiſtere." Ego vero haec in verbis Ocelli non agnoſco, et deprehendo; quare illata ea iudico. Nititur tota argumentatio eo, quod, ſumto toto, partes videntur ſumendae; iam vero res ab auctore enumeratae partes ſunt terrae, itaque omni eo tempore fuerunt, quo terra fuit; terra aeterna eſt, itaque reliquae res etiam aeternae ſunt. Vtrum vere ita concludi poſſit, iam non quaero; auctorem ita argumentatum eſſe ſtatuo, atque hoc argumentandi genus nemini mirum videbitur, qui in memoriam redeat rationis Eleaticae.

3. πνεύματα ἄνεμον) „Licet nomen πνεῦμα et ἄνεμος plerumque confundi validiſſimum ſuadere nobis

videatur testimonium Aristotelis *meteor*. 2. *c*. 4. et aliis in locis, [cf. Auct. de Mundo, c. 4. pag. 1208. E. et 1207. fine.] reuera tamen inter ea viget discrimen, eo quod nomen venti specificum, at flatus vniuersalius quid ac genericum videtur indicare, vt licet obseruare *meteor*. *I*. *c*. 13. [initio] quo loci dicebat Aristoteles περὶ δ' ἀνέμων καὶ πάντων πνευμάτων; ac ideo nomen πνεῦμα ventos etiam complecti videtur, at quid aliud praeterea exprimere: immo arbitrarer ego, nomen flatus cuicunque vel leui aurae competere, at vehementiam nomine venti exprimi." Haec Vizzan. pag. 193. At, quid si πνεῦμα h. l. nec ventum nec auram significaret, sed de daemonibus diceretur, quos infra in hac mundi regione posuit. Non dubitarem hoc affirmare, si satis constaret, vsum loquendi istius aetatis hoc ferre.

4. *Φυόμενα καὶ βοσκόμενα*) Illud ad plantas, hoc ad animantia videtur referendum. βόσκειν autem etiam de hominibus dicitur. Herodot. I, 44. quare de pascuis non est cogitandum. Homerus hanc voculam adeo de belluis marinis adhibuit. Odyss. M, 97. Ξ, 325. φυόμενα φύεσθαι est in Platonis Phaedone T. I. pag. 250. Bip.

§. 3.

1. Nunc argumento in paragrapho prima proposito et inchoato colophonem quasi imponit, et humanum genus aeternum esse concludit. Praecipua vis argumenti in axiomate posita est, quod ad §. 2. n. 2. explicaui; docet hoc finis paragraphi; immiscet tamen auctor notionem hominis, *praestantissimi* in terra animantis; quare rem ita cepisse mihi videtur: Si omnino partes adesse debent et sumendae sunt, toto sumto; sane praecipuae partes multo minus debent abesse. Etiam hic apparet quaedam tarditas vel potius προπέτεια in concludendo, et parum accurate animo comprehensa parum accurate elocutus est auctor. Dixit ἵνα ἦν etc. At enim quod in vnaquaque mundi

parte praestans natura collocata est, id non efficit, genus humanum aeternum esse. Id igitur, quod illustrationis et maioris commendationis caussa debuisset argumento suo *addere*, id argumenti loco auctor posuit; et in quo praecipua est vis probandi, id annexuit voculis ἅπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει. Caeterum commode annotauit D'Argensius p. 89. illud ἐντέτακται non ita esse accipiendum, ac si auctor putasset, fuisse quoddam tempus, quo Dii non fuissent in coelo, sed ita potius, vt semper et dii fuerint et coelum.

2. ἄνθρωπος) Viuentium in terra praestantissimus, quia gaudet intellectu et ratione. Aristot. 2 de Anim. t. 29. Euryphamus Pythagoreus in suo de vita opusculo dicebat: τὸ θνητὸν ἄνθρωπον πολυτελέστατον ζῶον ἐς τὸν κόσμον ἐσῴκισεν, ἀντίτιμον μὲν τᾶς ἰδίας φύσιος, ὀφθαλμὸν δὲ τᾶς τῶν ὄντων διακοσμάσιος. [Stob. Serm. CI. pag. 556.] Haec e Vizzanio; sed facile possent multa addi, si res illustratione historica egeret. Elegantem Ouidii locum Met. I, 76. sqq. non possum non innuere; nec tacere, quod D'Argensius infra ad Cap. IV. §. 4. docere studuit pag. 180 - 193. cuius haec est summa: *Quant à moi, je suis très convaincu, que non seulement l'homme n'est pas le meilleur des animaux, mais je crois au contraire, qu'il est le plus mechant.*

3. δαίμονες) Antiquissimis temporibus, quorum repetere memoriam possumus, δαίμων nihil aliud erat, quam Deus. Apud Homer. Od. γ, 165. al. 166. Iupiter vocatur δαίμων. cf. vs. 160. et Iliad. γ, 420. Aphrodite; atque Iliad. λ, 791. συν δαίμονι nihil aliud est, quam *Deo volente, adiuuante.* Cf. Iliad. α, 222. ibique Scholia. Neque in eo vocabuli discrimen est, si aut prosunt hominibus, aut iis nocent; vtroque enim modo δαίμονες dicuntur. Nam Odyss. β, 134. Ἐκ γὰρ τοῦ πατρὸς κακὰ πάσομαι, ἄλλα δὲ δαίμων Δώσει, ἐπεὶ μήτηρ στυγερὰς ἀρήσετ' Ἐριννῦς. et Iliad. θ, 166. πάρος τοι δαίμονα δώσω, Scholia explicant: προσληπτέον τὸ κακὸν, ἵν' ᾖ, πρότερον γάρ σοι κακὸν θάνατον, καὶ κακὴν εἱμαρμένην δώσω. Sed Odyss. γ, 26. Minerua promittit Telemacho, *salu-*

taria δαίμονος consilia. Conf. etiam loca supra laudata. Vocula δαιμόνιος quoque in Homero habetur, Odyss. σ, 15. vbi Vlysses Irum alloquitur. Iliad. β, 190. vbi Schol. αὔτη ἡ λέξις τῶν μέσων ἐςὶ, δηλοῖ δὲ ἀμφότερα. ὅτε μὲν, ἐπὶ ἐπαίνῳ λεγομένη — ὅτε δ' ἐπὶ ψόγῳ. etc. et vs. 200. vbi Sch. ἐνταῦθα ἐφ' ὕβρει, ἀντὶ τῦ κακόδαιμον, φαυλότατε. Conf. Gottleberus ad Platon. Menex. c. 1. p. 16. Quod ad *notationem* attinet, quae, caute adhibita, notionum originem egregie nobis indigitat, facile concedo Platoni, (Cratylo pag. 259. T. III. Bip.) δαίμων et δαήμων habere cognationem; sed notionem τῦ φρονίμου antiquissima aetate non agnosco; vtraque vocula seu voculae forma descendisse mihi videtur a δαίω, quod etiam *luceo*, *splendeo*, *comburo* denotat, atque omnino vim ignis exprimit. cf. Iliad. E, 4. Δαῖέ οἱ ἐκ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἀκάματον πῦρ. vbi Scholia ἔκαιεν, ἔλαμπεν, sed ad splendorem solum respicitur. Conf. etiam loca a Stephano in Thesauro, T. I. pag. 903. allata: nimirum Iliad. υ, [316. sq.] Μὴ δ' ὁπόταν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται Δαιομένη, δαίωσι δ' ἀρήϊοι υἷες Ἀχαιῶν. Sophocl. Trachin. [vs. 776.] Hom. Iliad. β, [vs. 93.] μετὰ δέ σφισιν ὄσσα δεδήει Ὀτρύνουσ' ἰέναι, et Interpretes ad Hesych. T. I. p. 898. qui laudant Hom. Iliad. ρ, 253. His adde Euripid. Rheso, vs. 136. Troad. vs. 826. Quemadmodum autem recentiore aetate vocula φῶς ad animum translata, et φαντασίας vocula efficta est, ita antiquiore tempore ad mentem applicatum est δαίειν, siue propter lucis similitudinem, siue propter agilitatem et mobilitatem, vt ita dicam, quae in igne et in mentis cogitatione animaduertebatur. Inde δαήμων, *prudens*, *solers*, Iliad. O, 411. τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος. Sch. ἐμπείρου. Quumque Dii, scientia, mentis viribus rerumque multarum vsu, praestare reliquis putarentur, κατ' ἐξοχὴν vocati sunt δαίμονες. Sed huius notionis mature secuta est immutatio. Apud *Hesiodum* quidem vocula adhuc legitur de Deo omnino. vid. Scut. Herc. vs. 94. sed inferioris conditionis Deos indicare videtur Theogon. 991. et aperte indicat Ἔργ. vs. 120. sqq. Αὐτὰρ ἐπεί κεν τῦτο γένος [homines in se-

culo aureo, regnante Saturno] κατὰ γαῖα κάλυψεν, Τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς, Ἐσθλοί, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων (quos versus Plato in Cratylo pag. 259. et de Republ. V. pag. 43. T. VII. non sine magna varietate laudauit.) Οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα, Ἠέρα ἑσσάμενοι, πάντη φοιτῶντες ἐπ' αἶαν, Πλουτοδόται· καὶ τοῦτο γέρας βασιλήϊον ἔσχον. cf. vs. 246. sqq. De hominibus vero argenteae aetatis dixit vs. 139. Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τοῦτο γένος κατὰ γαῖα κάλυψε, Τοὶ μὲν ὑποχθόνιοι μάκαρες θνητοὶ καλέονται, Δεύτεροι, ἀλλ' ἔμπης τιμὴ καὶ τοῖσιν ὀπηδεῖ. Tertium genus aeneum in amplam domum Inferni ignobile descendit, Νώνυμνοι. vs. 151. sq. Quartum genus, tertio iustius atque melius, comprehendit heroas. Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται Ἡμίθεοι. — Καὶ τοὶ μὲν ναίουσιν ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες Ἐν μακάρων νήσοισι, παρ' Ὠκεανὸν βαθυδίνην, Ὄλβιοι ἥρωες· τοῖσιν μελιηδέα καρπὸν Τρὶς τοῦ ἔτους θάλλοντα φέρει ζείδωρος ἄρουρα. De horum cultu apud Hesiodum nihil legitur. vid. vs. 155-171. Tria igitur naturarum diuinarum genera cultu sunt prosequenda, nimirum Dii Olympum tenentes et immortales; secundo loco animae hominum primi et aurei seculi; tertio denique loco isti θνητοὶ ὑποχθόνιοι μάκαρες. Atque hic non possum, quin eodem modo *Aurea Carmina* intelligam, vs. 1. sqq. Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεοὺς, νόμῳ ὡς διάκεινται Τίμα, καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς. Τοὺς δὲ καταχθονίους σέβε δαίμονας ἔννομα ῥέζων. Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ' ἄγχιστ' ἐκγεγαῶτας. Τῶν δ' ἄλλων etc. Putauerim, hanc rem vnicuique probabilem esse futuram, qui modo ad Hesiodum respexerit; qui enim apud Hesiodum *secundo loco* post deos immortales collocati sunt, homines aurei seculi, et post mortem ἐπιχθόνιοι δαίμονες, ii in Carminibus aureis *secundo loco* ἥρωες ἀγαυοὶ dicuntur; nec obstare videtur, quod ab Hesiodo postea daemones ab istis distinguuntur; nam vsus loquendi deinceps mutatus est, res aliquamdiu mansit, cultus nimirum *trium* istorum generum. Nihil hic adiicerem, nisi Tidemannus Diogenis (VIII, 23.) et Plutarchi (de decret. I, 8.) auctoritate, et rei natura, vt

putauit, suadente, adductus, negasset, dignitatis ordinem in aureo carmine constitui; atque heroas et daemones eodem loco haberi affirmasset. Vid. Erste Philos. Griechenl. p. 401. cf. Meiners. Gesch. d. Wiss. Gr. u. Roms, T. I. pag. 563. At enim, quamuis a Doctissimo Viro non libenter dissentio, atque concedendum est, auctorem carminis voculam ἔπειτα, aut similem, non adhibuisse: tamen omnis nos ad ordinis cogitationem nexus adducit; primo *immortales deos* nominat, deinde *heroas* splendidos ac nobiles, tum *daemones subterraneos*, tum *parentes*, tum *cognatos*, denique *reliquos homines omnes*. Atque non diffiteor, plus auctoritatis apud me habere antiquam rationem et Hesiodeam, quam recentiorum auctorum effata, qui ad notionum origines et vicissitudines parum attenti, variarum sententiarum farraginem congesserunt, interdum tam negligenter, vt velut hic *Plutarchus* qui vulgo dicitur, qui Thaletem, Pythagoram, Platonem, Stoicos etiam coniunxit, eosque viros, et aetatis et opinionum et sermonis varietate seiunctos, affirmasse dixit: δαίμονας ὑπάρχειν οὐσίας ψυχικάς. etc. Quod autem Daemones isti apud *Hesiodum* dicuntur rerum humanarum curam gerere, iuste et iniuste facta hominum obseruare, id certe vsque ad Platonem philosophorum aliorumque hominum mentes occupauit. *Ocellus* C. IV. §. 5. statuit, homines spurcos et libidinosos odio haberi a Diis, Daemonibus atque hominibus. *Euripides* passim loquitur de Daemone homini proprio. Phoeniss. 991. πόμπιμος ὁ δαίμων vocatur, qui fugientem et incertum comitatur et tuetur; Medea vs. 1347. ἐμοὶ τὸν ἐμὸν δαίμον' αἰάζειν πάρα. Alcest. vs. 502. τὸν ἐμοῦ δαίμονος πόνον λέγεις, et vs. 564. παρόντα δαίμονα vocat praesens malum; et vs. 938. γυναικὸς δαίμον' εὐτυχέστερον τοῦ 'μοῦ νομίζω. Supplic. vs. 598. ἐγὼ γὰρ δαίμονος τοὐμοῦ μέτα Στρατηλατήσω κλεινὸς ἐν κλεινῷ δορί. Iphig. Aul. 1136. Ὦ πότνια τύχη, καὶ μοῖρα καὶ δαίμων γ' ἐμός. Rheso 996. τάχα δ' ἂν νικῷν δοίη δαίμων ὁ μεθ' ἡμῶν, vid. alia loca in Indice copiosissimo et accuratissimo Exc. Beckii, T. III. edit. Lips. Quamuis autem plurimi

horum locorum ita videantur accipi posse, vt non nisi de *fortuna*, aut malo, cogitetur: sunt tamen etiam, in quibus haec significatio, aperte deriuata, non sufficit, velut Fragm. inc. 187. ἅτε τύχα, ἅτε Δαίμων, τὰ βρότεια κραίνει. cf. Hecuba, vs. 490. vbi tamen Deos omnino denotat, ne Ioue quidem excepto. vid. anteced. cf. etiam Cyclop. vs. 600. sqq. Neque vero hoc recte dici potest, δαίμονας apud Euripidem non distingui a diis; ita enim Hecuba vs. 164. sq. πᾶ τις θεῶν, ἢ δαιμόνων, ἐπαρωγός; *Plato* vero distinctius de his disseruit, quamuis ipse quoque varias proponeret sententias. Primo loco id ponam, quod *ex aliorum et vulgi opinione* attulit Apolog. Socr. c. 15. quo loci Socrates, defendens se ab atheismo, ita disputat: Τὰς δὲ δαίμονας οὐχὶ, ἤτοι θεούς γε ἡγούμεθα, ἢ θεῶν παῖδας; Φῂς, ἢ οὔ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ Φῂς, εἰ μὲν θεοί τινες εἰσὶν οἱ δαίμονες, τοῦτ᾽ ἂν εἴη, ὃ ἐγὼ Φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον Φάναι με θεοὺς αὖ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδήπερ γε δαίμονας ἡγοῦμαι. εἰ δ᾽ αὖ οἱ δαίμονες θεῶν παῖδές εἰσι νόθοι τινὲς, ἢ ἐκ Νυμφῶν, ἢ ἔκ τινων ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; Haec satis docent, quae obtinuerit ista aetate sententia de daemonibus, atque consentit hac in re Euripides, qui Bacchis vs. 417. Bacchum vocauit δαίμονα τὸν Διὸς παῖδα. In hac opinione tamen Platonis ingenium et acumen acquiescere non potuit, nec voluit totam rem abiicere, quare acceptam a maioribus notionem paullo immutans, ad virtutis commendationem Socratice applicauit; et in Cratylo quidem pag. 259. ab Hesiodi interpretatione philosophica, immo vero accommodatione, profectus, ita scripsit: τοῦτο τοίνυν παντὸς μᾶλλον λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας, ὅτι Φρόνιμοι καὶ δαήμονες ἦσαν, δαίμονας αὐτοὺς ὠνόμασε. καὶ ἔν γε τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ Φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει (forte σημαίνει) τὸ ὄνομα. λέγει οὖν καλῶς καὶ οὗτος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πολλοὶ, ὅσοι λέγουσιν, ὡς ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει, καὶ γίνεται δαίμων, κατὰ τὴν τῆς Φρονήσεως ἐπωνυμίαν. ταύτῃ οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ, τὸν δαήμονα πάντ᾽ ἄνδρα, ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαιμό-

νιον εἶναί καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς δαίμονα καλεῖσθαι. Quod igitur Hesiodus de antiquissimis aurei seculi hominibus affirmauit omnibus, id Plato ad vltimum quoque hominum genus, Hesiodo parum probatum, transtulit, atque ita quemque daemonis honore dignissimum iudicauit, vt quisque maxime virtuti studuit. Atque haec non tantum affirmauit hic philosophus ingenioli ostentandi et nominis explicati caussa, sed in eadem sententia permansit eamque iterum inculcauit de Republ. V. pag. 43. T. VII. adducto eodem Hesiodi loco, vbi et alia et inprimis haec leguntur: de militaribus viris in bello occisis: Καὶ τὸν λοιπὸν δὴ χρόνον, ὡς δαιμόνων, οὕτω θεραπεύσομέν τε καὶ προσκυνήσομεν αὐτῶν τὰς θήκας. ταὐτὰ δὲ ταύτῃ νομιοῦμεν, ὅταν τις γήρᾳ ἢ τινι ἄλλῳ τρόπῳ τελευτήσῃ τῶν ὅσοι ἂν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγαθοὶ κριθῶσι. Idem auctor de religione disserens et pietate de Legg. IV. pag. 187. T. VIII. hunc constituit ordinem: πρῶτον μὲν, φαμὲν, τιμὰς τὰς μετ' ὀλυμπίους τε καὶ τοὺς τὴν πόλιν ἔχοντας θεοὺς, τοῖς χθονίοις ἄν τις θεοῖς ἄρτια καὶ δεύτερα καὶ ἀριστερὰ νέμων (conf. Seruius ad Virgil. Eclog. V. vs. 66. Pythagorei apud Porphyr. de V. Pyth. S. 38.) ὀρθότατα τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ τυγχάνοι· τοῖς δὲ τούτων ἄνωθεν, τὰ περιττὰ καὶ ἀντίφωνα τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσι νῦν δή. μετὰ θεοὺς δὲ τούσδε καὶ τοῖς δαίμοσιν ὅ γ' ἔμφρων ὀργιάζοιτ' ἄν· ἥρωσι δὲ μετὰ τούτους. ἐπακολουθεῖ δ' αὐτοῖς ἱδρύματα ἴδια πατρῴων θεῶν κατὰ νόμον ὀργιαζόμενα. γονέων δὲ μετὰ ταῦτα etc. in quibus sine dubio aurea carmina ante oculos habuit, quamuis nonnullis in rebus recessit. Quae autem de daemone, qui vnicuique et viuenti et mortuo datus sit dux et custos, disputauit, vid. Phaedone, c. 57. pag. 449. sqq. edit. Fischeri; et de animabus impuris, corpori adhaerentibus, circa sepulcra versantibus, cf. Phaedon. c. 30. et quae ibi Fischerus exposuit. Ab his tamen conaminibus, philosophicam sententiam mythis tribuendi, distinguenda videtur ista Platonis πραγματεία, quae habetur in Timaeo; ibi enim, quasi solutus vinculis, a vulgari opinione animo iniectis, non solum totum mundum, verum etiam, vt ita dicam, Deos effinxit;

habetur ſummus Deus huius mundi opifex; habentur dii coeleſtes, ex ignea materia confecti, patris ſui voluntate aeterni, corpora coeleſtia nimirum; habentur alii daemones, quorum generationem explicare non poſſumus, quos tamen eſſe credimus maioribus noſtris, qui horum daemonum filii quum eſſent, optime ſciuerunt, vnde originem duxerint; habentur denique hominum et reliquorum animantium animae. vid. Timaeo, pag. 322. ſqq. cf. Tidemann. Geiſt der ſpec. Philoſ. T. II. p. 147. ſq. Succeſſit *Xenocratis* diligentia, qui hanc diſciplinam varia ex parte immutaſſe videtur; nam, niſi male intelligo locum Ariſtotelis Top. II. c. 2. pag. 282. C. negauit daemonas iſtos hominum praeſides et curatores. Ita enim Ariſtoteles: *ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος, καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι, τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα.* *Ariſtoteles* denique de huiusmodi naturis ſuspenſa oratione vſus eſt, neque affirmauit eſſe daemones, nec negauit. Nogarola ad hunc Ocelli locum adduxit de Generat. Anim. Lib. III. c. 11. pag. 1297. F. *τὰ μὲν γὰρ φυτὰ, θείη τις ἂν γῆς, ὕδατος δὲ, τὰ ἔνυδρα, τὰ δὲ πεζὰ ἀέρος. — τὸ δὲ τέταρτον γένος οὐκ ἐπὶ τούτων δεῖ ζητεῖν, (καίτοι βούλεταί γέ τι κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς εἶναι τάξιν· τοῦτο γὰρ καὶ τέταρτον ἀριθμεῖται τῶν σωμάτων, ἀλλὰ τὸ μὲν πῦρ ἀεὶ φαίνεται τὴν μορφὴν οὐκ ἰδίαν ἔχον, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τῶν σωμάτων. ἢ γὰρ ἀὴρ ἢ καπνὸς ἢ γῆ φαίνεται τὸ πεπυρωμένον) ἀλλὰ δεῖ τὸ τοιοῦτον γένος ζητεῖν ἐπὶ τῆς σελήνης. αὕτη γὰρ φαίνεται κοινωνοῦσα τῆς τετάρτης ἀποστάσεως.* Vizzanius adiecit de Anima Lib. II. t. 29. *ἑτέροις δὲ [τῶν ζώων ὑπάρχει] καὶ τὸ διανοητικόν τε καὶ νοῦς, οἷον ἀνθρώποις, καὶ εἴ τι τοιοῦτόν ἐστιν ἕτερον, ἢ καὶ τιμιώτερον,* et mittit nos ad Scaligerum de ſubtilitate adu. Cardanum, Exercit. CCCLV. qui pag. m. 865. alia addidit loca, ex quibus tamen omnibus apparet, Ariſtotelem hac de re nihil certi affirmare voluiſſe. Cur ad recentiorem aetatem hanc rem perſequar, cauſſa nulla eſt; nunc vero videnda ſunt ea, quae de veterum opinione recentiores Graeci nobis tradiderunt. Et primo quidem apud

eos,

eos, qui Pythagorae decreta expoſuerunt, haud parua reperitur inconſtantia, ſimulque apparet; aut omnes aut plurimos e carmine aureo eiusque initio ſua hauſiſſe. In eo conſentiunt, colendas eſſe eiusmodi naturas, ſed diſcrepant in ordine. Diogenes (vid. Meiners Geſch. der Wiſſ. T. I. pag. 268.) apud Porphyr. de V. Pyth. Παρήνει δὲ, περὶ μὲν τοῦ θείου καὶ δαιμονίου καὶ ἡρώου γένους εὔφημον εἶναι. Sequitur de pietate erga parentes; veſtigia igitur apparent aurei carminis. Auctor apud Iamblich. de V. Pyth. §. 175. Meinerſio auctore l. l. pag. 285. fortaſſe Hermippus aut Clearchus: μετὰ δὲ τὸ θεῖόν τε καὶ τὸ δαιμόνιον, πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον γονέων τε καὶ νόμου, καὶ τούτων ὑπήκοον αὑτὸν κατασκευάζειν, in quibus auctor ſane aurei carminis rationem habuit; ſed ἥρωας ἀγαυοὺς et καταχθονίους δαίμονας vno comprehendit τοῦ δαιμονίου nomine, et quod in carmine eſt ἔννομα ῥέζων, id videtur omnino de obedientia legibus praeſtanda parum commode accepiſſe. Ariſtoxenus (vid. Meiners l. l. pag. 279.) apud Iamblich. S. 100. Ἔτι πρὸς τούτοις, περί τε τοῦ θείου, καὶ περὶ τοῦ δαιμονίου, καὶ περὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ γένους εὔφημόν τε καὶ ἀγαθὴν ἔχειν διάνοιαν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γονέων τε καὶ εὐεργετῶν διανοεῖσθαι, νόμῳ τε βοηθεῖν, καὶ ἀνομίᾳ πολεμεῖν. Ne hic quidem deſiderantur aurei carminis veſtigia; quod autem ordinem daemonum et heroum aliter conſtituere videtur, id non magni momenti eſt; auctor enim aperte non hoc agit, vt *ordines* daemonum recenſeat, ſed vt Pythagoreorum erga daemones *pietatem* declaret; poterat igitur ſua ratione et ſuo ordine ſeruato hac de re dicere; immo vero ad ordinem animum plane non advertere. Dicaearchus vero, (hunc enim ſuſpicatur Meiners. T. I. p. 275. auctorem eſſe fragmenti apud Iamblichum S. 37.) haec: ἔν τε τῷ κόσμῳ, καὶ τῷ βίῳ, καὶ ταῖς πόλεσι καὶ τῇ φύσει μᾶλλον τιμώμενον τὸ προηγούμενον, ἢ τὸ τῷ χρόνῳ ἑπόμενον· οἷον ἀνατολὴν τῆς δύσεως — καὶ τοὺς οἰκιστὰς τῶν πόλεων, καὶ καθόλου τοὺς μὲν θεοὺς τῶν δαιμόνων, ἐκείνους δὲ τῶν ἡμιθέων, τοὺς ἥρωας δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τούτων δὲ τοὺς αἰτίους τῆς γενέσεως τοῖς νεωτέροις. Ἐπαγωγῆς δὲ ἕνεκα ταῦτα ἔλεγε, πρὸς τὸ περὶ

πλείονος ποιᾶσθαι τὰς γονᾶς ἑαυτῶν. Haec quidem, notante Kustero, leguntur fere apud Diog. Laërt. VIII, 23. sq. qui auctorem, vnde hauserit, non nominauit, sed omnino dixit: λέγεται παρεγγυᾶν αὐτὸν etc. Hic locus omnem dubitationem tollere videtur; Dicitur h. l. quo quisque ordine et loco habeatur; inductione generale decretum [illegible]ruitur; ipsa dictio Pythagorae tribuitur. At enim habet varias dubitationes. Primo enim haec non allata sunt, vt daemonum ordines doceantur; sed ordines isti allati sunt, vt decretum illud confirmetur; nec hoc decretum propositum, vt de daemonibus inde efficiatur aliquid, sed vt pietas erga parentes commendetur. Dii, daemones, heroes et homines exempli loco allati sunt; et quis nescit, quantum in eiusmodi exemplis afferendis auctores veteres et recentiores sibi licere putauerint? Alia substituunt, ea ipsa, quae afferunt, non ita afferunt, vt ab iis, quorum sententiam et decretum exponunt, proposita sunt; id curant, vt inde efficiatur, quod auctor iste efficere voluerit. Quis igitur, vel hanc vnam ob caussam, affirmabit, haec plane eodem modo a Pythagora esse exposita, quo hic leguntur. Deinde, si auctor huius fragmenti est Dicaearchus, quis negabit, multo facilius in hac rerum sub adspectum non cadentium memoria et expositione errare eum potuisse, praesertim quum opiniones de daemonibus variae essent; quam in expositione rerum sub adspectum cadentium et a nobis inspectarum? Quis non concedit, multo facilius aliquid falsi constitui potuisse, quum dicendum esset, quo sint daemones habendi loco, quam quum narrandum esset, quo sit loco vrbs posita, vtrum ad mare, an in media terra. Atque hac in re Dicaearchum esse lapsum, Ciceronis, qui istum maxime admirabatur, testimonio cognouimus. Epist. ad Att. VI, 2. Nihil igitur haec loca efficere videntur contra aurei carminis et veterum poëtarum auctoritatem. Atque omnino putauerim, inter Pythagoreos quoque fuisse varias de his ordinibus sententias. Iamblich. S. 31. ex Aristotele refert, ex libro de Pythagorica philosophia: διαίρεσίν τινα

τοιάνδε ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐν τοῖς πάνυ ἀποῤῥήτοις διαφυλάττεσθαι· τῦ λογικῦ ζώου τὸ μὲν ἐςὶ θεὸς, τὸ δὲ ἄνθρωπος, τὸ δὲ οἷον Πυθαγόρας, additque fortasse ipse Iamblichus: καὶ πάνυ εὐλόγως τοιῦτον αὐτὸν ὑπελάμβανον, δι᾽ ὃ περὶ θεῶν μὲν καὶ ἡρώων καὶ δαιμόνων καὶ κόσμου σφαιρῶν — ὀρθή τις καὶ ἐοικυῖα τοῖς ὖσι παρεσῆλθεν ἔννοια. Quemadmodum autem ista tripartita diuisio apud Aristotelem consentit cum iis, quae supra e Iamblicho, S. 175. attuli; ita, quae adiecta sunt, ordinem aurei carminis seruant. Antea vero Iamblichus S. 30. e Nicomacho (quae est Meinersii sententia, p. 275.) attulit: καὶ μετὰ τῶν θεῶν τὸν Πυθαγόραν λοιπὸν κατηρίθμουν, ὡς ἀγαθόν τινα δαίμονα καὶ φιλανθρωπότατον, οἱ μὲν τὸν Πύθιον, οἱ δὲ τὸν ἐξ Ὑπερβορέων Ἀπόλλωνα, οἱ δὲ τὸν Παιῶνα, οἱ δὲ τῶν τὴν σελήνην κατοικούντων δαιμόνων ἕνα. Restat, vt ad Diogenem accedamus. Quae habet VIII, 23. vidimus; idem vero VIII, 3. sq. (ex Alexandro, vid. §. 24.) de anima loquens: ἐκριφθεῖσαν δὲ αὐτὴν ἐπὶ γῆς, πλάζεσθαι ἐν τῷ ἀέρι, ὁμοίαν τῷ σώματι, τὸν δὲ Ἑρμῆν ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν — καὶ ἄγεσθαι μὲν τὰς καθαρὰς ἐπὶ τὸν ὕψιςον· τὰς δὲ ἀκαθάρτους μήτε ἐκείναις πελάζειν, μήτε ἀλλήλαις, δεῖσθαι δ᾽ ἐν ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς ὑπὸ Ἐριννύων. §. 32. εἶναί τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεων. καὶ τούτους δαίμονάς τε καὶ ἥρωας νομίζεσθαι, καὶ ὑπὸ τούτων πέμπεσθαι ἀνθρώποις τούς τε ὀνείρους καὶ τὰ σημεῖα νόσου τε καὶ ὑγιείας. — μέγιςον δέ φησι τῶν ἐν ἀνθρώποις εἶναι τὴν ψυχὴν πεῖσαι ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ ἐπὶ τὸ κακόν· εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ προσγένηται. Quae quidem partim a Platone vel *etiam* vel *solo* sunt affirmata; vltimum vero a Xenocrate videtur repetitum.

Quae autem recentiores attulerunt, non *Pythagoreos*, sed *veterem philosophiam* nominantes, eiusmodi fere sunt: *Eustath.* ad Iliad. α, 4. Ἥρωας δὲ ἡ παλαιὰ σοφία γένος τι θεῖον εἶναι δοξάζει μέσον θεῶν καὶ ἀνθρώπων· καὶ τὸ μὲν θεῖον φῦλον εἰς θεοὺς διαιρεῖ καὶ δαίμονας, ὧν καὶ διαφορὰν λέγει, ὁποία φανήσεται ἀλλαχοῦ· τοὺς δὲ ἀνθρώπους εἴς τε ἥρωας· καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀνθρώπους καὶ ὑποβεβηκέναι μέν φησι θεοῖς δαίμονας, ἀνθρώπους δὲ ἡρώ-

σιν, οὓς καὶ ἐκ θείου καὶ ἀνθρωπίνου σώματος φῦναι λέγουσιν. *Scholiastes Euripidis* ad Hecub. vs. 164. θεοὺς ὑψηλότερόν τι τάγμα ἡγοῦνται τῶν δαιμόνων. ὃν γὰρ λόγον ἔχουσι οἱ ἥρωες πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες καὶ ὑπερέχοντες, τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ θεοὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, ὑψηλότεροί τινες δοκοῦντες τούτων εἶναι. λέγονται δὲ καταχρηστικῶς θεοὶ καὶ οἱ δαίμονες. *Proclus* ad Hesiodi Ἔργ. l. l. ὄντας δὲ φύλακας τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων δαίμονας καλεῖ, παρὰ τὰ δαῆναι τὰ πάντα, ἢ μερίζειν τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ὅμηρος δὲ δαίμονας τοὺς ἀνθρώπους οὐ καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς θεούς· ἢ οὕτως· εἰς τέσσαρα διαιρεῖ τὴν λογικὴν πᾶσαν φύσιν· τὴν μὲν πρώτην θεῶν· τὴν δὲ δευτέραν δαιμόνων· τὴν δὲ τρίτην ἡρώων· καὶ τὴν τετάρτην ἀνθρώπων. καὶ τὸ μὲν θεῖον ἡμῖν ἀνεπίμικτον· δαίμονας δὲ τοὺς ἐφορῶντας τὰ ἀνθρώπινα, ὡς καὶ Πλάτων φησί. Vbique apparet studium illud, antiquis scriptoribus recentiorum distinctiones commodandi. Denique Tzetzes ad eundem Hesiodi locum: τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι] ἐπιφωνηματικὸς δὲ ὁ λόγος καὶ τολμηρός: θεοὺς ἐπιχθονίους [Cod. Viteb. ὑποχθ. male] λέγειν. δαίμονες γὰρ καὶ θεοὶ αὐτοὶ [Heins. οἱ αὐτοὶ] λέγονται κατά τινας. ἄλλοι δὲ διαιροῦσι τοὺς δαίμονας οὐσίας αὐτοὺς λέγοντες [Heins. λέγ. αὐτ.] εἶναι ἀσωμάτους, τὰ περὶ γῆν ὁρῶντας, καὶ ὑπὸ γῆν. τινὲς δὲ καὶ [deest καὶ Cod. Vit.] τὰς ψυχὰς τῶν ἀποβιούντων. ἥρωας δὲ καλοῦσι τοὺς ἐκ τοῦ ζῆν μεταστάντας. τὸ δὲ κρεῖττον, θεοὶ οἱ θεώμενοι καὶ βλεπόμενοι [κ. βλ. deest Heins.] καὶ ὁρώμενοι ἀέρες καὶ τὰ στοιχεῖα, ἢ οἱ [οἱ deest Cod.] θέοντες καὶ τρέχοντες. δαίμονες δὲ αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις, καὶ αἱ ψυχαί, δαίμονες καὶ ἔμπειροι [Cod, Viteb. ἔμπυροι. non male] οὖσαι, ἢ δαΐζουσαι πάντα, καὶ διαμερίζουσαι [Heins. δαΐζ. κ. διαμ. πάντα] καὶ κρίνουσαι κατ' ἀξίαν. ἥρωες δὲ οἱ ζῶντες, καὶ ὄντες ἀρετῆς τινος μέτοχοι. ἄνθρωποι δὲ οἱ ἄνω ἀθροῦντες [Cod. Vit. οἱ ἀναθροῦντες] καὶ γινώσκοντες ἃ ὀπώπασιν. [Heins. ἃ ἀπώσασι]. In eodem Codice Vitebergensi glossa inter lineas ad voc. δαίμονες habet: οἱονεὶ ἐπόπται, μερισταὶ τοῖς ἀνθρώποις τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν.

Haec hactenus. Vizzanius vero pag. 200. „Veterum tamen placita philosophorum qui nosse exoptat, ea late penes Platonem, ac Plotinum, ac Proclum tra-

dita reperiet, et ab Iamblicho de vita Pythagorae, et de mysteriis, ac Psello de daemonibus, nec non ab Hierocle in carm. Pythag. omniumque postremus, physice ac Peripatetice procedendo, de iis abunde disseruit Suessanus in tractatu de daemonibus, ac nonnulla ingeniose Scaliger praedicto loco expressit.“ De Pythagoreorum daemonibus cf. Meiners. Gesch. der Wiss. Gr. u. Roms T. I. p. 541. sqq. et 562-564. Tidemanni Erste Philos. Griechenl. pag. 401. sqq. Brucker. Hist. crit. Philos. T. I. p. 1081. sq. Harlesius ad carm. aur. in Anthol. poët.

4. *ὁ λόγος συμβιβάζει.*) Nogarola: *Siquidem vere praescribit ratio.* Vizzan. *si quidem vere ratio cohaeret.* Battaelius: *car il est prouvé et démontré par le raisonnement, que le monde a toûjours existé, non seulement avec ses grandes parties, mais avec les parties de ses parties.* D'Argens. *puisque nous avons prouvé.* Et hae versiones omnes aperte sunt e contextu effectae, coniectura quadam. Significatio τῦ *docere* videtur maxime apta contextui, sed haec vereor, ne ad graecitatem Alexandrinam sit referenda; quare accuratius de hac vocula agendum. *συμβιβάζω* ex analogia τῦ *ἀναβιβάζω, ἀποβιβάζω, διαβιβάζω, ἐμβιβάζω* etc. *proprie* et *primo* est: *facio, vt conueniat vel conueniant, congero, confero, cogo,* vt in formula, *cogere senatum.* Sed pro rerum, quae tali modo siue componuntur et coguntur, siue conferunt et cogunt, natura non quidem varias habet *significationes*, sed aliis atque aliis aliarum linguarum vocabulis reddendum est. 1) *συμβιβάζειν animos*, et quidem *partim* ad consensum cogitationis, vt consentiant in re, quae in quaestionem cadit et cogitando efficitur. Sic legitur apud Platonem de Republ. VI. p. 110. T. VII. Bip. *Μνημονεύεις μέν που, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι τριττὰ εἴδη ψυχῆς διαστησάμενοι, συνεβιβάζομεν δικαιοσύνης τε πέρι, καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρίας, καὶ σοφίας, ὃ ἕκαστον εἴη.* Timaeus in Gloss. ad h. l. respiciens explicauit: *εἰς συμβίβασιν καὶ ὁμολογίαν ἐλθεῖν περὶ τινός*, et Ruhnken. „Hic enim *συμβιβάζειν* neutraliter positum est, exemplo

non facile alibi reperiundo." Stephanus quoque Thesauro, T. I. p. 657. neutraliter positum putauit; ego vero rationem idoneam non video; vertendum potius; *wir suchten darüber einig zu werden, was Gerechtigkeit etc. sey. partim*, ad voluntatis reconciliationem, vt amicitiam, pacem, et pactum faciant; sic Herodot. I, 74. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς (sc. Λυδοὺς et Μήδους) ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν. cf. Paulus ad Coloss. II, 2. alia loca a Stephano allata sunt. 2) συμβιβάζειν *corpora*, compingo, coagmento. cf. Paulus Apost. ad Coloss. II, 19. Ephes. IV, 16. quamuis ibi corpus metaphorice dicitur. 3) συμβιβάζω *cogitata, notiones, res cogitatas compono, partim* inuestigando et examinando. Plato Hippia min. pag. 211. Bip. T. III. καὶ ἐπιθυμῶν μαθεῖν ὅ, τι λέγει, διαπυνθάνομαι καὶ ἐπανασκοπῶ καὶ συμβιβάζω τὰ λεγόμενα, ἵνα μάθω. Huc referri quoque potest locus supra e libro VI. de Republica allatus, et Aristoteles Topic. VIII. c. 2. pag. 386. C. πολλαὶ δὲ τῶν θέσεων μὴ καλῶς ἀποδιδομένου τοῦ ὁρισμοῦ, οὐ ῥάδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν· οἷον πότερον ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον, ῥάδιον συμβιβάσαι, πότερον ἐνδέχεται πλείω τῶν αὐτῶν εἶναι ἐναντία, ἢ οὔ. vbi verti potest, colligere, definire, sed etiam inquirere; supra ἐπιχειρεῖν. *partim* demonstrando, probando, contendendo. Arist. Topic. VII, 3. pag. 376. E. ἀναιροῦντι μὲν ἓν ἀπόχρη πρὸς ἕνα διαλεχθῆναι· ἓν γὰρ ὁποιονοῦν ἀνασκευάσαντες, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὅρον· κατασκευάζοντι δὲ πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν, ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὅρῳ. cf. pag. 378. C. et Rhetoric. ad Alexandr. c. 36. pag. 776. de laudatione hominis e genere eius petita differens: ἐὰν δὲ μηδὲν ἀπὸ τῶν προγόνων ἔνδοξον ὑπάρχῃ, λέγε, ὡς αὐτός ἐστι γενναῖος, συμβιβάζων, ὡς εὖ γεγόνασι πάντες οἱ πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότες. affirmando, contendendo, statuendo; quae significatio etiam obtinet Actor. Apost. c. IX, 22. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Denique coniiciendo, colligendo, conclu-

dendo. cf. Actus Apostol, c. XVI, 10. Notio denique *docendi, instituendi et reddendi prudentem et sapientem,* (quae occurrit in sacris litteris, velut Iesaiae c. XL, vs. 14. vbi אֶת־מִי נוֹעָץ וַיְבִינֵהוּ vertitur; ἢ πρὸς τίνα συνεβουλεύσατο; καὶ συνεβίβασεν αὐτόν: cf. vs. 13. et 1. Corinth. II, 16.) a notione coagmentandi et componendi ducta videtur. Nescio enim, qui factum sit, vt, quum sapientia debeat subtilis esse, et acuta, tamen a condensatione quoque apud Graecos prudentia sit nominata. Ita apud Homerum saepe πυκινὸς prudens. Lucian. de Scrib. hist. c. 43. ὁ μὲν νοῦς σύστοιχος ἔστω καὶ πυκνός. vbi in Indice conieci, πυκνὸς fortasse idem esse, quod *prudens,* quam sententiam nunc confirmo loco Platonis de Republ. VIII. p. 233. T. VII. τοῦτο πυκνῆς διανοίας ἐχόμενον ἐφθέγξατο. Sed tempus est redeundi ad Ocellum, apud quem *componendi et cogendi* significatio quoque obtinere videtur; sensus: si vere ratio componit haec, cogit, vera esse statuit; et ita Cicero vocula *cogere* vsus est, de Nat. Deor. III, 13. *Innumerabilia sunt, ex quibus effici, cogique possit, nihil esse, quod sensum habeat, quin id intereat.* Graeci recentiores hoc ipso significatu solent dicere συνάγειν. Diog. Laërt. VII, 78. (λόγοι) οἱ συνάγοντες μὴ συλλογιστικῶς. Lucian. de Scrib. Hist. c. 16. et 17.

§. 4.

1. Accedit auctor ad soluendas obiectiones contra suam sententiam mouendas, monetque, partium terrae mutationem non impedire, quo minus tota maneat.

2. ὅτε μὲν ἀνάχυσιν λαμβανούσης τῆς θαλάσσης etc.) ἀνάχυσις explicatur ab Hesychio φυρμὸς, βλακεία, sed hoc nihil ad nostrum locum; sed ad 1. Petr. IV, 4., quod ibi annotarunt Viri Docti. Ἀνάχυσις· φυρμὸς, σύγχυσις, ἢ καὶ ἔκλυσις. Phauorin. Sed hoc quoque alienum. Pertinet huc Strabonis explicatio Libro III. pag. 206. Alm. λέγονται δὲ ἀναχύσεις αἱ πληρούμεναι τῇ θαλάττῃ κοιλάδες ἐν ταῖς πλημμυρίσι, καὶ ποταμῶν δίκην ἀνάπλους ἐπὶ τῶν [lege τὴν] μεσόγαιαν ἔχουσαι, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς πά-

λεις, et p. 142. ποιοῦσι δὲ τοῦτο οἵ τε ποταμοὶ καὶ αἱ ἀναχύσεις, ὡς εἶπον, ἐμφερεῖς τοῖς ποταμοῖς οὖσαι, καὶ ἀναπλεόμεναι παραπλησίως ἐκ θαλάττης, οὐ μικροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλοις σκάφεσιν εἰς τὰς ἐν τῇ μεσογείᾳ πόλεις. De magnis autem terrae mutationibus aquarum redundatione ortis conf. *Auctor* libri de Mundo, c. 4. p. 1212. *Philo* in libro περὶ ἀφθαρσίας κόσμου, pag. 745. E. sqq. et pag. sqq. quae repetuntur fere ad verbum in libro περὶ κόσμου, qui eidem tribuitur, pag. 903. F. *Strabo* Lib. I. pag. 83. sqq. *Casaubon.* ad Strabon. pag. 94. n. 1. *I. C. Schwartz* ad Cellarii Geograph. aut. T. I. pag. 954. *Scholia* ad Hom. Iliad. α, vs. 10. in primis etiam *Origenes* contra Celsum, Libr. I. pag. 337. C. sq. Tom. I. edit. Delarue, et *Vizzanius* ad h. l. qui laudauit Ouid. Met. XV. [conf. vs. 262-294. et quos ad v. 293. attulit Gierigius] Tacitum Annal. II. [pag. 60. vid. Lipsii n. 131.] Plinium Hist. Nat. L. II. c. 84. et 86. Aristot. Mirab. Ausc. c. 82. et Platonem in Timaeo. [T. IX. pag. 296. sq.]

3. ὅτε δὲ καὶ — ἐπιφερομ.) Antiquissimos siue sapientes, siue philosophos, in explicandis terrae motibus, aliisque eiusmodi mutationibus, operam suam collocasse, satis notum est; sed opinionum istarum expositionem sentio esse longiorem, cf. Aristot. Meteor. II. c. 7. vbi de Anaxagora, Anaximene et Democrito dixit, et cap. 8. vbi ipse hac de re disseruit; et de Plantis II. c. 2. pag. 1058. A. adde Auctorem de Mundo, c. IV. pag. 1211. C. Plutarch. de decretis Philos. Phys. III. c. 15. Senec. Nat. Quaest. VI. c. 5-18.

4. παντελὴς δὲ φθορὰ — ἔσται ποτέ.) Tam confidenter dicit, quia sibi visus est supra docuisse, mundum, vt nunc est, ita semper fuisse et futurum esse eadem conformatione et adornatione. Nemo a me interprete refutationem huius sententiae exspectabit, nemo eam desiderabit; quisque enim facile videbit, primo conclusionum vim tantam non esse; deinde, si vel maxime ex *ista* notionum conformatione sequeretur, statui et cogitari non posse, mundum ita

informatum esse periturum; hoc tamen ex animo nostro ad rerum naturam ipsam non debere transferri, quum ita tantum disceremus, quid, admissa ista notionum conformatione, constanter dicatur, minime vero, quid naturae afferat necessitas.

§. 5.

Illustrantur hac sectione antecedentia, et tota dissertatio de aeternitate rerum fere concluditur.

1. Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν) Quid? hic iam historiae nomen, quum etiamnum apud Platonem μῦθος ponatur pro historia? Plato enim de Legg. III. p. 153. T. VIII. οὐ γὰρ μύθων ἕνεκα διεξέρχομαι· dixerat autem de rebus Persicis, de Cyro, Cambyse, Dario, quae ad fabulas non possunt referri; aliisque in locis habet λόγους. Sed hoc nihil contra vocabuli antiquitatem efficere, vel sola docet Herodoti auctoritas. Quid, quod Plato ipse Phaedone c. 45. pag. 402. Fisch. scripsit: ἐγὼ γὰρ — νέος ὤν, θαυμαστῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν. Ἑλληνικὴ autem ἱστορία dicitur omnino historia Graecorum, non tantum eorum, qui antiquissima aetate Ἕλληνες vocabantur. vid. Thucydid. Lib. I. cf. Eustath. ad Iliad. α, vs. 2. et Heynius atque Koeppenius a Müllero ibi laudati. Caeterum mirifice lapsus est Nogarola, quum annotaret: „Plinius tamen, ciuis meus, Cadmum Milesium primum historiam condidisse tradit. Lib. VII. [c. 56.]"

2. Ἰνάχου τοῦ Ἀργείου) Scholia Codicis Vitebergensis ad Aeschyli Prometh. vinct. vs. 637. ita: Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος υἱὸς Ἴναχος, [cf. Apollodor. bibl. II, c. 1. §. 1.] θυγατέρες δὲ Ὠκεανίδες νύμφαι λεγόμεναι, τοῦ δὲ Ἰνάχου θυγάτηρ Ἰώ. διὰ τοῦτο οὖν τὰς Ὠκεανίδας ἀδελφὰς τοῦ Ἰνάχου φησίν, et Scholia ad Euripid. Orest. vs. 930. Ἴναχος αὐτόχθων, πρῶτος βασιλεὺς Ἄργους, δεύτερος Πελασγὸς, τρίτος Δαναὸς ὁ Βήλου. (qui cur ita numerentur, caussa et ratio est in textu Euripidis; neque enim

Scholiastes voluisse videtur, eos tali modo se *proxime* excepisse.) μετὰ τὸν κατακλυσμόν. ἐν ὄρεσιν οἰκέντων τῶν Ἀργέων, πρῶτος αὐτὰς συνῴκισεν Ἴναχος, καὶ λιμναζόμενον τὸ περὶ τὸν Ἴναχον πεδίον αὐτὸς ἐκαθάρισεν, καὶ ἐπὶ γῆς τινος ποιησάμενος τὸν ποταμὸν, ἀφ' ἑαυτῦ Ἴναχον ἐκάλεσεν, καὶ τὸ Ἄργος (sc. postea sic dictum) Ἰνάχιον. Ἰνάχου δὲ καὶ Μελίας Φορωνεὺς καὶ Πηγεὺς [ad vs. 1247. vocatur Φηγεύς.] ἐγένοντο. Φορωνέως δὲ καὶ Πειθῦς ἐγένετο Αἰγιαλεὺς καὶ Ἄπις. [Sic etiam vs. 1247. vbi ἴσχε δὲ παῖδας ἐκ Πειθῦς, Αἰγιαλέα, Ἄπιν, Εὐρώταν (Basil. edit. anni 1544. Εὐρώπαν) Νιόβην. ex quo loco corrigenda sunt, quae statim sequuntur. Apollodorus tamen Bibl. II, 1. Aegialea non filium facit Phoronei, sed fratrem, et Inachi atque Meliae filium. cf. Schol. ad Iliad. α, 30.] ὅθεν Ἀπία. ἀπὸ δὲ Εὐρώπης Νιόβη. Νιόβης δὲ Ἄργος. Ἄργου δὲ Κρίασος, Ἔκβασος, Πείρανθος (Basil. Πείρασος) Ἐπίδαυρος, Τίρυνς. Κριάσῳ δὲ ἀπὸ Μελανθοῦς ἐγένετο Φόρβας καὶ Κλεόβοια. Φόρβαντι δὲ ἐκ τῆς Εὐβοίας ἐγένετο Τριόπας. Τριόπᾳ δὲ ἐκ Σώϊδος ἐγένοντο δίδυμοι μὲν Πελασγὸς καὶ Ἴασος, νεώτεροι δὲ Ἀγήνωρ καὶ Ξάνθος. ὁ δὲ Πελασγὸς πρῶτος ἀγροῦ κατασκευὴν ἐξεῦρε, πάλαι τῶν ἀνθρώπων τοῖς ὀράγμασι σιτουμένων, καὶ Πελασγικὸν τὸ Ἄργος ὠνόμασεν. Ἰάσου δὲ καὶ Λευκάνης Ἰὼ ἐγένετο. [cf. Scaliger. ad Euseb. Chron. pag. 28. b.] Ἐπάφου δὲ Λιβύη καὶ Τηλέγονος. Λιβύης Βῆλος καὶ Ἀγήνωρ. Βήλου δὲ Αἴγυπτος καὶ Δαναός. Huius successionis varietatem nunc non curo; sed Phoronea primum hominem dici, id huc pertinet, et docendum. Clemens Alexandr. Strom. I. pag. 321. A. Ἀκουσίλαος γὰρ Φορωνέα πρῶτον ἄνθρωπον γενέσθαι λέγει· ὅθεν καὶ ὁ τῆς Φορωνίδος ποιητὴς εἶναι αὐτὸν ἔφη πατέρα θνητῶν ἀνθρώπων. ἐντεῦθεν ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ κατακολουθήσας Ἀκουσιλάῳ γράφει. (T. IX. pag. 290.) καί ποτε προαγαγεῖν βουληθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῇδε τῇ πόλει τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ· περὶ Φορωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νεώβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. ex quo loco Timaeus Platonis poterit corrigi, vt e Timaeo Clemens. Factum autem illud arbitror, vt primus homo Phoroneus vocaretur, non quia negassent, Phoroneum esse Inachi filium, sed

quia Inachum non hominem putarent, ſed fluuium. cf. Marsham Canon. Chron. p. 84. Inde autem factum, vt ab eo vltima temporum computatio procederet. Vide Illuſtr. Heynium ad Apollodor. pag. 240. Non defuerunt tamen, qui ab ipſo Inacho originem repeterent, quod idem nos docet Alexandrinus Clemens, Str. I. pag. 320. C. *Κατέσκαψε δὴ τὴν Ἀθυρίαν Ἄμωσις, κατὰ τὸν Ἀργεῖον γενόμενος Ἴναχον, ὡς ἐν τοῖς χρόνοις ἀνέγραψεν ὁ Μενδήσιος Πτολεμαῖος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος ἱερεὺς μὲν ἦν· τὰς δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων πράξεις ἐν τρισὶν ὅλαις ἐκθέμενος βίβλοις, κατὰ Ἄμωσιν φησὶν Αἰγύπτου βασιλέα Μωσέως ἡγουμένου, γεγονέναι Ἰουδαίοις τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν. ἐξ ὧν συνῶπται, κατὰ Ἴναχον ἠκμακέναι τὸν Μωσέα. παλαίτερα δὲ τῶν Ἑλληνικῶν τὰ Ἀργολικὰ, τὰ ἀπὸ Ἰνάχου λέγω, ὡς Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τοῖς χρόνοις διδάσκει. τούτων δὲ τεσσαράκοντα μὲν γενεαῖς νεώτερα τὰ Ἀττικὰ, τὰ ἀπὸ Κέκροπος τοῦ διφυοῦς δὴ καὶ αὐτόχθονος, ὥς φησι κατὰ λέξιν ὁ Τατιανός. ἐννέα δὲ τὰ Ἀρκαδικὰ τὰ ἀπὸ Πελασγοῦ· λέγεται δὲ καὶ οὗτος αὐτόχθων. τούτων δὲ ἄλλα πεντήκοντα δυοῖν νεώτερα τὰ Φθιωτικὰ, τὰ ἀπὸ Δευκαλίωνος. εἰς δὲ τὸν χρόνον τῶν Τρωϊκῶν, ἀπὸ Ἰνάχου γενεαὶ μὲν εἴκοσι ἢ πλείους διαριθμοῦνται, ἔτη δὲ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τετρακόσια, καὶ πρόσω.* et pag. 341. B. *ἄλλοι δὲ μέχρι τῆς Κομόδου τελευτῆς ἀριθμήσαντες ἀπὸ Ἰνάχου καὶ Μωσέως ἔτη ἔφασαν γίνεσθαι β΄ ω΄ μ΄ β΄, οἱ δὲ β΄ λ΄ κ΄ α΄.* h. e. MM.DCCCXLII. et CIↃCIↃIↃCCCCXXI. Et iſta quidem computatio, quae ab Inacho et Phoroneo procedebat, fortaſſe antiquior fuit, vt ex Ocelli loco et Platone coniicere licet. Aliam tamen exhibuit Euſebius in Chronico, qui quidem Sicyoniorum reges Inacho antiquiores haud paucos recenſuit. Conf. p. 23. p. 76. ſqq. et p. 82. et Scaligerum p. 18. Scripſit autem pag. 23. *Δευτέρα μετὰ τὴν Σικυωνίων βασιλείαν κατὰ τὴν Εὐρώπην λέγεται γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἀρχαιοτάτη ἡ τῶν Ἀργείων χρόνοις ὕστερον ὀνομαζομένων ἀπό τινος Ἄργου βασιλεύσαντος. Ταύτης πρῶτος Ἴναχος ἐβασίλευσεν ἔτη ν. ἀφ᾽ οὗ ἡ χώρα πρῶτον Ἰναχία ἐλέγετο, ἕως Ἄργου.* etc. Clemens Alexandr. vero pag. 321. *Ἦν δὲ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ μὲν Φορωνέα τὸν μετὰ Ἴναχον ὁ ἐπὶ Ὠγύγου κατακλυσμὸς καὶ ἐν Σικυῶνι βασιλεία, πρῶτον μὲν Αἰγιαλέως, εἶτα Εὔρωπος,*

ἆτα Τελχῖνος, καὶ ὁ Κρητὸς ἐν Κρήτῃ. Atque ita ſatis apparere putauerim, qui factum ſit, vt Ocellus rerum Graecarum originem ab Inacho repeteret. Cf. etiam Marsham Canon. Chron. pag. 15. et Plinium Lib. VII. [c. 56.] atque Syncellum pag. 68. A. ibi laudatum.

3. προσεκτέον ὅτως.) Nogarola: *Quod dicitur, hiſtoriam Graecam ab Inacho Argiuo initium duxiſſe, ſic eſt interpretandum.* immo vero: *ita* ſunt audiendi, *ita* ad eorum ſententiam eſt accedendum, eique adhaerendum, *ſi* illud non de prima origine dicatur. etc. Sic Ariſtot. Topic. II, 2. pag. 277. C. οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. non amplius audiendi ſunt, eorum iudicium non amplius ſequendum eſt. Philoſtrat. Vita Apoll. Tyan. I, 3. οὐ γὰρ Μοιραγένει τε προσεκτέον, βιβλία μὲν ξυνθέντι εἰς Ἀπολλώνιον τέτταρα, πολλὰ δὲ τῶν περὶ τὸν ἄνδρα ἀγνοήσαντι. h. e. qui in multis rebus, ad hunc virum pertinentibus, *errauit*, non: qui multa *neſciuit*.

4. κατ' αὐτήν) In ea, ſc. κατὰ τὴν Ἑλλάδα, quod vocabulum e coniugato ſupplendum eſt. Supra §. 4. κατὰ τὰ μέρη τῆς γῆς.

5. πολλάκις γὰρ — ἡ Ἑλλάς) i. e. ea terra, quae nunc Hellas vocatur, ſaepe iam habuit incolas non Graecos, ſaepe tales habebit; Graecos ſi dixeris non eos, qui Graecam terram incolant; ſed qui a maioribus Graecis originem et nomen ducant; qui ſint eiusdem gentis. Quod ad rem ipſam attinet, paſſim apud ſcriptores multarum magnarumque mutationum etiam Graeciae mentio fit. Conf. Plato, Timaeo T. IX. pag. 291. ſqq. quocum loco conferendus Platonis alius De Legibus Lib. III. pag. 106. ſq. Ioſephus contra Apion. Lib. I. pag. 1034. B. τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπον μυρίαι μὲν φθοραὶ κατέσχον, ἐξαλείφουσαι τὴν μνήμην τῶν γεγονότων.

6. ὑπ' ἀνθρώπων — μεταναστάτος.) ἀνάστατος de *hominibus* dicitur. Iſocrat. Paneg. c. 9. ἡγεμονίαν —

μᾶλλον συμφέρουσαν τῆς τὰς μὲν βαρβάρους ἀναςάτους ποιησάσης etc. c. 31. οἱ τὰς ὁμήρους ἀναςάτους ποιήσαντες. Herodot. I, 76. Συρίους — ἀναςάτους ἐποίησε. cf. c. 97. aliosque eiusdem auctoris locos; mirum igitur non eſt, quod etiam de *ciuitatibus* dicitur; vt apud Lycurgum adv. Leocrat. c. 15. pag. 144, ἔτι δὲ ἐκ μὲν τῦ κακῶς πράττειν τὰς πόλεις, μεταβολῆς τυχεῖν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἰκός ἐςιν, ἐκ δὲ τῦ παντάπασιν γενέσθαι ἀνάςατον, καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων ςερηθῆναι, et ſtatim: εἰ γὰρ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, πόλεως ἐςὶ θάνατος ἀνάςατον γενέσθαι. Iſocrates Paneg. c. 27. ἡ πόλις ἡμῶν — ἀνάςατος γενομένη. Adde Xenoph. Mem. Socr. IV, 2, 29. Sed dicitur etiam de *vrbibus* et *regionibus*, et de vrbibus quidem conferatur Iſocrat. Paneg. c. 35. Herodot. I, 155. ἀναςάτους τὰς Σάρδις. de regionibus Herodot. I, 177. τὰ μὲν νῦν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάςατα ἐποίεε. Eſt autem hoc idem, quod Plato his verbis eſt elocutus: παλαιὰ γάρ τις ἐξοίκισις ἐν τῷ τόπῳ γενομένη τὴν χώραν ταύτην ἔρημον ἀπείργαςαι χρόνον ἀμήχανον ὅσον. De Legg. IV. T. VIII. pag. 162. Quod hic Compoſitum legitur, id ſerioris Graecae linguae aetatis, compoſitionum amantioris, indicium videri poteſt. Sed videri *tantum*. Legimus enim apud Homerum Iliad. π, 59. — ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάςην, vbi Scholia: μέτοικον, φυγάδα. μέτοικοι δὲ λέγονται οἱ καταλιπόντες τὴν ἰδίαν πόλιν, καὶ ἄλλην οἰκοῦντες. Duplicem igitur cauſſam attulit Graeciae ſaepius euerſae et euertendae; homines ex aliis regionibus irrumpentes atque incolas ſedibus ſuis excitantes et mouentes; deinde φύσιν, naturam, ſeu ordinem naturalem; quo referenda ſunt ea, quae §. 4. ipſe auctor attulit.

7. ἀλλὰ καινοτέρας ἀεί) Comparatiuus poſitus videtur loco Poſitiui. Vid. Fiſch. ad Platon. Euthyphr. c. 1. n. 1. Eiusmodi παλιγγενεσίαι et renouationes rerum haud ignotae fuerunt philoſophis veteribus. De Xenophane Eleatico ita Pſeudo-Origenes Philoſophum. c. 14. fin. ταῦτα δέ φησι γενέσθαι, ὅτε πάντα ἐπηλώθησαν πάλαι, τὸν δὲ τύπον ἐν τῷ πηλῷ ξηρανθῆναι, ἀναιρεῖσθαι δὲ τὰς ἀνθρώπους πάντας, ὅταν ἡ γῆ κατεν-

ἐχθᾶσα εἰς τὴν θάλασσαν, πηλὸς γένηται, εἶτα πάλιν ἄρχεσθαι τῆς γενέσεως, καὶ τοῦτο πᾶσι τοῖς κόσμοις γίνεσθαι καταβάλλειν. Conf. Tidemann. Tom. I. pag. 159. Illud οὐ μείονος οὐδὲ μείζονος etc. auctor adiecit, vt moneret, his partium mutationibus non obſtantibus, Totius et Vniuerſi aeternitatem poſſe intelligi et affirmari.

8. πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν) „*Et ratione noſtri principium ſumit.*“ Nogar. Senſus eſt *aut*: initium habuit, prout nos rem nobis cogitamus; *Per ſe* quidem initium ipſi tribui non poteſt; ſed ad nos ſi referamus. Nos quidem cogitamus et dicimus, initium id habuiſſe. Ita remoueretur contradictio oriunda, quum ſupra ἀρχὴν negaſſet; *aut*: originem cepit ad nos pertinentem; is ſtatus rerum, in quo ipſi ſumus, velut haec Graeciae adornatio, originem cepit. Prius praefero; non ſolum propter ſermonis conſuetudinem: Ariſtot. Phyſ. III. t. 54. καὶ ταῦτα οὐ μόνον πρὸς ἡμᾶς, καὶ θέσει, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὅλῳ διώρισται, conf. Phyſic. IV. t. 5. verum etiam, quia auctor haec non de ſingulis partibus mutationi obnoxiis, ſed de tota rerum natura affirmavit, id quod alteram explicandi rationem plane alienam eſſe oſtendit.

9. περὶ μὲν οὖν etc.) Vizzanius nouam hic ſectionem conſtituens in ea inſcripſit: *elegans dictorum in tribus hisce capitibus epilogus.* Omnis autem tractatio, ſupra c. I. §. 1. promiſſa, hic videri poteſt finita; nemo certe quicquam deſideraret, ſi vel totum caput, quod ſequitur, abeſſet.

10. ἀεικινήτου — ἀειπαθοῦς) „Confundit ſiquidem auctor *mouere* et *agere*, ac *moueri* et *pati*, quoniam maxima in iis terminis occurrat affinitas, licet, vt obſeruauit Ariſtoteles 1. *de Gen.* 45. in hoc differant, quod mouere vniuerſalius quidpiam ſit, quam agere; et moueri, quam pati: quum enim actio opponatur paſſioni, et haec in ſola contingat alteratione per paſſibiles qualitates: actio pariter has tan-

tum respiciet, dum contraria idem subiectum expetant, 5. *met.* 16. quare quum motus extra has etiam vigeat, nam et in aliis contingit praedicamentis, 5. *phys.* 18. quid certe vniuersalius complectetur vox mouere, quam agere: et moueri, quam pati, vt omne agens sit mouens, non e conuerso." Vizzanius p. 207.

11. *κυβερνώσης*) Referendum ad partem supra lunam, quam τὸ ἀκίνητον vocauit. Conf. Fragmentum e libro de Legibus supra pag. 51. Aristot. Phys. III. t. 30. (τὸ ἄπειρον) δοκεῖ καὶ περιέχειν ἅπαντα, καὶ πάντα κυβερνᾷν, ὥς φασιν ὅσοι μὴ ποιοῦσι παρὰ τὸ ἄπειρον ἄλλας αἰτίας. Eadem metaphora Aristot. Meteor. I. c. 2. ἔστι δ' ἐξ ἀνάγκης συνεχὴς πως οὗτος ταῖς ἄνω φοραῖς, ὥστε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν κυβερνᾶσθαι ἐκεῖθεν. quem locum Vizzanius attulit. Translatio a nauium rectoribus ad rectores rerum publicarum satis antiqua est, et valde vsitata, vid. Schützius ad Aeschyli Sept. c. Th. vs. 2. Vol. I. pag. 208. apud Pythagoreos idem vocabulum ad rerum omnium rectorem et caussam translatum passim deprehendi.

CAPVT IV.

Vltimam hanc libelli particulam, de procreatione et educatione subolis exponentem, Vizzanius totius tractationis partem posteriorem esse voluit, eamque *partis politicae* nomine nouo titulo exornauit et separauit, quemadmodum superiora capita *partis physicae* nomine comprehendit. Tria hic monenda; Ocellus ipse hoc discrimen non videtur tam distincte concepisse, vt duas voluerit esse libelli sui partes; is potius ad aeternitatem Totius retulit omnia, quae quidem aeternitas in genere humano procreatione sustentetur. Conf. §. 2. Admista quidem sunt alia, praestabilia quidem, ad caussam tamen ita institutam non necessaria; sed hoc in tali scriptore parum videtur esse curan-

dum. *Deinde*, quod *politicam* hanc partem vocauit Vizzanius, id ita probandum eſt, ſi de modo inueniendi et probandi conſilia et praecepta intelligatur. Ocellus enim, vt doceat, quid agendum ſit atque fugiendum, ſemper oculos figit in hominum ſocietatem; id, quod toti communitati conducit, appetendum eſt et probandum; quod eidem nocet, reiiciendum. Ita enim verſati ſunt et verſari debebant antiquiſſimi philoſophi et paene legislatores; nam nondum homines abundabant legibus ſapientibus; nondum vita humana tot inſtructa erat conſiliis ſalutaribus e ſermonibus aliorum, e poëtis, e philoſophis, ex hiſtoricis et oratoribus repetendis. Itaque non in eo elaborandum iſtis fuit, vt rationem et fundamentum eiusmodi praeceptorum et conſiliorum inueſtigarent; ſed in eo operam collocare ſuam debebant, vt ſapienti vitam conſilio monerent. Quocirca non detinebantur diſputationibus, *cur* recte honeſteque viuendum ſit, ſed quaerebant, *quid* vnicuique ſit agendum; quod vt inuenirent, non poterant ſingulorum reſpicere commoda, tanquam ſingulorum; in loco potius magis edito ſe collocare, et aut omnem ciuitatem ſuam, aut omne genus hominum animo debebant comprehendere, vt, comparatis inter ſe et perpenſis variis diuerſisque hominum ſingulorum ſtudiis, ea quidem relinquerent et concederent, quae cum ſalute totius coniuncta eſſent; ea vero, quae confuſionem effectura aut interitum allatura viderentur, partim tolli, partim alio dirigi iuberent. Hinc factum eſt, vt antiquorum philoſophorum diſſertationes ad moralem rationem pertinentes politicae potius, quam morales, eſſe videantur. *Denique*, quod ſupra (ad C. III. §. 5. n. 9.) monui, hoc caput, ſi abeſſet, neminem eſſe deſideraturum, id non ita dico, quod aut ſuppoſititium, aut pro alio auctoris libro habendum putem. Prius enim propterea probabile non eſt, quia, ſi qua in parte huius libelli antiquitatis manifeſta indicia inſunt, ea in hac ſane reperiuntur; poſterior vero ſententia aeque improbanda, quia initium huius capitis cum fine capitis tertii arctiſſime cohaeret.

Ita

Ita autem dissertationem suam auctor instituit, vt, allato cognoscendi principio, (quemadmodum supra I, 1.), tanquam fundamenti loco iaceret decretum, non voluptatis caussa, sed ad procreationem subolis, Venere esse vtendum. §. 1 - 5. Deinceps egit de electione coniugis, §. 6 - 8. atque praecepta dedit ad liberorum procreationem pertinentia §. 9 - 13. quibus adiecit diligentis eorumdem educationis commendationem, §. 14.

§. 1.

1. *ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γεν.*) Oppositum est c. 3. §. 1. Ἀνθρώπου δ' ἀρχὴ γενέσεως πρώτη. Philo de mundo non interituro. pag. 945. D. Francof. Λέγουσι γὰρ, ὅτι ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἀνθρώπων νεώτερον φύσεως ἔργον. ἀρχεγονώτερόν τε καὶ πρεσβύτερον ἡ ἐκ γῆς, ἐπειδὴ πάντων μήτηρ ἐστὶ καὶ νενόμισται.

2. *ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται*) ὅπως videtur pertinere ad §. 1 - 8. ἐκ τίνων vero ad §. 9. sqq.

3. *νόμῳ τε καὶ σωφροσύνης* etc.) *Lege*, i. e. secundum legem; adiuuante, i. e. idem iubente, temperantia et religione seu pietate; quare non est, cur cum Siebenkeesio legamus *νόμου*. „Dicitur vero temperantia plurimum legi conferre in matrimoniis, quatenus lex quidem vagos arcet concubitus, et matrimonia fouet, non tamen inter coniuges determinatam coitus statuit vel prohibet frequentiam, quam nobis cum dictet temperantia, et rarus Venereorum vsus multum foetus conducat productioni, vt infra obseruabimus, iure dicit quoad humanam generationem legem a temperantia praesidia captare.“ Vizzanius pag. 210.

4. *ὁσιότητος*) „Quid tamen rei pietati cum concubitu, qui ad generationem dirigitur, ac praecipue penes Ethnicum? Dicendum, pietatem ab Ocello ideo exigi, dum inferius in locis sacris venereorum vsum

velit prohibere; qui enim ibi exerceretur concubitus a pietate longe abhorreret; honorem enim Deo praestitum respicit pietas, ac praecipue penes Pythagoreos. Pythagoreus Clinias dicebat: vid. Stobaeus Serm. I. [pag. 8. l. 23. sqq. apud Galeum in Opusc. pag. 688.] διδάσκειν οὖν δεῖ τοὺς νέους ἐξ ἀρχᾶς τάν τε θεῶν τιμάν, καὶ τὰν τῶν νόμων. ἐκ τῶνδε γὰρ φανερὸν ἂν εἴη, ὅτι πᾶν ἔργον ἀνθρώπινον, καὶ βίος ὁσιότατός τε καὶ εὐσεβείας μεθέξει. Hic vero Deorum cultus certe corrueret, si in locis Deo peculiari quadam ratione consecratis impudici actus exercerentur.“ Vizzanius pag. 210. Aliae rationes facile apparebunt sequentia considerantibus, in quibus auctor obedientiam praeceptis praestandam a Deorum Daemonumque voluntate et approbatione repetit.

5. διαλαβεῖν) Sc. δεῖ. D'Argens. *mot à mot et d'abord il faut convenir* etc. immo *cogitare*, vt Nogarola, vel potius *reputare*, *censere*, *statuere*. Hoc vocabulum prima quadam potestate denotat *dirimere*, *separare*. Herodot. I, 190. 202. Plato Sympos. XXXVIII, 3. Aristot. Phys. VIII, t. 70. conf. Plato Phaedon. c. 30. Ad animum deinde translatum, denotat *cogitare*, *statuere*, velut Aristot. Met. I, 3. εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ τοὺς παμπαλαίους οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν. Palaephat. de Incred. Prooem. §. 6. τοῦτο δὲ καὶ διείληφα, ὅτι, εἰ μὴ ἐγένετο, οὐκ ἂν ἐλέγετο· vnde apparet, hanc significationem recentiori aetati non esse soli assignandam. Diog. Laërt. III, 51. καὶ περὶ τούτων διαλάβωμεν. Sext. Emp. Hyp. I. §. 1. §. 222. et saepissime.

6. Ἀλλά, τέκνων γενέσεως.) „id etiam respiciendo ingeniose pietatem in concubitu expetiisse Ocellum affirmabimus Pythagorae placitis adhaerendo, qui liberorum procreationi ideo tantum suadebat incumbendum, ἕνεκα τοῦ καταλιπεῖν ἕτερον ἀνθ' ἑαυτοῦ θεῶν θεραπευτήν. Iamblich. in vita Pythag. c. 18.“ Vizzanius pag. 211. Clemens Alexandr. Strom. III. pag. 435. C. Ταύτῃ οὖν [ne hominum malis circumdatorum numerum augeant.] φασὶ καὶ τοὺς Πυθαγορείους ἀπέχεσθαι ἀφροδισίων. ἐμοὶ δὲ ἔμπαλιν δοκοῦσι γαμεῖν μὲν παιδοποιΐας ἕνεκα· τῆς δὲ

ἐξ ἀφροδισίων ἡδονῆς ἐθέλειν κρατεῖν μετὰ τὴν παιδοποιΐαν. Conf. quae antea pag. 431. B. Clemens posuit: ἤδη δὲ εἰ αὐτός τε ὁ Πλάτων καὶ οἱ Πυθαγόρειοι — κακὴν τὴν γένεσιν ὑπειλήφεισαν, πολλῷ γε ἔδει κοινὰς αὐτὸν ὑποτίθεσθαι τὰς γυναῖκας. Caeterum eandem ſententiam, quae a Iamblicho Pythagoreis tribuitur, amplexus eſt Plato de Legg. VI. pag. 295. T. VIII. καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθεν τούτων ῥηθέντα, ὡς χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτοῦ παραδιδόναι. Atque Ocelli ſententiam de fine rei Venereae ſuam reddidit Clemens Alex. Paed. II. c. 10. initio: Συνουσίας δὲ τὸν καιρὸν μόνοις τοῖς γεγαμηκόσιν ἀπολέλειπται σκοπεῖν· τοῖς δὲ γεγαμηκόσι σκοπὸς ἡ παιδοποιΐα· τέλος δὲ, ἡ εὐτεκνία· καθάπερ ἐν τῷ γεωργῷ τῆς τῶν σπερμάτων καταβολῆς αἰτία μὲν ἡ τῆς τροφῆς προμήθεια· τέλος δὲ αὐτῷ τῆς γεωργίας, ἡ τῶν καρπῶν συγκομιδή. Μακρῷ δὲ ἀμείνων γεωργὸς, ὁ ἔμψυχον σπείρων ἄρουραν· ὁ μὲν γὰρ, ἐπικαίρου τροφῆς ὀριγνώμενος· ὁ δὲ τῆς τοῦ παντὸς διαμονῆς προμηθούμενος, γεωργεῖ. etc. quo ex loco diuerſitas in tractando et probando facile intelligitur. Conf. Ioſeph. Antiqu. IV. c. 8. pag. 126. F. Geneu. συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις, οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῆς τῶν χρημάτων αὐξήσεως κοινῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γενομένων, ἀλλ' ὅπως παίδων τύχωσιν, οἳ γηροκομίσουσιν αὐτοὺς, καὶ ὧν ἂν δέωνται παρ' αὐτῶν ἕξουσι. Lucan. Lib. II, vſ. 387. ſq. de Stoico: *Venerique huic maxime vſus Progenies*. et Socrates apud Xenoph. Mem. II, 2. §. 4. ſq. Cum his vero Ocelli placitis quam maxime ſapientiſſimi legumlatoris Charondae Catanaei conſenſit prudentia; is enim — ad honeſtos concubitus, prolisque deſiderium expreſſe invitabat, ex eo praecipue, quod ἡ φύσις τεκνοποιΐας ἕνεκεν, οὐκ ἀκολασίας ἐποίησε τὴν σποράν." Vizzan. pag 222. vid. Stobaeum pag. 291. l. 25. ſq. Confert idem Vizzanius pag. 217. Eſſaeos, „qui apud Ioſephum de bello Iud. l. 2. c. 7. a praegnantis vxoris concubitu atroci ceu crimine prorſus abhorrebant, vt illos ad Venerea non inanis appetitu voluptatis, ſed ſolo prolis deſiderio appareret impelli."

§. 2.

1. „Propositum axioma confirmatur.“ Vizzan.

2. ὑπὸ τῶ θεῶ) Quod hic de *Deo* dicit, id systemati Ocelli minus accommodatum videri potest. Quum enim mundum aeternum esse censeret: non facile apparet, qui sit Deo locus. Sed hac difficultate nos detinemur, qui Deum, nisi a mundo separatum et segregatum, cogitare non possumus, eosque omnes atheismi accusamus, qui Deum atque mundum quasi permiscent. Ocello contra ea nulla hic contradictio; nec vlla est ratio, cur statuamus, eum aut victum esse ea fere naturae bonitate, de qua Cicero de Offic. I, 2. aut ne animos infirmorum laederet, haec tribuisse vulgatae opinioni. Illud enim per se parum probabile; hoc vero isti aetati parum accommodatum est. Ocellus autem cum aliis antiquorum Deos in suprema Vniversi regione collocauit; (c. 2. §. 2. et c. 3. §. 3.) ita dixit, vt facile appareat, eum aut sidera ipsa pro Diis habuisse, aut vim diuinam in sideribus posuisse; (c. 3. §. 5.) istam Vniuersi partem putauit agere, mouere et *gubernare*; (ll. ll.) vniuscuiusque esse statuit, implere locum morte hominis vacuum redditum, ἐὰν μέλλῃ μήτε συγγενικῆς ἑςίας λειποτάκτης γενέσθαι, μήτε πολιτικῆς, μήτε μὴν τῆς θείας (§. 3.) vbi συγγενικῆς refertur ad οἴκου, πολιτικῆς ad πόλεως, et θείας ad κόσμου· atque praesidium diuinum deseruisse dicitur, qui se non gesserit tanquam partem mundi; diuinitus igitur constitutum est, quod est in rerum natura constitutum; diuina est lex, quae e naturae contemplatione intelligitur, (quae quidem notio adhuc occurrit apud Xenophontem Mem. Socr. IV. c. 4.) Itaque, quum auctor h. l. dicat, vires, appetitus, et instrumenta ad Veneris vsum comparata, hominibus a Deo esse data: nihil aliud sibi vult, quam naturali ordine et institutione haec hominibus tributa esse, qui ordo, et quae institutio, a suprema et diuina Vniuersi parte pendeat. Quemadmodum autem loca laudata satis docent, Deum, e mente Ocelli, esse immortalem, intelligen-

tem, et rebus humanis prouidentem; ita dubium est, vtrum *vnum*, an plures Deos statuerit. Hoc vno loco dicit numero singulari; vnde vel propterea nihil concludi potest, quia non inepte sumi potest numeri enallage; praesertim quum alibi non tantum θεὺς vocaret, sed etiam θεῶν γένος diceret; vt taceam, hic fortasse legendum esse ὑπὸ τοῦ θείου, sc. γένους.

3. διαμονῆς τοῦ γένους) Est elegans *Platonis* locus in Protagora, pag. 109. Bip. T. III. ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων.

4. θνητὸν φύντα) *Quum fieri non possit, vt is, qui natura sua mortalis est, sempiterna vita fruatur.* Empedocles: Αἶψα δὲ θνητὰ φύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι, quem versum explicat Casaubon. ad Athenaeum, X. c. 6. p. 718.

5. θείου βίου κοινωνῆσαι) θεῖος βίος h. l. est vita sempiterna; corporis, vel potius totius hominis immortalitas. Ita θεῖος opponitur θνητῷ apud Platonem, Phaedon. c. 28. p. 332. Fisch. atque pag. 333. θείῳ καὶ ἀθανάτῳ componitur. Seneca, Epist. 59. *Deum — prouidentem, quemadmodum, quae immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat a morte, et ratione vitium corporis vincat.*

6. τῆς τοῦ γένους ἀθανασίας φθ. — ἀνεπλήρωσεν ὁ θεός.) Ablegare hic possum ad notas criticas, quibus nunc addo: quid si locus *hypothetice* intelligatur: *quia alias generis immortalitas peritura fuisset;* Nihil definio. Caeterum eadem sententia passim apud scriptores legitur. Aristot. de Gen. et Corr. II. t. 59. Τοῦτο δ' ἀδύνατον ἐν ἅπασιν ὑπάρχειν, διὰ τὸ πόῤῥω τῆς ἀρχῆς ἀφίστασθαι, τῷ λειπομένῳ τρόπῳ συνεπλήρωσεν τὸ ὅλον ὁ θεὸς, ἐντελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν. De Anima II. t. 34. sq. Φυσικώτατον γὰρ τῶν ἐν τοῖς ζῶσιν ἔργων, ὅσα τέλεια, καὶ μὴ πηρώματα, ἢ τὴν γένεσιν αὐτόματον ἔχει, τὸ ποιῆσαι ἕτερον οἷον αὐτὸ, ζῶον μὲν ζῶον, φυτὸν δὲ φυτὸν, ἵνα τοῦ

ἀεὶ καὶ τοῦ θείου μετέχωσιν, ᾗ δύνανται. πάντα γὰρ ἐκείνου ὀρέγεται, κἀκείνου ἕνεκα πράττει, ὅσα κατὰ φύσιν πράττει. τὸ δὲ οὗ ἕνεκα, διττόν, τὸ μὲν οὗ, τὸ δὲ ᾧ. ἐπεὶ οὖν κοινωνεῖν ἀδυνατεῖ τοῦ ἀεὶ, καὶ τοῦ θείου τῇ συνεχείᾳ, διὰ τὸ μηδὲν ἐνδέχεσθαι τῶν φθαρτῶν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ διαμένειν, ᾗ μετέχειν δύναται ἕκαστον, ταύτῃ κοινωνεῖ, τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον· καὶ διαμένει οὐκ αὐτὸ, ἀλλ' οἷον αὐτό· ἀριθμῷ μὲν οὐχ ἕν, εἴδει δὲ ἕν. Plato de Legg. IV. [pag. 195. sq. T. VIII.] διανοηθέντα, ὡς ἔστιν, ᾗ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει τινὶ μετείληφεν ἀθανασίας· — γένος οὖν ἀνθρώπων ἐστί τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου, ὃ διὰ τέλους αὐτῷ ξυνέπεται καὶ συνέψεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀθάνατον ὄν· τῷ παῖδας παίδων καταλιπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσει, τῆς ἀθανασίας μεταληφέναι. τούτου δὴ ἀποστερεῖν ἑκόντα ἑαυτὸν, οὐδέποτε ὅσιον. ἐκ προνοίας δ' ἀποστερεῖ, ὃς ἂν παίδων καὶ γυναικὸς ἀμελῇ. Seneca in Hippolyto:

Prouidit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas,
Vt damna semper sobole repararet noua.
Excedat agedum rebus humanis Venus,
Quae supplet ac restituit humanum genus,
Orbis iacebit squalido turpis situ. etc.

Haec Vizzanius loca contulit pag. 216. sqq. quibus addo: *Aristot.* Oeconom. I, c. 3. vbi, inter alia huc pertinentia, etiam haec leguntur: ἅμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπληροῖ ταύτῃ τῇ περιόδῳ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ καθ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Plato Politic. p. 31. T. VI. Lucian. Amores. c. 19. T. II. p. 419. Reitz. Plutarch. Amatorio. T. II. pag. 752. A. ἀλλὰ λοιδορεῖ καὶ προπηλακίζει τὸν γαμήλιον ἐκεῖνον καὶ σύνεργον ἀθανασίας τῷ θνητῷ γένει, σβεννυμένην ἡμῶν τὴν φύσιν αὖθις ἐξανάπτοντα διὰ τῶν γενέσεων· cuius loci dicendi genus cum Ocelli dictione comparandum. Philo de mundi Opificio, p. 7. B. Colon. Ἀλλ' οὐ μόνον ἦσαν οἱ καρποὶ τροφαὶ ζώοις, ἀλλὰ καὶ παρασκευαὶ πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων ἀεὶ γένεσιν, τὰς σπερματικὰς οὐσίας περιέχουσαι, ἐν αἷς ἄδηλοι καὶ ἀφανεῖς οἱ

λόγοι τῶν ὅλων εἰσὶ, δῆλοι καὶ φανεροὶ γινόμενοι κατὰ τὰς περιόδους. ἐβουλήθη γὰρ ὁ θεὸς δολιχεύειν τὴν φύσιν, ἀθανατίζων τὰ γένη, καὶ μεταδιδοὺς αὐτοῖς ἀϊδιότητος. Conf. Critolaum apud eundem Philonem: Quod mundus sit incorruptibilis, pag. 732. F. Colon. Lactant. Instit. I, c. 8. §. 6.

§. 3.

1. ἔπειτα — πρὸς τὸ ὅλον.) Sc. δεῖ θεωρεῖν. Videtur auctor ad nouam rem transgredi, illud ἔπειτα certe eiusmodi quid significat. Nimirum antea *negatiue* rem dixerat, non est voluptatis caussa Venere vtendum; nunc vero addit, quid respici debeat *positiue*; sc. hominis ad familiam, ad ciuitatem, ad vniversum respectus. Quae hic ab auctore afferuntur, ita quoque possent cum antecedentibus copulari, vt nouum hic argumentum proponi dicamus, cur non voluptatis caussa coniunctio ista appetenda sit; primo, quia Deus, quae ad istam coniunctionem sunt necessaria, alio consilio hominibus tribuerit; deinde, quia hominis relatio seu respectus ad Vniuersum hoc non ferat. Sed, vt taceam, haec, ex Ocelli ratione, non esse adeo diuersa, textui vis quaedam inferenda, nexusque sententiarum aliter, quam verba prae se ferunt, constituendus; quare in priori explicatione acquiesco.

2. οἴκου καὶ πόλεως) Homo pars domus et ciuitatis. Aristot. Oecon. I, 2. Polit. I, 2. Vizzan.

3. καὶ τὸ μέγιστον κόσμου) „*Quum sit pars domus et ciuitatis, et maxima mundi.*" Vizzan. in versione, et in paraphrasi: *et vniuersi praecipua quaedam pars sit.* Etiam Nogarolae homo *mundi maxima habetur pars.* Sed D'Argensius recte: *qu'étant partie d'une famille, d'une ville, et principalement du monde,* καὶ τὸ μέγιστον enim non ad μέρος trahendum, quod ineptam adeo parit sententiam, quasi *maxima* mundi pars homo sit; sed denotat: *et quod maximum est; quod*

maximam habet vim; quod caput est rei. Xenophon Cyropaed. V, 1, 22. Καὶ τὸ μέγιστον δή. Fragm. Epist. I. §. 2. Καὶ τὸ μέγιστον, ὅσῳ χρὴ ἄγασθαι etc. Plato Phaedon. T. I. pag. 151. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι etc. Apol. Socr. T. I. pag. 94. καὶ δὴ καὶ τὸ μέγιστον, τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα etc. Xenoph. Mem. I, 4, 13. ὅπερ μέγιστόν ἐστι. Anacr. Od. 46, 13. καὶ τὸ χεῖρον, *et quod peius est adeo.* Demosthen. Olynth. II. ab initio: καὶ τὸ μέγιστον ἁπάντων. Voculae καὶ τὸ etc. enim adhibentur, quando ad superiora quaedam adduntur praecipua, in quibus prae caeteris vis est posita. Sic Lucian. de scribenda historia c. 10. Καὶ τὸ θέαμα αἴσχιστον, et quod adspectu est foedissimum. Quare verecunda Wilandi, et Viri Docti et humanissimi in N. Allg. deutsch. Bibl. Tom. XXXVI. pag. 268 istius loci explicatio parum mihi quidem probabilis videtur. Est autem ista formula elliptica, atque supplendum siue φαίνοιτο ἄν, siue λέγοιτο ἄν, siue similia. Conf. §. 4. n. 14.

4. Λειποτάκτης) Qui stationem seu praesidium deserit. μὴ λείπειν τὴν τάξιν τῶν προγόνων dixit Plato Menexeno, c. 18. vbi vid. Gottleb. Plato Apol. Socr. c. 17. n. 4. Critone, c. 12. p. 202. edit. Fisch. Apolog. Socr. c. 16. fin. Lucian. Ver. Histor. I, 29. Philo de mundo non interit. p. 945. A. Francof. Phalaris Epist. 4. ἀργὸν ἐν εἰρήνῃ, λειποτάκτην δὲ ἐν πολέμοις.

5. ἑστίας) ἑστία seu Ionice (vid. Fisch. ad Welleri Gramm. p. 16.) ἱστίη Lares. Hom. Od. τ, 304. sedes, et domicilium. Auctor de Mundo c. 2. initio terram vocat ἑστίαν ζώων καὶ μητέρα. Timaeus Locr. c. 3. §. 1. Γᾶ δ' ἐν μέσῳ ἱδρυμένα ἑστία θεῶν. Scholia ad Eurip. Hecub. vs. 22. Ἑστία λέγεται ἡ ὅλη κατοικία, ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν, ἀπὸ τοῦ εὕω τὸ φωτίζω καὶ φλογίζω, ἢ ἀπὸ τοῦ ἕζω, τὸ κάθημαι. Aeliano auctore Var. Hist. IV. c. 6. Pythia Athenas vocauit τὴν κοινὴν ἑστίαν τῆς Ἑλλάδος, vbi vid. Perizonius. Prou. ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι. Vid. Plato Euthyphron. c. 2. et Fisch. not. 4. Sententia ab Ocello proposita eadem videtur, quae apud Ciceronem, praesidium, in quo sit quisque collocatus, deserere; quod au-

tem ἑστίαν nominauit, nescio quo pacto, religionem simul indicauit, vt eiusmodi desertor simul videatur ἀνόσιος.

6. συγγενικῆς — πολιτικῆς — θείας.) Annotaui supra, primum ad οἶκον, secundum ad πόλεως, vltimum ad κόσμον esse referendum. „Domestici laris ac ciuilis desertorem auctor dicit, eo quia conseruandae familiae non inhiat, neque ciuitati, quae, vt monebat Iamblichus Vita Pyth. cap. 30. ac testatur Philosophus Polit. I. c. 3. ex domibus coalescit; Diuini praeterea desertorem imperii eundem nuncupat, quia summi opificis [non ea est Dei notio apud Ocellum] mandata negligit, qui, vt *praeced. textu* dicebatur, humanum genus conseruari exoptat, ideoque illius mortalitatem generationis beneficio aboleuit, cuius ope domus, ciuitas, et ipsum vniuersum conseruetur, imo vult ciuiles coetus maxime vigere; *nihil est enim illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quam concilia, coetusque hominum iure sociati, quae ciuitates appellantur.* Cicero in Somn. Scip. [c. 3.].“ Vizzan. pag. 225.

§. 4.

1. Quod hactenus egerat, noua nunc ratione confirmat; repetit enim breuiter, quod superiori paragrapho iam dixerat, aliis verbis; deinde damna affert, neglecta ista regula oriunda.

2. εἰ δὲ καὶ γεννήσουσιν) Homerus diceret, εἰ δ' οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ αὐτῶν. Odyss. λ, 248. Sensus: si vel maxime praeter id, quod secuti sunt, liberorum sequatur procreatio.

3. μεθ' ὕβρεως καὶ ἀκρασίας) Est periphrasis Aduerbii, velut apud *Lysiam* Orat. Funebr. pag. 494. ed. van der Heid. μετὰ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι μᾶλλον. etc. i. e. iuste pugnare. cf. infra §. 13. Respexit autem Ocellus aut eos, qui ebrii student Veneris praemia nosse; aut Venere vtentes, natura non stimulante, sola

voluptatis ſentiendae cupiditate immodica. Conf. Xenophon. Mem. Socr. II, 1, 30. Conf. quae diſputauit D'Argenſ. pag. 173. ſq. edit. Francog. Voculae ὕβρις ſignificationem, *qua coitus amor, qui ſolam libidinem, non propagationem ſpectat generis*, ita vocatur, illuſtrauit Dan. Heinſius in notis ad Maximi Tyrii pag. 52.

4. μοχθηροί) Differentiam, ab Ammonio propoſitam, inter μοχθηρὸς et μόχθηρος negligi interpretes eius iam annotarunt. De hac vocula omnino conferenda nonnulla apud *Ruhnkenium* ad Timaei Gloſſ. Plat. ad v. φαῦλον, pag. 269. Vtraque ſignificatio saepius occurrit in Aeſchinis Socr. Dialogo II. vid. Fiſcheri indicem. Liceat mihi pauca adiicere, quae ad vim huius vocabuli accuratius perſpiciendam fortaſſe faciant. μοχθηρὸς, prima ſignificatione, a μόχθος, eſt *aerumnoſus*. Sic Homer. Iliad. β, 723. Ἕλκει μοχθίζοντα κακῷ ὀλοόφρονος ὕδρου· vbi Schol. πονοῦντα, κάμνοντα. Inde ad virtutem et mores translatum, eum denotat, *apud quem ratio paret, appetitus regit*. Sic apud Platonem Phaedone c. 32. μοχθηρία iis tribuitur, qui a cupiditatibus non abſtinent. Ariſtot. Politic. I, 5. τῶν γὰρ μοχθηρῶν, καὶ μοχθηρῶς ἐχόντων δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. vbi opponitur ὁ βέλτιστα διακείμενος καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχήν. Ariſtot. Topic. V. c. 1. fin. οὔτε γὰρ τὸ λογιστικὸν πάντοτε προστάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάττεται; οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν ἀεὶ προστάττεται, ἀλλὰ καὶ προστάττει ποτὲ, ὅταν ᾖ μοχθηρὰ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Inde πάθη μοχθηρὰ, Plutarch. de Educ. c. 4. §. 6. μοχθηροὶ λόγοι καὶ ψευδεῖς. Plutarch. de Aud. Poët. IV, 12. conf. VI, 4. quae quidem ita vocantur, prout e vitioſa iſta mentis conditione prodeunt, aut eam adiuvant. μοχθηρὸς igitur τῷ καλῷ opponitur, honeſto; ſed quum τὸ καλὸν latius pateat, μοχθηρὸν quoque latiorem nactum eſt ambitum. cf. Ariſtot. Topic. I, 13. pag. 168. D. τῷ καλῷ, τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ ζώου, τὸ αἰσχρὸν, τῷ δὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας τὸ μοχθηρὸν, ſc. opponitur. Conf.

Alcibiad. II. Platonis (si quidem Platonis est) pag. 84. Bip.

5. μ. οἱ γενόμενοι) Articulum a Nogarolae editione abesse in not. crit. monui; Vizzanius se eum addidisse monuit e Cod. Barth. et Commeliniana. Quid igitur Vaticani codices? Tacet Vizzanius, vnde suspiceris, articulum ibi desiderari; Tacet Siebenkeesius, qui cum Commeliniana editione Cod. Vat. contulit, vnde probabile, articulum in Codice Vaticano legi. Battaesius, qui cum Commel. codicem regium composuit, articulum exhibuit. Sed dubium est, vtrum in Codd. Vaticanis et Regiis Parisiensibus legatur; e silentio enim eorum, qui Codices contulerunt, nisi de singulari attentione eorum satis constet, concludi nihil potest. Ipse Codices Vitebergenses excutiens, expertus sum, quam facile aliquid praetermittatur, si vel maxime summa cum cura versari propositum nobis sit; atque summos viros, silentium collatoris pro consensu codicis sumentes, lapsos intellexi; Velut Schützius Vir Illustris, ad Aeschyli Prometh. Vinct. vs. 381. Codici Viteberg. propter b. Zeunii silentium, tribuit vulgatam lectionem προθυμεῖσθαι· sed Codex pro προθυμεῖσθαι δὲ habet προμηθεῖσθαί με, quod Glossae inter lineas scriptae explicant: προνοεῖσθαι ἐμὲ τὸ συμφέρον σοῦ. Quorsum haec? vt appareat, e tali silentio nihil esse concludendum, atque omissionem articuli οἱ nostro in loco, *fortasse* non esse contra Codicum auctoritatem. Omisso autem articulo γενόμενοι ad eos ipsos referendum, qui praeter rationem libidine feruntur; atque μοχθηροὶ γενόμενοι vertendum foret, *quippe qui praui et turpes euaserint*, aut *quum turpiter se gesserint*; sententiarum quidem nexu optimo. Mali sunt et turpes, ideoque infelices sint atque fiant necesse est. Tum aperta esset distinctio inter μοχθηρίαν, turpitudinem, atque κακοδαιμονίαν, seu infelicitatem; simulque inesset verbis: infelicitatem cum turpitudine arcto vinculo esse copulatam. Explicatio haec atque lectio, qua admissa, καὶ significaret *etiam*, aliquid praesidii acci-

pere videtur ex eo, quod Ocellus alibi, quum *natos* vult indicare, non solet dicere *οἱ γενόμενοι*, sed *τὰ γενόμενα*. Sin retineamus articulum: *οἱ γενόμενοι* ad subolem pertinet, atque ita locum habet quaestio Vizzanii: „Sed quid proli cum intemperantia conceptae cum improbitate et infelicitate? paterna numquid vitia in prolem transfunduntur? Deus numquid parentum sceleris innocentes filios poenas subire cogit, Agamemnonis instar, supplices Antimachi filios hoc immiti responso prorsus perdentis: Iliad. XI. [142.]

Νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετε λώβην.

Duplex huius dicti caussa potest assignari, altera a naturae decretis, altera e summa numinis prouidentia desumta. Si priorem respiciamus, dicere licebit, eos, qui ab intemperantibus progignuntur, ideo improbos futuros Ocellum asserere, quia coitus frequens seminis perfectam concoctionem in genitoribus impediet, ac eorum corpora maxime debilitabit. Homo enim omnium animantium maxime in concubitu dissoluitur, vt seminis plurimum sui corporis proportione emittens *sect.* 4. *probl.* 6. vnde sequetur, eos foetus, qui inde enascentur, languido corpore ac imperfecta temperie affectos prodire, ideoque, quum, iuxta philosophantium placita, corporis temperiem pleraeque propensiones ac morum semina sectentur, ea, quam obseruabat Philosophus *physiogn. cap.* I. ratione (vnde illius artis non penitus inania principia prodiere, Pythagoreis forte non ignota, quorum princeps neminem sui contubernii participem reddebat, quin prius diligenter oris speciem, incessum, totumque corporis motum considerasset. Porphyr. et Iamblich. de Vita Pyth. c. 17.) facillime continget, filios huiusmodi ad improbitatem declinare, accedente praecipue pessimo parentum exemplo, quod non exiguos vitiorum fomites praebet; nam:

— — velocius et citius nos

Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis

Quum ſubeant animos auctoribus. Vnus et alter
Forſitan haec ſpernant iuuenes, quibus arte benigna
E meliore luto finxit praecordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpae.

Iuuenal. Sat. XIV. [vſ. 32 - 38.] ea quinimo vitiorum ſemina peſſimo producet prouentu facile neglecta prolis recta educatio, e qua longe melior, quam ex Democriti medicamento, apud *Plinium Nat. Hiſt. L. XXVI. c.* 4. filiis accedit probitas et fortuna; vt enim docebat Plato, nemo ſponte malus eſt, [h. e. nemo *vult* malus eſſe] at prauus corporis habitus, ac rudis educatio homines malos conſtituere conſueuerunt: praua vero facillime accedet educatio pueris, ab intemperanti et ſoli dedito libidini progenitis; quia intemperans pater nullam prolis, quam ſuſcipere nolebat, gerens curam, paterna negligit iura, et vitiis deditus in libidines, non in prolis educationem ſuas adigit cogitationes, eoque magis, quod inde ad alia diſtrahitur, et a morbis, ob coitus frequentiam, vt mox dicetur, prodeuntibus, et ab inopia, ad quam facile vergunt impuris hisce omnino demerſi amoribus:

Adde quod abſumunt vires, pereuntque labore:
Adde quod alterius ſub nutu degitur aetas:
Labitur interea res, et vadimonia fiunt.
Languent officia, atque aegrotat fama vacillans.

Lucret. Lib. IV. [vſ. 1114. ſqq.] Ex his praeterea parentibus prodeuntes filios infelices futuros aſſerit Ocellus, quia felicitatem, vel idem ac bonam fortunam ſeu virtutem, cum veterum plurimi conſtituiſſent, *eth.* I. *cap.* 9. nullo pacto ea huiusmodi proles gaudebit: improbus quippe ex dictis cum ſit huiusmodi filius, ſi virtutem felicitas reſpiciat, ea non potietur, ſi fortunae bona, iis facile deſtituetur; nam frequens coitus varios cum progignat morbos; puta phtiſin,

epilepsiam, hecticam, podagram; stomacho, iecori, cordi, renibus, aliisque membris noceat, — et eorum morborum quam plurimi a parentibus ad filios transmitti consueuerint, manifeste patet, non immerito a nostro auctore affirmari, infelicem futuram huiusmodi parentum prolem. Idem quoque certum est penes pia Ocelli placita, si ad summam Numinis providentiam placeat confugere. Vt enim plerumque videmus, prolem ex adulterio prognatam in enormia vitia erumpere, id quasi permittente Deo, vt a scelere illo frequenti mortales arceantur, tam acerbos inde fructus vt plurimum prodire cognoscentes: ita censuit Ocellus, Deum nil felicitatis concessurum proli, quae ex parente prodiit, qui a Venereis quum non abstineat, non prolem ab eis, sed voluptatem expetit; vt inde homines ab hoc inhumano scelere arceantur: cui adiiciendum, etiam ethnicos fuisse opinatos, delicta parentum plerumque a numine in filiis plecti, quod quomodo diuinae iustitiae conueniret, acutissime inquirens *Plutarchus De his, qui sero a numine puniuntur,* non id respiciens, quod principes excitauit, vt parentum delicta in filiis punirent, de quo dicebat *Cicero* in Epist. ad Brutum: *nec vero me fugit, quam sit acerbum parentum scelera filiorum poenis lui; sed hoc praeclare legibus comparatum est, vt caritas liberorum amiciores reipublicae parentes redderet;* nostro enim non eget amore Deus: sed id, quod naturali ratione consequi licebat, coniiciens, dicebat, e parentibus, qui morbis affecti vixissent, prodeuntes filios, vt ad illud morbi genus procliues a medicis et amicis ad austeram victus rationem impelli, exercitationes iisdem violentas ac pharmaca assignari, non quod aegritudinibus correpti sint, at ne iis corripiantur, iisque premi angustiis non supplicii, sed custodiae ac salutis gratia: idem pariter putabat a Deo, cunctorum opifice et moderatore, sanctissime praestari, quod is scilicet sacra perspiciens prouidentia ingeniorum in filiis similitudines, non parentum in iis plectat vitia, sed coelitus immissis morbis ac aerumnis saeuitiam, adulteria,

auaritiam, et huiusmodi atroces animi morbos antevertat, priusquam erumpant, et poenis hisce, veluti salutaribus pharmacis, impediat, priusquam ab animorum motibus in magna flagitia erumpentibus detegantur, ideoque non omnes prauorum hominum filios videmus infelices, dum eorum aliquos virtutis acerrimos sectatores futuros praeuideat Deus, ideoque ab iis, tanquam pharmaco non egentibus, infortunia auertat, ἀλλ᾽ ὅσων ἡ φύσις ἔστερξε, καὶ προσήκατο τὸ συγγενὲς, τούτων ἡ δίκη διώκουσα τὴν ὁμοιότητα τῆς κακίας διεξῆλθεν. Quod si quis dixisset, saltem parentes etiam plectendos fuisse; si enim in filiis vel ipsas propensiones Diuina plectit iustitia, cur etiam in parentibus impia opera non plectat? hoc quaesitum acute sapientissimus ille vir excludit responso, id nos asserens inquirere, ἀγνοοῦντες, ὅτι τοῦ γενομένου πολλάκις τὸ μέλλον, καὶ τὸ λανθάνον τοῦ προδήλου χεῖρόν ἐστι καὶ φοβερώτερον. οὐ δυνάμενοι δὲ συλλογίζεσθαι τὰς αἰτίας, δι᾽ ἃς ἐνίους μὲν καὶ ἀδικήσαντας, ἐᾷν βέλτιόν ἐστιν, ἐνίους δὲ καὶ διανοουμένους προκαταλαμβάνειν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ φάρμακα ἐνίοις μὲν οὐχ ἁρμόζει νοσοῦσιν, ἐνίοις δὲ λυσιτελεῖ καὶ μὴ νοσοῦσιν ἐπισφαλέστερον ἐκείνων ἔχουσιν. Haec igitur fortasse respicientem Ocellum crediderim dicere improbos et infelices ab iis parentibus progenitos; et infelicitatis caussam reiicere etiam in Numen ipsum: quasi tam placida naturae decreta violantes, infelici etiam filiorum conditione plectens." Haec Vizzanius pag. 229 - 233.

6. βδελυροί) H. e. abominandi, abominabiles. *Tim.* Gloss. Plat. hoc vocabulum explicat: αἰσχροποιός, vbi videndus Ruhnkenius pag. 60. Ad illustrandam significationem a Timaeo propositam facit locus Plutarchi de Educ. c. 13. §. 11. λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ· sed ad nostrum locum magis facit Scholiastes Aristophanis ad Nub. vs. 445., a Ruhnkenio d. l. excitatus: βδελυρός· καὶ τὸν πόρνον οὕτως ἐκάλουν — καὶ τὸν μίσους ἄξιον, καὶ τὸ μισεῖσθαι βδελύττεσθαι. Quod autem Dii hic dicuntur, eiusmodi hominem habere odio, id aliter placuit Origeni contra Celsum, I.

I. c. 71. qui monuit, fieri non posse, vt homo sit θεομισής· ἐπεὶ ὁ θεὸς ἀγαπᾷ τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν βδελύσσεται ὧν ἐποίησεν.

7. καὶ δαιμόνων) Nisi forte hic tantum descriptio est vniuersalitatis; *odio habetur ab omnibus*, quo in genere auctores non solent vrgere singula: Ocellus curam rerum humanarum tribuit etiam daemonibus; id quod probabile omnibus videbitur, qui quum omnino veterem philosophiam et mythologiam, tum in primis Pythagoreorum decreta cognouerint. Conf. *Illustr. Meiners* Gesch. der Wissensch. Griechenlands u. Roms, T. I. pag. 483. sqq. et pag. 564.

8. οἴκων καὶ πόλεων) „Ab his postremis, quia vitiis deditus homo familiarum et ciuitatum deterrima pernicies est censendus: homo enim, vt verbis Philosophi vtar *politic.* I. c. 2. sicuti τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν· οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα.“ Haec Vizzanius pag. 233. qui etiam trium horum, Deorum, Daemonum, hominum, meminisse Ocellum arbitratur, Pythagorae praeceptoris monita atque aurei carminis initium respicientem, vbi ἀθάνατοι θεοὶ, ἥρωες ἀγαυοὶ atque καταχθόνιοι δαίμονες memorantur.

9. ταῦτα ἓν) Aut haec incommoda, aut omnino omnia hactenus hanc in rem dicta; posterius videtur verius.

10. ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις) Sensus sine dubio est: non licet eadem ratione ad Veneris vsum accedere, qua eâ animalia vtuntur ratione carentia. Potest quidem alius excogitari construendi modus: vt ὁμοίως significet *pariter*, atque προσέρχεσθαι trahatur ad ἀλόγοις ζώοις. Sed detestandi sceleris, cuius tum fieret mentio, nullam hic mentionem fieri putem; foret enim contra omnem dissertationis nexum. Sed quomodo Ocellus putauit, animalia hac in re versari? Oppositum satis hoc docet. Animalia coeco feruntur et naturali impetu; non faciunt ἐκ προνοίας· non

non reputant, hoc factu esse necessarium atque honestum.

11. ὡς ἀναγκαῖον καλὸν ἦγ.) Quid si legatur: ἀναγκαῖον καὶ καλὸν, vt statim dicitur? ἀναγκαῖον autem h. l. sensu morali esse positum, *quod necessarium censendum* est, vix annotatione eget. Alioquin distinguitur ἀναγκαῖον, quod coacti facimus, non sponte et deliberate, atque ἀγαθὸν, quod sine externo quodam incitamento expetimus. Plato de Republ. II. p. 208. T. VI. ὅτι πάντες αὐτὸ οἱ ἐπιτηδεύοντες, ἄκοντες ἐπιτηδεύουσιν, ὡς ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀγαθόν. Atque haec significatio alicui placere posset etiam hoc loco, locum Platonis respicienti de Republ. V. p. 22. T. VII. Mares et feminae ὁμοῦ δὴ ἔσονται. ὁμοῦ δὲ ἀναμεμιγμένων καὶ ἐν γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ τροφῇ, ὑπ' ἀνάγκης, οἶμαι, τῆς ἐμφύτου ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μῖξιν. ἢ οὐκ ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν; Οὐ γεωμετρικαῖς γε, ἦ δ' ὅς, ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις· αἳ κινδυνεύουσιν ἐκείνων δριμύτεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν τε καὶ ἕλκειν τὸν πολὺν λεών. Sed aut haec reiicienda explicatio, aut mutanda quae sequuntur εἴπερ ἀναγκαῖον etc. quare prius faciendum duco, praesertim quum alius Platonis locus de Republ. VII. pag. 179. doceat, significationem vocis ἀναγκαῖον, quam hic praeferimus, non esse antiquis ignotam; ita enim Plato: οὐχ ὡς καλόν τι, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον πράττοντας· καὶ οὕτως ἄλλους ἀεὶ παιδεύσαντας, τοιούτους ἀντικαταλιπόντας τῆς πόλεως φύλακας, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντας οἰκεῖν. Quamuis enim etiam hoc loco καλὸν et ἀναγκαῖον opponantur, facile tamen omnis disputationis series docet, de quo necessitatis genere sermo sit.

12. εἴπερ ἀναγκαῖον — νομίζουσι) *Si quidem necessarium atque pulchrum arbitrantur.* Conclusionis ratio haec est: Si homines honesti necessarium atque pulchrum esse putant, non *multis* solum, sed *bonis* etiam viris ciuitates repleri, id etiam necessarium ducere debent, quo vno illud possunt consequi, sc. vt in Venere rationis sequantur dictamina, vt ratione ducantur, non voluptate ferantur.

13. ἡμερώτατον γὰρ — ὁ ἄνθρωπος) Dixi in nótis criticis, saepissime apud auctores hanc exstare sententiam, quod nunc docendum. Conf. Plato de Legg. VI. p. 279. T. VIII. Phaedone, c. 31. pag. 346. Fisch. Sophista, pag. 212. T. II. Aristoteles Politic. I. c. 2. p. 381. vbi magis definite proponitur; Nicomach. I. c. 5. pag. 10. B. Topic. V. c. I. p. 319. F. Philo de Mundo non interituro, pag. 732. E. Colon.

14. ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον) Sed etiam, id quod maximum est. Conf. ad §. 3. n. 3.

§. 5.

1. διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν) Nimirum, si continentiam et temperantiam, de qua hactenus, coluerint.

2. πόλεις εὐνομουμένας οἰκήσουσιν.) *Ciuitate vtentur bonis legibus instituta.* πόλεις εὐνομουμένας dixit Plato Critone, p. 123. T. I. Bip. πόλιν εὐνομωτάτην Timaeo, T. IX. pag. 286. 293. et pag. 295. ᾠκεῖτε ἂν δὴ νόμοις τε τοιούτοις χρώμενοι, καὶ ἔτι μᾶλλον εὐνομούμενοι etc. εὐνομία autem est partim legitima agendi ratio, cui opponitur ὕβρις, Hom. Odyss. ρ, 487. partim conditio reipublicae bonis legibus instructae. Conf. Herodot. I, 65. II, 124. I, 97. οἰκήσουσι vero significare dicitur *habitabunt.* Vid. Ernest. ad Xen. Mem. Socr. I, 1, 7. Perizonius ad Aelian. Var. Hist. VIII, 5. p. 404. et ad L. XIII, 42. p. 259. sq. Sed haec significatio nostro loco non est apta; nam quae sequuntur οἰκονομήσουσι, κατασκήσουσι, *actionem* quandam et *conatum* significant, quare fieri non potest, quin lector etiam in οἰκήσουσι eiusmodi studium desideret, et offendatur, quum habitare sedentis et quiescentis potius sit, quam agentis et molientis. Quid igitur? Kühnius ad locum Aeliani, primo loco a me adductum, ita scripsit: „Clariss. Verheyk ad Ant. Lib. p. 204. nuper exemplis probauit, non constanter esse ab auctoribus obseruatam si-

lam inter οἰκεῖν et οἰκίζειν differentiam." Verheykii probatio mihi nunc ad manus non est, nec scio accurate, quae sit eius mens; parum tamen probabile mihi videtur, οἰκεῖν πόλιν ita dici, vt sit *aedificare, exstruere* vrbem; et οἰκίζειν πόλιν, vt *inhabitare* vrbem denotet; neque tamen οἰκεῖν nihil significat, nisi *habitare*; comprehendit enim etiam institutionum, actionum et administrationum ad habitandum necessariarum significationem, ita vt, pro vario nexu, *instituere, administrare, disponere, regere*, atque adeo *parere* simul significet. Velut apud Platonem Amat. T. II. p. 42. Bip. Καὶ μὴν ὄντω γε καὶ πόλεις εὖ οἰκοῦνται, ὅταν οἱ ἀδικοῦντες δίκην διδῶσιν. Idem de Republ. II. p. 235. T. VI. ἐν μὲν ταῖς ὀρθῶς οἰκουμέναις πόλεσι, i. e. in ciuitatibus bene institutis et comparatis. Huc pertinet etiam locus Xenophontis supra commemoratus, in quo Ernestius pro οἰκήσειν πόλεις dedit οἰκίζειν et postea οἰκίσαι, sine necessitate; nam non est, cur eo in loco potius de aedificanda vrbe, quam de instituenda ciuitate, cogitetur. Conf. Mem. Socr. IV, 1, 2. vbi dicitur: ἐπιθυμεῖν τῶν μαθημάτων πάντων, δι᾽ ὧν ἔστιν οἰκίαν τε καλῶς οἰκεῖν καὶ πόλιν, καὶ τὸ ὅλον ἀνθρώποις τε καὶ ἀνθρωπίνοις πράγμασιν εὖ χρῆσθαι. Ib. L. IV. c. 4. §. 16. Ἄνευ δὲ ὁμονοίας οὔτ᾽ ἂν πόλις εὖ πολιτευθείη, οὔτε οἶκος καλῶς οἰκηθείη. Xenophon Oecon. I, 2. 3. εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. Isocrates Paneg. p. 63. ed. Wolf. αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι᾽ ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις. coll. Plat. in Menex. c. 8. p. 31. et 32. Gottleberi. Clemens Alex. Strom. II. p. 405. A. Sylb. εὖ μὲν οἰκοῦνται πόλεις, εὖ δ᾽ οἶκοι. coll. Wetsten. ad Euang. Matthaei c. XII. vs. 25. T. I. pag. 391. Etiam compositum διοικεῖν frequenter ita legitur, vt sit administrare, regere. Vid. Philo de mundo, statim initio; Plato Amator. pag. 42. Bip. Critone, c. 13.

3. εὐανδρίᾳ) Εὐανδρίαν apud recentiores Graecos positam inueni pro ἀνδρία, velut Basilaces in oratione funebri, fratri suo habita, quae est MS. in codice Vitebergensi, ita: οἵ σε καὶ νῦν ποῖ μὲν, τῆς ἐν πολέμῳ εὐανδρίαν (lege εὐανδρίας) ἄγανται, ποῖ δὲ τῆς ἐν πρεσβείαις με-

λιγλώττου παθῦς, καὶ φρενὸς σαθηρᾶς καὶ ἀπεριτρίπτου συνθέσεως. Hoc autem Ocelli loco *ciuitati* tribuitur εὐανδρία, quae viros bonos, fortes, ſanos alit; quo ſenſu Ariſtophanes Nub. vſ. 299. Athenas vocauit εὔανδρον γᾶν, vbi Scholia, τὴν ὑπ' ἀρίστων ἀνδρῶν παροικουμένην atque Xenoph. Mem. Socr. III, 3, 12. ſcripſit οὐδὲ εὐανδρία ἐν ἄλλῃ πόλει ὁμοία τῇ ἐνθάδε συνάγεται. In vocabulo πολυανδρία autem non latet fortitudinis aut omnino honeſtatis ſignificatio, vt Rotermundus vertit τραγικώτερον *männerheldenreich*, ſed ſignificatur ſolummodo *multitudo* hominum, quae *virtuti* hominum h. l. opponitur.

4. χορηγῦνται) Nogar. *Quum illi non multos tantum homines, ſed etiam probos ſuppeditabunt;* quaſi in textu reperiſſet πολυανδρίαν et εὐανδρίαν. Immo reddendum: *ſi non tantum multis, ſed etiam honeſtis hominibus ſuppeditabunt.* Χορηγὸς quis ſit, docuit Vlpianus ad Demoſthen. in Leptin. pag. 302. Baſ. χορηγὸς δὲ, ὁ τοῖς Διονυσίοις καὶ τοῖς Παναθηναίοις τῷ χορῷ τὴν τροφὴν παρέχων, καὶ στεφάνους, καὶ κόσμον, καὶ ὅσα περὶ τοιαύτην πανήγυριν. Conf. Erneſt. ad Xen. Mem. Socr. III, 4, 3. Ariſtoteles Poëtica, c. 14. Plato de Legg. II. pag. 60. T. VIII. Bip. χορηγεῖν, ſumtus praebere choro, caeterisque rebus ad ludos pertinentibus, vnde χορηγεῖν a Phauorino explicatur: τὸ ἀφ' ἑαυτῦ τινὰ διδόναι, ὅθεν καὶ χορηγεία [lege χορηγία] ἡ ἑκούσιος δόσις καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς γινομένη. χορηγῦνται autem accipi poteſt tanquam Medium, *ſi ſuppeditabunt ſibi;* tum idem fere eſſet quod εὐπορεῖν· mallem tamen Paſſiue id ſumere, quo vſu dixit Ariſtoteles Nicom. I, 11. pag. 17. A. τὸν — τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον, *bonis externis abunde inſtructum.* Conf. Ariſtot. Politic. VII. c. 1. fine et Polit. IV. c. 1. Cicero Catilin. II. c. 11. dixit: *omiſſis his rebus omnibus, quibus nos ſuppeditamus.* Quin autem ea aetate, qua Ocellus vixiſſe dicitur, haec vocula eiusque ſignificatio, hic obtinens, iam vſitata fuerit, dubitari non poteſt.

§. 6.

1. Nominat auctor vitium, quod in eligendis vxoribus committi ſoleat, docetque, quae ſit coniux eligenda. Quam quidem rem tractauit etiam Plato Politico pag. 116. T. VI. Bip.

2. πρὸς τὸ μέγεθος τῆς τύχης) Ordo eſt: ἁμαρτ. πολλοὶ συνιστάντες τὰς γάμους, ἀποβλέποντες μὴ πρὸς τὸ μέγ. — ἀλλὰ πρὸς τὸν πλ. etc. Sed quaeritur, quid ſit μέγεθος τῆς τύχης; Klotzii coniecturam in notis criticis vidimus; Vizzanius vero intelligendam cenſuit *magnitudinem euentuum*; „vt ſcilicet nomen τύχη euentum, et praecipue aduerſum, videatur ſignificare; quod certe nominis illius patitur natura, vt apertiſſime videtur indicaſſe Euripides, dum interroganti Agamemnoni;

— τίς ἔστι δυστυχὴς ἔφυ γυνή;

Hecubam induxit reſpondentem [Hecub. vſ. 785. ſq.]

Οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ τὴν τύχην αὐτὴν λέγεις.

idque eo magis hic aſſerendum arbitror, quod Pythagoreis video id familiare, qui, licet nomen illud aliquo nobili locupletent epitheto, pro infortunio tamen accipere conſueuerunt; ſic enim Pythagoras, hac voce dum vteretur, dixit (in aur. carm. comm. 17.)

Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν.

quod carmen Hierocles exponens, ac inquirens, cur a ſummo numine mortalibus infortunia immittantur, ſemper ea verba pro infortuniis Diuinis, h. e. a Deo immiſſis, accepit." Haec quidem Vizzanius pag. 241. eodemque modo locum cepiſſe videtur Battaeſius, quum verteret: *n'enviſageant dans le chaix d'une épouſe, ni leur propre danger, ni l'intérêt commun.* Idem tamen Vizzanius in paraphraſi dedit: *qui nec aliorum infortuniis perterriti.* Mihi vero olim locus ita accipiendus videbatur, qui nec magnitudinem fortunae ſecundae, nec publica commoda reſpiciunt, vt,

quum μέγεθος τῆς τύχης, et συμφέρον τῷ κοινῷ opponi videantur, prius felicitatem vniuscuiusque et singulorum, posterius salutem totius ciuitatis denotet, atque sensus sit: qui nec se ipsos felices reddere, nec reipublicae veram vtilitatem afferre conantur. Sed nunc haec talia reiicienda puto, quia e vocibus non satis erui possunt, atque iis illata videntur. Graecus homo hanc sententiam sine dubio aliter dixisset; quare nunc τύχην puto esse *conditionem et fortunam*, qua quis vtitur; vt omnia ea comprehendat, quae deinceps curatius ab auctore nominantur, puta, locum, quo quis natus est; rei familiaris rationes, aetatis modum etc. Τύχην ita dici, dubio caret. Achilles apud Libanium T. IV. pag. 68. l. 7. Reisk. dicit: ἐκάςῳ γὰρ ὅ τι φίλον, τοῦτ' ἔντιμον, ἐμοὶ δὲ ἦν ἐκείνη περὶ πολλοῦ, καὶ οὐδὲν ἐκώλυεν ἡ τύχη: non obstabat, quod ego dominus et liber, ista vero ancilla et captiua esset. Veram esse hanc Ocelli explicationem locus vincit Callicratidis infra n. 10. efferendus, vbi de eadem re eadem vocula eodem modo explicatur. Scrupulum contra hanc interpretationem mouebit fortasse vocabulum μέγεθος, quod ita parum commode adhibitum videtur, quum ita non tantum μέγεθος, verum etiam μικρότης τύχης respicienda sit. Sed hunc scrupulum excutiet facile aetatis, qua hic libellus scriptus dicitur, consideratio. Debuisset auctor ποσότητα dicere, sed haec vocula ista quidem aetate nondum nota; potuisset λόγον, quo supra vsus est, ponere, sed hoc vocabulum non videtur in mentem ei venisse, cui cum lingua, parum adhuc ad vsum philosophicum apta, quasi conflictandum fuit.

3. πρὸς τὸν πλοῦτον) Sunt huiusmodi querelae perantiquae. Anacreon Od. 46, 5. sqq.

Γένος οὐδὲν εἰς Ἔρωτα
Σοφίη, τρόπος πατεῖται·
Μόνον ἄργυρον βλέπουσιν.
Ἀπόλοιτο πρῶτος αὐτὸς
Ὁ τὸν ἄργυρον φιλήσας.

Conf. Ouid. de Art. Am. II, 277. sqq. et Aeschyli Prom. vinct. vs. 893. sqq. Schütz.

Ἦ σοφὸς, ἦ σοφὸς ἦν,
Ὃς πρῶτος ἐν γνώμᾳ τόδ᾽ ἐβάστασε
— — —
— μήτε τῶν πλούτῳ διαθρυπτομένων
Μήτε τῶν γέννᾳ μεγαλυνομένων
Ὄντα χερνήταν ἐραστεῦσαι.

4. νέαν καὶ ὡραίαν) *Quae sit aetatis ad matrimonium aptae.* Sic Herodotus dixit: ὡραίην ἀνδρὸς L. I. c. 107. et γάμων ὡραίας L. I. c. 196. atque h. l. opponuntur *vetulae.* Quoniam autem νέα et ὡραία tali modo fere synonyma videntur: facile adduci possemus, eam praeferre vim, qua ὡραία *speciosam, formosam, venustam* denotat; ad quas dotes veteres etiam respexisse, tanto naturae testimonio constat, vt Plutarchi de Educ. II, 8. verbis ad fidem faciendam opus non sit. His non obstantibus priorem explicationem retineo, non solum propter vsum vocis hac in re fere proprium, sed etiam propter Ocelli synonyma haud recusantis dictionem. Sic infra §. 14. μίξεις καὶ κοινωνίας. Qua de caussa eam quoque subtilitatem remouendam arbitror, qua ὡραία adiectum diceremus, vt illud νέα accuratius definiatur, sc. ne sit aetate nimis tenui.

5. ὑπερηλικεστέραν) *Quae sit aetatis nimium provectae.* Talem etiam nec Socrates duci voluit, quem videbis apud Xenoph. Mem. Socr. IV, 4, 10. sqq. nec Epicharmus et Euripides apud Clementem Alexandr. Strom. VI. pag. 620. Sylb. Vizzanius duo potissimum incommoda e matrimonio dissimili oriunda recenset; quod scilicet prole careant, atque morum dissimilitudine amor impediatur. Aristot. Oecon. I, 4. 2. Rhetor. c. 12. et 13.

6. ἐπίδοξον τῷ γένει) ἐπίδοξος proprie is est, de quo opinio quaedam et spes aut metus est. Ammon. ἔνδοξος μὲν γάρ ἐστι ὁ ἐπίσημος, ἐπίδοξος δὲ ὁ προσδοκώμενος

καὶ ἐλπιζόμενος. Vide quos laudant interpretes eius: Thomas Mag. οὐχ ὁ ἔνδοξος, ὥς τινες, ἀλλ' ὁ προσδόκιμος. Phrynich. ἐπίδοξον τὸν προσδοκώμενον καὶ ἐλπιζόμενον, οὐχ, ὡς οἱ ἀμαθεῖς, τὸν ἐπίσημον. Nec negari poteſt, vſum auctorum probatiſſimorum huic ſignificationi patrocinari. Herodot. I, 89. τάδε τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι. Idem L. VI. c. 12. πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαι εἰσί. Plato Theaetet. pag. 51. T. II. Bip. τινὲς ἡμῖν τῶν νέων ἐπίδοξοι γενέσθαι ἐπιεικεῖς. Lycurg. adu. Leocrat. pag. 99. Hauptm. διὰ τὸ μὴ ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις γεγενῆσθαι τοιοῦτον μηδὲν, μήτε ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐπίδοξον εἶναι etc. Ioſephus Ant. XIII. pag. 459. E. Geneu. ἐπίδοξος ἦξεν, quem venturum ſperabant. Attamen infitias ire non poſſumus, etiam alterius ſignificationis documenta extare. Velut Euſebius Hiſt. Eccl. III. c. 9. Ioſephum Iudaeum vocat ἄνδρα ἐπιδοξότατον, intelligens ἐνδοξότατον. atque Diogenes Laërt. VII, 180. οὕτω δ' ἐπίδοξος ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἐγένετο, ὥστε δοκεῖν τοὺς πλέους, ὅτι, εἰ παρὰ θεοῖς ἦν ἡ διαλεκτική, οὐκ ἂν ἦν ἄλλη, ἢ ἡ Χρυσίππειος.

His locis noſter hic adiiciendus; nam etiam hic pro ἔνδοξος collocatum eſt, id quod ſequens ὑπερέχουσα κλ. ſatis declarat. ὑπερχρήματος vero eadem forma dicitur, vt apud *Herodot.* I, 89. ἀχρήματοι.

7. διχοφροσύνην κατ.) Obiiciunt quidem noſtrae aetatis philoſophi iis, qui ad felicitatis appetitum omnem rationem moralem referunt, valde diuerſas eſſe hominum ſententias, ſi quaeratur, qua in re felicitas ſit ponenda; atque hoc multis in rebus vere dicitur; attamen ſunt in hoc quoque genere, in quibus omnes omnium aetatum homines mirifice conſentiant, velut ea, de quibus Noſter hic agit. Neminem enim repertum iri confido, cui domeſticae turbae et diſſenſiones placeant et delectationem quandam afferant. Ita certe ratio humana ſaepius iudicauit. Iamblichus de Vita Pythag. c. VII. pag. 46. ſq. Arcer. affert apophthegma, quod Pythagorae tribuit: φυγαδευτέον πάσῃ μηχανῇ, καὶ περικοπτέον πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ μηχαναῖς παντοίαις ἀπὸ μὲν σώματος νόσον, ἀπὸ δὲ ψυχῆς

ἀμαθίαν, κοιλίας δὲ πολυτέλειαν, πόλεως δὲ στάσιν, οἴκου δὲ διχοφροσύνην. etc. Euripides in Medea, vſ. 14. ſq.

Ἥπερ μεγίστη γίνεται σωτηρία,
Ὅταν γυνὴ πρὸς ἄνδρα μὴ διχοστατῇ.

Atque Vizzanius attulit Euripidem in Oreſte [vſ. 601. ſqq.]

Γάμοι δ' ὅσοις μὲν εὖ καθεστᾶσι βροτῶν,
Μακάριος αἰών· οἷς δὲ μὴ πίπτουσιν εὖ,
Τά τ' ἔνδον εἰσὶ τά τε θύραζε δυστυχεῖς.

8. φίλοις) Sc. nobilibus et potentibus; nam de amicis vxorum, quos noſtra aetas vocaret, ſermo hic non eſt.

9. προαιρεῖται) Simpliciter denotat *vult*, *cupit*. Aelian. V. Hiſtor. II, 13. atque opponitur φεύγειν, auerſari. Ariſtot. Poët. c. 6. Apud Xenophontem frequenter legitur. Ad ſententiam Noſtri quodammodo facit Cleobuli dictum a Stobaeo exhibitum Serm. pag. 45. γαμεῖν ἐκ τῶν ὁμοίων· ἐὰν γὰρ ἐκ κρειττόνων, δεσπότας, ὀ συγγενεῖς, κτήσῃ.

10. φύσεως νόμον.) Confer de notione Xenoph. Mem. Socr. IV, 4, 19. Formula habetur etiam apud Platonem Gorgia T. IV. pag. 81. Bip. vbi Callicles ea vtitur, cf. Iuſtin. Apolog. II. c. 2. Etiam in hac ſententia mirus deprehenditur hominum conſenſus. Ariſtot. Polit. I. c. 8. ab initio: τό τε γὰρ ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον. adde et c. 3. eiusdem libri, quod attulit Vizzanius. cf. Ioh. Stobaei Sermo LXVIII. Plato de Legg. VI. pag. 293. ſqq. T. VIII. Bip. vbi ſimilia habentur; et qui adducti ſunt a Vizzanio pag. 245. Martialis Epigr. L. VIII. [ep. 12.] Iuuenal. Sat. VI. [vſ. 168 - 170.] et Callicratides Laco in libro de famil. felicitate: Γαμίσκοντα δεῖ γαμεῖν ποτὶ τὰν αὐτῶ τύχαν, ἵνα μήτε ὑπὲρ τὰν δύναμιν, μήτε μείονα τᾶς δυνάμιος τὸν γάμον ἐπάγηται, ἀλλὰ ποτὶ λόγον τᾶς ἰδίας δυνάμιος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τὰν δύναμιν ἐπάγοντες στασιάζοντι διὰ τὰν ἀγεμο-

νίαν· αἱ μὲν γὰρ τῷ πλούτῳ καὶ τῷ γένει καθυπερέχοισαι, τ' ἀνδρὸς ἀρχᾶν προαιρεῦνται· ὁ δὲ ἀνάξιον ἄγεται, καὶ παρὰ φύσιν συγχωρέν. οἱ δὲ μάσονα τᾶς δυνάμιος, τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ μέγεθος τῶ οἴκω συναιρεῦντι. Vid. Stobaeum, Serm. LXXXIII. pag. 486. Ad voc. *ἐφικέσθαι* conf. Strabo Geogr. L. I. pag. 3. Alm. *δι' ἧς μόνης ἐφικέσθαι τοῦδε τοῦ ἔργου δυνατόν.*

§. 7.

1. Hac et sequente paragrapho monet Ocellus, familiarum conditionem plurimum conferre ad totius reipublicae tum salutem et felicitatem, tum turbationem atque ruinam. Optime cohaeret tractatio. Nam quum supra §. 6. duo proposuisset in matrimonio ineundo spectanda, *μέγεθος τῆς τύχης*, atque *τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ*: quae ad *τύχην* pertinerent, sectione antecedente explicauit, quae ad communem vsum spectant, nunc recenset. Aliter tamen nexum mente concepit Vizzanius, cuius verba subieci, vt appareat, quanta sit cautio adhibenda, ne nexum aliter, quam auctor, concipiamus. Vizzanius pag. 248. ita: „Eos dixerat Ocellus in limine praecedentis textus, qui ab imparibus non abstineant nuptiis, publica commoda nil prorsus intueri, nec aduersorum magnitudinem euentuum, qui inde consequantur, vllo pacto perhorrescere; idque recensitis ostentarat [ostenderat] dissidiis, quae inter coniuges emergunt, quos diuersa natalium et fortunae conditio premebat. Facillime quis igitur potuisset vtique dicere: ruat tota familia, inde forsan commune bonum abolebitur, cui nil confert omnino perfecta familiae felicitas? Haec vt ruat obiectio, nunc auctor profitetur, e familiis bene vel male institutis potiora reipublicae bona vel incommoda prodire." Haec ille. Parum tamen cohaerere mihi videntur; neque enim ista obiectio petit rem adhuc expositam, atque demonstrationem exhibitam; quis enim homini, ad vitam prudenter degendam consilia danti, sanus obiiceret: ruat tota familia! Sed referenda esset haec

obiectio ad eam partem, ad quam confirmandam nihil adhuc dictum erat. Deinde Ocellus non ita ſolet rem habere cum aduerſariis, vt ſequioris aetatis philoſophi, quare etiam de obiectionibus haud adeo cogitauit.

2. *συμβαίνει γενέσθαι*) *συμβαίνειν* h. l. in malam partem dicitur, vt ſaepius, velut Xenoph. Memor. Soc. IV, 2, 35. Plutarch. de Educ. IV, 14. Herodot. II, 120, ſaepius. Idque hoc loco abundare videtur, vt apud Platonem Phaedone XIII. vid. Fiſcher. n. 26.

3. *μέρη γὰρ*) Similia ſunt apud Ariſtotelem Polit. I, 8. *ἐπεὶ γὰρ οἰκία πᾶσα μέρος πόλεως, ταῦτα δ'* (liberi, vxores, ſerui) *οἰκίας, τὴν τοῦ μέρους πρὸς τὴν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν ἀρετήν. ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντας παιδεύειν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας.* Conf. Iambl. de V. Pyth. c. 30. *ἀρχή ἐστιν ἡ περὶ τὸν οἶκον δικαία διάθεσις τῆς ὅλης ἐν ταῖς πόλεσιν εὐταξίας, ἀπὸ γὰρ τῶν οἴκων αἱ πόλεις συνίστανται.*

§. 8.

1. Pergit in explicanda re eadem, vnde Vizzanius hanc et ſuperiorem ſectionem recte comprehendit nomine ſeptimae.

2. *ἐν ταῖς τέχναις.*) Nemo vitio mihi ducet, quod vnius Codicis auctoritate, (et fortaſſe ne huius quidem, quum poſſit eſſe coniectura Siebenkeeſii, variantibus lectionibus immixta) hanc lectionem praetulerim. Nam vulgata lectio, *ἐν ταῖς πρώταις*, vix ſenſum habet, et ſi quid video, ne graeca quidem eſt. Nogarola eam ita cepit: *atque vt primarum quidem partium primae ſtructurae ad vniuerſum opus* etc. Sed quo ſenſu, qua ellipſi, quo vſu, neſcio. Vizzanius reddidit ad vocem: *in primis*, ſenſu quidem bono, ſed quaeritur, num graeca lingua hoc ferat. Supplendum eſſet *αἰτίαις*. Apud Ioſephum Ant. XVI. c. I. pag. m. 548. C. inueni quidem: *ἐν ταῖς πρώταις*, ſed ibi e contextis ſup-

plendum νόμοις, atque πρώτοις positum pro προτέροις. Locus igitur plane dissimilis.

3. τρόπις) Scholiastes Homeri ad Iliad. α, 482. ad voculam στείρη annotavit: τῇ τρόπιδι τῆς νεώς, ἐπεὶ στερεωτέρα τῶν σανίδων ὑπάρχει· ἐπὶ γὰρ τῷ ξύλῳ τούτῳ ὥσπερ ἐπὶ θεμελίῳ τινὶ ἐποικοδομεῖται τὰ ἄλλα ξύλα τῆς νεώς. et ad Odysseae B, 428. στείρη· ἡ τρόπη, vbi τρόπις legendum. Aristoteles Metaph. V. c. 1. explicans, quam varie ἀρχὴ dicatur, in aliis habet etiam haec: ὅθεν πρῶτον γίνεται ἐνυπάρχοντος· οἷον ὡς πλοίου τρόπις, καὶ οἰκίας θεμέλιος etc. Caeterum conferendus Plato de Legg. Lib. VII. pag. 351. T. VIII. Bip. Similem locum habet Demosth. Olynth. II. p. 14. Bas. Ὥσπερ γὰρ οἰκίας, οἶμαι, καὶ πλοίου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, τὰ κάτωθεν ἰσχυρότατα εἶναι δεῖ, οὕτω καὶ τῶν πράξεων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἀληθεῖς, καὶ δικαίας εἶναι προσήκει. Vid. Vlpian. ad h. l.

4. ἐπὶ δὲ συναρμογ. — λῆξις) Vid. not. crit. Quomodo hoc exemplum ad rem praesentem sit accommodatum, non intelligo. Auctor enim non omnino recenset res, quibus praecipua quaedam vis ad perficiendum negotium insit; sed rerum e partibus compositarum enumeratione efficere vult, in partibus primis et fundamentis plurimum esse ad rem bene aut male agendam. Iam vero, etsi vocis remissio atque intentio insignem habeat vim ad cantum modulandum: tamen nec partes cantus vocari, nec ad πρώτας οἰκοδομὰς referri possunt. Itaque vereor, ne homo ἄμουσος musicum hunc pannum assuerit.

5. ἐπὶ πολιτείας — συμβάλλεται.) συμβάλλεσθαι, conferre, adiuuare, construitur cum πρός. Velut Plutarch. de Educ. XII, 18. οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν. et c. XIV. §. 11. πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεται ῥοπὴν οὐκ ἐλαχίστην· quibus ex locis ellipsis potest suppleri; adde Xenoph. Cyrop. II, 4, 21. Deinde cum εἰς. Plato Sympos. XI, 2, 5 Aelian. V. Hist. III, 1, p.

143. Kuhn. Xenoph. Cyrop. I, 2, 8. VI, 1, 28. Tum cum Datiuo, vid. Lexica. Sed vbi cum ἐπί τινος iunctum sit, nec ipse adnotaui, nec apud alios notatum reperi.

§. 9.

1. Sectiones sequentes arcte cohaerent, afferuntque cautiones in Veneris vsu seruandas, et omnino dant consilia ad procreationem liberorum pertinentia. Caeterum locum hunc, a Iamblicho descriptum, Meinersius Gesch. der Wiss. Griech. und Roms T. I. pag. 437. not. ex Aristoxeno repetiit, et tanquam genuina Pythagoreorum decreta continentem, laudauit, attulitque Aristoxen. apud Stob. Serm. XCIX. p. 542. sq. Dicaearch. ap. Iambl. 48. S. Diodor. p. 555.

2. περὶ γεν. σκοπουμένους) h. l. non qui de ea quaerunt et disputant, sed qui eam meditantur.

3. τὰ ἀτελῆ.) ἀτελὲς oppon. τῷ τελείῳ, atque ad τὸ ποσὸν refertur ab Aristotele Physic. III. t. 5. quum h. l. potius de qualitate dicatur. Quae autem vitia hic ab Ocello notantur, ea latius persequitur pluribusque rationibus dissuadet Aristoteles Politic. VII, 16. quem locum attulit Vizzanius.

§. 10.

1. Haec et sequens sectio viam monstrat, qua consequi possimus id, quod §. 9. erat propositum.

2. καὶ τὰς παρθένους) Instituta Lacedaemoniorum nota sunt, de quibus Cicero Tusc. Qu. II. c. 15. *Itaque illi, qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt, corpora iuuenum firmari labore voluerunt, quod Spartiatae etiam in foeminas transtulerunt, quae caeteris in vrbibus mollissimo cultu, parietum vmbris occuluntur. Illi autem voluerunt nihil horum simile esse apud Lacaenas virgines; quibus magis palaestra, Eurotas, sol, puluis, labor, militia in studio est,*

quam fertilitas barbara. Vbi *fertilitas* barbara, nisi forte *facilitas* legendum, ad Perſarum mollitiem non tam procreationi quam voluptati inſeruientem, per euphemiſmum, pertinere videtur. Sed vt haec nota ſunt, ita quaeritur, quod Iuſtinus L. XXIII. c. 1. dixit: *namque Lucani iisdem legibus liberos ſuos, quibus et Spartani, inſtituere ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis in ſiluis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſeruili, ſine veſte, quam induerent, vel cui incubarent, vt a primis annis duritiae, parcimoniaeque, ſine vllo vſu vrbis, aſſueſcerent*; num id etiam ad Virgines Lucanas pertinuerit? Quod ſi effici poſſet, appareret certe, praeceptum ab Ocello datum eſſe Lucano homine dignum. Atque ne rideatur noſter, aut indecori accuſetur, Platonis auctoritate et diſputatione cautum eſt, qui non ſolum de Legg. VII. pag. 354. ſqq. ſed etiam de Republica L. V. p. 8. ſqq. T. VII. foeminino generi ſimiles exercitationes commendauit. Neque hic ſolus; in ſchedis Siebenkeeſii annotatum reperi Critiae locum apud Clementem Alexandrinum Strom. VI. p. 620. ſq. qui ita ſe habet: *Κριτίας γράφει — Ἄρχομαι δέ τοι ἀπὸ γενετῆς ἀνθρώπου, πῶς ἂν βέλτιςος τὸ σῶμα γένοιτο καὶ ἰσχυρότατος· εἰ ὁ φυτεύων γυμνάζοιτο, καὶ ἐσθίοι ἐῤῥωμένως, καὶ ταλαιπωροίη τὸ σῶμα· καὶ ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἰσχύοι τὸ σῶμα καὶ γυμνάζοιτο.* Conf. Euripid. Fragm. Meleagr. IX. p. 456. Lipſ.

3. *ἐν γυμνασίοις — τρέφειν*). Vnde *ἐντραφεὶς γυμνασίοις.* Vide d'Orville ad Chariton. p. 220. Lipſ. Vizzanius multum hic diſputat de conſenſu Ariſtotelis atque Ocelli, quum ille Polit. VIII, 4. eas damnarit ciuitates, quae in pueros athletarum ἕξιν ſtuduerint inducere, hic vero gymnicas exercitationes commendarit. Sed bene omnem rem ita compoſuit: Ariſtotelem voluiſſe ea ſolummodo remouere exercitia, quae, athletis propria, nimio labore corporis robur minuerent, Ocellum vero non quaelibet commendaſſe exercitia, ſed congruam patientiam, quae robur non perderet, ſed augeret. Vid. p. 254.-257. Omnino autem

Ariſtoteles etiam hac in re accuratius verſatur Ocello, plura affert, magis probat. cf. Polit. VII, 16. 17. Caeterum huc facit locus Ariſtoxeni apud Stobaeum Serm. 41. p. 243. de occupationibus a Pythagora ſingulis aetatibus praeſcriptis, quem excitauit Meinerſius Geſch. d. Wiſſ. Griech. und Roms, T. I. p. 439. et Iamblich. de vita Pythagorae, c. 21. a Vizzanio laudatus; nec non Plato in Amator. pag. 33. T. II. vbi monet, πόνους eſſe debere μετρίους.

4. τροφὴν προσφέρεσθαι.) Formula hac in re propria; Sexcenties enim legitur, et quidem in Medio. Vid. Plato, Sophiſta, T. II. p. 228. τῆς προσφερομένης τροφῆς ἀπολαύειν. Ariſtot. de ſenſu et ſenſili c. IV. pag. 1437. E. Metaphyſ. XI, 6. p. 1379. A. vbi προστάττοντος τῶ ἰατρῶ τοδὶ τὸ σιτίον προσενέγκασθαι, προσφέρονται. Ioſeph. contra Apion. II. p. 1072. C. Antiqu. V. p. 165. E. vnde etiam dicitur omiſſa vocula τροφή. Ioſeph. Ant. VI. p. 194. F. καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθείς. Adde Kuſter. ad Iambl. de V. Pyth. p. 172. Plutarch. de decretis phil. I. c. 3. §. 9. Vno in loco Actiuum obſeruaui, nam Plato de Legg. II. pag. 73. T. VIII. dixit τροφὴν προσφέρειν. Hinc τὰ προσφερόμενα, ad animum translata, ſunt pabula ingeniorum. Plato Amat. p. 34. ſq. T. II. Caeterum conferendi auctores a Vizzanio excitati, Ariſtot. Polit. VII, 17. atque Iambl. de vit. Pyth. c. 24. ἡ τροφὴ μεγάλα συμβάλλεται πρὸς τὴν ἀρίστην παιδείαν, ὅταν καλῶς καὶ τεταγμένως γίνηται.

5. καρτερικῷ). Non eſt forma recentior, nam ſuperlatiuus huius vocis legitur apud Xenoph. Mem. Socr. I, 2, 1. πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος καὶ πάντας πόνους καρτερικώτατος.

§. 11.

1. **Aetatem matrimonio aptam conſtituit, et frequentem rei Venereae vſum diſſuadet.**

2. ὀψιμαθία.) ὀψιμαθὴς interdum eſt *imperitus*, *rudis*, *indoctus*. Vide Iſocrat. laud. Helenae, p. 301. l. 38. Wolf. fol. Plato Sophiſta pag. 270. B. deinde, *qui ſero didicit*. Theophr. χαρ. 27. Plato de Republ. III. p. 308. B. Atque ita h. l. cepit Vizzánius, diſputans, quo ſenſu cognitio mala dici poſſit. Mihi vero h. l. ſignificare videtur τὸ *ſero experiri*, ſero experimentum facere rei, quae fortaſſe diu ante innotuit. Sic accipiendum eſſe locum ſequentia vincunt.

3. τὸν παῖδα) Videntur et mares intelligi et foeminae. παῖδα dici etiam de adultis, pluribus auctorum locis probare ſtuduit Casp. Barth. Aduerſar. XX, 21. p. 1007. etiam noſtro loco aduocato. Sed multa poſſunt addi. Vnus ſit inſtar omnium Homeri locus Odyſſ. κ, 5. 6.

4. μηδὲ ἐπιζητεῖν — ἀλλὰ καὶ) Durior conſtructio, quae tamen non eſt ſine exemplo altero. ἐπιζητεῖν h. l. *appetere*. Iamblich. ſimplex poſuit eodem ſenſu. Caeterum Antoninus imperator deorum beneficio tribuit: καὶ τὸ τὴν ὥραν διασῶσαι, τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι. Vid. L. I. c. 17.

5. πρὸ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν) Cum Ocello conſentire Ariſtoxenum Pythagoreum eadem ratione percitum, apud Tiraquellum l. connub. 6. num. 50. adnotauit Vizzanius pag. 261. et affert p. 264. Pindarum Pyth. Od. 4. qui Iaſonem a pudicis Chironis Centauri filiabus enutritum, ita loquentem induxit:

Εἴκοσι δ' ἐκτελέσαις
Ἐνιαυτὲς, οὔτ' ἔργον
Οὔτ' ἔπος ἐκτράπελον
Κείνοισιν εἰπὼν, ἱκόμαν
Οἴκαδ' — —

Terminos autem pubertatis, qui ex annis definire ſtuderent, varie conſtituerunt. Plutarchus de decret. Philoſ. V. c. 23. Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἄρχεσθαι τὰς ἀνθρώ-

ἀνθρώπους τελειότητος, περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κρίνεται ὀῤῥός· igitur anno decimo quarto. Conf. Heineccii Antiqu. Rom. Iurispr. illuſtr. p. m. 221. Ariſtoteles autem, non de termino pubertatis, ſed de tempore ineundi matrimonii diſſerens, haec decreuit: Politic. VII. c. 16. *διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει περὶ τὴν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δ' ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ἢ μικρόν.* Adduxit hunc locum Vizzanius, poſtea p. 262. addens: „Plato — mulierem venereis vti permiſit a vigeſimo vſque ad XL., maribus vero a XXX. vſque ad LV. aetatis annum, de Republ. V.“ [pag. 26. T. VII.] Idem Vizzanius antea p. 261. „Licet decimo quarto anno peracto, mas ſemen genitale proferat, infoecundum tamen vſque ad XXI. annum illud videtur. Ariſtot. 5. *de hiſtor. an. c.* 14. *et* 7. *de hiſt. an. cap.* 1.“ Quam tamen obſeruationem falſam eſſe recentiorum experientia docuit. Alia ex parte terminum ineundi matrimonii definire ſtuduit Plato de Legg. VI. pag. 293. T. VIII. Bip. maxime pag. 318. et Legg. IV. pag. 195. T. VIII.

6. *εὐεξίαν*) Bonum corporis ſtatum, robur; conf. Xenoph. Mem. Socr. II, 1, 10. Vizzan. p. 264. in medium adduxit Ariſtotelem Polit. VII, 16. affirmantem: immaturam Venerem impedire, quo minus augeantur maſculorum corpora; monuitque, Paulum Aeginetam, id negantem, erudite refutatum eſſe a Scaligero Exercit. contra Card. 269. Praeterea attulit notum illud e Taciti Germania [c. 20.] *ſera iuuenum Venus, eoque inexhauſta pubertas;* atque Virgilii Georg. III. [vſ. 209. ſq.]

Sed non vlla magis vires induſtria firmat,
Quam Venerem et coeci ſtimulos auertere amoris.

§. 12.

1. Quum ſectione praeterita monuiſſet, Venere raro vtendum eſſe, nunc impedimenta crebri vſus in medium profert.

2. ἑλληνικαῖς πόλ.) Haec forma reperitur quoque apud Thucydid. I. c. 16. τύραννοι δ' ὅσοι ἦσαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι. Atque aliis vocabulis iunctum hoc adiectiuum etiam apud Platonem exſtat, velut, ἑλληνικὸν, βάρβαρον. Plato, Politico, p. 15. T. VI. γῆ ἑλληνικὴ de Republ. V. pag. 45. T. VII. Bip. Sed multo vſitatius (maxime a Socraticis) dicuntur ἑλληνίδες πόλεις. Vid. Plato Critone T. I. p. 122. Theag. T. II. p. 14. de Republ. V. p. 44. et p. 47. Hippia maiore ab initio; in Alcibiade. etc. Iſocrates Panegyr. c. 9. p. 22. Mori. Lyſias Orat. fun. c. 16. Etiam Thucydides L. I. pag. 25. in oratione Corcyraeorum. Quaeritur, cur auctor h. l. *Graecas* ciuitates dixerit, et non ciuitates omnino? Num propterea, quod in vicinia eſſent ciuitates barbarae? Caderet hoc quoque in hominem Lucanum, atque haberi poſſet argumentum γνησιότητος, niſi coniectura eſſet tam incerta.

3. μήτε μητρὶ συγγίνεσθαι — ἀδελφῇ) „Aeternis in Graecia ſanciendum legibus conſtituit, ne quis cum matre congredi impio audeat amore, ne ſcilicet infando contingat exemplo cernere: (Senec. in Oedip. Act. 4.)

Retro reuerſas generis ac ſtirpis vices;

nec vnquam infamia cum filia permittantur connubia, in quibus immenſo ſane ſcelere (Ouid. Met. VII.) [imo X, 465.]

Accipit obſcoeno genitor ſua viſcera lecto.

fraternique penitus aboleantur concubitus, barbara Venere a Graecia excluſa, per quam (Lucan. lib. VIII.) [vſ. 404. ſq.]

— — jacuere ſorores
In fratrum [al. regum] thalamis, ſacrataque pignora matrum.

Huius ſcilicet inhumanae libidinis quam maxime ferax barbara quaecunque regio, quae, quolibet generis

nexu neglecto, ac violatis naturae iuribus, natae, genitricis vel sororis thalamos inuadere non perhorrescebant. Sic *Arabes* (Strabo Geogr. L. XVI.) filiis cum matre concubitus permisere, Venereorum quinimo exercitia ad propriam stirpem deterrimo coarctantes instituto, cum alterius sanguinis foemina concumbentes adulteros veluti acerrima morte plectebant. *Persae* pariter, exclusis primaeuis suis legibus, quarum meminit Herodotus Hist. lib. 3. [c. 31.] filias, matres et sorores ad matrimonii iura impie admittebant. Strabo Lib. XV. [Conf. Barn. Brisson. de reg. Pers. princip. Lib. II. §. 155 - 157. p. m. 493. sqq. Clemens Alex. Strom. III. p. 431. A. Colon. *Ξάνθος δὲ ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Μαγικοῖς, Μίγνυνται, φησὶν, οἱ μάγοι μητράσι καὶ θυγατράσι· καὶ ἀδελφαῖς μίγνυσθαι θεμιτὸν εἶναι.*] et in hoc immane nefas aliae quoque gentes irruebant, quarum exempla congessit Tiraquellus l. connub. 7. num. 32. et sq. hae namque brutis longe deteriores patri filiae nuptias concessere, vel penes eas filius (Senec. in Oedip. act. 3.)

— nefandos occupat thalamos patris
Inuisa proles, sed tamen peior parens,
Quam gnatus: vtero rursus infausto grauis
Egit, qui in ortus semet, et matri impios
Foetus regessit, quique (vix mos est feris)
Fratres sibi ipse genuit.

Apud Aegyptios, aliasque gentes similiter fraterna passim constituta connubia fuerunt: (Diodor. Sic. Bibl. Hist. Lib. I. Empir. Hypot. Lib. III. c. 24.) quare atrox huiusmodi institutum, et naturae iuribus prorsus oppositum, ne Graecos etiam ipsos corriperet, quam maxime cauendum piissimus monet Ocellus: hinc scilicet ab ipso tot votis expetita recta ciuitatis constitutio corrueret, quae nuptiarum praecipue beneficio prodit, si inter extraneos contrahantur; sic enim necessitudinis ac sanguinis vincula diffunduntur, e quo nexu maior ciuium concordia, ciuitatisque ideo

felicitas enascitur, vt monebat Plutarchus *Rom. probl.* 108. E matrimoniis imo temperantia, quam vbique auctor exoptat, profecto exularet, si incestas hasce nuptias homines contraherent; nam insitus amor inter mortales, tanta consanguinitate affectos, conjugalis Veneris ardore permotus ita efferuesceret, ac proueheretur, vt coniuges feruenti libidine effrenes ad concubitus impelleret; quod certe respexit Ouidius, dum Myrrhae nomine patrem nefarie amantis dicebat, Met. X. [331. sqq.]

— — gentes tamen esse feruntur,
In quibus et nato genitrix et nata parenti
Iungitur, vt pietas geminato crescat amore."

Haec et alia deinceps Vizzanius p. 268. sq.; quorum ea apponam, quae testimoniis nituntur, praetermissis iis, quae philosophatus est. Ex Plutarcho de fort. Alex. Or. I. attulit, Alexandrum docuisse *Πέρσας σέβεσθαι μητέρας, ἀλλὰ μὴ γαμεῖν.* A Romanis vix tandem consobrinorum matrimonia fuisse permissa, quorum vsum exacto tantum quarto consanguinitatis gradu congruum fuisse illos sancire, si necessitudinis vincula ab iisdem penes Plutarchum considerata respiciamus. Plutarch. Rom. qu. 6. d. probl. 108; [Cf. hac de re Thomasii diss. de vsu pract. doctr. Inst. de nupt. I, 18. sq. pag. 59. sq. allatam ab Heineccio in Antiqu. Rom. iurispr. illustr. I, 10, 17. et Plutarch. T. II. p. 265. D.] Matrimonia ab Ocello interdicta etiam a Pythagorea schola fuisse exclusa: id quod auctoritate Hipparchi in libro de anim. tranqu. [apud Gal. in Opusculis Mythol. etc. p. 670.] efficere studet: *πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον ἄθεσμα, κακὰ, παράνομα καὶ ἀσεβήματα ἐκ τῶν κατὰ τὰν ψυχὰν παθημάτων ἐντί· διὰ γὰρ τὰς παρὰ φύσιν ἀμέτρους ἐπιθυμίας πολλοὶ ἐς ἀκατασχέτους ὁρμὰς ἐξώκειλαν, καὶ ἔτε τᾶς ἐκ τῶν θυγατέρων, ἔτε τᾶς ἐκ τῶν ματέρων ἀνοσιωτάτας ἡδονᾶς ἀπέσχοντο,* atque Iamblichi testimonio de Vita Pyth. c. 17. Denique monet, Aristotelem prohibuisse mulieres esse communes, ne parentes, filios,

ac fratres inde nefarie commiſceri contingeret. Politic. II. c. 4. Haec ille. Videndus eſt hac de re Montesquieu, De Legibus Lib. XXVI, c. 14. Plato de Republ. V. p. 27. T. VII. Bip. Ioſeph. Antiqu. III. p. 95. E. Geneu. Ad Ouidii locum ſupra a Vizzanio allatum Gierigius Vir Clar. annotauit: „Gentes tam efferatas et immanes vnquam fuiſſe, credibile non eſt.“ At enim vero fuere philoſophi, alioquin admodum probati, qui eiusmodi inſtituta probarent. Certe reprehenderunt hcc in Chryſippo Stoico. Vid. Diogen. Laërt. Lib. VIII. §. 188. ἐν δὲ τῷ περὶ πολιτείας, καὶ μητράσι λέγει συνέρχεσθαι καὶ θυγατράσι καὶ υἱοῖς. Atque omnino Stoici, qui naturam rerum ipſam ſcrutantes, et euentuum conſequentiam parum curantes, vtilitatis et noxarum rationem parum habebant, ſimulque paradoxorum amore abripiebantur, hoc in genere a temperantia in decretis videntur receſſiſſe.

4. *μήτε ἐν ἱεροῖς*) Herodotus L. II. c. 64. teſtatur: οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων μίσγονται ἐν ἱροῖσι. Sed addam, quae e Vizzanio hauſi: Aſſyrii Iouis Heliopolitae ſacra peragentes a Venere abſtinuerunt. Macrob. Sat. I. c. 23. et Porphyrius de abſtinentia lib. III. eandem abſtinentiam Aegyptiis tribuit et libro II. Epidauriis, apud quos templi frons prae ſe ferebat:

Ἁγνὸν χρὴ νηοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα
Ἔμμεναι — —

„matronasque Romanas vniuerſos e domo mares, vel ipſos etiam coniuges, tunc expellere ſcimus conſueuiſſe, quum Bonae Deae ſacra forent peracturae, vel maſculorum quinimo animalium tunc pictas imagines contexiſſe, vnde Iuuenalis dicebat Sat. VI. [341. ſq.]

— — vbi velari pictura iubetur,
Quaecunque alterius ſexus imitata figuram eſt.

et tam vehementi odio tunc temporis Venerea proſecutas fuiſſe, vt nec etiam myrtum vt Veneri ſacram

in eiusdem Bonae delubrum ausae fuerint inferre; Plutarch. qu. Rom. 20. — hoc idem vel prisca Hebraeorum approbauere instituta." — Pythagoras teste Iamblicho, μὴ τίκτειν ἐν ἱερῷ, ἐ γὰρ εἶναι ὅσιον ἐν ἱερῷ καταδεῖσθαι τὸ θεῖον τῆς ψυχῆς εἰς τὸ σῶμα. [Locus est c. 28. p. 140. vbi Arcerius male *pariendum*, Vizzanius recte *generandum* vertit. Meinersius Vir Illustr. *Gesch. der Wiss. Griech. u. Roms*, in praeceptis Pythagora indignis ponit hoc: *dass es nicht erlaubt sey in einem Götterhause zu gebähren*, *oder die unsterbliche Seele an den sterblichen Leib zu fesseln.* Ex hoc Ocelli loco tamen apparet, huius praecepti quidem rationem probabilem reddi posse, et Pythagora dignam. Aetiologiam vero ineptam esse atque a Pythagorae genuinis praeceptis alienam libenter concedo. Nec dissentit Iamblichus, aut is, quem descripsit c. XVIII. p. 88. Arcer. αἱ δὲ προστιθέμεναι εἰκοτολογίαι περὶ τῶν τοιέτων ἐκ εἰσὶ Πυθαγορικαὶ, ἀλλ' ἐνίων ἔξωθεν ἐπισοφιζομένων καὶ πειρωμένων προσάπτειν εἰκοτολόγον. Caeterum ad formulam τίκτειν ἐν ἱερῷ cf. Aristophanis Ran. vs. 1112. et Bergler. p. 313.]

5. ἐν φανερῷ τόπῳ) Ne huius quidem licentiae desiderantur specimina. Herodot. III, 101. Μίξις δὲ τέτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανής ἐςι, κατάπερ τῶν προβάτων. Indos quoque attulit Vizzanius ex Empirico Hypot. Lib. III. c. 24. atque alios prope Caucasum populos ex Herodoto Lib. I. [c. 203.] Contra ea Sextus Empiricus Hypot. I, 146. scripsit: νόμος ἐςὶ τὸ μὴ μοιχεύειν, ἔθος δὲ ἡμῖν τὸ μὴ δημοσίᾳ γυναικὶ μίγνυσθαι· antea vero distinxerat inter νόμον et ἔθος, ita vt νόμος sit, quem qui migrauerit puniatur, συνήθεια vero, ἣν ὁ παραβὰς ἐ πάντως κολάζεται. Nota sunt, quae de Cratetis Cynici et Hipparchiae publico amore circumferuntur, in dubium quidem vocata a Meinersio, *Gesch. der Wiss. Gr. u. Roms*, T. II. p. 681. sed confirmata a Buhlio *Gesch. der Phil. T. II. p.* 411. Cf. Sext. Empir. Hyp. I. §. 152. ibique Fabric.

6. κωλύματα γίνεσθαι τῆς ἐνεργείας ταύτης) Hoc non pertinet ad proxime antecedentia sola,

ad Veneris vſum cum matribus, filiabus et ſororibus; ſed omnino ad Veneris vſum. Huic impedimenta ſunt obiicienda, idque efficitur, ſi ſanciantur, quae hic expoſuit Ocellus.

§. 13.

1. Pergit eadem in cauſſa, et quae obſeruanda ſint ei, qui procreationi ſit operam daturus, in medium affert; quo quidem in negotio nemo ſimplicitatem et honeſtatem deſiderabit.

2. περιαιρεῖν) Eadem vocula habetur apud Diogen. Laërt. VI, 104. περιαιροῦσι δὲ καὶ γεωμετρίαν etc. Illud δεῖ ad omnes pertinet, qui aliquid in ciuitate poſſunt efficere. Sententia eſt: generandi actum naturae contrarium tollendum eſſe; minime vero ſubolem tollendam; licet hoc in mentem venire legenti poſſit. Sed hac de re ſermo non eſt.

3. παρὰ φύσιν — μεθ᾽ ὕβρεως.) Cf. ad §. 4. παρὰ φύσιν γένεσις ea videtur, quae non fit procreationis a natura commendatae cauſſa. Aliter Vizzanius p. 274. „eas ſcilicet, quae e conjugibus prodirent, arcto prius cognationis vinculo connexis; cum enim naturae iuribus repugnent, praeter naturam eſſe conſtituendum, eas praeterea prohibet, quae cum contumelia fiunt, illas ſc. quae in ſacris vel publicis locis exercerentur, quae cum numinis ac populi contumelia ſuccederent; ac caeteras, quae per virginum raptus, ſtupra et adulteria peragerentur."

4. καταλιμπάνειν) *Relinquere*, id eſt hoc loco *permittere*. Hanc verbi formam ſaepius inueni. Vid. Platonis Ep. IX. Herodot. περὶ Ὁμήρου §. 19. fin. LXX. interpretes 1 Reg. XVIII, 18. Ioſeph. Antiquit. I, 19. p. 28. F. Geneu. et ſaepius. Clemens Alex. Strom. I. p. 271. C. Sylb.

5. πολλὴν πρόνοιαν ποιεῖσθαι.) Hoc loco non de cura in educando ſermo eſt, ſed de ea cura, quae

adhibenda eſt, antequam in lucem edantur. Cf. Socratis diſputationem cum filio Mem. Socr. II, 2.

6. τροφῆς ἀκαίρου) aut *immaturae*, aut *inepto tempore ſumtae*, aut in vniuerſum *ineptae*; quod praeplacet. Xenophon Ageſ. c. V. §. 1. habet σίτων ὑπὲρ καιρόν.

7. μέθη) Nolui deſcribere, quae h. l. a Vizzanio phyſice diſputantur; quae ad hiſtoricam illuſtrationem faciunt, adiiciam. Attulit Diogenis dictum in puerum ſtupidum, quod exſtat apud Plutarchum de liber. educ. [c. 2. fin.] Eademque Platonem monuit conſideraſſe, qui ebrios liberis operam dare prohiberet de Legg. libr. VI. [pag. 298. Bip. T. VIII.] Equidem addo Euſeb. Praep. Eu. III, 1. et legem Carthaginienſium, memoratam a Platone de Legg. II. pag. 103. T. VIII. nec vino vtendum eſſe νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι, ἀνὴρ ἢ καὶ γυνή. Atque Zenonis quoddam dictum apud Diogenem Laërt. VII, 18. Ἀρίστωνος δὲ τοῦ μαθητοῦ πολλὰ διαλεγομένου οὐκ εὐφυῶς, ἔνια δὲ καὶ προπετῶς καὶ θρασέως, ἀδύνατον εἰπεῖν, εἰ μή σε ὁ πατὴρ μεθύων ἐγέννησεν· quod quidem aut a Zenone in Diogenem, aut a Diogene in Zenonem translatum videri poteſt.

8. ἐξ ὧν) Quum ad omnia, quae antea ſunt dicta, referendum ſit, nihil mutandum eſt.

9. σωμάτων ἕξεις) σωμάτων ἕξις pro valido ſtatu et bona valetudine legitur apud Platonem Theaetet. pag. 71. T. II. H. l. vero omnino corporis habitum ſignificat. Cf. Aeſchin. Socr. Dialog. II, 39. 40. Vizzanius pag. 278. „quod pariter nos monuit Philoſophus, dum dixit, e diuerſa aëris temperie, et cibi natura, quam maxime varias emergere in producenda ſobole diſpoſitiones. 4. *de gen. an. c.* 2. nam multum

— refert, quo victu vita colatur;
Namque aliis rebus concreſcunt ſemina membris,
Atque aliis extenuantur, tabentque viciſſim.

Lucret. Lib. IV." [vſ. 1258. ſqq.]

10. φυλάττεσθαι.) Etsi φυλάττεσθαι etiam dicatur pro *obseruare*, vid. Steph. Thesauro h. v. tamen rariorem hanc significationem vel propterea hic non ferrem, quod supra c. II. §. 19. φυλάττεσθαι pro *cavere* auctor noster posuit. Sed saepius haec vocula male accepta; vt l. l. a Nogarola, ita ab Arcerio in Iamblichi Protrept. c. 3. p. 7. τὰ δὲ ἀπὸ τούτων ὠφέλιμα καὶ βλαβερὰ διακρίνει, καὶ τὰ μὲν φυλάττεται, τὰ δὲ περιποιεῖ, vbi male redditur *conseruat*.

11. καθεστηκυίας τῆς διανοίας) Dixi de hoc loco in notis criticis. Vizzanius reddidit: *tranquilla mente*; Nogarola: *pacatâ et tranquilla mente*. recte. Videtur esse illud ἡσυχαῖον apud Platonem de Legg. VI. pag. 298. Bip. Ἑστηκὼς et καθεστηκώς, si de aetate, de moribus et animo dicitur, affert cogitationem *constantiae prudentis* et *vacuitatis a motibus*. Sic Thucydides II, 36. dixit ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, i. e. *matura et sedata aetate*, vt explicauit Abreschius. Laudat ad istum Thucydidis locum Gottleberus in editione istius orationis, Menexeno Platonis iunctae, Hippocrat. Aphor. I, 13. Foes. Oec. Hippocr. pag. 297. Doruill. ad Chariton. pag. 125. [pag. 275. Lips.] Equidem addo Platonis locum de Legg. VII. pag. 350. Bip. vbi legimus ἑστηκυίας τε καὶ ἔμφρονος ἡλικίας. Nostra lingua non a stando metaphoram ducit, sed a sedendo, in quo maior etiam quies inesse videtur; dicimus enim, *ein gesetztes Alter, ein gesetztes Betragen.* De mente humana vero passim dicitur. Aristoteles Physic. VII. t. 20. p. 559. E. habet: καθίστασθαι τὴν ψυχήν, et καθίσταται δὲ καὶ ἠρεμίζει. Idem auctor Politic. VIII, c. 5. in fine, de vario Musices effectu differens, animum, ait, ad varia melodiarum genera non eodem se habere modo, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐνίας ὀδυρτικωτέρως καὶ συνεστηκότως μᾶλλον — πρὸς δὲ τὰς μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν, οἷον πρὸς τὰς ἀνειμένας· μέσως δὲ καὶ καθεστηκότως μάλιστα, πρὸς ἑτέραν· οἷον δοκεῖ ποιεῖν ἡ δωριστὶ μόνη τῶν ἁρμονιῶν, ἐνθουσιαστικοὺς δὲ ἡ φρυγιστί. vbi extrema satis valent ad id intelligendum,

quod in medio eorum esse dicitur. In Fragmentis Philemonis p. 342. ed. Clerici legimus:

Ἐπὰν ὁ νȣ̃ς ᾖ μὴ καθεςηκὼς τινι,
Οὐκ ἔς' ἀκȣ́ειν ἐδὲν αὐτὸν, ἐδ' ὁρᾷν.

Apud Pythagoreos vero saepius inuenitur διανοίας ἀποκατάςασις, i. e. placatio mentis, reuocatio eius a motibus. Iamblich. de vit. Pythag. c. 31. pag. 170. Arcer. Λέγεται δὲ καὶ τάδε περὶ τῶν Πυθαγορείων, ὡς ἔτε οἰκέτην ἐκόλασεν ἐδεὶς αὐτῶν ὑπὸ ὀργῆς ἐχόμενος, ἔτε τῶν ἐλευθέρων ἐνουθέτησέ τινα, ἀλλὰ ἀναμένων ἕκαςος τὴν τῆς διανοίας ἀποκατάςασιν. et p. 171. ἀναβάλλεσθαι πάσας κολάσεις ἐς τὴν τῆς διανοίας ἀποκατάςασιν. Quibus in locis obseruari velim, διανοίας vocabulum, quo hac de re vsus est Ocellus, etiam reperiri.

§. 14.

1. Nunc diligentem commendat liberorum susceptorum educationem.

2. δεῖ καταβάλλεσθαι) Vizzanius: *oportet considerare;* ante eum Nogarola: *omni studio et intento animo eniti debent.* Battaesius: *Ils doivent aussi donner toute leur attention à ce que leurs enfans naissent bien conformés etc.* imo: *omni studio omnique attentione fundamenta iacienda sunt.* Καταβάλλεσθαι est fundamenta iacere; elliptica dictio, quae varie suppletur; apud Themistium θεμέλια κατεβάλλετο. vid. Lexica. Plutarch. de Educat. c. II. §. 4. vbi eadem praecipit, ex poëta, vt ait, nempe ex Euripide, Herc. Fur. vs. 1261. affert:

Ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους
Ὀρθῶς, ἀνάγκη δυςυχεῖν τȣ̀ς ἐκγόνους.

3. Γίνηται — καὶ γεννώμ. καλῶς ἀνατραφῇ) Sic et composuit verba Xenophon Mem. Socr. IV, 3, 10. γίνεται καὶ ἀνατρέφεται. De magno autem educationis bonae pretio magnaque eius necessitate veteres

non modo recte ſtatuerunt, ſed etiam grauiter dixerunt. Vizzanius p. 285. ſq. attulit Platonis auctoritatem in Critone [c. 5. p. 181. Fiſch.] ἢ γὰρ οὐ χρῆν ποιεῖσθαι παῖδας; ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα, atque Pythagoreorum ex Iamblicho de Vit. Pythag. c. 31. [p. 173. Arcer.] ἐγκρίνεσθαι — αὐτὰς [τὰς ἡλικίας] ὑπ' ἀλλήλων, ἐάν τις μὴ καλῶς τε καὶ ὀρθῶς ἄγῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ γενετῆς. δεῖ οὖν τῆς τοῦ παιδὸς ἀγωγῆς καλῆς τε καὶ σώφρονος γινομένης καὶ ἀνδρικῆς, πολὺ εἶναι μέρος τὸ παραδιδόμενον εἰς τὴν τοῦ νεανίσκου ἡλικίαν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς τοῦ νεανίσκου ἐπιμελείας τε καὶ ἀγωγῆς καλῆς τε καὶ ἀνδρικῆς καὶ σώφρονος γινομένης, πολὺ εἶναι μέρος παραδιδόμενον εἰς τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἡλικίαν. etc. Nec praeteriit Ariſtotelem ſuum Politic. VIII. c. 1. de detrimentis diſſerentem, quae reſpublica e neglecta puerorum educatione capere ſoleat; ex quo etiam haec obſeruat: „tyrannos ideo rectam inſtitutionem ciuium, vt ſibi noxiam, ſemper abhorruiſſe, *Polit.* V. c. 11. obſeruat Ariſtoteles, quoniam ex ea generoſi ſpiritus, vnaque ſapientia ciuium filiis enaſcantur; quod *ibid.* c. 10. videmus Thraſybulum vaferrimo praeſtitiſſe inſtituto, qui, vt Gelonis filio nepoti ſuo regnum eriperet, omnibus illum deliciis et voluptatibus immergi curauit. At ex oppoſito prudentes legumlatores puerorum primo inſiſtunt educationi, veluti vnico rite inſtitutae reipublicae fundamento; prouidi inſtar agricolae, vt dicebat Plato in Euthyphrone [c. 1. p. 10. Fiſch.] qui tenellas primo plantas ſumma curat ſolertia.“ Sed in hanc ſententiam plura potuiſſet exempla ex antiquitate afferre, et multo plura loca, educationis praeſtantiam illuſtrantia, vel in ſolo Platone et Ariſtotele habentur. Thraſybulus enim, Hieronis Syracuſani frater, in callido iſto inuento ſiue ducem ſiue praecurſorem habuit Croeſum, qui, vt Lydorum vitam ſeruaret, eorum mores perdere non dubitauit, eiusque rei Cyro auctor exſtitit. vid. Herodot. I. c. 155. Thraſybulum ſecutus et imitatus eſt Dionyſius, qui Dionis filium *ſic educari iuſſit, vt indulgendo turpiſſimis imbueretur cupiditatibus.* Cornel. Nep. Dion. c. 4. Cf. Socratis cum Ariſtippo

disputatio, in Memor. L. II. c. 1. Nimius forem et molestior, si vel ea loca, quae mihi iam in promtu sunt, exscriberem; quominus indicem, nil impedit. Conf. igitur Plato Theag. pag. 6. T. II. Bip. et p. 17. De republ. passim, velut Lib. II. p. 244. sqq. Lib. III. inde ab initio, et p. 285-314. Lib. V. p. 8. sqq. p. 25. sqq. p. 84. sqq. Lib. VII. p. 134. et 141. sqq. de philosophi quidem institutione. De Legg. I. p. 42-46. T. VIII. L. II. p. 59. sqq. p. 82. sqq. Aristoteles, praeter loca iam allata, Ethic. II. c. 1. fin. et c. 2. cf. Sophocles Philoct. vs. 387. Eurip. Hecub. vs. 599. sqq. Xenoph. in Memorabilibus passim, velut L. IV. c. 1. et 2. §. 2. sqq. in Cyropaedia L. I. Plutarch. de educat. c. 3. et 7. Sed quoad ratio educationis e scriptis veterum, quae aetatem tulerunt, illustrari possit, ex instituto commodius dicetur, quam hoc loco. Haec apposui, ne quis haec in Ocello admiretur rudimenta et inchoata, si forte nostrae aetatis magniloquentia hoc in genere eum recens circumsonauerit.

4. *φιλίππους* etc.) Eodem exemplo in re fere eadem Platonem vsum esse de Republ. L. V. annotavit Vizzanius.

5. *καὶ τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας*) Solent hae voculae componi. Cf. Plato Criton. p. 116. Phaedon. pag. 244. Politico p. 42. Timaeo T. IX. p. 285. Menexeno c. 6. vbi videndus Gottleberus p. 26. Nostri philosophi culturam corporis a mentis cultura separant; sed hoc discrimen huc trahendum non est; *παιδεία* enim non est solius mentis et animi cultura.

6. *κακία*) Non tam infortunium, quam praua mentis vel totius hominis conditio. Synonymum est *φαυλότης*.

7. *βοσκηματώδη*) Eos Ocellus intelligit, qui tantum quantum sensu mouentur. Sic Aristot. Nicom. I, 3. eos, qui voluptatem tanquam summum bonum sequuntur, vocat *βοσκημάτων βίον προαιρουμένους καὶ ἀνδραποδώδεις*. Et haec quidem hactenus.

DISPVTATIO

DE

LIBELLI ANTIQVITATE ET AVCTORE.

§. 1.

Quum haud parua difficilium rerum copia Ocelli interpretem impediat, eique ancipitem curam cogitandi afferat: tum maxime in contrarias ſententias diſtrahitur animus, quum incidit in quaeſtionem, num hic liber genuinus ſit, et vere ab Ocello, antiquiſſimo iſto philoſopho, cui tribuitur, profectus; atque in tanta doctiſſimorum virorum diſſenſione, in tanta coniecturarum et opinionum varietate, in tanta decretorum antiquiſſimae philoſophiae, et huius maxime rei obſcuritate, qui non in probabilitate haud captioſa ſubſiſtere, ſed certam aliquam ſententiam amplecti fidenterque pronuntiare velit: eum et incredibili minutiſſimarum rerum cognitione et admirando ingenii acumine et certa quadam minimeque fallaci ſagacitate praeditum eſſe oporteret. Quamquam igitur hanc rem diu multumque in animo verſaui, nec rudis ad eam acceſſi: tamen magna me timiditate acceſſiſſe non diffiteor. Quodſi enim certamini, vt eſt, me immiſceam, contrariarum ſententiarum alteram arreptam defendam, et quae in diligenti quaeſtione contraria ſe obtulerint, vel animi agitatione inuenta fuerint, μάλα ῥητορικῶς reticeam: facile vidi, peritis harum rerum arbitris, ad quorum iudicium nunc elaborare ſtudui, parum me ſatis eſſe facturum. Hi enim poſtulabunt, vt res omnis candide retractetur, atque non modo non magis con-

fundatur, verum etiam explicetur; cuius explicationis etsi finis haud splendidus et honorificus sit, negotium tamen ipsum sat difficile reperietur. Itaque, quantum facultas feret, faciam, sperans fore, vt hi conatus mei in bonam partem accipiantur; et vt laudem mereri nunc fere despero, ita errorum, qui admissi fuerint, veniam nacturum me esse confido. Quid autem effecerim, num res explicatior euaserit, an iudicata sit, an quo facilius iudicari possit, propius sit adducta: ea omnia eos velim iudicare, qui veterum philosophorum decreta non e nostratium libris solis, sed ex ipsis veterum auctorum scriptis, non perfunctoria inspectione, sed diligenti interpretatione didicerunt, et quibus maiori curae fuit, quid veteres affirmarint, accurate discere, quam de eo, quod decreuisse viderentur, ex recentiorum principiis, philosophari.

§. 2.

De dubitationis huius origine et progressu.

In hac quaestione autem maxime curandum videbatur, vt lectores omnem rem et dubitationis historiam vno adspectu facile comprehendere possint. Itaque de iis breuiter dicendum est, qui olim de Ocello iudicarunt, eumque aut reiecerunt, aut genuinum censuerunt; in qua quidem expositione temporum ordinem maxime seruabo, vt non modo quid quisque, inde a renatis literis, ad hanc quaestionem attulerit, sed etiam, quae primaria fuerit dubitandi caussa, facilius appareat, et ea quidem, vbi nuda est nominis allegatio, celeri gressu praeteribo, nec anxie conquiram. Iam ante annum aeris Christianae 1498. Ocellus doctorum manibus versatus est. Nogarola enim adducit *Iohannem Picum Mirandulanum* (cuius opera isto anno edita sunt) Lib. I. contra Astrologos ita scribentem: *cur et Ocellus idem Lucanus in libro de mundo*, *testi-*

monio etiam ipse Platonis eminentissimus. Post secuta est *Parisina* editio (1539.) et *Louaniensis* (1554.) et *Nogarolae Veneta* (1559.), in quibus nullum est dubitationis vestigium. Nogarola quidem non ineptam iudicat quaestionem: *quamobrem Archytas Tarentinus et Timaeus Locrus, Itali philosophi; cur item Theocritus poëta ex Sicilia ortus — Dorica lingua scripserint, aliarum Graecarum antiquissima; Ocellus autem in rebus naturae explicandis Attico sermone vsus sit:* (Vid. annot. primam.) sed ad dubia de libelli ingenuitate hanc quaestionem non accommodauit; contra ea plura collegit testimonia, Philonis Iudaei, Luciani, Archytae, Platonis apud Diogenem Laërtium; et Pici Mirandulani. Neque apud *Franciscum Patricium* a Vizzanio nominatum, cuius discussiones Peripateticae Basileae 1581. prodierunt, vllam potui de libro genuino dubitationem inuenire; doctissimus homo potius non solum ex hoc et ignoto quodam Ocelli libro plura passim, vt vidimus, adscripsit, et cum Aristotelicis decretis composuit; sed etiam T. IV. L. VII. p. 437. fidenter affirmauit, Empedoclem, Ocellum et Hippocratem quatuor mundi elementa ante Aristotelem docuisse; Ocellum Hippocrate aetate superiorem, et Timaeum Locrum Ocello esse contemporaneum, quum vterque Pythagoram audierit. Quamquam autem Patricius Peripateticae disciplinae parum faueret: tamen, quum tanta esset eius eruditio, eum arbitror non omissurum fuisse, si qua dubitatio siue ab aliis mota, siue in ipso orta fuisset. Nec postea *Commelinus* in editione, (1596.) cui epistolam ad Isaacum Casaubonum, a quo graecum Ocelli exemplar acceperat, adiecit, vllius dubii mentionem fecit. Idem dicendum de *Francisco Picolomineo*, cuius commentarii in libros Aristotelis de Ortu et Interitu Francof. 1602. editi sunt. Ita enim, monente Vizzanio, ad L. II. t. 6. scripsit: *Aristoteles non profitetur se inuentorem numeri primarum qualitatum; nam Ocellus Pythagoreus, et Hippocrates his frequenter sunt vsi, at non patefecerunt, quare tot et tales essent.* *Daniel Heinsius* in no-

tis et emendationibus ad Maximum Tyrium (L. B. 1607.) ad p. 52. quum Ocelli locum e c. 4. adſcripſiſſet, addidit: *ita reuera nihil aliud eſt nobiliſſimus ille ſcriptor, quam Pythagoricarum opinionum quoddam ſyntagma.* *Ioh. Meurſius* in ſuis notis in epiſt. Beſſarionis Cardinalis ad paedagogum filiorum Thomae Palaeologi, (editis L. Bat. 1613.) Vizzanio Auctore, ita habet: *ecce autem, Lector, quantum Graecia illa vetus mutauerit, et in quam barbariem deuenerit. Venit hic mihi in mentem oraculum illud Ocelli Lucani de natura vniuerſi c. 3. πολλάκις γάρ. etc.* Nec *Lindenbrogius* in ſuis ad Cenſorinum notis c. 2. (1614.) dubitauit; nec denique *Daniel Sennertus*, ex cuius Epitome ſc. Nat. L. II. c. 1. (edita 1618.) Vizzanius haec attulit: *Ocellus librum ſuum de rebus naturalibus περὶ τοῦ Παντὸς inſcripſit, et de his appellationibus* ſcribit *τὸ δέ γε ὅλον etc.* Quodſi igitur e doctiſſimorum hominum non modo ſilentio, ſed auctoritate a dubitatione remota, quidquam concludi poteſt; ſeculum XVI totum, et primum certe decimi ſeptimi decennium dubitatione iſta fuit vacuum.

Sed non ita multo poſt dubia apparent. Etenim *Caſp. Barthius*, (cuius allegationes collegit Vizzanius) in libris Aduerſariorum, (1624.) vbi ſaepius Ocellum nominat, velut I, 8. et 15. VII, 2. XIX, 16. XXIII, 10. LVI, 1. XX, vlt. etiam haec de Ocello ſcripſit L. XLII. c. 1. p. 1867. *Dubitant nonnulli de libelli eius ingenuitate, non conſiderate ſatis, vt ego perſuaſus ſum. Nam et breuitas et grauitas illi ſeculo reſpondet, vt de rebus et ſermone nunc nihil dicam. Ipſa enim prima verba σεμνὸν illud aeui virtuti deuotioris retinent τάδε συνέγραψεν Ὤκελλος ὁ Λευκανὸς περὶ τῆς τοῦ Παντὸς φύσεως. Quomodo et in libello Timaei eiusdem inſcriptionis, ſed multis millibus praeſtantiori, exorditum videmus. etc.* et Libro LIV. c. 9. p. 2537. *Ocellus Lucanus, cuius libellus Pythagoricorum ſcitorum quaedam concinnatio eſt. etc.* Succeſſit anno 1646, docta et diligens *Emanuelis Vizzanii*

zanii opera, defenſionem libelli ſuſcipientis. Et hic quidem, quod ſcrupulum iniiceret, praeter dialectum nihil habebat. Vt igitur librum vindicaret, non modo teſtimonia a Nogarola collecta reddidit, ſed etiam, quae ſuo ipſius ſtudio congeſſerat, addidit, *Iamblich.* de Vit. Pythag. c. 36. *Cenſorinum* de die natali c. 2. *Sextum Empiric.* adu. Mathem. IX. c. vlt. atque *Stobaeum*, plura loca huius libri dorice exhibentem, aliosque recentiores iam nominatos. Denique pergit: *Nec quempiam turbari contingat, quod et de lege fragmentum, eosque vlterius, quos retulit Stobaeus, textus iisdem quidem omnino vocibus, at diuerſa, Dorica ſcilicet, dialecto videat expreſſos; hinc enim nulla operi demenda fides, quod ipſa dogmata ſuo abunde vindicent auctori. Id certe aſſerendum crediderim, Ocellum Dorica dialecto ſuum opus conſcripſiſſe, tum quia Pythagoreos quoslibet illi ſtuduiſſe comperio, quos legerim, ſi tamen de antiquis ſit ſermo: tum quia id Pythagorae ſuadeant inſtituta, qui ſemper Graecorum idiomatum Doricum maxime voluit ſectari; cum antiquius, tum etiam praeſtantius illud ſemper arbitratus, teſte Iamblicho: (de vita Pythag. c. 34.) indeque tenui ac facili immutatione Ocelli opera ad Atticam traducta dialectum, vt ſcilicet celeberrima dogmata illa exprimerentur dialecto, quam maxime familiarem Graeciae eiusdem elegantia conſtituerat, eo fere pacto, quo Luſitano idiomate ab eruditis viris conſcripta opera in Caſtellanam, amoeniorem veluti, dictionem transferri haud raro conſpicimus exemplo.* —

Sed paullo poſt *Hermannus Conring.* Propolitic. c. 15. (Helmſt. 1663. 4.) Ocelli et Timaei Locri libros ſpurios iudicans, id ſe ait alias oſtendere. Eum tamen parum accurate hac de re cogitauiſſe, vel ea docent, quae de fictis ſeculo ſecundo et tertio libris ſubiecit; nec, vbi negationis ſuae rationes attulerit, inuenire potui. Nouam vero dubitandi viam ingreſſus eſt *Samuel Parkerus* (in diſp. de deo et prouidentia, anno 1678. primum editis, diſp. IV. Sect. III. p. 355.) qui,

si recte eum cepit Stollius in historia eruditionis pag. 556. neque Ocellum Pythagoreum, nec eius librum tam antiquum, quam putetur, haberi voluit, quia non Pythagorae, sed Aristotelis, decreta contineat. Addit Stollius: *gleich als wenn er es gewiss wüsste, dass Pythagoras einen wirklichen Anfang der Welt statuiret*; vnde apparet, decretum de mundo aeterno dubitationis ansam dedisse. Neque tamen hoc multis innotuisse videtur. Etenim non modo *Thomas Gale* in praefatione Opusculorum mythol. physic. et ethic. anno 1687. scripta, ita habet: *Ocellus Lucanus et Timaeus Locrus ex sanctissima Pythagorae disciplina profecti sunt. Horum laudibus quoniam de meo nihil adiicere potui, aliorum de iis in prioribus editionibus testimonia contentus fui auxisse vno atque alio calculo* *): (praetermissa nimirum Parkeri dubitatione) sed etiam Morhofius (qui 1691. decessit) in Polyhistore T. II. L. I. c. 2. p. 13. de Ocello ita iudicauit: Ocellus Lucanus. *Fuit ille antiquissimus philosophus Pythagoricus, qui ante Aristotelem* de natura vniuersi *scripsit. Hunc superstitem habemus paene solum ex auctoribus doctrinae Pythagoricae. Exstat et quoddam Timaei Locrensis fragmentum* de anima mundi et natura *editum Parisiis anno 1555. 8. sed non vsque adeo plenam meretur fidem. Huius Ocelli Lucani scriptum genuinum est. — Huius Ocelli passim sunt apud Graecos Encomia, et apud ipsum Aristotelem* **). *Illud, quod de natura Vniuersi scripsit, totum paene Aristoteles exscripsit, vt vel ex vno hoc pateat, non adeo falsos esse, qui Aristoteli plagia, in veteres Philosophos commissa, imputant. Omnia enim, quae pro aeternitate mundi apud Aristotelem argumenta occurrunt, ex his fontibus hauriuntur, vt conferenti patebit* ***). Quemadmodum autem hic

*) In Ocello quidem addidisse videtur Procli ad Platonis Timaeum auctoritatem; nam Syriani ad Met. Aristot. iam ὡς ἐν παρόδῳ mentionem fecit Vizzanius.

**) Vtinam non dixisset solum, sed etiam nobis probasset.

***) Conferenti alia omnia patent, sed hoc etiam patet,

Aristotelem accusandum putauit, ita postea *Thomas Burnetus* in Archaeologia philosophica (Lond. 1692.) L. I. c. 11. p. 152. propter mundi aeternitatem secundum materiam et formam, aut auctorem pseudopythagoreum, aut librum ψευδεπίγραφον esse contendit; quae docti hominis sententia, etsi Parkeriana cautior esset et modestior: tamen aut non obseruata est a multis *), aut non probata. Nam *Richardus Bentleius*, in diss. de Phalaridis epistolis, (quae primum prodiit 1697.) quum docuisset, Ocelli librum dorice fuisse conscriptum, (p. 26. edit. Lips.) addit: *ex quibus efficitur vtrumque, vt et Ocellus scripserit Dorice, nec adeo possit istoc exemplo excusari Phalaris; et, quod maioris est momenti, id, quod nunc exstet, verum Ocelli opus sit existimandum; cuius fidem adhuc suspectam eruditis reddidit dialectus. Discimus enim ex his fragmentis, singula verba veri operis fideliter seruata esse; sermone Dorico pro arbitrio librarii alicuius post tempora Stobaei in communem solum conuerso.* Quia autem haec dubitandi causa satis iam, vel a Vizzanio infirmata, altera vero haud adeo doctorum mentes peruagata esset: factum esse puto, vt πολυμαθέστα*τος Ioh. Alb. Fabricius* in Bibliothecae Graecae Tom. I. (anno 1705.) Ocellum tanquam genuinum introduceret, atque dubiorum ne mentionem quidem faceret. Ex quo quidem tempore dubitationis agitatio videtur diu conquieuisse. Doctissimus *Burcardus Gotthelf Struvius* in Bibliotheca philosophica anno 1712. tertium edita, pag. 27. sq. *Inter sectatores*, sc. Pythagorae, ait; *aeque refertur Ocellus Lucanus, in opere de natura vniuersi — licet hinc inde etiam a sententiis Pythagoreorum discrepet. — Gottlieb Stollius* in Historie der Gelahrheit (Ienae 1736.) p. 555. sq. neque Conringii auctoritate, nec Parkeri argumento, impediri se passus est, quominus Ocellum genuinum putaret Py-

Morhofium non contulisse, atque haec dixisse *sperantem*, fore, vt recte se habeant.

*) Acta Eruditorum Lipsiensia eam non praeterierunt, in recensione operis.

thagoreum, donec contrarium ipsi rite fuerit probatum. — *Iacobus Bruckerus* in historia critica philosophiae (anno 1742.) Tom. I. p. 1122. et pag. 818. *non eiiciendum*, inquit, *nobile antiquitatis philosophicae monumentum ex Pythagoreorum circulo, sed scholae sectaeque suae relinquendum Ocellum;* cuius auctoritatem et argumenta secutus est *Sigm. Iac. Baumgarten* in annotationibus ad Historiam Vniuersalem, Tom. I. p. 8. n. 4. Atque haec tanta doctissimorum virorum consensio facit, vt intelligamus, qui *D'Argens* homo non indoctus, etsi Vizzanii librum haberet ante oculos, tamen (anno 1762.) scribere potuerit p. 2. *Mais comment Aristote a-t-il pu dire, qu'il avoit été le prémier à connoître l'éternité du monde, et comment les Commentateurs l'ont ils cru sur parole, puisqu'ils pouvoient se convaincre évidemment de la fausse assertion de leur Maître, ayant devant leurs yeux l'ouvrage d'Ocellus qu'ils ne pouvoient ignorer, et Aristote encore moins qu'eux.* Quae obseruatio alias non poterit non lepidissima videri, praesertim, si recentiorum exemplis, quae viro docto statim in mentem venerunt, perlectis etiam haec reperimus: *Aristote étoit bien aise de passer pour l'auteur d'un sisteme entierement nouveau: ses partisans dans la Grece firent ce que les partisans des Philosophes modernes font en France, en Angletterre, et en Allemagne.* Aliter *Battaesius* et cautius; qui in editione (1768.) quum de dialecto Dorica a grammatico deleta dixisset, ita p. 9. pergit: *cette espèce de falsification, jointe à une conformité singulière des dogmes d'Ocellus avec ceux d'Aristote, a fait naître quelque doute sur l'authenticité de at ouvrage. Mais ces doutes disparoissent, quand on fait attention à la simplicité, à la brièveté laconique, et à la gravité du style qui règnent dans tout l'ouvrage, et qui sont comme le sceau de l'antiquité. Le fonds de la doctrine est constamment celui de l'Ecole de Pythagore, qui faisoit l'Vnivers éternel, qui remplissoit le Ciel de Dieux, les Régions intermediaires de Démons, et l'espace sublunaire des quatre élémens chan-*

geans par leurs générations réciproques. Si Aristote est d'accord avec Ocellus sur beaucoup de points importans, cela ne prouve autre chose, si non qu'il n'a pu trouver ailleurs, ni imaginer lui-même rien, de plus vraisemblable que ce qu'Ocellus avoit dit. Timée de Locres, comme on le verra, a dit les mêmes choses qu'Ocellus, à quelques expressions près, qu'il a jugé à propos d'emprunter du langage particulier de l'Ecole Pythagoricienne, pour relever la maiesté de la Philosophie: faudra-t-il en conclure que l'ouvrage de Timée a été fait d'après Aristote? Enfin; Platon a commenté le Pythagoricien de Locres; Aristote a commenté Ocellus: pour quoi la conformité d'Ocellus avec Aristote feroit-elle plus de tort à l'authenticité d'Ocellus, que celle de Timée avec Platon n'en a fait à Timée?

Inde ab hoc tempore non modo doctrina, sed etiam contentione maiori res agitari coepit. Etenim Meinersius Vir Illustris quum hanc docti Galli editionem in Bibliotheca philologica Göttingensi Tom. I. partic. 4. et 5. diiudicaret, omnem Ocelli caussam maxime dubiam reddere studuit, quumque et doctrina et ingenio et dicendi facultate abunde esset instructus, etiam reddidit. Argumentis enim editoris docti allatis et breuiter infirmatis, contra antiquitatem et authentiam vrget *silentium* Platonis, Aristotelis, Galeni, Plutarchi, doctissimorum hominum; quorum duo priores Ocellum, si cognouissent, non modo laudassent, sed etiam laudare debuissent; monet, doctrinam de mundo aeterno ne notam quidem Platoni fuisse; eiusque inventorem aperte se profiteri Aristotelem; Censorino decretum de generis humani aeternitate Pythagorae tribuenti, quum spuriis libris deceptus errarit, nihil esse tribuendum; placitorum Pythagorae propriorum, numerorum et symbolorum nullum inesse vestigium; scribendi genus non esse Pythagoricum et mysticum, sed Aristotelicis terminis in libris de generatione et corruptione maxime consentaneum; testimonia veterum non ea esse, quae nobis authentiam persuadeant;

Philonem, praeterquam quod recentior sit, problematice loqui; Sextum Empir. videri aliorum secutum esse auctoritatem, et fortasse librum ne legisse quidem; epistolas Archytae et Platonis mutuas apud Diogenem fictas esse; Diogenem ipsum videri rem non credidisse, quippe qui Ocellum in numero Pythagoreorum non nominauerit. Multo fidentius, et tanto verborum impetu, vt ab hac quaestione facile deterreret omnes, qui in legendis veteribus philosophis non versati sint, eandem caussam egit (1780) in praestantissimo libello, *Historia doctrinae de vero Deo*, Parte II. p. 312. sqq. Ibi enim ab ea sententia profectus, quam olim probare aliis studuerat, Archytae et Platonis epistolas fictas esse, et ad supposititium huncce librum commendandum fictas, efficere studuit, libelli indolem cum ficta ista epistolarum auctoritate non consentire. Arguit perspicuitatem prosaici huius libelli, quanta ne in Platone quidem reperiatur; desiderauit rursus Pythagorea decreta; desiderauit decretum de mundi aeternitate in Platone; et de Aristotelis fraude, furto, latrocinio, improbitate et stupore ea dixit, quae si vera essent, libellus genuinus haberi vix posset. Tum testimoniis veterum exagitatis, in nota p. 317. haec dedit: *Attenti quiuis huius libri lectores facile obseruabunt, eum, licet maximam partem ex Aristotelicis centonibus consutum, multis tamen Platonicis verbis tanquam gemmis distinctum esse;* quas quidem gemmas ostendit in *Geschichte der Wissenschaften Griechenlands und Roms*, Tom. I. p. 584. nimirum κατὰ τ' αὐτὸ καὶ ὡσαύτως, ἴσον καὶ ὅμοιον αὐτὸ ἑαυτῷ, quae Platoni et Eleaticis; ἐπιγεννήματα, quod Chrysippo vindicat, νεῖκος et φύσις, quae Pythagoreis abiudicat, et διακόσμησιν, quam Anaxagorae adiudicat. Eodem tamen anno (1780.) Illustris *Tidemannus* in libro *Griechenlands Erste Philosophen*, p. 198. sqq. etsi obiiceret nonnulla, quae falsa mihi videntur, tamen argumentorum in bibliotheca philologica propositorum vim valde minuit; atque hanc doctissimi viri operam non videtur respexisse Clariss. *Gurlitt*, quum in Abriss der Gesch. der Philos.

(1786.) p. 127. iudicaret, Meinersium vere docuisse, hunc libellum opus esse Peripatetici cuiusdam e seculo primo; quod Meinersius nec dixit, nec docuit, nec docere voluit. Sed defensionem et vindicationem libri suscepit Clariss. *Bardili* in Epochen der vorzüglichsten Philosophischen Begriffe. (1788.) pag. 163. sqq. docte, feliciterque. Sed felicius etiam, si Timaeum Locrum et Ocellum separare maluisset, quam coniungere; haec enim coniunctio, etsi ad animi persuasionem apte excogitata est: tamen, quum non modo libelli ipsi mirum quantum differant, sed etiam in testimoniis veterum pro vtroque auctore haud parua sit diversitas: ad subtilitatem et veritatem minus idonea reperietur. Non ausus est Vir Clarissimus Ocellum et Timaeum numerare in primis et antiquissimis foederis Pythagorici sociis; sed ita ei visum diligenter legenti, in omni libello non modo nulla esse recentioris compilationis vestigia, sed etiam luculenta inesse ingenuitatis et antiquitatis argumenta; idque, postquam Platonici et Aristotelici silentii rationem reddidisset, cum ex totius libelli indole, tum ex singulis locis probare et efficere studuit. Illustr. *Tidemannus* tamen in Geist der spek. Philos. T. I. p. 91. a sententia, cuius patrocinium olim susceperat, recessit, atque non solum propter decreta Aristotelica, quae Ocello insint, verum etiam propter Met. I, 7. vbi Aristoteles neget, Pythagoreos de igne, terra et reliquis elementis quidquam docuisse, libellum spurium iudicauit, (ne illud dicam, quod ex eius verbis facile coniiciat aliquis: post Iamblichi aetatem confictum) atque Tom. III. p. 303. sine cunctatione in recentioribus et supposititiis numerauit. Hinc etiam *Buhlius* Vir Clariss. Lehrb. d. Gesch. der Philos. T. I. p. 228. ita censuit: *Die Aechtheit des Werks des Ocellus Lucanus, sofern dieser als einer der ältesten Pythagoreer angenommen wird, ist höchst verdächtig; — Inzwischen kann das Werk des Ocellus dienen, um sich von dem Pythagoreismus in seiner spätern Gestalt einen Begriff zu machen.* Parum igitur aut obseruatum aut proba-

tum est, quod Harlesius, Vir Illustris, in Noua Fabricianae Bibliothecae editione, si bene memini, veretur, ne libellus genuinus quidem, sed interpolatus sit.

§. 3.

De methodo.

Quodsi haec omnia animo et cogitatione perlustramus, duas potissimum reperiemus dubitationis caussas, et primo quidem dialectum, qua nunc scriptus exstat libellus, leuem quandam suspicionem mouisse; deinde discrepantiam a decretis Pythagoreorum maxime iactatis et quasi eminentibus, coniunctam cum magna decretorum Aristotelicorum similitudine, et cum metu, ne Aristoteles non modo compilasse, sed etiam mentitus esse videatur, tanta illi suspicioni nutrimenta ministrasse, vt in flammam exsurgeret, quae proxima quaeque corriperet, et luce sua oculos ita praestringeret, vt, quamcunque in partem figerentur, coruscis et discoloribus imaginibus impedirentur, quo minus rem simplicem et nudam cognoscerent; in quod suspicionis incendium si nos immiserimus, idque in re media exstinguere voluerimus; vidi equidem nil effici posse; sed flammam e proximis redeuntem, quidquid exstinxerimus, rursus incendere, vt tandem fessi et turbati ab opere cogamur recedere. Quamquam quid loquor obscurius. Ista igitur suspicio, cum studio Aristotelicae famae coniuncta, tandem non modo magnam vim argumentorum collegit, quae non amplius videatur impugnari posse, sed etiam alia coniuncta veterum testimonia vario modo suspecta reddidit. Atque in Aristotelis consensione ipse diu haesi; haesi nempe tamdiu, quoad in singulis locis et in ipsis reciprocantium sententiarum dissensionibus versarer, nec de methodo cogitarem, quae nec rem ipsam remotioribus disputationibus, iisdem tamen necessariis, obrueret, nec disputationem et cogitationem in gyrum circumageret. De qua methodo paucis dicendum videtur.

Omnino intellexi, in hoc genere caussarum non esse quaerendam laudem *oratoris*, qui, quamcunque sententiam amplexus fuerit, eam magna argumentorum specie, et dictionis plenioris et parum subtilis fallacia, probabilem reddere cupiat; sed seuerius esse et, vt ita dicam, morosius versandum, vt diligenter quaeramus, non ambitiose dicamus. Καὶ γὰρ δεῖν διαιτητὰς, καὶ οὐκ ἀντιδίκους εἶναι τοὺς μέλλοντας τ' ἀληθὲς κρίνειν ἱκανῶς Aristoteles eodem loco dixit, qui hic in quaestionem maxime venit, (de Coelo I, c. 10.) Quodsi enim ista tractandi ratio placuisset, ne mihi quidem difficile factu fuisset, vt aut alterutra sententia sola, aut etiam vtraque probabilis *videatur*. Quis enim, qui non plane stipes esset, in re tam incerta, et commentitiis rebus ita patente, non potuisset in excogitando et coniectando et turbando multus esse; atque fidenter negando aut affirmando, quae sine multa lectione minutarumque rerum annotatione refutari nequeunt, haud paucis illa probare. Sed haec disputandi ratio, vt habet nescio quam ingenii ostentationem imperitis fortasse probabilem: ita ad hoc genus quaestionum, in quo non agitur, vt temporaria persuasione aut perperam iudicent lectores, aut ab omni iudicio abstineant, sed vt recte iudicent, et aliquando nutare desinant, plane inepta est. Quocirca eam, ridiculae ostentationis et inuidiae plenam, prorsus mittamus, atque non verborum strepitu et vehementia alterutram sententiam commendemus, sed seuero examine, vtra praeferenda sit, quaeramus.

Itaque primo curandum puto, *vt a re certa, et minime commentitia proficiscamur.* Sed quid hac in re certum? Quaerunt, num Aristoteles librum de mundo scripserit? Notus est Aristoteles; itaque quaeri potest, num talis libellus ab Aristotele bene noto profectus esse videatur. Sed in hac quaestione tam singularis est nequitia, vt auctoris rationem et modum fere ex hoc vno libro, aut e fragmentis magis etiam dubiis cognoscere debeamus. A testimoniis historicis profi-

ciſcendum! At verendum eſt, ne omnia teſtimonia ad hunc librum pertinentia, huius libri lectione nitantur, vt, quum omnia ſint recentiora, eorum auctoritatem magis Ocelli ingenuitate metiri, quam hanc illis efficere poſſe, videamur. A comparatione cum Ariſtotele exeundum; nam habemus ſcripta Ariſtotelis, habemus etiam hunc librum, et vt diligentiam et ſubtilitatem adhibeamus, penes nos eſt. Recte; comparatio ipſa res certa eſt, ſed id, in quo omnis rei cardo verſatur, num Ariſtoteles ex Ocello, an Pſeudo-Ocellus ex Ariſtotele hauſerit, admodum incertae quaeſtionis eſt, in qua vereri debemus, ne aut nimis magna aut nimis parua Ariſtotelis reuerentia a recta via nos deducat; praeſertim quum ſigna, e quibus in aliis libris haud difficulter intelligitur, quis eorum prior, quis poſterior ſit, hac in re, vbi fraus, et ea quidem callida, interuenire potuit, admodum incerta reperiantur.

Haec omnia reputanti tutiſſimum viſum eſt, ab auctore, teſtimoniisque de eo proficiſci, vt habeamus, quo omnem diſputationem referamus. Quamquam enim teſtimonia veterum, ſi pro authentia afferuntur, ſatis infirma et incerta ſunt; hoc tamen ſatis certo ex iis intelligitur, quid de Ocello ipſo veteres dixerint. Noſtrum igitur eſt curare, vt, quid teſtimoniis veterum inſit, et quid ex iis *certa* concluſione efficiatur, accurate appareat, quo facilius poſtea videamus, num ipſa inter ſe, et cum libelli indole conſentiant.

Deinde danda eſt opera, vt *diligenter diſtinguamus*, *atque diſtinctionibus haud commentitiis non modo diſputandi et refutandi neceſſitatem*, *ſed etiam plurium enunciationum conglutinatarum, non tamen neceſſario coniunctarum, demonſtrationem effugiamus.* Hoc quale dicam, ita apparebit. Hactenus fere miſcuerunt quaeſtiones, *num liber ſit genuinus*, et *num decreta contineat eorum, quos Pythagoreos vocare ſolemus.* Sed inter has enunciationes nexus neceſſarius non eſt, vt altera alteram aut conſequatur, aut deſtruat. Neque enim, ſi genuinus eſt, decreta, quae

continet, Pythagorica *sunt*, nec si non est genuinus, decreta Pythagorica non *sunt*; nec si decreta Pythagorica non *sunt*, propterea spurius putandus; nec, si *sunt*, genuinus. Quamquam enim Iamblichus in Pythagoreis Ocellum recenseat, Lucianus vero Pythagorae familiarem nominet: tamen quaeritur primo, num recte *iudicarit* Iamblichus, vel potius, quam late patere Pythagorei nomen censuerit; deinde num Ocellus Pythagorae rigidus satelles fuerit; atque omnino in logomachiam de vocula Pythagorei quaestio abit, et eam quidem a summa huius quaestionis alienam. Itaque has quaestiones separabimus, quo facilius in vtraque versemur. *Deinde* distinguenda haec: *num libellus antiquitatis vestigia et similitudinem referat, et num antiquus sit.* Quamquam enim, si antiquus est, quaecunque insunt notae, pro antiquitatis notis haberi debent: tamen, si vel maxime antiquitatis speciem et similitudinem habeat, nondum antiquus habendus est. Fieri enim potuit, vt ad antiquitatis similitudinem diligenter effingeretur. *Denique* segregabimus *ea*, *quae neganda aut affirmanda sunt*, *ab iis*, *quae nec neganda nec affirmanda sunt.* Nam etsi omnis enunciatio (λόγος ἀποφαντικὸς) aut vera aut falsa *sit*; inde tamen non sequitur, vt omnis aut vera aut falsa *putetur*, et *dicatur*. Ista quidem sunt ἄμεσα, sed in his tertium esse potest; vt nec vera dicatur, nec falsa; sed vt omnino *nihil* dicatur et statuatur. Itaque certum quidem est, librum, si genuinus sit, non esse suppositititium, et, si suppositititius, non esse genuinum. Sed si ex eo, quod nulla ratio apparet, cur suppositititius putetur, concludere velimus, eum genuinum esse; atque ex eo, quod nulla adsint authentiae argumenta, argumentum petamus fictionis et suppositionis: temere concluderemus et sophistice. Erit fortasse, qui haec legendo mihi succenseat, quod in rebus tam tritis haeream e quavis Logica petendis. Sed iram cohibeat, et meminerit, vere *petenda* fuisse, et huic quaestioni *admovenda*.

Curriculum igitur, a nobis emetiendum, tribus ſpatiis conſtat; et primo quidem aſſequi debemus, quid de auctore eiusque libro a veteribus dicatur; deinde quaerendum, num liber eius antiquitatis iſtius ſimilitudinem referat; denique, num ſit, cur tam antiquus habeatur.

C A P V T I.

Quae de Ocello eiusque libro a veteribus tradita ſunt, eruuntur.

§. 4.

Hic primo videndum de inſcriptione libri; in qua, etſi nomen ipſum varie ſcribatur, auctor tamen conſtanter Lucanus vocatur. De Lucania autem nolo Nogarolam exſcribere, nec Cluuerium Italia Ant. L. IV. c. 14. T. II. p. 1251 - 1282. nec Cellarium Not. Orb. Ant. T. I. p. 722 - 728. compilare. Vnum hoc moneo, *Veliam* ſeu *Eleam*, vnde Eleatici philoſophi nomen acceperunt, in Lucania ſitam fuiſſe. Reliqua teſtimonia ad duo genera reuocari poſſunt; alterum quidem eſt eorum, quae ad ſolum auctorem, ad Ocellum, pertinent, ad librum non proxime faciunt, alterum eorum, quae hunc librum ipſum ſpectant. In priori genere nunc ſola ſpectanda eſt teſtium auctoritas, et eorum, quae de Ocello dicunt, interna probabilitas; in hoc tertium accedit, vt exploremus, num, quae de libello noſtro dicuntur, etiam in eum cadant?

S e c t i o I.

Primum genus teſtimoniorum.

§. 5.

De Archytae et Platonis epiſtolis.

Plurima eorum, quae e veteribus de Ocello diſcere poſſumus, exſtant in epiſtolis Platonis et Archytae Ta-

rentini mutuis, a Diogene Laërtio L. VIII, 80. ſeruatis; quae paullo curatius iam conſiderandae ſunt.

Ἀρχύτας Πλάτωνι ὑγιαίνειν.

Καλῶς ποιεῖς, ὅτι ἀποπέφευγας ἐκ τᾶς ἀῤῥωστίας. ταῦτα γὰρ αὐτός τε ἐπέσταλκας, καὶ τοὶ περὶ Δαμησκὸν ἀπάγγελον. περὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμελήθημες, καὶ ἀνήλθομες ὡς Λευκανὼς, καὶ ἐνετύχομες τοῖς Ὀκέλλω ἐκγόνοις. τὰ μὲν ὦν περὶ νόμω, καὶ βασιληΐας, καὶ ὁσιότατος, καὶ τᾶς τῶ παντὸς γενέσιος αὐτοί τε ἔχομες, καί τινα ἀπεστάλκαμες. τὰ δὲ λοιπὰ οὔτοι νῦν γε δύναται εὑρεθῆμεν. αἰ δέ κα εὑρεθῇ, ἥξει τοι.

Πλάτων Ἀρχύτᾳ εὖ πράττειν.

Τὰ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ἄσμενοί τε ἐλάβομεν, καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν ὡς ἔνι μάλιστα· καὶ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων· λέγονται γὰρ οἱ ἄνδρες οὗτοι Μυραῖοι εἶναι. οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων, ἄνδρες ἀγαθοὶ, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. τὰ δὲ παρ' ἐμοὶ ὑπομνήματα, περὶ ὧν ἐπέσταλκας, ἱκανῶς μὲν οὔπω ἔχει· ὡς δέ ποτε τυγχάνει ἔχοντα, ἀπέσταλκά σοι. περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφότεροι συμφωνοῦμεν· ὥστε οὐδὲν δεῖ παρακελεύεσθαι. ἔῤῥωσο.

Teſtimonium, ſi genuinum eſt, non modo ſatis antiquum, ſed etiam ad hanc rem egregie accommodatum. Etſi enim non proxime ad *hunc* libellum pertinet; tamen haud vulgaria de Ocello docet, et illud ipſum, quod fundamentum totius quaeſtionis eſt, Ocellum ea de re, quae in noſtro libello tractatur, ſcripſiſſe. Sed ſtatim a curſu diſputationis reuocamur; certe veſtigium ſiſtere iubemur. *Ill. Meinerſius* enim in Hiſtoria doctrinae de vero Deo, pag. 313. fidenter ita ſcripſit: *nemo antiquus ſcriptor* eam (aetatem Ocelli) *definiuit, praeter fictae epiſtolae auctorem, qui Archytae nomine ad commendandum ſuppoſititium Ocelli librum abuſus eſt.* Plura inſunt huic loco, et ea quidem ſeparatim excutienda. *Ocelli liber ſuppoſititius eſt.* Hoc iam quaeritur, nec ab initio quaeſtionis, tanquam exploratum ſit, ſumendum. *Iſta epi-*

stola ficta est: In Biblioth. Philolog. l. l. hoc efficere studuit, de quo postea. Haec epistola ficta est *ad commendandum libellum.* Hoc dixit Vir Illustris solum, sed nullo argumento nobis probauit; atque profecto nihil est aliud, quam mera coniectura, ita demum adhibenda, si certis argumentis vtriusque istius sententiae veritas effecta fuerit; et ne ita quidem adhibenda, quum fallax sit, atque licet admodum sit incerta, incredibilem tamen habeat vim ad animi persuasionem. Incertam autem esse, nemini videbitur dubium, qui reputauerit, quam laxum sit vinculum, quod has epistolas et huius libri authentiam copulet. *Neque enim si liber suppositus est, propterea statuendum est, epistolas esse suppositas;* nam, quum ex ipsa epistola non appareat, vtrum hic ipse libellus, quem habemus, intelligatur: poterat libellus propter epistolam genuinam effingi, vt in ea memoratus exstaret. *Nec si liber genuinus est, sequitur, epistolam esse genuinam;* quum ea, occasione ab hoc libello petita, Platoni atque Archytae affingi potuerit. *Nec si epistola supposita est, ita statim libellus pro supposito habendus; nec genuina epistola, easdem ob caussas, libellum genuinum praestat;* nec, si vtrumque confictum, epistola necessario ad commendandum hunc libellum conficta; poterat enim fingi ex alio Ocelli scripto siue genuino siue spurio, et multiplici profecto consilio, in quo indicando hallucinari nolo. Ista enim coniectura non modo nulla re commendatur, si a magni Viri auctoritate recesseris, sed etiam est quod eam infirmet; neque enim, si isto consilio et tanta fraudis conspiratione epistola conficta sit, facile intelligitur, cur fraudulentus auctor libri allegationem eiusdem inscriptioni non finxerit consentaneam; nam in Archytae epistola constanter legimus γενέσεως, in Ocelli textu φύσεως, quae vocabula recentiori aeuo minime erant synonyma. Quorsum haec omnia? vt facilius istam suspicionem omittamus, quae tanto magis quaestionem nostram turbare potest, quo magis facit, vt ratio ista non tam sagax, quam suspiciosa, egregie cohaereat, et

vt animum nostrum *vna* eaque continua suspicionis cogitatio circumuolitet. Quocirca istiusmodi coniecturas, si rerum *certarum* caussae *probabiles* quaeruntur, probandas censeo; sin dubiis rebus adhibeantur, maxime noxias iudico. Nam faciunt, vt syntagma quoddam et systema coniecturarum animo se insinuet absolutum et in se rediens atque reductum, cui hoc vnum deest, quod verum non sit.

His praemissis non vereor, ne suspicionis istius ἐνάργεια nos impediat, quo minus pure videamus, num rationes adsint, cur epistolae allatae suppositae putentur. Obiicit Vir illustris: *nec dogma de mundi aeternitate, nec Ocelli scripta nota Platoni fuisse.* De singulis videndum. Et primo quidem illud admiror, quo iure Vir Illustris, qui libellum spurium putabat, hoc de mundo aeterno decretum in hac epistolae caussa vel nominare poterat. Quodsi enim libellus supposititius est, ad reiiciendam epistolam, in qua nulla istius aeternitatis significatio est, nullo modo potest transferri. Neque enim, si *hic* libellus spurius est, sequitur, vt omnino nullus liber περὶ τῆς τῦ παντὸς γενέσεως ab Ocello scriptus sit, in quo alia decreta Platoni nota continerentur. Sed ita versatus est Vir Illustris, vt ad reiiciendum libellum, epistolas tanquam genuinas adhiberet (Vid. Histor. doctr. de vero Deo p. 313.), ad infirmandas vero epistolas libello tanquam genuino et antiquo vteretur; quae concludendi ratio, quum in orbem nos ferat, ferri nullo modo potest. Sed admittatur haec concludendi ratio, admittenda ea quidem, si noster libellus genuinus est; ipsa res, vnde concluditur, falsa est. Platoni enim decretum de mundo aeterno non fuit ignotum, vt postea videbimus §. 30. Ad alterum progredior: *Ocelli scripta Platoni nota non fuere.* Reliqua scripta nihil moror; de hoc libro quaeram. Et primo quidem illud monendum, etiamsi hic liber Platoni non fuerit notus, i. e. lectus, epistola tamen quo minus genuina sit, nihil obstare. Archytas enim non dicit, se *hunc*

librum misisse, sed *aliquos* eorum, quos haberet, misisse. Num igitur in missis istis hic etiam fuerit, incertum est. Deinde doceri nullo modo potest, hunc librum Platoni fuisse ignotum. Nam quod non allegavit nec Ocellum nominauit, poterant et aliae esse caussae, sed ea quoque, quod cum Archyta, vt ait, quod ad φυλακὴν consentiret.

Quaenam sit illa φυλακὴ, amplius quaerendum censebat Menagius in notis ad Laërtium. Sed quid est, cur dubitemus, quin sit eadem, quam in Pythagoreis admirabantur. θαυμάζεται καὶ ἡ τῆς φυλακῆς ἀκρίβεια Iamblichus inquit de Vit. Pythag. c. 31. pag. m. 172. quae, tametsi non ad omnes res pertineret, atque fabulis et ineptiis ineptam ipsa speciem acciperet; tamen apud Pythagoreos, teste Aristoxeno et Dicaearcho, obtinuit. Vid. Meiners. Gesch. d. Wiss. T. I. p. 491. sq. Cf. etiam Cicero de N. Deor. I. 26. et vero etiam Platoni ipsi placuit, vt eandem Dionysio commendaret, v. Ep. II. sua autem scripta non ipse ederet. Non me fugit, eundem virum doctum, cui non libenter contradiço, alibi (p. 595. sq. in nota) negasse, Pythagorea decreta Platonis aetate adhuc secreta fuisse; sed hoc solum dixit, non legitima ratione probauit; nam quae de Archyta dixit, qui opera sua omnia ad communem vsum publicarit, et publice docuerit, commentitia videntur omnia. Ex Athenaei loco ibi allato certe effici non possunt. Athenaeus enim L. XII. C. 12. p. 545. A. narrat, Archytam disseruisse et collocutum esse, et interuenisse aliquem; quod profecto non est publice docere, multo minus scripta, et ea quidem omnia, ad omnium vsum diffundere.

Quid igitur, si Plato Archytae amico gratificaturus ab allegationibus consulto abstinuit; idque hoc mihi videtur probabilius, quod Plato, si bene memini, nusquam *scripta* Pythagoreorum appellat, sed *dicta*. Phaedone c. 5. p. 253. sqq. Fisch. de *sermonibus* Philolai loquitur, non de scriptis quibusdam. Timaeum

loquen-

loquentem inducit, ſcripti cuiusdam mentionem non facit. Sic etiam Theaetet. p. 175. B. vbi Theaetetus ita: Ὅ γε ἐγώ, ὦ Σώκρατες, εἰπόντός του ἀκήκοας ἐπιλελήσμην, νῦν δ' ἐννοῶ. ἔφη δὲ τὴν μὲν μετὰ λόγου ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι· τὴν δὲ ἄλογον, ἐκτὸς ἐπιστήμης· καὶ ὧν μὲν μή ἐστι λόγος, οὐκ ἐπιστητὰ εἶναι (οὑτωσὶ καὶ ὀνομάζων) ἃ δ' ἔχει, ἐπιστητά. Quae dicerem in Timaeum Locrum cadere (cf. p. 545. Gal. et Plat. Tim. T. IX. p. 301.) ſi quidem vocula ἐπιστητὸς in Timaeo aeque ac ἐπιστήμη eſſet adhibita.

Haec non moneo, quod certum et fidenter affirmandum putem, Ocelli librum, ab Archyta acceptum, ea de cauſſa non eſſe a Platone nominatum, ſed ne ex Platonis ſilentio certum argumentum peti poſſe videatur, quod nobis epiſtolarum auctoritatem dubiam et ſuſpectam reddat. Quod ſi hoc argumentum vi deſtitutum iudicabitur: reliqua omnia iam per ſe cadent.

Monuit doctiſſimus harum epiſtolarum oppugnator: intelligi non poſſe, qui tandem Archytas ſcripta Pythagorei a reliquorum Pythagoreorum decretis abhorrentia ad Platonem mittere potuerit, *ſine vlla huius diſcrepantiae ſignificatione.* Ponamus igitur, vera et certa eſſe, quae ſola et ea quidem nuda coniectura putantur: librum hunc Platoni miſſum, et Ocellum ab Archyta pro Pythagoreo habitum eſſe; atque ne ſic quidem hoc argumentum vllam vim habebit; ſi quidem nullum argumentum probandi vim habet, quod pro contrario aeque afferri poteſt. Nihil monuit Archytas, quia ipſum librum Platoni mittebat, vnde ipſe Plato debebat et poterat exiſtimare. Archytas noluit monere; voluit quidem, et feciſſet, ſed oblitus eſt. At debuit? ſed non vidit hoc ſe debere, et vero non debuit; ne licuit quidem homini vrbano. Miſit commentarios Platoni, cui Pythagorea decreta non ignota erant, qui, vt multi narrant, per Dionem Pythagoreos commentarios nactus erat. Quodſi eiusmodi obſeruationes addidiſſet, verendum fuiſſet, ne Platonis

acumini et iudicio diffidere, aut suum qualecunque iactasse videretur. Si aliunde constaret, Archytam loquacem fuisse et libenter addidisse superflua — sed hoc plane est ἀεροβατεῖν, ad alia progredior.

„Laërtius sibi non constat. Narrat in vita Platonis, Platonem a Philolao tria emisse scripta Pythagorica centum minarum pretio. Pythagoreos reliquos Philolao succensuisse, eumque sceleris reum putasse. Vnde igitur Archytae ista erga Platonem liberalitas. Nonne hoc Laërtius, si ipse credidisset, annotare debuisset?" Platonem Dioni, vt libros emeret, scripsisse, narrant Diogen. Laërt. III, 9. VIII, 15. VIII, 84. sq. Iamblich. de V. Pyth. c. 31. p. 172. Gellius III, c. 17. sed de *inuidia et criminibus* Philolai nihil monent. Vnde igitur hausta sit ista inuidiae mentio, me fugit, sed Diogeni certe, qui eam nullibi attingit, suspicionem mouere non poterat, nec vlla est hac in re eius inconstantia, nec erat, cur hoc tanquam singulare quiddam annotaret. *Sed vnde liberalitas?* Primo quaeramus, *num* sit liberalitas? nam in epistola *missi* dicuntur commentarii, sed *donati* non dicuntur. Deinde Archytas Platoni misit, qui, vt est in eadem epistola, suos commentarios ne expolitos quidem satis Archytae transmisit.

„At Diogenes nec Ocellum nec Timaeum Locrum in Pythagoreis recenset, vbi ex instituto de iis agit." Quid inde? Omisit hos et multos alios, siue quod longum videretur omnes nominare, siue quod oblitus esset, siue alia de caussa. Sed L. VIII, 14. tradit, ad Pythagorae familiaritatem etiam *Lucanos* accessisse.

„Denique in epistola absurda habentur. Nam inepte factum est, quod de Ocelli genere et maioribus multa exponerentur, quae quum Archytas a nepotibus et posteris Ocelli, ad quos iter fecerat, sine dubio plenius accipere poterat, Plato scripturus non fuisset." Ingeniose quidem, sed magna in eo est epistolae commendatio, quod tanto ingenio non potue-

runt grauiora inueniri. Ego vero in tam parua epistola primo non lego multa de genere Ocelli, deinde ne filios quidem aut nepotes Ocelli satis agnosco. Archytas Platoni scribit: ὑπομνήματα (de quibus haud dubie Plato prius scripserat) curae nobis fuerunt, adscendimus ad Lucanos, καὶ ἐνετύχομες τοῖς Ὠκέλλω ἐκγόνοις· τὰ μὲν ὦν περὶ νόμω — αὐτοί τε ἔχομες etc. quem locum non solum Diogenis et Ocelli interpretes, sed etiam historiae philosophiae et literarum scriptores, quos euoluere potui omnes, partim de Ocelli *nepotibus*, partim cum Vizzanio de Ocelli *filiis* accipiunt. Haec tamen explicatio, nisi forte falsa, certe non necessaria est. Nam ἐκγόνοις significare potest λόγους, *commentarios*, cuius metaphorae plura exempla inuenimus. Plato Sympos. c. XXVII. §. 7. edit. Wolf. καὶ εἰς Ὅμηρον ἀποβλέψας καὶ Ἡσίοδον — οἷα ἔκγονα ἑαυτῶν καταλείπουσιν, ἃ ἐκείνοις ἀθάνατον κλέος καὶ μνήμην παρέχεται. atque Theaetet. T. II. p. 65. Bip. inuentum vocauit τῆς ψυχῆς ἔκγονον· quae secutus videtur Clemens Alexandrinus Strom. I. p. 269. B. Colon. quum scriberet: οἱ μέν γε παῖδες σωμάτων, ψυχῆς δὲ ἔγγονοι οἱ λόγοι· atque apud Ciceronem Tusc. Qu. V, 24. *triplex animi foetus*, est philosophia in tres partes distincta et disposita. Quemadmodum autem vocabuli vsus hanc explicationem admittit, ita superior et inferior scriptura egregie eam confirmat, et adiuuat. Pergit enim auctor: τὰ μὲν ὦν περὶ νόμω etc. scilicet ἔκγονα αὐτῶ, metaphorica vocula vsus, ne id, quod ante iam habuerat, ὑπομνήματα repetere cogeretur. In verbo autem ἐνετύχομες nemo vel mediocriter doctus haerebit. Vt enim Xenophon Mem. Socr. IV, 2, 4. de hominibus dixit: ἐδ' ἀκέων τινὰς εἶναι λέγειν τε καὶ πράττειν ἱκανὰς, ἐζήτησα τούτοις ἐντυχεῖν· ita Plato de libris, ἀλλ' ἔγωγε ἤδη τινὶ ἐνέτυχον βιβλίῳ ἀνδρὸς σοφῶ. Sympos. c. V. §. 4. atque Philo de mundo non interituro p. 728. G. Colon. ἐγὼ δὲ καὶ Ὠκέλλου συγγράμματι — ἐνέτυχον. Ad commendandam hanc interpretationem commentitiis rebus vti nolui; alioquin quaesiuissem: num ne filii quidem aut nepotes aui aut parentis scripta seruarint, vt reperiri

non potuerint? quod ait Archytas. Sed eiusmodi quaestiones infinitas, in vtramque partem diu multumque agitandas, et inutiles libenter omitto. Quodsi igitur ista loci explicatio si non falsa, incerta saltem iudicanda est, nemo certam ex eo argumentationem petere poterit. Quamquam, quid haereo? Dabo, apud Ocelli filios vel nepotes versatum esse Archytam; dabo, illos origines suae gentis remotas non ignorasse; dabo etiam hoc, Archytam ista ab istis nepotibus accepisse; haec omnia, quae coniectura satis incerta et multiplici nituntur, concedam. Quid inde? Nimirum Plat. XXII. voces superfluae, quas vnus et alter ineptas iudicare potest, in epistola ad amicum, exciderunt. Quae res, si sufficit, vt epistola non modo Platone indigna, sed etiam ab eo non scripta iudicetur: vereor, ne summorum ingeniorum scripta suspecta reddi possint omnia.

Omnibus istis argumentis igitur nihil contra epistolarum γνησιότητα effici posse mihi certe videtur. Itaque si vel nihil Diogenis auctoritatem adiuuaret: tamen non esset, cur epistolae suppositititiae putentur. Sed insunt etiam γνησιότητος indicia; si quidem haud leue momentum ad animi persuasionem in eo est, quod omnia inter se et cum historia consentiunt. Praeter simplicitatem inest allusio ad infirmam Platonis valetudinem, qua propter multa itinera et crebras nauigationes vsus esse dicitur. (Vid. Seneca epist. 58. al. 59.) Quae de maioribus Ocelli et de Troianis temporibus dicuntur, a vulgari cognitione remotiora sunt, quam vt facile potuerint fingenti in mentem venire; atque omnino sunt eiusmodi, vt vix dici possent, nisi ab eo, qui veterem quandam famam sequeretur; vt est in epistola scriptum. Quid, quaeso, hominem, capto fingendi consilio, impedire poterat, quo minus multo splendidiora Ocello affingeret. Eleam in Lucania a Phocaeensibus esse conditam et Hellenicae originis, Herodotus tradit L. I. c. 167. promta profecto et illustris fingendi materies homini non plane rudi et

stupido; a qua eum certe temporis ratio, quam alioquin istius farinae homines parum curare solebant, deterrere non poterat. Sed e barbaria Ocelli genus repetit, idque satis probabiliter; constat enim, Laomedontem induci τυραννικώτερον. Denique breuissima φυλακῆς significatio, haud ea quidem in Archytae epistola, sed in Platonis literis, non potest non aliquam admirationem excitare. Nam si Plato Archytam ad φυλακὴν hortatus est et excitauit: profecto exquisitius hoc est, quam quod facile homini alieno succurreret, quum Pythagoreorum φυλακὴ decantata esset et omnibus nota; Platonis vero tantum non prorsus ignota, et fortasse non per omnem viri vitam seruata *). Sin Plato φυλακὴν promisit, vt amici, libros mittentis, dubitationem et metum tolleret: in eo rursus tam subtilis est vrbanitatis et humanitatis significatio, vt haud sciam, an fingenti in mentem venire potuerit. Atque omnino si non modo eruditionem haud vulgarem et paratam, sed etiam tantam subtilitatem et cautionem impostores fingendo adhiberent; non amplius fieri posse arbitror, vt genuina a fictis distinguamus. Et haec quidem hactenus.

Attamen, ne quid sumam, quod non certo argumento superstructum sit: hisce epistolis nunc non vtar tanquam genuinis; sed illud tantum ponam, quod summo iure possum. 1) Diogenes has epistolas exhibet; nec dubium est, quin ad Diogenis textum pertineant. 2) Non est, cur epistolae suppositiitiae putentur; quamquam nondum certo quodam indicio constat, eas esse genuinas. 3) In his epistolis Ocellus nominatur, et is quidem Lucanus. 4) Scripsisse dicitur de lege, de regno, de pietate, de ortu rerum. 5) Hi libri Archytae aetate dicuntur exstitisse, sed Ocelli scripta

*) E loco Ciceronis ad Attic. XIII, 12. etsi effici non potest, Platonis commentarios *iussu* ipsius ab Hermodoro editos esse: tamen nec illud inest luculenter: *inuito* Platone eos esse editos. Conf. Cl. *Tennemann*. Lehren und Meyn. des Socrat. über Unst. pag. 22.

non ita vulgata fuisse, vt Archytas ad Lucanos iter facere debuerit, et ne ita quidem reperire omnia potuerit. 6) Ocellum igitur ante Platonem vixisse, sed quam diu ante Platonem vixerit, ex epistolis ipsis intelligi non posse. 7) Denique nec ab Archyta, nec a Platone Ocellum Pythagoreum dici, nec inesse in epistolis, vnde hoc quisquam rite colligat.

§. 6.

Lucianus.

Aliud testimonium ad solum Ocellum pertinens Luciano debetur, qui in libello ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, c. 5. p. 729. ita habet: ὁ μέν γε θεσπέσιος Πυθαγόρας, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς ἡμῖν ἴδιον καταλιπεῖν τῶν αὐτοῦ ἠξίωσεν, ὅσον Ὀκέλλῳ τῷ Λευκανῷ, καὶ Ἀρχύτᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμιληταῖς αὐτοῦ τεκμαίρεσθαι, οὔτε τὸ εὖ πράττειν προὔγραφεν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνειν ἄρχεσθαι ἐκέλευεν. Lucianus igitur Ocellum pariter atque Archytam referre videtur ad *familiares* et *auditores* Pythagorae. In hanc cogitationem certe nos adducunt voculae τοῖς ἄλλοις, et ὁμιλητής, quae vocula eodem significatu legitur Timone, c. 10. Sed quaeritur, quanta sit hac in re eius auctoritas. Etenim non ex instituto eam tractat, sed aliud agendo attingit, vt incertum sit, an scripserit, quae ipse explorata haberet, an sit ea secutus, quae aut circumferrentur, aut ipsi tantum ita viderentur. Quamquam enim probe teneret, quae sint historiae leges, et quam diligenter verum sequi debeat historicus: tamen, quum omnino non tam studiosus et diligens in definienda philosophorum aetate, quam in deridendis eorum decretis dicax et facetus fuisse videatur: non esse arbitror, cur hac in re, et ea quidem obiter commemorata, multum ipsi tribuamus. Nec vereor, ne quis me putet diffidentius versatum esse, quum Archytas Ocello iunctus tantum non cogat nos dubitare. Fieri enim nullo modo potuit, vt Archytas, Platonis et Dionysiorum

aetate, et, secundum optimos Chronologos, fere CXX annos post Pythagorae obitum, superstes, Pythagoram attingeret, eiusque ὁμιλητὴς esse posset. Non me fugiunt, quae de duplici quasi Archyta a nonnullis dicuntur, sed rationes idoneae me fugiunt, cur veterem istum Archytam vere vixisse putemus; nemo enim praestabit, eum non esse a librariis, nomina permutantibus, procreatum; illud certe dubium non est, quae Diogenes VIII, 39. de *Archyta* et Lyside narrat, ea a Iamblicho de V. Pyth. §. 249. et a Porphyrio d. V. P. §. 57. de *Archippo* et Lyside commemorari. Quodsi quis igitur coniiciat, ex omni Pythagoreorum numero hos duos potissimum a Luciano coniungi, quia ista Archytae epistola, in qua illud ὑγιαίνειν inscriptum est, et Ocellus commemoratus, vndecunque accepta, istius animo obuersata fuerit: coniectura incerta esset, et cui *affirmatio* quaedam superstrui non possit; sed vt illud *negari* debeat, nemo facile efficiet. Hoc igitur Luciani testimonium ita optime accipiemus, si nec valde ei credamus, nisi aliis rationibus adiuuetur; nec, si nihil reperiatur, quod obstet, fidenter illud negemus.

§. 7.

Iamblichus.

Consentit cum Luciano Iamblichus, si quidem consentire putandi sunt, qui, etsi non plane eadem, ea tamen dicunt, quae non repugnant. Iamblichus enim de Vit. Pythag. c. 36. p. 221. ita: τῶν δὲ συμπάντων Πυθαγορείων τοὺς μὲν ἀγνῶτάς τε καὶ ἀνωνύμους τινὰς πολλοὺς εἰκὸς γεγονέναι· τῶν δὲ γνωριζομένων ἐστὶ τάδε τὰ ὀνόματα, atque in his clarorum Pythagoreorum nominibus habentur p. 223. etiam haec: Λευκανοί· Ὄκελος, καὶ Ὄκυλος ἀδελφοὶ, Ὀρέσανδρος etc. postea vero in Pythagoricarum foeminarum recensione nomina occurrunt similia, sed admodum corrupta, vnde tamen coniicias, Ocelli sororem in Pythagoreis foeminis fuisse claram,

Ex hoc igitur loco hoc vnum difcimus, Ocellum *Pythagoreum* dici; fed quaerendum eft, quid hoc fibi velit? Etenim quum nomen Pythagorei varie adhiberetur, ifta appellatio non poteft non valde ambigua et incerta videri. Quum enim omnino multiplex fit atque varium, fectatores magni cuiusdam philofophi ab ipfo nominari: tum hac in re miram habet inconftantiam et varium errorem. Quam diuerfa decreta et quam diffimilem philofophandi rationem olim fequebantur, qui omnes haberi volebant Socratici; atque nunc fequuntur, qui fe Kantii fectatores et interpretes profitentur. Tametfi igitur vel nullum exftaret in veterum libris indicium, etiam in Pythagoreis tantam fuiffe fiue varietatem fiue diuerfitatem: tamen probabili coniectura ad hanc fententiam duceremur. Sed coniecturis non eft opus. Etenim Iamblichus Pythagorei appellationem ita adhibuit, vt nec fecum, nec cum aliis confentiret. Cap. XVIII. p. 84. haud fcio vnde, de Pythagora defcripfit: *κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λόγον* [*τῆς δικαιοσύνης* fc.] *τοὺς μὲν Πυθαγορείους καλέσας, τοὺς δὲ Πυθαγοριστάς· ὥσπερ Ἀττικοὺς τινας ὀνομάζομεν, ἑτέρους δὲ Ἀττικιστάς. διελὼν οὕτω πρεπόντως τὰ ὀνόματα τοὺς μὲν γνησίους εἶναι ἐνεστήσατο, τοὺς δὲ ζηλωτὰς τούτων δηλοῦσθαι ἐνομοθέτησε. Τῶν μὲν οὖν Πυθαγορείων κοινὴν εἶναι τὴν οὐσίαν διέταξε, καὶ τὴν συμβίωσιν ἅμα διὰ παντὸς τοῦ χρόνου διατελεῖν· τοὺς δὲ ἑτέρους ἰδίας μὲν κτήσεις ἔχειν ἐκέλευσε, συνιόντας δὲ εἰς ταὐτὸ συσχολάζειν ἀλλήλοις. καὶ οὕτω τὴν διαδοχὴν ταύτην ἀπὸ Πυθαγόρου κατ᾽ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους συστῆναι.* Ex his igitur atque ex antecedentibus patet, Pythagoreos vocatos effe, qui non modo propiori inftitutione magiftri, verum etiam vitae atque bonorum communitate vterentur. Hoc vero de omnibus iis effe accipiendum et affirmandum, quos poftea c. 36 in Pythagoreis ipfe Iamblichus numerauit: id, qui in diftinguendis aetatibus vel mediocriter verfatus eft, credere nemo poteft. Aliter Anonymus de vita Pythag. apud Photium, Cod. CCLIX. *καὶ σὺν μὲν αὐτῷ τῷ Πυθαγόρᾳ οἱ γενόμενοι ἐκαλοῦντο Πυθαγορικοί· οἱ δὲ τούτων μαθηταὶ Πυθαγόρειοι· οἱ δὲ ἄλλως ἔξωθεν ζηλωταί, Πυ-*

θαγορισταί. Quae diuisio, quum per se vitiosa sit, et a vario fundamento instituta, tum quaerendum est maxime, cui tandem sermonis consuetudini sit superstructa. His igitur istorum hominum definitionibus in intelligendo parum adiuuamur. Sed ne Meinersii quidem diligenti distinctione hac in re multum proficimus. (Vid. Histor. doctr. de vero deo p. 294. sq. Gesch. der Wiss. Gr. u. R. Tom. I. p. 372. sqq. atque p. 461. sq.) Quemadmodum enim, si quaerimus, quas Pythagoreorum philosophorum aetates distinguere debeamus, aut, quos possimus Pythagoreos vocare, nostro scilicet arbitratu haud eo quidem inepto, egregie nobis Viri subtilitate consultum est: ita, si ad interpretationem antiquorum librorum accedentes quaerimus, qui sint a veteribus Pythagorei appellati, parum adiumenti nobis attulisse videtur; idque propterea, quia in informanda et constituenda Pythagorei philosophi, et eius quidem antiqui, notione tria potissimum spectavit, *aetatem*, *cum Pythagora familiaritatem et decreta*, quae quidem tria nec necessario coniuncta sunt, nec coniuncta fuisse videntur. Nam omnes Pythagorae familiares eiusdem quoque decreta omnia amplexos fuisse, non modo doceri non potest idoneo quodam et fide digno testimonio; sed ne probabile quidem est, nisi forte id probabile videtur, quod contra omnem analogiam diceretur; isto tempore, in ista philosophandi obscuritate et ambiguitate, factum esse, vt omnes auditores praeceptorem eodem modo, et recte quidem, intelligerent; nostra aetate vero, vbi perspicue et definite et explicate dici potest et debet, non amplius fieri posse, vt omnium auditorum assensum et consensum doctores consequantur. Itaque, si Vir Illustris, omissis decretis, aetate et foederis communione sola Pythagoreum hominem censuisset, idque non modo Lib. I. T. I. p. 372. sed etiam vbique fecisset; quamuis ne ita quidem vsus vocabuli veterum auctorum testimoniis satis possit comprobari: tamen, quia in ipsa notione nihil inesset, quod foederatos homines fortasse distrahat, et quibusdam eorum nomen Pytha-

goreorum denegare nos cogat: interna sua consensione se tueretur; nam foedere iuncti contemporanei certe esse debebant.

At hac via omnino parum hac in re efficiemus. Neque enim fieri debet, vt nobis ipsi notionem quandam informemus, eamque veteribus auctoribus, quos legimus, admoueamus (nam ita et male intelligemus eos, et saepe reprehendere debebimus tanquam ineptos et parum consentanea locutos); debemus potius ex ipsorum dictis vocabulorum vim, qualemcunque iis tribuerint, eruere et expedire.

Quocirca Iamblichi definitionem vndecunque petitam mittentes, *vsum* eius loci, in quo explicando versamur, considerabimus. In isto igitur CCXVIII. Pythagoreorum catalogo legimus Alcmaeonem Crotoniatam, Empedoclem Agrigentinum, Parmenidem Eleaten, Philolaum et Archytam Tarentinos, Melissum Samium, Echecratem Phliasium; vt facile appareat, *nec* aetatis, *nec* foederatae societatis, *nec* denique decretorum rationem haberi, sed omnes omnino Pythagoreos vocari, qui quocunque demum modo siue referri ad Pythagoram, siue ab eo deriuari poterant, qui aut ipsum, aut eius auditorem, aut auditoris auditorem audiuerant, aut audiuisse putabantur. Vagus profecto vsus, atque eiusmodi, vt multo plures, et vero ipsum Platonem in iis debuisset numerare; nec dubito, si definitione quadam hos *omnes*, et eos quidem *solos* comprehendere voluisset, quin nihil effecturus fuisset. Ita tamen dixit; nec defuerunt, qui eodem modo dicerent. Anonymus de Vita Pythag. §. 8. p. 59. Kust. *Ζήνωνα καὶ Παρμενίδην τὰς Ἐλεάτας· καὶ οὗτοι δὲ τῆς Πυθαγορείου ἦσαν διατριβῆς.* At hi negligentiores fortasse atque confusi. Immo Strabo, grauis auctor, Geogr. L. VI. p. 387. Almelov. non dubitauit scribere: *ἐξ ἧς* [*Ἐλέας* puta] *Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι*, vt magno argumento esse possit, Pythagoreorum nomen recentiore aetate tam

late patuisse, tamque infinitum fuisse. — Quid veteres? Quaestio huc non pertinet; sed quia huic dissertationi inserenda est, hic adiiciam, ne eadem res saepius debeat retractari. Et Platonicas philosophorum appellationes et distinctiones nunc non moror. Vnum moneo, iam ab eo nominari τὸ Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρότερον ἀρξάμενον, a quo deinceps Siculae Musae Empedoclis distinguuntur. Soph. T. II. p. 252. Bip. De Aristotele diligentius videndum. Aetas igitur eorum, quos Pythagoreos vocare solet, satis definiri potest ex locis a Meinersio, hist. doctr. de vero deo p. 299. laudatis. Met. A. c. 5. et M. c. 4. p. 217. Sylb. Quum enim isto loco de Leucippo et Democrito dixisset, ita pergit: ἐν δὲ τούτοις καὶ πρὸ τούτων οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι, et deinceps: ὅνπερ τρόπον ἔοικε καὶ Ἀλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης ὑπολαβεῖν — καὶ ἤτοι οὗτος παρ᾽ ἐκείνων, ἢ ἐκεῖνοι παρὰ τούτου παρέλαβον τὸν λόγον τοῦτον· καὶ γὰρ ἐγένετο τὴν ἡλικίαν Ἀλκμαίων ἐπὶ γέροντι Πυθαγόρᾳ. C. VI. initio dicit de Platone Pythagoreos multis in rebus secuto, sed etiam ἴδια παρὰ τὴν τῶν Ἰταλικῶν φιλοσοφίαν habente. Met. M. c. 4. vero, postquam Democriti mentionem fecerat, addit οἱ δὲ Πυθαγόρειοι πρότερον. Dubium igitur non est, quin de iis dixerit Pythagoreis, qui ante Platonem; qui cum Leucippo et Democrito, et antea; qui ante et post Alcmaeonem vixerint. Sed quosnam eorum omnium, qui ista aetate viuerent, hoc nomine vocarit, et qua re Pythagoreum philosophum censuerit, difficile dictu est. *Aetate sola*, non potuit; nam Alcmaeonem, Democritum, Leucippum, Empedoclem et Parmenidem ab iis distinguit. Qui Pythagorei vocantur, postea Italici vocantur, vt vidimus, et de Coelo II. c. 12. ἐναντίως οἱ περὶ τὴν Ἰταλίαν, καλούμενοι δὲ Πυθαγόρειοι λέγουσιν; sed ne hoc quidem poterat esse κριτήριον· nam Italici philosophi nomen latius patet, et ad Xenophanem, et Parmenidem, qui a Pythagoreis distinguuntur, aeque pertineret. Ad foederis consociationem respexit? Non audeo affirmare, nec negare audeo, etsi ea, quae de Pythagoreis ab Alcmaeone discentibus dicuntur, parum

videntur fauere. Pythagorae auditores, et ab iis proxime profectos ita vocauit? Sed hoc quoque latius patere videtur, quam vfus vocabuli apud Ariftotelem; nifi forte falfa funt, quae de Empedocle, Parmenide aliisque narrantur, qui Pythagoreos audiviffe dicuntur. Decretorum rationem habuit! Sed quorum decretorum? Indicat ipfe Ariftoteles difcrepantes Pythagoreorum fententias. conf. Met. I, 5. et Met. XIII. c. 6. p. 1414. A. *μοναδικοὺς δὲ τοὺς ἀριθμοὺς πάντες εἶναι τιθέασιν, πλὴν τῶν Πυθαγορείων, ὅσοι τὸ ἓν στοιχεῖον καὶ ἀρχήν φασιν εἶναι τῶν ὄντων.* Ne numerorum quidem doctrinam omnes videntur amplexi; nam fi decretum de numeris rerum principiis omnium Pythagoreorum voluiffet commune haberi, fcribere non debuiffet: *τὸ τ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ τοῖς ἐξ ἀριθμῶν συντιθεῖσι τὸν οὐρανόν· ἔνιοι γὰρ τὴν φύσιν ἐξ ἀριθμῶν συνιστᾶσιν, ὥσπερ καὶ τῶν Πυθαγορείων τινές.* Dicam, quid mihi quidem videatur. Definitae et explicitae cogitationis *ἀκρίβειαν* non femper licet in his talibus requirere; in denominandis iftis philofophis Ariftoteles primo inftitutionem videtur fpectaffe, deinde quandam plurium decretorum, vel etiam philofophandi rationis confpirationem, etfi non omnia, et pauca fortaffe, et ea quidem haud adeo eminentia ab omnibus probarentur; vt, quorum confenfus diffenfione maior effet, Pythagoreis annumeraret; fed qui in pluribus decretis diffentirent, quam confentirent, e Pythagoreorum numero excluderet. Nos certe, quando Leibnitianos aut Kantianos vocamus, eandem confuetudinem fequi videmur. Hinc factum effe arbitror, vt indefinite diceret *οἱ Πυθαγόρειοι,* et paffim *οἱ καλούμενοι Πυθαγόρειοι,* non *πάντες οἱ Πυθ.* Et haec quidem ad praefentem cauffam fufficiant.

Itaque e Iamblichi teftimonio, vnde omnis haec difputatio profecta eft, nihil aliud difcimus, quam ex recentiori vfu Ocellum in Pythagoreis numerari; fed quum hic vfus latiffime pateret, nec de aetate, nec de decretis, nec de inftitutione hominis vllam peti poffe ex ifta appellatione coniecturam appareat, aeque aper-

tum esse arbitror, ac illud, nihil inesse, quod cum Luciani testimonio pugnet.

Sectio II.

Alterum genus testimoniorum.

§. 8.

Hoc testimoniorum genus, nostrum libellum ipsum spectans, atque e Philone, Sexto Empirico, Iohanne Stobaeo, Censorino, Syriano atque Proclo petitum, pro libri ingenuitate afferri non potest nisi rhetorice, vel potius sophistice. Omnes enim hi testes recentiores sunt, quam vt fides iis haberi recte possit; si quidem fidem iis habere nihil esset aliud, quam eorum auctoritate permotos librum genuinum putare. Quum tamen ratio nulla sit, cur eos *mentitos* esse putemus, etsi iudicio eorum et opinioni parum auctoritatis tribuere debemus: tamen, quo minus id quod historice dicunt verum sit, dubitare non debemus; atque ita hoc nobis afferunt commodi, vt, qua aetate noster libellus exstaret, et quid de eo veteres iudicarent, appareat.

§. 9.

Philo.

Philo Iudaeus igitur de mundo non interituro, p. 728. edit. Colon. ita: *ἔνιοι δὲ οὐκ Ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὑρετὴν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν Πυθαγορείων τινάς. ἐγὼ δὲ καὶ Ὠκέλλου συγγράμματι, Λευκανοῦ γένος, ἐπιγεγραμμένῳ περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγέννητόν τε καὶ ἄφθαρτον οὐκ ἀπεφαίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεως κατεσκεύαζεν τὸν κόσμον εἶναι.* Ad aestimandum hooce testimonium haec tenenda videntur: dubium nullum est, quin ea, quae hic dicantur, in nostrum librum cadant. — Philoni, quod se librum reperisse et legisse dicit, quum afferat ex eo, quae etiamnum insunt, credendum est.

— Philo quaſi veſtigio ſuſpenſo incedit, nec admodum vindicat Ariſtoteli decreti inuentionem, nec fidenter abiudicat. — Hanc animi ſuſpenſionem *non neceſſario* ſequitur illud, vt libelli γνησιότητα in dubitationem adduxerit. — Sin dubitarit, ipſam dubitationem non eſſe maioris momenti, quam eius fundamentum ex ipſo libro petitum, de quo nos etiam poſſumus iudicare. — Fuiſſe Philonis aetate, qui decreti iſtius inuentionem Ariſtoteli abiudicarent. — Inde non poteſt legitima concluſione effici, maximam doctorum hominum partem hoc qualecunque inuentum Ariſtoteli vindicaſſe. Nam Philo non dicit: nonnulli *tantum*, ſeu non niſi pauci; et quod ſcripſit ἔνιοι, ſcribere poterat, ſi vel plures *nominatim* ſciret, qui abiudicarent, quam qui tribuerent, dummodo horum ſententia ipſi verior vel peruagatior *videretur*. — Philo videtur Ocellum in Pythagoreis nominare; ſed res certa non eſt. Quodſi in iis numerarit, vocabulum latiori et recentiori ſignificatu dixit, vt nec numerorum rationem nec mundi originem in iis decretis haberet, quibus Pythagoreum hominem cenſeret.

§. 10.

Sextus Empiricus.

Ad Sextum Empiricum pergimus, qui adu. Mathem. Lib. IX. c. vlt. vbi varias veterum de rerum principiis ſententias expoſuit, haec attulit: ἐκ πέντε δὲ Ὄκελλος ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης· συμπαρέλαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια. In hoc teſtimonio maxime quaerendum, num in librum noſtrum cadat, idque eo magis, quod naturae iſtius quintae, coeleſtium corporum materiae, nulla fit mentio; ſed quatuor prima corpora et quatuor eorum contrarietates etiam atque etiam inculcantur. Attamen res bene habet. Quamquam enim ne verbulum quidem de materia, qua coeleſtia (τὰ ἀεὶ θέοντα θεῖα II, 1. §. 2. §. 23.) conſtent,

num sit a quatuor corporibus primis diuersa; legatur; et solum Ocellum legentes non facile ad quintae istius naturae cogitationem ducantur: tamen, cui res ex Aristotele (de Coelo I. c. 2.) nota esset, is eandem facile poterat in Ocello reperire, et ex eius dictis eruere. Neque enim *repugnat* Ocelli ratio; quum enim quatuor prima corpora interitui et generationi obnoxia putaret, coelestia diuina fecit et ab huiusmodi mutationibus remota. Quocirca non est, cur aut hoc testimonium huic libro accommodatum esse negemus; aut Ciceronem (Tusc. Qu. I, 26.) et auctorem libri de decretis philosoph. (L. I. c. 3. §. 32. coll. c. 11.) qui naturae quintae inductionem Aristoteli tribuunt, erroris accusemus. — Vtrum autem ipse Sextus hunc librum legerit, an alium, qui legerat, secutus sit, definire non audeo. Scepticus certe fidentius affirmat, in quo diligentius debuisset versari. Sed ita fere solebant, etiam optimi philosophi et historici, vt veteribus non ea sola adscriberent, quae vere et diserte affirmauerant, sed ea quoque, quae his videbantur esse consentanea; quam eorum liberalitatem recentiores imitari non debuissent. Hinc factum est, vt quaestio, de decretorum singulorum inuentoribus, si qua alia, maxime sit impedita.

§. 11.

Iohannes Stobaeus.

In Stobaeo non est cur diu haereamus. Nimirum in Eclogis Physic. I. c. 24. pag. 44. sq. edit. Aurel. Allobr. 1609. fol. plura loca e nostro libro exscripsit, addito auctoris nomine, hunc in modum: Ὄκελος ἀΐδιον τὸν κόσμον, ὧδί γὰρ ἐν τοῖς περὶ τοῦ παντὸς φύσεως λέγει· ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτελεύτατον πέφυκεν μεταβάλλειν. cf. c. I. §. 15. deinde C. II. §. 1. c. II. §. 6. inde a voculis πράτων γὰρ ὕλα τὸ πανδεχὲς etc. c. III. §. 4. inde a verbis παντελὴς δὲ φθορὰ, vsque ad finem §. 5. Denique fragmentum exhibet e libro Ocelli de legibus.

In quo vnum hoc tenendum est, in nostra caussa haud negligendum: omnia ista exhiberi dialecto Dorica. Hinc post Vizzanium magno consensu eruditi, atque in his Seuinus, in historia Societatis Reg. Paris. T. II. p. 186. Versionis theotiscae, librum in Atticam dialectum (haud eam quidem puram et vbique seruatam) ab homine, nescio quo, esse transscriptum, putaverunt.

§. 12.

Censorinus.

Nostri auctoris librum haud dubie respexit Censorinus, quum de die natali c. 2. scriberet: *Sed prior illa sententia, qua semper humanum genus fuisse creditur, auctores habet Pythagoram Samium et Ocellum Lucanum et Archytam Tarentinum.* In eam certe sententiam non modo viri docti, qui de Ocello disputarunt, verum etiam Censorini interpretes, concesserunt. Ad infirmandum Censorini testimonium doctus Battaesianae editionis censor attulit: hominem eo vixisse tempore, vbi tanta exstaret spuriorum librorum copia, vt genuina a spuriis vix possent dignosci. Et vere. Hic tantum a me affertur, vt appareat, seculo tertio Ocellum eiusque sententiam fuisse peruagatiorem.

§. 13.

Syrianus et Proclus.

Syrianus vero ad librum XIII. Metaphys. Aristot. habet haec: *ὀρθῶς ἄρα καὶ ταύτην ἐνίσταντο τὴν ζήτησιν, καὶ τὴν αἰτίαν παρέδοσαν τοῦ πλήθους τῶν ὄντος ὄντων· καὶ εἴτε πρός τι τὴν ἑτέραν ἐποίουν τῶν ἀρχῶν, εἴτε τὸν περὶ τῶν αἰσθητῶν λόγον πάντῃ παρελίμπανον, ὡς δηλοῖ τὰ Ὀκκέλου μὲν περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσιος· ἐξ ὧν τὰ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς μονονουχὶ μεταβεβλῆσθαι δοκεῖ· τοῦ Τιμαίου δὲ τὰ πλεῖστα, καθ᾽ ὃν ἡ Περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ πολλὰ θεολογεῖ.* Et haec quidem ille (vt iam notavit Nogarola, in epistola Commelinianae editioni adiecta,

iecta, p. 31.) qui Mstus exstat in Bibliotheca Caiensi. Huic iungendus Proclus in Platon. Timaeum libr. 3. cuius locum integrum dedi in commentario ad II. §. 11. n. 1. Sed horum hominum siue testimonium siue sententiam diligentius excutere aut exagitare nolo; neque enim ad nostram rem multum momenti habet. Libenter tamen fateor me nescire, quo iure Ocellus dici potuerit Timaeo viam praeiuisse.

§. 14.

Iamblichi *locus*.

Attentionem nostram iterum ad se vocat Iamblichus, haud paruam quarti capitis partem, tanquam Pythagoreorum decreta continentem, relatiuo stilo exhibens. Hanc tamen sectionem ex ipso Ocelli libro descriptam esse, mihi quidem parum videtur probabile. Testor modum, quo ad eius descriptionem transgressus est. Vid. not. crit. ad IV, 9. p. 46. Si enim ex ipso libro descripsisset: vereor, ne non dixerit: *τάδε λέγων αὐτὰς ἔφυσαν*. Itaque, si docta Meinersii coniectura, quam in comment. ad IV, 9. attigi, vera et certa esset: haud paruam putarem inesse libri nostri commendationem; nam pro Iamblicho testem laudare possemus Aristoxenum, antiquiorem et fide multo digniorem. Non abhorret animus; non tamen audet; ne agam cupidius, et imperaui egomet mihi, probabilibus probabilia non superstruere. Quocirca omne hoc, qualecunque sit, in medio relinquam.

CAPVT II.

Libri ad has veterum narrationes examinatio.

§. 15.

Quo facilius hoc examine defungi possimus: necessarium arbitror, quae ex auctorum testimoniis hae-

tempus expofitis de aetate et decretis Ocelli partim sponte apparent, partim colligi poffunt, paucis comprehendere. Archytas igitur libellum habuiffe dicitur, Syrianus et Proclus Timaeo antiquiorem faciunt, Lucianus auctorem in Pythagorae familiaribus numeraffe videtur, et nifi forte locum male intelligimus, Archytas ad Ocelli filios aut nepotes *) profectus eft. Quae fi vera funt, fcriptus effe debet liber ante Platonem, immo vero, nifi forte ipfius Pythagorae aetate, certe haud ita multo poft Pythagoram. Omnibus tamen narrationibus et teftimoniis fatis fieri poteft, fi vel ad XL annum poft mortem Pythagorae (Olympiad. LXIX. init. fecundum Meinerfii diligentiffimam computationem) ideoque ad Olymp. LXXIX. defcendamus. Vt igitur libellus, faluis quidem teftimoniis omnibus, non debeat fuppofititius iudicari; requiritur, vt nihil infit, quod Xenophanis, Alcmaeonis, Parmenidis, Leucippi, Democriti, Meliffi, Zenonis, Aefchyli aliorumque fere aequalium aetate fcribi non potuerit. Quodfi enim anguftioribus limitibus tempus circumfcribamus, verendum eft, ne contra difputantes noftra commenta potius refutaffe, quam libri ingenuitatem impugnaffe, videamur. Quod autem ad decreta attinet, praeter illud, quod ab aetate pendet, etiam requiritur, vt nihil infit, quod obftet, quo minus auctor recentiori quidem vfu Pythagoreus vocari potuerit. Recentiori vfu, dico. Etfi enim vel maxime conftet, fecundum veterem vfum et Ariftotelicum fieri non poffe, vt ad Pythagoreos auctor referatur: tamen, quum nemo veterum, nec Plato, nec Archytas, Pythagoreum vocarit, nihil contra libri ingenuitatem ita efficitur. Etenim illud defideraremus, quod libro et auctori affinxerimus.

*) Si vel maxime in ista epistola ἔκγονοι non libri, sed homines sunt: tamen de nepotibus non est cur cogitemus; ἔκγονος est *filius*. Hom. Odyff. γ, 123. et *nepos*. Xen. Cyrop. V, 3, 19. Conf. etiam D'Oruille ad Chariton. pag. 327. Lipf.

Quodsi igitur deprehenderimus, nihil inesse huic libro, quod cum aetate, qua secundum testimonia scriptus esse debet, aut cum decretis Ocelli, aliunde notis, scilicet e sola appellatione coniiciendis, pugnet: apparuit simul, quo minus libellus genuinus *sit*, obstare nihil; apparuit, librum genuinum haberi *posse*. Sed nondum apparuit, nihil obstare, quo minus genuinus *putetur* et *dicatur*; multo minus illud iam effectum est, genuinum esse habendum.

§. 16.

Disputationis via et ratio.

In altero autem, quod proposui, in decretis Pythagorei appellatione aestimandis, nemo amplius haerebit, cui de iis persuasum est, quae §. 7. disputaui. Quaerere enim, num Pythagorae decreta contineat, num Pythagoras mundum aeternum putarit, et quae sunt generis eiusdem, quemadmodum ad philosophiae historiam vtilissimum, sic ab hac quaestione totum est alienum. Pythagorae *ipsius* vel *rigidorum* eius sectatorum decreta, haud scio an frustra, temere certe in libello quaeruntur. Neque enim vlla veterum auctoritas, sed nostra opinatio, vt quaeramus et desideremus, effecit. Si quis Censorinus Ocelli aut aliorum decreta Pythagorae affinxit; habeat sibi, et temeritatis det poenas; libro nostro ista temeritas fraudi esse non potest, certe non debet. Penes nos est, iudicare, cui philosophorum familiae Ocellus sit annumerandus. Ita nimirum cuique annumerabimus maxime, vt cuique simillimus est. Si insunt, quae iubeant *nos*, veterem sermonis vsum sequentes, Pythagoreis eum addere, addatur; sin Xenophani, Parmenidi, Melisso, similior deprehendatur, ad horum numerum accedat. Nostrum est iudicium, idque ad explicatam notionem dirigendum; quod tamen, qualemcunque comprobarit sententiam, contra veterum testimonia hac in re nihil admittit. Non amplius quaeritur, num Ocellus sit Py-

thagoreus, num Pythagorica insint decreta; sed num probanda sit recentiorum consuetudo, et Iamblichi maxime vsus, Ocellum in Pythagoreorum numero recensentis; quae disputatio fortasse quandam habet subtilitatem philosophicam; sed ad nostram caussam, nullam vtilitatem.

Omne igitur libelli nostri examen eo redibit, vt videamus, num istius aetatis, quam paullo ante descripsimus, vestigia et notae reperiantur, recentioris aetatis indicia desiderentur. Itaque libelli indolem non modo *a tractandi ratione*, quae, tanquam magis conspicua, prius excutienda est, sed etiam *a materia tractata*, et sententiis comprehensis, considerabimus. Atque in tractandi modo, non solum *dictio et scribendi genus*, verum etiam *ratio cogitandi et argumentandi* spectari debet.

Sectio I.

De modo tractandi, seu de forma.

§. 17.

De genere scribendi omnino.

Quod igitur primo ad dictionem et orationem Ocelli: iam dudum a viris eruditis annotatum est, genus dicendi simplex et breue, nullis fere ornamentis distinctum, aetatem vetustate grauem prodere. Sed huiusmodi iudicia magna ex parte ad sensum cuiusque redeunt, qui, quum varius sit, atque a lectionis copia et animaduersionis quadam subtilitate pendeat, ad animi persuasionem parum habent momenti. Quocirca periculum faciam, num efficere possim, vt haec non solo sensu, sed etiam cogitatione comprehendantur. Veterem inscriptionis morem, etsi recentiores imitati sunt haud pauci, vt pro ingenuitate afferri non debeat (vid. p. 59.), tamen non possumus antiquis abiudicare; vt, licet non sit *proprius* antiquis, iis tamen

consentaneus sit. Constat inter omnes, qui variae aetatis scriptores graecos legerunt, quanta sit in iis, qui post Platonem maxime scripserunt, partim rerum, partim non nisi verborum copia. In hoc libello nec rerum copia, nec verborum vbertas apparet. *Breuitatis* huius testem appello totum opusculum. Experiantur viri graecarum literarum haud imperiti, vtrum possint, et quae possint *breuius* dicere. Vix vnum vel alterum deprehendent locum, qui, nisi forte synonyma deleantur, salua quadam perspicuitate possit immutari. Atque haec ipsa synonyma, quae passim scriptoribus negligentia aut numeri studio excidunt, quandam habent antiquitatis speciem; quando enim vocabulorum significatio parum est definita, vt lectores vel auditores facilius et certius mentem nostram capiant, addere solemus aliam vocem, vt vtriusque comparatione et consensione alterius vtrius ambiguitas tollatur.

Simplicitas non minor apparet. In scriptoribus recentioribus haud paucis, atque in iis maxime libris, quos eruditi suppositos putant, ornatiorem et floridum stilum deprehendimus, in multis adeo calamistratum. Idque rationi est consentaneum. Tropi solent in sermonis consuetudinem abire, vt, si rem *rhetorice* et *hermeneutice* spectes, propriae dictionis vim et naturam accipiant. Hinc scriptores subsequentes, vt inveniant aliquid ad ornatum, ad aliena et remotiora deferuntur. In scholis rhetorum passim ineptorum formati abutuntur figuris, quo fit, vt integras paginas legere possis, formulis, tropis et figuris repletas, sed cogitatione et sententia vacuas. In nostro auctore nullus tropus apparet, nisi ex eo genere, quod non ornandi studium, sed aliqua necessitas peperit: velut ἐκμαγεῖον, κυβερνᾶν et similia. Sententiam verbis declarare, non verbis lectores delectare studuit. Isti homines flores spargere solent; noster parum abest, quin spinas sparsisse dicendus sit. Neque enim recentiorum calamister, nec masculae eloquentiae ornatus,

nec denique Gorgianae deliciae apparent. Maxime non modo simplicitatem, sed etiam breuitatem sentimus, quando aliorum scriptorum eandem rem eloqutorum loca contendamus, quod passim fecit Clariss. Bardili p. 183. p. 188. nota: et multa possunt e commentario meo colligi huc pertinentia; velut IV, 1, 6. 2, 6. et alibi.

Hiulcus autem verborum concursus, et periodorum atque numeri absentia vix potest exspectari ab eo, qui Isocratis, Xenophontis, Platonis aliorumque huiusmodi scripta legerat, et quemadmodum poterat, ita *sine dissimulatione* scribebat. Idque recentiorum graecorum opuscula in barbariem fere incidentia comprobant. Nonnulla certe, de quibus ipse, qutum legerim, iudicare possum, traxerunt aliquid pristinae venustatis, et vt passim inepta sunt ad mentis cogitationem, ita sunt ad aurium delectationem apte composita. Huius venustatis et sermonis, quoad auribus accipitur, cultus nullum in Ocello vestigium. Ad sensum haec redeunt! Audio. Ad eum tamen sensum, qui haud admodum subtilis est, et auribus tantum non plane obturatis et sudibus facile accipi et comparatione variorum locorum excitari potest. Neminem eruditorum esse putauerim, qui Aristotelem, etsi subtili dictione sententiisque accommodata omnibus praeferat, ornatu tamen et numero non censeat multis postponendum. Cum Isocrate certe, cum Xenophonte et Platone hac in re ne comparari quidem potest. Sed Lucano Stagirita haud dubie praestat; id quod conferenti facile patebit. Conf. quae dixi et exscripsi ad II, 6. et 9. sqq. In Ocello legimus: *διόπερ οὐδὲν ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὐδὲ ἐκ πυρός.* Aristoteles eadem rotundius et plenius: *διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκ κρυστάλλου γίνεται, οὔτ' ἐκ πυρός.* Sed haec minuta sunt, et minime vrgenda; etsi is, qui haud nesciat, quod meritum Isocrati tribuatur (conf. Cicero, Orat. c. 52.), antiquitatis similitudinem in his quoque facile agnoscet.

Neque dialectus Dorica, qua constat librum fuisse conscriptum, hic omittenda est. Neminem enim fugit, hanc in Sicilia et magna Graecia, et potissimum Pythagoreis philosophis in vsu fuisse; vnde eam Bentleius in Phalaridis epistolis recte, Seuinus in Cebete minus recte desiderauit. Quamquam autem haec res, si ad antiquitatis et ingenuitatis *demonstrationem* adfertur, admodum infirma et imbecilla est: tamen ad id, quod nunc vnice agimus, ad antiquitatis *speciem et similitudinem* rite afferri potest, vt, si quis hunc librum finxit, eum ad antiquitatis imaginem effinxisse putandus sit.

§. 18.

Difficultates et obiectiones e scribendi genere omnino petitae infirmantur.

Attamen in ipsa oratione Ocelli Meinersius, qui, quum idonea dubitandi caussa apparuisset, reliqua argumenta magis collegisse, quam elegisse, videtur, haud leue argumentum contra libelli antiquitatem inuenit, certe id grauissime elocutus est. Nam in historia doctrinae de vero deo, p. 313. quum fictae epistolae auctorem, qui Archytae nomine ad commendandos supposititios Ocelli libros abusus sit, attulisset, ita pergit: „*Hunc si sequimur: Ocellus ita antiquus fuit, vt Archytas ipsius nepotes viderit; et Ocellus itaque non longe a Pythagorae aetate abesse potuerit. Quod qui credere, simulque Ocellum Lucanum pro saepius nominati libri auctore habere vellet: is certe summam vniversae antiquae historiae ignorantiam proderet. Licet enim Ocellum diuino paene ingenio fuisse concederemus: statuendum tamen foret, non supra ipsius tantum, sed cuiusuis hominis vires fuisse, rudi ac nondum elaborata Graecorum lingua, quam tertia demum post Pythagoram aetate Democritus, Zeno, Gorgias, ceterique veteres Sophistae ad Philosophorum notiones exprimendas aptam reddiderunt, tanta perspicuitate scri-*

bere, quantam in hoc libello deprehendimus. Prorsus incredibile est, eadem fere aetate, qua Xenophanes, Parmenides atque Empedocles suas cogitationes poëtarum imaginibus atque figuris includere coacti sunt, atque Heraclitus post Pherecyden alter prosae Graecorum orationis conditor linguae egestate in impenetrabiles sermonis tenebras praecipitatus est, eadem, inquam, aetate vnum hominem summa haec ingenia in fingendo et locupletando patrio sermone adeo superasse, vt sensus suos planius atque enucleatius exprimeret, quam ne Plato quidem multis post illum annis facere potuit. Habeo ad haec, non quae velim, sed quae debeam. Videamus igitur, quam vere haec dicta sint; ita enim facilius, quid inde consequatur, apparebit. Aetatis definitionem accipio ita, vt statuam, si vera sunt, quae testes supra memorati prodiderunt, eorum, qui a Viro Doctissimo nominantur, aequalem Ocellum fuisse. Sed quae de Graecae linguae cultura philosophica, de quorundam philosophorum pöësi atque Heracliti obscuritate coacta et necessaria, denique de magna Ocelli perspicuitate dicuntur, accipere nullo modo possum. Negat Vir Illustris, ea aetate tanta perspicuitate scribi *potuisse*. Si recte negat, necessaria consecutione efficitur, vt libellus ista aetate non scriptus sit; nam quod fieri non *potuit*, nemo *factum* putare potest. Itaque illud *non potuisse* quale sit, et quam vim habeat, diligentius videndum; quod, etsi paucis verbis fieri non potest, tamen, quum etiam ad alias res vtile sit, omittendum non est.

§. 19.

De graecae linguae cultura philosophica omnino.

Nego igitur, tertia *demum* post Pythagoram aetate Graecorum linguam ad philosophorum notiones exprimendas aptam esse redditam. Nam quum Pythagoras, quum ante Pythagoram Thales, Anaximander, Anaximenes, Pherecydes, atque cum eo Xenophanes

aliique his addicti philosopharentur, et quae subtilius, quam vulgi ferebat consuetudo, excogitauerant, cum familiaribus suis communicarent: fieri non potuit, quin Graeca lingua quandam acciperet ad exprimendas philosophorum sententias conformationem. Non tam imperitus sum, vt varias graecae linguae aetates non distinguam, nec tam improbus, vel potius stultus, vt hoc discrimen confiteri nolim; sed illud profecto animo et cogitatione comprehendere non possum, quo modo homines isti philosophari, atque non modo in rebus sub adspectum cadentibus, sed in solis quoque notionibus versari potuerint, quin simul ea lingua, qua cogitando et dicendo vterentur, culturam quandam philosophicam acciperet. Qua in re cernitur ista cultura? Cogitanti mihi, et non modo philosophorum negotia, sed linguarum etiam historiam perlustranti, duo potissimum apparent, quae philosophia, a nobis dicta, linguis afferat, aut afferre debeat; nimirum vt *plura* dici possint, et vt ea, quae dicantur, *definite atque explicite* dici possint. Sin philosophiam latiori et eo quidem antiquo significatu dicamus, etiam grammatica cultura, quae velut Stoicis debet quam plurimum, accedit. Hanc autem, quippe a mea caussa alieniorem, nunc nihil moror; in duobus istis inhaerendum. Faciunt philosophi, *vt plura dici possint*. Etenim, si qua cogitatio noua et notio partim abstrahendo, partim caussarum et consequentium complexionem perlustrando, partim opponendo, partim copulando et partiendo inuenta fuerit, ad eam indicandam aut noua et plane inaudita vocabula adinueniunt, (quod raro et haud scio an vnquam factum est, nisi in deriuatis) aut vocabulis e populari vsu petitis partim tropicam potestatem *addunt*, partim vagam et errantem, synonymorum procreatricem, *adimunt*; ita vt non solum linguam vocabulis augeant, verum ipsa quoque vocabula partim priuent potestatibus, partim locupletent. Qua quidem solertia simul alterum ex parte assequuntur, vt eorum opera *lingua explicatior fiat, et ad subtilem intelligentiam aptior*. Boni enim

aliquid pristinae potestatis detrahitur *). *Alterum genus abstractionis*, quod in rhetoricis maxime celebratur, qualitates a suis subiectis separat ita, vt hae quaque rei, quae per se sit, vim et naturam nancisci videantur, et non amplius quoad in re sunt, aut rei nomen dant, considerentur. Hoc in genere multa vocabula noua cudenda fuerunt, sed tam facili negotio, vt paene nullo dicam. Nam nisi forte omnes, plurimae certe horum vocabulorum formae in Homericis iam habentur, vt cum noua cogitatione noua vocula simul inuenta esset, ne illud dicam, quod fortasse multis videbitur, et mihi ipsi, probabilius, vt ipsa istarum formarum animaduersio nouas cogitationes produceret et efficeret. Nimirum, cui ex Homericis non ignota erant ἀγανόφρων (Iliad. υ, 467.) et ἀγανοφροσύνη (Iliad. ω, 772, Odyss. λ, 202.) ἀεσίφρων (Iliad. υ, 183. ψ, 603.) et ἀεσιφροσύνη (Odyss. ο, 469.) ἀγήνωρ (Iliad. β, 276.) et ἀγηνορίη (Iliad. I, 698.) ἀεργίη (Odyss. ω, 245.) ἀδροτής (Iliad. π, 857.) et multa alia, is profecto nisi vel dormituriendo multa vocabula noua ad hanc similitudinem effingere potuerit; tudi puero debebat esse stupidior. Primum igitur nouarum cogitationum genus, quod *abstrahendo* inuenitur, dicentem non torsit, nec verendum erat, ne id, quod tali via inuentum esset, dici non posset.

Secunda via inuentionis per *caussarum et effectorum regionem* latissime patentem nos ducit, in qua caussae efficientes, occasiones, fines, subsidia, vires, facultates, virtutes, instrumenta, actiones aliaque huiusmodi menti discurrenti occurrunt. Hic magna videtur et admodum difficilis inueniendorum vocabulorum necessitas. Mens humana enim, quum res omnes quadam copula et connexione comprehendere et colli-

*) Ὕλη significabat etiam lignum, ex quo fabricatum erat aliquid. Quodsi ligni cogitatio omitteretur, generalior oriebatur notio eius rei, ex qua aliquid fit, vt nouo verbo opus non esset. Et ita in innumeris.

losophi non perspicue dixerunt? cur sua fabulis incluserunt, si dicere potuerunt aliter? Itaque alteram quaestionis viam ingrediamur, vt appareat, rationem contra historiam minime pugnare. Videamus igitur, quoad philosophemata veterum fabulis et figuris poëticis inclusa dici possint; et quoad id, quod inclusum est, necessario sit inclusum.

§. 21.

Altera quaestionis via, siue de dictione poëtica veterum philosophorum.

Scilicet Xenophanem, Parmenidem, Empedoclem esse *coactos* cogitationes suas, (non mythicas eas quidem, sed philosophicas) poëtarum imaginibus et figuris includere: id mihi persuadere nullo modo possum. Non licet magni Viri auctoritati nudam negationem opponere. Itaque ratione et argumentis res agenda est. Duo sunt in ista affirmatione: incluserunt cogitationes suas poëtarum imaginibus et figuris; deinde hoc fecere coacti. Vtrumque ita videndum, vt, illud *includere* quam vim habeat, et quoad coactum dici possit, quantum ad nostram caussam sufficit, appareat. Omnino igitur, si cogitationes istae solis imaginibus et figuris inclusae dicuntur: verendum est, ne nihil esset inclusum; sin rebus istis poëticis tantum illustratas putemus; lumen et ornatus non necessitatis erat ex lingua inope, sed arbitrii et studii. Haec magis ita apparebunt. Tres potissimum res poëticas rebus philosophicis, i. e. iis, quae in quaestionem philosophicam cadunt, adhibitas esse video: *fictionem*, *sermonem*, *metrum*; et fictionem quidem duplici modo.

Primo enim quae viderant homines, aut quocunque demum modo obseruarant, eorum caussas et origines, quas subtili cogitatione et certa ratione assequi debuis-

ſerit, ingenioſe *finxerunt*. Ad hoc genus referenda ſunt multa, quae in veterum mythis (cosmogoniis et theogoniis) ad explicandas rerum phyſicarum origines habentur, et alibi paſſim alia; velut malorum origo e dolio ſeu pyxide Pandorae apud Heſiodum Ἐργ. 59. ſqq. Iouis pera, quae faciat, vt homines ſua vitia non cernant, aliorum vero, ſi delinquant, cenſores ſint; origo ciuitatium et virtutum, quam Protagoras apud Platonem exponit, Protag. p. 107. ſqq. T. III. Feminarum victrix pulchritudo et venuſtas apud Anacreontem Od. 2. Mira voluptatis et doloris copulatio, de qua Socrates, Aeſopi morem ſecutus, in Platonis Phaed. c. 3. diſſerit; atque alia permulta huiusmodi *). Primo huic generi in noſtra quidem cauſſa annumerari poſſunt et debent, quae de rerum a ſenſibus remotarum ſtatu et conditione, non legitima argumentationis et concluſionis via, ſed libero ingenii impetu diſſeruerunt; cuiusmodi ſunt, quae de deorum generibus, ſedibus, natura, de animarum poſt mortem conditione non modo apud poëtas, ſed etiam in philoſophis, reperiuntur; velut in Platone de Republ. L. X. in Phaedonis fine. Quae quidem conſiderantibus non inepta videbitur Maximi Tyrii ſententia (Diſſ. XXIX. p. 269. Heinſ.) καὶ γὰρ ποιητικὴ τί ἄλλο, ἢ φιλοσοφία, τῷ μὲν χρόνῳ παλαιὰ, τῇ δ' ἁρμονίᾳ ἔμμετρος, τῇ δὲ γνώμῃ μυθολογική; καὶ φιλοσοφία τί ἄλλο, ἢ ποιητική, τῷ μὲν χρόνῳ νεωτέρα, τῇ δὲ ἁρμονίᾳ εὐζωνοτέρα, τῇ δὲ γνώμῃ σαφεστέρα; In toto hoc genere nihil eſt, quod philoſophorum cogitata includat, ſeu contineat. Ipſae auctoris cogitationes in verbis expreſſae fictae erant et commentitiae; quod dixerunt iſti homines, etſi non admodum crediſiſſe videntur, tamen cogitarunt, nec alia erat cogitatio, alia dictionis propria ſignificatio. Itaque

*) Currus et equi ſolis; nauigium ſolis, quo ab occaſu ad ortum per mare reuehatur; tela manibus fabricata Cyclopum; niger color Aethiopum, Nili fontes latentes, poſt incendium Phaëthontis. Sed nolui in his eſſe multus.

in toto hoc fabularum orbe latens quidam ſenſus et ſubtilitas quaerenda non eſt; qui verba intellexit, mentem auctoris intellexit, nec habet *interpres* amplius, quod quaerat. *Philoſophus* vero et hiſtoricus amplius quaerere debet, quomodo auctor ad hanc fictionem peruenerit; quid eſſet, cur hoc potiſſimum et hoc modo fingeret; num veterem quandam famam, aut alium auctorem, aut quandam rerum ſimilitudinem ſecutus ſit? Quarum rerum inueſtigatio non facit, vt auctorem, eiusque mentem rectius intelligamus, ſed vt ipſam rem, quam in mente habuit, melius et propius, quae et qualis et vnde ſit, intelligamus; non explicat, *quid* auctor cogitarit, ſed id, *quod* cogitauit.

Quemadmodum autem eos, qui hoc fictionis genere vnice vſi omnia fingendo explicare ſtuduerunt, philoſophicam rationem vero plane non attigerunt, philoſophis annumerare non poſſumus: ita qui alia fingendo, alia philoſophando explicarent, et commentis decreta miſcerent, etſi e philoſophorum coetu expellendi non ſunt: tamen non eſt, cur in omnibus eorum dictis et fabulis philoſophicam quandam et ſubtilem ſententiam latere arbitremur. Quoad autem philoſophi eius aetatis, quam quaerimus, hoc fictionis genere vſi ſint, definire non audeo. Fragmenta tantum eorum reſtant. Quidquid autem harum rerum commenti ſunt, ſiue quod ingenioſi ad comminiſcendum genio indulgerent, ſiue quod ea, quae recta ratione et certa non aſſequerentur, explerent, ſiue quod lectoribus, fictioni et poëticae dictioni adſuetis, ſe probare ſtuderent *): linguae certe inopia eos non potuit ad res comminiſcendas compellere.

Alter fictionis ad res philoſophicas adhibitae modus eorum erat, qui in ipſis philoſophematibus exponendis, et in iis rebus, quas ratione et ſubtiliter ex-

*) Protagoras apud Platonem l. l. ait: δοκεῖ τοίνυν καὶ χαριέςερον εἶναι μῦθον ὑμῖν λέγειν.

plicare studerent, fabula et fictione vterentur ita, vt ipsam explicationem philosophicam rebus commentitiis siue ornarent, siue illustrarent. Prodicus, vt ἀρετῆς et κακίας naturam atque munus ornatius et quodam ingenii flexu exponeret, attulit omnem Herculis dubitationem et fabulam; Plato, vt ἐναργέστερον declararet, quae de humanae cognitionis indole, eiusque consequendae et seruandae modo subtilius excogitarat: hominem in antro quodam religauit, qui solas rerum vmbras videre posset, (de Republ. L. VII. p. 127. sqq.) κήρινον illud ἐκμαγεῖον λόγου ἕνεκα in mente nostra posuit, atque τὸν ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ περιστερεῶνα non modo exstruxit, verum etiam variis auium generibus impleuit. (Theaet. p. 154. et 167. sq.) Num hoc in genere inclusae sunt cogitationes philosophorum? Sunt profecto, si quidem inclusa dici possunt, quaecunque circumdata sunt et vestita; vt gemma auro, corpus vestimentis inclusum est. Non sunt inclusae, si quis eam vim vocabulo tribuat, vt in ipsis fictionibus latentem quandam sententiam, atque in ipso auri corpore gemmam, aut in vestimentorum materia et textura corpus quoddam intextum quaerat. Nimirum inclusae sunt in his fictionibus cogitationes, sed non eae, quae sola mente essent comprehensae, sed. quae aliis quoque verbis qualicunque ratione essent dictae et explicatae. Num ad hoc fictionis genus coacti sunt? Non est, cur respondeam. Etenim praeclarum munus esset linguarum inopiae, si quidem hominibus nolentibus, certe non laborantibus, id afferret, ad quod in lingua copiosa non potest nisi studio et diligentia perueniri, vt et ornate et euidenter dicatur. Et haec quidem de fictione.

Alterum, quod philosophi a poëtis mutuati sunt, *sermo est et dictio*, quo nunc refero, quaecunque ita adhibebantur, vt ex iis mens auctoris intelligeretur. Scilicet quum lingua dupliciter animum nostrum afficiat, partim quoad vocabulum auribus excipitur et tanquam corpus habet, partim quoad signum est men-

tis et cogitationis: istum respectum nunc non curo; nam quae poëtae ipso vocabulorum sono efficiunt, siue ad expositionem siue ad delectationem, ad rem nostram non pertinent; sed quid in cogitatis ipsis vocabulorum *significatione* declarandis sequantur, ab iisque philosophi ad rem suam transtulerint, persequar. Poëtae autem duo potissimum sermone suo egisse videntur, vt ἐνάργειαν seu euidentiam consequerentur, qua non tam dicatur res, quam ostendatur. Deinde vt noua quadam et inusitata dictione ingenium ostenderent, lectoresque delectarent. Itaque praeter ea, quae in ipsa cogitatione poëtica sunt, troporum et figurarum genere omni sunt vsi. In philosophis autem, quum imitarentur vtrumque, aut necessitatem nullam video, vt, quidquid huiusmodi fecerint, de industria fecisse videantur, aut vbi coacti sunt, nil erat inclusum, quod non pateat, et ex omni sermone non refulgeat. De singulis videndum. In *metaphorarum* genere late patente aliqua poterat interuenire necessitas, quum nouae cogitationis nondum esset propria appellatio, quumque nomen eius rei, a qua cogitando proficiscebantur, ad rem similem, ad quam cogitando perueniebant, transferrent; velut quum πνεῦμα, συνάγειν, συμβιβάζειν σύλληψιν, κατάληψιν et alia huiusmodi a rebus corporeis ad mentem eiusque agitationem adhiberent. Sed hoc in genere nihil erat poëticum, naturamque propriae dictionis haec talia mature acceperunt. Sed vbi philosophi poëtarum morem secuti, et inusitato nomine res appellare cupientes, aut antiqua verba reuocarent, aut noua effingerent, necessitatem nullam fuisse per se patet. Certe linguae *inopia* cogere non poterat, vt *vsitatum* nomen relinquerent; copia linguae potius optionem dabat eligendi, aut facilitas quaedam copiam et occasionem fingendi. In *metonymiis* erat necessitas quaedam. Nam ab initio totum hoc genus troporum non tam ornandi studio ortum videtur, quam obscura et haud definita cogitatione effectum; etenim quae non definite cogitarunt, quod etiamnum fit in vulgari consuetudine, ea indefinite eloqui solent homi-

nes, et vnum pro alio nominare. Quoad igitur metonymiae necessitatis erant, eatenus nil erat inclusum, quod esset eruendum; sed perperam erat cogitatum et dictum, vt deberet emendari; sed vbi inclusum erat quidquam, vbi alia distincte cogitabant auctores, alia nominabant, nullam equidem necessitatem video. In *synecdochicis* necessitas erat, quum generis cogitationem speciali nomine appellarent, velut, quum a nascendi et generandi cogitatione et vocabulo ad existendi et fiendi cogitationem assurgentes, verbum simul eo transferrent. Sed quae de metaphoris dicta sunt, de his quoque sunt intelligenda. Ad *Ironias* nemo potuit cogi linguae inopia. Longus forem, si omnia tali modo vellem pertractare. Quocirca tantum excerpam, vbi haud inepte aliqua necessitas possit cogitari. Huc pertinet *prosopopoeia* illa antiquissima, non arte quadam aut ingenii flexu, sed ruditate procreata; quum personarum, rerum, virium, et variarum efficiendi rationum discriminibus nondum obseruatis et explicatis, omnia ἀθρόα confunderent, et quidquid esset, efficeret, aut fieret quocumque, modo eodem loco haberent, atque tali modo rebus inanimatis vitam, viribus et facultatibus ὑπόστασιν quandam, et naturae necessitati rationem et arbitrium darent. Sed ne in his quidem est, cur aliud ab hominibus dictum, aliud mente comprehensum putemus. Hoc solum de *allegorico dicendi genere* affirmari potest, haud eo quidem commentitio, quod soli interpretes sibi informarunt, quum veteribus poëtis sua decreta inferrent: (Conf. Heyn. ad Apollodor. pag. 931. sqq. Riccius Diss. Hom. Diss. XXVII. sqq.) sed de eo, vbi auctor aliud, quam proprie dixit, intelligi voluit; cuius duo sunt genera, a duplici consilio auctoris profecta; *didacticum* alterum, alterum *aenigmaticum*. Didactici generis, quo illud maxime videntur secuti et assecuti, vt quae dicerent ad sensus propius admouerentur, omnes facio allegorias sic adhibitas, vt res inclusa facilius et euidentius intelligeretur, memoria tenaciori teneretur, lectaque

magis placeret. Omnes fabulae Aeſopicae et allegoricae huc pertinent; huc referendae allegoriae ad ornatum, velut Parmenideae initio operis, ſi quidem Sextus Empiricus recte intellexit; huc allegoriae in τελεταῖς, conf. Plutarch. apud Euſeb. Praep. Eu. III. c. 1. dummodo vere erant allegoriae; huius generis omnino eſt, quidquid ita eſt ſcriptum, vt ex eo, tanquam e ſpeculo, veri, virtutis, ſapientiae imago euidentior refulgeat. His incluſae erant cogitationes, *non propter aliquam linguae inopiam et neceſſitatem*, ſed ad ornatum et expoſitionem. In genere *aenigmatico* includebantur cogitationes, vt occultarentur, et ſolertiae in cogitando tentamina eſſe poſſent. Veterum ſapientum γρῖφοι cuique hic in mentem venient, et Pythagoreorum ſymbola, et quidquid nouorum et a vulgari vſu abhorrentium verborum effictum eſt, vt eſſet involucrum cogitationis. (Conf. Clemens Alex. Strom. L. V. p. 570. ſq.) Sed ne in hoc quidem incluſionis modo neceſſitas fuit e lingua; quidquid enim ita includerent, antea debebant mente et propriis ſignis concepiſſe. Nam ſi rem non cogitarunt aliter, quam dixerunt, ipſa res fictio erat, et nulla cogitatio incluſa; ſin aliter cogitarent, aliter eloquerentur; non erat niſi in ipſorum voluntate, cur aliter mente conciperent et aliter dicerent; vt conſtare putem, vbi quidquam incluſum erat, non neceſſitatem fuiſſe, ſed voluntatem; vbi erat fictionis et fabulae neceſſitas, nihil fuiſſe incluſum.

Tertium, quod philoſophi a poëtis mutuum ſumſere, *metrum* eſt; Conſtat enim, etiam poſt Pherecydem plures metrice ſcripſiſſe. Plane ineptus et ridiculus mihi viderer ipſe, ſi docere vellem, dictionem metricam artis fuiſſe, non naturae aut vulgaris conſuetudinis; qui proſae orationis auctores dicuntur, eos non omnino proſaicum dicendi genus, adhuc incognitum, inueniſſe, nec linguam graecam ipſam metri vinculis liberaſſe, ſed eam *tantum ſcribendo* adhibuiſſe, et librorum proſaice ſcriptorum exempla dediſſe; Em-

pedoclis aetate nec naturae contrarium viſum eſſe proſaice ſcribere, nec difficilius, quam metrice. Laudare quidem poſſem viri docti loca, qui iſta affirmaret, ſed, quum haec talia parum reputanti excidiſſe videantur, omittam. Nimirum veteres homines ante Pherecydem vulgo metrice dixiſſe, nil ore protuliſſe, quod non verſus eſſet: tam eſt contra omnem rationem, vt id ne grauiſſimo quidem teſti credam, eum potius lectores ſuos parum facete ludificatum putem; eſt enim hoc ex eo genere, in quo, vt nuper Vir magnus ſcripſit, omnes omnium auctoritates ratione franguntur. Vetuſtiſſimorum hominum ſermo poëticus erat. Hoc monumenta antiquitatis docent, hoc ratio vincit; ſed quidquid in iſto ſermone poëticum erat, id non in compoſitione et definita ſyllabarum dimenſione cernebatur, ſed in ipſis vocabulis e rerum ſenſibus ſubiectarum ambitu deſumtis, atque in ipſa cogitationum indole. Qui autem poſt Pherecydem ligata oratione vſi ſunt, vel quia non tanti videbatur, orationis genus promtum nec a vulgari conſuetudine ſeiunctum non ſine moleſtia mandare literis; vel quia memoriae ſuccurrere ſtudebant; vel quia lectorum et auditorum poëtis adſuetorum delectationi ſeruiebant, vel denique alia de cauſſa, eam adhibuerunt. Quamquam quid haereo in his, quum nec Meinerſius iſtam opinionem ad Ocelli cauſſam accommodauit, nec quisquam alius in Ocello metrum deſiderauit.

§. 22.

Heracliti obſcuritas.

Quae hactenus diſputaui, ſatis, puto, efficient, ne quis arbitretur, quae a veteribus philoſophis verborum et allegoriarum obſcuritati *incluſa* ſunt, ea propter neceſſitatem quandam et linguae inopiam eſſe incluſa; vt conſtet, ſi quid aetate quadam *ita* cogitari potuerit, non eſſe dubitandum amplius, quin dici et verbis explicari potuerit. Sed fruſtra haec dicta ſunt omnia, ſi vera ſunt, quae Meinerſius non ſolum l. l.

verum etiam in Historia discipl. et artium apud Gr. et Rom. T. I. p. 620. affirmavit: Heracliti obscuritatem a linguae inopia, dictione poëtica et interpunctionis absentia esse repetendam; etsi recentiores (velut Cicero de Fin. II, 5.) pristinae inopiae immemores, eum de industria obscure scripsisse putarint; quam viri auctoritatem secutus est Buhlius Vir Exc. in Lehrb. der Gesch. der Philos. T. I. pag. 277. Plus apud me antiquorum auctoritas valet, qui legerant hominis scripta, qui obscuritatis eum accusarunt, et, cur accusarent, optime scire debebant; vt censeam, quas caussas obscuritatis Heracliteae antiqui et graues viri indicarunt, eas caussas non esse negandas; quorum nemo linguam inopem accusauit. *Aristoteles*, grauissimus testis, vel potius iudex hac in re, non tam signorum diacriticorum absentiam, quam ipsius auctoris negligentiam, accusauit. Ita habet Rhetor. III. c. 5. p. 706. D. ὅλως δὲ δεῖ εὐανάγνωστον εἶναι τὸ γεγραμμένον καὶ εὔφραστον· ἔστιν δὲ τὸ αὐτό· ὅπερ οἱ πολλοὶ σύνδεσμοι οὐκ ἔχουσιν, οὐδ' ἃ μὴ ῥᾴδιον διαστίξαι, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου· τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι ἔργον, διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι, ποτέρῳ πρόσκειται, τῷ ὕστερον, ἢ τῷ πρότερον· οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ, τοῦ λόγου τοῦδ' ἐόντος αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίγνονται. ἄδηλον γὰρ τὸ αἰεὶ, πρὸς ὁποτέρῳ διαστίξαι. Singula hominis verba allata haud adeo obscura sunt, sed *collocatio* verborum effecit, vt sententia non certo appareret, dubiumque esset, num homines ignorent id, quod *semper esset*, an quod esset, id *semper ignorent*. Quis autem negabit, incuriae haec esse, aut imperitiae, aut temerariae affectationis vitia, non linguae parum cultae impedimenta. Eandem ambiguitatem in Epicuro, quam lingua ipsa impedire non poterat, reprehendit Cicero de Nat. Deor. I. c. 30. 31. Quid *Theophrastus?* Θεόφραστος δέ φησιν ὑπὸ μελαγχολίας τὰ μὲν ἡμιτελῆ, τὰ δὲ ἄλλοτε ἄλλως ἔχοντα γράψαι. Vid. Diog. Laërt. IX. 6. Itaque facile patior, falsa et efficta esse, quae de Heracliti sermone a medicis haud intellecto apud Diog. IX. 3. habentur; atque in medio relinquo, quae sunt apud eundem Laërt. §. 6. ὡς μέν τινες, ἐπιτηδεύσας ἀσαφέστερον γράψαι, ὅπως οἱ δυνάμενοι προσίοιεν αὐτῷ, καὶ μὴ ἐκ τοῦ δημώδους εὐ-

καταφρόνητον ᾖ. quibuscum consentit Cicero eatenus, vt de industria eum obscure scripsisse non vno loco dicat. Conf. de N. D. I, 26. *nec consulto dicis obscure, tanquam Heraclitus.* L. III. c. 14. *Heraclitum, qui, quoniam, quid diceret, intelligi noluit, omittamus,* et De Fin. l. l. Ego vero haud scio, an Cicero, qui fidenter de libris Heracliti, haud dubie lectis, et constanter iudicat, rectius potuerit iudicare, quam nos, quibuscum praeclare ageretur, si omnia fragmenta collecta haberemus. Sed quid multa? In caussis Heracliteae obscuritatis post Meinersium mecum consentit Illustris Tidemannus Gesch. d. spek. Philos. T. I. p. 195. vt non communis quaedam eruditorum opinio, sed vnius coniectura, a me improbetur. Itaque non est, cur id, quod ratio omnino fieri non potuisse docet, id hac in re factum non esse, multis demonstrem.

§. 23.

De perspicuitate philosophorum.

Restat, vt magnam Ocelli perspicuitatem, qualis sit, videamus. Duplex est philosophorum perspicuitas, verborum altera, altera rerum et cogitationum; illam rhetoricam appellabo, hanc logicam perspicuitatem. *Rhetorice* perspicua est ea oratio, ex qua mentem auctoris, id quod cogitauit, qualecunque sit, et quocunque demum modo cogitarit, perspicere seu assequi possumus; qua lectorum vel auditorum mens eodem afficitur modo, quo mens auctoris, quum diceret vel scriberet, esset affecta. Haec perspicuitas ab auctore postulat, vt vocabulis vtatur, aut per se intellectu facilibus, aut explicatis, vt ne impediat verborum nexum translocatione nimia aut collocatione ambigua; vt nexum plurium cogitationum et sententiarum non modo animo concipiat, verum etiam verbis declaret; et quae sunt generis eiusdem. Obscuritas huic perspicuitati contraria ad *interpretem* pertinet, cuius omne munus, quoad interpres est, in eo cernitur, vt

qualiscunque auctoris cogitatio et sensus lectoris vel auditoris menti obuersetur. *Logica* perspicuitas est in ipsius rei, quam auctor mente concepit et declaravit, explicita et distincta cogitatione. Haec postulat, vt ipse auctor claras et distinctas notiones, minimeque confusas habeat; vt has tali modo in mente sua copulet, vt quisque videat, recte eas et vere esse copulatas; vt omnem in mente sua argumentationem ita instituat, vt appareat lectori, auctorem vere recteque esse argumentatum; vt, quidquid dicat, suo loco et ordine dicat, et quae his partim coniuncta, partim subiecta sunt. Huic perspicuitatis parti opposita obscuritas saepe vexat lectorem philosophorum. Videmus, quid dixerit auctor, quo modo copularit aut seiunxerit; adhibitis tamen subsidiis hermeneuticis omnibus non eo peruenimus, vt *distinctam* quandam et *explicatam* rei notionem menti nostrae informare possimus; quid? quod eo nobis res ipsa fit obscurior et incertior, quo curiosius omnia conquirimus, quae alioquin ad illustrationem faciunt, quum ita deprehendamus, quae pluribus locis de re eadem dicuntur, non consentire, sed sibi repugnare. Manifesto videmus, auctorem aliquid attulisse demonstrationis loco; intelligimus etiam, qui factum sit, vt hoc afferret; sed nullo negotio videmus, hoc vere esse ad demonstrationem allatum; vim probandi non perspicimus. Sed haec obscuritas ad interpretem non pertinet, qua interpres est, sed ad philosophum; non ad eum, qui *docere* vult, *quid* senserit auctor; sed ad eum, qui *iudicare* vult, *quale* sit id, et quam verum, *quod* sensit. Velut: Auctor aliquis sensit discrimen quoddam rerum, sed qua in re situm sit, nondum est satis assecutus; quum plura confunderet atque misceret, in eo illud quaesiuit, quod tantum accedit rei, aut plane alienum est. Exponit auctor id, quod habet in mente; loquitur de rebus tanquam de diuersis; sed lector, quum discriminis expositionem legit, discrimen aut nullum videt, aut non distinctum. Auctoris locus igitur obscurus est, et logice obscurus. Iam si quis interueniat interpretum,

qui philosophi partes simul agens nos doceat, qua in re auctor *errarit*: gratias ei debemus, quod *rem* melius explicauit, quam auctor. Sin idem ille interpres glorietur: ego *auctorem* melius et rectius intellexi, quam ipse auctor intellexit se, non hoc auctor voluit, quod dixit, sed aliud quoddam verum et distinctum; si his vocibus adeo fallat se ipsum, vt rem a se explicatam aut excogitatam pro auctoris mente nobis propinet, et quod ipsius est, auctori, quem explicat, tribuat: non amplius debemus gratias, nam facit, vt, nisi nobis valde caueamus, erremus, et de auctoris mente perperam statuamus.

Omne hoc discrimen exposui, vt de Ocelli perspicuitate facilius iudicemus. Nimirum rhetoricam perspicuitatis partem haud admodum in eo desidero. Insunt profecto, in quibus haereamus; plurima tamen verba aut e vulgari vsu petita, aut eiusmodi sunt, vt vel originatio sola lectorem adiuuet; nec adsunt ornatus inuolucra. Sed altera perspicuitatis pars, quae est cogitationis ipsius, mihi quidem videtur fere omnis in primo certe capite, vbi e notionibus argumentatur, desiderari. Postea dicendum hac de re. Quod autem omnino magis perspicue, quam ipse Plato, scripsisse videtur, eius rei ratio facillime reddi potest. Plato enim res tractat difficiliores, difficiliori methodo.

Falli equidem possum, sed plane ita censeo; Socratis, Platonis et aequalium aetate, quod ad linguae, quam acceperant, siue auxilium siue impedimentum attinet, etsi errorum et ambiguitatis aliorum obseruatione acuta celerius et facilius possent ad *definitam et explicatam* rationem peruenire: ipsum tamen philosophandi negotium multo fuisse difficilius, et difficilioris cogitationis expositionem multo magis impeditam atque obscuram. Veteres isti rem habebant integram; patebat rerum natura oculis; parata erat lingua simplex ea quidem, nec praeter naturam impedita. Facilem igitur habebant cursum cogitationis, poterantque in spatiis notionum sine magna offensa discurrere,

in quamcunque regionem peruenerant cogitando, eo lumine, quod ipsi attulerant, videbant, nec sententiarum diuersitate animus distrahebatur. Quod in omni philosophia difficillimum est, explicare notiones generales, et definire, id non attigere, sed vocabula, prout se offerebant, sumentes, ambiguitate circumuenti circumueniebant alios, vt, etsi nihil dixissent, possent tamen aliquid dixisse videri. Alia Socratis, aliorumque, qui cum eo et paullo post eum philosopharentur, conditio. Tametsi haud admodum diu, multum tamen ante eos disputatum erat; accipiebant discrepantes sententias, quarum quaeque per se quandam probabilitatem haberet, nec plane refutari aut improbari posse videretur; accipiebant vocabula, varie adhibita; sentiebant significationis discrepantiam; sed qua in re potissimum sita esset, nondum clare vel perspicue videbant, nec methodum tenebant ex his tricis se expediendi, meliorem dialecticam. Socrates igitur, quum videret, philosophos τοῖς μαινομένοις ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους (vt ait apud Xenophontem in Memorabilibus), totum illud genus, quod ad vitam transferri non posset, abiecit; in eo autem, quod ad vsum hominum esset accommodatum, curauit, vt explicaretur et definiretur cognitio; vnde τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου maxime introduxit. Successit Platonis opera dissertationes physicas postliminio reuocantis, iisque Socraticam philosophandi rationem, quoad eius fieri posset, accommodantis. Etiam hic multum in eo elaborauit, vt notiones generales definitione quadam comprehenderet; sed certam viam non tenuit. Omnem vocabuli ambitum vagum et incertum comprehendere studuit, nec satis distinxit inter ea, quibus nomen tantum commune erat, atque ea, in quae cum nomine nominis quoque definitio cadebat; qua re fiebat, vt ad certam quandam et definitam generalium notionum definitionem peruenire non posset. Accessit etiam hoc, quod non modo eam sectaretur veritatem, quam nos vocamus et quaerimus, conuenientiam repraesentationis vel cum re ipsa, vel cum legibus mentis humanae,

sed eam quoque, quae potius est *certitudo* quaedam et *constantia* *) cum in rebus ipsis, tum in decretis et sententiis; qua quidem duarum notarum non omni ex parte congruentium compositione factum est, vt ἀλήθεια desideraretur in natura sensibus subiecta, propter rerum mutationem; atque in ipsis quoque notionibus sola mente comprehensis, propter sermonis varietatem et vsus loquendi inconstantiam. Hinc, vt alteram certe partem stabiliret, quandam excogitauit λόγων ὀρθότητα, et ad etymologicas excussiones delatus est. Quibus omnibus ista philosophandi ratio non poterat non maxime difficilis et impedita fieri. Si igitur Plato passim videtur Ocello obscurior, mirari non debemus. Nam quanto facilius est errare et miscere, quam errorem emendare et explicare, tanto facilius erat ante Socratem atque Platonem, quam cum iis, de rebus philosophicis differere. Ocelli dicta perspicua videntur, et ne videntur quidem, quum infinita et ambigua sint. Platonis dicta passim obscura sunt, quia ex istis difficultatibus, quas Ocellus plane non attigit, aegre se expediebat; vt reliquas Platonicae obscuritatis caussas ex ipsius ingenio et cultura repetendas praetermittam.

Quorsum haec tam multa? Vt appareat, minime ponendum esse in Ocellum ingenium reliquorum ingenia longe superans; supra hominis haud stupidi vires non fuisse, ista graecae linguae conditione, ea verborum perspicuitate scribere, quam in Ocello deprehendimus. Non esse incredibile, ea aetate, vbi alii philosophi metri vinculis et poëticae dictionis obscuritate se impedirent atque coërcerent, vbi essent, qui sua cogitata con-

*) Nempe τὸ τὰ ὄντα (quae vere sunt, et semper eodem modo, sine vicissitudine se habent) δοξάζειν est ἀληθεύειν. Vid. Plato de Republ. III. p. 315. T. VI. Hinc in nulla enunciatione de rebus sensibus subiectis erat ἀλήθεια, quia eadem enunciatio, *alio tempore* et re mutata, falsa erat.

fulto obscurarent, non modo vnum hominem, sed vel plures, sententias suas pedestri oratione, simplici ea quidem, parum comta et parum subtiliter adhibita, exprimere potuisse; nec summam vniuersae antiquae historiae ignorantiam prodere, qui tali argumento non moueatur, vt librum recentiori aetate scriptum arbitretur. E Pherecydis institutione prodiit Pythagoras Samius, scripsit Meinersius Hist. Doctr. de vero Deo P. II. p. 266.; addo: e Pythagorae disciplina prodiisse dicitur, certe post eum philosophatus est Ocellus. Cur igitur Ocellum, diu post Pherecydem, ea oratione, qua in vita communi, qua in colloquiis philosophicis haud dubie vsus est, negabimus in scripto vti potuisse. Vnum hoc quaeritur, cuiusmodi sit ista oratio, an recentiorem culturam et aetatem sapiat et arguat. Qualis *omnino* sit, supra vidimus; nunc de *singulis* agendum est.

§. 24.

Auctor non adhibuit voc. στοιχεῖον.

Ac primo quidem haud leue antiquitatis indicium in eo est, quod *desunt* vocabula in re ab auctore tractata recentioribus tritissima, quae scribenti homini recentiori non poterant non in mentem *prima* venire. Huc pertinet primo vocabulum στοιχεῖον, quod in Aristotelicis scriptis et post Aristotelem, *proprium* fuit vocabulum, tamque frequenter adhibitum, vt ei, qui post Aristotelem de rebus physicis eorumque elementis scriberet, sine dubio primum occurrere debebat, nec, nisi magna attentione, euitari poterat. Ipse Aristoteles in istis locis, quae nostri libri conglutinator dicitur descripsisse, vocula hac saepe vsus est. In Ocello nullum apparet eius vestigium. Vocabulum adhibitum est primo de *terra, aqua, aëre et igne.* Vid. Aristot. de Part. Animal. L. II. c. 1. ab initio: πρώτην [σύνθεσιν, primum compositionis genus] μὲν ἄν τις θείη τὴν ἐκ τῶν καλουμένων ὑπό τινων στοιχείων, οἷον γῆς, ἀέρος, ὕδατος, πυρός.

ρός. conf. de Gen. II. t. 17. quem vsum, etsi improbasse videtur Aristoteles, tamen interdum secutus est. Vid. de Gen. et Corr. II. c. 4. t. 24. Haec Ocellus non στοιχεῖα vocauit, sed οὐσίας. II, 5. et πρῶτα σώματα II, 21. Adhibitum est deinde de *calido*, *sicco*, *frigido* et *humido*. Vid. Aristot. de Gen. et Corr. II. c. 3. t. 16. Ea Ocellus vocauit ἐναντιότητας. vid. II, 4. sqq. Haec res ad nostram caussam non est parui momenti; nam vocula στοιχεῖον aut a Platone, aut non diu ante Platonem, videtur in philosophiam introducta.

Iudex libri Tennemanni Viri Clariss. in Ien. Allg. Litt. Zeit. n. 326. p. 390. anni 1793. ait: *Das Wort* στοιχεῖον *soll nach Herrn Tennemann Plato zuerst in der Bedeutung eines Elements gebraucht haben.* [Vid. System. der Plat. Philos. T. I. p. 105.] *Wenn man aber bey dem Xenophon* [Mem. Socr. II, 1, 1.] *folgende Worte lieset:* βούλει σκοπῶμεν ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς τροφῆς, ὥσπερ ἀπὸ τῶν στοιχείων: *so sieht man aus dem* ὥσπερ, *dass damit auf die damals schon allgemein gangbare Bedeutung des Wortes* στοιχεῖον *gezielt wird;* cui docti hominis dubitationi plures addi possunt rationes speciosae e recensione decretorum philosophicorum petitae. Aristoteles Pythagoreos ait affirmasse: τῶν ἀριθμῶν στοιχεῖα τῶν ὄντων στοιχεῖα εἶναι. Met. I, 5. Idem Met. II. c. 3. ἔτι δὲ τῶν σωμάτων καὶ οἱ πλείω λέγοντες εἶναι στοιχεῖα, καὶ οἱ ἐν ἐξ ὧν σύγκειται, καὶ ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἀρχὰς λέγουσιν εἶναι· οἷον Ἐμπεδοκλῆς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ μετὰ τούτων στοιχεῖα φησὶν εἶναι· et Topic. I. c. 12. p. 267. C. παρασημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰς ἑκάστων δόξας· οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρα φησὶ τῶν σωμάτων στοιχεῖα εἶναι. Magis etiam Auctor de decretis philosophorum L. I. c. 2. οἱ μὲν οὖν περὶ Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα διαφέρειν ἡγοῦνται ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος ταυτὸν νομίζει ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. Πλεῖστον δὲ ὅσον διαφέρει ἀλλήλων· quae leguntur etiam apud Stobaeum fere ad verbum.

His non obstantibus affirmare ausim, hoc vocabulum, nisi forte a Platone in Philosophiam illatum sit,

certe Platonis aetate nondum fuisse tritum et peruagatum. Testimonium enim, vel potius admonitio Diogen. L. III, §. 24. (καὶ πρῶτος ἐν φιλοσοφίᾳ ἀντίποδα ὠνόμασε, καὶ στοιχεῖον, καὶ διαλεκτικὴν, καὶ ποιήματα.) fortasse eadem e Phauorino petita, atque Simplicii, a Tennemanno excitati, auctoritas, quum Platonis vsu valde commendatur, tum rationibus allatis, licet speciosis, nondum infirmatur. Plato enim huic vocabulo veniam praefatur, nouitatemque excusat. Velut Theaet. p. 176. T. II. Bip. ὅτι τὰ μὲν πρῶτα οἱονπερεὶ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἡμεῖς τε συγκείμεθα καὶ τ' ἄλλα etc. Conf. Timaeo T. IX. p. 340. Bip. λέγομεν ἀρχὰς, etc. Quid? quod ne Aristotelis quidem aetate significatio vocabuli physica satis trita fuisse videtur; quod non tam e vacillatione eius colligo, quam in ipsis eius locis lego. Met. V. c. 3. τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα λέγουσιν οἱ λέγοντες. Metaph. XI. c. 1. p. 1371. E. τὰς ἀρχὰς τὰ καλούμενα ὑπό τινων στοιχεῖα. De Gener. et Corr. II. t. 1. λοιπὸν θεωρῆσαι περὶ τὰ καλούμενα στοιχεῖα. Conf. de Part. Anim. II, 1. supra adscriptum. — Quod autem e Xenophonte monuit vir eruditus, id minime tam certum est, quam putasse videtur. Socrates enim, vel Xenophon, spectare potuit notissimum vocabuli vsum, quo de *literarum elementis* dicitur. Etenim etymologia hunc *historice* primum esse arguit; nam ductum est a στοῖχος, στοιχεῖν, στείχειν, στῖχος, quae in tacticis habentur, et ordinis, aciei, earumque rerum cogitationem afferunt, quae ordine quodam ponuntur aut positae sunt. στοιχεῖν quid sit, docet Arrian. Tact. p. 56. Blancard. στοῖχοι ἀναβαθμῶν, ordines graduum sunt apud Herodotum L. II, c. 125. στοῖχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὀδόντων leguntur in Antonino L. II. §. 1. Sed haec nota. Hinc facillimus transitus ad literarum elementa *ordine posita* et quasi *in frontem porrecta*, vt mirandum sit, qui Stephanus in Thesauro T. III. p. 988. H. scribere potuerit: „στοιχεῖον autem, licet eiusdem sit originis, non eandem tamen habet significationem, vtpote quod significet Elementum, Principium; proprie de quatuor mundi elementis" etc. Imo minus mirandum, quum

ipsi scriptores Graeci originis videantur obliti. Dionysius Halicarnass. certe περὶ συνθέσ. Ὀνομ. p. 17. Steph. elementi literarum significationem a physici elementi cogitatione deduxit, quum ita scriberet: ἃς καλοῦμεν στοιχεῖα καὶ γράμματα — στοιχεῖα δὲ, ὅτι πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν ἐκ τούτων λαμβάνει πρῶτον, καὶ τὴν διάλυσιν εἰς ταῦτα ποιεῖται τελευταίαν. Nimirum creber vsus effecit, vt ordinem significationis historicum perverteret; ac generalem significationem et philosophice primam vel summam pro historice prima haberet. Si historiam et temporis successionem spectamus, haud dubie *prior* erat vsus, quo de literarum elementis vsurpabatur; est enim minus remotus a sensibus, et notationi consentaneus. Literarum elementa στοιχεῖα vocabantur, quia στοιχηδὸν collocabantur; sed quia ex hisce elementis vocabula componuntur, seu, vt ait Dionysius, ὅτι πᾶσα φωνὴ etc. translata est vocula ad ea, ex quibus *quaeque* res constaret; quae significatio, etsi adeo abiit in vsum, vt de translatione non amplius cogitaretur et tanquam propria (rhetorice) adhiberetur: tamen, quin secundaria sit, dubitari non potest. Nam quae ratio docuit, ea vsus auctorum egregie confirmat. Schneiderus Vir Exc. in Lexico ait, voculam grammatico significatu iam in Aristotelis poëtica occurrere; sed est antiquior. Plato, qui vocabulum de physicis elementis adhibitum qualicunque ratione excusat, Theaet. p. 178. Bip. sine excusatione et haud cunctanter scripsit: τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖα καὶ συλλαβάς, quid? quod omnis iste locus manifesto id, quod hactenus egi, docet. Plato enim diserte ait, philosophum istum, nescio quem, qui affirmauerat, τὰ μὲν στοιχεῖα ἄλογα καὶ ἄγνωστα εἶναι, αἰσθητὰ δέ, literarum et syllabarum similitudinem esse secutum. vid. p. 176 sqq. In Aristotele vero grammatica significatio vsitatissima est. Cf. Met. IV, 2. p. 1283. D. VIII. c. 3. p. 1340. B. maxime Met. IV, 3. p. 1284. E. sqq. et alia multa, quum in Aristotele, tum in auctoribus graecis post eum. Illud igitur Xenophontis, a quo omnis haec disputatio profecta est, eodem modo dictum videtur,

quo nos dicimus: vom A. B. C. anfangen; vt nulla insit ad physicam significationem allusio. Neque Aristotelis aut Plutarchi loca a me allata quidquam contra Phauorini, aut Diogenis obseruationem efficiunt; nam probe tenendum est, *veteres philosophiae historicos, et vero etiam recentiores, placita aliorum suis vocabulis enarrasse, non eorum voculis, quorum decreta exponerent.* E loco Sexti Empirici (vid. supra §. 10.) facile concludas, Ocellum hoc vocabulum, quod non adhibuit, adhibuisse. Aristoteles, qui in exponenda Empedoclis sententia vsus est hac vocula saepius, ab eadem Met. I. c. 3. p. 1229. F. vbi de eodem Empedocle loquitur, abstinuit; et ipse abstinuit Empedocles; constat enim, eum ῥιζώματα dixisse. Vid. Clem. Alex. Strom. VI. p. 624. D. Plutarch. de Decret. L. I. c. 3. §. 9. Stob. Ecl. Phys. I. p. 25. Euseb. Praepar. Eu. L. XIV. c. 14. p. 749. Atque Aristotelis locus Phys. I. t. 32. quem locum adscripsi ad II. §. 4. n. 2. facile nos fallere potest, vt voculam ὕλην physico significatu Platoni male tribuamus. Quod vero de Thalete auctor libri Plutarcho adscripti monuit, id haud dubie non ita accipiendum est, ac si Thales vocabulum στοιχεῖον adhibuisset ipsum, et κατὰ ῥητὸν dixisset: στοιχεῖον et ἀρχὴν esse vnum idemque. Thales enim, vt taceam, absurdissimum fuisse ita dicere, in istis philosophiae primordiis, non videtur vacauisse disceptationibus philologicis et rixis de verbis. Sed Thales, qui ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀπεφήνατο τὸ ὕδωρ, vocabulo ἀρχῆς vsus fuerat, vbi e Platonis, atque ex parte Aristotelis vsu στοιχεῖον dicere debuisset. Quum igitur auctor iste dicere debuisset: Thaletem vocabulum ἀρχῆς vage adhibuisse, ita tamen, vt illud potissimum innueret, quod recentiores στοιχεῖον vocarent, ipse quoque confuse scripsit: ταὐτὸν νομίζει ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα, et parum accurate in fine capitis: ἁμαρτάνει οὖν Θαλῆς, στοιχεῖον καὶ ἀρχὴν λέγων τὸ ὕδωρ. Conf. quae dixi ad II, 4, 4. Itaque siue Diogenis siue Phauorini auctoritati tantam fidem habendam censeo, quanta omnino his obseruationibus haberi potest. Nimirum hoc genus obseruationum eius-

modi est, vt vel doctissimus in eo facillime errare possit; et voculae, haud tritae antea, inuentionem ei tribuere, ante quem *vnus* et *alter* eadem vsus fuerat; vt adeo aliquis *sibi* possit sine arrogantia inuentionem vindicare, etsi ante eum alius idem dixerat *). Quemadmodum igitur ex ista annotatione non facile concludam, omnes libros, vbi eadem voculae potestas habetur, post Platonem esse conscriptos: ita effici illa putem, ante Platonem hunc vsum haud fuisse *peruagatum*.

Quorsum haec tam multa de vocabulo vno? vt appareat, in omissione eiusdem esse *antiquitatis colorem et similitudinem;* argumentum antiquitatis non dico; nam homo recens, quem non fugiebant, quae de Platone huius potestatis auctore dicerentur, omittere potuit, ne se proderet; nam, vt casu omissa dicatur, ab omni probabilitate remotum est.

§. 25.

Non insunt aliae voces, recentiores.

Sed fuit in isto homine, si quis hunc librum ad antiquitatis speciem effinxit, singularis improbitas cum eruditione et attentione haud vulgari coniuncta. Praeterquam enim quod omnes istas voculas omisit, quarum introductionem in philosophiam Platoni tribui vidimus; (etsi dialectices mentionem c. II. §. 10. facere aeque potuisset, ac Lucian. de scrib. histor. c. 32.) vulpes tam cauta fuit, atque antiquorum vsum tam bene tenuit, tamque diligenter seruauit, vt, etsi ipsi Pythagorae vocabuli φιλοσοφίας inuentio tribueretur: ab ea tamen abstineret. Scilicet sagacissime odoratus est, quae duo fere millia annorum post eum Meinersi-

*) Plato l. l. istum voculae vsum sibi non vindicat; ex isto loco potius fit probabile, fuisse ante eum, qui hoc vocabulo potestate eadem iam esset vsus.

us Gesch. der Wiss. Gr. und R. T. I. p. 118. sqq. exquisitis rationibus demonstrauit: vocabuli vsum ante Socraticos haud admodum increbuisse. Nam quo minus ex istis argumentis concludam et fidenter dicam, Heraclidis narrationem (apud Cic. Tusc. Qu. V, 3. Diog. Laërt. I, 12. quibus addo Plutarch. de decret. philos. I, 3. §. 14. Diog. L. L. VIII, 8. Clem. Alexandr. Strom. I. p. 300. C.) commentitiam esse; non modo voculae φιλοσοφεῖν vsus apud Herodotum I, 30. *) et φιλοσοφίας apud Isocratem Paneg. c. 1. quae ipse Meinersius affert, impedit, verum etiam, praeter Ciceron. de Orat. III, 16. illud maxime, quod ipsius Platonis dissertatio super hoc nomine in Amatoribus vsum huius vocabuli satis iam egressum et peruagatum indicare videtur. Haec autem non monui, quod putem, Heraclidis auctoritatem a me nunc esse stabilitam, sed quum adhuc de ea dubitandum sit, adieci, ne quis, quidquid ad sententiam meam, quam defendo, faciat, me sine dubitatione arripuisse arbitretur. Sed quocumque demum modo ista res se habeat: hoc constat, ante Socraticos vocabuli vsum non increbuisse; vt, qui sciat, quantis laudibus recentiores φιλοσοφίαν mactare soliti fuerint; quam splendide et magnifice de vita philosophica locuti fuerint: iure is miretur, quid esset, cur auctor noster ne vocabulum quidem ipsum vsurparet; nisi illud statuat, aut antiquum fuisse hominem, qui ignoraret; aut recentiorem et improbum, qui antiquitatem affectaret.

Risum mihi viderer captare, si omnia vocabula recentiora, quae in hoc libro desiderantur, conquirere et enumerare vellem. Pauca quin addam, non possum. Etsi auctor ἄποιον dixit c. II. §. 3. voculam ποιότης ta-

*) Nempe φιλοσοφεῖν ductum est a φιλόσοφος, non vice versa. Graeci enim non habent voculam σοφεῖν, quacum potuisset componi. In auctoritatibus pro hoc vocabulo non audeo numerare, quod legitur in sapientum consiliis φιλόσοφος γίνου. Vid. Sosiad. ap. Stob. serm. III. p. 47. Historiam ipsam de nominis origine in dubium non vocauit Bentleius de Phal. Epist. p. 21. et 275.

men non habet; quae ne Platonis quidem aetate ſatis trita eſſet. vid. Theaet. p. 134. T. II. Bip. ἴσως ἂν ἡ ποιότης ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον. — Affirmauit magnus vir, graecam linguam a Democrito, Zenone, Gorgia, et reliquis ſophiſtis ad philoſophorum vſum eſſe conformatam. Sed Democriteae culturae nullum in Ocello veſtigium; nec ἄτομοι nec τὸ κενὸν etc. apparent; nec vllum Zenonis, dialecticam inducentis, nec denique Gorgiae, qui ſermonem figurarum condimentis affecit. — C. IV. §. 12. dicit auctor: δεῖ παιδεύειν τὰ τοιαῦτα τῶν νομίμων etc.; non adhibuit formulam νόμους γράφειν vel γράψαι, qua formula recentior aetas de iis etiam vſa eſt, quos leges *non ſcripſiſſe* conſtabat. Vid. Wolf. Prolegom. ad Hom. pag. LXVIII. ſq. Expreſſit igitur morem antiquum, quo legislatores potius educatores ciuium ſuorum et moderatores fuerunt. — Plura ex hoc genere annotauit Clariſſ. Bardili libro I. p. 182. et 185. Nempe φύσιν adhibuit Ocellus antiquo ſignificatu, ſi non in ipſa inſcriptione, in alio certe libri loco; vid. Comm. p. 60 ſqq. vbi addendus locus e Platonis Timaeo, qui, quum iſta ſcriberem, attentionem meam effugit; vbi in Critiae et Timaei oratione φύσις τοῦ παντὸς et γένεσις alternant. — Non dixit Ocellus ἐπιστήμην, cum Timaeo [p. 545. Gal.], Platone et Ariſtotele; nec dixit γνῶσιν recentiorum, ſed νόησιν — Non nominauit ἐνεργείας recentiorum, ſed δυνάμεις. Equidem addo, Platonem et Ariſtotelem dicere αὐτὸς καθ' αὐτόν *), Ocellum αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ. Ariſtotelem opponere δυνάμει ὂν et ἐνεργείᾳ ſeu ἐντελεχείᾳ ὄν, Ocellum vero δυνάμει et συντελείᾳ. Cf. II. §. 3.

§. 26.

Dubitatio de ſingulis vocabulis.

Ab hac etiam parte Meinerſius librum impugnauit, inueſtigando voces quasdam, quae recentioris notae

*) Haec formula Socratis nam Ariſtophan. Nub. vſ. aetate noua videtur fuiſſe, 195. ſq. eam ridet abutendo, certe philoſophis propria;

esse viderentur. Hic omnino monendum primo, quod vocula apud recentiores trita est, eiusque vsus apud hos demum *increbuit*, propterea negandum non esse, eam esse antiquam; neque enim sequitur, si recentiori aetate sola *crebro* adhibita est, eam ab antiquioribus *plane non* esse adhibitam. *Deinde* significationis ratio habenda est; nam saepe factum est, vt vocabulum satis antiquum recentiori demum aetate certum in disciplina significatum acciperet. Quid magis decantatum Stoicorum ἀπαθείᾳ. Num igitur omnia scripta post Zenonem putabimus exarata, in quibus haec vocula legitur? Ita certe Aristotelis physicae auscultationes genuinae esse non possent, vbi ἀπάθεια τῷ πάθει opponitur, L. IV. t. 86. licet alio significatu. Sed horum nihil oportet exquisitis rationibus confirmari; tantum satis est admonere. *Aliud* addam, quod magis dubium videri potest, sed nihilominus verum est; nempe vsu venire potuit, vt vocula, ab auctore antiquo certa quadam et definita vi adhibita, aliquamdiu, vel etiam diu lateret, aut negligeretur, postea vero, e tenebris quasi educta, frequentaretur et in crebrum vsum abiret. Poterat in antiquiore auctore obseruari; poterat homini recentiori sponte in mentem venire. Quodsi fieri potuit, ne ita quidem licet concludere, vt propter vocem, certo quodam significatu obuiam, librum, in quo sit obuia, supposititium iudicemus; debemus potius talia testimonia obseruationibus nostris limitare et corrigere. *Denique* in nostro auctore magna cautio adhibenda; nam quum constet, librum e Dorica dialecto esse transscriptum, quo facilius intelligeretur; quis praestabit, non vnam et alteram voculam simul esse commutatam. Quod igitur ad istas voces recentiores attinet, obiectionibus Viri Illustris iam a Clariss. Bardili satisfactum putem. Et primo quidem κατὰ ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως satis vindicauit Bardili p. 184. quibus adieci, Aristotelem distinguere, quae Ocellus confudit. vid. I. §. 5. n. 3. Sed omni annotatione supersedere potuissemus, quum ipse libelli impugnator verissime dicat, hunc esse Eleaticum. Ita enim nihil facit ad

quaeſtionem de libri antiquitate, ſed ad eam, quam cum hac male copularunt, de familia, ad quam auctor pertinuerit. — ἐπιγεννήματα accuſauit Meinerſius, defendit feliciter Bardili, atque ita, vt non modo non contra antiquitatem faciat, ſed eam etiam potius arguat. Nam quum vocabulum aliter a Stoicis acciperetur, aliter ab Ocello, Ocellus antiquum vſum ſecutus eſt, a Menagio ibi laudato ex Ariſtotele confirmatum. Conf. ad c. 1. §. 7. n. 6. — διακόσμησις ne nos turbet, curauit Bardili p. 189. ſq. et, opinor, recte; dummodo Ariſtotelis, in recenſendis Pythagoreorum decretis hanc voculam vſurpantis, auctoritati parum tribuatur. Dixi ipſe etiam non modo hac de re, verum etiam de etymologica ratione, ad II, 23, 5. et 6. et I, 7, 3. quam Bardili perſecutus eſt p. 190. ſq. — Νεῖκος, quum Empedoclis eſſe conceditur, conceditur eſſe antiquum. Conf. quae attuli ad c. II, 2. not. 8. Heraclitus autem non νεῖκος dixiſſe videtur, ſed πόλεμος. vid. Diog. Laërt. IX, 8. et Fabricius ad Sext. Emp. I. §. 210. n. o. p. 53. vnde ipſe a Geſneri ſententia male receſſi ad Lucian. de ſcrib. Hiſt. c. 2. n. 6. Et haec quidem Meinerſius; ſed inſunt plura, in quibus haerere poſſimus. — ἀντιπερίστασιν non obiecit Meinerſius, nec potuit. vid. Bardili p. 187. et quae dixi ad II. §. 14. n. 5. — Sed e vocabuli ὕλης phyſico ſignificatu non ſatis me expedio. Quae ad II. §. 3. n. 19. e Nogarola attuli, parum faciunt ſatis. Tennemannus in Syſtem. der Plat. Philoſ. Tom. I. p. 105. e Plutarcho atque Simplicio in Phyſic. Ariſtot. p. 2. monet, hanc vocabuli vim Platone eſſe recentiorem, atque fortaſſe ab Ariſtotele inuentam. Plutarchi locus allatus non perſuadet; quippe qui tantummodo hoc dicit, recentiores ὕλην vocaſſe, quod Plato non ita vocarit; vnde non legitime et certo concluditur, ante Platonem voculam fuiſſe inauditam; Simplicius vero ad manus non eſt. Sed ad infirmandam hanc ſententiam non afferrem cum viro docto in d. Allg. Litt. Zeit. n. 326. p. 390. 1793. quod Sextus Empiricus Hyp. I, 33. de Protagora ait; Φησὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὕλην ῥευστὴν εἶναι. Scio enim, et

dixi antea, quantum huic argumentorum generi tribuendum sit; quo efficere possemus, antiquissimos Pythagoreos ne recentissimae quidem philosophiae terminos ignorasse. Illud vero dubium mihi facit, quod dixit Aristoteles de Gener. et Corr. I. t. 24. ἔστι δὲ ὕλη μάλιστα μὲν καὶ κυρίως τὸ ὑποκείμενον γενέσεως καὶ φθορᾶς δεκτικόν. etc. quae quidem verba vix scripsisset, si vocula ab ipso primo esset ad hanc significationem translata. Nam obseruasse mihi videor, hominem in dicendo cautissimum, quando ὀνομασίαν τὴν κειμένην migrat, atque affert notionem quandam aut voculam a se *nouatam*, dicere: λέγω δὲ etc. non ἐστὶ, multo minus μάλιστά ἐστι καὶ κυρίως· idque in hac ipsa vocula passim fecit, vbi *ea* materiae *cogitatio, quam ipse informauerat*, hac vocula declaratur; velut Physic. I. t. 82. Met. VII. c. 3. p. 1314. AB. Met. VIII, 1. p. 1337. F. Nec, quod Plato ab hac vocula abstinuit, facit, vt eam ipsi inauditam putem; video enim, cur eam, si vel esset vsitatissima, tamen spernere poterat et debebat. Etenim hoc vocabulum parum accommodatum erat, ad eam materiae indolem, quam sibi informauerat, declarandam. Cogitabat enim materiam maxime mutabilem, omnibus formis aptam, ex vna forma in aliam atque aliam facillime transeuntem; conf. Tim. p. 341. sq. ad quam mutationis facilitatem indicandam parum apta erat ὕλη, dura res et solida, proprio quidem significatu. Vtcunque haec res se habeat, *dubitatio* de vno vocabulo, de quo quaeritur, num sit antiquum, profecto non tanti est, vt de ipsa libri antiquitate propterea dubitemus. Idem fere disputare possem de vocabulo ὑποκείμενον, sed arbitror, lectores optare, vt tandem aliquando huic disputationi finis imponatur; et iure optabunt. Quemadmodum enim bonus criticus ea vocabula diligenter obseruat, in quibus est ad *res* aut *personas* aut *dicta* recentiora et apophthegmata certa allusio: ita in iis, arbitror, non admodum haerebit, in quibus vnice quaeritur, num *tropica* quaedam significatio aliquot annos antiquior an recentior sit. Quocirca non moror reliqua vocabula, quibus

Aristoteles crebro vsus est: velut θερμαντικὸς (I, 9. n. 2.) νόησις (I, 1, n. 9.) πρῶτα σώματα (II, 3, 4.) ἐναντίωσις et ἐναντιότης (II, 4, 2. cf. c. I. §. 8. et Plato de Republ. VI. p. 117.) praesertim, quod propius inspicientes in multis deprehendimus significationis diuersitatem, et eam quidem, vt, quae Plato et Aristoteles distinctius adhibuerunt, ea Ocellus confudisse et παχυλῶς vsurpasse videatur. Conf. quae dixi de voc. γένεσις I, 3, 8. ἄφθαρτος I, 15, 3. ἀδιέξοδος I, 15, 9. πρῶτον σῶμα II, 3, 4. ἀλλοίωσις II, 4, 4. τεκμήριον I, 1, 5. δόξα I, 1, 6. εἰκὸς I, 1, 8. διέξοδος I, 4, 5. ἴσος καὶ ὅμοιος I, 5, 5. Et haec quidem hactenus; nam satis demonstratum videtur, sermonem aut arguere antiquitatem, aut recentiorem aetatem non satis arguere, vt libellus videatur aut antiquus esse, aut ad antiquitatis speciem confictus.

§. 27.

De methodo logica.

Quod autem e sermone apparet, id magis etiam e methodo tractandi logica elucet. Dicam autem potissimum de definiendi solertia, quippe a qua enunciationum formandarum cura, et demonstrationes vel argumentationes hoc in genere pendent.

Definitiones igitur, si ab vna recesseris, plane desiderantur. Sed vel haec vna potest suspicionem movere. Etenim Aristoteles Met. I, 6. p. 1236. A. ait: Σωκράτους δὲ περὶ μὲν τὰ ἠθικὰ πραγματευομένου, περὶ δὲ τῆς ὅλης φύσεως οὐδέν· ἐν μέντοι τούτοις τὸ καθόλου ζητοῦντος, καὶ περὶ ὁρισμῶν ἐπιστήσαντος πρώτου τὴν διάνοιαν. Socrates igitur *primus* dicitur animum ad definitiones applicasse; in Ocello tamen definitionem κόσμου habemus. Num illud de maiori quadam cura intelligendum? Est hoc aliquid, sed potest confictum videri et arbitrarie sumtum. At tali fictione non eget, qui locum accurate contemplatur; nam sermo est de definitionibus τῶν καθόλου, notionum generalium seu communium; id

quod magis apparet e Metaph. XIII. c. 4. p. 1409. sq. *Σωκράτους δὲ περὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς πραγματευομένου καὶ περὶ τούτων ὁρίζεσθαι καθόλου ζητοῦντος πρώτου (τῶν μὲν γὰρ φυσικῶν ἐπὶ μικρὸν Δημόκριτος ἥψατο μόνον, καὶ ὡρίσατό πως τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν· οἱ δὲ Πυθαγόρειοι πρότερον περί τινων ὀλίγων, ὧν τοὺς λόγους εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνῆπτον, οἷον, τί ἐστι καιρὸς, ἢ τὸ δίκαιον, ἢ γάμος) ἐκεῖνος εὐλόγως ἐζήτει, τὸ τί ἐστι*, et postea: *δύο γάρ ἐστιν, ἅ τις ἂν ἀποδῴη Σωκράτει δικαίως, τούς τ' ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου.* atque de Partib. An. I. c. 1. versus finem p. 1106. B. *Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἐλθεῖν τοὺς προγενεστέρους ἐπὶ τὸν τρόπον τοῦτον, ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι καὶ τὸ ὁρίσασθαι τὴν οὐσίαν οὐκ ἦν, ἀλλ' ἥψατο μὲν Δημόκριτος πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαίου δὲ τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ, ἀλλὰ ἐκφερόμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἐπὶ Σωκράτους δὲ τοῦτο μὲν ηὐξήθη, τὸ δὲ ζητεῖν τὰ περὶ φύσεως ἔληξε*: quae quidem loca, cur integra exscripserim, conferenti facile apparebit. Cum his autem egregie consentiunt, quaè habentur in Magn. Mor. I, 1. et Diog. Laërt. VIII, 48. e Phauorino. Conf. Fr. Patric. Disc. Perip. II, 1. p. 191. sq. Quamquam autem omnis primi capitis disputatio e notione *τοῦ παντὸς* esset instituta, atque notionum discursu procedebat: tamen eiusmodi definitionis maxime necessariae nec vola nec vestigium apparet. Quem enim terminum explicauit, et more Aristotelico definiuit; aut vbi Aristotelicae explicationis vestigia suo libro impressit? Si a definitis et rite explicatis notionibus profectus esset, etsi in ipso scripto non explicasset, nihil dicerem, nec quidquam ex omissione definitionis concluderem. Sed *ἀθρόα πάντα* confudit auctor, vt maxima pars argumentorum c. 1. expositorum ambiguitati vocabuli *πᾶν*, quod et *omne* tanquam Totum, et *omne* collectiue sumtum, i. e. *omnia*, significat, atque confusioni enunciationum *non omnia pereunt*, et *omnia non pereunt*, sit superstructa; quam quidem in demonstrando tarditatem, quum passim in commentario *), tum ad III, 1, 5. notaui, et eo tempore notaui, vbi *γνησιότης*

*) velut I, 2. n. 1. I, 10. n. 1.

libelli mihi maxime dubia videbatur. Quemadmodum autem homo, qui post Aristotelem scribebat, quid? quod Aristotelem exscribebat, haec talia non poterat, nisi antiquitatis affectatione et imitatione assequi: ita omnis haec philosophandi ratio non modo proxime accedit ad Eleaticam, sed eadem ipsa est. Nam quod fecit Ocellus in vocabulo πᾶν, id istos philosophos et in hoc, et in ὂν et ἓν fecisse nemini dubium est eorum, qui horum philosophorum sententias e dictis eorum et veterum testimoniis eruere, quam Cantianas in ea inferre, maluerunt.

Scrupulum quendam iniiciunt, quae apud Aristotelem de inductione Socrati tribuenda vidimus. Etenim Ocellus c. I. §. 9. inductione vsus est. Sed qui locus scrupulum iniicit, idem eundem quoque euellit. Quemadmodum enim τὸ ὁρίζεσθαι καθόλου Socrati tribuebat, quod ab eo *tantummodo auctum* dicebat, ita quoque ἐπακτικὰς λόγους, etsi ab alio atque alio adhibitos ante Socratem, Socrati tamen, qui curiosius et crebrius iis vteretur, tribuere poterat; vt illud omittam, abhorrere ab omni ratione, eam cogitandi viam, qua homines omnino ad communia decreta et principia peruenire debebant, neminem ante Socratem siue obseruasse siue ingressum esse.

Ordinem dissertationis non vrgeo. Etsi enim, quod recte monuit Bardili l. l. p. 174., dici non potest, librum plane esse Chaos confusum et indigestam molem: methodi tamen ad leges quasdam adstrictae et meditatae vestigia non video. Quum haud pauca disputasset de aeternitate mundi, tandem id, quod ab omni initio ponendum fuisset, addit, quem κόσμον dicat, et quid τὸ πᾶν sibi velit. Ab vna cogitatione ad aliam transit, quemadmodum transire solet homo non confundens omnia et transiliens; non transit, nec disponit, quemadmodum debet is, qui *Vnum* dare vult, cui nec addas partem quamdam primariam, nec detrahas. Sed de his passim dixi in Commentario, in

quo ne videar intulisse ordinem, vereor; ne eum, qui insit, non agnouisse videar, vereor minus.

Sectio II.

De decretis, seu de materia.

Restat, vt de *decretis ipsis et sententiis* dicatur, et disputetur, num antiqua, an a recentioribus demum inuenta et exposita sint; quae dubitatio eo maiori diligentia et cura digna est, quo magis constat, in his potissimum caussam esse repositam, cur de ingenuitate dubitaretur et dubitetur. Sed ne falsae opiniones et vagae saepius obloquantur, atque e cursu nostro nos reprehendant, praemonenda sunt nonnulla de fide Aristotelis historica, et de plagiis veteribus obiectis.

§. 28.

De auctoritate Aristotelis historica.

De fide Aristotelis historica disseruere Tidemannus Griech. Erste Philos. pag. 126. sq. breuiter, vberius vero Meiners. Gesch. d. Wiss. Griech. u. Roms, T. I. p. 195. sqq. vbi verissime affirmatum et rite demonstratum mihi quidem videtur, errare eos, atque indigna hoc philosopho afferre, qui eum aemulatione et inuidia antiquiorum philosophorum decreta consulto deprauasse et peruertisse putarent; conf. praeter Bruckerum et Moshemium, a Tidemanno et Meinersio allatos, etiam Obseru. Sel. Halens. T. III. Obs. VII. §. 4. sq. p. 144. sq. cuius auctor nominatur G. E. Stahlius. Neque ea, quae de ambitione Aristotelis I. G. Walch. in Parerg. acad. p. 356. sq. monuit, aut satis probata, aut satis istam deprauationem probare videntur, et iam Vizzanius in Comment. pag. 134. Aristotelis defensionem recte suscepit, eumque a furtorum suspicione liberauit; et vere; etiamsi enim gloriae fuerit appetentissimus, atque durus et ingratus erga Platonem, quae nunc in medio relinquo, inde tamen non sequitur, vt, qui

vnum vitium haberet, idem haberet reliqua omnia; multo minus, vt tantae tamque temerariae fraudis sine idoneo testimonio aut indicio reus habeatur. Nihilo minus tamen magna cautione opus esse arbitror, non modo in hoc, verum in reliquis etiam historiae philosophicae fontibus omnibus, ne auctore alioquin fide digno abutamur, ex eoque, quae falsa sunt, efficiamus. Ipse Meinersius p. 205. non negat, Aristotelem decreta potuisse male intelligere, et male de iis iudicare; quibus addo: potuit, etsi doctissimus erat, nescire aliquid; potuit homini, quum scriberet, alicuius eorum, quae legerat, non venire in mentem; poterat, vni cogitationi intentus eiusque plenus, verba non satis pensitare, vt plura insint, quam vellet; denique errare potuit in omnibus, quae nec summa diligentia satis cauet, nec amplissima doctrina satis complectitur, nec summa solertia et veri studio satis assequitur. Quamquam igitur ipse confitear, omnium Graecorum philosophorum, qui aetatem tulerunt, Aristotelem maximum mihi videri, atque de philosophia optime promeritum: nolim tamen, quidquid dixerit, tanquam oraculum quoddam atque omniscientis Dei effatum accipere, quo metiri possimus omnia, cuius consensus rem erigat et sustineat, dissensus solus destruat atque euertat. Non dubito, quin haec tam vera videantur omnibus, vt ea ne dicenda quidem fuisse multos putare existimem. Quamobrem haec mittens paucis declarabo cautiones et regulas in eruendis ex Aristotele veterum philosophorum decretis sequendas.

Primo igitur diligenter distinguendum censeo, vbi narrat auctor et *nude* decreta affert, et vbi de suo aliquid admiscet, sententiamque suam narrationi et expositioni immiscet. Prioris generis haud adeo multa habentur in Aristotele. Neque enim philosophiae historiam conscripsit, sed philosophorum sententias super aliqua re composuit et examinauit, quo facilius, aliorum erroribus intellectis, ad verum

perueniret. Plurima pertinent ad alterum genus, quod mihi tripartitum videtur. Nam, qui decreta et praecepta veterum philoſophorum memoriae prodiderunt, ea partim *amplificarunt*, partim *explicarunt*, partim *diiudicarunt*. Et *primo* quidem non modo in Ariſtotele, verum in aliis quoque paſſim obſeruamus, non tam afferri ea, quae veteres philoſophi κατὰ ῥητὸν affirmarant aut negarant, quam ea, quae ex dictis eorum argumentatione et conſentanea conſecutione effici et deriuari poterant. Huius generis ſunt omnia, hunc fere in modum inducta: huic ſententiae accedit et Anaxagoras, vel Leucippus, etc. qui illud affirmavit, quod cum hoc coniunctum eſt. Exempla vide Ariſtot. Met. XII, c. 6. Met. I. c. 7. p. 1239. D. His talibus hiſtoricus parum fidei tribuit. Etenim, ſi vel maxime recte argumentatus fuerit, et neceſſario conſequentia attulerit, qui talia afferret; ſemper tamen quaeritur, num haec conſecutio philoſopho ipſi in mentem venerit, fueritque probata. Itaque, qui ex allato Ariſtotelis loco enunciationem ὅτι ἐνέργεια πρότερον Anaxagorae ipſi tribueret, parum κριτικῶς verſaretur. — *Deinde* de ſuo ita addiderunt veterum decretis, vt notiones et enunciationes ambiguas et obſcuras explicarent, et definire ſtuderent. Nempe quum legerent veterem philoſophum explicatiori cognitioni adſuefacti, non acquieuerunt in vagis et ambiguis eius dictis, ſed diſtinctam cognitionem ſuam in eo quaeſiuerunt; quumque verborum non modo varius, ſed etiam diuerſus ſenſus eſſe poſſet, quantum fieri poſſet diſtinguebant, et ex aliis effatis definire ſtudebant; quod autem tali quaeſtione exegetica inuenerant, iisque veri ſimillimum videbatur, id recentiori ſermone explicatioris cognitionis teſte eloquebantur. Conf. quae paſſim dixi de Pythagoreorum decretis in Commentario, maxime ad II, 20. n. 4. et de Thalete ſupra §. 24. et alia. Haec decretorum tractandorum ratio reprehendi non debet, ſi ad eum ſpectetur finem, quo iſta tractabant; ſed ad vſum hiſtoricum idonea non eſt, nec meretur fidem. Nam pro ambigua et confuſa cogitatione et

enun-

enunciatione auctori tribuit explicatiorem magisque definitam; quo facto non modo tributum est ei, quod ipsius non est, veritasque historica laesa est et sublata, verum reliqua etiam hominis doctrina non illustratur tali modo, sed magis obscuratur. Quemadmodum enim nobis in crepusculo degentibus, si lumen affertur, reliqua externa obscuriora videntur, quam antea, ita in systemate subobscuro, vna cogitatione et sententia illustrata, reliquae obscuriores redduntur et ad intelligendum minus idoneae; quas non facile assequimur, nisi obscuritatis aequabilitatem restituamus, et lumen, quod delere amplius non possumus, abscondamus et sub modio quodam ponamus. — Tertium genus additorum et intermistorum in iis video locis, in quibus non dicitur, *quid* statuerint antiquiores, sed *quale* sit id, quod statuerint; vbi non narratur, sed iudicatur; in quibus tantum fidei tribuendum puto auctoribus, quantum auctoritatis habet eorum iudicium.

In iis autem, quae non nisi historice dici videntur, et nulla adest admistio, enunciationum quantitatem, qualitatem et modalitatem, quam Logici vocant, diligenter distinguere debemus; ne aut permutemus eas, aut eandem auctoritatem omnibus tribuamus. Maximam fidem mereri mihi videntur *enunciationes singulares affirmatiuae.* In his enim minor est errandi facilitas. Vt vere diceret aliquis: *hic* philosophus affirmauit *hoc* aut negauit, nil requirebatur, quam vt legeret hoc in scripto, et quod legerat, recte diceret. Non dico, errari in his non potuisse, quod profecto potuit multis de caussis; sed non tam facile errari potuisse, quam in reliquis deinceps nominandis. Nempe secundo loco et gradu pono *enunciationes singulares negatiuas.* In his maius erat errandi periculum. Vt iure dicam, philosophus affirmauit aut negauit hoc, vel vnus locus e libris eius non perperam intellectus sufficit. Sed vt fidenter *negem*, aliquid ab aliquo affirmatum aut negatum esse, non sufficit, vt id vno et altero loco, vbi

maxime exspectatur, non exstet; ne illud quidem, vt id non videatur stare posse cum aliis eiusdem hominis decretis; sed omnia, quae scripsit homo, attente perlecta et tenaci memoria comprehensa esse debent, vt fidenter dicatur, *nullum esse in scriptis vestigium*; cuius rei difficultas in caussa fuit, vt summi viri et *κριτικώτατοι* hoc in genere errarent. Negat Meinersius, Platoni notum fuisse decretum de mundo aeterno. Sed notum fuit. Tertio loco habeo enunciationes, *quarum quantitas, aut omnino subiectum definitum non est*. Has igitur, in quibus subiectum plurali numero, sed indefinite dicitur, scribendo quidem pro vniuersalibus habere debemus, ne in errorem alios inducamus; interpretando vero, quum non certo constet, num auctor pro vniuersalibus habuerit, tantum particularibus aequiparare debemus, ita tamen, vt nec negemus vniuersalitatem nec affirmemus, sed eandem in medio relinquamus. Quemadmodum autem in his dubium est, num auctor pro vniuersalibus seu communibus eas habuerit, ita in iis, quas ita habuit, et vniuersaliter elocutus est, dubium, num vniuersaliter verae sint. Nempe in *enunciationibus vniuersalibus* maximam cautionem adhibendam censeo, quum in affirmantibus, tum maxime in negantibus. Nam quae in singularibus in errores inducunt, ea simul omnia has circumdant et vrgent, et praeter haec etiam alia. Poterat enim homo doctissimus aliquid nescire, non legisse, poterat aliquid memoria excidisse, aliquid scribenti in mentem non venisse, poterat denique dictionem ipsam non satis examinasse. Minus tamen etiam *negantibus* tribuo, quam affirmantibus, quum facilius sit colligere, quid omnes dixerint, quam efficere et inuenire, quae nemo siue affirmarit siue negarit. Hinc etiam factum est, vt non modo Aristoteles, sed etiam recentiores, quae doceri non possunt, et quae falsa sunt, afferrent. Ait Meinersius, Aristotelem decretum de mundi aeternitate *vbique* *) tanquam

*) Suspicor, *nusquam* esse legendum pro *vbique*; ita certe haec sententia verior. vid. infra §. 30.

suum proferre; sed praeter locum 1 de Coelo t. 102. nullum ipse inueni, nullum ab aliis nominatum reperi. Bardili negat, in vllo scriptore vllum exstare argumentum positiuum contra Ocellum; sed hoc profecto doceri non potest, nisi omnes omnino scriptores, quicunque aetatem tulere, hoc consilio perlecti fuerint. Sed de Aristotele sermo, atque de hoc id, quod dixi, demonstrandum est.

Aristoteles igitur passim rem vniuersalius est elocutus, quam aut habuit in mente, aut omnino vere dici poterat. Physic. I. c. 8. t. 71. Ὅτι δὲ μοναχῶς ἔτω λύεται καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων ἀπορία, λέγωμεν μετὰ ταῦτα. ζητῦντες γὰρ οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν φύσιν τὴν τῶν ὄντων, ἐξετράπησαν οἷον ὁδόν τινα ἄλλην ἀπωθέντες ὑπὸ ἀπειρίας· καί φασιν ὅτε γίνεσθαι τῶν ὄντων ἐδὲν, ὅτε φθείρεσθαι, διὰ τὸ ἀναγκαῖον μὲν εἶναι γίγνεσθαι τὸ γιγνόμενον ἢ ἐξ ὄντος, ἢ ἐκ μὴ ὄντος· ἐκ δὲ τέτων ἀμφοτέρων ἀδύνατον εἶναι· ὅτε γὰρ τὸ ὂν γίγνεσθαι· εἶναι γὰρ ἤδη· ἔκ τε μὴ ὄντος ἐδὲν ἂν γενέσθαι· ὑποκεῖσθαι γάρ τι δεῖ (lege δεῖν). Licet huic loco paululum immorari. Ponamus ignorari vel non constare, de quibus haec dicantur. Dicit ἀρχαίους, vt de aequalibus eius aut de Platone aliisque Platoni aequalibus cogitari non debeat; dicit οἱ κατὰ φιλοσοφίαν πρῶτοι. qui tandem? Parallelismus proximus haec doceat apertius; nimirum, detecta erroris caussa, addit in fine capitis: διὰ γάρ τοι τῦτο τοσῦτον οἱ πρότερον ἐξετράπησαν τῆς ὁδῦ τῆς ἐπὶ τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν etc. Itaque οἱ πρῶτοι positum, vt centies, pro οἱ πρότεροι, vt intelligantur omnes, qui fere ante Platonem philosophati sunt; quod falsissimum. Sed superius, οἱ πρῶτοι, putabimus magis apertum et perspicuum, et πρότεροι sit positum pro οἱ πρῶτοι· qui igitur sunt primi philosophati? Non nostram opinionem sequi debemus, sed ipsius auctoris; hic igitur Met. I. c. 3. ait: Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας etc. Thales igitur et Ionici intelliguntur. Imo nec Thales, nec reliqui Ionici, nec reliqui antiqui philosophi, sed aperte *soli Eleatici*. — Physic. IV. t. 21. ἔχει δὲ πολλὰς

ἀπορίας, τί ποτέ ἐστιν ὁ τόπος· οὐ γὰρ ταὐτὸν φαίνεται θεωροῦσιν ἐξ ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων· ἔτι δ' οὐδ' ἔχομεν οὐδὲν παρὰ τῶν ἄλλων οὔτε προηπορημένον, οὔτε προηυπορημένον περὶ αὐτοῦ. Aristoteles igitur primus fuit, qui περὶ τοῦ τόπου differeret. Quodsi reperiantur libri, qui ante Aristotelem scripti dicuntur, in quibus inest aliqua super hac re dissertatio, actum est cum iis; nam aperto Aristotelis testimonio efficitur, eos esse spurios. Immo eosdem vindicabit Aristoteles, seque ipsum emendabit. Nam t. 12. ait: ἡ γὰρ Ζήνωνος ἀπορία ζητεῖ τινα λόγον· εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὂν ἐν τόπῳ, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τόπου τόπος ἔσται, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον πρόεισιν· et t. 28. Ὁ δὲ Ζήνων ἠπόρει, ὅτι, εἰ ὁ τόπος ἐστί τι, ἐν τίνι ἔσται, λύειν οὐ χαλεπόν. Erat igitur profecto a Zenone προηπορημένον aliquid super hac re. At Aristoteles non omnino negat, veteres spatium et locum disputasse; sed negat, ante se quemquam docuisse et quaesiuisse, τί ποτέ ἐστιν ὁ τόπος. Audio, nec illud vrgeo, ita scribendum fuisse περὶ τούτου, non περὶ αὐτοῦ· sed illud affero, quod t. 16. dixit: λέγουσι μὲν γὰρ ἅπαντες εἶναί τι τὸν τόπον, τί δ' ἐστιν, οὗτος μόνος (sc. Plato) ἐπεχείρησεν εἰπεῖν. Non est, cur plura addam. Satis haec probant, Aristotelem passim generalius esse locutum, quam debuisset, exceptiones vero data occasione addidisse, haud veritum, ne aut in errores inducat alios, aut ipse grauiter reprehendatur. Nemo mihi illud dixerit, eius auctoritatem satis sustineri eo, quod indefinita aliis locis definierit. Hoc enim casu factum potuit aliis in rebus casu omitti; vt illud praeteream, multa eius scripta, vnde fortasse multa rectius intelligi et constitui possint, interiisse. Non fraudis accuso Aristotelem; hoc per se patet; sed hoc, arbitror, iure meo pono, et legis instar habeo: *Enunciatis historicis vniuersalibus fidem esse habendam, donec probetur contrarium*; sed fieri non debere, vt propter enunciatum vniuersale, id, quod huic contrarium est, falsum esse putemus; vt enunciatum generale propter contrarium, (contradictorie oppositum) quod apparet, sed non hoc propter illud falsum habeamus. Quaerendum est deinde,

§. 29.

Quomodo veteres aliorum libros in suum vsum conuerterint?

Nostra aetate sumus tam diligentes, tamque seueri et religiosi, vt non modo eum plagii accusemus, qui alicuius rei, quam non inuenit, inuentionem diserte sibi tribuit, et auctorem se iactat eius rei, cuius auctor non est; sed quoque eum, qui aliorum libros et dicta in suum vsum conuertit, atque aliquid ab aliis tacite mutuatur. Ad hanc igitur seueritatis normam, cuius testes sunt libri nostrae aetatis critici, etiam veterum eruditionem et scribendi solertiam aliqui et multi exigere non dubitarunt. Idque improbabit nemo, si nihil aliud agitur, quam vt cuiusque sententiae, aut dictionis, aut rei auctor appareat, et quae loca scribenti obuersata fuerint, sciamus. Sin reprehendimus antiquos, quod tacite ab aliis aliqua aut multa sumsere, aut si eorum omnium inuentores putamus, quibus aliam auctoritatem non addidere: aut iniqui sumus, aut valde erramus. Veteres enim hoc in genere non erant tam religiosi. Nolo equidem adscriptor esse eius sententiae, quam Bardili p. 169. proposuit: quum magno pretio libri emti fuissent, fere penes emtorem fuisse, num hos foetus suo patri relinquere, an suo ipsius nomine eos educare et vulgare voluerit. Hanc, inquam, probare non possum; fabula enim de graculo pauonum gregi se immiscente non est a Phaedro demum inuenta. Sed hoc vere dici putem, veteres in allegandis aliorum libris non fuisse tam religiosos, vt, nisi diserte sibi vindicent aliquid, aut a testibus fide dignis iis tribuatur, dubium sit, vtrum ipsi excogitarint, an ab aliis acceperint. Non dissimulabant se per alios profecisse, sed vt cuique sententiae ab aliis petitae suus auctor adscriberetur, nec lector postulauit, nec scriptor fecit; non vt fraude quadam circumueniret lectores, non vt alienis pennis se ornaret, sed quia tanta diligentia siue ignota esset, siue molesta aut inepta haberetur. Atque venia ab aliis

mutuandi iis videtur magis data esse, qui, quid verum atque decens, quaererent, aut res gestas enarrarent, quam iis, qui ad ingenii sui laudem et ad delectationem lectorum elaborarent. Cicero non dubitavit, quae philosophi graeci graeco sermone dixissent, latinis literis mandare; nec dissimulauit hoc, etsi non omnibus in locis, vnde petita essent, annotaret. Horatius contra ea (Epist. I, 3, 15. sq.) Celsum monendum putat, *priuatas vt quaerat opes, et tangere vitet Scripta Palatinus quaecunque recepit Apollo.* Sed quid in Latinis, et recentioribus, haereo. De Aristotele dicendum est, quem Meinersius (hist. doctr. de vero Deo p. 316.) ait omnium priscarum doctrinarum, et earum quoque, quibus ipse accederet, repertores semper nominasse. Hoc autem, si beneficio quodam interpretationis illud *semper* non vrgeamus, atque de *aliqua* parte intelligamus, concedi debet. Sin ita accipiatur; vt Aristotelem in *omnibus* auctores nominasse putemus, falsissimum hoc est. Haud is sum, qui omnium auctorum, qui supersunt, scripta perlegerit, aut quaecunque legerit, memoria teneat; mea tamen lectio, qualiscunque ea sit, me docuit, falsum id esse, quanto magis docuerit lectio doctiores me et acutiores. *Nusquam* Aristoteles in Topicis laudat auctores, quos secutus sit; (*nusquam* dico, quia nullam eiusmodi allegationem reperi, quae *ipsorum praeceptorum* fontem et originem indicet). Num propterea fertile eius ingenium produxit omnia? Minime. Non appello ea, quae habet Patricius Disc. Perip. T. II. L. I. pag. 186. „Itaque omnis Aristotelicarum Categoriarum succus, omnis doctrina, nec non etiam oppositorum titulis, dogmatibus, exemplis, saepe etiam verbis ipsis, Ocelli atque Archytae libris est conformis et concors.“ Haec, inquam, pro mea sententia non affero; sed illud quaero, cur Aristoteles, si ea omnia, quae istis in libris sine auctore attulerat, aut ipse inuenisset, aut pro suis haberi voluisset, Topic. VIII. c. 3. p. 387. F. scripserit: ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι παραδῶμεν ἁπᾶν. Mul-

ta igitur, et vero plurima, insunt in istis libris ex aliis hausta, alioquin non fuisset, cur, quae ipse periclitatus esset, diserte indicaret. Physic. I. c. 7. t. 69. ἡ δ' ὑποκειμένη φύσις ἐπιστητὴ κατ' ἀναλογίαν, ὡς γὰρ πρὸς ἀνδριάντα χαλκὸς etc. vid. Comment. ad II, 3. n. 24. Auctorem, vnde haec sententia petita sit, non laudat; sed nemo ignorat, haec esse e Timaeo Locro, aut, si quis hunc spernat, e Platonis Timaeo. Nec negari potest, eum e Pythagoreorum scriptis profecisse; cf. de Coelo I. c. 1. t. 2. quae etiam in verbis sapiunt Pythagorica; nec Aristoteles hoc dissimulat; ea quoque, quae Physic. IV. c. 11. t. 101. de tempore dicuntur, facile nos ad Pythagoreum fontem ducunt. Atque haec satis docere mihi videntur, falsum esse, si quis dicat, Aristotelem omnium sententiarum propositarum auctores nominasse; sed aeque falsum arbitror, si quis obiiciat, ambitiose hoc factum et fallendi spoliandique studio, atque de furtis aut etiam latrociniis loquatur. Etenim in iis quoque locis, vbi auctores, quos secutus est, non nominat, *passim* vtitur formulis, quae ex aliis hausta indicant; velut φασὶ, λέγεται. Conf. de Gen. et Corr. II. t. 8. et Commentar. ad Ocell. c. 2. §. 3. n. 24. §. 9. n. 1. Fraudis autem eo magis absolvendum iudico equidem, quia obseruasse mihi videor, fuisse in more positum Aristoteli, vt suos conatus suaque inuenta *diserte* indicaret; vid. quae attuli e Topicis, et superius e Phys. L. IV. c. 2. Quodsi non fecit saepissime, nec mirari, nec quidquam eius meritis detrahere debemus. Nempe, qui aliquam sententiam curatius explicauerat, ambiguitates remouerat, rationes et caussas addiderat, is, si vel maxime similia aut eadem rudia et inchoata ab aliis proposita essent, tamen sententiam *cultam et expolitam* sibi poterat recte vindicare; nec ab aequo homine plagii debet accusari; melius enim promeretur de disciplina quadam et de scientia humana, qui rem explicat et definit, quam qui vaga multa et obscura excogitat; et in hoc negotio casus dominatur, illud rationis est et acuminis et diligentiae.

Quae autem hactenus de Aristotele docui, ea non cadunt in solum Aristotelem, sed multo magis in Platonem. Obseruauit Tidemann. in Gr. Erst. Philos. p. 199. *Plato führt überhaupt sehr selten ältere Philosophen namentlich an, es sey denn, dass er sie widerlegen wollte. In Ansehung des Pythagoras aber und der Pythagoreer beobachtet er das tiefste Stillschweigen; in allen seinen Werken kömmt der Name Pythagoras, so viel ich weiss, nur einmal, und Namen der Pythagoreer keine andere als Timaeus vor;* qua cum obseruatione conferri velim, quae supra monui §. 5. Sed quis contra veterum testimonia negabit, Platonem e Pythagoreis hausisse, et ea hausisse, in quibus alium fontem extra ipsius ingenium haud facile quaereremus. Velut nemo facile sola coniectura eo adducetur, vt, quae Phaedone c. XI. habentur: καὶ γὰρ πολέμους etc. alius hominis, quam Platonis, inuenta putet. Sed ea Archytae fere esse effata discimus e Cicerone de Senectute c. 12. cf. Plutarch. Vit. Caton. p. 337. quem ibi laudauit Wetzelius. Sed nec Platonem arbitror id malo consilio tacuisse; et vero video obseruasse De Bougainuille in Mémoires de l'academie des Inscr. et belles lettres Tom. XXIX. pag. 65. *Platon, qui, sans nommer Acusilaüs, adopte son opinion dans le Timée* [vid. p. 291. sq. Bip.] *le cite nommément dans le Banquet.* [vid. c. 6. Wolf.] quodsi in Timaeo fraudulenter tacuisset Acusilai nomen, profecto alio loco non ostendisset, notum sibi scriptorem et lectum esse. Quocirca, si Timaei Locri scriptum genuinum est, et a Platone vsurpatum; si Parmenides Platonis vera Parmenidis decreta continet: Plato nec Timaeum, quem inducit, suo inuento et honore priuasse, nec Parmenidem spoliasse putandus est. Atque haec hactenus.

§. 30.

Decretum de mundo aeterno.

Quodsi lectores beneuoli vera deprehendant, quae adhuc egi: non vereor, ne ea, quae sequuntur, magno

diſſenſu multisque obiectionibus perſequantur. In decretis igitur, quae antiquitatis colorem habere mihi videntur, primo loco id ponam, quod maxime effecit, vt liber ſuppoſitus putaretur; *decretum de mundi aeternitate*, quod ſiue ipſum ſpectes, ſiue argumenta, ſeu denique verba, totum eſt Eleaticum *). Vid. ad I, 2. n. 4. n. 9. §. 9. n. 5. §. 15. n. 5. a Meliſſo quoque affirmatum. Vide Meinerſ. Geſch. der Wiſſ. T. I. p. 716. ſqq. Tidemann. Geiſt d. ſp. Ph. T. I. pag. 377. Meliſſi autem prae ceteris mentionem feci, quia addenda ſunt nonnulla Ariſtotelis loca ad huius rei illuſtrationem et comprobationem maxime pertinentia; non tam Topic. I. c. 9. p. 265., vbi Meliſſus dicitur docuiſſe, ὅτι ἓν τὸ ὄν, quam Sophiſt. Elench. I. c. 4. p. 405. ſq. οἷον ὁ Μελίσσου λόγος, ὅτι ἄπειρον τὸ ἅπαν, λαβὼν τὸ μὲν ἅπαν ἀγένητον· ἐκ γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲν ἂν γενέσθαι· τὸ δὲ γενόμενον ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι, εἰ οὖν μὴ γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν, ὥστε ἄπειρον. Addit Ariſtoteles: οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν· οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ, εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν. ὥσπερ οὐδ' εἰ ὁ πυρέττων θερμὸς, ἀνάγκη καὶ τὸν θερμὸν πυρέττειν. Conf. c. 5. p. 408. D. L. II. c. 5. p. 435. E. et Phyſic. I. c. 2. et 3. Videmus igitur ſatis manifeſto et Meliſſum idem affirmaſſe, quod in Ocello habemus, eandemque attuliſſe rationem, et hanc rationem ab Ariſtotele eſſe *improbatam* et recte *refutatam* **). Quodſi hoc de-

*) Eandem non ſimilitudinem, ſed aequalitatem, obſeruauit ante me Bardili p. 196. a. quamuis ipſe non potui non ſponte mea in iſtam obſeruationem incidere. quod non moneo oſtentationis cauſſa, ſed quia ita obſeruatio comprobari videtur.

**) Nempe ἀρχὴν ἔχειν, *principium* habere, latius patet, quam γεγονέναι· poterat aliquid pendere a principio, quod non haberet originem, ex mente Ariſtotelis; velut, ſecundum Ariſtotelem motus ἀρχὴν et cauſſam habet, initium non habuit. Tidemannus T. I. p. 380. nec locum ſatis intellexit, nec ipſe intelligi poteſt. Neque enim Ariſtoteles l. l. omnino hoc egit, vt Meliſſum refutaret, eiusque rationem impugnaret; ſed vt erroris in argumentando, de quo diſſeruit, ſpecimen quoddam afferret.

cretum a Melisso, si a Parmenide, atque adeo a Xenophane propositum est, profecto, quin antiquum sit, dubium esse non potest. Si igitur nihil aliud quaerimus, quam decreti antiquitatem, caussa dicta est.

Sed multos decepit locus Aristotelis de Coelo I. c. 10. t. 102. Nam quum ante Aristoteles dixisset: τούτων δὲ διωρισμένων λέγωμεν μετὰ ταῦτα, πότερον ἀγέννητος ἢ γεννητὸς, καὶ ἄφθαρτος ἢ φθαρτὸς, pergit paucis interiectis t. l. γενόμενον μὲν οὖν ἅπαντες εἶναί φασιν, ἀλλὰ γενόμενον οἱ μὲν ἀΐδιον, οἱ δὲ φθαρτόν. Quo loco Franciscus Toleta in comment. in Libr. VIII. Phys. c. 2. fol. 209. *), tanquam communi quodam axiomate vsus, addito syllogismo primae figurae, haec effecit: *Mundum esse genitum omnes antiqui philosophi ante ipsum Aristotelem posuerunt, vt Anaxagoras, Democritus, Empedocles, Melissus, Plato cum ceteris, sed ipse Aristoteles omnium primus ingenitum et aeternum fecit, vt de se ipsemet ait I. de Coelo. Text. 102.* Alii, minus promti et faciles in ratiocinando, ex isto loco non hoc effecerunt, vt ii, qui mundum ἀγέννητον esse docuerant, eum γεννητὸν fecisse viderentur: sed tamen non dubitarunt ita accipere, ac si Aristoteles huius decreti de mundi aeternitate inuentionem sibi tribueret. Conf. Meiners. Histor. doctr. de vero Deo, p. 316. Gurlith. Abriss der Geschichte der Philosophie. p. 127. Bardili p. 191. Sed tale consilium ab isto loco alienum esse arbitror. Etenim, si vel maxime concederemus, Aristotelem tam fuisse improbum, vt inuenta aliorum sibi vindicare studuerit: nemo tamen tam stultum putabit fuisse **), vt furta sua non magis texerit, quam vi-

*) Hunc locum debeo D'Argensio. p. 2. edit. Francog.,

**) Pariter hoc obseruat Meiners. l. l. pag. 317. „*Hoc saltem ab Alexandri praeceptore exspectari debet, illum, si furtum quoque facere voluisset, eiusmodi tamen maleficium arte quadam tegere studuisse, ne sine vlla defensionis spe manifesti aliquando latrocinii conuinci posset.*“

nosa glomus furtiuae Pyrrhia lanae apud Horatium. Meinersius, vt succurreret huic loco, Ocelli librum genuinum esse negauit; sed ita parum proficitur, et manet pugna et difficultas, vt ita dicam, in ipsis Aristotelis visceribus. Vizzanius p. 12. suspicatur, libros de coelo scriptos esse ab Aristotele *nondum forte conspecto hoc Ocelli opusculo, e quo inde plura felicissimè desumsit.* Sed ne hoc quidem difficultatem tollet. Etenim credibile non est, isto tempore etiam reliquorum Eleaticorum decreta ignota ipsi fuisse, quae vel e Platone ipsi nota esse debebant. Sed quid dico debebant? dicendum est: nota fuerunt. Etenim libri de Coelo scripti sunt post libros Physicorum; nam L. I. c. 5. t. 38. δέδεικται γὰρ τἄτο πρότερον ἐν τοῖς περὶ κινήσεως. Iam vero conf. Physic. L. III. Quid multa? de Coelo L. III. c. 1. t. 2. et Melissum laudat et Parmenidem. Neque ita ex hoc loco expedire nos possumus, vt dicamus, aliam esse Aristotelicam mundi aeternitatem, atque aliam Ocelli. Nam vt taceam, difficillimum esse dictu, quam habuerit de mundi aeternitate sententiam Aristoteles, (mihi certe nondum contigit esse tam felici, vt eius sententiam plane intelligam *); ista obseruatio posset quidem, si vera est, vindicare Ocelli librum, et efficere, ne propter illum locum suppositus haberi debeat, atque ita accepit Clar. Bardili p. 191. sed ipsius loci repugnantiam non tollit. Enimvero Aristoteles isto loco non suum aliquod inuentum laudat, aut de suis meritis exponit; hoc, vtut intendo aciem oculorum, in isto loco non video. Aperto non indicat, quid ipse *inuenerit*, sed examinare incipit, quae οἱ ἄλλοι affirmarint; atque e verbis ita adhibitis *concluserunt* permulti id, quod nunc tanquam *effatum* Aristotelis circumfertur. Contextum et scopum auctoris in interpretando sequendum et diligentissime considerandum esse, praecipiunt omnes, et

*) Vt intelligamus, necesse est, vt sciamus, quo sensu οὐρανὸν dicat; quibus rationibus hunc οὐρανὸν aeternum dicat, et quam vim probandi iis tribuerit.

optime quidem. Videamus igitur nexum et conſilium auctoris, quod ſatis manifeſto ipſe *declarauit.* Vertam locum: *His autem conſtitutis deinceps dicamus, num ſit non genitus an genitus, et incorruptibilis* (non corruptus) *an corruptibilis; ante tamen percurramus ſententias aliorum;* (τῶν ἄλλων) *etenim contrariorum demonſtrationes dubitationes ſunt de contrariis, ſimul etiam quae dicentur magis certa erunt iis, qui antea audierint, quid de refragantibus* (diſſentientibus, dubitantibus) *rationibus ſit exiſtimandum. Etenim condemnare, antequam altera pars fuerit audita, minus in nos ceciderit; judices enim aequos eſſe oportet, et non aduerſarios, qui, quid verum ſit, ſatis volunt iudicare. Ortum igitur omnes ſtatuunt eſſe, ſed ortum, alii aeternum, alii interiturum* etc. Reliqua vero totius huius libri diſſertatio fere in eo verſatur, vt illud decretum etiam atque etiam confirmaret: quidquid ortum ſit, eſſe interiturum; quidquid interiturum non ſit, non eſſe ortum; rationes et argumenta pro mundi aeternitate ipſa fere deſideramus: Nempe Plato ſatis videbatur docuiſſe, mundum interiturum non eſſe, ſed ſemper manſurum; itaque nil erat Ariſtoteli agendum amplius, quam vt oſtenderet, quid cum hac ſententia neceſſario eſſet coniunctum, nempe vt οὐρανὸς quoque *non ortus* putetur, quia omne, quod interiturum non ſit, ortum dici non poſſit. Quorſum haec? Vt iſtum locum vexatiſſimum recte intelligamus. Ait Ariſtoteles ἄπαντες γενόμενόν φασιν, qui ſunt iſti omnes? Taleta et alii, ſponte ſua, omnes ante Ariſtotelem philoſophos, quicunque fuerunt, intelligunt. Ariſtoteles vero haud dubie eos *omnes*, quos antea τοὺς ἄλλους vocarat. Nam ſi quis ad iſtos ἄλλους non pertineret, de eo dicturus non erat; ſed qui ſunt iſti (non ἄλλοι, ſed) οἱ ἄλλοι; nemo, qui non plane rudis ſit in interpretando, negabit, intelligendum et diſcendum hoc eſſe e *ratione allata*, cur τῶν ἄλλων opiniones velit percurrere. Facturus hoc erat, quia *contrariarum* opinionum demonſtratio de contrariis cogat dubitare; οἱ ἄλλοι igitur ſunt *aliter ſentientes, diſſen-*

tientes, Plato maxime, cuius gratia, vt alibi, sic etiam hic, ita praefatus fuerat, quem indicat, sed non nominat; atque cum hac explicatione optime consentit omnis disputatio reliqua; nam praeter Empedoclem et Heraclitum et Platonem in omnibus istis philosophis appellatur nemo. Sensus igitur istius loci est: *Omnibus, qui hac in re dissentiunt a me, aut a quibus ego dissentio, in eo conuenit, vt ortum putent mundum; sed quod ad interitum attinet, alii affirmant, alii negant interiturum.*

Itaque ex hoc loco ne leuissimum quidem dubium remanet de antiquitate decreti; nec vlla ex eo potest oriri suspicio contra Aristotelem, qui aliorum inuenta sibi voluerit arrogare. Non fuissem tam multus in vno isto loco, nisi in hoc vado mea quoque disquisitio saepissime consedisset haesissetque. Nimirum postea etiam, quam argumentis idoneis intellexissem, nihil esse huic loco tribuendum, in mente tamen intima resederat quaedam dubitandi materies argumenta et testimonia vel apertissima corrodens atque infirmans. Apertissima dico. Plato enim, etsi non probauit, nouit tamen decretum de mundo aeterno. Apparet hoc ex eodem dialogo, e Theaeteto, vnde Meinersius ignotum fuisse concludit. Qui enim Melissi decreta non ignorabat, nec alios; οἳ ἓν ἑστὼς λέγουσι τὸ πᾶν, vid. p. 137. Bip: is decretum illud ignorare nullo modo poterat. Sed quid rursus argumentor? κατὰ ῥητὸν illud apud Platonem exstat. Indicauit locum Tidemann. Erste Philos. Gr. p. 203. Platonis librum VI. de Legg. pag. 875. Ficin. quem locum ipse quoque in Commentario attuli ad c. III. §. 1. n. 3. vbi mentio fit decreti de generis humani aeternitate, quae ab aeternitate mundi profecto seiuncta esse non poterat. Addo equidem locum e Timaeo Platonis (ed. Lugd. p. 526. E.) σκεπτέον δὴ ἓν πρῶτον περὶ αὐτοῦ, ὅπερ ὑπόκειται περὶ παντὸς ἐν ἀρχῇ δεῖν σκοπεῖν· πότερον ἦν, ἀεὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς τινος ἀρξάμενος. De materiae aeternitate sola haec accipi non possunt; etenim illud αὐτοῦ

refertur ad mundum, de quo ait: ὁ δὴ πᾶς ὠρανὸς, ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο, ὅ τι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο, τῦτ' ἡμῖν ὠνομάσθω· σκεπτέον δὴ etc. Quid? quum ait ὅπερ ὑπόκειται etc. quaestionem istam tanquam vsitatam, certe non tanquam nouam, inducit.

Atque his satis demonstratam arbitror decreti quod quaerimus antiquitatem. Itaque paucis verbis addam, quae de Pythagora refert Stob. Eclog. Phys. p. 18. lin. 56. sq. Πυθαγόρας φησὶ γεννητὸν κατ' ἐπίνοιαν τὸν κόσμον, ὀ κατὰ χρόνον, quae quidem sententia fortasse praesidium petere potest ex Aristotele de Coelo I. c. 10. t. 104. deinde Censorinum de die natali c. 2. Varronem de re rustica L. II, c. 1. a Tidemanno l. l. allatum; praeterea quod dicit Diog. Laërt. VIII. 83. de Alcmaeone φυσιολογεῖ, atque de eodem e Phauorino de aeterna lunae natura; denique Philolai sententiam apud Stobaeum Ecl. Phys. pag. 44. l. 23. sq. quae cum Ocello valde conuenit etiam in verbis.

§. 31.

Decreta alia antiqua insunt, recentiora desiderantur.

Ad alia progressus, non haereo in dogmatibus, quae recentioribus etiam placuerunt, velut ex nihilo nil fieri; vid. I, 2, 9. omne, quod ortum est, interitum esse consecuturum, quod Xenophani tribuitur, sed etiam Aristoteli probatum est, etsi minus Platoni; vid. I, 3, 2. coelum esse sedem Deorum II, 2, 6. his enim nostra in caussa nihil efficitur, et sunt permulta; nam antiqua sunt et Pythagorica, ipso Meinersio auctore, quae e capite quarto exstant apud Iamblichum, conf. supra §. 14. antiqua est doctrina de contrarietatibus, et ipso Aristotele teste, Pythagorica. vid. Met. I. 5. p. 1034. B. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ πόσαι καὶ τίνες αἱ ἐναντιώσεις ἀπεφήναντο. conf. Ocell. II. §. 7. et quae notata sunt ad II, 4. n. 3. antiqua sunt ista: γένεσις, ἀκμὴ, τελευτή.

I, 3. n. 10. numerus aetatum. I, 14. n. 6. numerus elementorum, II, 5, 9. mundi partitio in ἀπαθὲς μέρος et ἀκίνητον, et mundus sub luna mutabilis. II, 2. n. 3. 5. 8. superior mundi pars caussa efficiens. II, 22, 3. obliquitas ecliptices. II, 23, 1. Reperit Alexander Polyhistor in Pythagoreorum commentariis τὴν ἐκ γῆς γένεσιν [τῶν ζώων] ἀδύνατον ὑφίςασθαι. Vid. Diog. Laërt. VIII, 28. et notata ad III, 1. n. 3. Quemadmodum autem insunt, quae constat antiqua esse, ita *recentiora desiderantur*; idque maxime fidem facit sententiae, quam defendo: librum aut antiquum esse, aut ad antiquitatis similitudinem diligenter confictum. — Aristoteles, quantum scimus, primus fuit, qui materiam non ὂν ἐνεργείᾳ, sed ὂν δυνάμει esse moneret; esse eam, nomenque τοῦ ὄντος de ea adhiberi, non quod esset res quaedam et natura certa, sed quod natura quaedam *fieri* possit et fiat; materiam eodem iure ὂν vocari posse, quo lignum, ex quo fieri Mercurius possit, Mercurium vocares; nimirum ὂν δυνάμει! At Ocellus noster materiam non modo ὂν, sed etiam σῶμα vocauit. Conf. ad II, 3. in fine. Quid? quod pro sua aeternitate vsus est argumentis, quae ista Aristotelis distinctione adhibita refutantur, nec ab Aristotele adhiberi potuerunt. Vid. c. 1. §. 2. — Iam ab Empedocle disputatum est de pluribus mundis; eandemque rem Aristoteles subtiliter disputauit L. I. de Coelo. Ocellus huius decreti nec mentionem fecit, nec vestigium quoddam scripto suo impressit. Vid. ad I, 7. n. 1. et 2. nisi forte in repetita vocabuli κόσμος explicatione, ita vocari τὸ πᾶν, tale quid odorari velimus. Sed haec repetitio duas ansas habet; potuit enim rem repetiisse auctor, quia vocabuli huius significatio nondum esset trita et omnibus nota, idque mihi eo videtur probabilius, quia non tam illud repetit: omnia mundo comprehendi, quam πᾶν et κόσμον sibi esse synonyma. — Duplicem auctor ingressus est cogitandi viam. C. I. §. 1. sed non disiunxit vtramque, sed confudit, vt ad ineptam sententiam tandem perueniret. Parmenides, duplicem distinxit ὁδὸν διζήσιος, monuitque,

ne confundantur, inuenit etiam pro viae diuersitate decreta diuersa. vid. I, 1. n. 7. — Auctor est Aristoteles Physic. II. c. 4. t. 41. neminem antiquorum philosophorum, caussas generationis et corruptionis exponentem, quidquam περὶ τύχης constituisse, additque: ἀλλ' ὡς ἔοικεν, οὐδὲν ᾤοντο οὐδ' ἐκεῖνοι εἶναι ἀπὸ τύχης. Ocellus τὴν τύχην in caussis istis non numerauit. Quod argumentum nunc video Clarissimum Bardili e Plessingio vberius persecutum, in Fülleb. Beytr. P. X. p. 57. sqq. quamuis Aristotelis locum non indicat, et argumento nimium tribuit, quando antiquitatem libri eo putat effici posse.

§. 32.

Tidemanni argumenta examinantur.

Finem hic facerem huius disputationis, nisi Tidemanni, δευτέραις φροντίσιν Ocellum tollentis, locus esset examinandus. Etenim, vt plane omittam Viri dubitationes, non permittit magni Viri reuerentia, qua tamen non debeo impediri, quo minus, quid sentiam, libere dicam. Tidemannus igitur Geist der spek. Philos. T. I. p. 91. dubia mouet a decretis, quae in superioribus impugnatoribus frustra quaesiui. Ait enim: *Dieser Ocellus erklärt ausführlich den Ursprung, nebst der Verwandlung der Elemente in einander, und beschreibt deren Beschaffenheit mit möglichster Genauigkeit. Nun aber meldet Aristoteles ausdrücklich, von Feuer, Erde, und ähnlichen Körpern, also von den Elementen, haben die Pythagoreer gar nichts gelehrt, weil sie sich auf nichts den Sinnengegenständen eigenthümliches einliessen;* atque hoc Aristotelis testimonium ait exstare Met. I, 7. et vere. Aristoteles enim, quum Pythagoreorum doctrinam de caussis mathematicis attulisset, adiecit: διὸ περὶ πυρὸς ἢ γῆς, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σωμάτων, οὐδ' ὁτιοῦν εἰρήκασιν, ἅτε οὐθὲν περὶ τῶν αἰσθητῶν, οἶμαι, λέγοντες ἴδιον. Sed omnem loci contextum spectare debemus. Non vrgeo id, quod ex eodem

dem auctore et libro ſupra de contrarietatibus habuimus, vbi dixerat: Pythagoreos, quot et quales eſſent, contrarietates expoſuiſſe, quod profecto, quum in iſtis contrarietatibus eſſent etiam, quae ſenſu perciperentur, fieri non poterat, quin ſimul de corporibus iſtis *aliquid* diceretur. Non vrgeo hoc, nam diſputari poteſt hac de re, et eſt infinita diſputatio. Sed Ariſtoteles exponit de Pythagoreis, qui τὰ μαθηματικὰ attulerant principia rerum, πέρας, ἄπειρον, περιττόν, ἄρτιον etc. atque negat, ex his principiis motum, generationem et corruptionem poſſe explicari, nec motum et effectus corporum coeleſtium, pergitque: *praeterea, ſiue concedatur iis, ſiue demonſtretur, ex his magnitudinem* (μέγεθος, magnum) *poſſe oriri: tamen qui fit, vt alia corpora grauia ſint, alia leuia? Etenim ex iſtis quae ponunt principiis non magis dicunt de mathematicis corporibus, quam de ſenſibus* *); *propterea etiam de igne aut terra aut reliquis huiusmodi corporibus prorſus nihil dixerunt, quippe qui* (opinor) *de ſenſilibus nil afferrent proprium*; i. e. nihil, quod non ſit αἰσθητοῖς et μαθηματικοῖς commune. Qui igitur ſunt indefiniti iſti Pythagorei, qui nihil dixerint de igne et reliquis? Iſti profecto philoſophi, qui mathematica attulerant rerum principia; quorum in numerum quum Ocellus venire non poſſit, quippe qui de talibus principiis nil habeat; nec illud Ariſtotelis dictum ad eum poterit accommodari. Neceſſe eſt autem, ſit alterum de duobus, vt iſta Ariſtoteles aut de omnibus Pythagoreis negaret, aut non de omnibus. Si placeat illud: Ocellus Pythagoreus vocari et haberi non poterat; ſin hoc verius putabitur: nil impedit, quo minus Ocellus in iis fuerit, qui de igne et rel. aliquid docuerit. Enunciatio igitur, quam veram videmus: Ocellus de quatuor elementis diſſeruit; nulla ratione pugnat cum enunciato

*) Hoc affert, ne quis iniquam putet hanc reprehenſionem, ex iſtis principiis non minus explicare volunt ſenſilia, quam mathematica, ſed ſenſilia ex iſtis explicare non poſſunt.

Aristotelico. Et quemadmodum hic locus spectandus est in ea quaestione, vtrum Ocellus ex vsu Aristotelico Pythagoreus vocari possit: ita ad quaestionem de libri antiquitate prorsus nihil confert. Nemo eorum, quos Aristoteles Pythagoreos vocauit, de igne etc. disseruit. Falsam puto sententiam, est tamen eiusmodi, vt ex isto loco facile in mentem veniat, ponam igitur tanquam verissimam; Iam vero Ocellus de igne etc. disseruit: quid inde? nempe ab Aristotele Pythagoreus vocatus non est.

Alterum, quod fecit, vt Tidemannus a sententia olim probata recederet, hoc est: *Noch füge man dazu, daſs die ganze Ocellische Theorie von einer ersten durchaus förmlichen *) Materie, von den zur Ausbildung sich mit ihr verbindenden entgegengesetzten Qualitäten, von der Verwandlung der Elemente in einander durch diese Qualitäten, und von der Weltewigkeit durchaus Aristotelisch, und zwar unbestritten Aristotelisch ist: und daſs demnach Aristoteles, gegen alle Aussage des Alterthums, in seinen wichtigsten Lehrsätzen, zum gelehrten Diebe würde gemacht werden.* De mundi aeternitate vidimus; vidimus etiam, quantum Aristotelica doctrina de materia ab Ocelli ratione abhorreat, et illud ipsum, quod Aristoteli proprium videtur, esse ab Ocello alienum; de qualitatibus, quae sint in materia, obseruandum est, Ocellum non dixisse, qua ratione in ea sint, sed videri χωριστὰς fecisse; Aristotelem contra ea definite et explicite negasse, esse χωριστὰς, vt id, quod Aristotelis proprium videtur, rursus in Ocello desideremus. Restat igitur mutatio elementorum per has qualitates, quam Aristotelicam esse concedo, si, quidquid affirmauit Aristoteles, et tanquam suam sententiam, i.e. eam, *quam probaret et defenderet*, proposuit, Aristoteli-

*) Legendum videtur *unförmlichen*; alioquin falsum esset. Et insunt multa operarum errata etiam in fine non emendata, velut Diomedes pro Democedes, p. 30. T. I. et T. II. pag. 347. Xenophon pro Demophon.

eum vocamus; sed ita contra libri et dogmatis antiquitatem nil efficitur, possuntque Aristotelica etiam dici quae ab aliis didicit; sin Aristotelica ea tantum appellamus, *quae inuenit Aristoteles:* haec Aristotelica esse negauit Patricius, et ante eum Syrianus, affirmauit ante Tidemannum, quantum scio, nemo; quodsi quis affirmauerit, quo iure quaeritur, et quibus tandem adductus rationibus? Et vero debent istae rationes esse grauissimae et ab omni dubitatione remotae, vt etiam *inuito* Aristoteli quoddam inuentum obtrudant; illud inuentum nempe, quod ipse aliis concessit. Cui sententiae vt fidem faciam, non affero vocabula passim in ista tractatione conspicua, φασὶν, λέγεται, quibus profecto non vtimur, quando nostrum aliquod inuentum exponimus; sed ipsum idque apertum Aristotelis testimonium de Gen. et Corr. L. II. c. 1. t. 6. ταῦτα μὲν γὰρ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, καὶ οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ ἕτεροι λέγουσιν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ἀλλοίωσις. αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι. Ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον καὶ ὡς σώματος ποίας καὶ πόσας λεκτέον ἀρχάς· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι ὑποθέμενοι χρῶνται, καὶ οὐδὲν λέγουσι, διὰ τί τοιαῦται ἢ τοσαῦται. Istae ἀρχαὶ σώματος autem non sunt ignis, aër, aut reliqua elementa, sed θερμὸν, ψυχρὸν etc. id quod sequentia docent, vbi αἰσθητοῦ σώματος ἀρχὰς exponit, et, cur tot ac tales sint, docet. Itaque ipse Aristoteles eo in loco, vbi ex instituto hanc rem disputat, fatetur fuisse, qui istas ἀρχὰς afferrent; fuisse, qui iis vterentur; et nemo non videt, quid in omni hac re sibi vindicarit; non ipsa contrarietatum nomina, non vsum earum, sed explicationem, *cur* tot et tales essent; quae quidem superiora adeo cadunt in Ocellum, vt in eum dicta videri possint. Quamquam hoc non asseuerauerim. Hoc statuo, qui mutationis istius inuentionem Aristoteli tribuat, eum contra ipsius Aristotelis testimonium magno homini aliquid obtrudere, et obtrudere contra illud testimonium, quod ab omni suspicione ambitionis aut fraudis aut ignorantiae sit remotissimum. — In iis autem, quae durius de plagio di-

cuntur, nisi forte ipse antea prorsus deliraui, aut nunc a vero plane aberraui, nemo facile amplius haerendum putabit.

Multo plures eiusmodi dubitationes proferri possunt; et plures mihi annotaui ipse. Sed sunt fere eiusmodi, vt, si superiorem et inferiorem scripturam diligentius consideremus, tollantur et dispareant; itaque, quum diu iam pugnatum sit contra alios, nolui amplius contra memet ipsum pugnare. Vnum ponam speciminis loco. Ait Aristoteles Met. I, 6. p. 1236. F. *οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς ἐ μετεῖχον*, et Met. XIII. 4. p. 1410. B. *διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς ἔπω τότ' ἦν.* Itaque dubium mouere possunt, quae c. II. §. 10. de appositis dicuntur. Sed vt omittam, illud decretum e veterum distributione philosophiae minus ad Dialecticam, quam ad Physicam, vel primam philosophiam, pertinuisse: istis in locis sermo est de idearum doctrina ex ignoratione Dialectices orta. Exponit hoc Platonis decretum, docet, qua in re a Pythagoreis recesserit, atque ita addit: *τὸ μὲν ἓν τὸ ἓν καὶ τὰς ἀριθμὰς παρὰ τὰ πράγματα ποιῆσαι, καὶ μὴ ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἡ τῶν εἰδῶν εἰσαγωγὴ, διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἐγένετο σκέψιν* (quia e notionibus, a priori philosopharentur) *οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς ἐ μετεῖχον.* (ideoque non satis scirent, quo modo in hoc negotio versari deberent.) Ad istos *προτέρους* igitur etiam Plato pertinet; quum autem diceret, etiam Platonem fuisse dialectices expertem, facile apparet, quo sit rigore accipiendum. De dialectices autem inuentore non Aristotele vid. Wolf. ad Pseudo-Orig. Philoss. et quos laudat, Tom. I. pag. 874. F. Opp. Orig. *Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.*

CAPVT III.

Num fictus videatur libellus quaeritur.

§. 33.

Quae igitur longo certe hoc examine inuenimus, huc redeunt: 1) Multa in hoc libello sunt non modo in verbis, sed etiam in sententiis, quum in ipsis decretis, tum in philosophandi modo, impressa antiquitatis vestigia, et ea quidem passim exquisita. Atque non modo ea, quae vere insunt, antiquitatis habent similitudinem, verum illud quoque vel maxime, quod recentioris aetatis vestigia, verba et decreta, desiderantur, quae recentior auctor non potuit *nisi data opera* omittere atque cauere. 2) Doctissimorum et sagacissimorum virorum argumenta recentioris originis conquirentium nemo adhuc e libello quidquam attulit, ex quo legitima et certa concludendi ratione efficiatur, eum non esse antiquum; cui hoc addo, quod arrogantius dictum videbitur, sed vere dicitur; me ipsum septem annorum spatio diligenti examine rem persecutum, et quidquid in studio historiae philosophiae atque in legendis philosophis veteribus reperissem, ad hanc quaestionem referentem, nil contra libri antiquitatem reperisse, quod referre non pudeat, et succedente studio infirmatum non esset.

Quodsi in his antiquitatis vestigiis, qualicunque testimoniorum auctoritate et cohortatione incitatus, eo progrederer, vt librum genuinum et antiquum putem: non vereor, ne magnae temeritatis me eant accusatum. Neque enim memini reprehendi aliquem, quod ea, in quibus antiquitatis notae testimonia comprobantes apparent, recentioris vero aetatis vestigia desiderantur, antiqua putarit. Hac tamen venia non utar; ea tantum ponam et concludam, quae summo iure meo possum; *primo* quidem: nihil obstare, quo minus hic liber ab homine, qui ante Platonem, aetate supra definita (§. 15.) viueret, scribi *potuerit*. De-

inde librum *aut* vere antiquum et genuinum esse, *aut*, si fuerit fictus, *eo consilio* esse confictum, vt pro genuino et antiquo habeatur, atque non solum callide, sed etiam doctissime, et magna antiquitatis cognitione et imitatione esse confictum. Denique, si nulla appareat caussa, cur fictus habeatur, contra ea argumenta probabilia adsint, cur non fictus putetur, eum, propter testimonia veterum impressasque antiquitatis notas cum testimoniis egregie conspirantes, pro genuino habendum esse, donec contrarium non leuibus suspicionibus et declamationibus commendatum, sed idoneis argumentis probatum fuerit.

Omnis igitur reliqua disputatio bipartita est; cuius pars altera efficiet, nullam apparere rationem idoneam, cur fictus libellus habeatur; altera, adesse rationes *probabiles*, cur non fictum, i. e. genuinum, esse putemus.

§. 34.

Testimoniorum infirmitas.

Testium fidem labefactare studuit, in eoque felicissime versatus est Meinersius; hac in re igitur proxime ad eum accedo. Etenim etsi non habeo, cur istas epistolas suppositas putem: tamen nec habeo, cur eas fidenter genuinas dicam. Quid? quod etiamsi si sint genuinae, huius tamen libri γνησιότητα non efficiunt; docent solum, eiusmodi libellum esse ab Ocello conscriptum. Philo atque Sextus grauissimi testes, quando de rebus rite perspectis et exploratis dicunt, hac in re parum valent. Ille enim aliquam immiscet dubitationem, quae ad libelli ingenuitatem pertinere certe potuit; hic rem ὡς ἐν παρόδῳ attingit, et parum subtiliter. Itaque, si vel non obstaret recens eorum aetas, et librorum supposititiorum copia: tamen iam propter ista dubitarem. Reliquorum testium minor etiam fides, vel potius nulla; vt omnibus istis testimoniis fere

nihil efficiatur, nisi hoc: Philonis aetate hunc librum exstitisse.

Haec vero testium infirmitas facit, vt, *donec ratio idonea appareat, de ingenuitate dubitemus;* minime facit, vt suppositítium dicamus.

§. 35.

De silentio auctorum veterum.

Argumentum contra ingenuitatem e veterum auctorum silentio ductum proposuit Meinersius, idque amplificauit, ingenioseque corroborauit. Idem tamen egregie examinatum et infirmatum est a Tidemanno in Griech. Erst. Philos. p. 199. sqq. Liceat tamen mihi quoque rem agere meo more. Ait Meinersius in bibliotheca philolog. Gött.: „nec Plato, nec Aristoteles, nec Galenus, nec Plutarchus, quorum quisque immensam habebat copiam lectionis, vllo in loco Ocelli mentionem fecere." Quum Philo Ocelli meminerit, Plutarchi atque Galeni silentium frustra allatum videri potest; imo non frustra, docet enim, e silentio, ne doctissimorum quidem hominum, nihil certi concludi posse. Etenim si verum est, nullam in Plutarcho et Galeno factam esse Ocelli mentionem, efficere possemus, quod falsissimum est, ne ista quidem aetate libellum exstitisse, quem a Philone istis antiquiore lectum fuisse scimus.

Itaque omnino de hoc silentii genere *), quoad in crisi vim negandi habeat, breuiter et accurate dicendum. Vt igitur ex auctorum non *allegantium* silentio

*) Est enim in criticis etiam aliud silentii genus, quod, vt ait Vir magnus, apud prudentissimum quemque plurimum valuit. De quo vid. Wolf. Prolegom. in Hom. p. LXXIX. Sed hoc silentii genus pro antiquitate nostri libelli loquitur, quippe in quo nil exstet, quod recentiorem aetatem sapiat.

haud temeraria capiatur coniectura contra libelli alicuius antiquitatem: ante omnia *certo* conſtare debet, *vere nullam ab iis factam eſſe mentionem*, *nec in iis exſtare veſtigia.* Etenim ſi ne hoc quidem certo conſtat, auctorque *videatur* tantum, et *nobis* videatur, mentionem nullam inieciſſe: facile apparet, omnem argumentationem probabilem, a fundamento non niſi probabili profectam, ad commenti ſimilitudinem proxime accedere. Atque omnino in hoc quaeſtionum genere, niſi a re certa et explorata proficiſcamur, fieri non poteſt, quin in commentitiarum rerum fluctibus longe lateque natemus, tandemque ſubmergamur. Illud autem vt certa animi perſuaſione credi atque dici poſſit, profecto non ſufficit, quod in indice alioquin copioſo diligenterque elaborato nil ex auctore afferatur; nec quod ex auctore plane perlecto nec annotauerimus ipſi quidquam huiusmodi, nec memoria teneamus; requiritur potius, vt *omnia, quae auctor ſcripſit, attente et huic rei intenti perlegerimus, nihilque inuenerimus.* Ad hanc normam Platonem et Ariſtotelem, de quibus nunc quaeritur, exigamus. Nimirum facile apparet, ne id quidem effici et intelligi poſſe, quod primum eſt, et ſcitu maxime neceſſarium: Platonem Ariſtotelemque mentionem Ocelli nullam feciſſe. Etenim ſunt ſcripta Platonis deperdita. Quid? vt nihil a Platone dictum de Ocello videatur, ſcriptum, quod Platoni tribuitur, abiudicandum Platoni. — In Ariſtotele non legimus nomen Ocelli! Dabo; nec credo Morhofio, encomia Ocelli exſtare in ipſo Ariſtotele. At multa Ariſtotelis perierunt, atque in his libellus, in quo data opera de Pythagoreis expoſuit, vt bene eſt a Bardili annotatum Epoch. p. 168. Nomen hominis non habeat Ariſtoteles; rem certe habet et decreta, et ea tanquam antiqua. Omne igitur fundamentum, cui argumentationem ſuperſtruamus, eiusmodi eſt, vt cedat, nec aedificium argumentationum ſuſtineat. Quare non opus eſt verborum machinis, vt moles argumentorum exſtructa corruat. Cadit per ſe. Pergam tamen. Nempe, quando conſtat,

nullam esse factam mentionem, deinceps quaerendum est, *num sit, cur allegationem auctoris vel libri in quodam auctore desideremus, auctoremque nominandum fuisse putemus. Occasionem fuisse* nominandi, parum est, vel potius nihili, si nude dicatur, *Licuisse.* Habet difficillimam demonstrationem; nam quis omnia assequetur et remouebit impedimenta secreta et in animo hominis inclusa. Deinde, quamuis demonstrari posset, nihil tamen efficeret. Quis enim *omnino* mirabitur, non esse factum ab aliquo, quod ei licuerit, aut quis omnia, quae constat licere, facienda putabit. *Solitum fuisse auctorem* laudare alios. Est hoc aliquid; nam haud inepte quaeritur, qui facere solet aliquid, cur id aliquando omiserit. Sed habet multas cautiones: primo illud *solere*, quam late pateat, explorandum; quando, vbi, quae, quo denique modo soleat. Quae distinguenda sunt omnia, ne, quod de *vno* verum intelleximus, ad *aliud* temere transferamus. Deinde videndum, ne sit, quod eum a more solito recedere coëgerit, quae rursus sunt infinita, vt ne hoc quidem aliquam argumentationem admittat. Non sufficit, nullum *apparere* impedimentum; docendum est id, quod doceri non potest, nullum *fuisse. Debuit* laudare. Duplex hoc est: non potuit non mentionem facere. Sed hoc in nullum scriptorem cadere potuit. Quid enim esset, quod ita cogeret? Deinde contra honestatem atque consilium fuisset, non nominare. Vnicum *hoc debere*, opinor, faceret, vt iure quodam nostro allegationem requiramus, si facile negotium esset demonstrare, auctorem, qui non nominauit alium, intellexisse, se debere laudare; nam quod *nobis videtur* debuisse, vim habet nullam. Sed ponamus, quadam auctoris professione *) constare, allegationem cuiusdam in eius scripto requirendam esse. Tertio considerandum: *num forte noluerit?* At hoc quam sit multiplex, quamque incertum, apparet; no-

*) Velut, quum professus esset, se laudaturum esse *omnes* ex aliquo genere.

luit auctor, allegare, *quod* hominem indignum indicaret, quem separatim nominaret; (dici hoc potest de Aristotele, dici quoque de Platone, etsi laudat hominem in epistola. Aliud enim est, aliquem maioribus dignum iudicare, aliud, insignem atque inter aequales eminentem) atque omnino *quod in more non esset positum, ita, hac in re, tales, allegare.* Hoc et ad Platonem et ad Aristotelem transferri potest. Plato enim non multus est in aliis auctoribus nominatim laudandis; id quod profecto non potest ita infirmari, si quis eum dicat laudare omnes, et ita dicat, vt minime videatur dubitasse. Aristotelem vero quis nescit, etsi multos laudet, tamen non crebro nominare *singulos*, sed familias philosophorum, *Pythagoreos*, *physicos*, *antiquos*, *alios* afferre. Noluit laudare hominem, *quod ipsius laudum esset obtrectator;* vt tegeret atque absconderet fontem, vnde hauserit; hoc tamen nec de Platone, nec de Aristotele, facile affirmauerim. *Noluit laudare, ne sibi aut aliis faceret inuidiam;* id quod de silentio Platonis haud absurde dicitur. *Noluit, quia non licuit, quia consilio non accommodatum fuit.* etc. At nulla apparet caussa, cur noluerit? Quid inde? Nempe noluit, nec apparet, quare. An in iis hominibus, quibuscum viuimus, quibuscum educati sumus, quibus familiariter vtimur, fatebimur interdum, qui tandem agere potuerint aliquid aut negligere, comprehendere nos non posse: in iis vero hominibus, quos aetas, quos educatio a nobis longo interuallo seiunxit, qui e solis scriptis nobis innotuerunt, concludemus, facturos eos fuisse omnia, quae cur noluerint facere, ratio nobis nulla apparet; et si non fecerint, non potuisse; si libellum laudare non potuerint, nondum eum exaratum fuisse. Scilicet ita rhetorico saltu ad scopum, quem nobis fiximus, transilimus, non quo legitima et συνεχὴς argumentatio ducit, contendimus. — Denique ponamus omnia, de quibus hactenus: voluisse, debuisse laudare: restat, vt quaeramus, num *potuerit*, i. e. num vere is esset, qui posset, qui non consilio et voluntate, sed qui imbecillitate quadam

non impediretur. Nimirum quo minus antiquus auctor alium posset laudare antiquum, aut librum antiqui, multa erant quum in rebus externis, tum in ipso homine, impedimenta. Nec typographia erat, quae libros multiplicaret, nec bibliopolarum solertia, quae diuulgaret, nec ephemerides literariae, quibus certe librorum tituli auctorumque nomina spargerentur. Quam facile igitur latere potuit aliquid hominem in conquirendo vel diligentissimum. Quodsi hodie, vbi omnibus his adiumentis et copiis suppeditamus, a diligentissimis doctissimisque rei literariae historicis, partim auctor aliquis, partim liber omittitur auctoris, vt supplementis opus iisque locus sit; si in tanto tamque multorum studio ad recentissima vsque tempora in bibliothecis latuere auctores, aut auctorum libri: quo iure id olim factum esse negabimus? quocirca tertium Clerici aphorismum in Arte critica P. III. S. II. c. 3. nisi prorsus falsum, fallacem certe, iudico. Deinde qui omisit, poterat aliqua negligentia omittere, poterat obrui magna rerum copia; sed quis omnia haec impedimenta percensebit? Quod igitur Diogenes Ocellum in Pythagoreis non recenseret, poterant aliae esse caussae, sed haec vel sola sufficit, si nunquam libros viderat, nec, quae sint eius decreta, compertum habebat. Platonem vero et Aristotelem, quominus Ocellum laudarent, ignoratione impeditos esse, probabile non est, quum liber notus fuisse videatur; sed quin memoria scribentes aliquando defecerit, quin copia rerum et auctorum, quos laudare potuissent, alium atque alium subduxerit, vt in mentem iis opportuno tempore non veniret, dubium esse haud arbitror.

Quum igitur argumentum, ab *hoc* silentio ductum, si afferatur, vt dubius *reddatur* libellus, tantam doctrinam, tantam diligentiam, tantam in cognoscendis hominibus experientiam tantumque acumen postulet; quum id requirat, vt, quae a libera voluntate arbitrioque hominum, et vero etiam a casu et fortuna pendent, tanquam certa et necessaria sumamus: prorsus

illud censeo ab hoc quaestionis statu remouendum; ita potius dirigendum, vt silentii talis inuestigatione diligenti caueamus, ne quid reperiatur, quod nostram sententiam, quae ingenuitatem libri neget, refutet. Silentium igitur, de quo agimus, facit, vt *desit ratio grauis*, cur libellus genuinus putetur; non *affert* rationem, cur suppositus habeatur; neque enim, quod nullum est argumentum, quo genuinus esse demonstretur, propterea putandus spurius; sed assensus ab vtraque enunciatione contraria aeque reuocandus et cohibendus est. — At si deest ratio pro ingenuitate, dubitandum de ea; igitur propter silentium de ingenuitate dubitandum. Recte. Sed ambiguitate quadam alios fallimus et nosmet ipsos. Nempe dubitat de ingenuitate, qui non habet, cur genuinum putet; dubitat etiam is, cui, etiamsi argumenta adsunt, tamen nondum est exploratum, esse spurium. Ista igitur dubitatio, qua neutrum liquet, excitari potest silentio; haec, qua in contrarium inclinat et nutat animus, nec potest nec debet.

Pluribus haec sum persecutus, vt temerarium quendam sensum, lectione et crebra cogitatione talium obiectionum ortum, atque vsu, sed non ratione confirmatum, ex animo meo deleam et exstirpem. Adieci autem, vt alios fortasse ab eodem errore liberem. Etenim sensus, qui veri et rationis inuentionem potest adiuuare, minime debet quidquam contra rationem efficere. His autem ante constitutis non amplius est, cur Meinersii argumenta a silentio ducta falsisque opinionibus, quas supra refutaui, commendata recenseam. Etenim, si magnus vir in rebus paruis errauit, etiam si valde errarit, erroremque confidentius elocutus sit: tamen committendum non arbitror, vt eum exponamus, ei insultemus et refutando gaudeamus.

Quum igitur testimonia recentiorum infirma, antiquiorum silentia incerta sint, quoad in dissertatione de ingenuitate progressi sumus, cur aut genuinum dica-

nius aut spurium, nondum habemus. Sed animus ad vtrumque paratus nondum debet ad alterutram partem inclinare.

§. 36.

Aristotelis dignitas non obstat, quo minus libellus sit genuinus.

Aliter res se habet in iis, de quibus nunc dicendum est, quae non leue momentum ad contrariam sententiam videntur habere. Non dico de recentioris aetatis vestigiis; ea enim adhuc desidero; sed de Aristotelis existimatione: Satis quidem demonstratum videtur, Aristotelem propter decretum de mundo aeterno non esse in plagiariis numerandum, sed habentur in Aristotele loca nonnulla Ocelli locis quibusdam ad verbum respondentia; vt, qui e centonibus Aristotelicis librum hunc consutum dicit, profecto probabilia afferat; et mihi quoque in singula ista loca intuenti plenoque dubitationis saepe expressa et extorta est sententia: certissime genuinus non est, sed ex Aristotelicis scriptis infelici opera consarcinatus. Huius tamen daemonii dictaminibus diffidere primum me docuit antiquiorum auctoritas, quos ista conuenientia minime fugerat. Syrianus Aristotelis interpres monuit, Aristotelem, quae de generatione et corruptione disputaret, ex his Ocelli commentariis tantum non transscripsisse, sed, quin liber Ocelli genuinus sit, non dubitauit. Philo propter decretum de mundo aeterno, re parum cognita dubitauit, quae dubitatio fortasse ad libri ingenuitatem pertinuit; locorum similitudinem non attigit. Vizzanius, maximus Aristotelis admirator, attulit omnia ista loca, sed tam longe abfuit ab omni dubitatione, vt potius Ocellum, quem Aristoteles secutus sit, laudibus mactandum putaret. Multi fuerunt, qui, propter decretum de mundi aeternitate atque discrepantiam a Pythagoricis decretis, dubitarent; hanc locorum conuenientiam ante Meinersium, quantum scio, nemo accusauit. Quodsi Syria-

nus, antiquior homo, re obseruata non dubitauit; si nec Vizzanius dubitauit, is, cui libellus a doctorum dubitationibus antea erat vindicandus: profecto haud adeo prona videtur doctorum mens ad hanc suspicionem et argumentationem. Itaque cura tanto maior est adhibenda, ne, quod ostendit nobis aliquis, qui et ipse vidit, quia voluit videre, certe non noluit, id ipsum nos quoque conspicere nobis videamur. Quid igitur est, quod dubitare nos faciat? Verum est, conuenientiam inter Ocellum et Aristotelem fortuitam haberi non posse. Vid. II. §. 6. n. 5. §. 7. n. 9. Quodsi igitur Aristoteles et loca et decreta ista, vt erant, descripsisse videatur, vt iis nec sua inuenta, nec iudicium suum, nec suum tractandi modum adiiceret: maxime dubitarem; illud enim ab Aristotelis ingenio exspectari nullo modo posset; dubitarem autem non de Ocello, cui antiquitatis sunt impressa vestigia, sed, quum methodus non esset Aristotelica, libros de generatione et corruptione aut spurios aut interpolatos putarem. Iam vero quum diligens comparatio nos doceat, Aristotelem, qui, quum rem aliud agens attingeret, non minus indefinite diceret, quam Ocellus, (vid. II, 13. n. 3.) in sede tamen dogmatis multo distinctius subtiliusque dixisse; (II, 7. n. 2. §. 4. n. 8.) ad *generalia* decreta reuocasse, quae Ocellus *singula* proposuit; (II, 20. n. 4.) noua decreta iis, quae in Ocello habentur, adiecisse, atque problemata ex Ocelli decretis prodeuntia, quorum in Ocello vestigia nulla sunt, et proposuisse et soluisse; (II, 4. n. 8. fin.) principia argumentationum, quibus tacite vsus est Ocellus, diserte expliciteque indicauisse; (II, 4. n. 8.) attulisse (non dico *adiecisse* aut *suppleuisse*, ne ponam id, quod probandum est et probare volo) attulisse igitur mutationis primorum corporum genus, quod in Ocello desideratur; (II, 13. n. 2.) aliam mutationem, quae fieri non possit, ab Ocello praetermissam, diserte reiecisse *); (II, 20. n. 1.) suspicionem mouisse, non li-

*) Habemus quidem mutationis genus in Ocello, (cf. II. 18. et 19.) quod Aristoteles praetermisit. Sed, si

bere ſe eſſe philoſophatum, ſed aliorum decreta et ordinem, adiectis ſuis explicationibus et limitationibus et reprehenſionibus, eſſe ſecutum; (II, 6. n. 4. §. 10. n. 5.) docuiſſe, cur tot ac tales ſint primorum corporum qualitates; quod, quum *ab aliis* praetermiſſum eſſe dicat, in hoc Ocelli opuſculo praetermiſſum eſt, vt non modo haec reprehenſio in Ocellum cadat, verum etiam aliud, quod de *veteribus* Ariſtoteles iudicavit; (vid. II, 5. n. 2.) probabile non eſſe, ſi quis deſcripſiſſet Ariſtotelem, tali potiſſimum modo ac talia deſcripſiſſe; (II, 6. n. 4. fin.) probabilius eſſe, aliqua ab Ocello ad Ariſtotelem, quam ab Ariſtotele ad Pſeudo-Ocellum tranſiiſſe; (II, 6. n. 5.) haec igitur omnia quum diligens comparatio doceat, atque ſint eiusmodi, vt oculis et menti cuiusque pateant, vt non coniecturis e praeterito tempore colligi, ſed e praeſentibus rebus intelligi in iisque obſeruari poſſint: verear profecto, niſi fidenter dicam, ea omnia docere, Ocelli librum ante Ariſtotelem eſſe conſcriptum, ne Scepticos dubitando vincere voluiſſe videar. Sed vincam Scepticos, qui de rebus ſenſu perceptis non dubitabant; nec aegre feram, ſi quis iudicaturus ſit, facilius me aliis, quam mihimet ipſi, mea perſuaſiſſe. Dubitabo amplius. Etenim, tametſi credibile non eſt, exſtitiſſe hominem tam acutum, tamque improbum, qui tantam diligentiam tantamque eruditionem non dubitaris in fingendo paruo libello conſumere: tamen apodictice effici non poteſt, eiusmodi hominem non exſtitiſſe. Quocirca nunc hoc vnum mihi dari velim, quod in explicatiori, copioſiori, ſubtiliori Ariſtotelis expoſitione legantur loca nonnulla ad verbum fere conuenientia

nemo interpretum hoc obſeruauit; ſi a me ipſo, putidam diligentiam adhibente, ex iſtis vocabulorum translocationibus diuerſisque caſibus, non potuit niſi magna cum moleſtia erui; cur credamus, Ariſtotelem id inuenire debuiſſe, qui, etſi incredibili acumine gauderet: tamen non habebat, cur tantam diligentiam adhiberet. Atque omnino ad inueniendum illud non tam acumine opus eſt, quam diligentia, et ea quidem in comparando.

cum locis Ocelli, in eo nondum eſſe rationem *idoneam*, cur noſter libellus e centonibus Ariſtotelicis conſarcinatus dicatur. Namque Ariſtoteles, qui Ocelli rationem hac in re probaret, ſimplicius et breuius dicere non potuit; ornatius vero et copioſius videtur noluiſſe. Atque ita ſimul dictum de impudenti Ariſtotelis furto, vel adeo latrocinio, cuius Ariſtotelem non dicam abſoluendum, ſed ne accuſandum quidem cenſeo. Nam, aut omnes omnino philoſophi furti ſunt condemnandi, aut propter hoc, quod ex Ocello habet, non accuſandus Ariſtoteles. Etenim ea lege, quicunque aliquem locum ad veterum auctorum aut omnino aliorum ſimilitudinem effinxiſſent; aut ſententiam quandam aut locum ſine notula adiecta ex aliquo mutuati eſſent: fures eſſent appellandi atque latrones; quam quidem ſeueritatem fas eſſe negabunt non modo in antiquis ſcriptoribus, ſed ne in recentioribus quidem adhiberi.

§. 37.

Probabile eſt, librum eſſe genuinum.

Quamquam igitur hactenus certam rationem, cur libellum genuinum putemus, nondum viderimus: hoc tamen ſatis mihi effectum videtur, nec vllam eſſe allatam, quae cogat, vt ſuppoſititius habeatur. Quocirca nunc aream puto purgatam, vt ſine impedimento grauiori poſſim exaedificare. Sed aedificium haud adeo firmum promitto; materia quidem firma, ſed id, quo iungitur, eiusmodi eſt, vt ei fidere minime poſſimus. Tantum tamen firmitatis habebit, quantum ab internis argumentis omnino poteſt exſpectari. Nempe ita concludi poſſe arbitror: qui liber antiquitatis notas, non modo in medio poſitas, ſed etiam exquiſitas, gerit; qui cum teſtimoniis veterum optime conſentit, atque ita, vt *certa* dubitandi cauſſa non appareat, eum librum, tametſi haud adeo certis et antiquis teſtimoniis adiuuetur, tamen *vel propter teſtimoniorum et indolis*

dolis

dolis consensionem antiquum et genuinum habendum esse, donec contrarium effici possit. Vt allegaretur aliquis veteris auctoris liber, casu saepe factum, et omissum est. Quodsi nullum librum putare genuinum velimus, nisi eum, pro quo aut *aequalium*, aut paruo temporis interuallo seiunctorum hominum scripta testari possimus: verendum profecto est, ne nimia nostra seueritate et morositate tantum non omnia antiquitatis monumenta suspecta reddamus. Quamquam igitur testimoniis solis et per se spectatis parum tribuendum est; quamuis antiquitatis similitudo per se sola nil efficiat, quam genuinum esse *posse*: tamen *coniunctio* testimoniorum et antiquitatis indiciorum, eorumque *consensio* vel sola, eam vim habere debet, vt librum Ocelli genuinum putemus, donec contrarium rite probatum fuerit. Animi persuasio igitur non est adhuc libera, sed in alterutra sententia iam tenetur. Non amplius aequabili libramento suspensus est, sed in alteram partem, quae ad ingenuitatem nutat, momentum quoddam haud contemnendum incidit. Sed plura sunt, quae animum eandem in partem trahant.

§. 38.

Probabile non est, librum esse fictum.

Ex iis, quae c. II. disputaui, satis apparere putauerim, fictionis suspicionem, cuius passim mentionem feci, non argumentis esse excitatam in nobis, sed sponte natam; itaque, nisi argumentis idoneis adiuuetur et confirmetur, animi nostri persuasionem impedire non debet. Sed non modo nihil est, quod eam adiuuet, sed sunt etiam, quae eam infirment et tollant. Semper equidem miratus sum, qui tandem homo, quum animum ad fingendum applicasset, tali modo librum fingere potuerit. Magna enim cura magnoque studio antiquitatis imaginem feliciter ex-

preſſit; incredibili diligentia et ſolertia cauit, ne quid appareat, quod fraudis eum conuincere poſſit; recentius dicendi genus et melius diſſimulauit; verba noua, etſi non offerrent ſe, ſed obtruderent, euitauit; notiones diſtinctas et a philoſophis ſeparatas rurſus confudit, et pro luce recentiorum antiquiorum tenebras miſcuit et induxit. Haec omnia tantam eruditionem paratiſſimam, tantamque attentionem et ſubtilitatem poſtulant, vt per ſe parum credibile ſit, quemquam iſtius aetatis, qua fictus liber eſſe deberet, multum potuiſſe proficere. Sed idem hic tam diligens antiquitatis imitator, tamque cautus homo et ſubtilis, vnum hoc non potuit aut noluit cauere, ne loca ex Ariſtotele ad verbum deſcriberet, idque impetu tam temerario et negligentia tam coeca, vt non tamquam ludibundus puer, quidquid congeſſerat, et exſtruxerat, diſſiparet atque euerteret; ſed vt eodem tempore, quo recentiora vocabula euitaret, temeraria deſcribendi negligentia omne ſuum conſilium effunderet. Haec igitur reputanti mihi et admiranti vna res videbatur ſcrupulum poſſe eximere, ſi in fraudem Ariſtotelis ab aduerſario quodam confictus liber putetur, vt haberet, quo calumniari poſſet Ariſtotelem. Sed vt taceam, ita demum hanc ſuſpicionem admitti poſſe, ſi conſtet librum eſſe fictum; vt illud praeteream, fieri vix potuiſſe, vt tanta ſolertia conſilium tam cupidum tegeretur: omnis haec ſuſpicio commentitia apparet, ſimulac reputamus, nihil omnino in hoc libro reperiri eorum, quae Ariſtoteles ſibi vindicarit; eum potius locum, qui furti apertiſſimi ſedes eſſe deberet, ita eſſe compoſitum, vt ea, quae Ariſtoteles ab aliis hauſta non diſſimulat, allata, ea vero, quae ſibi tribuit, omiſſa ſint; vt appareat, ex quo hauſerit, non quem compilarit. Denique nulla cauſſa apparet, cur omnino fictus ſit libellus. Diligenter et erudite perſecutus eſt hunc locum Clariſſ. Bardili, in Epochen T. I. pag. 174. ex quo vnum hoc moneo, quod a Meinerſio allatum eſt, vt libellus ſuppoſititius habeatur. Nam aut non inſunt,

aut non aperte inſunt decreta Pythagorica eminentiora. Nec de numeris diſputauit, nec de ſymbolis, nec de metempſychoſi. Nimirum hic defectus tantum abeſt, vt libellum mihi ſuſpectum reddat, vt in eo haud ambiguum videam γνησιότητος argumentum. Nam quum Ocellus ea aetate, qua libellus fictus eſſe deberet, pro Pythagoreo homine haberetur; quum Philo in Pythagoreis eum haud obſcure nominaret; quid tandem fraudulentum hominem impedire potuit, quo minus foetum ſuum iſtis dogmatibus exornaret, diſciplinaeque Pythagoricae diligentius aptaret, atque ita lectoribus ſuis magis commendaret? Num ignorabat homo, Pythagoreos de numeris diſputaſſe? minime; nam qui Pythagorae nomen audierat, is fere non poterat hoc neſcire; multo minus is poterat, qui legerat Ariſtotelem. Deſiderantur igitur in hoc libro, quae ab auctore eiusmodi male ſedulo in primis debent exſpectari; contra ea inſunt, quae ab eo non facile poterant exſpectari, decreta Eleatica, et Eleatica methodus.

§. 39.

Concluſio.

Non quaero amplius, cur Ocello ignobili ſcriptori et parum noto libellum ſubiecerit, nec illuſtri quodam nomine figmentum ornarit? Etenim, qui liber vetuſtatis imaginem refert; quem probati auctores, et tantum non perantiqui pro antiquo habuiſſe videntur; cuius teſtimonia et inter ſe, et cum indole ipſius conſentiunt; qui ita eſt ſcriptus, vt homo Lucanus, et is quidem antiquus, ita eum ſcripturus fuiſſe videatur; (conf. praeter alia c. IV. §. 10. n. 2. §. 12. n. 2.) qui, ſi fictus eſt, callidiſſime pariter ac ſtupidiſſime eſt fictus, et incredibili quadam ratione conſilioque haud aſſequendo; quem diligens compara-

tio arguit Aristotelicis studiis et scriptis esse antiquiorem: eum librum, si antiquum putem et genuinum, eiusque rei argumenta idonea dedisse mihi videar: non dubito, quin ad meam sententiam haud pauci sint accessuri; nec vereor, ne id arrogantius dictum videatur. Sed quum hac ipsa in re saepius sim expertus, quam facile hoc in genere labi, atque incognita pro cognitis habere possimus: tantum mihi non tribuo; sed num, re ita comparata, vere sit *probabilius*, genuinum esse, quam fictum, a peritorum arbitrorum sententia haud cupida mente tranquilla exspectabo.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

p. 7. a. l. 5. *hiad.* l. *hiat.*
— 8. a. l. 8. *legentum.* l. *legendum.*
p. 20. l. 6. καὶ ἡ ὕλη δὲ πρ. ἀνδρ.) Post ἀνδριαντοποιητικὴν addendum videtur: καὶ κηροπλαστικήν. Nempe varia lectio, voculis ἄλλως δὲ etc. notata, pertinet ad vocem λευκὸν solam; pro λευκὸν legendum esse: ὕλη. Rectiora hic me docuit Clariss. Bardili in *Fülleb. Beytraegen zur Gesch. der Philos.* P. X. p. 47. Sed locum Platonis in Timaeo (p. 1060 der Figl. Ausgb. sic legitur) vbi κηροπλαστικὴ in simili eiusdem rei tractatione adhibeatur, dialogum denuo perlegendo, in Bipontina editione reperire non potui. — Coniecturam in nota pag. 21. et pag. 163 sq. propositam: ἀνδριάντα ποιητὴν, nihili esse video. Deberet esse πεποιημένην, si quid nunc sentio. Sed his non opus. — Ad defendendam lectionem vulgarem: λευκὸν δὲ faceret Battaesii explicatio pag. 103. sq. Ocellus veut donner un exemple tiré de l'art. Il auroit pu dire que la matière est aux formes, comme le marbre blanc est à la statue, comme la cire blanche est à la figure de cire; il a préféré de dire, *comme ce qui est blanc, à la statue de marbre ou à la figure de cire*, pour mieux marquer l'indifférence du sujet à la forme qu'il reçoit.
p. 27. a. l. 7. *e codd.* l. *e cod.*
p. 28. b. l. 4. *Batteux.* add. in editione priore.
— — l. 6. *D'Argens.* add. et vidit Batt. in edit. 2.
p. 30. a. l. 13. *Battaes.* add. in edit. 1. nam in secunda γὰρ legitur.
— — b. l. 9. *Louan.* add. et Batt. ed. 2. (quod sequitur, de editione 1. intelligendum.)
— — — l. 2. a fine: *Battaes.* add. in edit. 1. sola.
p. 32. b. l. 5. a fine: *vere.* l. *vero.*
p. 36. b. - 4. a fine: add. Sed in edit. sec. legit γίνονται.
p. 37. a. - 4. *Batt.* add. edit. 1. nam in altera legit ὅτε.
p. 39. a - 3. ἀ λ λ ή λ ω ν. add. Sic etiam Batt. edit. 2. Fortasse legendum ἐκ τῶν ἄλλων, aut ἐξ ἄλλων.
ad p. 40. l. 6. τὴν αὐτὴν) αὐτὴν, etsi omnes habent, tamen vitiosum et delendum mihi videtur. Est enim aut contra sensum, aut contra graecitatem.
p. 40. b. - 8. *non male.* add. certe legendum esset ταύτην τὴν γένεσιν.
p. 43. b. - 3. a fin. *Siebenk.* add. et sic Batt. ed. 2.
p. 44. a. - 9. *Battaes.* add. in edit. priore, quod in ed. altera non debuisset (haud dubie e Galeo) mutare in περιχρήμ.

p. 45. a. lin. 6. ἐκ τοιούτου] leg. ἐκ τοιούτων].
— — b. - 17. *Siebenkeesii*. add. et Batt. ed. 2.
p. 47. a. l. 12. *non tanta*, l. *non tanti*.
p. 48. l. 10 in text. τὸ μὴ καθ. lege τὸ [μὴ] καθ.
— — a. l. 16. *Barth.* add. quos in edit. 2. secutus est Battaesius.
— b. - 7. *Siebenk.* add. et Batt. edit. 2.
— — — 8. τῇ ταρ. l. τῇ ταρ.
— — — 20. (αἱ) τῶν. add. in edit. 1. nam in secunda hic quidem parentheseos signa deleuit.
p. 51. l. 8. a fine. *et ab Arch. Pl. missum.* deleantur; nam res incerta est. Conf. diss. crit. p. 351. sq.
— — l. 4. a fine. *illustrauit.* add. eamque repetiit Gale in opusc. Mythol. etc. pag. 537. theotisce dedit Bardili in Fülleborn Beytr. Part. X. pag. 34 sq.
p. 52. l. 13. ἁρμονία] Conf. similem Platonis locum in Gorgia T. IV. pag. 132. Φασὶ δ'οἱ σοφοὶ — οὐκ ἀκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν.
p. 62. l. 5. *habere.* add. eamque multis rationibus commendauit Bardili in Fülleb. Beytr. P. X. p. 36. Battaesius autem pag. 81. ita disputauit: Ocellus a intitulé son ouvrage, *De la nature du Tout.* C'étoit le sujet, qui de son temps occupoit tous les esprits. Les Poëtes chantoient des Théogonies et des Cosmogonies; les Philosophes faisoient des Traités sur la naissance du monde et sur ses élémens de composition; et c'étoit les seuls genres dans lesquels on écrivoit. [Plato certe Timaeo, pag. 304. πολλὰ πολλῶν εἰπόντων περὶ θεῶν καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως.]

Le titre d'Ocellus est le même pour le sens que celui d'un ouvrage de Démocrite, qui commençoit par ces mots, *je parle de l'Univers (Haec loquor de Vniuersis.* Cic. Lucul. 23) le même que celui de Timée *de l'Ame du Monde*; parce que cette ame étoit le principe de ce que les Grecs appelloient *Nature*; le même que celui d'Aristote *du Monde;* parce que selon ce Philosophe, c'est la Nature, qui a fait l'arrangement du monde: le même que celui de ses livres *Du Ciel;* parce que le ciel est la sphère qui contient le Monde, et que le Monde et le Ciel étoient synonymes (*De Coelo* 1, 9. et Plin. II, 1.) le même enfin que celui de Lucrece *De Natura rerum;* c'est à dire, des causes, par lesquelles sont nées et naissent toutes choses, selon leurs espèces.

p. 68. l. 2 a fine; §. 15. add. Bardili P. X. pag. 38. explicat *Muthmassung*, ne de Platone quidem vere, Battaes. pag. 14. not. recte δόξα signifie quelquefois *opinion*, et quelquefois *persuasion*, *conuiction*. On connoit les Maximes d'Epicure, appellées, κυρίαι δόξαι. Ocellus croit l'éternité du monde démontrée par ces raisonnemens, et cependant il dit, δοκεῖ μοι.

p. 71. l. 4. *quas si*. leg. *quod si*.

— — l. 15. *persuasione*. add. Bardili in Fülleb. Beytr. P. X. p. 38. explicat *Schluss*, ac de analogicis conclusionibus cogitat; sine idonea ratione significationem restringens.

p. 72. l. 9. νοήσεως) Conf. Bardili l. l. pag. 37. quem tamen partim non intelligo, partim probare non possum.

p. 73. l. 10. *priori*. add. Battaes. pag. 83. *Instruit par les signes évidens*] C'est-à-dire, par ce qui paroit évidemment aux sens. — Il y a d'autres connoissances qu'Ocellus n'a dues qu'au raisonnement, conjecturant le vrai ou le vraisemblable par la liaison et le rapport des idées: de ce nombre est l'assertion de l'éternité du Monde.

p. 75. l. 4. *desiderari*. add. Idem obseruat Batteux p. 85. *Je dis d'abord que l'Vnivers est indestructible et improduit*] Je faut ici distingner soigneusement entre *l'Vnivers* et *le Monde*. L'Vnivers, τὸ Πᾶν, est la totalité de l'être, la somme de tout ce qui existe: le cahos même, en ce sens, étoit l'Vnivers. Le monde est la totalité des êtres arrangés comme nous le voyons. — Ocellus confond le Monde avec l'Vnivers.

p. 76. l. 16. *aiicienda*. leg. *adiicienda*; et statim: L. I. c. 11. t. 111.

p. 77. l. 29. *vestigium*. add. Aliter in Fülleb. Beyt. P. X. p. 38. haud scio, an non rectius. Obscurius certe, quam Ocellus, qui cum rudibus hominibus diceret *olim* interiisset, si quidem omnino interitum esset habiturum. Idque volui in nota.

p. 78. l. 3. sq. *conludendi*, leg. *concludendi*.

— — l. 26 *Battaes. enim*. add. in editione priore; nam in altera obseruationem mutauit, p. 16. οὐκ ἂν ἔτι ἦν. Il y a trois manières de rendre ces mots: La première, *il ne seroit déja plus*: le sens s'explique par le no. 3. 4. et 5 [mihi 2 3. et 4] Tout ce qui a commencé finit; donc si l'Univers avoit commencé, depuis tant de siecles, il ne seroit déja plus. La seconde est

de rendre ἔτι, par *adhuc etiamnum*, *il ne seroit pas encore:* de rien il ne peut se faire rien; donc si le Tout avoit commencé, il ne seroit pas encore. La troisième seroit en écrivant τι au lieu d'ἔτι; *rien ne seroit.* Rien seroit opposé à Tout: ce qui reviendroit à peu près a la seconde manière.

p. 81. l. 6. F, - leg. F.]

— — l. 29. τοῦ παντός. add. Bardili πρῶτον pro πρότερον accepit, vertitque: *denn das, woraus es entstanden wäre, würde schon früher als alles andere da gewesen seyn.* Sensu haud adeo diverso. Manet etiam ita Tidemanni reprehensio vera, nisi suppleas in textu, quae mihi videbantur supplenda.

p. 87. l. 3. Battaesius in altera editione haec mutauit ita: Tout — a necessairement deux — le mouvement de celle-ci s'appelle *génération*, et son terme *perfection:* la seconde, du plus au moins, du mieux au pis; son mouvement se nomme *corruption*, et son terme *destruction.*

p. 89. l. 21. *ab cred.* l. ad cred.

p. 91. l. 10. *comparamus.* add. Sic Plato Phaedon. p. 222. Bip. τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα.

p. 92. l. 21. Batteux in edit. sec. Car — sa vigeur même a sa —, porte aussi, par son affoiblissement même, a sa propre destruction.

p. 97. l. vlt. l. dans lui même. Paulo aliter legitur in editione altera, et omissis voculis in fine: αὐτὸ ἑαυτοῦ usque ad finem.

p. 98. l. 26. *Sphalma)* legendum esset sphalma; sed vitiosam lectionem habet etiam Francofurtensis editio pag. 939. B. vt pro errato operarum haberi nequeat.

p. 100. l. 14. *αἱ σοφοί.* leg. *οἱ σοφοί.* Ibidem not. s) addendum esse Bentleium in diss: de Phalaridis epist. - pag. 347. Lips. ed. postea vidi; sed non compilaui.

p. 106. obs. 2. lin. 5. *increbruisse.* l. increbuisse; vt supra pag. 59. et saepius scriptum est.

p. 110. n. 7. l. Battaes. in edit. 2. haec ita mutauit: Le Soleil —. fixes, selon leurs fonctions particulières, sont subordonnés à l'harmonie generale... Mais etc.

p. 114. l. 12. *vtrum respici.* leg. vtrum horum respici.

p. 115. l. 1. *axiomes.* in edit. 2. principes.

p. 116. n. 2. add. Idem Vir doctus, quum in Fülleb. Beytr. P. X. p. 41 vulgaris lectionis defensionem susciperet, nec historiam textus tenuit, nec dissertationis nexum respexit. Sen-

tentia enim tanquam absurda ab Ocello ipso proponitur, et reiicitur. Idem dixit Ocellus, quod Philo pag. 117 allatus τό τε ὂν ἐξαπολέσθαι. Das ὂν kann weder auf einmal verschwinden und aufhören, noch sich nach und nach in Nichts auflösen.

p. 117. ad §. 10. addatur Battaesii obseruatio pag. 91. sq. *Donc le Tout est indestructible.*] Ici le sophisme, qui trompe Ocellus, semble avoir un dégré de fausseté de plus. On peu y trouver une de ces subtilités de l'Ecole d'Elée, dont Aristote et Platon nous ont laissé des exemples; celui-ci, dans son *Parmenide*; l'autre, dans son livre *de Xenophane, de Zenon, et de Gorgias*, où on voit entre autres ce raisonnement: Si une partie du Tout est détruite, tout n'est pas conservé. Or quand Tout n'est pas conservé, tout est détruit: donc quand une partie du Tout est détruite, tout est détruit: donc aucune partie du Tout ne peut être détruite.

pag. 117. §. 11. post primam obs. add. ἔξωθεν — οὐδὲν] Conf. Plato in Tim. pag. 309. Bip. qui hac vna in re discrepat ab Ocello, quod deum inducit ea *fabricantem*, quae Ocellus sine deo h. l. *esse* affirmat.

p. 119. obs. 2. Batteux in edit. 2. ita: Qu'on — on la verra étendre cette indestructibilité depuis les premiers corps et les plus nobles, en descendant peu à peu jusqu' aux êtres mortels sujets aux variations de formes et d'états. Clariss. Bardili hoc in loco non debuisset vulgatam lectionem defendere, in Fülleborn. Beytr. P. X. pag. 42 sqq. Sensus autem et nexus, quem olim non recte cepi, hic est: Si omnem rerum naturam animo et cogitatione perlustramus, eam videmus sensim deficere, et magis caducam euadere. Τὰ πρῶτα κινούμενα, i. e. corpora coelestia, plane permanent, eadem numero in perpetuum conficiunt cursum suum, vt noua corpora haud substituantur. Sed inde ab his natura τὸ συνεχὲς, permansionem sempiternam, detrahit rebus. (h. e. ἀπὸ τῶν πρ. κ. τιμ. ἀφαιρεῖ. De hac significatione τοῦ ἀπὸ vid. Viger. pag. 580. XV. et p. 582.) Nam τὰ δεύτερα, elementa nimirum, ex se inuicem oriuntur et pereunt; non tantum locum mutant, vt ista, sed ipsa quoque generantur et destruuntur; idque persequitur §. 13. vsque ad voc. μεταβάλλειν. Tum plantas affert, quae producto semine pereant. Denique §. 14. homines et reliqua animantia, in quibus etiam

minus sit συνεχείας. Nisi forte homines et reliqua animantia propterea vltimo loco posuit, quod in his generis συνέχεια non tam naturae legibus necessariis, quam voluntate et liberiori procreationis appetitu, contineatur. Obseruatio huius descensus nec subtilis est, nec vera. Sed auctorem, vt arbitror, decepit, quod ignis, qui exstinctus est ab igne nouo, quod semen, *e quo* planta progerminauit, a semine, *quod* planta produxit, sensu discerni non possunt; sed homo ab homine, pater a filio, facile discernitur; vt in *illis* praecedentia et consequentia facile pro iisdem haberi possint, et reditus ad *idem* videatur adesse, in *his* vero haberi pro *iisdem* non possint. Notandum est etiam, ordinem harum sectionum ordinem esse totius libelli. §. 12 respondet c. 1. §. 13. capiti secundo, et §. 14. capiti tertio et quarto, vt c. II-IV vberiorem illustrationem harum sectionum continere videantur. In his mutationibus omnibus, docet auctor, partim *adesse* aeternitatem, partim (in hominum genere) aeternitatem adesse *debere*. c. IV. Quidquid in commentario habetur, quod cum hac explicatione non congruit, id deleri velim. Batteux p. 92. Il y a deux sortes d'êtres; les uns célestes, les autres sublunaires. Les premiers ont un mouvement local éternel; les sublunaires ont un mouvement d'essence qui est aussi éternel. L'être est sans fin dans les unes et dans les autres. Il est vrai que dans les uns l'individu est éternel; mais dans les autres, l'espèce au moins l'est: c'est toujours la même substance qui court, et qui se remontre sous les différentes formes.

p. 125. l. 26. *εἰν.* l. *εἰς.*

p. 128. l, 3. *itaque* — *sperantes.*) delendum.

p. 132. Bardili ἀντιπεριςασιν explicat 1) etymologice: resistentia circum circa, der Widerstand ringsum angränzender Theile; 2) ex vsu philosophorum: die sich immer weiter fortpflanzende Bewegung, welche aus dem Widerstande angränzender Theile in Luft und Wasser entsteht. Alia magis etiam mira addit, quae nolim dicta a viro, quem magni facio.

p. 135. l. vlt. *et quum.* leg. *est: quum* etc.

p. 145. l. 2. *hic enim* — *inter γένεσιν*) leg. hic enim non vult docere, *vbi*, i. e. quo in loco, quidque ho-

rum reperiatur; postea id agit; sed vult tantummodo distinguere inter γένεσιν etc.

p. 149. ad lin. 23. In altera editione Batt. haec mutauit. Vertit nempe: *Les divisions mêmes du ciel séparent la partie impassible du monde, de celle qui change sans cesse. La ligne de partage entre etc.* Adiecta hac obseruatione: Nous avions traduit cidevant μοῖραι par *les destins;* au lieu de traduire, selon l'étymologie, les pantages mêmes, mais ces deux sens rentrent évidemment l'un dans l'autre. Le destin est, dans les dissertations theologiques — et inconnue du partage et de la distribution des êtres. Bardili vero haud scio, quid secutus (Meinersii enim mens est prorsus alia) αἱ δὲ μοῖραι, die Grade der mathematischen Linien, die man sich am Himmel denkt.

p. 149. l. 2. a fin. annot. *impossible.*, l. *impassible.*

p. 158. n. 7. l. 3. μορφάν. add. vocabulum πανδεχὲς ipsum hac de re habet Plato Tim. p. 346.

— — n. 8. l. 6. *à tout.* add. Sed in altera editione: c'est une pâte, qui reçoit toutes sortes de formes.

p. 159. n. 8. fin. add. Clariss. Bardili l. l. p. 46. indicauit Pollucis locum (On. IX. C. 8. S. 130. n. 39. in quo ea, quae hic ex auctorum vsu erui, lexicographi auctoritate confirmantur.

p. 165. l. 8. *in Timaeo.* add. [pag. 385. T. IX.]

p. 176. n. 4. lin. 3. *Homerum.* l. (Homerum etc.

p. 178. lin. 21. *Quocirca non licet.* l. Quocirca ex singulis hisce ejus versibus non licet etc.

p. 180. n. 6. fin. add. Batteux pag. 104. ita: ἐν τόπῳ a été traduit littéralement, *dans le lieu.* C'est apparemment le lieu qui convient aux êtres revêtus de leurs formes, au feu, à l'air, à l'eau, à la terre, relativement à leurs qualités à leur chaleur ou à leur froideur, à leur pesanteur ou à leur légèreté. Ces substances étant corps proprement dits, pouvoient être dans le lieu; les qualités n'étant que des formes, des modes, des manières d'être, n'etoient que dans le sujet, non dans le lieu. Les corps, ou plutôt les essences, se changeoient les unes aux autres, passoient d'une sphère dans une autre: mais pour y passer, il falloit qu'elles eussent perdu leur qualité spécifique, et qu'elles en eussent pris une autre.

p. 185. n. 8. lin. 9. *corps.* add. Sed in edit. 2. elles ne sont que des formes incorporelles.

p. 190. l. 14. sq. *intelligendum sit.* l. *intelligenda sint.*
p. 201. n. 9. l. 11. *h. de re.* l. *hac de re.*
p. 210. l. 27. *quud.* l. *quod.*
p. 212. §. 10. n. 1. l. 4. *de aëre et terra.* l. *de aëre et aqua.*
p. 213. l. 4. ἄδατος. l. ὕδατος.
p. 214. l. 3. *erga.* l. *ergo.*
— — l. 6. *eodem.* l. *eadem.*
p. 222. l. 14. *consingere.* l. *contingere.*
p. 230. l. 3. *etc.* add. sed in editione sec. il y a aussi la génération par échange: qui se fait etc.
p. 236. l. 22. *fugiat.* l. *fugeret.*
p. 239. l. 31. *quo eum.* l. *vbi eum;* aut antea: *eum in locum peruenerit.*
p. 248. l. 8. a fin. *quadratum.* add. radicis binomicae.
p. 251. l. 17. l. post Aristotelem concipi potuit, sed diu conceptum non est.
— — l. 20. sq. l. ne Ocellus quidem omnem numerorum mentionem, s. e. pr. omissurus fuisse videtur.
p. 254. l. 2. a fine: *du chaud.* add. Sed in 2. edit. et sur tout le soleil, qui par ses allées et ses retours change continuellement l'air, en raison du froid et du chaud.
p. 258. l. 7. post ἔνθα punctum delendum.
p. 269. l. 17. l. *interdum negligentissime, velut hic etc.*
p. 291. l. 12. a fin. Ante *Cum* ponenda signa allegationis"
p. 294. l. 6. διαμένειν. l. διαμένειν.
p. 296. n. 5. l. 2. ἐςίη. l. ἱςίη.
p. 309. l. 6. a fin. *chaix.* l. choix.
p. 310. l. 18. sq. *efferendus.* l. afferendus.
— — l. 20. *explicatur.* add. Ac magis etiam hoc probat contextus, nam hac sectione τὴν τύχην explicat, et §. sq. τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ.
p. 323. l. 1. lege *juribus.*
p. 340. l. 8. a fine: l. *de cet ouvrage.*
p. 356. l. 12. l. Platoni.
p. 363. l. 5. a fin. *et ad.* l. *vt ad* etc.
p. 364. l. 14. Locus est de Coelo L. I. c. 1. t. 16.
— — lin. vlt. *appareat,* prorsus delendum, nam omnem sensum peruertit. Apodosis est inde a voculis: nec de aetate etc.
p. 367. ad finem §. 10 adde admonitionem Battaesii pag. 116. Il y a une maxime, qu'on ne doit jamais perdre de vue en discutant les opinions des Anciens, c'est de ne point leur prêter les conséquences de leurs principes, ni les principes de leur conséquences. Qui avoiet une plus haute idée de la Divinité et de la Vertu, que les Stoïciens? Cependant tout étoit emporté par un destin de fer, hommes et Dieux. Qui

avoit des principes plus destructifs de toute morale qu'Epicure? Il disoit toutefois qu'il n'y avoit de route au bonheur que la vertu. etc.

p. 369. l. 4. n. 1. l. n. 2.
p. 374. l. 7. *alibi.* add. Conf. I, 11. n. 1 et 3. II, 11. n. 3. p. 217.
p. 384. l. 12. *fieret - fieret.* l. *fiebat - fiebat.*
p. 390. l. 24. *συμβιβάζειν συλληψιν,* l. *συμβιβάζειν, σύλληψιν.*
p. 391. l. 22. post *quocumque* comma deleatur et post *modò* ponatur.
p. 400. l. 8 et 9 a fine: pro *debebat - poterat* l. *deberet - posset.*
p. 403. l. 7. a fine. sqq. add. Similis locus, vnde idem confirmari potest, habetur in Platonis Timaeo. p. 340. Bip.
p. 407. l. 21. *Timaeo.* add. p. 300 sq.
p. 408. l. vlt. *hunc esse.* l. *hoc esse.*
p. 415. l. 17. *veri studio.* l. *veri studium.*
p. 423. l. 5. *n. 24.* l. n. 19. p. 163.
p. 426. l. 25. *Gurlitk.* l. *Gurlitt.*
p. 427. l. 29. sq. *aperto.* l. *aperte.*
— 428. l. 29. *Taleta.* l. *Toleta.*
p. 429. l. 5 a fine: Locus Platonis in Bipontina editione legitur T. IX. p. 302.
p. 433. l. 17. *sensibus.* leg. *sensilibus.*
— — l. 32. *docuerit.* l. *docuerint.*
p. 437. l. 23. *pudeat.* leg. *puderet.*
p. 444. l. 14 a fine: *deleam et exstirpem.* l. *delerem et exstirparem.*
p. 446. l. 23. (II. 13. n. 3.) l. (II, 11. n. 3.)
p. 446. l. 8. *nos* deleatur.

INDEX I.

VOCABULORUM EXPLICATORUM.

Obs. quae asterisco notantur, non leguntur in ipso textu Ocelli. Numerus paginam indicat, secundus passim post comma adjectus, numerum annotationis.

INDEX II.

AVCTORVM, AD QVORVM ILLVSTRATIONEM AVT CORRECTIONEM ALIQUID HUIC LIBRO INEST.

INDEX III.

RERUM PRAECIPUARUM ET OBSERVATIONUM.